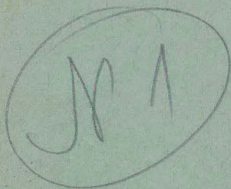

2.10-16

Mar 25

(319-4.4.)

258-62

1. 2. 3

Շ Ա Ր Փ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ ՀԻՔԵԱՅԷՍԻ

ԹԷԼԼԻՖԻ

ՍԱԱՏԷԹԼՈՒ ՄԻԹԷՎԷՖԱ ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՑ

ՄԻՀՐԱՆ Ս. ՔԵԹԱՊՃԵԱՆԸՆ ՄԷՍԱՐԻՖ ՈՒ ՄԱՐԻՖԷԹԻՅԼԷ
ԹԱՊ ՕԼՈՒՆՄՈՒՇ ՏՈՒՐ

2004

ԱՍԻԹԱՆԷ
ՄԱԹՊԱԱՅԻ ՊՕՂՈՍ ՔԵՐԵՃԵԱՆ

1879

37006-66

ՄԷՐՍԻՅԷ

ՏԷՐ ՍԻԹԱՅԻՇԻ ՄԷՐՀՈՒՄ ՎԷ ՄԱՍՖՈՒՐ

ՍԱԱՏԷԹԼՈՒ ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՅ

Ահ՛՛ քիմ զըլաը ֆէլէք եինէ ճէփասըն պի բայան ,
էյլէյուպ զար ու նիզար հէփ զիւմրէյի տանիշվէրի .

Միւթթասըլ էրպպըլ խթիտատը թաղերի իթմէնէ ,
էօզկէ պիր խահիշի վար թա տէվրի ատէմտէն պէրի .

Պախուսուս ոլ բաքի զաթը էյլէյուպ զար ու զէպուռն ,
եանի ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՅ կիպի պիր մէրաը ալի բէյքէրի .

Տալէրի միւլէրրիխան ու հայտէրի մանթըղը հագ ,
Միւլքի նազմըն եէքէթաղի Րիւսթէմի զօրալէրի .

Քեանի միւրվէթ ու ֆաղիլէթ մատէնի իլմ ու հիւնէր ,
Խաճէյի իլմի հագիգէթ արթիֆանըն սէրվէրի .

Ն'օլա զիյրի խաք՛տէ բուշ օլսա օլ քեանի քէրէմ ,
Խաք՛տէ մէտֆուռն օլուր քէնզի ճէվահիր էքսէրի .

Պուռնա ասարը քիթապէթ պուռնա խըտմաթլէրլէ հէմ ,
Տէվլէթ ու միլլէթինին օլմուշ խաի չէշմի ֆէրի .

Բահմէթի Հագ բուհուռնու շատ դասլրինի նուր իյլէյէ ,
Ղայրի վիրտ իթ սէն հէման պու մըսրայի միւթէպէրի ,

ԱՆԱՏՈԼՈՒ ՃԻՀԷԹԻ

(1877 ՅՈՒՆԻՍ 15 ՏԵՆ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 30 Ա. ԳԱՏԱՐ)

ԱՆԱՏՈԼՈՒ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵԼԷՐԻ

ԷՎՎԵԼԻԱԹ

ձիւտը էվկէտէ հիքեայէ օլունտուղու վէչիլէ Բուսիանըն Անատօլու ճիւ-
հէթինէ թային օլունան Գալգասիա օրտուլարը Էրզրում թէրաֆլարընտա օլան
Ձէվին քէօլունէ գատար իլէրիլէյիպ մուվաֆֆազ օլամատըլարընտան, Անա-
տօլուտա տա արթըզ տուրամանըպ, թէքմիլ կէրիյէ չէքիլէրէք, քէնտի Բուս
մէմէքէթլէրինէ ալտէթ իթմիլէրտի :

Եալընըզ Սօխում գալէհէ թային օլունան Բուս առքէրի, պիր նիմ տայրէ
խաթթը իլէ պու պէլտէնին իւզէրինէ եիւրիւհիւպ, բէյ տէր բէյ էթրաֆընը
սարմագտա խիլէր :

Ազօսթօսուն 24իւնտէ Բուս պահրիյէ ասքէրինտէն եիրմի տէօրթ քիչի,
կիճէլէյին տէօրթ զըթա թօրթիլ սանտալլարընա պինիպ, Սօխում աչըղընտա
օլան Ասարը Շէվքէթ իսմինտէ պիր Սամանլը զըրհըսը իւզէրինէ ֆէվգէլատէ
պիր հիւճում իտուպ, սէֆինէյի մէզքիւրէնին իքի եանընտան իւչ թօրթիլ ա-
թէչլէտիլէր, վէ հէր նէ գատար զըրհըսը պաթըրամատըլար իտէ տէ, պէօլիւ-
ճէք պիր սագաթլըզ հասլ իտուպ, օրատա տուրամազ խիլէր, վէ կիճէ օլ-
տուղունտան Բուսլարտան պիր նէֆէր տախի թէլէֆ օլմատը :

Շէլգօֆնիգօվ վէ Ալգազօֆ նաման իքի ճէնէրալլար, պիրի չըմալտան վէ
տիկէրի ճէնուպտան եիւրիւհէրէք Սօխումուն իքի եանընտա նէ գատար Սս-
մանլը մէվգիլէրի վար իտէ պիրէր պիրէր զապթ իթտիլէր, վէ տէնիպ քէնարը-
նա գատար էնիպ, Ազօսթօսուն սօնլարընտա Սօխումուն էթրաֆընը սարըպ,
մուհասէրէ իթմէքտէ օլտուլար :

Սօխում աչըղընտա պուլունան սայիր զըրհըլար սայէտինտէ Սամանլը աս-
քէրի Սօխումու թախիլէ իտուպ, ալէլ աճէլէտէ վարօրլարա պինէրէք վէ Բու-
սիա ալէյհինէ զընամ իտէն Ապսասա գապիլէլէրինի տէ պէրապէր ալարագ օ-

բաստան անտէրէր ինքեանք : Լաքին Սօխումու արեւելէ վերոնշին տէ ինձալ ինքեան-
տիւնը : Եւստար Սեպտեմբերին պիտիտէ Սօխումու Սամանը նա՛մը ինք պիտ քիմ-
սէ գալմամըստը : Պիպիմ ինչին պու պիտ պէնչիւտէ մաթաֆի վէ թէլէֆ օլուպ ,
Բուսարտա հիշ պիտ վազըթ քէնտիւրինէ թէլքմիլ ինքաթ ինքեանէն պու վաշ-
շի Ապիտաա գապիլէլէրինտէն գուրթուլուու օլտուլար , վէ թալէպ ինքեանքէրի
հարպ թաղմիսաթ մուհաթէպէսինն պիտ պէնչիւտէ գալէմի տէ պու Սօխու-
մա օլան խաաթաթ օլտու :

Պու Սօխում ինչ պէնչիւք մուհաթէպէտէն պարճա պիտ ֆըզրա օլուպ ,
պու վէշ ինք ինքեան պուլտուղունու նազլ ինքեանէն սօնրա , կէլէլիմ շիտի
Անաստօլունուն Երմէնիսիմ ան ճիւնէինէ :

Թէմուղուն (Յուլիսին) սնլարնա տօղրու Անաստօլունա պիտ նէֆէր Բուս-
աթէրի գալմանըպ հէր Արա շարնըն էօթէ թէրաֆընա կէլէրէք , վէ քէնտի
մէմալիքէրինտէ հէլէթը թէտաֆիլտէ տուրարագ , իմաստա պէքէմէքտէ ի-
տիւր :

Սամանը օրտուլարը պու մուվաֆիադիլէլէրինտէն նաշը խալը ճէսա-
րէթ քէսպ ինքեանէն մաստա , պաշպա պիտ ճիւնէթլ տէ քէսպը դուվլէթ ինք-
մէքտէ իտիւր : Օրտուլի հիւմանունա տաիլ օլան Բիւրալէր , պաշը պօղուգ-
ւար վէ Չէրքէսլէրին տաթիթի պու տուր քի , պիտ մուհաթէպէտէ նիզամ աաքէ-
րի պօղուլու մու , պունլար տա տարմատաղլն վէ գաշան գաշանա օլուլար .
նիզամ մուհաթէպէրի գաղանաթ մը , կէլիւրէր հէր թէրաֆիտան օրտունուն էթ-
րաֆընա երզըրըլար . պուրատա տա էօլէ օլտու , Բուսլար չէքիլտիլի կիպի ,
Անաստօլունա գօշուպ օրտունա կէլմէտիք Չէրքէս , Բիւրա տէ պաշը պօղուգ
գալմատը :

Բուսլար չէքիլիւր չէքիլմէդ , Բիւրա Նամայիլ բաշա մայլթինտէ օլան օր-
տու վէ պաշը պօղուգլար ինք Պալազիտի Բուսլարտան ալըպ Որգօլ , վէ Չօր վէ
Բէրվան սրապ կէլիտիւրինի տէ դապիթ վէ թէսիլի խտէրէք Բուսիա մէմալիքինէ
թէճալուգ ինքի :

Նիզամ աաքէրի վէ պաշը պօղուգլարն հուտուտու կէլէճէքէրի օրտատա
Ղազի իւնվաննա նայիլ օլան Անմէա Մուլիթար բաշա աաքէրէ շու պէնանա-
մէլի նէշը ինքիտի :

«Ճէնապը գատրըր մուլիադ Թաալա հազրէթլէրինն լուլթու քէրէմիլլէ
տիւշմէն միւննէլիմ վէ քէրիշան , քէնտի մէմէքէթլէրինէ գատար իւնաթա
մէճպուր օլուպ , ճիւմէմիլլին էլէտաթ էմէլ վէ արղուսու հալը հուսուլա կէ-
լէրէք ինքէ շիտի թաարրուգա մուպաշըրէթլէ հուտուտու թէճալուգ խտէճիլլ :

«Հէր նէ գատար քէնտի մէմէքէթլիմիգտէ Բուսլար թէրաֆընտան դայրը
մէշուր նիշէ զալմիլլէր , վաշլիլլէր վէ պարպարըղլար կէօրտիւք իսէ տէ ,
թաշթը դուլմ վէ ինքաաֆլարնտա պուլունան Երէվան մաղլում աշալիսի հաղ-
գընտա սիլլին ինքաալանէ տալրանաճաղընըր տա մէմուլ խտէրիմ . մէճպուլ
օլտուղունուգ աիւաղը հալիտէ վէ մէֆրուս պուլունաաղունուգ ուլուվիու ճէ-
նապ իղթիգաալնտան իղրաղ վէ նէֆսանիլլէթտէն մասուն օլմանըղը թէմէննի
խտէրիմ :

«Ելէրէֆը գալմանին արեւ օլան չէրիաթը զարրայա մուգայիլ պիտ հարէ-
քէթէ հիշ պիտիլլին ճիւրաթ ինքեանէնէլլին , վէ Բուսլար կիպի դասպ վէ դա-
րաթ վէ մէզալիմէ քիմէննի ճէնաթէթ խտէմէյէճէլլին մուսամմա պիլիլիմ :

«Հագոգ Թաալա հաղորէթլէրինին էշրէֆը մախլուգաթը օլան ինսանը խիւ-
լաֆը շէրի խաամ իթմէք կիպի պիր ճինայէթը մէքրուհէ տահա օլամագ . իմտի
հագոգսըզ գաթլլէրտէն վէ նէհպ իւ դարաթտան իճթինապ խոխիդ . սիդլին հիմա-
եթինիդէ սըզլինանլարա պիր Ֆինալըզ իթմէին . պաշգա տըր էյէր պի հագ-
ղըն խաամլէրինի միւսթէլլըմ հալ ու հարէքլթաէ պուլունուրլար իսէ , Ֆուդա-
րա վէ էհալինին էմլաք , էմվալ վէ քըզընա րայէթ խոխ . չիւնքի ծնլար տա
դալպլէրինտէն պիդըմ իլէ հէմէֆքեար տըրլար : Սահիպլինին րիզաքը օլմահան
շէլլէրի ճէպլէն միւսպալաա իթմէյին . իճրայի այնլէրինտէ քիմսէյէ մումանաաթ
իթմէյին . անլէրին մապուտլէրինէ , քիլիսէլէրինէ վէ քէշիլլէրինէ րայէթ խոխ .
Բուսլարա իսթիքեամ օլանլարտան մաատա քիմսէյին խանլսինի հլտմ վէ խա-
րապ իթմէյին . տինլէրի , լիսանլարը վէ ուսուլ վէ առէթլէրի սէպլպլինէ ծնլա-
րա դաթա հագարաթ կէօսթէրմէյին . մէճրուհէ հարպ էսիրլէրինէ նէ պիր է-
դլլէթ վիրին նէ տէ խաամ խոխ , վէ մէճրուհլարը խաաթալտանէլլինէ սիզնապլ
խոխ . գաթլ իթմէք իւզրէ ֆիրարիլէրին արգաաընտան տիւշմէյին . Բուսլարըն
չիտտէթ վէ վահշլլէթլինէ պէնգէմէյին , վէ էսիր էտէմէտիլլինիլ իչիւն գաշան
լարը թէլէֆ իթմէյին : Հէր ինսան հէր նէ մէզնէպլինտէն օլուր իսէ օլտուն ,
Հագոգ Թաալանըն էն իզլլթլի մախլուգուտուր . պլինայէն ալէյ տիւշմէնի մագ-
թուլլէրինի տէֆն իթմէքտէն մէն իթմէյին , վէ անլէրին տէֆն իտէմէտիլլէրի-
նի սիզ տէֆն խոխ . մուհարէպէնին խարըճընտա ելրէ տիւշնէլլէրի թէքրար
վուրմայըն , վէ ազալարընը գաթ իթմէյին , վէ ազըլը ատամլար կիպի , պու-
նաթիհաթլարըմը տիլնէյիլ , դապիթլէրինիդէ իթաաթ վէ շէրիաթը դարրահա
միւթալաաթ խոխ : »

Մուխթար քաշա , իշպու Անատօլու մուհարէպէլլէրինտէ հէր նէ մէրթէ-
պէ մէհարէթ վէ շէճաաթ իպրադ խոուպ , նայիլի մուվաֆֆագիլէթ օլտու ի-
սէ տէ , Սամանլըլարըն պէտպալսթլըզընտան , մայէթ գօմանտանլարընտան վէ
Տարը Շուրատան տախի լազըմ կէլէն մուսվէնթի պուլամաաը :

Սթանպօլտա Մուխթար քաշանըն դաֆէրլէրի իշիթիլտիքտէ , քէնտիսինէ
տայիմա միւհթաճ օլտուդու իմտատ աքէրի կէօնտէրիլմէտիքտէն մաատա , Թու-
նա օլտուլարը իչիւն քէնտիսինտէն իմտատ թալէպ օլունտու . նէ ազըլա իսէ
պիլմէյիդ . Ֆազաթ Պաթումուն մուհաֆաղաաընա օն պլին աքէր քեաֆի իքէն ,
օրատա օթուդ պլին աքէր պաթալ իթտիրիլիպ , Տէրվիշ քաշա տախի Մուխ-
թար քաշա էմրի թահթընտա օլաճադ իքէն , գաշ տէֆա Պաթուման աքէր
թալէպ իթտի իսէ կէօնտէրմէյիպ , Ղազիսթան չըզմազլարընտա վէ պաթադ-
լարընտա , սըթմատան վէ իլլը սայիրէտէն պիր չօզ աքէր պէյիւտէ թէլէֆ
օլտու :

Պէօյլէ միւշքիլաթլար վէ պէօյլէ մուսպէնէթսիպիլքլէր պիր տէվլը դա-
ֆէրտէ չօդուգ կէօզլ կէօրիւնմէտի իսէ տէ , իւշ ալ սօնրա Անատօլուտա կէօ-
րիւլէն մաղուպիլէթլէրէ վէ ֆէլաքէթլէրէ աալլ սէպէպ պունլար օլտուլար :

Մուխթար քաշանըն մայէթլինտէ պուլունան աքէր ադ օլտուգունտան ,
Բուսլարտան պու գաաֆընը սէթր իթմէք իւզրէ , հէր թէրաֆտան Բուսլարա
գարշը խաթլար կէօսթէրտի իսէ տէ , պունլար թահթարէրտէ կիպի ինճէ վէ
նարլին խաթլար խոխ : Նիհաեթէ Էրզըում վիլահէթլինտէ նէ գաատար աքէր վար
իսէ ճիւմլէսինի նէզտինէ ճէլպ խոուպ , Բիննէք , Գարս վէ Եկտիր իլէ Էրզըում
պրաաընտա խաթթըր ըրւճաթը մուհաֆաղա իտէճէք պիր մէվգի թութամաաը :

չէօյլէ քի, պու իւչ խաթթտան հանկըսը պօղուսա օ պիրլէրի տէ արդաւարնտան էմին օլմատըղլարնտան, օնլար տա պօղուլան իլէ պէրապէր կէրի չէ-քիլմէնէ մէճպուր օլաճաղլարտը :

Մուխթար բաշանըն էն գուզվէթ լի վաղթընտա մայէթ ինտէ էլլի ալթմըչ պինտէն զիատէ բէտիֆ վէ նիզամ ասքէրի պուլունմատըղընտան, հիչ պիր վա-դըթ Գարստան այրըլմադ խթէմէտի . օնուեն իչիւն իւչ այ զարֆընտա օլան մուհարէպէլէր հէպ օ ճիվարլարտա վազի օլտու : Սրտու, էրզադ վէ մէքէլաթ ճիհէթի իլէ տախի տարտա օլուպ, ասքէր իսէ նիչէ պլարտան պէրու մաաչ վէ ագճէ եիւզլու կէօրմէտիքլէրինտէն, խօշնուստուզ պիր հալտէ խաի : Մուխթար բաշա պաշը պօղուզլարը դաեէթ սէրթ թուլթուզուլունտան, պուլնլար աճըղա տա բարատըղըղա տա տաեանամաերպ թագըմ թագըմ ֆիրարէ եիւզ թուլթու-լար, վէ Մուխթար բաշանըն պուլնլարը թաաղիպ իթմէք իւզրէ մըղտարը քի-ֆայէ սիվարիսի պուլունմատըղընտան, պաշը պօղուզլար պիւթիւն Անատուլ-քէօյլէրինէ տաղըլըպ, Խալամ տա իլլա էրմէնի Խրիսթիանլարա տա իթմէտիք խաաարաթլարը դալմատը : Պուլնլարն պու հալի, նիզամ ասքէրինէ տէ սիրա-եէթ խտուպ, օնլարտան տա աչ գաչադ զուհուր իթմէտի . պուլնտան վազաա Մուխթար բաշանըն ասքէրի պիր գաթ տահա աղալար իսէ տէ, գալանլար տա էն սէչլին, էն պահատըր վէ էն մէշհուր ասքէրլէր խաի :

Մուխթար բաշանըն մայէթ ինտէ դալան պու ասքէրի, էւրօրա մուխպիր-լէրի տախի մէտհ իթմէքտէն տօյամաղլար վէ տէրլէր քի, պու տէրէճէ պիր զարուրէթտէ վէ միհնէթ վէ մէշադղաթտա, պէօյլէ մէմնուն մէրա վէ չէճի ասքէրին պու ալէմտէ պաչգա պիր եէրտէ տահա էմալի օլտմադ, վէ պու տա ասաքիրի Շահանէեհէ ֆիւթուհաթտան զիատէ չէրէֆ սիր . չիւնքի պիւթիւն էւրօրա թէվարիսինէ սէպթ վէ գայտ օլարադ մուէպպէտ օլաճադ տըր :

Ելհաթըլ նասըլ քի տէտիք, Մուխթար բաշա Գարստան չօղ ուզաղլան-մաերպ վէ ասքէրինի թօք թուլթուպ, վուզուլթա մուլթաղըր օլուրուտու : Եալընըզ Խամայիլ բաշա քի քէնտի մայէթ ինտէ խաի, բաշանըն էմրինէ իթաաթ իթմէեիպ, Բուսիա հուսուսուլնու թէճալուզ իթտի քի, չիմտի անը նաղլ ի-տէճէյիպ :

ԻՍՄԱՅԻԼ ՀԱԳԳԸ ԲԱՇԱՆԸՆ ԷՐԵԻԱՆ ՍԷՖԵՐԻ

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն Պայաղիտտէ մուհասէրէտէ օլան Բուսիա աս-քէրինի գուրթարտըղտան սօնրա, Խկտիրէ չէքիլտիլինի պուլնտան էվլէլ եազ-մըչըզ : Պու Խկտիր մէվգիի Բուսիա մէմալիքինտէ օլուպ, հարպճա տա դաեէթ մէթին պիր մէվգի տիր, վէ Մուրատ սուլու վէ Երասիս վատիլէրինէ վէ Էրէ-վան ճատտէսինէ հաքիմ տիր . Լաքին ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն մայէթ ինտէ Եալընըզ սէքիլ պլին ասքէր գալմըչ օլուպ, քէնտիսինէ իպթիտատա անճադ պիր ալայ ասքէր տահա կէօնտէրիլէպիլտի . ֆաղաթ սօնրատան Գալգասիտաա դա-եէթ մէշհուր օլան վէ Շէյի Շամիլի էն սօն սըղընտըր սուրտան չըղարըպ թու-թան վէ հարպ էսիրի իտէն մէշհուր (Երմէնի) ճէնէրալ Լաղարէֆ տախի մայէ-

խէ, Բուսլար, վէ Օսմանլը թէրաֆլարնա պագըլըր խէ, Օսմանլը լար դազան մը տըր :

Տէր Առկասօֆուն Իկտիտէն Մօլլա Համարա կէլմէսի, Իս Մուխթար բաշանըն իսթիլաթընը քէսմէք իշլւն խի, պունա լայիլ բաշա իկ ֆադ օլտու . ֆագաթ Իկտիր իլէ Մօլլա Համարըն արա եէրի պագաա մուլաֆ զընտան, պաշը պօղուզլար վէ սալըր խաշարաթ պու պօշ մահաշ պրաղըլտը երւալ, վէ եազըլա եազըլա խարապ իթտիլէր : Երմէնի քէօլէրինն վէ երւիս Դանլէր վէ ֆէրեսալէր զուհուր իթտի քի, էօնտէ օլան Բուս գօլլ վէ էօլէ ֆիլ լարընա գօշմանա մէճպուր օլտուլար . լաքին օլար ելթիշինճէլ, արը եարտըն տէն կէշմիշտի :

Պու պապտէ Թիֆլիս Մէսաթէրի նամ Բուս դաղէթաընտա քէ եաղըլար եաղըլը տըր, լաքին պիզ եալընըզ աթի իւզ գէքը ֆըլը քէօզ գէ ճէմէ իտէրիզ :

«Պիր սիրիւ պաշը պօղուզլար Գալայարգ նամ պիր Երմէնի քէօլ իւնէ կիւրիպ բաթթ կէլէնին անընա տապանճալը տաեաթըլա աթէշլէրէր վէ Ետամ ի տէրլէրտի . լաքին երմի ելթի նուֆուսու պէօլլէ թէլէֆ իթտիքտէնն Երա Բուս ասքէրինին կէլտիյինի իշիթտիքտէ, հէմէն պրաղտըլար գաշալար :

«Էօլէնլէրին չօղունուն պուրնունու գուլաղընը քէսիլմիշ վէ գարըն, քէ եարըլմըշ պուլտուլար, ճէսէալէրին ճիւմէսինն օ դատար եաղընտան աթէշլ իտիլմիշտի քի, պարութուն ալէվլինտէն հէքսի տէ եանմըշ պուլունտու : Բուս լար ելթիշտիքտէ, զըլըճտան վէ գուրշունտան ալթը ելրտէն եարալանմըշ տօ գուզ եաշընտա պիր չօճուզ տաթի պուլտուլար քի հէնուզ էօլմիշտի :

«Պաշը պօղուզլար Սարտարապատապ տա այնի վահշլյէթէ տէ թէշէպալիւս իթտիլէր, լաքին պու իքի ելրտէն տէ Բուս ասքիլի կէլմէզտէն գալըլա գուր թուլուպ միւսթահագգ օլտուզլարը ճէզալը կէօրէմէալէր :

Ճէնէրալ Տէր Թուկասօֆ պու զընաղըլարը իշիթտիքտէ րիւր աթէշ օլուպ, Իսմայիլ բաշայա Ֆրանսըղ լիսանը իլէ չու մէքթուպու եաղմըշ տըր :

«Ճէնէրալ, (Իսմայիլ բաշանա)

«Աղօսթօսուն 25-26ըր կիճէսի, սիզին օրտունուդտան պիր թաղըմ սիւ լաշը խաշարաթ Գալայարգ գարիլէսինն կէլիպ, հէր միլլէթ զանունունտա մէլլինէթ ատա օլունան վէ հիշ պիր ինտան վիճտանընտան դապուլ օլունմանա պիր թաղըմ վահշիաթ էֆալընտա պուլունտուլարընը քէմալը թէէսիֆիլէ թէրաֆը տէվլէթլիլինն պէշանէ մէճպուրում : Էշըլը քրզ կիրուհունտան 27 նուֆուս գաթիլ օլմուշ, իքիսի սաղ սաղ եաղըլմըշ, վէ իքի չօճուզ տաթի պօղաղլանմըշ տըր : Մուհարէպլինին մէճպուրիլէթը միւսահիշտի հէր նէ տէրէճէտէ օլսա, վէ պիր ասքէր հէր նէ հալտէ տէ պուլունտա, նիդամ ալթընտա վէ իթաաթը տաքէրիլէ թահթընտա պուլունտան ասքէրին պու մագուլէ ճինայէթլիլտէ պուլունմալարընը խայալ վէ թասաթիւր իտէմէմ :

«Պունլար եապանի խաշարաթլար իշի տիր քի, հիշ պիր մունթաղամաս քէր պու մագուլէլէրի քէնտի իշինն գապուլ իտէմէզ . չիւնքի պունլար հայտուա վէ գաթիլ նէվլինտէն ճանիլըր տիր . լաքին պլօլլէ հիշ պիր նիդամ հիշ պիր գօմանտայա իթաաթ իթմէնէն խաշարաթա տաթի հէր գանուն վէ նիդամ խարըճընտա մուամէլէ օլունուր . հարպ գալտէսի թահթընտա տաթի պուլունտամանըլ, պունլարա դանլը գաթիլ ճանի իթիպար օլունուր, վէ լաղըմ կէ-

լարը պէնսիոնտէ պիր դաչ տէֆա պէշուտէ դանըլ մուհարէ պէշէր վէ թէլէֆէր վուզու պուլտու :

Պու պէշլէ օն պէշ էրիմի կիւն Բուսիա մշմալքինտէ իքի թէրաֆըն օրուտուտ տա պիրի պիրիինն դարչըրնտա տուրուպ , պիրի պիրինի վուրասաալար . լաքին օ արալըդտա պու իկտիր դօլունտա պիր էնէմիկէթ գալմահըպ , իշ Գարս թէրաֆընա ինթիզալ իթմիշտի :

Կրան տիւք Միշէլ պիր պէշլիւք մուհարէպէ վէ դարպը տէսթ հազըրըղը կէօրտիւրիւտէն , Տէր Ղուկասօֆու տա քէնտինէ ճէլպ իթաի իտէ տէ , օ տա օրտուտունուն նըսֆընտան զիտտէ պիր չէյ կէօնտէրէմէտի : Մուխթար բաշա տաիսի Իսմայիլ բաշահա թաթար թաթար իւզէրինէ կէօնտէրիպ , պիթիւն տա քէրի իլէ Իկտիրի թէրք իտուպ Գարս թէրաֆընա կէլմէսինի էմր իտէրտի : Իսմայիլ բաշա Մուխթար բաշահա անճաղ օն թապուր ասքէր կէօնտէրէպիլիպ , պուտու տա Բուսարա պէլլի իթմէմէք իւզրէ թէքրար Գալֆալըմ վէ Չարըղլըմ տէօրտիւրմէնէ պաշլատը , ֆազաթ պիլա սէմէրէ :

Իշ պուրալարտա իքէն , Ալաճա տաղ մուհարէպէսի վէ օնտա հասըլ օլան ֆէնա պօղկունլուզուն խապէրի վասլ օլտու . պու հալտէ Իսմայիլ բաշա օրուտուլլա Բուս մշմալքինտէ հալտաա գալմըշ կիպի պիր հալտէ իտի . արթըղ նէ պիր նէֆէր քէնտիսինէ իմտատ կէլէպիլիրտի , նէ տէ խաթթըլ ըրեճաթընը մուհաֆազա իթմէք իւզրէ պիր ասքէր պուլապիլիր իտի : Ալաշկէրտ եա Գազիզման թէրաֆլարընտան պիր դօլ Բուս ասքէրի զուհուր իթմէ , Իսմայիլ բաշա գաբանտա թութուլմուշ կիպի պիր հալտէ պուլունաճազար :

Պու հալտէ Սամանլըար իքի իւշ այտան պէրու աղըր աղըր տալրանըշլարընը թէրք իտուպ , Իսմայիլ բաշա եալընըղ Ալի Գօշապտա արտ դօլ մուհաֆազար իչիւն պիր Փըրզա պրազըպ էօլլէ պիր ուսթալըզ վէ չըթապլա էրդրում եօլունու թութուրտու քի , խապէրի Տէր Ղուկասօֆա վասլ օլտուզտա արգալարընտան դօվալամաղ գապիլ տէյիլտի իտի , վէ իշթէ պէշլէ Ալաճա տաղ պօղկունլուզու սէպէպինէ Իսմայիլ բաշա Բուսիա մշմալքինտէ ալէլ աճէլէ թախիլէնէ մէճպուր օլտու :

ԳԱՐՍ ԻԼԷ ԱԼԷՔՍԱՆՏՐՕԲՕԼ ԱՐՍՍԸՆՏԱ

Իսմայիլ բաշանըն պու ըրեճաթըշ Հոկտեմբեր այնըն սօնլարընտա իտի . լաքին չիտի լաղըմ տըր քի իքի իւշ այ կէրի կիտիպ , Գարս իլէ Ալէքսանտրօբօլ արասընտա վէ Յուլիս այնտա վաղի օլան մուամէլաթը հարալիլէյի նապլ իտէլիմ :

Նէ զաման Յուլիսին Յունտան օնունճու կիճէսինտէ ճէնէրալ Մէլիզօֆ Գարս մուհարէպէսինի գալտըրար իտէ , ալէմ հայրէթտէ գալտը : Չիւնքի Ձէվինտէ օլան մուհարէպէ հէնուզ պիր պօղկունլուզ սալըլամազար , վէ էօլլէ մէմուլ օլունուրուտու քի , Բուսար պիր պէշլիւք մուհարէպէնէ տահա թէշպպիւս իթմէզտէն , Գարսըն էթրաֆընտան չէքիլէմէզլէր : Լաքին պէշլէ օլմա-

տը . Բուսլար էլլըրինտէ օլանն ասքէրին քիֆայէթ իթմէյէճէյինի աղնայրալ , Ալէքսանտրօրօլ գալէսինի արգալարընա ալընճայատաք կէրի չէքիլտիլէր :

Պու գալէի գալիյէ պաշը իթթիխազ խոուպ , պիլի Ալէքսանտրօրօլտան Գարսա , վէ օ պիրի եինէ Ալէքսանտրօրօլտան Անիլէ , Ֆիքրտէն իքի չըզըր չէ քիլտիլի հալտէ , պիր իւչ քէօչէ բէյտա օլուր . քի պուռուռն պիր թէրաֆը Ալէքսանտրօրօլտան Գարսա օլանն ճատտէ վէ տիկէրի Արբա չայը տըր (երասխ գետ) :

Պու իւչ քէօչէնին օրթա եէրինտէ Պաշ կէտիքէր նաթը իլէ պիր թազըր քէօյլէր վար քի եալաշ եալաշ Գարսա վէ Վէզին քէօյլանէ տօղրու տիւղլէնիրլէր . ճէնէրալ Մէլիզօֆ ասքէրինի Պալտըրվան իլէ Արբա չայը արատընա եէր լէշտիրիպ , ասըլ օրտուկեհանընը տա պուռլարըն օրթա եէրինտէ օլանն Գուրուչ տէրէնէ նաղլ իթտի , վէ Գըզըր թէրէ , իւչ թէրէ վէ Անի կիպի մուհաֆազալ զօլայ պայըրլարա չարխա ասքէրլէրինի վազ իթտի :

Լաքին ճէնուպ թէրաֆընաա պուռլարա գարչը տահա եիւքսէք վէ տահա մէթին թէրէլէր օլուպ , Մուխթար բաշա տա Բուս խաթթլարընա գարչը պո թէրէլէրի թութուպ , ասքէրինի օրալարա եէրլէշտիրմիշտի . սօլ գօլ Գարսաա օն ալթը քիլօմէթրօ ուզադտա օլուպ , քիւչիւք վէ պէօյիւք Նահնի թապիր օլուռնան պիրի պիրինտէն ալըր իքի թէրէ իւզէրինտէ իտի . օրթա գօլ Գըզըր թէրէնին գարչըսընտա Ալաճա տազըն եամաճընտա իտի , վէ սաղ գօլ Անի թէրաֆընտա : Ալաճա տաղ մուհարէպէսինի պիր էյիճէ աղնամազ իչիւն Բուսուռն վէ Սամանլընըն թութուպարը վէ Ֆէվգէլատէ իսթիհքեամ վիրտիքլէրի պու մէվ գիլէրի չիմտիտէն աղնանըպ խաթըրաա թութմաղ իճապ իտէր : Էրմէնիսթա , նըն պու գըթաըր գուրու տազըրգ վէ գայալըգ չէօլ կիպի եէրլէր տիր , նէ ու վար նէ աղաճ նէ տէ օթ եա եչիլլիք , տիւզ օվալարը տա վար , օ գատար տիւքի , ուզադտան տէնիգ կիպի կէօզիլքիւր , վէ պու օվալարըն իչինտէ եէր եէլ թըպըր ատա կիպի սիվրիմիշ վէ պիրի պիրինէ պիթիշմէմիշ պիր թազըր թէրէլէր տէ վար . Բուսլարա նիսպէթլէ Սամանլըր տահա եիւքսէք մէվգիլէրտ օլտուղլարընտան , ուզադտա ֆաղաթ գարչըլարընտա օլանն Բուսլարըն հէր հա րէքէթինի սէյր խոուպ , նէ թէրաֆա գըմըլտասալար օնա կէօրէ մուզապէլը վէ թէտաֆի եա թաարրուգ իտէպիլիլէրտի :

Օլանն գուսուր եալընըգ շու իտի քի , Սամանլընըն սօլ գօլու Գարսաան վէ օրթա գօլտան պիր ազ ուզադ տիւչիւպ , արա եէրտէ մուհաֆազաըր դա եէթ միւչքիլ պիր էնլի վէ ուզուռն թէրէ տահա վարտը . Բուսլարըն տըղգաթիլ իտէ տայիմա պու սօլ վէ գայըֆ թէրաֆա միւհաարր իտի . մուհարէպէյի տայմա օրանա տալէթ իթմէք իսթէրլէր իտի քի , Մուխթար բաշա իլէ Գարսըն արա եէրինէ կիրիպ իսթիլաթլարընը գաթ իթսինլէր :

Վազաա սօլսնտա օլանն պու մէվգիլին գաաֆը , Մուխթար բաշանըն տա նաղարը տըղգաթընտան գուրթուլմայըպ , էն ալա ասքէրինի օ թէրաֆա կէօն . տէրմիշ իտի քի հիյիի հաճէթտէ Գարստան տա պէօյիւք եարաթմ պուլաճաղար ըտը . Բուսլարըն Նահնի իլէ Գարսա աչըզընտա օլանն իսթիհքեամաթըն արա եէրինտէն կէչէմէսիս իչիւն Մուխթար բաշա օրալարաա խայըր իսթիհքեամաթմ վէ թապիւլար տախի եաբտըրտը . Լաքին պուռնա թէտապիրի ինթիյաթիլէ քի ֆայէթ իթմէսիպ օրաը եինէ գայըֆ գալտը , վէ իլէրուտէ Ալաճա տաղտա պէօյիւք օրտուռուռն պօզուլմասընա եինէ պու սօլ թէրաֆըն գաաֆը սէպէլ օլտու :

Պունտան մաստա Մուխթար բաշանըն Գարստան Անիյէ գատար թուխ-
տուղու խաթթլար, օթուզ քիլօմէթրօ գատար տէրէլի ինէրէլի ուղուն պիւր
մէաֆէ իւղէրինտէ խոխ, վէ պու խաթթլա գընեսուէ Մուխթար բաշանըն մա-
նէթինտէ օլան ասքէր քէք աղ սայլըլըր խոխ, Նասըլ քի տէաթէք, Մուխթար
բաշանըն անճաղ էլլի ալթմըշ պին ասքէրի օլուպ, օնուն տա երթի պինինի
մէճպուրի Գարստա պրագմըշ խոխ: Վազաս ուղագատան Բուսլարըն Նէր մա-
նօթրասընը կէօթէպիլմէք վէ օնա կէօթէ մուամէլէ իթմէք գօլալլըլըր, պու ա-
քէրին աղըղընը գաբաթմապիլրտի, լաքին Նանկը կիւն քի Բուսլար Նէր խաթթ-
տան ումուսի պիւր Նիւճուս իթմէլէր, Սամանը ասքէրինին քիֆայէթ իթմէլէ-
ճէյի Նիս օլունուրուտու:

Էջլէ տէնիք քի, պուլունուլան պու թէՆլիքէլի Նալ, Մուխթար բաշա-
նա տա Նամալիւս տէրլտի, վէ էյի պիլրտի քի Բուսլար խաթթլարէլի վազի
Ալէքսանտրօթ Գալէսինի քէնտիլէրինէ սիւրէր խաթթլըլլէրտի, լաքին քէնտի-
սի օնլարըն ումուսի պիւր Նիւճուսինտէն աղ գօլունուր քէք էյի մուհաֆազա ի-
տէմէկէճէքտի, վէ Գարս իլէ իխթիլաթընը Բուսլար քէս պիլրլէրտի, պու սէ-
պէպտէն Նալի Ալաճա տաղը թէրք իտուպ, տաճա զիտտէ Գարսա եազլաշմազ
խաթթլտի: լաքին Աթանպօլտա խաթթլանա պաղըլպ տա էմր վիլէն էրլէնըն
Նարպ պու միւրքիլաթը Ֆէճմ խաթթլէրէք, Մուխթար բաշանա տայիմա իլէ-
րի էմրինի վիլրլէրտի, տէրլէր էճնէպի մուխապիլլէր:

Իմտի Մուխթար բաշա Ալաճա տաղտա գալմանա մէճպուր օլտու, ֆա-
գաթ տայիմա կէօղէտիլտի քի Բուսլարըն պիւր զայլօթ թէրաֆընը պուլսունտա
վուրսուն քի Ալէքսանտրօթտան եարարմա միւրթիւս օլունուր տա պու գալէ
պօշանըն, կրան տիւք Միշէլ իսէ Գարս իլէ Մուխթար բաշանըն իխթիլաթը-
նը քէսմէք իւղրէ աղ թէրաֆա միւթէմատի Նիւճուսլէր իթտիլրտիլինտէն, Մուխ-
թար բաշա օ թէրաֆտան տա պունլարա կէօյիւս վիլրմէնէ մէճպուր խոխ:

Իմտի պիւթիւն Յուլիս ալը թէրաֆէյնտէն քէշֆ գօլլարը սէվգի վէ պու
գօլլարըն պիւր պիլրի իլէ չաթլէճմասը իլէ մուրուր իթտի, Գուրուզ տէրէտէ վէ
Եանիլէրտէ օլան մուհարէպէլէր Նէր պու գապիլտէն տիւր: Պու քիւլիւք ֆա-
գաթ գանը մուհարէպէլէրտէ Զէրքէս սիվարիլէրի տէ խայլը իշ կէօրտիլէր
լաքին Նէր պէլիւտէ օլտու: Բուսլար տա Սամանլըլար տա պու քէշֆ գօլլարը
մուհարէպէլէրինտէ պէօյիւք շէճասթլար կէօսթէրտիլէր, վէ գալէպէ կես
պիւր վէ կես օ պիւր թէրաֆա թէվլէճնիւ իթտի, լաքին պէյհուտէ թէլէֆաթ-
տան պաղպա պիւր շէյ Նասըլ օլամանըպ, Յուլիսին սօնունտա պէօյիւք օրտու-
լար երինէ պիլրի պիլրինին գարլըրնտա էվլէլտէն Նէ Նալտէ խաթթլէր երինէ օ Նալ-
տէ տուրմանա մէճպուր օլտուլար:

ԱՂՕՍԹՕՍ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷԼԼԵՐԻ ՎԷ ԴԸԶԸԼ-ԹԷԲԷ ՎԱԳԱՍԸ

Աղօսթօսուն իլք օն պէշի, միւլթիւն մէրթլպէ բահաթ վէ գալկասըզ
կէշտի: Նասըլ քի եօգարտա Նաղլ իթտիք, Իմայիլ բաշանըն Բուս մէմալի-
քինէ էրլվան թէրաֆընտան տուլսուլ իթտիլինտէն Բուսլարա էջլէ կէլիլ խոխ
քի, Սամանլըլար էն պէօյիւք գուլվէթլէրինի Նրէվան թէրաֆընա սէվգ իտէ-
ճէքլէր:

Կրան տիւք Միշէլ իլէ ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ իսէ, Իսմայիլ բաշանըն արդասընը սարըպ, խաթթը ըրւճաթընը գաթ իթմէք նիյէթի վէ մուսմէլաթընտա խոխէր: Գարս թէրաֆընտա իսէ, Մուխթար բաշա Բուս օրաուլարընըն գարչըսընտա խոխ. Բուսլար Մուխթար բաշայը մէշղուլ խոււպ. Իսմայիլ բաշանա եարտըմա կիտէմէմէսի իչլուն, Աղօսթօսուն Աօսընտա օրաուլարընտա պիր հարէքէթ կէօսթէրտիլէր. Բուսլարըն Անիյէտէք եանըմըշ օլան սօլ գօլու տախի հէք թօրլանըպ Գըզըլ թէքէ թէրաֆընա կէլտի:

Աղօսթօսուն ԱՅինտէ Սամանլըար շաֆագտա պագալըար կէօրտիւլէր քի, Գըզըլ թէքէ իւղէրինտէ օլան հէք Բուս չատըրլարը կիճէլէյին գալարըմըշար. իպթիտա էօյլէ զանն իթտիլէր քի, Բուսլար կէրի չէքիլմիշլէրտի. լաքին պիր աղ սօնրա Գըզըլ թէքէ արգասընտան սիյան սիյան Բուս թապուրլարը զուհուր իթտիլինի կէօրտիւքտէ իշի աղնատըլար:

Էօյլէտէն պէշ սաաթ էվվէլ, պիր թօք բաթլանըպ Անի թէրաֆընտա պիր թօք մուհարէպէսի տիր պաշլատը, լաքին պու Սամանլընըն սաղ զօլունու Անի թէրաֆընա չէքմէք իչլուն պիր խիւտէ խոխ: Սուպաթան թէրաֆընտա տա քիւլլիյէթլու Բուս ապքէրի կէօրիւնտիւ, լաքին Սամանլըար օրալարտա ալընմատը նազապիլ մէթին վէ միւսլաճէմ մէվիլլէրտէ խոխէր: Բուսլարըն ապըլ միւրատը Սամանլընըն սօլ զօլունու վուրուպ տաղըթմադտը, իմտի Բուսլարըն իքի ֆըրպա ապքէրի, ապըղ Գարս մուհաֆըղը օլան չիւսէյին Համիտ բաշանըն մուհաֆագասընտա օլան Եաննի թէրաֆընտան պաշ կէօսթէրտի: Թօրլարը վէ աթլըլարը միւքէմմէլ օլան պու իքի ֆըրպայա Սուպաթան թէրաֆընտա օլան Բուս գօլլարը տա պաշգաճա մուսալէնէթ իտէճէքլէրտի:

Իքի սաաթ սօնրա, եանի էօյլէտէն իւշ սաաթ էվվէլ, Արտահանտան կէլէն միրալայ Գօմարօֆ Գօմանտասընտա օլան Բուս սիվարիլէրի Պէօյիւք Եաննի պայըրընը սարմանա պաշլատըլար վէ պուշլարա գարչը չիւսէյին Համիտ բաշա էն մէշհուր Ձէրքէս սիվարիլէրինի սալտըրար:

Իքի թէրաֆ սիվարիսի տախի նիղամա պագամերպ պիր պիրի իլէ հէմէն գըլըճ գըլըճա կէլտիլէր. նէֆէր նէֆէր իլէ ուղրաշըպ, գըլըճլարըն բարըլտըսը կէօրիւլիւր կէօրիւնմէղ, գըրմըղը դան չըգկըլարը տա պէրապէր կէօրիւնիւր խոխ. նիհանէթ Ձէրքէպէրին հըշմընա գաղաղար տանանամայըպ, վէ իքի թէրաֆըն ըիատէլէրի աթ սիվարիլէրինին եարտըմընա կէլտիքտէ, իքի թէրաֆ սիվարիսի տէ ըիատէլէրին գուրչունունա տանանամայարազ պիրի պիրինին եապասընը պրազըպ կէրի չէքիլտիլէր:

Պունուն իւղէրինէ թէրաֆէյին ըիատէ տլայլարը պիր պիրի իլէ միւստա տէմէ խոււպ. թօք, գունտուղ վէ թիւֆէնքլէ պիրի պիրինտէն տէօրթ եիւզ մէթրօ ուղադտա թամ իքի սաաթ տէօյիւշմէքտէ օլաուլար. Մուխթար բաշա մուհարէպէսին նիթիճէսինի կէօրէմէտիյինտէն, Հաննի Բաշիտ բաշա Գօմանտասը իլէ աճէլէ պիր գաշ թապուր ապքէր իմտաւա գօշտուրտու, վէ պու ապքէր քէմալը չէճաթլա «Բաստիշարմ չօգ եաշա» սէտալլէրի իլէ գօշուպ վէ տէրէ թէքէ պագամերպ, հէմէն պիր սաաթտան աղ վաղըթտա մէյտանը մուհարէպէսէ տախիլ օլտուլար, վէ Պէօյիւք Եաննինին արպա թէրաֆընտան պայըրը թըրմանըպ տիւշմէնին գարչըսընա չըգտըլար: չիւսէյին Համիտ բաշանա, պաշգա եարտըմար տա կէլիպ հաթթա Գարս Գօմանտանը Մուսթաֆա Բէվէֆիգ բաշա տախի վէսվէսէսինտէն Գարստա ըանաթ տուրամայըպ, օ պա եար-

տըմա կէլմիշ, վէ թէրաֆէյնտէն քէսկին պիր թիւֆէնք աթէշինէ պաշանմըշար :
 Բուսլար տահանամայըպ կէրի չէքիւմէնէ պաշլատըլար, լաքին աշաղըտա
 տահա հիշ աթէշէ կէլմէմիշ, քիւլլիւյէթլու աաքէրլէրի օլտուղունտան, ծնլար
 տա կէրի չէքիւմէնէ պաշլատըլտա, Սամանլը դամանտանլարը ազնատըլար քի
 Բուսլարըն միւրատը օրատա պիր պէօիւք գալկա իթմէք օլմանըպ, անճադ
 քէնտիլէրինի ալտաթմադ իշլան պիր խիւտէ խոի :

Մուխթար բաշա Բուսլարըն արգասընը քէսմէք իւզըրէ, Շէվքէթ բաշա
 իլէ Ֆըրզասընը իւզէրլէրինէ դօշտուրտու, լաքին Բուսլար ծնտան էվվէլ տալ-
 րանըպ քէնտիլէրինի սէլամէթէ չըգարտըլար . պու մուհարէպէտէ թէրաֆէյնին
 թէլէէֆի պիր դաշար ելուզ նէֆէր վէ զապիթ թախմին օլունուր : Էշնասըլ պու
 մուհարէպէտէն սօնրա տախի թէրաֆէյն օրտուլարը պիր պիրի մուվաճէնէսին-
 տէ նէ հալտէ իսէլէր երինէ օ հալտէ գալըպ, Բուսլար թաաալիուր իթտիքլէրի
 կիպի Մուխթար բաշայը չաշըրթմըպ տա ելրինտէն օյնաթտամաթըլար : Ֆադաթ
 պսնտա Բուսլարա շու Ֆայիտէ օլտու քի Վըզըլ թէրէ երինէ քէնտի Էլլէրին-
 տէ գալտը քի բէք մուհիւմ պիր նօզթա խոի :

Պու Վըզըլ թէրէ տէնիլէն մէվզի, պէօիւք պիր օվա իշինտէ տէնիլտէ
 տաա կիպի սիլլիլմիշ պիր թէրէ տիր, վէ պալասընտա իւշ տէօրթ թապուր
 աաքէրի, գալէ իշինտէ պարընտըրաճադ կիպի պիր տիւզլիւյիւ տէ վար տըր :
 Արգա թէրաֆտա, եանի Ալաճա տադ թէրաֆընտա քէզալիք իւշ տէօրթ թա-
 պուր պարընտըրաճադ պիր եամանը տա վարտը, վէ էօնտէ եանի Բուս աաքէ-
 րլինտէ օլան թէրաֆը տիք պայըր տըր :

Սամանլըլար իշլան պու թէրէյի Բուսլարտա պրադմադ գապիլ տէյիլտի .
 չիւնքի պու թէրէնին իքի թէրաֆընտա տա թապուր թապուր աաքէրլէր վէ
 թօրլար պուլունտուղճա, Սամանլըլար հիշ պիր հարէքէթլէրինտէ սերպէսթ օ-
 լամաղլարտը . նէ Անի թէրաֆընա սերպէսթ Վիտէպիլիլլէրտի նէ տէ Վարսա .
 իմտի պու թէրէյի Բուսլարտան ալմանա գարար վիրտիլէր . Ֆադաթ կիճէլէյին :

Մուխթար բաշա կիճէլէյին պու Վըզըլ թէրէնին էթրաֆընտա նէ գատար
 հարպ մէվզիլէրի վար իսէ, Սամանլը աաքէրլինէ եալաշ եալաշ թութտուրտու,
 վէ օվատա օլան Բուսլարտան պիր հարէքէթ պէքլէրտի, այըն ծն պէշի օլտու-
 դունտան, տիւրպլին իլէ օվաննն հէր թէրաֆընը եօղլարտը վէ եալէր եալէր
 իւզէրլինէ սալտըրըպ Բուսլարըն նէ հարէքէթտէ օլտուղլարընը պիլմէք իսթէր
 խոի . լաքին Բուսլարտան պիր սէս չըգմատըղընտան, ազնատը քի մանօլրա-
 սընտան խապէրտար տէյիլ խոիլէր :

Նալէհան պիր թիւֆէնք աթէշի տիր պաշլար, վէ Վըզըլ թէրէ ուզադտան
 զըզըլճըմլար իշինտէ գալմըշ կիպի կէօրիւնիւր : Արատա պէօիւք պէօիւք ա-
 լէվլէր վէ սաղըր սէսլէր թօր աթէշինէ տախի պաշլանտըղընը իմա իտէրտի .
 տիմէք քի կիճէլէյին պիր պէօիւք մուհարէպէտէն պաշլանմըշար : Բուս գօման-
 տանը թէրաֆընտան Վըզըլ թէրէնէ պիր եալէր սալտըրըլըպ, ազնաշլար քի
 Բուսլար Սամանլը հիւճուլմինէ տահանամայըպ, Վըզըլ թէրէտէն աշաղը ինմիշ-
 լէր, վէ աշաղըտա երինէ պիր չըգմադա թաղըլըպ, պիր ճան գուրթուլմանա-
 րադ հէր զըլըճաան կէշիրիմիշլէր խոի :

Սամանլըլար պու վէշ իլէ կիճէլէյին Վըզըլ թէրէյի զապիթ իթտիքտէն վէ
 օրատա պիր էյիճէ եէրլէշիպ թապեալար գուրտուգտան սօնրա . Վուրուգ տէ-
 րտէ պուլունան Բուս օրտուկեանը իշտէն խապէրտար օլտու . տէրագապ ա-

քէր կէճոտէրիկայ Գրգըլ թէքէ թօքա թուրուտու իսէ տէ պէյհիւտէ օլտու :

Յագաթ սապահլարն հէր աղարըր աղարմազ Գարալալտան Իւչ թէքէնէ գատար հէր խաթտա պիր տէհչէթլի թօք ամթէչի տիր պաշլատը . հէր խաթթըն թօքլարըր հալընըզ Գրգըլ թէքէյի տէօյէրլէրտի , վէ Սամանըլ թապեալարըր տա պուռնլարա ճէվազ վիրմէքտէն կէրի տուրմազտը , ամթըլան թօքլարտան վէ բաթլանան ճէպլաննէ սանարդլարընտան պիր արալըզ էօյլէ օլտու քի , պիււ թիւն Գրգըլ թէքէ գաթը վէ պէյազ պիր տիւման իչինտէ գալըպ , իքի թէքաֆըն թօքճուլարըր տա հէմէն տօլտուրուպ ամթըպ , տօլտուրուպ ամթըպ Ֆագաթ կիւլլէյէր նէքէնէ կիտէհօր նէքէյի վուրուհօր կէօրմէզլէրտի :

Բուսլար պու տիւմանըր այնը ֆըրսաթ ատտ իտէքէք , բիատէ ասքէրլէրի իլէ Գրգըլ թէքէնէ պիր հիւճոււմ գօմանտասը վիրտիլէր . Սամանըլ ասքէրի նէ գատար վազըթ աճ , սուսուզ վէ չըպլադ իքէն , պուռնլարըր օ տէքէճէ պիր մէթանէթլէ գարչըլատըլար քի , բիատէլէր պէօյիւք թէլէֆլէ Գրգըլ թէքէտէն կէրի տէօնիւպ , թէքէ սուրէթի գաթլիյէտէ Սամանըլ հէտինտէ գալտը :

Օ կիւնիւ Բուսլար Մուխթար բաշանըն գօմանտասընտա օլան օրթա գօլա տախի , պիրի Իւչ թէքէ իլէ Գրգըլ թէքէ արաքընտան , վէ ալիէրի Անի թէքաֆընտան թօքճու , բիատէ , սիվարի վէ ամճը ասքէրի իլէ իքի պէօյիւք հիւճոււմ տահա իթաիլէր , Ֆագաթ պուռնլար տա պէօյիւք թէլէֆլէ կէրի գօվալանըպ , Մուխթար բաշայըր հէրինտէն օյնաթամատըլար :

Բուսլար իչին Անատօլու մուհարէպէլէրինին շիմաիլէտէք էն թէլէֆլիտի պու օլտու , իւչ պինտէն զիատէ ասքէրլէրի հէրէ սէրիլտի . ճէնէրալ բրէնս Ձէվչէվաչէ վէ միրալայ Գօմարօֆ հարալանտըլար . Սամանըլարտան տա տէօրթ հիւզ չէհիտ վէ պին իքի հիւզ հարալըր սայըլտը . լաքին ճէրրահ խըտմէթլէրի բէք դուսուրու օլուպ , իպթիտատա օրաուտա թօքու թօքու պիր ճէրրահ օլուպ , սօնրատան Գարստան ալէլ աճէլէ կէթիրտիլտի իսէ տէ , կէճ գալտըզլաքընտան , հարալըլարըն չօզու տա թէլէֆ օլտու :

Իճնէպի մուսպիրլէրի պու մուհարէպէտէ Սամանըլ ասքէրինտէ կէօրտիւքլէրի ճէսարէթ , չէճաաթ վէ ֆէտալիլիյի մէտի իտէճէք քէլիմէ պուլամալար . աճըղա , սուսուզլուզա վէ չըպլազըղա ինսան թապիտաթընտան խարիճ պիր գուվլէթլէ տահանտըղտան մատտա , հարալըլար քիմինին գաֆասը բարալանմըլ քիմինին էլի քիմինին ահաղը կիւլլէտէն ուչմուչ , ղէրրէ գատար պիր ֆիւղան սէսի աղըզլարընտան իչիթիլմէհէրէք ելիւրիւյէ ելիւրիւյէ վէ տահա տօղրուսու սիւրիւնէ սիւրիւնէ Գարս խաաթախանէտին կիթմէքտէ օլտուլար , վէ Սամանըլ ասքէրինէ պու գուվլէթի վիրէն , չէհիտ օլաճազլարընա ինանմագտան պաշգա պիր չէյ տէյիլտի տէրլէր : Պու մաղլուպիլէթ Բուսլարը ֆէվզէլատէ մէհուս իթտի . չիւնքի օ անէտէք Մուխթար բաշա գօլուհու պիր իչ հէրինէ գօյմամըլարտը , վէ բէսմի թէլլիկրաֆտա եա զըսսա թապիրաթ եա պիււ թիւն պիւթիւնէ սիւքիւթլէ պու մաղլուպիլէթին ճէսամէթինի զըմնէն աղնաթտըլար :

Գրգըլ թէքէ կիպի պէօյլէ մուհիմմ պիր մէվզի էլտին կիթաիքտէն սօնրա , ճէնէրալ Մէլիգօֆ մէճպուր օլտու խաթթըր հարալըր թէպտիլ իթմէհէ . օրտուկեահ Գարալալա նազլ օլուհուպ , ասքէր տախի Պաշ Գատըլար իլէ Պաշքըրլան արալարընտա օլան մէթին մէվզիլէրէ հէրլէշտիլիլտի , վէ Անի իլէ Իւչ Յէթ առասրնա հարնըզ միւֆթուղ :

37006-60

Մուխթար բաշա տախի, քի օ արալըզ թէրաֆը հազրէթը Շահանէտէն Ղազի իւնվանընա նայիլ օլմուշուտու, ասքէրի սօուգ թէրէլէրաթէն աշաղընա օվահա էնտիրիպ, Գըզըլ թէրէ բիշկեհաճընա եէրլէշտիրտի, վէ Անիտէն Գարսա դատար օլան ալալար վէ ֆըրդալարը թէլէկըրաֆ թէլլէրի իլէ պիրի պիրինէ պիրլէշտիրտի:

ԱՆԱՃԱ ՏԱՂ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԱԹՐ

ՎԵ

ԵԱՀՆԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Իքի թէրաֆ օրտուսու տա պիւթիւն Աեպտեմբեր այընը թաթիլ իլէ կէջիրաիլէր, վէ չաեանը իթինա պիր հարպ վուգուաթը օլմատը. լաքին տըգաթ իտէն աշիքեար կէօրիւրտիւ քի, Սամանը օրտուսու կիթ կիտէ զայըֆլանմալտա վէ Բուս օրտուսու օնա մուգապիլ գուվկէթ քէսպ իթմէքտէ խտի: Մուխթար բաշա օրտուսունտա նէ գատար Քիւրա, Չէրքէս, Սուրեանի վէ Արապ վար իսէ հէպ պրաղըպ պիրէր թէրաֆա սափուշուտլար. Գարս մօհաֆաղա ասքէրի տէ տախիլինաէ օլարադ, Մուխթար բաշա մայլթինաէ 40 պինտէն զիատէ ասքէր եօղուտու. ֆադաթ բէք մէթին վէ բէք պահաարը պիր ասքէր, վէ այ Բամաղան օլուպ, չէրան մէզոհիլէթ վարքէն, կիւնտիւզ պիր դատէհ սու եա պիր սիղարա իչէն պուլունմաղտը իչլէրինտէ, վէ ազշամըսը Գարստան էզան թօրլարը աթըլարդտա, մէսըրէթը աղիմէ իլէ ճիւմլէսի իթիթարա նամաղա զօշարլարտը, կիւնտիւզ տախի հէր նամաղ, վազթընտա վէ ումումլէն էտա օլունուրուտու:

Լաքին զալէպէ չալան Սամանը օրտուլարը պէօյլէ զայըֆլանմաղտա իւքէն, մաղուպ օլան Բուս օրտուսու բէշ տէր բէշ գուվկէթ քէսպ իթմէքտէ խտի:

Կրան տիւք Միշէլ քի, օ անէ կէլինճէյէտէք իսմէն պաշ զօմանտան խտի, արթըզ զօմանտայը պիղգաթ տէրիւհտէ իթմէք իւզրէ Գարայալա կէլաի, վէ ճէնէրալ Մէլիգօֆու տախի կինէ պէր սապըզ քէնտիսինէ իքինճի թային իթտի: Պու ճէնէրալըն չապուզ իլէրիլէմէսինտէն տօլայը չօզ հասուտլարը վէ բէք չօզ տիւշմէյէրի վարտը, վէ հագգընտա պիր չօզ չիքեպլէթլէր օլուրուտու. պու ճիւմլէ իլէ Կրան տիւք Միշէլին պու թէվէճճիւհիւ ճիւմլէսինին աղզընը դաբաթտը: Կրան տիւք Միշէլ էթրաֆտան նէ գատար ասքէր թօրլահապիտի իսէ թօրլատը վէ ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆու տախի նէզտինէ ճէլպ իթտի, վէ Աեպտեմբերին սօնուտա Կրան տիւք Միշէլ 65 պին ասքէրէ վէ 200 թօրա մալիք խտի: Մուխթար բաշատա իսէ անճաղ ալթմըշ ելթմիշ թօր վար ըտը. իմտի պու տէֆա պախթըն Բուսլարա եավէր օլսճաղը աշիքեար խտի:

Պու էսնատէ իքի մէշհուր վէ պէտպախթ ճէնէրալ տախի Գավգաս օրտուսունա կէլմիշլէրտի. պիրիսի մէշհուր ճէնէրալ Ալընայէֆ վէ տիկէրի տահա մէշհուր ճէնէրալ Սպուրլէֆ:

Ճէնէրալ Ալընայէֆ էօյլէ պիր քիպը վէ գուրուր իլէ Գավգասիայա չէլաի

քի, հայրենէ հիշ պիր ճէնէրալ թահամիւլ խոյմէտի . Կրան տիւք Միշէլ էքէյի իղզէթ իբրամ կէօսթէրտի իսէ տէ, Ձէրնայէֆ ծնու տա աղ կէօրիւպ պրագտը Գաւգասիա համամլարընա սալուշտու, վէ պիր տահա իսմի իշիթիլմէտի :

Տիկէր ճէնէրալ Օպրուչէֆ իսէ, իշպու Անատուլու սէֆէրի իշխն պիր բըլան եարբալ Բէթրօպուրիտան կէլմիշտի : Ասքէր պու ճէնէրալը բէք սէվէր իսէ տէ, Կրան տիւք Միշէլին տէ քէնտի պիր բլանը օլտուզունտան, Օպրուչէֆի չէքէմէտի, վէ հագզընտա պարիտ մուամէլէտէ պուլունտու :

Կրան տիւք Միշէլին բլանը, ումուլմի պիր հիւճուլմ իլէ Պէօյիւք Յահնիյի ալմագ, Մուխթար բաշանըն Գարս իլէ իսթիլաթընը քէսմէք, վէ պագի գալան օրտուսունու տա Ալաճա տագտա վուրմագ իտի : Կրան տիւք քէնտիսինէ կէօնաէրիլէն եարտըմլար իլէ օրտուսունու բէք միւքէմմէլ պիր հալէ գօյմուշ ուտու, վէ Հոկտեմբերին իքիսի իշխն պիր մուհարէպէ թէրթիպ իտուպ, սաղա եիրմի պին ասքէրլէ ճէնէրալ Մէլիգօֆու թային իտուպ, վէ պու ճէնէրալըն պիր գօլու Քիւչիւք վէ տիկէր գօլու Պէօյիւք Յահնիյի վուրաճագ օլուպ, իւչիւնճիւ գօլտա պուշլարըն հանկընա լաղըմ իսէ եարտըմա կիտիպ, Վէղին քէօյիւ, Հաճի Վէլի վէ Ալիլար թէրաֆընտան Օսմանլը մէվզիլէրինէ իմ տատա կէլէն Օսմանլը ասքէրինէ տէ գարչը տուրաճագտը :

Կրան տիւք օրթա գօլունու տա ճէնէրալ Հայման գօմանտաընա վիլաի, պու գօլուն մէմուրիյէթի տէ Սուպաթան վէ Գըզըլ թէրէտէ օլան Օսմանլը ասքէրինի օրալարտան չըգարթմայըպ, պրագմահաճագտը քի Բուս ասքէրինին արգասընը չէվիրսինլէր :

Սօլ գօլ գօմանտանլըղը տախի, ճէնէրալ Լազարէֆէ վիրիլի . պու տա Մուխթար բաշայը ալտաթըպ, Օսմանլը ասքէրինին քիւլլիսինի օ թէրաֆա ճէլպ իթմէք իւզըն, Գըզըլ թէրէ իւզէրինէ պիր սախթէ հիւճուլմ կէօսթէրէ-ճէք իտի :

Նիհանէթ տահա սօլա տա ճէնէրալ Շէլգօֆիլիգօլ թային օլունուպ, պու տա Արբա չայընը կէչիպ, Ալաճա տաղ թէրաֆընտա օլան Օսմանլը էն սաղ գօլունա գարչը պիր նիւմայիշ իսթճէքտի . ճէնէրալ Շէլգօֆիլիգօլուն պու էն սօն գօլա թայինի, Օպրուչէֆին բլանը օլտուզունտան գայըֆճա պրագըրիշ բաք . պու ճիւմէ իլէ Լազարէֆին սախթէ հիւճուլմի իլէ պէրապէր կիթտիլնտէն միւրատ հապ օլտու : Ձիւքի Մուխթար բաշանըն ճառուլարը տախի պէօյլէ խապէր վիրտիլէր, եանի Բուսլար էն պէօյիւք գուլլէթիլէրինի Գըզըլ թէրէ թէրաֆընա վէ Օսմանլընըն սաղընա աօղրու երարիթէճէլէր տէյի խապէր վիրտիլէր, վէ Մուխթար բաշա ինանըպ ասքէրինին քիւլլիսինի սաղա միշլ իթտիրէք, սօլունու եանի Յահնիլէր թէրաֆընը բէք գայըֆ պրագտը :

Հոկտեմբերին 1-2ինճի կիճէսի, Մուխթար բաշա վէ իւմրասընըն կէօղիւնէ ուզու կիրմէտի . չիւնքի հէր տագիլէ պիր ումուլմի հիւճուլմ պէքլէրլէրտի, պիր տէ անճագ չաֆագ սէօքէրքէն, կէրէք Գըզըլ թէրէ կէրէք Սուպաթան վէ կէրէք իքի Յահնիլէր իւզէրինէ Բուսլարտան պիր չէտիտ թօր աթէշի տիր պալլատը . Մուխթար բաշա աղնայամատը քի, Բուսլարըն պէօյիւք գուլլէթի հանկը թէրաֆտա իտի . լաքին նէ գաման կիւնէշ աօղուպ Արարատ տաղընըն գարըլ պէհաղ թէրէսինի ալթուն ըէնկինէ թահվիլ իթտի իսէ Մուխթար բաշա աշիքեար կէօրտիւ քի Գըզըլ թէրէ վէ Սուպաթան թէրաֆարընտա եալընըգ պիր իքի պաթարեա թօր վէ աղ չօգ պիր թաղըմ սէյրէք :

Բուս ափճը արդեն տան պաշտա քիմնէ հողուտու : Սամանլընըն սօլունտա իսէ ճէ-
նէրալ Մէլիզօֆ Պէօյիւք Եաննիյի չիտաէթլէ վուրմանա պաշլամըշտը . պու-
պէօյիւք վէ քիւչիւք իքի Եաննիլէր տէ նասըլ քի տէմիչիզ , տէնիզ օրթասըն-
տա ստա կիպի օվալար արասընտա դայրը մութթասըլ իքի եիւքսէք թէքէ ի-
տի . քիւչիւք տահա ալչագ իսէ տէ , տիք դահա պահեր օլտուզունտան , օնու
վուրուպ ալմագ տահա կիւճ օլաճագտը :

Իւք հիւճուժ Պէօյիւք Եաննի իւզէրինէ վագի օլուպ , ճէնէրալ Շէրիմէրլիֆ
օ տէրէճէ պիր հիւճուժ կէօթէրտի քի , օնտա օլան պէշ հիւզ դատար Սաման-
լը ասքէրի հէր պիրի բիւր աթէշ ասլանլար կիպի տէօյիւչաթիւէր իսէ տէ , նի-
հահէթ չօղուզա տահամանըպ , վէ պիր նէֆէր դալընճայատաք մուհաֆազայը
վէթան ուղրունա դանլարընը տէօքիւպ , էօյլէ թէսլիմ իթտիլէր :

Էկէր Բուսլար պու դալէպէտէն իսթիֆատէ իտպիլէյիտիլէր , օ կիւհիւ
Մուխթար բաշա օրտուսունուն իշի պիթէճէքտի . լաքին ճէնէրալ Մէլիզօֆ
հէմէն Վիզին քէօյիւ իւզէրինէ եիւրիւհիւպ , Սամանլը ասքէրինին արգասընը
չէվիթէճէք եէրտէ , Քիւչիւք Եաննիլի տէ ալայրմ տէյի ուղրաշտը տուրտու .
լաքին Քիւչիւք Եաննի Բէշիտ բաշա , Քեազիմ բաշա վէ Ֆաղլը բաշա զօման-
տասընտա օլարագ Մէլիզօֆա տահանաը տուրտու վէ թէսլիմ օլմատը :

Կրան տիւք Միշէլ հիւճուժա պիզդաթ զօմանտա իթտիյինտէն , ասքէր
ասքէր իւզէրինէ թէրաքիւմ իթտիրիտի , թէրաֆէյնտէն մուգաթէլէ քէսպը
չիտաէթ իտէր , ֆագաթ Քիւչիւք Եաննի ալընամազտը : Բուսլարըն պիր դօլու-
տա Սուպաթան իլէ ուղրաշմագտա իտի , պունլար Գարս իլէ օլան թէլէկրաֆ
խաթթընը քէստիլէր , լաքին օրատա տա պունտան պաշտա պիր շէյէ մուվաֆ-
ֆագ օլամատլար :

Եալընըզ ճէնէրալ Շէլզօթլիզօվ Ալաճա տաղըն չարգ թէրաֆընտան պու-
տաղը թրմանըպ , օրատա օլան Սամանլը թապեալարը արասընա կիթէպիլտի .
Մուխթար բաշա օրթատա պիւթիւն ասքէրի իլէ ուղրաշմագտա իքէն , շիւ-
սէյին վէ Շէվքէթ վէ Խպրահիմ բաշալարը տա օ Ալաճա տաղ իւզէրինէ սալ-
տըրըպ , վէ օրատան տա Շէլզօթլիզօֆու պունլար դօվալահըպ , Արաւ չալըն
էօթէ թէրաֆընա աթմանա դատար մուվաֆֆագ օլտուլար : Էյէր ճէնէրալ Լա-
դարէֆ Շէլզօթլիզօֆուն իմտատընա եթիշմէսէ , Սամանլըլար պու Բուս գօլուն
պիր դաշ տէֆա օրթալըպ , պիրինի սաղ չըդարմահաճաղար ըտը :

Իշթէ պէօյլէ Բուսլար իքի տէֆա պէօյիւք պիր դաֆէրի էլլէրինտէն դա-
չըրտըլար վէ ազշաթ օլտուզունտան մուհարէպէ թաթիլ իտուպ , Բուսլար հա-
լընըզ պիր Պէօյիւք Եաննիյի ալըպ , գուսուր Սամանլը մէվզիլէրինէ եինէ հէպ
Սամանլըլար սահիպ օլտուլար : Վէ կիճէ իսթէ կէլաթիյինտէն մուհարէպէ թա-
թիլ իտիլտի , Եալընըզ Քիւչիւք Եաննիտէն արա սըրա Սամանլըլար թօր աթար
ըտը քի , օ կիճէ իթիմալտէն ստտ օլունան Բուս ալաթթիլի մէն իթիլէր :

Իքի թէրաֆ ասքէրի տէ դահէթ հօրկուն օլտուդտան մաատա , մէյտան-
տա կէօթիւլէճէք պիր չօղ լաշէլը վէ դայրըլաճագ տահա չօղ հարալըլար վար
ըտը : Բուսլարըն թէլէֆի տօղուզ դապիթ վէ պին նէֆէր էօլիւ , վէ ալթմըշ
դապիթ , իքի պին նէֆէր հարալը իտի :

Սամանլըլարըն թէլէֆի տալի իւշ պին օլուպ , իքի եիւզտէ Պէօյիւք Եան-
նիտէ ելսիր պրազմըշլար իտի : Հոկտեմբերին իւչիւնճիւ կիւհիւ էօլիւլէրի կէօմ-
մէք վէ հարալըլարը դայրմաղլա իմրար իթտի :

Օ կիւնիւ Բուսլար օ դատար եօրուրմուշլար խոի քի , ճէնէրալ Մէլիզօֆ պիր եէնի հիւճումէ տահա ճէսարէթ խոէմէտի . լաքին Բուսլար Պէօյիւք Եահնի թէրաֆընտա պուլունտուզճա Մուխթար բաշա վէսվ սէտէն գուրթուլամա եաճաղընտան , ագշամ իւզէրի եիրմի թապուր իլէ Բուսլարըն իւզէրինէ եիւլիւմէք իսթէտի . էօնտէ իւշ գօլ ալճըսը օլան պու աաքէր , պիր սաաթ եիւլիւմէք Բուսլարա թէսաթուֆ իթաիլէր . Մուխթար բաշայա էօյլէ կէլիւ խոի քի , Բուսլարըն էն պէօյիւք գուվլէթի իքի Եահնի դարչըսընտա աքր , ճէնէրալ Հայման իսէ , կէօղիւ Մուխթար բաշանըն մանօվրալարընտա վէ աաքէրի հարէքէթինտէ խոի :

Սամանլը ալճըլարը Բուս ալայլարընա եաղլաշտըգտա , էօնլէրինտէ եալընըզ իքի թապուր աաքէր , պիր պաթարեա թօք վէ պիր գաշ պէօյիւք սիւլարիտէն պաշգա պիր չէյ կէօրլմէտիլէր : Սամանլը պուսլարա գարչը թօլարընը տիղիպ տէրադապ սթէշ իթմէեէ պաշլատը . Գըղըլ թէլբէ թօլարը տախի պօշ տուրմատըլար , վէ օ անտէ Սամանլը բիատէլէրի գարչըլարընտա ղիկետէ պիր չէյ եօգ զանն իտէրէք , հէմէն սըղը պիր հիւճումէ տիր պաշլատըլար :

Օ անէտէք պաեըրըն արգաաընտա սաղլանըշ օլան պիր թաղըր Բուս ալայլարը , ալճըլարը էօնլէրինէ գաթ արազ նակէհան մէշտանա աթըլարըլար . պու գուվլէթին էօնիւնէ Սամանլը բիատէլէրի տաեանամայըպ , ֆիրար հիլէթինտէ բիւճաթ իթաիլէր . պէրլէքեաթ վիրսին Սուպաթան թէրաֆընտա պաշգա Սամանլը ալայլարը տահա վարտը . պուսլարըն սայլսինտէ բիատէլէր կիւճ իլէ քէնտիլէրինի թէքմիլ պիր թէլէֆտէն գուրթարապիլտիլէր :

Պու հիւճում Սամանլըլարա պէտապաթ օլուպ , էօյիւ , եարալը , եէսիր իքի պին գատար զայաթլարը օլտու . պուսնա մուգապիլ Բուսլարըն թէլէֆի բէք ազ պիր չէյ խոի :

Պու գատար մուհարէպէլէր արաաընտա Բուսլարըն էլինտէ Պէօյիւք Եահնի նամ թէքէտէն պաշգա պիր չէյ գալմամըշտը : Լաքին ճէնէրալ Շէրէմէթէֆին տախի օ դատար Սամանլը օրտուլարը իլինտէ պու թէքէտէ տուրմասը գապիլ տէլիլտի . չիւնքի հէր թէրաֆտան իւզէրինէ թօք ալթէչի եաղտըրըմադտա խոի , պուսլարը եա օրատան կէրի ալմալը , եա Մուխթար բաշանըն սօլու իլէ պիր մուհարէպէեէ տահա պուլաշմալը խոի : Կրան աիւք Միշէլ Սամանլըլար իւլէ պաշա չըգամատըղընտան մէեուս օլուպ : Շէրէմէթէֆի Հօկտեմբերին տէօրտիւնճիւ կիճէսի սէսիդճէ Պէօյիւք Եահնիլի թախլիլի իթաի , վէ ճուրնալլար սուսուղլուդտան թախլիլէեէ մէճպուր օլունտու տէչի եաղլարը : Պուսլարըն եչրինէ օրաեա կէլէն Սամանլըլար նամըլ սու պուլաճաղլարտը էօյլէ իսէ :

Իրթէսի կիւնիւ ալէսաապահ Մուխթար բաշա Բուսլարըն Պէօյիւք Եահնիլի թախլիլէ իթաիլէրէրինի կէօրտիւքտէ , աաքէր կէօնտէրիպ թէքար զապթ իթաի , վէ Շէրէմէթէֆի գօվալատը իսէ տէ , արգատընտան եթիլիլէմէտիլինտէն , օ տա Գապազ թէքէչի թուլթուպ իսթիքեաթիար եաբարազ օրայա սըղընտը :

Իրթէսի պիր գաշ կիւն իքի թէրաֆ աաքէրի տէ , պիր ազ բահաթ իթաի . օ դատար պին էօյիւ , եարալը , եէսիր օլարազ աաքէր թէլէֆի հիւշ պիր չէլէմիւֆիտ օլմանըպ , Սամանլը աաքէրի մուգաֆիթէրէն քէնտի մէվլիլէրինտէ գալտը . քիմ խաեալ իտէպիլիրտի քի , օն իքի կիւն սօնրա պէօյլէ պիր օրտու օրալարտան պիւթիւն պիւթիւնէ մահվ օլաճապ : Իմտի նապլ իտէլիմ շու պէօ եիւք մուհարէպէնին հիքեպէսինի :

ԱԼԱՃԱ ՏԱՂ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

ՄՈՒԽԹԱՐ ԲԱՇԱ ԳՐԶԼԼ-ԹԵԲԵՅԻ ԹԱԽԼԻՅԷ ԻՏԷՐ ՎԷ ԲՈՒՍԼԱՐ
ՕՊԲՈՒՉԷՖԻՆ ԲԼԱՆԸՆԸ ԳԱՊՈՒԼ ԻՏԷՐԼԷՐ

Դարս իլէ Մուխթար բաշանըն իխթիլաթընը քէսմէք իւզըէ, Բուսլարըն թէրաֆընտան օլան ճահա վէ իզտամ պիր տէֆա պօշա չըզմըչ օլտու, վէ Բուսլարըն բլանընըն էյի պիր չէյ օլմատըզը պիր քէրրէ տահա կէօզէ կէօրիւնիւր օլտու: Բուս օրտուսուսուսն չու միւպթէզէլլիյի արասընտա իչլէրինտէ քէչֆ իտէճէք պիր ատամ վար իտի իտէ, օ տա ճէնէրալ Օպրուչէֆ իտի:

Պու ճէնէրալըն բլանընը իւմէրայի աքէրիյէտէն հիչ պիրի պիր իչ եէրլահէ զօյմամըչտը, վէ ինտան թապիլաթը պու եա, օրտուտա իչլէր նէ գատար թէրս կիթաիքճէ, ճէնէրալ Օպրուչէֆին հուցուրու տա Բուս էրիքեանը հարպընա օ գատար չիրքին կէօրիւնիւր իտի:

Լաքին Հոկտեմբերին Յինտէ չէօյլէ պիր հալ վազի օլտու: Կրան տիւք Միչէլէ խապէր վիրաիլէր քի, ճէնէրալ Բիչօսքի սէնին բլանընը բէք Ֆէնա զէմմ իտէօր, ֆաղաթ ճէնէրալ Օպրուչէֆ զարչը կէլիպ, գապահաթ Կրան տիւք Միչէլին տէյիլ, էթրաֆընտա օլան միւշալիլիլէրին տիր տէյի խայլըճա ուզրաչտը տէտիլէր: Պու խապէրտէն Կրան տիւք օ գատար խօշլանըրքի Օպրուչէֆի օ ազչամ թաաւա տալլէթ իտէր. սօֆրատա Օպրուչէֆ օ գատար պիր ուսթ ալըզլա սէօզիւ քէնտի բլանը իւզէրինէ ինթիզալ իթաիրիլ քի, Կրան տիւք Միչէլ, հա իչթէ պէնիմ բլանըմ տա պու իտի տէմէեէ մէճպուր օլուր:

Աճայիպ օլաճագ եա, իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Մէլիզօֆ, Օպրուչէֆին պէօյլէ պիր իզպալէ նայիլ օլտուղունու իչիթ տիքտէ, պաշլար պու ճէնէրալըն բլանընը պօզուպ ֆէնա սէօյլմէեէ, Կրան տիւք Միչէլ պուշլար պէնիմ էֆքեարըմ տըր, մուհաֆագանա մէճպուրում տէր: Մէլիզօֆ տախի օ գատար թապսըզլըզլա քէնտի բլանընըն մէտհինէ գալըչըր քի, Կրան տիւքիւն ատէթա ճանը սըզըրը: Պիր դաչ կիւն սօնրա Օպրուչէֆին բլանը գապուլ օլունուպ մուճիպլինճէ թէտարիքեաթթ տախի կէօրիւլիւր, վէ Օսմանը իլէ Բուս մուհալէպէլէրի թէվարիլինտէ օղունան էն պէօյիւք զաֆէրլէրէ մանէնտ պիր զաֆէրէ տէ տիլպէր իտէր: Շու մուամէլէտէ Բուսլարըն իչի նէ գատար զօլայ իտի իտէ, Մուխթար բաշանըն իչի տախի օ գատար կիւճլէչմէքտէ իտի, Տարը Շուրատան չու եա պու մանօվրայը իճրա իթմէսի իչիւն արա արտա էմրլէր կէլիլ իտի. Մուխթար բաշատա իտէ տէյիլ օ էմրլէրի իճրա իթմէյէ, իլլա օթուզ քիլօմէթրօ թուլի օլան հարպ խաթթընը տախի մուհաֆագալա իզթիտար

գալմամբ խորհի մայեթին տէ օլան գըրգ պէշ պին ասքէր սօն սուհարէ պէլէր-տէն սօնրա , օթուղ պէշ պինէ թէնէ գզիւ իթմիշ խոր : Պուռուռն մուղայիրի կրան ալւք Միշէլին օրառուսունա Արաւանտան , էրէվանաան վէ Ալէքսանտրօ օրօլտան միւթէմատի իմտատ ասքէրի կէլմէքտէ խոր : Շէօյլէ քի Մուխթար բաշա անճագ Բուսլարըն նըսֆը գատար ասքէրէ մալիք օլտուգունու կէօր-տիւքտէ , գալպի կիլլի պիր դամ վէ գասալէթլէ խուրիդ օլուրուտու :

Օ արալըգ հէր սապահ հէր թէրաֆտա գաթը բուս պիւրիւտիւյիւնտէն , վէ Մուխթար բաշատա մըգտարը քիֆայէ սիւլարի տախի պուրունմատըղընտան , Բուսլարըն մանօլրալարընտան տա խապէրտար օլմատըղընտան նաշի պիւթիւն պիւթիւնէ մէհուս օլուրուտու :

Պու ճիւմլէ իլէ ճէսարէթ Մուխթար բաշաեա թապիաթը սանիլէ օլտու-գունտան , ելինէ էլտէն կէլէնի տիրիդ իթմէլիւ , Նամայիլ Հագգը բաշատան իմ-տատ իսթէտի , օ տա անճագ պէշ պին ասքէր կէօնտէրէպիլտի . պու հալտէ Մուխթար բաշաեա օթուղ քիլօմէթրօյա եաեըմըշ օլան ասքէրինի պիր նօգ-թաեա թօըլամաեա գարար վիրիւլ , Աթանպօլա տախի օլ վէնէ իլէ թահրիրաթ կէօնտէրտի :

Իմտի մուճիպլինճէ Հոկտեմբերին տօգուգունճու կիճէսի , սօուգ վէ եադ-մուրլու պիր հալատա Օսմանլը ասքէրի , էօնտէ օլան մէվգիլէրինի թէրք ի-տուպ , Ալաճա տաղըն չըմալ թէրաֆընտա օլան իւլքաէք եամաճա օրառու գուր-տուլար , քի էսքի օրառուկեհանլէրի խոր : Գըզըլ թէքէլին թէրքինտէն տօլայը ասքէրին բէք ճանը սըղըլտը , վէ պու գատար գան պահասը իլէ սաթըն ալ-տըղըմը պիր թէքէյի նասըլ էլտէն չըգարընօրուգ տէյի , սըղըլթը իթտիլէր : Աուպաթան , Հաճի Վէլի վէ Բէքբանա գարիլէլէրի տախի թէրք օլունտու , պու տա պիր պէօյիւք խաթա խոր , չիւնքի Բուսլար օրալարը խալի պուրուպ , Պէօ-հիւք եահնիլի ալապլիլիլէր վէ օրատան պիր չօգ եէրլէրի թօբա թութապի-լիլլէրտի . օնտան մատա Օսմանլընըն հիլին հաճէթտէ Գարսա չէքիլէճէք պի-րիճիք եօլու տա թէքմիլ գարանմըշ օլուրուտու :

Պէօյլէ պիր չօգ միւշքիլաթլա էլէ կէչիլիլիլ օլան մէվգիլէրի Մուխթար բաշանըն թէրք իթմէսի Բուսլարըն հայրէթինի մուճիպ օլտու , Փագաթ պիր տէքէ կէլմէէլէրի իչիւն հէր թէրաֆըն քէշֆինէ աթլը գօլլարը սալտըրալար , վէ քիմսէ օլմատըղընը աղնատըղտա , Օսմանլըրըն թէրք իթտիլէրի մէվգի-լէրի քէնտիլէրի թութալար : Քէզալիք Գըզըլ թէքէյի տէ : Մուխթար բաշա Բուսլարըն չար չապուգ օրալարա կէլէճէյինի մէմուլ իթմէգաի . հէր հալտէ եէրլէշմէլէրինէ միւմըլն մէրթէպէ մանի օլմագ իւզըն պաղը գօլլար կէօնտէր-տի իաէ տէ , պուսլար պէշ հիւզ գատար թէլէֆ վիրէրէք կէրի տէօնտիլէր : Իրթէսի կիւնիւ այըն օնունտա Անի թէրաֆլարընտա պիր չօգ Բուս քիատէ ա-լայլարը կէօրիւնտիւ իաէ տէ , Մուխթար բաշա պուսլարտան օ գատար գայա իթմէտի . չիւնքի բաշանըն մէրաղը սօլ գօլուստա խոր քի բէք գայըֆ գալմըշտը :

Իքի կիւն սօնրա Պէօյիւք եահնիլի թէրք իթտիլինէ բիւշիման օլուպ օրա-սընը թէքըրա ալմագ իսթէտի : Բուսլար իսէ օրալարա արթըգ Ֆէվգիլատէ իս-թիհքեամ վիրմէքտէ խորլէր : Մուխթար բաշա Վէզլին քէօյիւնտէն վէ Քիւչիւք եահնիտէն պուսլարըն իւզէրլինէ ասքէր կէօնտէրտի իաէ տէ , պիր չէյ եաբա-մաեըպ վէ պիր չօգ պարութ վէ կիւլլէ սարֆ խուսպ , հիւզ նէֆէր թէլէֆի իլէ կէրի տէօնտիլէր :

Իրթէսի կրնիւ կէօղէ կէօրինիւր պիր Բուս ասքէրի վէ չատրըր գալմա-
մըշ քոր հիշ պիր եէրտէ : Նէրէեէ կիթմիչլէր խտի աճապա , պէս պէլլի խտի
քի Սամանլը օրտուսունուն արգասընը չէվիրմէեէ , տահա իրթէսի սապահ՝ Սա-
մանլըլար ուշգուտան գալլարդտա պուլունտուզլարը հալին տէչէթլինի օ սա-
աթ աղնատըլար :

ՃԵՆԵՐԱԼ ԼԱԶԱՐԷՖԻՆ ՕՍԽԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԱՐԳԱՍԸՆԸ ԶԵՎԻՐԲԵՍԻ

Լաղարէֆին պու հարէքէթինի պիր էյիճէ աղնամաղ , պիր էյի խարթա-
եա միւհթաճ իտէ տէ , միւմքին մէրթէպէ խարթասըղ տա աղնաթմաեա ճահա
թաէճէլիլ :

Գարս գազասը իլէ Ալէքսանտրօթօլ արասընտան կէչէն Արբա չայընըն սօլ
թէրաֆը Բուս մէմալիքի վէ սաղ թէրաֆը Սամանլը մէմալիքի տիր . պու չայըն
եօղարըրնտա վէ չըմալ թէրաֆընտա Բուսլարըն Ալէքսանտրօթօլ չէհրի վէ գա-
լէսի վար քի , Բուսլարըն օրտուկեահը խտի : Բուսլար պու իքինճի մուհարէ-
րէպէտէ իքի այ ագտմմ պու չայը կէչիպ , Գարսա տօղրու իլէրիլէմլքտէ գար-
չըլարընտա Սամանլը ապքէրի օլտուղունտան , Բուս ֆըրգալարը չօղլուղ իլէրի
կիտէմէկիպ , սաղ դօլլարը Գարս չայը ճիւլարընտա , Պալտըման իլէ Գարսաեալ-
տա խտի . օրթա դօլլարը Նէտիլէր , Գուրուղ տէրէ վէ իւշ թէրէտէ , վէ սօլ
դօլլարը տախի Անի թէրաֆարընտա խտի : Պունլարա գարչը օլան Սամանլընըն
սաղ դօլլու տախի Պէօյիւք վէ Գիւչիւք եահնիտէ վէ Վէդին քէօյիւնտէ խտի ,
օրթա դօլլարը Սուպաթման , Հաճի Վէլլի վէ Գէրգանատա , վէ սօլ դօլլարը տա-
խի Ալաճա տաղ թէրաֆընտա պիր գաշ մէվիթտէ : Հաճէթ տէլլի տէմէեէ քի ,
Սամանլընըն սաղը Բուսուն սօլունա , վէ Բուսուն սաղը Սամանլընըն սօլունա
գարչը աիւշէր խտի վէ օրթա տա օրթաեա :

Բուսլար նասըլ քի տէտիք , իքինճի տէֆա տախի Արբա չայընը կէչտիք-
տէ , Սամանլըեա գարչը պէօյիւք պիր չէյ եարամեարպ . եալընըղ Գարսա եա-
զըն Պէօյիւք եահնիլի դապթ իտուպ , ծնտան պաշգան պիր չէյէ մուլաֆֆադ
օլամամըլարտը : Մէվիթմ գըշա եազըն օլտուղունտան , վէ օրալարտա գըշ էր-
քէն պաստըղընտան , եէնի պիր մուհարէպէ տահա մէմուլ օլունմազտը . Նասըլ
քի մալլիւմ տիւր , Բուսլարըն միւրատը Գարսը ալմաղ օլտուղունտան , Գարսըն
աչըղընտա Մուխթար բաշա օրտուսու տուրտուղճա , Բուսլարըն Գարս իւղէ-
րինէ պիր հիւճիւմիւ գապիլ տէլլիտի . չիւնքի Բուսլար Գարսը վուրուր իքէն ,
Մուխթար բաշա տա արդատան կէլիպ քէնտիլէրինի վուրուր խտի : Նմտի լա-
զըմ խտի քի Բուսլար իլք էվլիլ Մուխթար բաշանըն օրտուսունու պօզտունլար
եախօտ ծնու տա Գարսա թագօրնլար , վէ սօնրա Գարսը ալսընլար : Հալ պու
քի պու իքինճի տէֆէրտէ տախի Բուսլար Մուխթար բաշայը պօզտամայրպ , եի-
նէ քէնտիլէրի պօզուլմուչլար վէ եալընըղ պիր Պէօյիւք եահնիլի էլէ կէչիթէ-
պիլմիչլէր խտի :

Գալտը քի , Նասըլ քի մուգատտէմատա տէտիք , Մուխթար բաշանըն տա-
քէրի իքի ճիհէթլէ ազըտը : Պիր քի ասքէրինին եիրմի եիրմի պէշ պին գատարը տա

Գարսըն չարդ թէրաֆընտա պալատէ թառառտ իթախլիմիդ մէվդիլէրտէ խէլէր տէ , միւթէատտիտ մուհարէպէլէրտէ էօլլիւ , եարալը , խաթմա վէ եէսիր պիր օն օն պէշ պլինի դայ օլուպ , պաշը պօզուդ , Ձէրքէս վէ Քիւրալէր տախի օրտուլու պրադըպ սափուշմուշ օլտուդլարընտան , Մուխթար բաշատան անճադ օթուդ օթուդ պէշ պլին սաքէր դայմըշտը : Մուխթար բաշալը տիւշխէնտիւրէն շաշըրթան վէ մէհուս իտէն իլթէ պու հալ խոխ . չիւնքի էյի պիլիրտի քի դարչըսընաա Կրան տիւք Միշէլ վէ ճէնէրալ Լօրիս Մէլիզօֆի գօմանտաընտա իքի եիւդ էլլի թօբլա եէթմիշ սէքսէն պլին սաքէր վարտը , քէնտիսինտէ խէ անճադ ալթմիշ եէթմիշ թօբ :

Մուխթար բաշա Գարսա կիրէմէդտի , չիւնքի արատը չօդ աչըզ օլտուղանտան , Բուսլար , սաղաան սօլտան քէնտիլնի օրթալաեապիլիրէրտի . իմտի էօլլէ տիւշխէնտիւ քի , Ալաճա տադ իլէ Ավիլար տաղընա չէքիլսին վէ օրալարտա թօբ տուրտուն թա Բուսլար եինէ Արաա չայընը կէչիպ , Ալէքսանտրօբօլա չէքիլինճէլէտէք . չիւնքի նասըլ քի տէտիք , մէվսիմ դըշ պաշլանիլընը օլտուղուտան , Բուսլարըն թէրաֆընտան եէնի պիր մուհարէպէ տահա մէմուշ օլուհամազտը . իմտի պալատէ թարիֆ օլուհատուղու վէչ իլէ Մուխթար բաշա Ալաճա տադ իլէ Ավիլար տաղընտա օրտու գուրուպ , օ էմին ելլէրտէ պէքէեէճէք խոխ քի , Բուսլար սափուշտուն վէ քէնտիսի Գարսա կիրիպ դըշլասըն . չիւնքի օ եիւքսէքլէրէ Բուսլարըն աչըգտան կէլիպ քէնտիլնի վուրմասը գապիլ կէօրիւնմէգ խոխ :

Շու հալտէ Սամանլը իլէ Բուս օրտուլարը եինէ պիր նէվի պիրի պիրինին դարչըսընտա խոխէր , Սպուշէֆին րլանը խէ Ալէքսանտրօբօլտան վէ Բուս մէմալիքինտէն եանի Արաա չայընըն սօլուհտան պիր պէօլիւք ֆըրդաա սաքէր էնտիրիպ վէ թա աշաղըտան չու չայը Քիդաճ թէրաֆընտան Սամանլրտան խապէրիզէ կէչիլիպ , Ալաճա վէ Ավիլար տաղլարը արգատընտան Մուխթար բաշանըն արգատընը քէսմէք խոխ քի , նէ Գարսա կիտէպիլսին նէ տէ գարչըսընտա օլան Կրան տիւք Միշէլ վէ Մէլիզօֆի օրտուտունուն հիւճուլէրինէ տանաանամանարապ արգատան գաշապիլսին : Իշթէ պու Արաա չայընը աշաղըտան ուղաղտան կէչիպ տէ , Ալաճա տաղըն արգատընը վուրմազ մէմուրիլէթի ճէնէրալ Լաղարէֆէ իհալէ օլուհտու : Լաղարէֆի պու իշի պաշա չըգարմատըգճա եանի արգատան կէլիպ Ալաճա վէ Ավիլար տաղլարընը սարմատըգճա , Կրան տիւք Միշէլ վէ Մէլիզօֆի պիր հարէքէթ իթմէեիպ , սալթ Մուխթար բաշա օրտուտունուն գարչըսընտա տուրուպ օնու կէօգէթէճէքլէրտի :

Ճէնէրալ Լաղարէֆի Կրան տիւք Միշէլ իլէ տայիմա իիսթիլաթ իթմէք իւզրէ իլէրի եիւրիւտիւքնէ , թէլէկրաֆ թէլլէրի վազ խոուպ , պու թէլլէր շիմտիլէտէք հիշ պիր մուհարէպէտէ պու տէրէճէ խայրը պիր սուրէթտէ գուլաանըմամըշտը տէրլէր , Լւրօբալը մուխպիլլէր : Պու վէչ իլէ եէթմիշ քիլօմէթրօ գատար թուլի օլան պիր մէսաթէեէ թէլէկրաֆ թէլլի վազ օլուհտու , վէ պիր դաշ ուֆաշ գաղապ դօլու մուհաֆաղատընա թալին օլուհատուլար : Էյէր Քիւրա վէ Ձէրքէս սիվարիլէրի Մուխթար բաշա օրտուտունուն պրադըպ սափուշմուշ օլմանալարըլար , պու թէլլէր նէ վազ օլուհապիլիրտի նէ տէ մուհաֆաղա : Ալաճա տաղ մուհարէպէսինին գատէրի խէ պու թէլլէրին իւզէրինտէ խոխ : Ճէնէրալ Լաղարէֆին մանէթինտէ եիրմի իւշ պուշուդ թապուր բիտաէ , եիրմի սէքիզ պէօլիւք սիվարի վէ եէթմիշ պէշ թօբ վարտը , տահա աշաղըտա օլան Տէր

Ղուկասօֆ տախի, հէր թէրաֆա քէշֆ զօլարը սալարըրալ, Նամայիլ Հագղըր բաշանըն հարէքէթինի զօլաեաճագ վէ պրագմաեաճագար քի Նազարէֆին հա-
րէքէթինի տուեալ տա, օ տա օնուն արդասընա տիւշսին:

Լազարէֆ իբի կիւն դարֆընտա Սմանլըկա կէօրիւնմէեէրէք, պու իշի պաշա չըղարըլ, Վէշին քէօյիւ վէ Պազարֆըրգ արասընտա օլան Շաթթըր օղլու թէրէլէրինի էլէ կէշրաթի: Շաթթըր օղլու թէրէսնաէ պիր Սմանլը թապեաար վարտը, Լազարէֆ օրաեա կէլմէզտէն Մուխթար բաշանըն՝ դարչըսընտա օլան ճէնէրալ Հայման թօր աթմաեա պաշլաերալ, Մուխթար բաշա պուեա դարչը աթէշ իթմէքտէ օլտուղու հալաէ, պիր տէ արդատան Շաթթըր օղլու թէրա-
ֆընտան Լազարէֆին թօր սէսինի ալմաղա պաշլատըղը կիպի, արդասընըն սա-
րըլմըշ օլտուղունու տա աղնայըլ, նէ եարաճաղընը օ վաղթ շաչըրտը: Պա-
ղը Էւրօրա մուխպիլէրի տէրլէր քի, էյէր օ կիւնիւ Մուխթար բաշա շաչըր-
մասա, կիճէլէյին պիւթիւն օրտու աղըրըղընը սարա եօլարտան Գարսա եօլ-
լատըղը կիպի, օրտույու տա եախօտ հիշ օլմաղաս օրտունուն պէօյիւք բայընը
վէ թօրլարը տա Գարսա եախօտ Գարս բիշկեահընա գաչըրապիլիբաի, լաքին
պէօյլէ պիր չէյ նէ խաթթընա կէլտի, նէ տէ պիր պաշղասը խաթթընա պրագ-
աը տէրլէր:

Պու ճիւմէ իլէ Հոկտեմբերին 14իւնաէ պիւթիւն Սմանլը օրտուտու պէօ-
եիւք բայընըն օլտուն էթրաֆը սարըլմըշ օլտուղունա վագֆ օլտուղտա, աչը-
րը պիր թէլաշ վէ էնաիշէ իշինաէ պուլունտուլար, վէ սաղահատաք քիսնէ-
նին կէօղիւնէ ույղու կիրմէտի: չիւնքի պիր պէօյիւք օրտունուն էթրաֆը պէօյ-
լէ իբի թէրաֆտան տա սըղը սըղընա սարըլմաը, հարալ վուղուաթընտա բէք
նաաիբ կէօրիւլիւր չէյ տիր:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15 ՎԱԳԱԱԼԱՐԸ. — ԱՎԻԼԱՐ ՏԱՂԸ ԱԼԸՆԸՐ

ՎԷ ՕՍՄԱՆԼԻ ԹՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ՍՈԼ ԳՕԼՈՒ ՖԷՆԱ ՊՕԶՈՒԼՈՒՐ

Խաթթըրա կէթիրմէլիլղ քի Հոկտեմբերին 15ինաէ Մուխթար բաշա օրտու-
տու Ալաճա տաղ իւզէրինաէ խաի քի, Գարսըն շարգ վէ սաղ թէրաֆընտա ճէ-
սիւմէ պիր տաղ տըր, պու տաղըն սօլունտա վէ Գարս թէրաֆընտա վէ Գար-
սա տահա եաղըն, Ավիլար տէնիլէն պիր թէրէ վարտը քի Մուխթար բաշա պէշ
թապուր աքէրէք վէ իւշ թօր իլէ օ թէրէյի չօգտան թուլտուրմուշ ուտու: Պու
Ավիլար տէնիլէն թէրէ եա տաղ տըք պաերը օլտուղտան մաստա Սմանլը աա-
քէրի պիւթիւն էթրաֆընա թիւֆէնքճիլէր իշիւն խէնաէք չէվիբմիշ օլուպ,
քէնաիլէրի խէնաէք իշինաէ աուրուպ, իւզէրլէրինէ հիւճուժ խաճէք տիւշմէ-
նէ պու սիբէր իշինաէ աթէշ բիւսկիւրէպիլիբաի: Ֆաղաթ պու Ավիլար թէ-
րէսի պիր մուհարէպէ մահալի օլմաերալ, անճաղ Բուսլարը Գարս իլէ Մուխ-
թար բաշա օրտուտու արասընա կիրաթիմէմէք, վէ օրտու իլէ Գարսըն իխթի-
լաթընը քէսաթիրմէմէք իւղլէ պէօյլէ պիր խաթիճեամ վիտրիբիլմիշ խաի: Լա-
քին աաքէր տէ աղ ըտը թօր տա, չիւնքի նասըլ քի տէաիք հիշ մէմուլ տէյիլ
վաի Բուսլարըն իլք պահարտան էվիլէ օրալարտա ճէնիլ խաճէյի, օնուն իշիւն

պու. Ավիլար տաղընա վիրիլէն իսթիհքէնամ զիատէ պիր նիզամ իզթիզասընտան խտի , նէթէքիմ պիր տիւշմէն հիւճումինէ գարշը դոյմագ իչիւն :

Լաքին հօգարտա նազլ իթտիյինիզ վէչի իլէ , ճէնէրալ Լազարէֆ արգա- տան տօլաշըպ կէլիպ պու. տաղըն արգասընտա օլան Ձիթթ թէրէյի թուլթուդ- տա տահա զիատէ Ալաճա տաղա հաղըն խտի նէթէքիմ Ավիլարա , հասըլը տա- հա պիր լաղըլը ադնաթմագ իչիւն չէօյլէ տէրիզ քի , Մուխթար բաշա օրտու- սու Ալաճա տաղտա օլտուղու հալտէ , էօնիւնտէ վէ չըմալ թէրաֆընտա Արան տիւք Միշէլ հախօտ ճէնէրալ Մէլիզօֆ օրտուսու վար բար , վէ արգասընտա գըպլէ թէրաֆընտա իսէ Լազարէֆ : Ավիլար տաղը իսէ տահա սօլա տիւշիւպ , Սամանլընն սօլ գօլունուն տահա սօլունտա խտի վէ նասըլ քի տէտիք օրատա հալընըզ իւշ թօր իլէ իքի պին Սամանլը աաքէրի օլտուղունտան , աալա մէմուլ օլունմագար քի ճէնի օրատան պաշլասըն :

Լաքին Բուսլար Լազարէֆին կէլիպ օ տաղըն արգասընա եթ իշտիլի խա- պէրինի ալըր ալմազ , իրթէսի սապահըր սազ գօլլարընտան ճէնէրալ Հայմանը թէֆրիք իտուպ , պու. Ավիլար տաղընը վուրուպ ալմայա թային իթմիշլէրտի : Իմտի Հոկտեմբերին Վիննի կիւնիւ. ալէսասպահ ճէնէրալ Հայման ալթմըշ տէօրթ բարէ թօր իլէ Ավիլար տաղընտա օլան Սամանլը մէվզիլէրինի տէօյմէնէ պաշ- լատը , վէ Սամանլը աաքէրի հէր նէ գատար եիւքսէքտէ վէ մէթէրիա իչինտէ իսէ տէ , սաղրտա տա թօրտա տա ազլըդ օլտուղլարընտան , Հայման ֆըրդասը գուրչուն վէ սաղըր մէնգիլինէ գատար եանաշապիլտի :

Ճէնէրալ Հայման ալթը սաաթ պու. թօր աթէշինէ տէվամ իտուպ , մէ- թէրիպէրի խարապ իթտի վէ պունլարըն իչինտէ օլուպ գահրամանքեարի պիր սէպաթ կէօթէրէն պէշ թապուր Սամանլը աաքէրի , ճէսէալէրի իլէ պու. խէն- տէքլէրի տօլտուրտուլար : Մուխթար բաշա Ալաճա տաղըն էօնէ տօղրու օլան պիր գօլունտա տուրուպ , եիւքսէքտէն պու. մուհարէպէյի թէյր խտէրտի :

Բուսլարըն պու. տէրէճէ պիր թէաննիւտէ , Ավիլար կիպի պիր մէվզիի գապթ իթմէնէ չալըշաղլարընն սէպէպի նէ խտի , պունու Մուխթար բաշա պիր տիւրլիւ ադնահամար : Եքիննիսի ֆէրիզ Էօմէր բաշա քի , օրտունուն սազ գօլու գօմանտանը խտի , եանար թուլթուշուր խտի քի , նիչին քէնախանի Ալաճա տաղտա վէ թօր մէնգիլինտէն ուզագտա պօշաա պրազընօրլար տէյի , տէֆա տէֆա բուխաթ իսթէտի Մուխթար բաշատան քի , կիթսին Հայմանը վուրսուն , վէ թազըմը իլէ եէսիր խտը էօնիւնէ կէթ իրթիմ տէյի տէ վաա իթ- տի . Մուխթար բաշա Էօմէր բաշանըն բլանընը պէյնէտի , ֆադաթ իճրասընա էմր վիրմէտի :

Պու. ճիւմէ իլէ Ավիլար մուհաֆադասընա թային օլունան Սամանլը ա- քէրի , հալա Բուսլարըն հիւճումինէ գահրամանքեարի պիր սէպաթլա տանան- մագտա խտիլէր . Մուխթար բաշա պունլարա մոււմլէնէթ իթմէք իւզըլէ , Հայ- մանըն սաղընա վէ սօլունա պիր գահար թապուր աաքէր վէ թօր տախի կէօն- տէրմիշ խտի իսէ տէ , Բուսլար չօղլուդ օլտուղլարընտան , պունլարտան գալտ իթմէնիպ իշէրինէ պագալըր : Սամանլըրա Վէզին քէօյ թէրաֆընտան տախի Ավիլարը գուրթարմաեա չալըշաղլար , լաքին պու. քէօյիւն հօլու իւզէրինտէ պուլունան պիր թապուր Բուս աաքէրի եէտի թապուր Սամանլը աաքէրինէ կէ- չիտ վիրմէնիպ , սօնրատան Պէօյիւք Կահնիտէն կէլէն Բուս թօրմուլարը վէ ալ- ճըլարը պիւթիւն հօլու գաբաեըպ , պու. եէտի թապուր եինէ Քիւչիւք Կահնիյէ

ալտէթէ մէնպուր օրտու : Էօյէնէ Կաղըն ճէնէրալ Հայման պապարքի ուղադ-
տան թօր աթմադլա Ավիլար ասքէրնի թէսլիմէ մէնպուր իաթմէնէնէք , ու-
մուժ հիւճիւժ գօմանտար վիրտի , վէ Բուս ասքէրի սաթլար իլէ ուղրաչլու ,
պէյհիւտէ թէլէֆտէն պաշպա պիր շէյ կէօրէմէտիքէրինտէն , պու գօմանտա
ճանլարնա միննէթ տիւշտիւ : Կոտի Բուսլար թօր վէ թիւֆէնք աթարադ ու-
մուժի պիր հիւճուժէ պաշլատըլար . իպթիտա տա Օսմանլը ասքէրի տէ թօր վէ
թիւֆէնքէ շէյ ճէվապ վիրտի . լաքին սօնրատան կիթտիքճէ Բուս ասքէրինն
չօղալարդընր կէօրիւպ , վէ քէնտիլէրինէ Կարտըմ կէլէմէնէնէք օլտուղունու
տղնահըպ , կիւզէլիմ Հէնրի Կարթինի թիւֆէնքէրինի տախի պրտալըպ դաշան
գաշանա օլտու , Կարըսը թէլէֆ օլմուշ իքի պին ասքէրի նէ Կարապիլի իտի
կիրմի պինտէն ղիտաէ օլան ճէնէրալ Հայմանն ասքէրինէ դարչը : Կոտի նա-
կէնան թօր վէ թիւֆէնք սէսլէրի քէսիլիպ , Բուսլարտան չըգան միւքէրրէ
«հուրրն» սէտալէրի էֆլաքէ գատար վապ օլուրուտու : Բուսլար գարննա կի-
պի Ավիլար տաղըն թէլքէսինէ չըգըպ , պէշ Կէրէ Բուս պալարաղընր բէք իթ-
միշէր իտի :

Հայման , Ավիլար թէլքէսինի ալըր ալմադ , արգատան Լաղարէֆ տախի
ասքէրինի իլէրի սիւրիւպ կէլտի Հայմանն ասքէրի իլէ պիրէշտի . չիւնքի Հայ-
րան Ավիլար թէլքէսինէ պիր աղ թօք վէ պիր աղ ասքէր պրտալըպ վէ գօւսու-
րունու ալըպ աշադա էնմիշտի : Հայման իլէ Լաղարէֆին պիրէշտի իլէ Օս-
մանլընն սօլ գօլու իլէ սաղ գօլունուն վէ Կիր աղ օրթա գօլունտա իթիլա-
թը քէսիլիշտի . լաքին Օսմանլընն պէօյլաք գուվէթի օրթատա վէ սաղտա
օլտուղունտան , Մուխար բաշա պունու պէօյլաք պիր մաղլուպիլէթ սալմատը .
պէտալախիլըղընտան քէնտիսի օ արալըգ պիղղաթ սօլ գօլտա պունունուպ ,
օրթա վէ սաղ գօլար իլէ իթիլաթը գարմատըղընտան , ճէմ Բուսլարա Կէսիր
տիւշմէնէք , ճէմտէ Գարսա կիտիպ օրատան պիր մըգտար ասքէր տաշա ալա-
րադ կէլիպ սօլու գուրթարմադ իշիւն , էրէքնանը հարպընր պէրապէր ալըպ
ալէլ աճէլէ Գարսա տօղրու կիթմէքաէ օլտուղունու սօլ գօլ ասքէրի կէօր-
տիւքտէ , Մուխար բաշանն նիլէթինէ վազֆ օլմատըղլարընտան , սէրասքէր-
լէրի գաշահօր ղանընր իլէ պիր գօրղու տուր ճիւմէթինի իթիլա իտուպ , վէ
իթիլաթը պօղուլուպ գաշան գաշանա վէ Գարսա գօշան գօշանա օլտու ,
Մուխար բաշա տա սօլ գօլուն պու գաշըչընա պիր մանա վիլէմէյիպ , Գար-
սա կիրէր կիրմէզ գարուլարը չէվիթտի , վէ գարուլարըն էօնիւնէ պիր թա-
պուր ասքէր գօլուպ , գաշանլարը կէրի բիւսկիւրթմէյի պու թապուր ասքէ-
րինէ էմր վիրտի . լաքին գաշանլար օ տէրէնէ իւզվի ու ֆիւթուրա կիրիֆթար
օլմուշլար ըտը քի , պու թապուրու , իւզէրէրինն աթէշ իթմիշքէն տախի տիյ-
նէմէնէիպ տաղըթարլար վէ Գարսա գարուլարընր ղօրլահըպ իշէրի կիրալիլըր , վէ
Գարսն էօթէ թէրաֆընա պիլէ կէլէնլէր օրտու :

Սօլ գօլուն պիր Կարնըչլըգա մէպնի , պու պիլիմաէ գաշըր Բուսլարա բէք
պէօյլաք մուգաֆիֆէրիէթ սալըլար . Ավիլարտան Գարսա գատար օլան մէսա-
ֆէտէ բէրէքէնա , գապիթսիզ ասքէր նէ ֆէրաթընտան , օրտու աղըրըղընր թա-
շընան ղըրբգ տէօքիւք կէօշ արապալարընտան վէ պինիճիսի օլմայան աթլար-
տան պաշպա պիր շէյ կէօրիւնմէզար . Բուսլարտա իսէ սիվարի չօլ օլտուղուն-
տան , պունլարըն արգատընտան գօլ գօլ սիվարի սալարըլար , սիվարիլէր Կաղ-
ման մի իթմիլիլէր , ասքէր մի Կէսիր ալընլար , ասքէր մի էօլաիւրուլէր , ար-

Թըդ հէր պիրինին մէյլի նէ իսէ, օնա կէօրէ պիրէր հարէքէթատ պուլունուպ, հաղմա տա իթտիլէր, հէսիր տէ ալտըլար, ասքէր տէ գըրաըլար . վէ սօլ գօլ նըսֆընտան զիստէ թէլէֆ կէօրէրէք, անճագ քէնտինի Գարս գալէսինին իչինէ աթապիլտի :

Մուխթար բաշա պու հալի կէօրմէմէլլիք իտէմէտի իսէ տէ, էն մէշնուր ասքէր վէ գօմանտանլար սաղատա օլտուղունտան, օնլարա պէօյիւք էմնիկէթի վարսը . իմտի տէրսագալ սօլ ֆիրարիլէրինի նիզամա գօնուպ, Գարս մուհաֆաղա ասքէրինտէն տէ պիր մըգտար ասքէր իսթիսնապ իտէրէք, սօլուն զայպ իթտիլի մէվգիլէրի իրթէսի կիւն հինէ գապթ իթմէք նիյէթինտէ վէ իւմիտինտէ իտի . օ գատարատագ քի Պապը Սէրասքէրիյէ Գարստան պիր թէլէկրաֆ չէքիպ, վէ սօլ գօլուն պօղուլտուղունու սէթր իտէմէհէրէք, պու պօղկունուղու Բուսլարըն թօլարընըն զիստէլիյինէ վէ հէնի վէ մահիր թօքնուլար կէլմիշ օլտուղունա, վէ քէնտի ասքէրինտէ իսէ մահիր գապթմանըն չօղունուն հարպա ֆէտա օլտուղունա համլ իտէրէք, իրթէսի կիւնիւ Գարստան չըզըպ, պիր պէօյիւք մուղաֆիթէրիյէթլէ պու պօղկունուղուն ինթիգամընը ալաճաղընը տա վատ իթմիշ իտի :

Լաքին կրան տիւք Միշէլ իլէ Մէլիգօֆ պու պօղկունուղտան պի գայտ վէ պի հաճէթ տուրմաեըպ, իրթէսի կիւնիւ Ալաճա տաղընտա գալան օրթա վէ սաղ գօլ իւղէրինէ նէ հիւճիւմ իտէճէքլէրինէ, նէ տէ կիճէլէլին գարար վիրտիլէր քի չիմտի նագլ իտէճէլիյ, Վէ իրթէսի կիւնիւ Մուխթար բաշա թագէ ասքէրի իսթիսնապ իտուպ, Գարս գարուսունտան չըգաճաղը սըրատա սաղ գօլուն տա բէրիշան օլտուղու խապէրի կէլիպ, օ կիւնիւ Գարստան տըշարը չըգամաղ օլտու :

ԲՈՒՍԼԱՐ ԱԼԱՃԱ-ՏԱՂԸ ԱԼԸՐԼԱՐ . ՎԷ ՕՍՄԱՆԼԸ ՄԱՂ ԳՕԼՈՒ

ԹԵՐԲԻ ՍԵԼԱՇ ԻՏԵՐ

Մալիւմ օլտուղու վէչ իլէ, Բուսլարըն թէրթիպի պու իտի քի, Ալաճա տաղը հէր թէրաֆտան սարընլար, վէ օրատա օլան Օսմանլը սաղ գօլունու թէլքմիլ հէսիր իթսինլէր : Հայման իլէ Լազարէֆ Ավիլար վէ Վէլին քէօյինտէ Օսմանլընըն սօլ գօլու իլէ ուղրաշմագտա օլտունլար : Ճէնէրալ Բուք տալի Ալաճա տաղը իւղէրինէ թայլին օլունտու, պունտան մագսէտ Բուսլար օրթատան պիր պէօյիւք վէ ումուսի հիւճում իտինճէյէտէք Օսմանլընըն սաղ գօլունու Ալաճա տաղտան գըմըլտաթմամագ իտի :

Իմտի իլք էլիլէ Ալաճա տաղըն էթէլինտէ վէ չըմալ թէրաֆընտա օլան սէյրէք Բուս ալճըլարը Բէրքանա վէ Շամշի գարիյէլէրի թէրաֆընտան աթէշէ պաշլատըլար . պու մանօլրա իլէ Օսմանլընըն Ալաճա տաղտա օլան էն պէօյիւք գուվլէթի նէրէտէ իտի, միւրատլարը օնու աղնամաղ իտի : Օսմանլը Բուսլարըն պու մանօլրաընը կէօրալէքտէ, տաղըն աշաղըսընտա օլան մէթէրիպլէրինի պրաղըպ, հօգարտա օլան թապհալարընա չէքիլտիլէր վէ օրատան պաշլատըլար Բուս ալճըլարը իւղէրինէ թօլ աթմաեա : Թիւֆէնկէնտաղլարնէ հէր-

Անբնական դրմորտանալար նէ տէ Բուս ասքէրի իւզէրինէ թիւֆէնք աթարլար , պէքլէրլէրտի քի Բուսլար պայլըր թըրմանմագտա Խորուսունլար վէ տալրանմադ օլտունլար , թիւֆէնք օ վագըթ աթըլաճագոր իւզէրլէրինէ :

Լաղարէֆին վէ Ամիրաճագօֆուն ալճըլարը իսէ , Օսմանլընըն պու աթէչէ տալրանմաւարնտան իսթիֆատէ իտուպ , աննընտան Եւրիւչէճէք Եէրաէ Խա- նա մէյլ իթտիլէր վէ տաղը Խանտան թըրմալատլար . օ վագըթ Ալաճա տագ- տա նէ դատար Օսմանլը թիւֆէնկէնտաղը վար իսէ , հէքսի պիրտէն Բուսլարըն իւզէրինէ դուչուն աթմաԽա պաչլատլար , վէ պունտան տաղտա հէնուզ պէօ- Կիւք դուվվէթլէրի օլտուզու տա աղնաչլար . պինաէն ալէյ՝ աթթըգ պէօյլէ պիր լիվա ասքլըլէ Օսմանլը իւզէրինէ հիւճուժ իթմէնին դապիլ օլմաԽաճաղը տա աղնաչլըպ , Բուսլար նէրէտէ մինտաիպ պիր Եէր վար իսէ թօրլարըն օրտաԽ կէօթիւրիւպ , վագըթ գաղանապ իշիւն թէտաֆի մուճարէպլէրինէ տէվամ իթտիլէր :

Իքի ասքէր Ալաճա տաղըն չըմալ թէրաֆընտա պէօյլէ պիր պիրի դարչը- սընտա իքէն , Բուսլարըն պիր թաղմ պաչը պօզուզ վէ պրաԽն աթլըլարը ճէ- նէրալ Չէվլէվաչէ դօմանտաթընտա օլարաչ , տաղըն չարգ թէրաֆընը սարմա- Խա պաչլատլար , քի օ թէրաֆտան տա Օսմանլը ասքէրինին արգասընը քէս- սինլէր :

Լաքին Մուխթար Բաչանըն Եէրինէ Ալաճա տաղտա դօմանտան ֆէրիզ Էօմէր Բաչա Ավիլարըն ալընտըղընը օ կիւն Էօյլտէն սօնրա տուլտուդտա , Ա- լաճա տաղտաքի թօրլարընը հաղըրլաԽըպ , կէրի չէքլըմէք թէրթիպինի թութ- մաԽա պաչլատլարտը : Լաքին Բուս ճէնէրալը Բուք Էօմէր Բաչանըն պու մա- նօլրատընը աղնաչլըպ , պիր լիվա ասքէր վէ Եւրմի սէքիզ թօրա իւզէրինէ ա- լէլ ուճուժ պիր հիւճուժ դօմանտաթը վիրաի . Օսմանլը ասքէրի Բուս թօրլարը- նըն սլսնի իշիթաիքտէ , Եէնիտէն տիրիլիպ չէտիտ աթէչէ մուճալէրլէ Եէ միւ- սարտաթ իլլէտիլէր իսէ տէ , Բուսլարըն Էքսէրիա նըչան ալըպ պիր նօլթաԽա աթթըղլարը թօրլարըն խաճարաթընտ տաԽանտաթլար . չիւնքի Բուսլար Էյի նըչան ալարագ խալը Օսմանլը թօրուճու դուճտաղընտան ֆըրլաթտլար , վէ իալըր ճէպիսանէ սանտըղլարընը տա թաթլաթտլար : Պունտան մատտա սաղ- տան սօլտան Բուսլարըն իքի դօլու իւզլէրինէ Օսմանլը ասքէրինին արգասընը քէսմէքտէ իաի :

Պունլար Օսմանլը ասքէրինի աննընտան , սաղտան վէ սօլտան օ դատար սըգըչարտալար քի , տաԽանտաթը ֆիրարէ մէյլ իթտիլէր . վագաա տաղըն օ թէրաֆլարը դաԽէթ սինկիսթան օլտուզունտան , Բուս աթլըլարը չօլլուզ իշ կէօթլմէտիլէր իսէ տէ , Բուս քիտտէլէրի տաճա չապուզ դօչուպ վէ Խալընըզ Բըէնա Չէվլէվաչէնին աթլըլարը տա պունլարա մուճալէնթ իտէրէք , Եինէ դա- չան ասքէրին Էօնիւնիւ քէստիրիպ , կէրի գօվալամաԽա տա մուվաֆֆագ օլ- տուլար :

Լաքին պու խուսուսի մուճալէլէր օլունճաթտաք վագըթ տա աղչամ- լաթըչար , ճէնէրալ Հալման իլէ Լաղարէֆ Օսմանլընըն սօլ գօլունու Գարսա դա- տար գօվալամագտա իտէլէր տէ , պու մուճալէլէ Խալընըզ աթլըլարընը դու- լանըպ , հէժ տէ քիտտէլէրինէ Էմը իթմիլլէր իտի քի , օնլար տա կիթ սինլէր Չիֆթ թէրէսի , Բագարճըզ վէ Ալիամա թէրաֆընտան Ալաճա տաղը սարսընլար , Խա- նի տաղըն դարպ թէրաֆընտան : Էօմէր Բաչա պէօյլէ հէր թէրաֆտան սարըլ-

տրդընը կէօրտուքտէ , աղնատը քի արթըզ քէնտիսի իշխն գուրթուլուչ եօզ տու , պու ճիւսիէ իլէ Բուսլար քէնտիսինէ տալրանմանա հիչ վաղըթ պրազմա մազ իւզրէ , ազչամ գարանըղընա տա պազմանըպ , պիր ումուժ հիւճուժ գօ մանտասը տահա վիրտիլէր : Կրան տիւք Միշէլ տէ Ալիլարտա վէ Ձիթիթ թէ քէսինտէ օլան ինթիլաթ ասքէրինտէն պիր թապուր տահա Բուս ասքէրինէ եարտըմա կէօնտէրտի , լաքին պու թապուր հարէքէթէ պաշլար պաշլամազ , կէրէք Ալաճա տաղտան վէ կէրէք Բազարճըզ թէրաֆընտան պիր «հուրրա» սէս լէրի տիր պաշլատը : Ձիւնքի Օսմանըլար սէյաղ պայրազլա մուսահիպլէր կէօն տէրիպ , էթրաֆլարը թէքմիլ սարըլարազ արթըզ մուգալմէթ գապիլ օլամա եաճաղընը պէհան իլէ թէսլիմ շարթլարընը աղնամազ իսթէտիլէր , վէ պու հա վատիս եըլտըրըմ սիւրաթը իլէ Բուս խաթթլարընա եանըմըշար : Կրան տիւք Միշէլ քի պալատէ մէզքիւր պիր թապուր ասքէր կէօնտէրտիքտէն սօնրա քէն տիսի Գարսա տօղրու կիթմէքտէ իտի , Վէզլն քէօլիւ թէքլէրինէ վասլ օլուր օլմազ , քէնտիսինէ պու թէսլիմ իսթիտասը խապէրի վիրիլտի : Իմտի ճէնէրալ Բուրա պիր եալէր կէօնտէրիպ , թէսլիմ իւզլէրինէ սէօլէշմէնէ պաշլամասընա էմր վիրտի , վէ ճէնէրալ Մէլիզօֆա տաթի էմր կէօնտէրտի քի , գարարկիր օլ ան թէսլիմ մուգալլէլաթընը բույէթ վէ թաստիլ իթմին :

Օսմանըլ ասքէրի եարը կիճէտէն սօնրա պու թէսլիմ շարթլարընա վազֆ օլապիլտիլէր . չիւնքի եարը կիճէտէն պիր ազ էվլէլ անճազ իմգալանապիլտի Բրէնա Ձէվէվաչէնին չատըրընտա Էօմէր բաշա վէ Հասան բաշա եալընըզ իա տիլէր . Էօմէր բաշա ուզուժ պօյլու վէ Լւրօրաքեարի թէրալլէ օլմուշ միւմ թաղ իւլ էմսալ վէ ազրան պիր ճէնէրալ օլտուղուտան , ճիւմիչնին նաղարը տըզգաթը օնուժ իւզլէրինէ իտի . նիհանէթ ճէնէրալ Մէլիզօֆ տաթի կէլտի էշ թիշտի , վէ իքիտի օթուրուպ , պիր կէօշ արապասը թահթասը իւզլէրինտէ պիր մօմ դըրըզը Էլըզը իլէ Ֆրանսըզ լիսանընտա օլարազ , թէսլիմ շարթլարընը չու վէճ իլէ գալէմէ ալարար :

Մահը Հոկտեմբեր 3/13 թարիխի իլէ Էօմէր բաշա Գոմանտապիլտա օլան ասաքիրի Օսմանիչէնին թէսլիմի հազգընտա պէր
նիհիւմ գարարկիր օլան մուգալլէլանամէ տիր

Օսմանըլ օլտուղուտուժ իւչ ֆըրգասընտան պազը գալան ասքէրինին հարա կէսիրի օլարազ , հաշմէթլու Բուսիա իմրէրաթօրու օրտուսու ասքէրինէ թէս լիմ շարթլարը պէր վէչնի աթի պէհան օլուժուր :

1.—Օսմանըլ ասքէրինին պու կիւնքի մուհարէպէտէ իպրազ իթաթիլէրի ճէսարէթ հիւրմէթինէ , հէր բիւթպէտէն օլան զապըթանընըն սիւահլարը , էշ կայը մախսուսլէրի վէ էպէրի տաթի քէնտիլէրինէ պրազըլաճազ տըր :

2.—Սիւահպէտէթ ասքէրի թազըմընտան օլմանըպ տա օրտուտա պուլու նան քիրաճը , արապաճը , չու պու վէ զապըթմանըն խըզմէթիլէրի վէ պուժ լարա էմսալ օլան խաթմէլէր , սիւահլարը ալընտըգտան սօնրա մէվէքէթիլէրի նէ ալտէթ իթմէնէ սէրպէթի տիրէր :

3.—Անլէր քի իքինճի պէնտաթ թատատ օլունան սընըֆլարտան օլմա

հարագ սիւնագէտնամ զսքէր տիր , անէր հարպ եւսիրի օլուպ քէնտիւլէրին , վէ պիւ ճիւմէ միւնիմմաթը հարպիւլէրինի եանի պայրագ , սիւն , թօր , կիւլ-լէ , խարթուն ըխտէ վէ թօր թագըմլարընը , խաթախանէլէրի , վէլ հասը պիւ ճիւմէ լվաղիմմաթը ասքէրիյէյի թէքիւլէն թէսլիմ խտէճէքլէր տիր :

4.—Եւչիւնճիւ պէնտ անքեամընա խթխալէն թէսլիմ լաղըմ կէլէն ասա-քիր վէ մուհիմմաթըն թէսլիմի շու վէչ իլէ իճրա օլունաճագ տըր : Հարպ եւսիրի օլան հէր նէֆէր , ֆըրգա վէ ալայ նօմէրօսունա թաթ պիւլէն , սիւնըն պիւր մահալը մալլումէ թէրք խտուպ , օրատա խթիֆ օլունաճագ տըր : Թօր-ճուլար քէնտիւլէրինէ իշարէթ օլունան մահալէ թօրլարընը չէքէճէք տիրլէր : պատէնու նէ գատար ասքէր վար իսէ , տաղտան էնիպ աշաղըտա քէնտիւլէրի-նէ կ'օթէրիլէն պիւր մահալէ թօրլանաճալլար տըր :

5.—Հարպ եւսիրի օլան ասքէրին վէ միւնիմմաթը հարպիւլէնին թէսլիմի , 1877 սէնէսի Հոկտեմբեր 4իւնտէ , սապահլայըն սաաթ իքիտէ իճրա օլունմա-եա պաշլանաճագ տըր :

6.—Ասքէր օլմանըպ տա օրտու խըղմէթինտէ պուլունանլարտան իւչ հէ-քիմէ տախի խթէտիքլէրի մահալէ կիթմէ եւ ըուխաթ վիրիւմիշ տիր :

Գալլաթիա օրտուսունուն պիր գօլու գօմանտանը վէ ֆէրիգ ճէնէրալը

ԲՈՒՅ

Ֆէրիգանը Օսմանիյէտէն

ԷՕՄԷՐ

Կրանտիւք Միշէլ Նիգօլայէվիչին եալէրի միրալայ

ԲԷԹԷՐՍ

Պու մուգալէլէնամէնին ալթընա ճէնէրալ Լօրիտ Մէլիգօֆ տախի քէնտի էլի իլէ ֆագաթ Բուսճա օլարագ շու իլալէյի եաղմըշ տըր :

«Գալլաթիա պաշ գօմանտանը Կրան տիւք Միշէլ հագրէթլէրինին ըուխ-« սաթը իլէ իշպու մուգալէլէնամէյի թասաթ խտէրիմ : »

Գալլաթիա օրտուսուն ճէնէրալ գօմանտանը

ՄԷԼԻԳՕՖ

Իրթէսի կիւնիւ սապահլայըն վէ մուգալէլէ միւնիպինճէ , սաաթ իքիտէ Բուլար նէ գատար գալիլ իսէ , սըգճա վէ սըգըճա օլարագ Ալաճա տաղըն էթրաֆընա պիր ասքէրի գօրտօն չէվիրտիլէր , վէ հարպ եւսիրլէրինին թէսլի-մինէ պաշլանտը : Օսմանը ասքէրի սիւնլարընը տաղըն եօգարըսընա պրագըպ սիւնսըղ օլարագ աշաղըեա էնտիլէր : Սիւնլարըն վէ օրտու լվաղիմմաթընըն մուհաֆաղասը իլիւն էթրաֆլարընա նէօպէթճիլէր թային օլունաու , վէ Օս-մանը ասքէրինին էնէճէյի եէրէ պիր ալայ Բուս ասքէրի իքի թէրաֆլը սաֆ-պէսթէ օլարագ տուրտուրուլու :

Բուս օրտուսունուն սայիր ասքէրլէրի տէ ֆըրգա ֆըրգա վէ թիւֆէնքլէ-րի եէրտէ սուս բուս պուլար սէյիրճի օլտուլար :

Օսմանը ասքէրինին տաղտան էնմէսի իքի սաաթ գատար սիրտիւ , վէ աշաղը էնիպ օլատա պիր չար քէօչէ օլտուլար , վէ իքի ալայ Բուս ասքէրի պուլարըն էթրաֆընա տիգիլտիլէր : Նիհաեթ տաղտա արթըգ հիչ Օսմանը ասքէրի գալմատըղը հալտէ , ճէնէրալ Բուք , Բուս ասքէրի խաթթլարընը տօ-լաշըպ , մագհար օլտուլարը պու մուգաֆֆէրիէթլէրինտէն տօլայը ճիւմէսի-նի տէ թէպրիգ իլլաթի :

Պիր ստաթ սօնրա Բուս օրտուսունուն պիւթիւն սօլ դօլու. Սամանլը եէ- սիրլէրինի տէ պէրապէր ալլըպ, Վէզին քէօլիւնէ տօղրու հարէքէթ իթաիլէր. չիւնքի Կրան տիւք Միշէլ քէնտիլէրինի օրատա պէքլէմէքտէ խաի:

Քէօյիւն բիշկեհաճընա վասլ օլտուդտա, Սամանլը եէսիրլէրինի եինէ պիւ- չար քէօշէ խաթթ իւզէրինէ օրթաեա տիզտիլէր վէ Բուս աաքէրլէրի տէ իքի թէրափլարընա տիզլիտի, պատէհու Կրան ալուք Միշէլ կէլիպ աաքէրի մէսէր- րէթլէ սէչադլատը, աաքէր հուրրալար իլէ գարչըլըընա վիրաիլէր, վէ պուշլա- րըն սէսինի քէսմէք քէք կիւճ օլտու:

Պատէհու Կրան տիւք Միշէլ հարպ եէսիրլէրինի մուայեէնէ խոււպ, պիւ- թիւն զապլիթլէրի հուզուրունա ճէլպ իթաի, վէ էյի պապլըաճապարընը վատ խոււպ, հանկը ֆըրգա ալայ վէ թապուրտան օլտուզլարընը տա պիր տէֆթէրէ գայա իթաիրաի:

Իքի ստաթ առամտան սօնրա, հարպ եէսիրլէրի իքի ալայ Բուս աաքէրի րիշադաթը իլէ Գուրուզ տէրէեէ կէօնտէրիտիլէր:

ԱԼԱՃԱ-ՏԱՂ, ԶԱՅԼԵՐԻՆՏԵՆ ՍՕՆՐԱ ԲՈՒՄԼԱՐԸՆ ԱԼՏԵԳԼԱՐԸ ՄԻՒՀԻՄՄԱԹ՝ ՎԷ ՆԱՅԻԼ ՕԼՏՈՒԳԼԱՐԸ ՄԻՒԳԵԱՅԱԹ՝

Պու Ալաճա տաղ մուհարէպէսինտէն սօնրա, Բուսլարա թէսլիմ օլունան խամտէ իւշ Սամանլը ֆըրգատը խէ տէ, պու ֆըրգալարտա հարպտան, խաա- թալըդտան վէ սէֆալթիտէն պիր չօգ աաքէր թէլէֆ օլտուդտան մաատա, Ա- լաճա տաղ թաչլըգ գայալըգ օլուպ, կիճէ գարանլըղընա աաքէրտէն քէք չօգ գաչլպ գուրթուլանլար աա օլտուդունտան, սաղ սաղ Բուսլարա թէսլիմ օլան աաքէր ճէման եէաի պին նէֆեր վէ իքի եիւզ էլլի զապլիթ խաի:

Պու զապլթանըն իշինտէ խաի, Մուխթար քաչանըն եէրինէ աաքէրէ գօ- մանտան օլան ֆէրիզ Էօմէր քաչա, Մուխթար քաչանըն էնիլթէսի Հաճի Բէ- չիտ քաչա, քի Էօմէր քաչանըն զրեապընտա օնուն եէրինէ կէչէճէքտի. Շէվ- քէթ քաչա, էրիքեանը հարպ րէյիս լիլա Հաճան քաչա, Մուսթաֆա ճա- վիտ քաչա, Անմէա Բիֆէթ քաչա, Էօմէր Թահիր քաչա, միրալայ Համաի պէյ վէ պին պաչլըարտան Թէֆիզ պէյ, Սաաղ պէյ վէ Բիֆաթ պէյ վէ քաչալա- րըն եալլըլէրինտէն Ալի էֆէնտի, Անմէա ճէվտէթ էֆէնտի վէ Խամայիլ աղա:

Չէրքէս սիվարիլէրինին գօմանտանը Չէրքէս Մուսա քաչա պու տաիս եէ- սիրի հարպ զապլթանըն իշինտէ խաի խէ տէ, հէր նասըլ խէ գաչլպ գուրթու- տու, չիւնքի Բուս օրտուսունտա պունուն քէլլէսինի կէթիլէնէ պէօյիւք ա- թիլէ վատ օլունմուշուտու:

Քէզալիք Շէյիս Շաֆիին օղլու զաղի Մէհմէա քաչա տա, գօմանտա իթ. ալլի իւշ եիւզ աաքէրտէն անճաղ եէաի սիվարի պէրապէր ալարալ գաչլպ գուրթուլապլիտի, պունուն տա քէլլէսի թէհլիքտէ խաի:

Կիճէ գարանլըղընտա նասըլ քի տէաիք պիր չօգ Սամանլը աաքէրի տէ գաչ- մըշ խաիլէր իւճ տէ, Բուս աաքէրի վէ գաղաղլար, եօլարըն հէր թէրաֆընը

սարմըջ օլտուգլարընտան , պունլարըն չօղու տա եա թէլէֆ օլտու եա եհսիր տիւշտիւ :

Հարպ եհսիրի օլան բաշալար տէրադապ Թիֆլիսէ կէօնտէրիտիւրէր , վէ ումոււ ահալի թէրաֆընտան զիատէ իզդէթ իքրամ կէօրտիւրէր , սօնրա Բէթ-րօպուրկա կէօնտէրիտիւրէրինտէ տէ քէզալիք : Բուսլար չօգ չալըշտըլար քի , պու մաղլուպլէթլէրինին սէպէպի հազգընտա պունլարըն ազղընտան պիր շէյ ալընլար լաքին ալամատըլար . եալընըզ պազը էճնէպի մուհարրիւրէրի տէրէր քի , լիսանլարընտան Մուխթար բաշա հազգընտա պազը չիքեայլթ սէսլէրի իշիթիլտի տէյի . լաքին պունլարըն լազըրտըսընա իթիւնատ խտուպ տէ , պունա սահիհ տիր տէեհէմէյիլ :

Նասըլ քի եօգարտա զիքը իթտիք , հարպ եհսիրի եալընըզ եհտի պիննէ-ֆէր իտի , լաքին պու եհտի պին Մուխթար բաշա օրատուսունուն թէլէֆաթը-նըն անճագ պիր նըսֆը իտի : Զիւնքի նասըլ քի էլվէլէճէ եազըլտը , Մուխթար բաշա մահէթինտէ եալընըզ օթուզ իքի պին ասքէր օլուպ , պունլարտան օն ալթը պինինի քէնտիսի ալըպ , Գարսըն մուհաֆադասընա դօշմուշուսու , դուստուր տօգուզ պինի տէ ճէնկտէն , խասթալըդտան , աճըլդտան թէլէֆ օլմուշ վէ պիր չօղու տա ֆիրար խտուպ , իքինճի օն ալթը պինտէն եալընըզ եհտի պինի Բուսլարա հարպ եհսիրի օլապիւմիշ իտի :

Պունլարա նիսպէթլէ Բուսլարըն թէլէֆի հիշ կիպի իտի , Զիւնքի բումի Հոկտեմբերին 3 վէ 4իւնտէ պիւթիւն թէլէֆլէրի , 7 զապիթ էօլիւ , օն տօղուզ ազըր խաֆիֆ եարալը , վէ 223 նէֆէր էօլիւ վէ 1162 ազըր խաֆիֆ եարալը նէֆէրլէրի սայըլտը :

Լաքին Ոսմանլընըն մուհիմմաթճա թէլէֆի բէք զիատէ իտի , Գըրգ իքի թօք , եանի թօքլարըն եարըսը , հէմէն պիւթիւն օրտու լէվազիմաթը , վէ Մուխթար բաշանըն պունճա զահմէթլէ թէտարիք իտէպիլտիլի էրզագ քի , պիւ-թիւն Բուս օրտուսու օն պէշ կիւնտէն զիատէ միւտտէթ պօլ պօլ օնտան եհ-տիւրէր իշտիւրէր : Քիւլլիւյէթլի թիւֆէնք , խարթուճ , կիւլլէ , պարութ վէ սա-եքրէ տէ Բուսլարըն իլինէ կէշտի , Բուս զագէթալարը թիւֆէնքլէրին մէշհուր-լուդուսու մէթհ իթմէքտէն տօեամատըլար . թօք վէ աթ թազըմլարընը վէ զօ-շումլարընը տա հէպ Ննկիլիզ իշի օլտուդունու բիվահէթ իտէրէք բէք մէթհ իթ-տիւրէր . լաքին պունլարըն մուհաֆադասընա հէր նէ մէրթէպէ տըգագաթ օլուն-տու իսէ տէ , զազազլար , Գալզաս պաշը պօղուգլարը վէ Բուս հուտուսուն-տան կէլէն հըրսըզ թազըմը քիւլլիւյէթլիւ շէյ , պաթալ շէյ եազմալատըլար վէ պիր ազը ասքէր տէպպօյունա կէօնտէրիլէպիլտի , օ գատարատաք քի կրան տիւք Միշէլ պիր էմինամէ չըգարըպ , քիմին էլինտէ պէօյլէ Ոսմանլը պէյլիք թիւֆէնկի պուլունուր իսէ , թիւֆէնկէ թութալսուն տէյի էմր իթտի :

Մուհարէպէեէ պաշանալը Բուսլարըն իշի Անատօլուտա տա Բումէլիտէ տէ բէք թէրս կիթտիյինտէն , պիւթիւն Բուս ահալիսի ֆէվզէլատէ գարա եաս վէ հիւզն ու մաթէմ իլինտէ իտիւրէր . իմտի պու իւք ֆիւթուհաթ խապէրի , Բուսիսեա վասլ օլտուգլու կիպի , ահալինին հիսս իթտիյի մէսէրէթ թարիֆ գապուլ իտէմէզ . իմբէրաթ օր տալիս պու մէսէրէթը ումումիյէեէ տահա պիր բէմնաք վիւմէք նիլթի իլէ , օրտու սէրասքէրինէ ֆէվզէլատէ միւքեաֆաթլար թէվզի իթտիլտի :

Քէնտի պիրատէրի կրան տիւք Միշէլէ ֆէվզէլատէ իլթիֆաթլը պիրնա-

ԲՈՒՄԱՐԸՆ ԷՐԶՐՈՒՄԱ ԴԱՏԱՐ ՕՍԲԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԱՐԳԱՍԸՆԱ ՏԻՇՄԷՍԻ

ԴՈՒԹԱՐ ԲԱՇԱՆԸՆ ԳԱՐՍԱՆ ԶԸԳՄԱՍԸ ՎԷ ԻՍԲԱՅԻԼ
ԲԱՇԱՆԸՆ ԲՈՒՍԻԱ ՄԷՄԱԼԻԲԵՆՏԷՆ ՐԻՃԱԹԸ

Այսօր տաղ պօղկունուստան սօնրա, Գարս չէրինտէ հասըլ օլան տէն-
չէթ վէ իւէլէճան դալէմ իլէ թահրիրի գապիլ վաշաւարտան տէյիլ տիր. պու-
նու պաղը մէրթէպէ թէսքին իթմէք իւզըլ, Կամայիլ բաշա ալթմըշ թապուր
ասքէրլէ Պայադիտէ կէլտի, վէ Արբա չայընը հօշարը չըզըպ Գարայալա կէլէ-
ճէք վէ օրատա Բուսլարըն արգասընը քէսէճէք տէյի թէսէլիպախչ չաիւսար
նէչը օլունու, վէ էօթէտէ պէրիտէ բէրաքէնտէ վէ սէրսէրի սօղաղարտա
կէզէն ասքէր նէֆէրաթը սանճադ ալթընա թօլանըլմանա պաշլանտը: Կիճէ
պիւթիւն սօղաղարա գարաղօլար թային օլունուպ, ասքէրտէն պաշարը շըչ-
արը սէրսէրի կէզէնլէր թօրլաթտըրըլտը, վէ Գարտա օլան գօնաղլար ճէպըն
ալտըրըլըպ պունլարըն տէրունինէ ելըլէշաիրիլտի:

Գարտա ասքէրտէն պինլէր իլէ խասթա վէ եարալըլար օլուպ, պունլա-
րա նէ իլաճ վարաը, նէ հէքիմ, նէ տէ եաթաճադ ելըր. պէշ եիւզ խասթա վէ
եարալընա անճադ պիր հէքիմ տիւչէր խտի, օ տա թիֆօղտան թութուլմուշ
քէնտի տէ խասթա օլարադ:

Եօթէտէ Գարսըն աչըրընտա օլան գուրա վէ գասապարա գապադ ս'-
վարիլէրի եանըլըպ իթմէտիքլէրի խասարաթ գալմադընտան, պուրալարտան
տա եէտի ուէքիզ պլն աշալի չըր չըպլադ ալէլ աճլլէ ֆիրար խուպ, անճադ
ճանլարընը գուրթարարադ Գարսա սըղընմըչլար ըտը. ֆալաթ պիր եէր եիւրա
պուլամադըլարընտան, օ սօուգտա սօղաղարտա գալմըչտը. չիւնքի չօկտեմ
քեր ալընտա Գարստա ֆինա սօուգ պաշլար: Ե պիր գաշ կիւնտէ Գարսըն հա-
լինի կէօրլնլէր, առէթա մահչէր վէ գընառթթ կիւնիւնիւ կէօրիւհօրլար կիպի
խալիլէր տէրլէր հէք էճնէպլ մուհարրիլլէրի:

Բուսի չօկտեմքերին պէշինտէ, Մուխթար բաշա պօշ տուրմանըպ, չու-
հալտէ նէ եարըլապիլըր խտի խտէ ծուռ եարաը: Մայէթինտէ օն ալթը պին դա-
տար ասքէր վար ըտը, պունլարը Գարսըն մուհաֆաղասընա պրազըպ, քէնտի-
սի սէրիան իրզըումէ կիթմէք իսթէտի քի, օրատա եէնի պիր օրտու թէտա-
րիք իթսին տէ թէքրար Բուսլարըն իւզըլինէ կէլտին: Կմտի մանէթինտէ օն ի-
քի թապուր ասքէր վէ օն գատար ուֆադ սահրա թօրլարը ալըպ, Գարսըն
էթրաթը թէքմիլ սարըլմադտան աճէլէթէն տըշարը ֆըրլաը, թապուրաը օ

տէրէճէ սագաթ լանդը չարտը քի, հէր պիրինտէ իքի երւզ նէֆէր անճագ դալ-
մըշտը: Իմոխ Մուխթար բաշատա 2800 նէֆէրտէն զիատէ ասքէր հօզուտու,
ֆաղաթ Գարստա, քէօյլէրտէն գաշանլարտան տա ասքէր ալընըպ, Գարսըն
մուհաֆաղա ասքէրի եիրմի պինտէն զիատէնէ պալիլ օլտու:

Օ աղչամ Մուխթար բաշա Պաշ քէօյ նամընտա պիր դարիլտէ կիճէլէ-
տի: Կլանտիւզ աղչամտագ հաղմուր հաղմըշտէն, կիճէ տախի հաղմուր տու-
մատը, վէ պիշարէ ասքէրին իսէ նէ չատըրը վարտը նէ տէ հաթաճագ հէրի,
վէ չօղունուն գաթօթու պիլէ հօզուտու, պու ճիւմլէ իլէ օ տէրէճէ հօրկուն
խալիլէր քի, հաղմուրուն ալիլէնտա վէ չամուրուն իչլինտէ հաթըպ ուշուհա-
պիլալիլէր, օ հօրկունլուզու պիլմէնէն պունա ինանամագ, իրիմէսի սագաշ պօ-
րուլար չալընըպ, ասքէր եինէ հօլա չըգտը, Էճնլէրինտէ հօլարընը քէսլճէք
Բուս ասքէրի վար մը հօզ մու պիլմէտիքլէրինտէն, Էճնէ, սագա սօլա ալմը-
լար հաեարագ էօյլէ իլէրիլէնէպիլիլիլէրտի: Էճնտէ էրիքեան, արդատա բիա-
տէլէր, տաճա արգատան թօրլարը Գարստա պրագըլան թօր պարկիրլէրի, էն
արգատան էրգագ թաշըհան Էսթէր վէ տէվէ դաթարլարը: Պիր ազ ֆիւրա վէ
Չէրքէս սիվարիլէրի տէ օրտունուն արգասընը վէ իքի հանընը գօլլարլար ըտը:

Պէօյլէ պէօյլէ Սօղանլը տաղընա ելթիլիլիպ, ասքէր պու պօղաղա կիր-
տի իսէ տէ, պէօյիւք վէսվէսէ իչլինտէ խալիլէր: Էլանքի պիր ալայ տիւշմէն սի-
վարլիսի քէնալիլէրինէ թէղատտիւմ իրմիշ տէ օրալարտա պուլունմուշ օլտա, ի-
լէրի կիթմէլէրի գապիլ տէլիլ խալի: Լաքին պախթլարընտան քիմսէնէ թէսա-
տիւֆ իթմէտիլէր վէ պօղաղտան չըլըպ օ աղչամ Պարտէզ նամ Էրմէնի քէօյին-
տէ կիճէլտիլէր: Իրթէսի կիւն Հոխեմբեր 7, եինէ տիւղիլէ հաղմուր հա-
դարաղ Չէվլին քէօյինտէ վասլ օլտուլար, պէրէքեսթ վիրսին իլք աղչամ Պար-
տէղտէ պօլ հաղաճագ պուլուպ էլիճէ ըսընմըշտը վէ իսթիլէրինի պաշլարընը
պիր էլի գուրութմուշարտը: Բուսլար իսէ Յունիս այընտա պու Չէվլին քէօյի-
տէ գատար կէլիպ, ծնտան իլէրի կէլմէմիլլէր խալի: Էլանքի Ֆէյլի բաշա օ-
րալարտա մէշուր իսթիլքեամլար հաթմըշտը, լաքին չիմախ Մուխթար բաշա-
տա ասքէր հօզուտու քի օրալարտա իգամէթ իտէպիլսին: Խմոխ իրթմէսի կիւ-
նիւ Մուխթար ասքէրի իլէ պլրապէր Քէօրիւ քէօյինտէ վասլ օլտու, Գարս
իլէ Պայաղիտ ճատտէսի պու քէօյտէ պիր պիրի իլէ պիրլէլիլ օլտուպ, Մուխ-
թար բաշանըն էճրի իւղը: Իսմայիլ բաշա տու պու քէօյտէ կէլիպ քէնտիսի իլէ
պիրլէլէճէլինտէն, Մուխթար բաշա օրատա գալըպ Իսմայիլ բաշահա պէքլէ-
մէնէ մէճպուր օլտու: Էօթէտէ Իսմայիլ բաշա Ալաճա տագ պօղկունունու տու-
հար տույմագ, Ֆայիգ բաշայը պիր մըշտար ասքէրլէ օրտունունտան իֆրագ
խտուպ, Պայաղիտին մուհաֆաղասընա կլնտէրտի, լաքին պիր ֆայիտէ օլմա-
տը, Էլանքի Բուսլար եէթիլիպ վէ Պայաղիտի թէքրտը ալըպ, սէքիլ թօր պիր
չօզ թիւֆէնք վէ իւշ երւզ գատար հարպ եսիլիլ ալտըլար: Քէնտիսի Իսմայիլ
բաշա իսէ օրտունունու ալըպ ալիլ աճէլէ Էրգըրում հօլունա ըվման օլտու:

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ իքի կիւն սօնրա, Իսմայիլ բաշանըն գաշտըղընը
տույուպ, արգասընա տիւշտիւ իսէ տէ, նէ հօլտան կիթմիլլինի պիլմէտիլլինտէն
հաղալտեամատը: Տէր Ղուկասօֆ Գարա-քիլիսէ հօլունու թութմուշ խալի, Իս-
մայիլ բաշա իսէ Ալաշկիլտ հօլունա սարմըշտը, Ճէնէրալ Աղապէֆ թաղըմը
տա Իսմայիլ բաշայը գօվալատը իսէ տէ, Բուսլար նէ գատար չալըշտըլար իսէ
տէ, տայիմա Իսմայիլ բաշատան պիր գօնագըղք հէր կէրիտէ գալտըլար:

Մուխթար բաշա Խամայիլ բաշանքն ներքեմէ օլտուղունու պիլմէյիպ, ֆա-
զաթ Բուսլարըն Զէվին քէօյիւնէ դատար իլէրի կէլտիքլէրինի տույտուգտա,
Գուրուս տիւղիւ էօնիւնտէ օլան Քէզէզօր քէօյիւնտէ խի խէ տէ, օրատա տա
տուրամաներպ, Էրզրումսն օն տէօրթ սաաթ ուղադտա վէ Տէլի-պապա պօ-
ղաղընքն գարչըսընտա օլան Խօրատան դասապասընա կէլտի, վէ օրատա պիլա
սապր Խամայիլ բաշանքն վիրուտինի մունթազըր օլտու: Այըն 13իւնտէ Մուխ-
թար բաշա պիր իքի պէօլիւք սիվարիյի քէշֆէ կէօնտէրիպ, իշիթտի քի Հաճի
Խալիլ թէրաֆընտա քիւլլիյէթլի Բուս ասքէրի կէօրիւնմէնէ պաշլամըշ խի:
Բուսլարըն պու թազըմը Քէրչէվան թէրաֆընտան կէլիպ, Զէյտիկեանտան Տա-
ղարա կէլմէքտէ օլան Խամայիլ բաշանքն էօնիւնիւ քէսէճէլքէր խի:

Լաքին այըն 15ինտէ Խամայիլ բաշա Քէօրիւ քէօյիւնէ ելթիշիպ, Մուխ-
թար բաշա իլէ պիրլէշէպիլտի: Խամայիլ բաշանքն պու հարէքէթի մէս ու սէ-
նա օլունուր, կիւնտէ եիրմի եիրմի պէշ քիլօմէթրօ եօլ ալըպ, եօլտա պիր
թօք պիլէ դայպ իթմէտի: Տէր Ղուկասօֆուն սիվարիլէրի խէ, կիւնտէ էլի
քիլօմէթրօ եօլ ալըպ, հէնուղ Խամայիլ բաշանքն արգա գօլունա ելթիշէպիլ-
միշէր խի:

ԲՈՒՍԼԱՐ ՍՕՂԱՆԼԸ ՏԱՂԱ ԿԵԼԻԲԼԵՐ ՎԷ ՄՈՒԽԹԱՐ ՎԷ ԻՍՄԱՅԻԼ

ԲԱՇԱԼԱՐ ՏԵՎԷ ՊՅՅՆՈՒՆԱ

Մուխթար բաշա իլէ Խամայիլ բաշանքն պիրլէշէթլիյինի իշիթէն թաաճիւպ
իթտի: Նաալը քի եօզարըտա նաղլ իթտիք Տէր Ղուկասօֆ տայիմա պիր դօ-
նազ կէրիտէ գալտըղընտան Խամայիլ բաշայը եազալահամաաը, Մուխթար բա-
շայը խէ չար չարուզ հիշ պիր Բուս ասքէրի գօվալայամաաը: չիւնքի Բուսլար
օ տէրէճէ մէմուլին դայրի պիր դալէպէնէ մազհար օլմուչլար խի քի նէ եա-
բաճաղարընը պիլմէյիպ, վէ Մուխթար բաշայը խաթըրա կէթիլէմէյիպ, նէ
դատար սիվարիլէրի վար խէ, հէպ հարպ ելթիլլէրինի Ալէքսանտրօօլա կէօ-
թիլւմէնէ թային իթտիլը վէ սիվարիլիզ Մուխթար բաշայը գօվալամազ տա
գապիլսիզ խի:

Պիր տէ, Բուսլար անճազ իւշ պէշ կիւն սօնրա Մուխթար բաշանքն նէ
տէրէճէ ֆէնա պօղուլմուշ օլտուղունու ադնահեսպիլտիլէր: օնուն իշիւն Ալա-
ճա տաղ մուհարէպլսինտէն անճազ ելտի կիւն սօնրա ճէնէրալ Հայմանա պիր
ֆրրգա ասքէր կէօնտէրիլիպ, Էրզրումա կիւն Լամանը ասքէրինի արգատան
գօվալամայա թային օլունտու վէ պու ֆրրգայա տա Բուսլար թէրաֆընտան Սօ-
ղանլը գօլու խի վիրիլտի:

Կէրէք պու Սօղանլը գօլունուն չարիա ասքէրի վէ կէրէք Տէր Ղուկա-
սօֆունքիլէր, Քէօրիւ քէօյիւնտէ պիր պիրի իլէ պիրլէշտիլէր, վէ հէմէն այնը
վաղըթտա Խամայիլ բաշա գօլու իլէ Մուխթար բաշա գօլու տալի քէզալիք
Խամայիլ բաշա մայէթինտէ օթուղ պէշ պին նէֆէր դատար ասքէր վար իքէն,
Արաճա տաղ պօղիւնունտան սօնրա պաշը պօղուզ Քիւրտ, Զէրքէս վէ սայրլէ
հէր օրտույու թէրք խիւպ տաղըլան տաղըլանա օլտու, վէ Խամայիլ բաշա

իլէ Մուխթար բաշա պիրլէշտիքտէ, մայլթինտէ եալընըղ օն եէտի թա-
պուր նիզամ ասքէրի գալմըշտը, եանի ճէման սէքիզ պին նէֆէր, Մուխ-
թար բաշանըն Գարստան գաշըրտըղը վէ Բէնէք վէ Օլթի կիպի եէրլէքտէ օլան
գարաղօլարտան թօրլատըղ տէօրթ պին նէֆէր տահա պուռնարա զամօ օլ-
տուգտա, ճիւմէսի օն իքի պին նէֆէրէ պալիզ օլուրուտու: Ճէնէրալ Հայման
մանէթինտէ իսէ օն պէշ պին նէֆէր օլուպ, Տէր Ղուկասօֆնա տա օն պին
վարտը, ճէման երիմի պէշ պին վէ բէք միւքէմմէլ տէ պիր թօր թաղըմը: Օս-
մանլըլար պօղուլմամըշ տա օլմասալար, խէվֆ ու ֆիւլթ ուրտէ տէ պուլունմա-
սալար, եինէ աստէտճէ Բուս ասքէրի իլէ միւսապի տէյիլ իտիլէր, վէ հէմէն հիշ
թօրլարը տա եօզ կիպի իտի:

Վաղատա Բասէն օկասրնտա օլան Հասան գալէ, մէթին պիր մէվզի իտի,
պու ճիւմէ իլէ պու գատար ազ ասքէրլէ օրատա տուրմայը Մուխթար բաշա
մինասիպ կէօրմէտի, վէ ասքէրի իլէրի սիւրիւպ, Էրզրում ճիվարընտա օլան
Տէվէ Պօյունա չէքիլտի: Օրատա պուլունան Մաճար ճէնէրալը Ֆէյզի բաշա
(Գօլման) պէօյիւք պիր աղըլըլըղ վէ աղըպէթէնտիլլիք իտիւպ, օրալարա հէ-
մէն ալէլ աճէլէ իսթիհքեամ վիրիպ մէթէրիսէ ալմըշտը, վէ պու տա բէք ի-
սապէթ օլտու, չիւնքի բումի Հոկտեմբերին օն եէտիսինտէ ճէնէրալ Հայման
Օսմանլընըն արտ գօլունա Քէօրթիւ քէօյիւնտէ կէլմիշ չաթմըշ ըտը:

Բուսլար օրատա կիճէլէյին Օսմանլընըն արտ գօլունու նակէհան պաստը-
լար վէ պէյինլէրինտէ զրեազ գալկալար օլտու, վէ գարանլըղտա պիրի պիրի-
նի կէօրմէզլէր իտի, պու ճիւմէ իլէ Օսմանլըլարըն թէլէֆի զիեատէ օլտու,
չիւնքի չատըրլարընըն ըշըղնտան Բուսլար օնլարը Ֆէրք իտէր իտի, Ֆազաթ
օնլար Բուսլարը պիր էյի կէօրմէզլէրտի: Պիւթիւն կիճէ բիատէլէր շէհրին
սօգազլարընտա պիր պիրի իլէ տէօյիւշիւպ, Բուս սիվարիլէրի իսէ օլաեա վէ
եօլլարա եաեըլըպ գաշագլարը գըլըճտան կէչիրիլէր իտի:

Սապահլայըն պու արտ գօլտան նէ գալտը իսէ, եանի իքի թապուր Օս-
մանլը ասքէրի սիւահլարընը թէրք իտուպ թէսլիմէ մէճպուր օլտուլար, վէ իշ-
լէրինտէ պիր բաշա տա վարտը: Օրալարտա օլան պիր Մուսա բաշա տալի կիւճ
իլէ եաղայը գուրթարապիլտի: Բուսլար օն քիլօմէթրօ գատար մէսաֆէտէ Օս-
մանլը ասքէրինի գօլատըլար, վէ նիհայէթ աթլարը վէ ասքէրլէրի եօրուլուպ
հէլաք տէրէճէսինէ կէլինճէյէ գատար եաղալարընը պրագմատըլար: Երթէսի
սապահ կիւնէշ տօղմագտան Հասան-գալէ թէքմիլ Բուսլարըն էլինէ կէչմիշտի,
սիվարի ասքէրի իսէ Էրզրումտան օն քիլօմէթրօ ուզագտա օլան Գուրուճուգ
նամ մահալէ գատար վասլ օլմուշուտու: Բուս ասքէրի հիշ բահաթ եիւզիւ կէօր-
մէնէրէք, էլլի սէքիզ քիլօմէթրօ գատար եօլ գաթ իթմիշլէրտի, օնուն իչիւն
արթըզ իլէրի կիտէմշիւպ պիր գաշ կիւն արամ վէ բահաթ իթմէնէ մէճպուր
օլտուլար: Վէ կիւնտիւզ մուհարէպէ մահալինի եօզլաեըպ, պէշ եիւզ գատար
Օսմանլը ասքէրի ճէնաղէսի տէֆն իթտիլէր:

Բուսլարըն պու վէչ իլէ նակէհան Օսմանլը ասքէրինին արտ գօլունու
պասմալարը ասքէրէ տահա զիատէ ֆիւթուր կէթիրտի, վէ Էրզրում ահալիսի
տէ Բուսլարըն հէմ օ գատար չօզ ասքէրի օլուպ, հէմտէ բէք եաղընտա օլ-
տուղունու տույտուգտա օնլար տա ֆէնա շաշըրտըլար: Իմտի օ անտէն իթի-
պարէն Թրապուզանա վէ Էրզրումկեանա հիճրէթ իտէն իտէն օլտու:

ՏԵՎԷ ՊՅՅՆՈՒ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Հոկտեմբերին ըն տօգուղունտա պիւթիւն Սամանլը ասքէրի Տէվէ-պօյնու պօղազլարընա վէ կէչիտլէրինէ թօրլանմալլարտը , վէ էսկի Էրմէնիթման բայի թախթը օլան Էրզրում իլէ Բուս օրտուսու արասընտա սէտտը մուսանաթթ օլտճագ , անճագ պու պօղազլար դալմըշտը :

Մուխթար բաշա հէմ պուրայարը կէօղալն կէչիլմէք հէմտէ Ֆէյլի բաշահա եարտըմ իթմէք իւզրէ , օտա Տէվէ-պօյնունա պիւղաթ կէլմիշտի , վէ Բուսլարը օրալարտա պէշ ըն կիւն օլսուն թէվլըֆ իթմէնէ բէք պէօյիւք իւմիւտի վարտը , վէ մէմուլ իտէրտի քի , պու թէվլըֆ սայէսինտէ իքի տէֆա պօղուլմուշ օլան օրտուսունու հէնիտէն նըղամա դօյաճաթ , վէ Սթանպօլտան վէ էօթէտէն պէրիտէն պէլլէտիլի իմտաա ասքէրի տէ կէլիպ քէնտիսինէ դա վուշմահա վազըթ պուլաճագ տըր : Լաքին աթէշի Հայման (շիւնքի Գալգասիս օրտուսունտա Հայմանն իսմի աթէշի ճէնէրալ բտը) պուհա վաղըթ վիրմէտի , վէ Մուխթար բաշա պէտպալթթըղընտան պիր իւչիւնճիւ վէ պէօյիւք պօղկուն տա Տէվէ-պօյնունտա կէօրիւպ , արթըգ պիւթիւն պիւթիւնէ գաթթ իւմիտ իթմէք տէրէճէսինէ կէլէճէք իտի :

Բուսլար էյի պիլիլլէրտի քի Սամանլը ասքէրի Տէվէ-պօյնունու լայըզը իլէ մուհաֆազա իտէմէնէճէքլէրի . շիւնքի օրտուտա օլան ճասուպարընտան Սամանլը ասքէրինին հէր հալինէ վազֆ իտիլէր : Իւմէրայի ասքէրիտէն պիր թազըմը օ տէրէճէ ճէսարէթսիլլիլլէ տիւշար օլմուշլարտը քի , հէմէն Էրզրումա կէրի չէքիլմէք , վէ պու պէլտէյի տախի թախիլլէ իթմէք գայտընա տիւշմիւշլէր իտի . տիլէր թէրաֆտան իսսթալար վէ եարալլար կիթ կիտէ արթըպ , Մուխթար բաշահա պէօյիւք դայլէ օլմագտա , վէ Փիրարիլլէրին սայըսը տա կիթտիքճէ չօղալմագտա իտի : Բուսլար Թրապուղօնտան ըն իքի թապուր դատար Սամանլը ասքէրինին իմտաաա կիտիլի օլտուղունու տուշմուշլարտը , ընուն իչիւն իսթէրլէր իտի քի պուշլար կէլիպ հէթիլմէտէն , Մուխթար բաշա օրտուսունու վուրուպ տարմատաղըն իթսինլէր վէ արգալարընը չէվիլիպ Էրզրումա կիլմէլէրինի տախի մէն իթսինլէր , վէ վագտա չու հալտէ Բուսլար իչիւն էն էլզէմ օլան չէյ Էրզրումու վէ ճիվարընը օլսուն էլէ կէչիլմէք իտի , Էօգաա դըշ պատըզտա օրալարտա պարընամաղլարտը : Լաքին ճէնէրալ Հայման իչինի տահա սաղլամ թուլմագ իչիւն Էրէվան թէրաֆընտան կէլէճէք պիր դօլ ասքէրէ տէ պէքլէմէյի թէնսիպ իտուպ աճէլէ իթմէտի , հաթթա պու դօլ Հոկտեմբերին 21 ինտէ հէթիլլիպ քէնտի մայլթինտէ օլան Սօղանլը դօլունա Գօրուճուգտա կէլիպ պիրլէշէպիլլիլլէրտի . լաքին Էօրկուն Էօրկուն Եկալրտէն կէլիպ հէմ պիր ազ բահաթ իթմէլէրի հէմտէ թէքմիլ թօրլանմալլարը իչիւն , Հստան դալտէ իքի կիւն արամ վէ բահաթ իթմէլէրի իչին Հայման էօյլէ էմր վիրտի քէնտիլէրինէ :

Իտի , Տէվէ-պօյնու իւզէրինէ Բուսլարըն հիւճում իթմէտի , Հոկտեմբեր

Յետեւն էվկէլ զոպիլ օլամանաճաղար : Պու սէպէպլէ Գուրուճուդտա օլան օր-
տուլարընտա աւքէրի բահաթ իթտիլիպ , տէօրթ կիւն օրտա տուրտուլար , վէ
օ արալլոզ ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ զօմանտաճընտա օլան էրլվան դօլու տա
կէլիպ պուշլարա գալուշտու : Լաքին աւքէրին պու իսթ իրահէթ վազթընտա
Բուս ճէնէրալարը վէ էրլքեանը հարպը հէր պիլլիքտէ օլարապ Տէվէ պօյնու-
նու քէշֆէ չըզարլար :

Զաթր Տէվէ պօյնու ալընմազ պիր պօղազ իտէ տէ , Օսմանլը աւքէրի էլլի
ալթը բարէ թօր իլէ պու պօղազը մուհաֆազա իթմէքտէ իտիլէր , վէ պու
թօրլարըն սէքիլլէ : աճէլէթէն էրզրուստան կէթիլիլմիշ պաթալ թօրլար ըտը :
Բուսլարտա տախի ելթմիշ սէքիլլ բարէ դայէթ թէմիզ վէ մէնդիլլի թօրլար վար
ըտը , պու ճիւմլէ իլէ իքի իւշ չէյ սէպէպ օլտու քի , Օսմանլը էրզրուստան քի-
լիտի օլան պու Տէվէ պօյնունու մուհաֆազա իտէմէտի :

Պիր քի պօղազըն ուղուշուղուշու վէ թօրլարըն չօղլուղուշու հիսպէթլէ
Օսմանլը աւքէրի ազ ըտը : Պիր տէ քի , Ալաճա տաղ պօղկուշուշտան սօնրա
Օսմանլը աւքէրինին կէօղիւ օ գատար երլմիշ ըտը քի , պու մուհարէպէեէ տէ
պաշլար պաշլամազ չօզ եէրտէ իլք էվկէլ զապըթման վէ սօնրա աւքէր գաշան
գաշանա օլտու վէ պուշու եազմազտըզ , էյէր Մուխթար բաշա պուշու քէն-
տի բէամի բարօրթուշուշա իգրար իտուպ տէ , գապըթմանըն պիր տիվանը հարպ-
տա մուհաքէմէսինի իսթէմէմիշ օլալար :

Իւշիւնճիւսիւ Բուսիանըն աւքէրի չօզ օլտուգտան մաատա , պու Տէվէ
պօյնու տէնիլէն պօղազ եէր եէր բէք տար եէր եէր բէք կէնիշ , տիւզ եէրի
ազ վէ պիր չօզ տէրէլի թէքէլի գայալըզլար օլտուղուշտան , Բուսլար հէր հիւ-
ճումէրինտէ աւքէրին չօղուշու տիլտէ սազլաեղպ , ազ աւքէր իլէ իլլիլի եիւ-
րիւր իտիլէր , վէ Օսմանլը պուշլարըն ազլըզընը կէօրիւպ , վէ գօշուպ էթրաֆ-
լարընը սարմազ իւզրէ թապկալարընտան գիտտէ այրլտըլար , վէ Բուս աւքէ-
րինէ եազլաշըր եազլաշմազ , սազլըտա օլան Բուս աւքէրի հակէհան մէյտանա
չըզըպ ճուլար Օսմանլը աւքէրինի օրթալաեղպ եա թէլէֆ , եա եէսիր իթտիլէր :

Պուշլարտան մաատա պու մուհարէպէտէ Բուսլարըն աթ օյնամազ եէր-
լէրտէ սիվարի գուլլանտըզլարը , Էւրօրա մուխպիլլէրի թէրաֆընտան ֆէվկէ-
լատէ վէ էմալարը պիր ճէսարէթ ատտ օլուշուր : Պիր տէ Տէվէ պօյնու , իս-
մինէ մուվաֆըզ օլարազ տօլամպաճլը պիր պօղազ օլուպ , Օսմանլը աւքէրի
սաղ , սօլ վէ օրթա գօլլարա թազօրմ օլուշմուշ իտէ տէ , Մուխթար բաշա թէք-
միլլինի կէօրէմէյիպ սօլտա օլաա սաղտա նէ օլուեօր օլտուղուշու կէօրէմէզ վէ
տուեամազար . իմտի պու պիր գաշ սէպէպլէ մէպին Օսմանլը աւքէրի պու պօ-
ղազտա ֆէնա պօղուլտու , վէ եէր եէր Յէյդի բաշա Մէհէմէտ բաշա կիպի
չէճի զօմանտանլար իուսուսի ֆազաթ պէօյիւք զալէպէլէր կէօսթէրալլէր ի-
սէ տէ , ումուսու պօղուլտուղուշտան պիր չէյէ միւֆիտ օլամաար : Էճնէպի
միւվէրրիլլէրի պու պօղկուշու չէօյլէ հազլ իտէրլէր :

«Օսմանլըն օրթա գօլու թէքմիլ պօղուլտուգտան սօնրա Բուսլարըն միւ-
րատը իլէրի սէյիրաիպ , վէ պօղազըն էրզրուս թէրաֆընտա օլան ազըընը թու-
թուպ , Օսմանլը աւքէրինէ էրզրուս եօլուշու գալամազ վէ պօղազա թըգա-
եղպ ճիւմլէսինի եէսիր իթմէք իտի : Օսմանլը պուշու աղնատըգտա տահա
էվկէլ տալրանըզ Բուսլարա եէսիր տիւշմէք իշիւն գաշան գաշանա օլտու ,
վէ պուշու իւշ էվկէլ Նամայիլ բաշա էօրնէք վիլիպ , ֆըրզասընը ալարազ տաղ-

լարն եամաճընտան Երզրում Եօլունու թուխմայա միւսարաւթ իթտի : Յէյզի բաշա վէ Մէհէմմէտ բաշա չօգ չալըշտըլար քի , Տօպաճըգտա օլսուն պու աւաքէրի տուրտուրսունլար , չիւնքի տահա ճէնկ պիթմէմիշ իտի վէ նասըլ քի տէտիք եէր եէր զալէպէեէ մալիք Օսմանլը գօլլարը տա վարտը , լաքին ապէրին գօմանտանլարը վէ դապըթանը պաշլարնտա օլմասըղընտան , Ալաճա տաղ պօղկունունտան ֆէնա պիր պօղկուն տա պուրատա կէօրիւտիւ :

«Թօքճուլար աթլարլն գօշումլարընը քէսիպ , վէ թօքլարը տիւշմէնէ պըրազըպ օնլար տա գաշաղլարա գարըշըրլարտը » Տէվէ պօյնունուն օ տար ճատա տէլէրինտէ օ գատար երզնագ ֆիրաթի դալէպէլիյի վարտը քի , էյէր Յէյզի վէ Մէհէմմէտ բաշալար օլտուղլարը եէրտէ սապիթ տուրուպ , Բուսլարըն իտապալլութսնու միւմքին մէրթէպէ մէն իթմէսէլէր , պիրիսի սաղ գուրթուլամագտը :

«Ղարայիպի աշվալտէն պիր շէյ իտի պու տէր , Տէյլի Թէլէկրաֆ մուխպիրի , ալթըր րիատէ , դապիթ , Ձէրքէս , պաշը պօղուգ , տէվէ վէ տէվէճիլէր էօքիւզլէր վէ էօքիւզ արապալարը պիրի պիրինի չիյնէեէրէք վէ Բուս աւաքէրինին աթէլչինտէն գաշարագ Երզրումա գօշարլարտը » լիսան եա գալէմ իլէ թարիֆ օլունուր շէյ տէյլի , լաքին Երզրում քիշկեաճընտա կէօրիւլէն հալ , խաթր ու խանալա կէլիր շէյ տէյլիտի :

«Ալլի կիրիֆթարը տէհէթ օլուպ էմը իթմիշտի քի , շէհրին գաբուլարընը դարասընլար , գաշաղլար գաբուլարը գօրլամանա գալըշըպ , շէհրտէ օլանլար իլէ արշարտա օլանլար պէյնինտէ դանլը գալկալար վաղի օլտու , գալէ տիվարլարնտա օլանլար , սիւահ պօշաթարագ ֆիրարիլէրի կէրի գօվալարլարտը սիւսկիւ , գըլըճ , հէր սիւահ իսթիմալ օլուքտու , լաքին նիհանէթ ֆիրարիլէր գաբուլարը գըրըպ շէհրին իշէրիանէ եիւրիւտիւլէր , վէ սօգաղլար , աճ , եաբալը վէ իմտատա միւնթաճ աքըլլէր իլէ տօլտու վէ ահալի խէվֆ ու ֆիւթուրա տիւշար օլտու » Հայման , պիւթիւն սիվարիլէրինի պօնլարըն թաագիւպիրանէ թային իթմիշ իտի քի թէքմիլ պիթիրսին » կիճէ օլտու , գարանլըգ պաստը վէ սապահատագ սիւահ սէպէրինին արգասը ալընամատը :

«Պիւթիւն կիճէ ֆիրարիլէր արգա արգանա Երզրումա տօլտուլար , լաքին չօղու շէհրտէն կէչիպ վէ օրատա գալմանըպ , մէմլէքէթլէրինէ տաղըտըլար » չօղու տա եաղմուր վէ չամուր իչինտէ , սօգաղլարտա գալըպ եաթմանա մէճապուր օլտուլար : Յէյզի բաշա տախի օ կիճէ աւաքէրինի պիր սաբա եօլտան Բուսլարա կէօսթէրմէեէրէք Երզրումա կէթիրտի , Մէհէմմէտ բաշա տա , ֆագաթ տիւշէրէք վէ խայըլ թէլէֆ վիրէրէք » Մուլթար բաշա տախի Աղիզիյէ նամ պիր գալէտէ կիճէլէյիպ , սապահլայըն կիւճ իլէ Երզրումէ տուխուլ իտիպիլտի :

«Բուս քիատէլէրի օ կիճէ Տէվէ պօյնունտա օլան Օսմանլը չատըրլարընտա պէյթիւթէթ իթտիլէր , վէ ճէնէրալ Հայման Մուլթար բաշանըն չատըրընտա քէյֆ ելթիշտիրտի : Իրթէսի կիւն տահա արգատա օլան ֆիրարիլէր իլէ Բուսլարըն միւֆրէգէ պէօլիւքլէրի իլէ պիր չօգ գալկալար օլուպ , ճանընը գուրթարապիլէն Երզրումա տախիլ օլապիլտի :

«Տէվէ պօյնանտա օլան էյլի ալթը բարէ թօքտան , Յէյզի բաշա պիր պաթարեա սիվարի թօքու գուրթարապիլտի , իւշ թօք վէ տէօրթ սահա թօքու տա Մէհէմմէտ բաշա , ճէման օն իւշ թօք , լաքին ալթը ճէպիսանէ սանաւըղը , քիւլիւլէթիւ խարթունճ վէ ֆիշէնք , վէ պէշ ալթը եիւզ հարպ եէսիրի հէք Բուսլարըն էլինտէ գալար :

«Եօլիւ ետրալը իքի պին պէշ երւզ նէֆէր տէ պաշգա թէլէֆ վար ըտը վէ պիր օ գաստար տա գաշագ : Իմտի պու տէֆա էրմէնիսթան օրտուսու արթը թէլէքմիլ պօղուլմուշ օլուպ , պէշ ալթը պին դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշ-միւշ նէֆէրաթ գալմըշտը , վէ թօք տէնէճէք թօք խէ հիշ :

«Նասըլ քի էրպասպընա մալիւմ տիւր , ճէնկտէ դօվալայան ասքէրտէ գօվալանան ասքէրտէն տայիմա աղ թէլէֆ վազի օլուր օլտուղունտան , Բուսլա-բըն թէլէֆի տէ էօլիւ պիր գայիմագամ իւշ դապիթ վէ երւզ երիմի ալթը նէ-ֆէր խի , վէ ետրալը պիր գալիմագամ օթուզ սէքիզ դապիթ վէ ալթը երւզ էլլի նէֆէր : »

ՄՈՒԽԹԱՐ ԲԱՇԱ ԷՐԶՐՈՒՄՈՒ ԹԱՀԹԸ ՄՈՒՀԱՅԱԶԱՅԱՒԱՐ

Տէվէ պօյնու պօղկունունու վէ էրզրումտա հասըլ օլան խէլէճանը րայէ-լայն կէօրէնլէր ալէլ ումում շահատէթ իտէրլէր քի , էյէր օ կիճէ պիր ալայ սիվարի Բուս ասքէրի էրզրում գաբուսունա կէլէյիտիլէր , էրզրումու բէք գօլայ ալապիլիլլէրտի : Լաքին շայման իլէ Տէր Ղուկասօֆ ասքէրի օն պէշ կիւն տէն պէրու պիր կիւն տուր վէ րահաթ երւզիւ կէօրմէյիպ , արթըզ զըմլտա-մանա մէճալլէրի գալմամըշ խի վէ կիճէ տախի բէք գարանլըզ օլտուղունտան դալէպէլէրինին վէ օնտան հասըլ օլան բէրիշանիկէթին ճէսարէթինէ վազֆ օւլամամըշլարտը , օնուն իլիւն պէօլէ պիր շէյ խաթըրլարընա պիլէ կէլէմէտի վէ էրզրում գուրթուլտու :

Մուխթար բաշա էրզրում կիրէր կիրմէզ , Սթանպօլա պիր թէլէկրաֆ չէքիպ , պօղկունլուղուն սէպէպինի վէ էրզրումու ճանսիւրարանէ մուհաֆազա իտէճէյինի պէեան իթտի , վէ թէլէկրաֆընըն սօն ֆըզրասը շու վէչհ իլէ խի :

«Նէֆէրաթըն կիրիֆթար օլտուղու խէվֆ ու տէչէթէ , պիր աղ տա պա-ղը դաւ ըթանըմըզըն նամուսու ասքէրիլէ եագըշմանաճագ հարէքէթլէրի սէ-պէպ օլմուշ տուր , իմտի նիզամաթը ասքէրիլէեթ թէվֆիդէն պունլարըն տիվա-նը հարպա չէքիլիպ , ճէգալէրինին թէրթիպինէ գարար վիրլիտի :

«Էրզրումէ րիւճաթ իթտիլիմիզաւ էօթէտէ պէրուտէ պիր գաշ թօք պը-րազմանա մէճպուր օլտուզ , պու պապաթէ միւթթէհիմ օլանլար հագընտա տա-խի այնի մուամէլէ իճրա օլունաճագ տըր :

«Պիզ շիմտի էրզրումուն իսթիհքեամաթընտա իզամէթ իթմէքաէյիզ : Աս-քէր օրալարա թէվիլի օլունուպ , ըսթա գօմանտանլարը տա թային օլունտու , նիհանէթ տիւշմէնէ մուգալէմէթ իթմէք իւզրէ , թէտապիլի միւլթադիլէնին ճիւմէսի իթթիխազ օլունտու : »

Արտ արտա իքի ֆէնա պօղկունլուղա թէսատիւֆ իթտիքտէն սօնրա տա , Մուխթար բաշանըն դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշմէյիպ , կէօսթէրտիլի սէ-պաթ վէ մէթանէթէ պիւթիւն էճնէպի ասքէրի մուխալիլլէրի միւթէհայիր օ-լուրլար :

Էւրօքա միւվէրրիլլէրի պու մահալտէ էրզրումուն էչէմիկէթի , իսթ քեամաթը վէ գալէլէրի իւզէրինէ ուղուն ուղուն մալիւմաթլար եագաղալ

զիատե՛ս առքէրի թագըմընա՛ս այիտ շէյլէր՝ օլուպ , պիզ անլէրտէն սարփը նաղար իլէ՛ն եալընըզ շունու տէրիզ քի , Ջըզըրումուն մունաֆագաը ագալլի եիւզ զըրգ եա եիւզ էլլի թօքա վէ եիրմի պին գատար ասքէրէ միւնթաճար :

Պունուն իլէ պէրապէր էրզըրումուն ալմագ Փարստան գօլայ ըտը , չիւնքի էհալիտի չօգ վէ պինալարը սըզ օլտուղունտան , արշարտան աթըլան թօք վէ խումպարալար հասըլ իթտիքլէրի խասարաթլա մէմլէքէթի չապուգ թէսլիմէ մէճպուր խտէպլիլրտի :

Պունտան մաստա , էրզըրումուն պուլունտուղու հալ , հալ աէյլլ խտի , վադաա էրզըրումտա գուլըրուգտան տօլար սէքսէն գատար ալա թօք վար ըտը՝ վէ ալթմըշ գատար տա էսկի թէրթիպ տէօքմէ թօք , լաքին առքէր պէշ ալթը պինտէն զիատէ՛ն օլմանըպ , ծնլար տա ճէսարէթտէն տիւշմիւշ մէնուս ատամլար ըտը , պէրէքեաթ մէրսին քի մուախխարէն Թրապուղանտան ալթը թապուր միւքէմմէլ նիզամ առքէրի կէլմիշ եէթիշմիլտի , ճէման տէօրթ պին նէֆէր :

Պուխթար բաշա պունլարը տէրադապ չէճի Մէհէմմէտ բաշանրն գօմանտասընա վիլիպ , էրզըրումուն էն մուհիմ իսթիհքեամը օլան Թօք տաղընա կէօնտէրտի , վէ Բուսլարըն հարէքէթը առքէրիլէլրինի բայէլայն միւշահէտէ իթմէք իւզըէ , քէնտիտի տէ էրիքեանը հարպը իլէ չատըրընշ օրատա գուրտու :

Լաքին էրզըրումուն մունաֆագա թէտարիքեաթընը միւշքիլ խտէն նէ առքէրին աղըղը խտի նէ տէ դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշմէլէրի , իլլա ահալիտէն պիր թագըմընէն պէտիաշլըղը , Պունլարտան էն զէնկինլէրի , Բուսլարըն նալէհան Հասան դալէյի պատըզլարընը իշիթիլր իշիթմէզ քիմի էրզինկեանա սափուշտու , քիմի տէ Թրապուղանա : Թիւճճար վէ էսնաֆ տիւքքեանլարընը գաքաերպ , վէ եիւքտէ խաֆիֆ պահատա աղըր մալլարընը պէրապէր ալարագ ծնլար տա պիրէր թէրաֆա սափուշմուշլարտը , վէ դալանլար տա Լըմէնի , Բում Աճէմ , Եահուտի կիպի ծն ճինա պաչգա պաշգա միլլէթլէրտէն օլտուղունտան , ծնլարտան տա պէօլիւք պիր իմուատ պէքլէնիլէմէզտի :

Այրն ալթըսընտա մէմլէքէթին միւթէայիւնը , Մուխթար բաշաա պիր արզը մահդէր թագալմ իտուպ , չէհրի մունասէրէ , մուտարէպէ , վէ աթէշ վէ մուգաթէլէ պէլլցէլէրինէ ուզրաթմագտան իսէ , Բուսիտաա թէսլիմինի իսթիտա իթտիլէր , Մուխթար բաշա հատտիմ տէյիլ տիր տէտի պէօլլէ պիր աղըր մէսուլլիլթիլ իւզէրիմէ ալմագ , իմտի Աթանպօլտան իսթիլան իթմէլլիլմ :

Պունլար բաշանըն հուզուրունտան չըզար չըզմագ , Բուսլարըն թէրաֆընտան պիր մուսահիպ կէլիպ , մէմլէքէթի սէրիան պիզէ թէսլիմ իթմէլլիտինիզ տէտի , եօզսա չիմտի մունասէրէ իտուպ թօքա թութաճաղըզ : ճէնէրալ Հայման , տէտի , մունասիպ , իսթէմէզ քի ահալիտէն քիմնէնին պուրնու գանասըն , լաքին պէհիւտէ օլան պիր մուգալլէմէթլէ մէմլէքէթի թէսլիմ իթմէզ իսէնիպ , մէսուլլիլթիլ սիզին իւզէրինիզտէ գալըր : Մուխթար բաշա միւթէայիւնը մէմլէքէթլէ վէրտիլի ճէվապը պունա տա վէրիպ , Աթանպօլտան իսթիլանըզ մէմլէքէթ թէսլիմ իտէմէմ տէտի , վէ թէլէկրաֆ մուխապէրաթը իշիւն իւշ կիւն վատէ իսթէտի :

Լաքին իրթէսի կիւնիւ Մուխթար բաշա պագաը կէօրտիւ քի , Բուսլար ֆէվզէլատէ մունասէրէ թէտարիքի կէօրմէքաէ , վէ էրզըրումուն գարշըսընտա օլան Տէվէ Պօնու պաերլլարընա միւթէատտիտ թապեալար եարրպ թօրլար տիզմէքաէ իտիլէր , օ կիւնիւ մէմլէքէթին թէսլիմի իշիւն ահալի եինէ Մուխ-

Թար բաշահեա բիճանեա կէլտի , վէ Խամայիլ բաշանըն եւրինէ վալի օլան Հասան բաշա տա պէրապէր . Սթանպօլտան տա Ահմէտ Իյուպ բաշանըն եարտըմընա կէօնտէրիլէճէյի իչիւն պիր թէլէկրաֆ ալթըշտը , Մուխթար բաշա պագտը քի օլմանեաճապ թէք Ահմէտ բաշա կէլմէսին տէյի Հասան բաշայը ալը դօյտու վէ Սթանպօլա իսթէմէշ տէյի թէլ վուրտուրտու , լաքին էն դիտաէ կիււ վէնտիյի Ֆէյզի վէ Մէհմէմէտ բաշալար րտը :

Օ ազալմըսը ճէնէրալ Հայմանտան պիր մուսանիպ տահա կէլիպ , Մուխթար բաշահա իւչ կիւն տահա վատէ վիրիր խտի . լաքին իւչ կիւնիւ պիր տագիգէ կէչիրմէեիպ , Երզրումու պէհէմէնալ թօրա թուլթանաղընը սիւրէթը գաթիլէտէ պէեան իթտի :

Պունուն իւզէրինէ Մուխթար բաշա Երզրումուն իւմէրայի ասքէրլէսինի վիւճուհ վէ այանընը վէ միլէլը դայրը Միւսլիմէ մէրխասա վէ բուէսասընը նէգտինէ ճէլպ խուպ , պիր պէօյիւք տիվան գուրտու , վէ քէնտինտէ օլան դայրէթ , ճէսարէթ վէ մէթանէթինի օնլարա տա թէյսիր իթտիրիպ , սօն նէֆէսէ գատար տահանըպ մէմլէքէթի թէյսլիմ իթմէմէե իթթիթիֆագը արա իլէ գարար վիրիլտի :

Պունուն իւզէրինէ Մուխթար բաշա կիտիպ , պիւթիւն իսթիհեամաթը տօլաշտը վէ ասքէրի մուպիեհէնէ իլլէտի : Ասքէրէ տէ եավաշ եավաշ դայրէթ վէ ճէսարէթ կէլիպ մուգալմէմէթէ թալիպ խտի , վէ Պաթում օրտուսունտան պիր ազ տահա խմտտա ասքէր կէլիպ , Թրապուղանտան տախի պօլ էրզագ վէ մուհիմմաթ կէլմէքտէ խտի :

ԲՈՒՍԼԱՐ ԹՕԲ-ՏԱՂԸՆԸ ԱԼԱՄԱԶԷԱՐ

Մուխթար բաշա , Երզրումտա հիքմէթ նէվինտէն պիր չէճաաթ կէօսթէրտիյի հալտէ , տըշարտա ճէնէրալ Հայման տախի պօշ տուրմանըպ , իքի պէօյիւք իչէ չալըշըտը . քի պիրիսի , Երզրումուն ալընմասը պիր ուզուն մուհասէրէեէ միւհթաճ օլտուգտա , Բուսլարըն պէօյիւք օրտուսու Գարս քիչկեահընտա օլտուղունտան , պու օրտու իլէ Երզրում գօլունուն իսթիլաթընը քէսմէմէք իչիւն , Գարս-Երզրում Կօլունու իսթիլա իթմէք խտի :

Երզրումտան Գարսա կիտէն Կօլ բէք Ֆէնա պիր հալտէ խտի , հէլէ Տէվէ պօյնու վէ Սօղանը պօղալլարը կէչիլմէշ տէրէճէտէ . իտի ճէնէրալ Հայման էթրաֆ քէօյլէրինտէն քիւլլի ամէլէ թօլաեըպ , կիւնտէ պիր բուսլի վիրիւք հէք Կօլլարը եարտըրտը , վէ Խալամ Խրիսթիան պագմանըպ պու իւճրէթ իլէ հէքսինի տէ չալըշտըրտը :

Պու Կօլ եարլլմագտա օլտուն , ճէնէրալ Հայմանըն իքինճի թասալվուրու տա , միւմքին օլտուղու հալտէ հէմէն պիր գարպը տէսթլէ Երզրումու վուրուպ ալմագտը . չիւնքի էօյլէ դանն իտէր խտի քի , Ալաճա տաղ վէ Տէվէ պօյնու կիլլի իքի պէօյիւք պօղկունտան սօնրա , Օսմանլընըն արթըգ մուգալմէմէթապ ու թաքէթի գալմանեաճագտը :

Իմոյի Հոկտեմբերին 28-ին տէ կիճէլէյին թօր տաղընը վուրուպ ալմահա գարաջ վիրտի, չիւնքի թօր տաղը Երզրուսմուն քիլիտի կիպի իտի, վէ պու տաղ ալընտըղը կիպի, Երզրուսմ տահանամահերպ թէսլիմ օլմալըլտը :

Իմոյի Հայման, կիճէլէյին վէ սաղտան սօլտան իքի գօլտան չէտիտ պիր հիւճումէ պու տաղըն գապթ օլունմասընը էմր իյլէտի իսէ տէ, Էքսէրի կիճէ հիւճումէրինտէ վազի օլտուղու կիպի պունտա տա էօյլէ օլուպ, տաքէր կիճէ գարանըղընտա եօլունու շայրտը, վէ եէր աղարտըգտան սօնրա թօր տաղըն քիչկեանընա վասլ օլտու, հէմ տէ բէք եօրկուն վէ թաքլթսիզ գալարագ : Եսալընըզ էօնտէ օլան պիր քիւչիւք Բուս գօլու վազթընտա եէթիչիպ մաղհար օլտուղու մուվաֆֆազիյէթէ նազարէն, արդասընտան տրկէր իքի գօլ տա եէթիչմիշ օլալտը, օ կիճէ Երզրուսմուն ալընաճաղը չիւրհէսիզտի :

Թայմզ մուխպիրի քի օ կիճէ օրատա հազըր իտի, պու վուգուպթը չէօյլէ հիքեայէ իտէր :

«Երզրուսմուն գարաեէլ թէրաֆընտա վէ թօր տաղը իսթիքեսամաթընտան Աղիդիյէ թապեասը ալըղընտա պին, պին իքի եիւզ մէթրօ գտտար ուզաղտա, հիլալ չէքլինտէ պիր թապեա տահա վարտը, քի Մէճիտիյէ թապեասը իտի վիրիւմիշ իտի : 0 կիճէ (Հոկտեմբեր 28-29) գարազօլտա օլան պիր նէօպէթճի նէֆէր ուզաղտան աեազ սէսլէրի իչիթիպ : կիթտի նէօպէթճի գապիթ է իտապէր վիրտի, վէ դապիթ կէլիպ վէ տիյնէիպ, պիր չէյ եօզ տէեէրէք եէրինէ կիթտի, պիր աղ սօնրա եինէ օ նէֆլի իւզէրլէրինէ տաքէր կէլիեօր օլտուղու նու աչիքեսար կէօրիւպ, վէ շամաթա գօրալըպ պիւթիւն տաքէրի աեազլանտըրտը իսէ տէ, Բուսլար օ տէրէճէ չրթապլէ իքի թէրաֆտան թապեայը պասըպ իչէրի կիրտիէր քի, մուղապէմէթ գապիլ օլմանըպ վուրուշմահա տախի վազթ գալմահարագ, հէքսի թէսլիմէ մէճպուր օլտուլար վէ իչէրլինտէ պիր եարալանան պիլէ օլմատը :

Լաքին գարտան Մէհէմմէտ բաշա, պու շամաթայը իչիթիլ իչիթմէզ հէմէն եարըմ թապուր էն պահատըր տաքէրլէ Մէճիտիյէ թապեասը իւզէրլինէ գօշուպ, թապեայը Բուսլարըն էլինտէն ալտը, վէ սապահըսը թապեատա իւչ եիւզտէն զիատէ լաշէ պուլունտուղունտան, քիւչիւք ֆագաթ գանլը պիր մուհարէպէ իտիւմիշ օլտուղու տա աննալըլտը :

Սօնրատան Բուսլարըն իքի պէօյիւք գօլու տա եէթիչտի իսէ տէ, եինէ պէրապէր կէլէմէտիլէր . հալ պու քի Մէճիտիյէ թապեասը մուհարէպէսինին թօր սէսլէրինտէն պիւթիւն Երզրուսմ ահալիտի օյանըպ, Մուխթար բաշա մէվճուտու մահէթի օլան նիզամ տաքէրի վէ թօրլարընը տա ալարագ տըշարը ուզրատը . չէհիրտէ էլի սիյահ թութան Իսլամ ահալիտի տէ պէրապէր վէ իւլէմա վէ սօֆթա թաղըմը տա քէզալիք . չիւնքի միւլէզլիլիլէր հէր մինարէլէրէ չըգըպ, պիւթիւն Իսլամ ահալիտի ճիհատա տալէթ իթմէքտէ իտիլէր :

Երզրուսմուն տըշարըսընտա Թրապուգանտան կէլէն թաղէ տաքէր պէօյիւք չէճաթ կէօթէրտի . Մուխթար բաշա քէնտի էլի իլէ թօրլարա նըշան ալտըրըր վէ աթէչլէրտի վէ պու վէչհ իլէ աթըլան կիւլէլէր պօշա կիթմէզտի . ահալի վէ իւլէմա տախի պիրի պիրինէ դայրէթ վիրիպ վէ կէօզլէրինէ էօլիւմ թէհիլէքէսի կէօրիւմէեիպ, ճուրա տա աիւշմէն իւզէրլինէ էլլէրլինտէն կէլալիլ գատար սիլահ պօշալթմազտա իտիլէր, ֆագաթ էն զիատէ իչ կէօրէն թօրլար օլտու, վէ Բուսլար տահանամահերպ վէ պլինտէն զիատէ էօլիւ վէ եարալը մէյ-

տանտա պրագարագ, կերի չէքլմէնէ մէճպուր օլտուլար, վէ Գարա ալընըպ տա պլօյիւք օրտուտան քէնտիլէրինէ իմտատ կէլինճէյէտէք, պիր տահա էր-
զրոււմ վէ իսթիհքեամաթը իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէյի տիւչիւնմէյիպ, էրզրոււմ
էթրաֆընտա գարլարըն իչինտէ քէնտիլէրինի պարընտըրմանա պազտըլար :

Պու դալէպէ, Սամանլըլարա պէօյիւք ճէսարէթ վիրիպ վէ հէքսիտէ եիւ-
րէքլէնիպ, էրզրոււմու թէսլիւմ իթմէք սէօզ վէ նիյէթի արթըգ պիւթիւն պիւ-
թիւնէ պաթալ օլտու :

Էլրագ խաղինէսի իլէ միրի մալլէրի հէք էրզլինկեանա նազլ իթտիրիլտի,
էմր օլտու ահալիյէ քի, քէնտիլէրինէ հէք էլ սէքիզ այլըգ զախիրէ թէտարիք
իթմին, վէ իտէմէեէն մէմէքէթէ ազըրըգ վիրմէմէք իչիւն չըգսըն տըչարը
կիթմին, վէ միւճիպլինճէ հէք էլ հօզլանըլըպ, զախիրէսի օլմանանլար տըչա-
րը սիւրիւլտիւլէր :

Հայման վէ Տէր Ղուկասօֆ տաքէրի, էրզրոււմուն հէք թէրաֆընը մու-
հասլրէ իտէմէտիքլէրինտէն, Թրապուզան հօլու տաիմա Մուխթար բաշանա
աչըգ օլուպ, օրատան, միււչարիլէյի իսթիլտիյի դատար զատ, զախիրէ վէ միւ-
հիմմաթ կէթիրտիր իտի, վէ չու պօշ վազըթտա սիլահըլ ահալիյէ տէ միւմքին
մէրթէպէ պիր նիզամ վիրիլիպ, ալթըչար եիւզ ալթըչար եիւզ թապուրլարա
թազսիւմ օլունտուլար :

Բուսլար նասըլ քի տէտիք, արթըգ Գարսըն ալընմասընա վէ օրատան կէ-
լէճէք իմտատա պէքլէեէճէք օլտուզլարընտան, վէ օրալարտա բէք պիր պօլ-
լուգ իչինտէ տէ պուլունմատըզլարընտան, Սամանլը եէսիր եարալը վէ խա-
թալարընը էրզրոււմա կէօնտէրտիլէր. պուլար էրզրոււմա կէլտիքլէրինտէ Բու-
լարըն քէնտիլէրինի բէք էյի պազմըլ օլտուզլարընա, վէ հօլա չըգաճապարը
կիւն սըճազ չօրպա, պիրէր գաքօթ վէ պիրէր տէ լիրա վիրտիքլէրինէ ալէլ
ումոււմ չահատէթ իթտիքլէրինտէն, Մուխթար բաշա պունտան սօն տէրէճէ
մէմուտն օլուպ, Բուս եէսիրէրինէ տէ այնը մուսամէլէ օլունմասընը չէտիտէն
թէնպիհ իթտի : (նտան սօնրա Բուսլար արա սըրա էրզրոււմ թօք թաթազտա
օլտուլար իտէ տէ, ահալիյի գօրգուլթմազտան պաշգա պիր սէպէպի օլմանըպ,
իլլա Գարսըն ալընմասը իլէ օրատան քիւլլի իմտատ պէքլէմէքտէ իտիլէր :

ԳՈՐԾ ԳՈՒԷՍԻՆԻՆ ԲՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

ԹԵՏԱՐԻՔԵԱԹ

Մալիւմ տիւր քի, Բուսլարըն պու Անատօլ սէֆէրինտէ էն պէօյիւք է-
տուլարը Գալգասիա օրտուսու օլուպ, օրտուկեանլարը եախօտ մէրքէզլէրիտէ
Ալէքսանտրօքօլ շէհրի վէ գալէսի խտի :

Պու օրտուտան իճապընա կէօրէ գօլ գօլ ֆըրգալար սալարըրլարար, վէ
ճէնէրալ Հայման իլէ Տէր Ղուկասօֆուն գօմանտասընտա օլան էրզրոււմ եախօտ
Սօզանըլգ գօլու տա պունլարըն պիրի խտի :

Լաբին ասըլ պէօյլւք գօլու , պիրինճի Կրան տիւք Միշէլ , վէ իբրինճի ճէ-
նէրալ Լօրիս Մէլիզօֆի գօմանտասը իլէ Գարս քիշկեանճնտա խոի :

Պու. գօլտա սիվարի բիատէ գըրդ պին գատար ասքէր , վէ եիւզ օթուզ
սէքիզ բարէ թօր օլուպ , Գարսըն էթրաֆընտա օլան պիր չօգ քէօյլէրտէ տա-
ղընդ տուրմագտա խոիլէր . սօնրատան պէշ օն թօր իլէ Արտանանտան կէլէն
պէշ ալթը պին ասքէր տէ պու գօլա իլավէ օլունտու :

Ալէքսանտրօթօլտան աղըր մուհասէրէ թօրլարը Գարս քիշկեանճնա նազլ
օլունմագտա օլսուն , ուզագ քէօյլէրտէ օլան ասքէր տէ եավաշ եավաշ եագըն
քէօյլէրէ կէլիպ , Գարս մուհասէրէսինի բէշ տէր բէշ սըգըշտըմագտա խոիլէր :
Բուսլար հիշ պօշ տուրմանըպ , Գարսըն էթրաֆընը հէզարան տէֆա քէշֆ իթ-
տիլէր վէ Գարսըն իսթիհէհամաթը , գաշէլէրի վէ աշալիսի հագգընտա բէք չօգ
մալիւմաթլար էտինիպ , էլիտէն աղնատըլար քի , Ալաճա տաղ վէ Տէվէ պօյնու
պօղկուշլարը , Գարս մուհաֆագա ասքէրինէ հիշ թէյսիթ իթմէեիպ , պունլար
ճանսիբարանէ Գարսը մուհաֆագա իտէճէքլէրտի , վէ ազալի 6 այլըզ զախի-
րէ վէ միւհիմաթլարը տա օլտուղունտան , մալիւմ օլան շիտտէթլի էրմէնիս-
թան գըշը էանասընտա , գարլարըն վէ պուզլարըն իշինտէ Գարսը ուզագտան
մուհասէրէ իթմէք Բուսլար իշինէ էօյլէ գօլայ պիր մուամէլէ օլամահաճագտը :
Խմտի Բուս էրիքեանը հարպը , Գարսը մուհասէրէ իթմէեիպ , հիւճուս իլէ ալ-
մահա գարար վիրտիլէր . չէօյլէ քի , պէշ օն կիւն ուզագտան ազշամա գա-
տար Գարսը թօրա թութուպ , սօնրա տա պիր սօն հիւճուս իլէ պասըպ ալա-
ճագլար ըտը :

Պու. հիւճուսէ էն մինասիպ եէր , Գարսըն քէշիշլէմէ թէրաֆընտա , վէ
Գարս չայըն սաղընտա օլան չաֆըզ բաշա , Գանլը , վէ Սիվարի թապեալարը
խոի . չէհրին պէօյլւք բայը ասքէրի տէպպօյլար , միւհիմաթ վէ էրզագ ան-
պարլարը տա հէր պու թէրաֆտա օլտուղունտան , հիւճուսէ հէտէֆ օլաճագ
էն մուհիմ նօգթա պուրասը իթթ իխնաղ օլունմուշուտու :

Պու. ճիւմլէ իլէ պէօյլէ մուխաթարալը պիր իշէ ալէլ ամիա թէշէպպիւս
իթմէզտէն , պիր տիլլօմասիա թարիդի իլէ տէ հուսուլու մէրամէ չալըշմագ լա-
ղըմ կէլտիլինտէն , ճէնէրալ Մէլիզօֆի թէսիլմ շարթլարընը համիլ պիր միւսա-
հիպ տէ կէօնտէրմիշ խոի Գարս գօմանտանը շիւսէյին չամտի բաշահա , օ տա
ասքէրին սիլանլարը վէ թօր վէ միւհիմաթլարը իլէ Գարստան չըգմահա բագը
օլտու իտէ տէ , Մէլիզօֆի պու շարթլարը գապուլ իտէմէտի :

Հոկտեմբերին 23ինտէ գըրդ սէքիզ բարէ աղըր մուհասէրէ թօրլարը Գարս
քիշկեանճնա վասլ օլմուշուտու . պունուն իւղէրինէ Բուս էրիքեանը հարպ լի-
ասէթի թէրաֆընտան Գարստան իքի պին պէշ եիւզ մէթրօ ուզագտա օլան
Վէզլին քէօյլւ վէ Մաղարաճըզ եամաճլարընա թապեալար եարմահա պաշլա-
մըշլար վէ պունլարա օն իքի պաթարեա տա թօր թէրթիպ իթմէքտէ խոիլէր ,
չիւնքի նասըլ քի տէտիք , Բուսլար չէհրի վէ Գարս տաղը տախի պու թէրաֆ-
տան վուրաճագլարտը քի , չաֆըզ բաշա թապեալար թէրաֆը խոի :

Իրթէսի կիւնիւ Սանանլըլար հէր թապեալարընտան չէտիտ պիր թօր ա-
թէշինէ պաշլահըպ , վէ օ սայէտէ Գարստա օլան ասքէրին պիր խայլըսը տը-
շարը ուղրանըպ Բուսլարըն եարմագտա օլտուղլարը թապեալարը վէ իմալաթը
թիւրապիեէլէրինի պօղաճագլարտը : Պու. վէշ իլէ տըշարը ուղրանտան ասքէր ,
Բուսլարտան բէք ֆէնա պօղուլուպ , գարմագարըշ չաֆըզ բաշա թապեալարընա

գատար ֆիրար իթտիւէր : Բուսլարըն միբալայը կէօզ զըղիւնըղը իւլէ իքի ալայ
ասքէրլէ պու թապեանըն իչինէ գատար կիրիպ, օրատա: Զլան թապեալասքէ-
րինի սինսիւլէտիւէր, թօրլարը չէվիրտիւէր, վէ օն զապիթ իլէ քըրզ նէֆէր
տէ եէսիր ալտըլար : Լաքին հէր թէրաֆտան իւզէրլէրինէ եազմուր կիպի կիւլ-
լէ վէ զուրչուն եազտըրըլտըղընտան, վէ օրտուլարընտան պիր խնատ տա պու-
լամատըղլարընտան թապեատա տուրամեաըպ, պէօյլւք թէլէֆ իլէ կերի չէ-
քիլմէեէ մէնպուր օլտուլար :

Շու օլտու քի, Բուս ասքէրի, պիր թապեանըն պէօյլէ գօլայնա գապիթ
օլտուղունու կէօրտիւքտէ, Գարսըն հիւճոււմ իլէ ալընաճաղընա պէօյլւք իւ-
միտիւէր քէսպ իթմէեէ պաշլատը :

Իմտի Բուսլար ալէլ աճէլէ Գարս էթրաֆընտա օլան թապեալարընը եա-
ըրպ պիթիրիպ, Հոկտեմբեր այըն ՉՑինտէն իթիրպարէն պաշլատըլար Գարսը
սապահտան աղչամատազ թօր իլէ տէօյմէեէ, վէ աղչամ իւզէրլէրի աթէչէ տա-
նա ղիատէ պիր օըղը վիրիլէրտի :

Գարս տա, էթրաֆընտա օլան թապեալար տա հէր աչըգտա օլուպ, Բուս
թօրճուլարը տա էլի նըչան ալտըղլարընտան, Գարսա էքէլի խատարաթ վիր-
տիլէր վէ իլք խապէրլէրէ նազարէն ասքէր տէ աճալի տէ շաչըրմը կիպի պիր
հալտէ պուլունտուղլարընտան, Բուսլար պիր էեամ մէմուլ իթիւիւէր քի, պիր
հիւճումէ տէ ինթիւմ գալմեաերադ, Գարս քէնաիլէրինէ թէպլիմ օլուր տէյի :

Լաքին սմնրատան աճալինի տէ ասքէրին տէ մուհաֆադայա պէօյլւք սէ-
պաթ կէօսթէրէճէլի սահիհէն աղնաչըրտըգտա, հիւճումէ գարար վիրիլտի, Լա-
քին նէ վազթ նէ թարղ օրասը բէք դօլայ գարարլաշամատը :

Ձիւնքի պէօյլէ պիր հիւճում իչիւն, Բուսլար Գարստան հէնուզ չօզ ու-
ղագտա խտիլէր, վէ հիյնի հիւճումտէ քէնտիլէրինէ սիրէր օլաճագ պիր շէյ օլ-
մատըղընտան, պիւթիւն Օսմանլը թապեալարըն աթէչինի եէյէրէք հիւճում իւ-
տէճէք օլուպ, մաղալլահ Գարսը ալամեաըպ տա կերի տէօնմէլէրի լաղըմ կէլ-
սէ, ֆէնա տէրէճէ պօզուլաճագլարը մէյտանտա օլտուղունտան, պունա բէք
գօլայ պիր եօլ պուլամատըլար :

Տիւչիւնտիւլէր քի, հիւճում կիճէ վէ գարանլըգտա օլտուն, Լաքին էր-
ղըումտա թօր տաղընա օլան պու կիճէ հիւճումիւ պէտպալսթ օլտուղունտան,
օնա տա ճէսարէթ իտէմէտիլէր, վէ պէքլէտիլէր քի այըն օն տէօրտիւ օն պէչի օլ-
տուն տա էօյլէ հիւճում իթտինլէր : Նիւնքի այ ըչըղը ասքէրի շաչըրթմաեաճագ
տէրէճէտէ պիր ըչըգ օլտուղու հալտէ, կիւնտիւզ կիպի տէ տէյիլտի քի, աս-
քէրին հարէքէթի թապեալարտան կէօրիւլէպիլսին : Իմտի հիւճումէ Նոյեմբերին
իւչիւ թանին օլունտու իսէ տէ, հալա բէք ֆէնա օլտուղունտան օն սէքիլի-
նէ թէլէսիր օլունտու, վէ Բուս ասքէրի ուղուն պիր մուհաթէ պէլիչէօին-
տէն իսէ, հիւճումիւ թէրճին իթիլքէրլինտէն, պու էմրի պէօյլւք սէվինճ վէ
իշթիւեադ իլէ գապուլ իթտիւէր :

ԳԱՐՍԸՆ ԶԱՅԻՖ ԹԵՐԱՅԼԱՐԸ

Գարս բիշկեսանդնտա օն իքի թապես , իւշ եիւզ թօբ , վէ տէրունինտէ եիրմի պին նէֆէր մուհասէրէ ասքէրի պուլունտուղունտան , Գարսըն պիր կիւ-
ճէտէ ալընմասը օ դատար ինանըմաղ չէյ խտի քի , իշէթիլի իշիթիլմէզ , միւ-
ճէրրէտա պիր խըեանէթէ համլ օլունտու . լաքին Բուսլարըն քիւլլի թէլէֆաթը
վէ օն իքի սաաթ սիւրէն գահրամանքեարի պիր մուհարէպէ , պու իթիգատը
իպթալ իթտի :

Գարսըն ալընմասը , հէմ Մօսգօֆլարըն ճէսարէթի վէ կէօզ բէքլիյինտէն
հէմ տէ Գարսըն պազը թէրաֆլարընըն զայըֆ պրագըլմասընտան նէշաթ իթ-
միշ տիր տէյի էրպապը վուգուֆ հիւքմ իթմիշ տիր :

Կէրէք Գըրըմ սէֆլերինտէ Մուրավիլիֆ իլէ Գարս մուհարէպէսինտէ պու-
լունտան Բուսիա գապըթանը վէ կէրէք մուախիսարէն քէշֆ խտէն իւմէրա Գարս
ալընմաղ պիր գալէ տիր իթիգատընտա խտիլէր . վէ վազաա տա էօյլէ օլապի-
լիրտի էյէր պու պէլտէնին իսթիհքեամաթընը եարան միւհէնտիսլէր , Գարսըն
էն դայիֆ եէրինի եանի Գարս չայը վատիսինի աշըգտա պրագմըշ օլայըտըլար :

Եվվէլա ատէթ տիր քի , ասքէրին տէպպօյու մահդէնի իթթիխաղ օլունտան
պիր մահալ իսթէր չէհր օլսուն իսթէր օրտու , շիմտիքի ֆէնըն հարպ իւզրէ
լազըմ տըր քի տիւշմէնին պիր գարպը տէսթիլէ հիւճուս իտէմէեյճէյի վէ վու-
րուպ ալամահաճազը սիւրէթտէ պիր տիվար եա մէթէրիա իշինտէ պուլունտուն :

Գարսըն գալէ տիվարը իսէ եէր եէր չօզտան խարապ օլմուշ վէ երգըմըշ
պիր տիվար ըտը : Իմտի չէհր աշըգ կիպի խտի , վէ օլա թէրաֆը օ տէրէճէ ին-
մաղ օլունմուշտու քի , օ թէրաֆտան պազան Գարսըն պիր հարպ մահալի
օլտուղունա ինանամազտը :

Իքինճի տըգգաթ օլունաճաղ չէյ , տիւշմէն թօբլարը կէլիպ չէհրի տէօյէ-
ճէք դատար եազըն եէրլէրէ եանաշտըրմամաղ տըր : Գարստա չըմալտան Գա-
թատաղ դահալարընտան գըպլէտէն Գարս չայընա գատար պիրի պիրինի մու-
հաֆազա խտէր չարրասլամա վէ եարըմ այ չէքլինտէ թապեալար եարըլաճաղ
եէրտէ , քի տիւշմէն եանաշամազըն , Օսմանը միւհէնտիսլէրի եալընը 3 թապ-
եա եարմըշլարտը . եանի չաֆըզ բաշա , Գանը վէ Սիվարի թապեալարընը .
պուլարըն հիշ պիրինին չէքլի օ պիրինէ պէնդմէյիպ , վէ չէհրտէն պիր քի-
լօմէթօր ուզադաա օլտուղլարընտան , հիշ պիր իշէ եարամայաճաղլարը տէր-
քեար խտի : Չիւնքի Բուսլար պու թապեալարըն տըգատընտան Գարսը սէրպէսթ
սէրպէսթ տէօյիւպ երգապիլիլրէրտի , վէ էյէր Գարսը քէնտիլէրինէ գըշաղ իթ-
մէյի գուրմամըշ օլալար , թէքմիլ վէրան իտէպիլիլրէրտի . պիր տէ օրալարը
հէմ սէրթ թաշըղ գահալըղ օլտուղունտան , թապեալարըն հիշ խէնտէյի եօ-
ղուտու , վէ օլան տա մահալսըղ չէյլէր խտի :

Իւշիւնճիւ տըգգաթա չաեան չէյ , թապեալար էօյլէ եարըլմալըլտը քի
հէր պիրի տիւշմէնէ տահանըպ քէնտիլինի մուհաֆազա իտէպիլսին : Պու թապ-

եալարքն չօղու եէրինտէ օլմաերպ, եանի տիւշմէն թշուռնտան պարքնաճագ եէրէրտէ օլմատըգտան մատտա հիչ պիրինտէ սու տա եօղուտու եէյէճէք տէ վէ հէր շէյ հէր կիւն շէհրտէն թաշրնաճագտը :

Լաքին պունլարքն ճիւղէսինտէն զիատէ էն պէօյիք գուսուր, պու թապ-եալարք պիրի պիրինէ եէրէշտիրէճէք լաղըմ եօլարք տա օլմամսըյլա, օնտան մատտա թէբէլէրտէ օլան թապեալար էօյլէ բաշարըգ գաեալար իչինտէ խոի քի պիր ստաւ կիւնտիւղիւն պիր իքի սաաթտա անճագ օնլարա վասլ օլապիլիւր խոի, հէլէ կիճէ վէ թապուր իլէ պունլարա կիթմէք կէլմէք մուհալ գապիլին-տէն խոի :

Էլհասըլ տիւշիւնիւլէճէք օլտուղու հալտէ քի Գարս շէհրի աշըգ խոի, վէ մուհաֆագաը իչիւն եաըլան թապեալար իտէ նէ պիրի պիրինի մուհաֆագա իտէպիլիլիլէր խոի նէ տէ շէհրի, վէ ասքէր եօլու տէեէճէք եօլարք տա եօղու-տու, շու հալտէ Բուսլարքն իթտիլի ճէսարէթէ տէ օ գատար թաաճիւպ օլուն-մաղ, ամմա տէնէճէք քի 1834տէ տէ Գարսը ալմագ իչիւն պու գօլալըգլար վարտը, լաքին Մուրապիլիէֆ պիր հիւճուճտա ալթը պին ասքէր թէլէֆ իթ-տի վէ Գարսը ալամատը. էօյլէ ամմա Մուրապիլիէֆ հէմ էն զօր վէ ֆէնա եէ-րինտէն Գարսա հիւճուճ իթտի, հէմտէ օ վագըլթ Գարսըն գօմանտանը պիր Ինկիլիլ ճէնէրալը խոի :

Էւրօքա միւվէրրիլիլէրի պունլարք տէյիպ, շուռու տա իլավէ իտէրլէրտի քի էյէր Կրան տիւք Միշէլ պիլէյիտի քի Գարստա եիրմի պինտէն զիատէ աս-քէր վար տըր, եինէ պու կիճէ հիւճուճինիւ իթմէեէ ճէսարէթ իտէմէղ խոի, լաքին ճասուսլարք քէնտիսինի ալտատըպ օն օն իքի պինտէն զիատէ ասքէր եօգ տէրլէր խոի. հէմ պագալըմ կէրլէքտէն ճասուսլուգ իտէն օլապիլտի մի, Օսմանլըլարքն պու ճասուս մատտէսինտէ օ տէրէճէ դուլագլարք տէլիք տիր քի թօղ գատար պիր շիւբհէ իւղէրինէ ատամը տէրագապ գաթլ իտէրլէր. Գար-սըն իչինտէ հէր կիւն ճասուս տէյի սէքիլ օն քիշի ասըլըր քէսիլիլ խոի, վէ Մուհաֆըգ բաշա իւղէրինտէ ճիւղեի շիւպհէ օլանլարք թութուրուպ վէ էլի-նի աեաղընը պաղլաեըպ վէ եուճագ իթտիրիպ, իչ գալէ ուշուրուճլարքնտան Գարս չայընա գատար ֆըրլաթտըրը վէ պունլար եուվարլանա եուվարլանա խուրտէխաշր օլուրլարտը, վէ նատիրէն սաղ գալանլարտա չայըն քէնարքնտա աճըլգտան էօլիւրտիւլէր, քիմ ճասուսլուգ իտէպիլիլիլ իուսլարա :

Իմտի վագաա Կրան տիւք Միշէլ, Գարստա աղ ասքէր վար տէյի ինան-մասընտա եանըլտը, լաքին պու եաղնըշ քէնտինէ խայըրը օլաա, չիւնքի եա-նըլմասա հիւճուճէ ճէսարէթ իտէմէղտի :

Հ Ի Ի Ճ Ո Ի Մ Թ Ե Բ Թ Ի Պ Ի

Բուսլարքն Գարս հագգընտա թախմին վէ թասափլուրլարք հէր նէ տէ օլ-սա, Կրան տիւք Միշէլ շու հիւճուճ թէրթիպիլիլ բէք պիր էմիսեթ վէ իթ-միւնսըն գալպ իլէ վիթէմէմիշ տիր գանն իտէրիլ :

Պիրինճի էմիր . — Գարսը մուհասէրէ իշխն ասքէր , իւք էվէլ Սիւարի , Գանլը վէ Հաֆրդ բաշա թապեալարընը ալաճագլար տըր :

Իքինճի էմիր . — Պու թապեալարա օլաճագ հիւճու մի հալէ հան օլաճագ տըր վէ տէրուհինտէ օլան ասքէր , եա եէսիր խոխիւ պ եա տա թէլէֆ , թօբլարը տախի զապթ օլունաճագ տըր :

Իւշիւնճի էմիր . — Պու թապեալարըն վուրուլտուղու հալտէ , Գարսըն էթ-րաֆլարընտա ախէր թապեալար տախի վուրուլուեօր կիպի սախթէ մանօլրա-լար կէօսթէրիլէճէք տիր քի տիւշմէն ալտանսըն , վէ ասըլ պէօյլուք վէ ումու-մի հիւճիւմիւն նէրէտէ օլաճագընը պիլէմէսին :

Տէօրաիւնճի էմիր . — Պու սախթէ մանօլրալարտան տիւշմէն ալտանսը պ տա շաշըրըր վէ եախօտ մէմուլին զայրը պիր հալ զուհուր խտէր իսէ , օ վա-գըթ պու սախթէ հիւճումէր կէրչէքտէն հիւճումէրէ թահլիլ օլապիլիր . պու ճիւմէր իլէ քիւշիւք քիւշիւք զօլլարիլ վէ թէճրիւպէ իլէ վէ հէրսի պիրտէն տէ տէյիլ , քի չօգ ասքէր թէլէֆ օլմասըն :

Պէշինճի էմիր . — Պէօյլուք հիւճում վուղու պուլուպ պաշա չըգորգտան սօնրա , օ թէրաֆտան տա պէօյլէ սախթէ մանօլրալար կէօսթէրիլէպէլիր :

Պու մագուլէ մանօլրա թէճրիւպէլէրի պաշլըճա Զիւմ թապեասը վէ Իշ գալէ իւղէրինէ օլմալը տըր : Մէմուլին զայրի պիր վուղուախթ օլտուլտա , մէ-սէլա տիւշմէն շաշըրըր պ տա գաշան գաշանա օլտուղտա , Գարատաղ թէրաֆը-նա տա պէօյլէ սախթէ մանօլրալար իճրասը թէնսիպ օլունուր , լաքին պէօ-հիւք միւշքիլաթա թէսատիւֆ օլունմաեաճագ իսէ :

Ալթընճը էմիր . — Սիւարի , Գանլը վէ Հաֆրդ թապեալարը զապթ օլուն-տուղտան սօնրա , ասքէր օ իւշ թապեալատա իգաւթէ չալըճաճագ տըր վէ սօն տէրէճէ տաեանարադ , մէճպուր օլմատըգճա թապեալարը թէրք իթմէեէճէլէր տիր , պէօյլէ պիր նաշարի հալտէ տիւշմէն ասքէրինի , պաշրագլարընը վէ սա-եըր հարպ ալամէթլէրինի պէրապէր ալըպ չըգաճագլար վէ թապեալարը նէ գատար միւմքին իսէ խարապ խոուպ էօյլէ պրագաճագլար տըր :

Աւմումի էմիրէր պու մէրքէգտէ օլուպ , սիւվէրի իճրաիսէ թալիմաթընը տախի պաշ գօմանտան ճէնէրալ Մէլիգօֆ վէ Գարա գօլու գօմանտանը ճէնէ-րալ Լադարէֆէ վիրտիլէր :

Գարատաղ իլէ թահմա թէրէլէրի արասընտա օլան Հաֆրդ , Գանլը , Սի-վարի վէ Զիւմ թապեալարընըն զապթընա պէշ ալալ բիատէ ասքէր թային օ-լունտու . Լաղ թէրէսի , Զօրագ եանի Տիգ թէրէ վէ Արապ վէ Գարատաղ թապ-եալարընա տախի սախթէ մանօլրալար կէօսթէրմէք իւղրէ , պաշգա ասքէրլէր թաեին օլունտուլար : Թօբլար պու հիւճումէ կիրիշմէհիպ , կէրիտէ իթթլաթ ասքէրինին արգաթընտա տուրաճագլարը քի , Գարատաղ պօղուլուպ տա գաշան օլուր իսէ օնլարը չէվիրսինլէր , նասըլ քի սօնրատան էօյլէ տէ օլտու իսէ :

Ասքէր իլք ագշամտան պիր եէրէ թօբլանըպ , ալաթուրպա սաաթ իւշ-տէն սօնրա եօլա բլփան օլաճագտը : Ասքէր կիճէլէլին թապեալարը ալապիլիր իսէ , շէհրին իլինէ տէ կիրմէեէ մէզուն խոխ , լաքին օրատա տուրուպ եէր ա-ղարմատըգճա պաշգա մուամէլէ իթմէեէճէլէր իսի :

Մէլիգօֆ , ասքէրի չու վէշ իլէ թագսիւմ իթտի :

Պիրինճի գօլ լիւմա ճէնէրալը Գօմարօֆ գօմանտասընտա օլարագ . թաթ-

լըճա քէօյիւնտէն զուհուր խտէրէք, պիր քիւչիւք գըսօր Զօրագ վէ Թահմաս թապեասը վէ պէօյիւք գօլու Զիմ թապեասը իւղէրինէ երկրիւնէճէքտի :

Իքինճի գօլ, միրալայ Մէլիգօֆի գօմանտասընտա օլարագ Զիֆթիւք քէօյիւնտէն զուհուր խտուպ, վէ Գարս չայընն սաղընտան երկրիւնէլուպ, Սիվարի թապեասընը ալտըգտան սօնրա, Գարս չայըն էն եագըն քէօբրիւսիւնիւ տէ էլտէ խտէրէք, Զիմ թապեասընըն արգասընը ալաճագտը :

Իւչիւնճիւ վէ տէօրտիւնճիւ գօլ, պիրի ճէնէրալ գօնթ Կրատ վէ տիկէրի միրալայ Վօթաքին գօմանտասընտա օլարագ, երկքսէք Գարաճուրանտան զուհուր խտուպ Գանլը թապեայը իքի թէրաֆտան վուրաճագլարտը :

Պէչինճի գօլ, ճէնէրալ Ալգուգօֆի գօմանտասընտա օլարագ, Հաֆըգ թապեասը իւղէրինէ երկրիւնէճէքտի :

Գարս չայըն սաղ թէրաֆընա թաեին օլունան գօլլարըն ճիւմլէսինէ պիրտէն ճէնէրալ Լաղարէֆի գօմանտա խտէճէքտի, կէրիտէ օլան ինթիաթ ասքէրի վէ թօբ թագըմը տա եինէ պու ճէնէրալըն գօմանտասընա մուլթաղըր օլաճագտը :

Ալթընճը գօլ, էրիքեանը հարալ միրալայը Զէրէմիսինօֆի գօմանտասընտա օլուպ, Լաղ թէրէսի վէ Մուսլիս թապեասը իւղէրինէ հիւճսմէ թաեին օլունտու, պունուն իլէ ճէնէրալ Գօմարօֆի գօլունա ճէնէրալ Բուք, պիրինճի գօմանտան նասալ օլունտու :

Եէտինճի գօլ, ճէնէրալ Բիչէվ գօմանտասընտա օլուպ, Արապ վէ Գարատագ թապեալարը իւղէրինէ սախթէ մանօլրալարա թաեին օլունտու :

Պու գօլլարըն ճիւմլէսինէ տէ պիրէր մըգտար պալթաճը, նէրաիւպանճը, Լաղըմճը վէ թօրլարը մըլիսմաղ իչիւն թօբճու նէֆէրալթը տա իլավէ օլունտու Սիվարիլէր տախի պիւթիւն եօլլարա թագսիմ օլունուպ, ինթիաթ ասքէրի տախի ճէնէրալ Տէնն գօմանտասը իլէ Գօմաչուր գարիկէսինտէ իգամէթ իթիւրիթտի :

Սամանլը գօմանտանընն Գօմարօֆի թագըմընտան կէօղիւ երլմըչ օլտու զուրտան մը օլա, եախօտ 1854տէքի ճէնէրալ Մուրալիէֆին հիւճիւսիւնիւ տէրիսաթըր իթտիլինտէն մի օլա, եինէ օրատան հիւճուժ օլունաճագ գանըր իլէ էն պէօյիւք գուվլէթի իլէ Գարս չայընն սօլ թէրաֆընտա պուլունտու վէ պու մանօլրատը իլէ չէնր իլէ սայըր թապեալար իխթիլաթընը քէնտի քէնտինէ քէսմիչ օլտու :

Սիլահ, էրգագ, միւհիմմաթ տէպօլլարընը վէ խաղինէյի տախի Իչ գալէտէ Հիւսէյին պէյ քէնտի մուհաֆաղասը ալթընա ալտը, պու Իչ գալէ իտէ ուչուրուժ գտեալար իւղէրինտէ չէնրէ հաքիմ պիր թէքէտէ տիր . Հիւսէյին պէյ էօլմէք վար թէսլիմ օլմագ եօգ չարթը իլէ պու մուհաֆաղայը իւղէրինէ ալըպ ճանընը ֆէտա խտէճէքտի :

Գարատագ իլէ Արապ թապեասը Գարս չէնրի թօբճուլարընն մուհաֆաղասընտա իտի, աչաղըտա տիւզտէ օլան թապեալար Մուրիա ասքէրի մուհաֆաղասընտա իտիլէր, հէմ եէրճէ դայիֆ հէմ ասքէրճէ, պալատէ թատատ իթտիլիմիզտէն տախի աղնաչըլաճաղը վէչ իլէ իլք հիւճուժ պու թէրաֆտան օլաճագտը, վէ կէօրիւնիւք քի Բուսլար Սամանլը զըրհընն էն գայիֆ եէրինի էյի քէչֆ իթմիչլէրտի :

ՀԻՒՃԻՄ : ՄԻԻԱՐԻ ՎԷ ԳԱՆԼԸ ԹԱՊԵԱԼԱՐ ԱԼԸՆԸՐ

Հոկտեմբերին պէշինձի ազգամը , սաաթօն օն իբրտէ Կրան տիւք Միշէլ Երեւանք Գարաճուրան գարիեմինէ վասլ օլուու . ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆ իսէ տահա իլէրիտէ պիր մէվգի թուրմուշ խոի :

Գարս վէ էթրաֆը , տէրին պիր սիւքիւթ վէ սիւքիւնէթ իշինտէ խոի . Բուս ասքէրի նէ պէօյիւք իշէ էլ վուրաճազլարընը պիլէլ էք երւեքլէրի չարընթը իշինտէ խոի : Օսմանլը ասքէրի իսէ պուլուստուգլարը մուխաթարայը խանալ պիլէ իտէմէտիքլէրինտէն , ատի իշլէրինէ պագմազտա խալէր . Բուս ասքէրի պալատէ մէգքիւր թէրթիպ իւզրէ թաղըմ թաղըմ օլուպ , ալաթուրգա սաաթ տէօրտէ հաղըն հարէքէթէ պաշլատըլար :

Օսմանլը գարաղօլլարընա պիր սէղիք վիրմէմէք իւզրէ սիկարա իշմէք պիլէ հասագաղ . հէր նէ գատար այըն օն պէշի իսէ տէ , էթրաֆտա օլան տաղլար , Գարս օլասընա կէօլիլէրինի տիւշիւրիւպ , թէքմիլ գարանլըզ կիպի խոի :

Հաւա զահէթ աշըզ վէ պլրրագ իսէ տէ , ինձէ պիր բուս օրթալըզ գարւամըշ բար :

Յն իբի օն տէօրթ տէրէճէ պուզտան աշաղը պիր սօուդ , օրթալըզ թաշքէսմիշ վէ գուրու սօվուզա ալըլըզ չըմալ ասքէրինին սինիրլէրինի բէքիշտիրմիշ խոի . պաթալ մուհապէրէ թօքչարը , կիւնտիւզ պազը պազը Գարսը վէ էթրաֆընտա օլան թապեալարը տէօյէրլէրտի , լաքին կիճէլէրի սուս օլուրլարտը , օ կիճէ տէ էօյլէ սուս բուս տուրտուգլարընտան , Օսմանլը էօյլէ զանն իտէրաիքի , Բուս թօքճուլարը չայ իշէեօր , էթրաֆա նէ տէրէճէ տըզգաթլա գուլագ վէրիլտէ պիր չըթ սէսի իշիթիլմէզտի : Էստմէն Բուս ալճըլարը սէյրէք սէյրէք ատըմ ատըմ տըզգաթլա իլէրիլէրլէրտի , արզալարընտան հիւճիւմ ասքէրի էվվէլա հանաշըզ գօլ իլէրիլէյիպ , սօնրա պէօյիւք պէօյիւք օլարադ տաղընըզ իլէրիլէմէնէ պաշլատըլար :

Սաաթ տէօրթտէ , Օսմանլընըն էօն գարաղօլլարընտան պէշ օն թիւֆէնք աթըլտը իսէ տէ , Բուսլար ճէվապ վիրմէտիքլէրինտէն , Օսմանլրտան տա թիւֆէնք սէսի քէսիլտի : Եալընըզ ճարատա օլան պիր Բուս թապեալ , Թահմաս թապեալ իւզէրինէ թօք աթարտը քի , Օսմանլընըն տըզգաթընը օ թէրաֆա ճէլպ իթսին : Լաքին եարթմ սաաթ կէշէր կէշմէզ Օսմանլընըն հէր խաթթընտան պիր շէտիա թիւֆէնք աթէշի պաշլատըլ , իւզէրինէ հիւճոււմ օլուսան թապեալարտան տա տիւզիւյէ վէ արտը արասը քէսիլմէնէրէք թօք աթըլըրտը :

Պիր ազ սօնրա սօլտան պիր «հուրրան» սէպէրի տիր իշիթիլմէնէ պաշլատը , չիւնքի միրալայ Մէլիգօֆուս գօլու Սիվարի թապեալընա կիրմիշտի . պուգօլ պիր թիւֆէնք աթմանա վագթ պրագմանարագ , Օսմանլընըն էօն գարաղօլլարընը տաղըթըպ վէ կէրիլէթիպ , վէ ալճըլար տաթի պիր աղըզ օթու բաթլաթմանարագ թապեալընէ թէէյինէ գատար կէլիպ իբի հանտան վէ անընտան

պու. Թապեա իւզէրինէ հիւճում իթտիւէր, վէ օ հըղ իլէ Թապեանն իշէրիսի-
նէ կիրիւ, Սամանը Թապեա ասքէրինի սիւնկիւլէմէլէրի, Թօրլարը տէվլիւլ
մըլսլամալարը, վէ եօլ իւսթ իւնտէ օլան Սամանը արլըլարընը սիւնկիւ իլէ տա-
ղըթըլ Զիմ Թապեասընն արգասընը սարմաղ իւղը Գար: Հայը քէօքըսիւսիւ-
նիւ զապթ իթմէլէրի պիր օլտու:

Թամ օ արալըլտա սաղտա վէ Գանըլ Թապեա բիշկեսհընտա պաշգա պիր
շէտիտ մաւհաճէմէ օլուեօրուտու: Ճէնէրալ զօնթ Կրապ միրալայ Վօշտաքինի
պու. Թապեանն սօլունա սալարըլ վէ քէնտիսի տախի սաղ թէրափընա եիւ-
րիւեիւլ, սաաթ պէշտէ իքի զօլ տա պու. Թապեանն էթէլինէ կէլմիշ եթթիշ-
միշ իտիլէր, կէօնիւլլիւլէր իլէ էն էնտէ օլան միրալայ Գարասէֆ նէ խնտէք
տիյնէկիւլ նէ պաերը, նէ Թօք վէ նէ տէ թիւֆէնք, էօնտէ օլան մէթէրիւլէրի
թըրմանարաղ սօլտան իշէրի կիրտիլէր, վէ օրատա օլան մէրտ Փազաթ բէք
աղ Սամանը ասքէրինի թէլէֆ իտուլ, ասըլ պէօլիւք Թապեանն տախի սօ-
լունու զապթ իթտիլէր: Փազաթ Սամանը ասքէրի պու. Թապեատա ֆէվզէ-
լատէ սէպաթ վէ մէթանէթ կէօսթէրտիքլէրինտէն, օնտան իլէրի կիտմէտիլէր
խէ տէ, Սամանը արթէլինին չիտտէթ վէ քէսրէթինէ տէ տաեանամաերը, օ-
րատա տէմիր կիպի տօւրտուլար վէ խտատա պէքլէտիլէր:

Միրալայ Վօշաքինին օ պիր զօլու տախի, սօլուն զապթ օլունտուղու-
նու կէօրտիւքտէ, օ տա սաղըն իւզէրինէ իւրիւեիւլ վէ եօլ իւզէրինտէ օլան
տէօրթ Սամանը Թօքունու ալըլ, ասքէրէ հիւճում զօմանտաթ վիրտիքտէ,
Վօշաքին եարալանըլ չէքիլտի վէ միրալայ Գարասէֆ եէրինէ կէշտի: Խքի զօլ
պէօյլէ սաղտան սօլտան Գանըլ Թապեա իլէ ուղրաշմաղտա օլտուլար, ճէնէ-
րալ զօնթ Կրապ տախի, պիր Թագըմ ասքէրինի Թապեանն էնքսէ թէրափը-
նա սալարըլ քէնտի տէ աննընտան եիւրիւտիւլիւ հալտէ, արթ իւզէրինտէ իւ-
քէն Թամ կէօքսիւնէ պիր գուրշուն կէլմէքլէ տիւշիւլ էօլմէսի պիր օլտու վէ
միրալայ Տէլինսքի զօմանտալը էլինէ ալար, վէ կէօրիւլմէմիշ պիր շէճապթ վէ
սէպաթլա Թապեանն իւսթ թէրափընը էլէ կէշիրտի, նիւայէթ Րուսլար սաղ-
տան սօլտան աննընտան վէ արգատան տէօրթ եէրտէն Թապեանն իշինէ կի-
րիւլ, սիւնկիւ սիւնկիւլէ կէլտիլէր վէ պիր գաշ պէօլիւք զապիթլէրի պու. Թապ-
եատա թէլէֆ օլտու իսէ տէ, Սամանըտան տա հէման հիշ պիր նէֆէր սաղ պը-
րագմաերը, էօն Թապեայը թէքմիլ զապթ իթտիլէր:

Լաքին պու. Թապեանն եօլու իւզէրինտէ պիր պօղաղ աղղընտա պիր գա-
վի Թաշ գըշլա օլուլ, Սամանը ասքէրինին պիր քիւլլիսի վէ պէօլիւք գա-
պըթանը օ գըշլաեա գարանարաղ, գուլվէթլի տէմիր գարուլարընը տա գա-
բաերը, բէնշէրէլէրտէն, տամլարտան, Թապեատա օլան Րուս ասքէրինէ էօյ-
լէ արթէլ իթտիլէր քի, օ գըշլայը արմատրդճա Թապեատա տուրմալարը զապիլ
տէլիլտի: Լաքին ասքէր հէլաք տէրէճէսինէ կէլիւլ, զապըթթանը աղաւմըշ օլ-
տուղունտան, խտատ եթթիլինճէլտէք Թապեայը Թախլիյէ իթմէլէրի լաղըմ
կէլտի: Փազաթ միրալայ Պէլինսքի, Թապեայը թէրք իթմէլտէն էվլէլ պիր
տահա գըշլայը զօրլամագ իսթէտի, վէ պիր Թագըմ կէօնիւլլիւլէր ալըլ տէմիր
գարուլարը գըրմաեա չալըշար իսէ տէ գապիլ օլամաերը, գարունուն պիրինին
էօնիւնէ քէնտի տիւշտիւ էօլտիւ, վէ գըշլա իւզէրինէ հիւճում իտնըլը կէրի
չէքիլիւլ, սէլրէք արճը հիյէթինտէ Թապեանն հէր թէրափընա եաերլարըլար,
վէ Սամանըտա տա շէհրտէն Թագէ ասքէր վէ Թօք իմտատա կէլիւլ, Գանըլ վէ

Սիրարի թապեալար իլէ շէնրին արասընտա օլան մէյտանտա տէնչէթլու պիր թօր
աթէշի տիր պաշլատը : Լադարէֆ տախի Բուս ասքէրինին բաշարըզտա պու-
լունտուղունու աղնանըպ , պիր գօլ ասքէր տէ օ իմտատա կէճնտէրտի :

Լաքին պաշ գօմանտան ճէնէրալ Մէլիգօֆ , կէրէք ճէնէրալ Կրապըն վէ-
ֆաթընը վէ կէրէք միրալայ Վօշտաքինին հարալանմասընը իշիթիպ , հէկէնի
միրալայ Մէլիգօֆ գօլունտան տախի պիր խապէր ալմատըղընտան , արգա ար-
գանա միրալայ Պիւլմէրինկ իլէ բրէնա Ձէվչէվաչէի իմտատա գօշտուրտու , Սս-
մանլըլար իսէ դալէպէլէրինտէն ճէսարէթ իտուպ , վէ թապեանըն իշինէ կի-
րիպ Բուսլարը մէթէրիսլէրտէն աշաղը հուվարլամաղլա ուղրաշմագտա իտիլէր ,
բրէնա Ձէվչէվաչէ պագտը քի պաշա չըգամանաճագ աթլըլարընը թապեա իշէ-
րիսինէ սալտըրըպ , Սսմանլըլարը թէքրար թապեատան գօվալատը , վէ իքի գօլ
տախի թապեանըն արգասընա հանի շէնիր թէրաֆընա կէշիրիպ , օրալարտա
տա քիսի պուլտուլար իսէ վուրուպ թէմիղլէտիլէր վէ կիճէ սաաթ սէքիզտէ
Գանլը թապեա , գըշլատան մատա թէքմիլ Բուսլարըն էլինէ կէշտի պիթտի :
Միրալայ Պիւլմէրինկ հէմ շէնրին էօնիւնէ կէրիլիպ հէմտէ գըշլանըն էթրաֆը-
նը չէվիրիպ թէսլիմ օլմալարընը թէքիլիթ իթտի , լաքին ասքէր վէ զապըթան
թէսլիմ օլմատըլար վէ իքի սաաթ միւճատէլէ իթտիլէր , օ վաղթ միրալայ Պիւլ-
մէրինկ գըշլայը Գէն-Պէ իլէ հավանա աթաճաղընը պիլտիրտէքտէ իքի բաշա իւշ
հիւզ ասքէր , թէքը սիլահա գըշլայը տա քէնտիլէրինի տէ թէսլիմէ մէճպուր
օլտուլար :

ՀԱՅԸԶ ԲԱՇԱ ՎԷ ԳԱՐԱՏԱԴ ԹԱՊԵԱԼԱՐԸՆԸ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Սսմանլըլարըն ֆէվգէլատէ շէճաաթլա թապեալարընը մուհաֆաղա , վէ
Բուսլար օնլարտան աշաղը դալմանըպ պիր թանըմ զապիթ վէ ասքէր թէլէֆ
իլէ Գանլը թապեայը ալմագտա օլտուղլարը էօնտտէ , ճէնէրալ Ալգաղօֆ տա-
խի Հաֆըզ բաշա թապեասը իլէ Գարատաղ թապեասընը ալմագլա ուղրաշմագ-
տա իտի քի Գարա չայընըն սաղընտա Գարա շէնրինին մուհաֆաղասը իշիւն հա-
ըըմըն էն պէօլիւք իքի թապեա իտի :

Բուսլար պու մուհարէպէտէ հէր թապեայա հանտան հանի սաղտան վէ
սօլտան վուրարագ ալմագտա օլտուղլարը կիպի , պունտան տա օ մանօլրանը
գուլլանըպ , ճէնէրալ Ալգաղօֆ միրալայ Ֆատէյիթի վէ պին պաշը Ալգաղանը-
քիլի տիլէր գօլա սալտըրըպ , պագի գալան ասքէրի տախի մայէթինէ ալարագ
իճապընա կէօրէ պիրինէ հա օ պիրինէ հարաթմ իթմէք իւղրէ օրթատան հիւ-
րիւտի :

Սաաթ տէօրթտէ , պու թէրաֆտա էն էօնտէ օլան Բուս ասքէրի թապ-
եալարա հանաշտըզտա , էվլէլա Հաֆըզ բաշա թապեասը սօնրա Գարատաղըն-
քի , վէ պունլարըն արասընտա օլան խէնտէքլէրտէն Սսմանլըլար Բուսլարըն
իւղէրինէ հաղմուր կիպի աթէշ հաղտըրմանա պաշլատըլար :

Միրալայ Ֆատէյէֆ պու աթէշին իշինտէ միւմքին մէրթէպէ իլէրի կիտէ-
րէք պագտը կէօրտիւ քի Հաֆըզ բաշա թապեասը իլէ Գարատաղ թապեասը

արասընտա օլան խէնտէքլէրտէն աթըլան դուրչունլար ասքլրինի եանտան վու-
րու եօրլարտը , պու խէնտէքլէր ալընմատըգճա , հիւճիւմիւն դապիլ օլամանա-
ճաղընը աղնաերպ , խէնտէքլէրտէ օլան Ոսմանլը ասքլրինի սիւնկիւ վէ գըլըճ-
լա օրպարտան զօվալաթտը , վէ պունլար սիւնկիւյէ տեանամաերպ , եարըսը
չէհրէ վէ եարըսը Գարատաղ թապեասընա գաչըպ ճանլարընը դուրթարտըլար :

Բուսլար պու հալին իւզլրինէ կիթտիքճէ ճէսարթթ ալըպ , Օսմանլը աս-
քլրինին քէչինէ տիւչտիլէր . Գարատաղ թապեասընա կիճէլէլին Բուսլարըն չըգ-
մաօր գապիլ տէչիտի , չիւնքի սարպ գաեալար իչինտէ եօլու պուլամաղլար
ըտը . լաքին Օսմանլը ասքլրի թիւֆէնք աթարադ կլրի չէքիտիքլէրինտէն ,
դանն խտրտին քի Բուսլարա եօլ կլօսթէրտիլէր եախօտ ֆիւնէր իլէ Բուսլարըն
էօնիւնէ տիւչտիւչ օլտուլար , հիչ թիւֆէնք աթմասալար տահա էչի օլաճաղտը :

Պէօյլէ պէօյլէ Օսմանլը ասքլրի էօնտէն վէ Բուս ասքլրի արդատան թա
Գարատաղ թէրէսինէ գատար վաւ օլտուլար , օրատա Զէւէլէ խալինտէ պիր
դուլէ օլուպ , Բուս լաղըմճըլարը Դէւլէլիլ իլէ պու գուլէլի հալխա աթմաեա
չալըչաղըլարը հալտէ , Բուս ասքլրի օմուզ օմուզա չըղըպ պու գուլէլին թէ-
րէսինէ վաւ օլուպ , օրատա օլան ուֆաղ չաղալօղ թօրլարը գապթ իթաիլէր
վէ պիր պաչդա դօլ իլէ տէ արդատան տօլաչըպ Գարատաղ թապեասընը ալ-
տըլար . Բուսլար պու ժանօլըպը օ տէրէճէ չապուգլուզլա իճըա իթաիլէր քի ,
Օսմանլըլար սիլահա տալրամանաերպ , նըսթը Բուսլարտան սիւնկիւլէնաիլէր ,
վէ տիլէր նըսթը տա Արապ թապեասընա գաչտը . պունլարա իմտատա կէլէն
ասքլր տէ կէրիլէմէլլա օնլար տա ֆիրաիլէրէ գաթըլտըլար , վէ օլ վէչհ իլէ
Գարա իսթիւնքեամաթընրն քիլիտի , հէմէն պիլա մուհարէպէ Բուսլարըն էլինէ
տիւչտիւ , վէ օ վաղթա գատար Գարըն ալընմաթը հէնուզ չիւքնէտէ իտի իտէ
տէ , օնտան սօնրա արթըլ չիւքնէ տէ գալմաթը :

Միրալայ Ֆատէյէֆ ասքլրինի նիզամա դօլուպ , Գարատաղտա եերլէչմէք-
տէ օլտուղու հալտէ , պիր թաղըմ կէօնիւլիլէր տախի ֆիրաիլէրին արդա-
տընա տիւչիւպ , պունլարը Արապ թապեասընա գատար զօվալատըլար :

Լաքին օրատա Օսմանլընըն պիր պէօյլէք քիւմէսինէ թէսատիւֆ իթտիք-
լէրինտէն , պօղուլուպ վէ զօմանտանլարընը գապլ իտուպ , պէօյլէք թէլէֆ իւ-
լէ կլրի ըիւքըրիւթաիլիւլիւլիլէր : Պունուն իւզլրինէ Օսմանլըլար ճէսարթթ
ալըպ , տէֆա տէֆա հիւճոււմ իլէ Գարատաղը Բուսլարըն էլինտէն ալմաղա չա-
լըչաղլար իտէ տէ գապիլ օլամայուպ , հէր հիւճոււմաթ թէլէֆիլէ կէրիլէ չէքիլ-
մէկէ մէճպուր օլտուլար , վէ Գարատաղ թէրէսինտէ պու աթէչլի մուհարէպէ
սատթլար իլէ սիւրտիւ :

Ճէնէրալ Ալգազօֆ պիր թէրաֆտան միրալայ Ֆատէյէֆին սօլ եանտան
չաֆըղ բաչա թապեասընա կիրտիլինի վէ օ պիր եանտան պին պաչը Ուրպա-
նըքլինին Գանլը թապեա իլէ չաֆըղ բաչա թապեասը արատընտա օլան խէն-
տէքլէրի թէմիլլէտիլինի կէօրտիւքտէ , միրալայ Գօչէլզօֆ էօնտէն վէ քէնտիւ-
սի արդատան վէ սօլ թէրաֆտան կիրիւկիւպ պու թապեայը թէքիլլը գապթ
իթմէկէ գարար վիրտի :

Միրալայ Գօչէլզօֆ «հուրրե» պաղըըչլարը իլէ թապեանըն իւզլրինէ կիւ-
րիւտիւ , վէ Օսմանլըլար էօնիւնտէ տաեանամայըպ , արդատա օլան նիր իւ-
րապ թաչ գըչլա տէրուինէ սըղընտըլար , վէ օրատա քէնտիլէրինէ նիզամ վի-
ուուա թէքըրար հիւճոււմէ գալըըչըքլէն , ճէնէրալ Ալգազօֆ օնլարտան էվլէլ

տալիքանքսնայ սօն վէ պիր պէօյլէք համալ իլէ Հաֆըզ բաշա թապեասընը թէք-
միլ զապթ իթտի , վէ Սամանլը մուհաֆազա ասքէրի , թէլէֆ վէ ֆիրար իլէ
մահլ օլտու պիթտի :

Օ արալըզ ճէնէրալ Աղազօֆ Գարատաղըն ալընտըղընը իշիթ տիքտէ , քէն-
տիտի պիր էյիճէ Հաֆըզ բաշա թապեասընտա եւրէշիպ , ֆաղլա ասքէրինի տէ
Ֆատէյէֆէ հօլլատը քի , օ տա նասըլ քի հօզարտա նաղլ իթ տիք , Գանլը թապ-
եանըն զապթընա մուլաֆֆադ օլտու :

Սաթ խապահըն անճադ տօղուղու օլտալ , հէնիւզ կիճէ դարանլըղընտա
իքէն , Գարատաղտան Գարս չայընա զատար Սամօնլընըն նէ զատար թապեա ,
զալէ վէ մէթէրիսլէրի վար խէ , հէր Բուսլարըն էլինէ կէչմիշ իտի , վէ հալը-
նըզ Գանլըտարի զըշլա ակադտա տուրուպ օ տա մուհասէրէտէ օլտուղուտան
սօնրատան թէսլիմ օլտու , նասըլ քի պալատէ նաղլ օլունտու իտէ :

Պուհուհ իւղէրինէ Կրան տիք Միշէլ , ճէնէրալ Աղազօֆ իլէ միրալայ
Պիւլմէրինիէ էմր իթտի քի Գարս չէհրինէ կիրսինլէր , պուհլար հօլտա օրտու ,
չատրը , պինա նէ պուլտուլար իսէ վուրուպ ալարադ Գարտա կիրաիլէր , վէ
Գարսըն օն պէշ պին սէքէնէսինի խէվֆ ու տէհչէթ իշինտէ պուլտուլար : Սա-
մանլը զատընլարը չօճուղլարը վէ ինթիարլարը էրմէնի մահալլէսինէ դաշըպ ,
էրմէնի էվլէրինէ սըղընտըլար վէ Բուսլար էվ էվ կէզիպ ասքէր հա էլինտէ սիւ-
լահլա դարշը դօհան մէմլէքէթլի Խալամ կէօրտիւքճէ վուրտուլար վէ զօվալա-
հըպ տարմատաղըն իթտիլէր :

Պուհուհ իւղէրինէ ճէնէրալ Լազարէֆ էօնտէ օլան պիւթիւն Բուս խաթ-
լարընը տօլաշըպ . վէ Գարս չէհրինտէ օլան Բուս ասքէրինէ միրալայ Պօմու դօ-
մանտան նասպ իտուպ , պիւթիւն չէհրի զապթ ալթընա ալմասընը տա էմր իթ-
տի . օ արալըզտա Գարս իլէ Սիւվարի թապեասը արա եէրինտէ պիր չօդ թիւ-
ֆէնք սէսլէրի իշիթ իլաիյինտէն , վէ միրալայ Մէլիզօֆուհ Սիւվարի թապեասընը
ալմիշ օլտուղու իշիթ իլմէտիյինտէն , Լազարէֆ օնա տա խալլը իմտատ ասքէրի
կէօնալթտի :

ՍՕԼ ԹԷՐԱՖ ԹԱՊԵԱՆԱՐԸՆԱ ՀԻԻԺԻԻՄ

Բուսլար Գարս չայըն սաղ թէրաֆընտա օլան թապեալարը արգա արգա-
հա ալըպ ֆէթհ իթմէնէ մուլաֆֆադ օլտուլար իսէ տէ , սօլ թէրաֆտա օլան
թապեալար իւղէրինէ հիւճուլէրինտէ , պու մուլաֆֆադիլէթէ նայիլ օլամա-
տըլար , 1836տա ճէնէրալ Մուրադիլէֆին տախի պու թէրաֆտան օլան հիւ-
ճիւլիւ պօշա կիթմիշտի , վէ պու տէֆա թէքրար խապթ օլտու քի , Գարս պէլ-
տէսի չայըն սօլ թէրաֆընտան ալընամադ իտի :

Սաղ թէրաֆ մուամէլէլէրինի հօզարտա նաղլ իթտիք , չիմտի սօլ թէրա-
ֆընքինի տէ նաղլ իտէճէյիդ , հէր նէ զատար սաղը վէ սօլու պէօյլէ ալըր ալ-
ըր նաղլ իթմէնէ մէճպուր իսէք տէ , վուզուլինտէ պուհլարըն իքիսի տէ պիր
վազըթտա իճրա օլունտուղուհտան , պէօյլէ սաղտան սօլտան օն , օն իքի թապ-
եայա պիրտն օլան ալճը , բիատէ , սիվարի վէ թօքճու հիւճիւլիւնիւն նէ տէհ-

չէթլու պիր մահարէպէ օլտուղունու , վէ նէ շամաթա բաթըրաբ , Ֆիդան ու ֆէրեատ հասըլ իթ տիլինի , վէ նէ դանլար տէօքիւլիւպ , ճանլար ֆէտա օլտուղունու , զօուսան զիհնի իլէ ֆէհմ իտէպիլիր ,

Սօլ թէրաֆա դօմանտան օլան ճէնէրալ Գօմարօֆ իտի , պու ճէնէրալ սօլտա օլան Չիմ թապկասընը ալմագ իւզրէ միրալայ Պուչքիէֆի թալին իթմիշ իտի , լաքին միրալայըն պու հիւճիւմիւնիւ Սամանլըտա պէլլի իթմէմէք իւզրէ , դայիմագամ Սթաթէվիշի տէ Մուգա տաղը ճիւարընտա օլան Քահանա թապկասընա սէվգ իթմիշտի քի , Սամանլըարըն տրգպաթընը օրտես ճէլպ իթսին . ինթիաթտա սագլատըղը ասքէր տէ էինէ պաշպա :

Սաաթ իւչտէ միրալայ Պուչքիէֆի Քիւչիւք քէօյ քէօքրիւսիւնիւ կէչիպ , դայիմագամ Սթաթէվիշ տալի Մուգա տաղընա երիւրիւնիւպ , օրատա օլան Սամանլը ալմըլարընը տաղըթմըշ իտի :

Սաղտա միրալայ Մէլիգօֆ , Սիվարի թապկասը իլէ ուղրալմասա պաշպատըղը անաէ , միրալայ Պուչքիէֆ տալի օ թէրաֆտան ասքէրինի սօլա կէչիլիպ պիր տար պօղաղա կէլտիքտէ , եօդարտա դտեալար արատընտա օլան Սամանլը ասքէրի շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշի իլէ պունլարը դարշըլատը իտէ տէ , իքի պէօլիւք Բուս չարիսա ասքէրի պունլարըն սէսինի քէստիրտիլէր :

Պունտան դուրթուլան Սամանլը ասքէրի Չիմէ տօղրու կիտիպ , տիկէր պիր իքի դօլ ասքէր տալի Պուչքիէֆին սօլունտան կէլիպ , սիվարի թապկասընըն իմտատընա դօլմադտա իտիլէր : Ճէնէրալ Գօմարօֆ պու ասքէրէ կէչիտ վիրմէմէք իւզրէ էօնլիլինի , կէրիլտի վէ Պուչքիէֆէ տալի էմր իթտի քի պունլարը Քահանասա դատար դօլլալատըն : Սամանլըար իլք էվլէլ տաեանամանըպ կէրիլէտիլէր , լաքին Քահանաստան կէլէն իմտաա ասքէրի իլէ դուվլթլէնիւպ վէ մէթէրիպէրին արդասընա կէչիպ , Բուսլարըն իւղէրինէ դուրչուն եաղաբրմասա պաշլատըլար , վէ Չիմէ տալի պիր գաշ թապուր ասքէր իմտատա կէօնաէրտիլէր :

Լաքին միրալայ Պուչքիէֆ պու թօք վէ թիւֆէնք աթէշինէ մէրտանէ կէօլիս վիրիպ վէ Սամանլըարը մէթէրիպէրինտէն չըդարթըպ Քահանասա դատար կէրի աթալ :

Բուս ասքէրի միրալայլարընըն չէճաաթընա հիսսէտար օլարագ Սամանլը ասքէրինի դօլլալանա դօվալանա , Քահանա թապկասընըն էթէլինէ դատար կէլտիլէր , պու թապկա ալընըր թապկալարտան տէյիլ իտէ տէ , պու դատար իլէրիլտիլքտէն սօնրա արթըգ Բուսլարըն կէրի տէօնմէսի տէ դապիլ տէյիլ իտի , պու արաղըպտա Պուչքիէֆէ պիր աղ տա իմտաա կէլտիլընտէն , զըլըճընը չէքիպ վէ ասքէրին էօնիւնէ տիւչիւպ , «հուրան , իլէրի , հուրան , իլէրի» պաղըրտարագ ասքէրի արդասընտան ճէլպ իտէրաի :

Լաքին Սամանլըար իւչ գաթ վէ գաաէմէ գաաէմէ մէթէրիպէրինտէ պունլարըն իւղէրինէ կիւլլէ , տանէ վէ դուրչուն քիւսքիւթիւլիւպ , Բուսլարըն չէճաաթը պիր չէյէ եարամատը վէ մէթէրիպէրի ալամատըլար , միրալայ Պուչքիէֆէ պիր կիւլլէ բարչատը թէսատիւֆ իտուպ էօլաիւ եէրէ սէրիլտի , էթրաֆընտա օլան ասքէրլէր տալի օնար օնար եէրէ սէրիլիլտի : Բուսլար պիր աղ տահա տաեանալար պիր ճան սաղ չըգմաեաճաղտը , իմտի աշաղըրեա Գարս չալընա էնիպ քէնտիլէրինի պիր աղ թօքլատըլար : Վաղըթ եարը կիճէ օլուպ , եօրկունլուգտան ասքէրտէ մէճալ վէ թաքէթ գալմամըշտը , Սիվարի թապկասը արդասընտան տա չէտիտ թօք սէսլէրի իշիթիլտիլինտէն վէ միրալայ Մէլի-

դօ՞՞ օրատա զայրֆճա պուլունտուղունտան, օնու տա տիւշիւնմէք լազըմ կէլտի :

Հալ պու քի միրալայ Մէլիգօֆ Սիվարի թապկասընը ալըպ , օնտան ա-
չաղը Գարս չայընա էնմիշ , վէ ոօլա կէչիպ Ձիմ թապկասընըն արդասընտան
դուհուր իթմիշտի : Մէլիգօֆ սապըրսըղըդ խոուպ , Սամանլըարա վապըթ վիր-
մէկէրէք շաշըրթմադ իչիւն սէրիան պիր չէտա հիւճում գօմանտասը վիրտի ,
չիւնքի Սամանլըեա բէյ տէր բէյ եարտըմ կէլմէքտէ խի : Աաքին Սամանլըար
չօղլուդ վէ դաեալըդ վէ մէթէրիպէր իչինտէ օլաուդարընտան , Բուսլարը թէք-
միլ գօվալատըար վէ միրալայ Մէլիգօֆ քէնտիտի տէ աղըրճա եարալանըպ , իր-
թէսի աղչամ վէ ֆաթ իթտի :

Պիր թէրաֆտան Սամանլը ասքէրի արթմազտա օլուպ , օ պիր թէրաֆտան
Գօմարօֆտան պէքէտիքէրի եարտըմ կէլիպ կէթիչմէտիլնտէն , պու Մէլիգօֆ
գօլու կէրի չէքիտի վէ օ արալըդ Գօմարօֆ կէթիչմէդտէ , Գարսըն էվլէրին-
տէն , տամլարընտան վէ սայըր մահալլէրտէն աթըլան դուրչունլար իլէ թէլքմիլ
թէլէֆ օլապիլիլէրտի :

Շու գատար քի , Թահմաս իւղէրինէ Բուսլարըն պու հիւճիւմիւ , Չօրադ
թէրաֆընտան կէլմէքտէ օլան Սամանլը իտաաընը մէն իթմիշ օլաուղունտան ,
Ձիմ թապկասը իւղէրինէ պիր հիւճումէ գարար վիրիլտի , լաքին պու խըզմէ-
թէ թալին օլունան Բուսիա գօլու Ձիմ , վէ Թահմաս , վէ Վէլի բաչա թապկա-
լարը աթէչի էօնիւնտէն կէչմէկէ մէճպուր խտի , կիւքոէքտէ գաեալար արա-
սընտա օլան Սամանլը ասքէրինին աթէչի տէ կինէ պաչա . հէր նասըլ իսէ Բուս-
լար պուրալարտան կէչիպ , Ձիմ թապկասը թիչկեանընտա օլան քէօլու վէ մէ-
ղարըղը դապթ իթտիլէր , վէ օրաեա թօր կէթ իրիպ վէ պիր թէրաֆտան Ձիմ
թապկասընը տէօյմէկէ , տիկէր թէրաֆտան գուրչուն իլէ Սամանլը ասքէրինի
տաղըթմայա չապալատըլար իսէ տէ , պիր չէյէ միւֆիտ օլամատը : Պիր աղ սօն-
րա Բուս ասքէրինին մէղարըղտա տուրմատը վէ Ձիմ թապկասընը անընտան
վուրմատը տախի դապիլ օլամատըղընտան , Գօմարօֆուն էմի իւղրէ սիվարի ,
բիատէ , թօրճու , հէք Քիւչիւք քէօյէ գատար կէրիյէ ալընտըլար , վէ Ձիմ թապ-
կասընը ալմադ իւղրէ օլան ասքէր թէլէֆիլէրի հէր պօչա կիթտի , վէ թապկա-
ալընամատը :

Էօթէտէ միրալայ Չէրէմիսինօֆուն տախի Աադ թէքէսի իւղէրինէ օլան
հիւճիւմիւ տէ պունտան զիատէ բապթ կիթմէտի . վազտա պու թէրաֆտա օ-
լան Բուս ասքէրի պէօյիւք չէճապթ , պէօյիւք մէթանէթ կէօթթէրիպ , Աադ
թապկասը թիչկեանընտա օլան պիր քէօյի դապթ խոուպ , օրատա օլան սի-
վարի , բիատէ Սամանլը ասքէրինի տաղըթտըլար վէ Աադ թէքէսի թապկասը-
նըն պիր թէրաֆընը ալըպ , կիճէլէյին օ պուղլու վէ գայրադ մէթէրիպէրին տէ
պիր թաղընընը թըրմանապիլտիլէր իսէ տէ , թապկասըն իչէրիսինէ կիւրիւնէ-
մէյիպ , վէ խալը դապիթ վէ նէֆէրլէրի տախի թէլէֆ օղըրաեարադ թէք-
թիմէկէ մէճպուր օլաուլար , վէ էյէր տազտա Բուսլար պէօյիւք պէօյիւք մու-
վաֆֆադիլէթէրէ նայիլ օլմասալար , սօլտա թէքմիլ պօղուլմուշ սայըլաճագ-
լար ըար :

ԱՐԱՊ ԹԱՊԵԱՍՐ ԻՒՆ ՀԻՍՍՐ ԵՄՆԻ ԻՉ ԳՍԱՆԵՐՆ ԱՆՇՆՍՈՐ

Պու Արապ թապեասը տէնիլէն Գարս չայընըն սաղընտա վէ Գարատաղ թապեասընըն դարչըսընտա , Գարսըն մուհաֆաղասը իչիւն եարտըրըլան էն մէ-
թին թապեալարըն պիրի խի , վէ ճէնէրալ Շաթիլօֆ պու թապեանըն ախը-
նա մէմուր օլմուշուտու :

Սաղտա օլան տիկէր թապեալարըն տէօլուտիւլիւ սըրատա Շաթիլօֆ տա-
խի պիր չօգ ասքէր վէ թօր իլէ պու թապեալը ուղաղտան տէօլմէնէ պաշլա-
եըպ վէ կեան չէտիտ պիր աթէշ իտուպ , կեան տուրուրուտու :

Օսմանլըտան պու թապեալա տա խայլը իմտատ կէլիպ , Բուսլարըն աթէ-
շի քէսիլտիքճէ , հիւճուժ իտէեօրլար դաննը իլէ թապեանըն բիշկեանընա եաղ-
մուր կիպի կիւլլէ վէ աթէշ եաղտըրըլարտը . լաքին Բուսլար ուղաղտա օլ-
տուղլարընտան , պիր չէյէ միւֆիտ օլամտար : Շաթիլօֆ պիր դաշ տէֆա պէօյ-
լէ Օսմանլըեը ալտաթըպ , պիր չօգ պէյնլուտ պարութ , գուրչուն վէ կիւլլէ
թէլէֆ իթտիրտի :

Լաքին պու Արապ թապեասընըն դարչըսընտա օլան Գարատաղ թապեա-
սընը Բուսլար դապթ իտուպ , օ թէրաֆտան թօր սէսի քէսլտիլինտէ , Արապ
թապեասը տախի աթէշի կէվչէթմէնէ պաշլատը : Շաթիլօֆ Գարատաղ թապ-
եասընըն թէսիլմինտէն խապէրտար օլտուղտա , Արապ թապեասը իւղլընէ տէ
պիր պէօլիւք հիւճուժ գօմանտասը վիրտի :

Կէօնիւլլիւ թաղըմը էօնտէն վէ նիզամ թաղըմը արգատան , Արապ թապ-
եասը իւղէրինէ պէօլիւք պիր հիւճուժ կէօսթէրտիլէր . պուշլարըն իչինտէ օն
սէքիդ եաշընտա պիր դապիթ օլուպ , պու հիւճուժտէ կէօսթէրտիլի չէճաաթ-
տան տօլայը , օ կիճէ պու կէնճ դապիթ պէօլիւք պիր չան դաղանտը :

Արապ թապեասը իլէ Գարատաղ արտընտա օլան ասքէրի , վէ պուշլա-
րըն արչաընտա պուլունան պիր օրտույու տա , պաշլա պիր դաշ թապուր
Բուս ասքէրի տաղըթտըլար :

Իլք էվլէ կէօնիւլլիւլէր թապեալը պասըպ , պ'ը չարեէք սիրմէդտէն
թապեա թէսլիժ օլուպ դապիթ օլուտու : վէ մուհաֆաղա ասքէրինտէն թէլէֆ
վէ եէսիր օլմանանլար դաշըղ Գարս չայընա էնտիլէր , վէ օրատան Զօրապ վէ
թանմա թապեալարընա սըղընտըլար :

Բուսլար պիր թէրաֆտան պուշլարըն դօլալանըպ , տիկէր թէրաֆտան Գարս
չայը թէրէլէրինի խալի պուլուպ դապիթ իթտիքլէրինտէն վէ օրալարտան տիւ-
ղիւյէ աթէշ իթտիքլէրինտէն , Օսմանլըլար իւլֆի ու ֆիւլթուրա տիւչար օլուպ
արթըգ մուղալէմէթէ մէճալարըն դալմտը :

Պուշլուն իւղէրինէ արթըգ Գարսըն իչի տէ պիթմիշ օլտու . սաղտա Բուս-
լարըն էլինէ կէչմիթիք թապեա դալմամըշտը . չէհրին իչինտէ ճէնէրալ Բուս

դօմանտաւորնոյ ա ռան Բուս ասքէրի չէհրին էն մուհիմ մէվգիլէրինի դապթ իթ-
միշլէրտի . պուռնուն իւզլէրինէ Հիսարտա վէ Իչ գալէտէ օլան մուհաֆազա աս-
քէրի պիր մուզազլէմէթէ տէ գալղըլմատըլար , վէ էօլիւմ վար թէսլիմ հօզ տէյի
անտ խտէն Հիւսէյին պէյ գալէնին գաբուլարընը աչըպ , պիր Բուս գօլունա
թէսլիմ իթտի :

Արալըգ արալըգ Մուխլիս , Վէլի բաշա վէ Թահմաս թապեալարընտան ,
Արապ թապեալը վէ Գարս չէհրի իւզլէրինէ կիւլլէ աթըլըրար , վէ պիւթիւն Օս-
մանլը ասքէրի սաղտան սօլա կէչմէքտէ օլտուղունտան , պու գատարը տա օն-
լարըն մուհաֆազալը իչիւն լազըմ կէլտի :

ՕՍՄԱՆԼԸ ԱՍՔԵՐԻ ԲՈՒՍ ԽԱԹԹԼԱՐԸՆԸ ԵՐԹԸՊ ԿԷՉՄԷՆԷ ՉԱԼԸՇԸՐ

ՎԷ ՄՈՒՎԱՅՅԱԿ ՕԼԱՄԱՆԱՐԱԿ ԹԵՐԹԸ ՍԻԼԱՀ ԻՏԷՐ

Պուռնա Ֆէլաքէթլէրտին գուրթուլան Օսմանլը ասքէրի , հէր Գարս չա-
լընըն սօլունա կէչիպ , պիր թէհէհէ սըղընի՛ըլար խտի իսէ տէ , օրատա նէ սու-
լարը վարտը , նէ տէ եէյէհէքլէրի օլմատըղընտան , Հիւսէյին բաշա արթըչ հիչ
պիր մուզազլէմէթին դապիլ օլտմահաճաղընը տէրք խտուպ , ասքէրի օլտուն
գուրթարմազ իսթէտի , վէ Բուսլար խաթթալարընը վէ եէսլրլէրինի արգանա
կէօնտէրիպ , թապուրլարընը թէչքիլ վէ թանգիմ իթտիքլէրի սըրատա , Հիւ-
սէյին բաշա տա պապի գալան ասքէրէ պիր նիղամ վիւրիպ , Բուս խաթթալար-
ըն Խարարազ , Սօղանլը իւզլէրինտէն ասքէրի Էրզրու՛մ , աչըրմահա չալըշար :

Եէր ազարըր ալարմազ , Բուսլար պազտըլար կլօրտիւլէր քի Թահմաս ,
Չիմ վէ Լազ թէհէսինտէն Խանաչըչ գօլլար իլէ խայը Օսմանլը ասքէրի աչաղը
ինմէքտէ վէ Վօզկալը վէ Ձիֆթիլք գարիյէլէրինէ տօղրու Խօլա րէվան օլմազ-
տա խտիլը , վէ պիր գաչ գօլլարը տա Չագմազ վէ Այնալը գարիյէլէրի թէ-
րաֆլարընը : Պու հարէքէթի ճէնէրալ Բուր կէօրտիւքտէ , օ ճիվարտա օլան
հաղըր ասքէրի հէմէն սլաշընա թօրլանըպ պուռնլարըն Խօլունու քէստիւրմէք վէ
օլմատըղը հալտէ արդատան գօվալամազ իսթէտի :

Սաղ թէրաֆտա օլան պիւթիւն Բուս սիվարիլէրի տէ հէմէն չաբուգ տալ-
րանըպ , պիր թագըմը Օսմանլը ասքէրինին էօնիւնիւ չէվիլըմէհէ վէ օ պիր թա-
զըմը տա արգատան գօվալամահա չիթապ կէօսթէրտի :

Իջթէտէ Օսմանլը սիվարիլէրի հէր նասըլ իսէ , Բուսիս դարաղօլարընդ
պաարպ կէչիպ Ձիֆթիլք վէ Սամալաթ գարիյէլէրինէ տօղրու իլլիլէմէքտէ օ
տուղլարընտան , ճէնէրալ Բուր պիր թէրաֆտան Տրակիւն աթըլլարը պուռնա
ըն իւզլէրինէ գօշտուրուպ , տիկէր թէրաֆտան տա բիատէլէրին էօնիւնիւ քէս-
տիւրմէք իւզըրէ Վօզկալը գարիյէսի էօնիւնէ օն իքր բարէ թօք տիղտիրտի , հա-
սըլը Գօմարօֆ Խանտան վէ պիր Բուս ալայը արգատան , Օսմանլը բիատէլէրի-
նի թաագիւպ իթտիքլէրի հալտէ , բրէնս Չէրպաթօֆ տախի Արափարզան Խօ-
լունու էօնլէրինտէն քէստիւրմէքտէ օլտու :

Օսմանլընըն տիկէր պիր գօլ աթըլընա տա միրալայ բրէնս Էրիսթօֆ մու-

սալլաթ օլտու վէ պու աթլըլար ճէնկ խոուպ, իքի եիւզ գատար թէլէֆ վի-
րէրէք գուսուրու տաղարա գաչըպ գուրթուրուլար :

Վօզկալեէ կէչէն էն պէօիւք Օսմանլը բիատէ դօլու, արգասընտան սա-
րըլաղընը կէօրաիւքտէ սիւահլարընը պրագըպ թէսլիմէ մէճպուր օլտու : Պիր
թաղըմը տա Չիֆթիւք վէ Արաւարդան իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ իքէն, գաղազ-
լար էթրաֆլարընը սարտըլար վէ տուրտուրտուլար : Պիր ազ սօնրա Սամաւաթ
իլէ Նօզկալը արասընտա վէ Չօրագ թէրէլէրինտէ նէ գատար կէչիտ վար իսէ
Բուսլար Նէքսինի խթիլա խոուպ, Օսմանլը ասքէրինէ գաչաճագ պիր տէլիք
պրագմատըլար : Պու հալտէ Սամանլըլար թապուր թապուր սիւահլարընը թէրք
խոուպ թէսլիմէ մէճպուր օլտուլար : Ասքէրին պու վէչ իլէ թէսլիմինտէն սօն-
րա Զադնաչըլաք քի, թապեալարըն Օսմանլը պաչ գօմանտանլարը վէ Դարս մու-
հաֆըզը Հիւսէյին բաչա եիւզ էլլի աթլը պէրապէր ալարադ, Պօզկուճ գարի
եէսինէ սափուճմուչլարտը : Իքի միրալայ տա պուհլարըն թաագիւպինէ թահին
օլուհուպ Պօզկուճա տօղրու գօշտուլար, պու քէօյտէն Բուս ասքէրի իւզէրի-
նէ հէր նէ գատար թիւֆէնքլէր աթլըլաք իսէ տէ, Բուս Տրակօնլարը վէ գա-
ղաղլարը Օսմանլը ասքէրինի օլտուգլարը եէրլէրտէն գօվալանըպ, պիր թաղը-
մընը խտամ խտէրէք պագի գալանընա տախի արգատան մուսալլաթ օլտուլար,
վէ պիր գաչ քիլօմէթրօ էօթէտէ եինէ եագալանըպ հէմէն ճիւմէսինի թէլէֆ
իթիլէր, վէ իչլէրինտէն անճագ զըրդ էլլի քիչի տաղարա գաչարադ էլլէրին-
տէն գուրթուլապիլտիլէր :

Գարս մուհաֆըզը Հիւսէյին բաչա տախի պուհլարըն իչինտէ պուլուհմագ-
լա պախթիլար օլտու, գաղաղլար վէ Տրակօնլար եիրմի քիլօմէթրօտան զիատէ
պիր մէսաֆէյի տօլու տիդկին աթ գօշտուրարադ գաթ իթմիշ օլտուգլարընտան
հայվանլարը հէլաք օլուպ աթթըդ իլէրի կիտէմէտիլէր վէ բէրէքէնտէ Օսմանլը
ասքէրինի գօվալանամատըլար :

Էթթէտէ ճէնէրալ Շէրիմէթիէֆին աթլըլարը տա Մուլալիս վէ Չագմագ
թապեալարընտան էնէն Օսմանլը թապուրլարընը եանտան վէ արգատան
բէչլէրինէ տիւչիւպ Այնալը գարիյէսինէ գատար գօվալատըլար, վէ էթրաֆլա-
րընը սարըպ թէսլիմէ մէճպուր իթիլէր, վէ պուհլարտան պիր թապուր պիլէ
քէնտինի գուրթարամատը : Էլհաթըլ անճագ եիւզ գատար սիվարի գուրթուլա-
պիլիպ, Դարսըն ալընտըզընը պիլ էթրաֆ գօշուպ երզըումէ խապէր վիրէնլէր
տէ պուհլար օլտուլար :

ԳԱՐՍՏԱՆ ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԷԼԻՆԷ ԿԷՁԷՆ ՄԻՆԶԻՄՄԱԹ, — ԵՐԿՈՒՐ

ՎԷ ԵԱՐԱԼԸԼԱՐԸՆ ՄՈՒԻԹԱՐ ԲԱՇԱԵԱ ԿԷՐՏԵՐԻԼՄԷՍԻ

Բուսի Նոյեմբերին ալթընճը կիւհիւ, էօյլէն վագթը Կրան տիւք Միչէլ
Գարս չէհրինէ կիրիպ պու պէլտէեէ սահիպ օլտու, իւչ եիւզ իւչ բարէ թօք
իլէ քիւլլիւյէթիլու մուհիմմաթ վէ էրզագա տա պէրապէր : Գարստա վէ էթրա-
ֆընտա նէ գատար թապեա վէ գալէ վար իսէ ճիւմէսինէ Բուս պալարաղլարը
չէքիլտի, վէ մուհաֆագա ասքէրի թէքմիլ հարպ եէսիրի ոայըլաք, եանի օն

եկտի պին նէֆէր, պէշ բաշա, սէքիզ երևզ զապիթ վէ տէօրթ պին պէշ երևզ խաթա վէ եարալը :

Բուսլարըն բէսմի իլաննամէսի, Բուս ասքէրինին Գարս քիշկեանընտա ըզհար իյէտիքլէրի շէճաաթ վէ մէթանէթի տէրէճէյի նիհայէտէ մէսո ու սննա իյէտիքտէն սօնրս խիթաֆնտա շէօյլէ եաղար :

«Պէտպախթ լըղըմըզտան հիւճուովէրտէ խալը շէօրէթշուար զապիթլէրիմիզ թէլէֆ օլաուլար, լիվա ճէնէրալը գօնթ կրապ, միբալայ Պուշքիէֆ, միբալայ Պէլինսքի, գայիմագամ Լօրիս Մէլիզօֆ, վէ պին պաշը շէրիք, վէ պիր չօզ գօլ աղալարը վէ երևզ պաշըլար : Քեաֆֆէյի թէլէֆաթլըմըզ պու տուր :

«Վէֆաթ խտէնլէր պիր ճէնէրալ, օն եկտի դսպիթ, տէօրթ երևզ եէթմիշ նէֆէր : եարալը օլանլար պիր ճէնէրալ, էլլի սէքիզ զապիթ վէ պին եէսի երևզ երիմի ալթը նէֆէր :

«Սամանլըարըն թէլէֆի խէ քիւլլիւլէթլի տիր : Եքի պին պէշ երևզտէն զիատէ էօյլուլէրինի պիզ էլիմիզլէ կէօմտիք, վէ մէճրուճ վէ եարալըլարը տա օ գատար զիատէ խտի քի, Գարստա գայրըմալարը զապիլ օլմանըպ մահալլէրինէ կէօնտէրմէեէ մէճպուր օլտուզ : »

Պու բէսմի իլաննամէտէ եարալը վէ խաթթալարը մահալլէրինէ կէօնտէրմէեէ մէճպուր օլտուզ տէյի եաղըմասը բէք տօղրու տէյիլտի : Բուսլար պուսնլարը տիւզճէ Մուխթար բաշաեա կէօնտէրտիլէր, օ տա իքի ֆիքրլէ, պիր քի քէնտիլէրինի օնլարը պագմագ վէ գայրըմագ դայլէսինտլն դուրթարընլար, պիր տէ քի պուսնլարը Երզրուսա թըղալըպ, Մուխթար բաշանըն պաշննա պիր պէօյլիթ գայլէ տահա հասըլ իթսինլէր :

Պուստան ագտէմ ճէնէրալ Հայման Տէվէ պօյնուստաքի Սամանլը եարալըլարընը Մուխթար բաշայա կէօնտէրտիքտէ, Մուխթար բաշա նէ գատար մէմնուս օլտու խէ, շիմօի Գարստան իւշ պին պէշ երևզ զատար եարալը վէ խաթթա կէօնտէրիլտիքտէ օ գատար մուազգէպ օլտու, վէ հիտտէթլինի մէքս խտէմէերպ, Բուսլարըն պու ինսանիլէթլէ վէ ժընէվ մուգամլէսինէ մուղայիր հաբէթթիտլն Սթանալօլա աճը աճը շիքեայէթլէր եաղտը, վէ Պապը Ալի տախի տուէլը մուազգամայը Էբօթա նէզախտէ օլան Սամանլը էլիլէրինէ ալէլ ուս մուս շու միւզաքքէրէյի բէսմիլէյի կէօնտէրտի :

«Մուխթար բաշանըն Շոյեմբի 20 թարիխի իլէ միւվէրրախ պիր զըթա թահրիրաթլընտան Գարստա Բուսլարըն էլինէ կիրիֆթար օլան խաթթա վէ եարալըլարըմըզ հագընտա, նէ տէրէճէ էնտիշէ իթմէեէ հագըլը օլտուղուսուզ թէհագըսուզ իթտի : Պուսնլարտան իքի պինի, վէ Բուս իլաննամէսի միւճիպինսճէ իւշ պին պէշ երևզիւ Գարստան Երզրուսա կէօնտէրիլտիլէր, քի պիր նըսֆը եօրտա սօուդտան վէ մէշագգաթտան թէլէֆ օլտու վէ օ պիր նըսֆը տախի ահճագ հէլաք տէրէճէսինտէ Երզրուսա վասլ օլապիլտի :

«Նէզախտէ սէֆիր պուլուստուղուսուզ տէվլէթլէ, պու հալը էսէֆ իշթիմալի պէեան իթմէնիզ իլէ պերապէր, պուսուսն կլըք ինսանիլէթլէ վէ կէրլէք ժընէվ ահանամէսինէ աշիքեար մուղայիր օլտուղուսու տա թէֆհիմ իյէմմէնիզ միւթէմննա արը : չիււքի մէգքիւր ահանամէ մաալինճէ, թէրաֆէնը մուհարէպէյն եէկտիկէրինին խաթթա վէ մէճրուսլարընը քէնտի ասքէրլէրի կիպի պագըպ գայրըմալա միւքէլլէֆ տիրլէր : »

Էբօթա տէվլէթլէրի, պու միւզաքքէրէտէն տօլալը պիր թէլաշ կէօս-

թէրմէտիւէր, վէ վազաա ժրնէվ ահանամէսինտէ պէօյլէ պիր շարթ վար իսէ տէ, միւսքին մէրթէպէ հախօտ միւսքին օլտուղու հալտէ տէյի պիրտէ մահ տուտիւնէ թի վարօրշ :

Հէր նէ հալ իսէ, Պասըր Ալի պէօյլէ միւղաքքէրէլէր կէօնտէրմէքտէ օլտուն, էօթէտէ Տէչլէ Նիւշ զաղէթասը տա Բուսլարըն Օսմանլը մէճրուհ վէ հաւրալըրարնա ֆէվզէլտտէ ինսանիսէթ վէ սըեանէթ իպրաւ իթտիքլէրինի մէտ հիսէլէր իլէ էֆլաքէ չըգարըպ, պունուն մուղայիրի Չէրքէսլէրին Բուս հարալըրարընր սօյուպ թալան իթտիքլէրինի տէ ալէմէ իլան իթտի, վէ օլ հալտէ տէ Բուսլարա նէ հարաեօրսունուզ տէհէճէք պիր տէվլէթ տէ պունունմատը :

ԳԱՐՍԸՆ ԲՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸՆՏԱՆ ՀԱՍԸՂ, ՕԼԱՆ ԹԷՑՄԻՐԱԹ

Գարսըն Բուսլարըն էլինէ տիւշմէսի, Բուսլարատա Օսմանլըրար տա պէօյլիք թէյսիրի օլտու :

Բուսլար Բուսլէլտէ տէ Անատօլուտա տա ատէթա կիրիֆթարը մէյուսիլէթը աղիմէ օլմուշ իքէն, արգա արգահա Ալաճա տաղ, Տէվլէ պօյնու վէ Գարս մուղաֆիթէրիսէթլէրի վէ Բուսլէլտէ տաթի զալէպէլէրի իլան օլունտուգտա, մէհուսիլէթլէրի մէսէրքէթ վէ ճէսարէթէ թահվիլ օլտու : Նիհանէթ Բուսլար պունճա թէլէֆատ վէ զայաթլարընա, Գարսը մատտի պիր միւքեաֆատ էտին միշլէրտի, պաշլատըլար հէր Բուս զաղէթալարը տիմէհէ քի, Բուսիա տէվլէթի Բուսլէլտէ պիր գարըշ թօրքազ ալմամահա սէօզ վիրտի իսէ տէ, պու սէօզիւն Անատօլուտա տա թաալլիւղիւ հօզ տուր : իմտի պիղէ իք միւքեաֆատ էրմէնիսթան վիրիլմէլի տիր : Իւշ տէֆա տըր Գարս էլիմիղէ տիւշիւհօր տէտի Նէլլէր միւքէր զաղէթասը, վէ իւշիւհօր տէֆա պունճա ֆէտաքեարըղլա ֆէթհ օլունան պիր զալէ արթըզ կէրի վիրիլէմէզ :

Պատէղին Գարս պիր Բուս շէհրի տիր վէ Գարս գալէսի պիր Բուս գալէսի տիր, վէ Անատօլուտա Բուսլարըն խաթթը մուհաֆազասը արթըզ Գարս տէմէք տիր :

Օսմանլըրար իւղէրինտէ իսէ Գարս գալէսի Անատօլուտա Օսմանլը հիւքիւ մէթինէ էն մէնգալէ գալէ ատտ օլունտուղունտան, պունուն Բուս էլինէ կէլմէսինն բէք ֆէնա պիր թէյսիրի օլտու, վէ պաշլըճա Չէրքէս գըեամընր պիւսթիւն պիւթիւնէ հաղիմէթէ կիրիֆթար իթտի :

Աալիւս օլտուղու վէչ իլէ Գարս տէնիղ սէվահիլինտէ օլան Չէլէնլէրին գըեամը, Օսմանլը ասքէրի Սօխում գալէտէն կէրի ալընտըգտան սօնրա թէք միլ տաղըթըլար իսէ տէ, Անատօլուտա Բուսլարըն իշի ազօի կիթտիքճէ, իլէրիտէ Տաղիսթան իմաղըմը տա անաղլանմըշտը, վէ Բոմայիլ քաշա էրէվան թէրաֆընտան Բուսիա մէմալիքինէ կիրտիլինտէ, Օսմանլը խաթիլլէրի Շէյխ Շաֆիղատէ իմգասը իլէ պիր չօզ իլաննամէլէր նէշր իտուպ, Տաղիսթանլարը վէ Լէգիլիլէրի թէքրար անաղլանտըմըշլարտը, վէ պունլար Օսմանլը ասքէրի կէլիպ իմատալարընա եթիլէճէք տէյի պլ օյիւք իւմիտ վէ էմիլլէթ իլինտէ իտիլէր :

Վազաա պու Տաղիսթան գըեամը պէօյիւք պիր գըեամը, վէ Օսմանլըեա

բէք պէօլիւք պիր եարտըմը օլապիլիրտի , էյէր Օսմանլըլար տա վազթընտա օն-
լարա եարտըմ իտէպիլէյիտիլէր : Բուսլար պուսլարըն իւզէրինէ հէր նէ գատար
իքի ֆըրզա ասքէր թաեին իթմիշ իտի իսէլէր տէ , եազ մէվսիմինտէ պիր չէյ
եարամատըլար , ֆազաթ գըշ եազլաշըպ եարտոզլար տէօքիւլաիւքտէ , պիւ-
թիւն Նոյեմբեր պընտա Բուսլար տազլարա չըզըպ , ճիւմէսինի վուրուպ բէ-
րիշան իթտիլէր վէ օն պին գատարընը Աիպիէ կէօնտէրիպ , գուսուրուսու տա
շըմալի Բուսիահա նազլ իթտիրաիլէր վէ Գեկտեմբերտէ Տազիսթ անտա պիր Ձէր-
քէս պրագմատըլար :

Պէրիտէ Պաթուժ թէրաֆընտա Օսմանլընըն պէօլիւք պիր գուվէթի տա-
հա օլուպ , Տէվրիշ բաշանըն մայէթինտէ օթուզ պինտէն զիտտէ մօնիմագամ
ասքէր վարտը : Էւրօրա մուհարրիրլէրի տէրլէր քի , պու ասքէրէ օլան հիմմէթ
հիշ պիր Օսմանլը ասքէրինէ օլմամըշ տըր , գըշ իշիւն մէշնուր պարագալար եար-
տըրլըպ , միւհիմմաթ էրզագ հէր թագըմլարը միւքէմմէլ իտի , վէ Բուսլար Պա-
թուժու ալմագ տէյիլ , Պաթուժա եանաշամազլարտը պիլէ :

Լաքին Ալաճա տաղ , Տէվէ պօյնու վէ Գարս վագալարընտան սօնրա ,
Աթանպօլտան արտ արաա կէլէն էմրլէրտէն տօլայը , Տէվրիշ բաշա ասքէրինի
ֆըրզա ֆըրզա իմտատա կէօնտէրմէկէ մէճպուր օլուպ , մահէթինտէ անճագ
տօգուզ պին ասքէր գալմըշտը , վէ տահա թաճիւպէ շահան շէյ Թուհա քէնա-
րընտան տալի , պուբատան ասքէր ալընմըշտը : Պու հալտէ Տէվրիշ բաշա աս-
քէրինի Լազիսթ անտան կէրի ալըպ , Պաթուժ թէրաֆընտա չէքմիշտի , վէ Բուս
ասքէրի եէթիշիպ , Տէվրիշ բաշանըն իսթիլա իթտիլի մահալլէրի կէրիշ ալըշ-
լար իսէ տէ , եինէ Պաթուժա եանաշամատըլար :

Հասըը Անատօլու սէֆէրի արթըզ պիթմիշ կիպի օլուպ , Կրան տիւք Մի-
շէլ Ձըլտըր իլէ Գարստան պիր վիլայէթ թէշքիլ խտէրէք կօվէրնաթօր նասպ իթ-
տի , վէ Սօզանլըեա իսթ ինքեամ վիրիպ , քէնտիսի Թիֆլիսէ ալտէթ իթտի վէ
ճէնէրալ Աօրիս Մէլիգօֆ 42 պին ասքէր վէ օն բարէ պալթալ մուհարէպէ թօրու
իլէ Երզրուժ իւզէրինէ կէրմէքտէ օլուու :

Թօր տաղը մուհարէպէսինտէն սօնրա դաֆլէթտէ պուլունմամագ իւզրէ ,
Երզրուժ մուհաֆազա ասքէրի ֆէվլէլատէ մէթանէթ կլօթէրտի . սօուզ օն
եէտի տէրէճէտէն աշաղը իքէն , հէր եէրտէ , հէր նօզթատա կիճէ կիւնտիւզ
նէօպէթճիլէր պէքլէր , գարագօլլար տօլաշըր , վէ գատէմէ գատէմէ մուհաֆա-
զա խաթթլարը թէշքիլ օլունուրուտու :

Վէ Միհր Ալի նամ պիր սէրկէրտէ Գարս բարագ նամ պաշը պօզուզլար
իլէ պիւթիւն Երզրուժ օլապըն քէշտի կիւզար խտէրտի . պուսլարըն Քիւրտ վէ
Ձէրքէպէրտէն զիտտէ Մուխթար բաշահա եարտըմլարը օլուու , վէ սիլահլարը
թէմիւզ վէ քէնտիլէրի ելիլտ առամլարտը , ֆազաթ պէթպախտըզլարընտան
պիր միւսատէմէտէ Միհր Ալի , Գեկտեմբեր Ալտէ պիր գուրշուն իլէ պաճաղըն-
տան եարալանտը :

Գեկտեմբերին իլէ կիւնլէրինտէ , սօուզ վէ դար օ տէրէճէ չիտտէթ քէսպ
իթմիշ իտի քի , Աօրիս Մէլիգօֆ ասքէրինի Տէվէ Պօյնու թէրլէրինտէ տուր-
տուրամաեըպ , աշաղըեա Երզրուժ օլապընա ինտիրմէկէ մէճպուր օլուու , վէ ա-
շաղըտա Խուսուս դալէսի տէնիլէն մահալի դապթ իտուպ ասքէրինի օրալարա
եէրլէշտիրտի , վէ իսպըր էրզագ , օթ վէ լէվաղիմաթ պուլուու , պուրալարըն
ահալիլէրի քէնտի քէնտիլէրինէ Բուսլարա թէսլիմ օլուպ , Բուս իտարէսի ալ-

Թընա կիրտիւէր : Դեկտեմբերին նըսֆընտան սօնրա , Բուսլարըն սօլ գօլու տա
կինէ Էրզրում օվաքնա էնիպ , Հինձը նամ գարիյէ իլէ էթրաֆ գարիյէլէրի թէք-
միլ զապթ իթտիլէր վէ հէմէն պիլա մուհարէպէ , չիւնքի Մինր Ալի իլէ օլան
պիր միւսատէմէլէրինտէ , ծն իբր նէֆէրաէն զիատէ պիր շէյ զայպ իթմէտիլէր :

Մուխթար բաշա աղնատը քի Մէլիգօֆ Թօք Էազընը չէվլիրպ , Էրզրու-
մուն հէր թէրաֆընը սարարաշ Էօլլարը քէսէճէքտի . իմաի Էրզրումտա մահ-
պուս օլմամագ իւզըլէ , մահէթինէ պիր գաշ պին սաղ ասքէր ալըպ , Պայպուր-
թա ինմէք իսթէտի քի Թրապուզան Էօլունու թութուն , վէ օրատան իմտա
ասքէրի կէթիրթէրէք պիր Էէնի օրտու տահա թէշքիլ իթսին , լաքին Էրզրու-
մու Ֆէնա պիր հալտէ պրագտը :

Մուխթար բաշա կիթիթիքաէն սօնրա , արթըգ Էրզրումուն մուհաֆազա
օլունաճազընա տայիր քիմնէնին իւմիտի գալմատը . Էէրինէ կէչէն Խամայիլ բա-
շա նամագտան , տուտտան պաշգա շէյէ պաշմազտը , վէ Բուսլար Էրզրումուն
հալինի պիլսէլէր . աղ պիր ասքէրլէ տէ ալապիլիրլէր իտի :

Խօշ օ արալըգ պիւթիւն Էրզրում խասթա վէ Էարալըլար իլէ տօլու օ-
լուպ , կիւնտէ Էրզրաէն զիատէ էօլիւ կէօմիլլէր օլտուղունտան , ալմագ իւ-
չիւն հալվէս իտէճէք պիր Էէր տէ տէյիլտի :

Մուխթար բաշա իտէ , Պայպուրթտա թասալվուր իթիթիլի Էէնի օրտուլու
գուրամատը . չիւնքի Էէրիան Սթանպօլա ճէլպ օլունմուշուտու , չու հալտէ
Անատօլուտա նէ ասքէր գալմըշտը նէ տէ պիր պաշ գօմանտան , վէ օլտա տա
մուհարէպէ գապիլ տէյիլ իտի , Բուս ասքէրի պօղաղընտաք դարա պաթմըշ
վէ պիր Էէրտէն պիր Էէրէ զըմըլտանամագ օլմուշուտու . լաքին նէ Էարըպ
Էարմահըպ , Էինէ Դեկտեմբերին 28ինտէ (1877) Ըլըճա նամ մէվլիի տէ ալըպ ,
Էրզրում իլէ Թրապուզան իսթ իլաթընը տա թէքմիլ գաթ իթտիլէր :

Լաքին պրագալըմ պու մահալտէ Անատօլու ճիհէթինի վէ Բումէլիյէ նազլ
իտուպ , Բլէվնա վազաալարընը հիքեայէ իտէլիմ :

ԲՈՒՄԵԼԻ ՃԻՀԷԹԻ

ԲԼԵՎՆՍ ՄՈՒՀԱՍԵՐԷՍԻ

ԳՈՒՍՈՒՐԼԱՐ

Օսման բաշա Բուսլարըն Բլեվնա իւղէրինէ օլան իւշ պէօյլւք հիւճուկէրինի տէ ֆէնա տէրէճէտէ պօղուպ թարումար իթմիշ, վէ պէօյլւք զաֆէրլէրէ մուվաֆֆազ օլմուշ օլտուղու հալտէ, արթըզ Բլեվնատա տուրամամայըյըտը տէրլէր Էւրօքա էրիքեանը հարպ թագըմը: Չիւնքի Բուսիատան հէմ քիւլլիւյէթլիւ հէմ էն ալա խասսա ասքէրի Բլեվնա իւղէրինէ կէլմէքտէ օլտուղու հալտէ, Բուսիանըն տա էն սէչմէ ասքէրի պուսլար իլէ պիլէչէճէքտի: Օսման բաշանըն տայիմա միւհիմաճ օլտուղու էրզագ վէ միւհիմամթ իսէ թա ուղագտան եանի Որխանիյէտէն վէ Սօֆիատան կէլէճէքտի, վէ Բուսլար Բլեվնանըն արգասընա կէչիպ, պուսլարըն կէլէճէյի եօլլարը հէք քէսէպիլիլէր իտի, նասըլ քի սօնրատան էօյլէ օլտու իսէ: Մնուն իչիւն Բուսլար Բլեվնա էթրաֆընա կէլմէղտէն, Օսման բաշա եա Որխանիյէտէ եա Սօֆիայա չէքիլիպ, արգասընատան էմին օլարագ օրալարըն պիլինտէ օրտուսունու գուրուպ պէքլէմէլիլիտի քի քէնտի տիւշար օլաճաղը ուղագլըզ միւշքիլաթընա Բուսլարը տիւշիւրսիւն:

Օսման բաշանըն բլանը տա թէքմիլ պու իտի տէրլէր, Էւրօքանըն ասքէրի մուխպիլլէրի, լաքին Սթանպօլտան միւսասատ օլունմատը:

Օսման բաշա Սթանպօլտան Գաւլլասիա թէրաֆընա (Սօխումա) պիլ օրտու կէճնտէրիլէճէյինիլ իշիթիլ իշիթմէզ, պու պէյիւտէ սէֆէրտէն սարֆը նաղար իտիլուպ, Սթանպօլտա օլան քիւլլիւյէթլիւ նիզամ ասքէրինի հաթթա Բուսլի մէվգիլլէրինտէ օլան պիւթիւն ասքէրի թօրլայըպ տա Սօֆիայա կէճնտէրմէլէրինի վէ օրատա պիլ պէօյլւք իշիթիլ օրտուսու գուրմալարըն Սթանպօլա ինհա իթմիշ իտի: Էյէր Օսման բաշանըն պու ինհասընա բաղպէթ օլունայըտը, վէ Սօֆիա պիլ մէչհուր էրզագ վէ միւհիմամթ մահդէնի օլտուգտան մատա, օրատա եիւզ եիլմի եա եիւզ էլլի պին ասքէր պուլունուրուլմուշ օլայըտը, Բուսլար Բլեվնանըն արգասընա կիտէմէզլէր վէ պու պէլտէյի թէքմիլ մուհասէրէ իտէմէզ իտիլէր, լաքին Սթանպօլ պու բլանը գապուլ իթմէտի:

Սեպտեմբեր այրնատաք Բլէշնանքն թէքմիլ մուհասէրէ օլունմասը դապիլ օլումատըղընտան , Օսման բաշա օրատա տուրապիտի , լաքին Բուս խասսա վէ կըրնատիյէ ասքէրինին Բլէշնա իւղէրինէ կէլմէքտէ օլտուղունու իշիթտիքտէ , Պալզանլարա չէքիւմէսի իշլան Սթանպօլտան բուխսաթ իսթէտի , վէ Օսման բաշանքն պունտա պէօլւք հաղզը վարտը : Զիւնքի Բլէշնա մուհասէրէսի ուզուն սիւրտիւքտէ , դապիլ տէշիլտի ալթմըշ պին ասքէրի օրատա պէսլմէք , ծնտան մատաա Սօֆիա իլէ Բլէշնանքն արասընտա օլան մէվգիլէր տէ Օսմանլը թէրաֆրնտան էվլէնէ տավրանըլըպ տա թութուլմամըշտը : Պու ճիււղէ իլէ Սթանպօլտան պունա տա բուխսաթ վիրիւմէսիպ , պիւզ սանա էրզազ տա եթիշտիւրիւղ , վէ Բլէշնանքն իսթիլաթընը տա քիստիրմէշիւղ տէշի թէլմին իթտիլէր :

Էւրօքալըլար պու դուսուրա օ դատար Էնէմիլեթի վիրիլէր քի , Օսմանլընքն խարապընա ասըլ սէպէպ պու օլտու տէրլէր , չիւնքի Օսման բաշայը էլի գօլու պաղլը պիր տուգադ իշինտէ պրազմըշ օլտուլար :

Պունտան Օսման բաշա տա օ դատար ինֆաալ իթտի քի , տէր , օ վագթըն Բէշլէր-Լէյո դաղէթտը , Օսման բաշա Սթանպօլա չու թէլէկրաֆը չէքտի :

« Հասպէլ գատէր պունճա ասքէրին պաշընտա պուլունտուղումտան , ծնլար նէ օլաճագաս պէն տէ ծնլար իլէ պէրապէր տիւշլուպ դալգաճաղըմ , լաքին մուհարէպէ այրրա օլաուղու կիպի , չիմտիտէն իսթիֆաթը վիրմիշ սալըն պէնի » Էյէր Սթանպօլ սէօգիւնտէ տուրուպ տա , հիշ օլմաղ իսէ քիւլլիլէթիւ ասքէր կէօնտէրէք , Բլէշնանքն արգասընը թութմուշ , վէ Օսման բաշանա լուղու մու գատար էրզազ կէօնտէրէպիւմիշ օլայըտը , եինէ նէ իսէ , նէ տէնէպիլիւրտիւ : Լաքին պունա մուգապիլ Սթանպօլ , Ֆերիւղ Շէվքէթ բաշանա պիր մրգատար ասքէր վիրիւպ Օսման բաշանքն իմտասընա կէօնտէրմիշտի , օ Շէվքէթ բաշայը քի , եալան եա կէրչէք Պուլղարիսթանտա պէօլւք գընաղլըղլար իթտի տէշի Էւրօքատա իսմի ֆէնա պօղուլմուչուտա : Շէվքէթ բաշանքն մանէթինէ վիրիլէն ասքէր քէք ալա պիր ասքէր իտի , լաքին ծն պէշ պինտէն տէ զիեատէ տէ տէշի իտի : Պունլարա պիր օ դատար տա ճէնիւղ թալիս էյօլէնմիշ եա էյօլէնմէմիշ աճէմի ասքէր տէ իլալէ օլունտու : Իշթէ պէօլէ ալէլ աճէլէ թէշքիլ օլունան պիր օրտու իլէ դանն օլունտու քի եիւղ ծն քիլօմէթրօլուղ պիր մէսաֆէ քէնտիլէրինտէն իքի գաթ զիատէ օլան Բուս ասքէրինտէն մուհաֆադա օլունապիլէճէքտի :

Օսմանլընքն տէօթթ թունա դալէսինտէ օլան ասքէրինին պիր մըգտարընը վէ Շիպգատա պօշ պօշունա տուրան օթուղ պէշ պին ասքէրի , վէ Սթանպօլտաքիլէրինի տէ ալարազ Օսման բաշանքն մաթլուպու իւղրէ պիր եիւղ պին ասքէր Սթանպիլէնէ թէրաքիւս իթտիրիւմիշ օլայըտը , Բլէշնա տիւշմէղ իտի տէնիւր :

Շէվքէթ բաշա իսէ , միւպթէտիլիք իտուպ ասքէրինի պիր չօդ մէվգիլէրէ տաղթտը , քի հիւր եէրտէ ազ օլտուղլարընտան Բուսլար գօլայ գօլայ վուրուպ տաղթթտըլար : Կրան տիւք Նիդօլա ասքէրի իսէ , պալըզ աղը կէրէր կիպի կիւն կիւնէ Բլէշնանքն էթրաֆընը ինաթա իթմէքտէ իտի , իշթէ պէօլէ Օսման բաշա սօն սօնուտա եօրկունլուղտան , աճըղտան հէլաղ օլմուշ վէ պիր չօդ թէլէֆաթա ուղրամիշ ասքէրի իլէ տիւշմէնէ թէսիւլմէ մէճպուր օլտու քի , իլէրուա տէ թաֆսիլէն հիքեսպէ օլունաճաղ տըր :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԲԼԱՆԸ

ՎԷ

ՃԷՆԷՐԱԼ ԳՐԻԼՕՖ ՍԷՖԷՐԻ

Սեպտեմբեր 11 վե 12 դանիւր մուղաֆֆերինէթ կիւնլէրինսէն սոնրա , Օսման բաշանըն Բլիւստա դամասընը թէնսիպ իտէնլէր հաղգը կիպի կէօրիւնիւրլէրտի : Շէվքէթ ըսաա միւշարիլէյհէ իքի տէֆա հարարմ ասքէրի կէթիլտի վէ պիր տէ էրդադ գաթարը , լաքին տուրլէնտիշ օլմայանլար պունուն իլէ միւսթէրիշ օլապիլիլլէր իտի , չիւնքի Բուսիա իսասա ասքէրի տաշա կէլիպ կէթիլմէմիշ իտի :

Բաւլար իւշ դանիւր հիւճիւմտէ եիրմի պինտէն ղիատէ ասքէր թէլէֆ իթտիքտէն սոնրա , աղնասորլար արթըզ քի Բլէֆիւայը ճէպրէն վէ հիւճում իլէ ալմաեա չալըշմադ առթա պիր ճիննէթ իտի . իմտի 1870տէ Ալէմանլար Մէջ գալէսինի աճըլդա պօղուպ տա ալարլար իսէ , պունլար տա օ բլանը ինթիար իթտիլէր : Աքքին պունուն իճրասը մէվճուտարը հարրպէ հարբեա էնէն ասքէրլէ դապիլ օլամաեաճաղընտան , քէնտիլէրինէ կէօնտէրիլէն քիւլլիլլէթու իմտաաաղն վիրուտինէ գատար , արա սըրա Բլէֆիւա իւղէրինէ թօր աթմադ վէ սըշան հօլլարը աշմաղլա վազըթ կէչիրտիլէր :

Պիր տէ նէ գատար աթըլլար վար իսէ թօրաեղա , վէ Բուճանիա աթըլլարըն տա պէրապէր ալըպ , սէյեար սիվարի գօլլարը թէրթիպ իթտիլէր , վէ պունլարըն ճիւղէսինի ճէնէրալ Գրիլօֆուն զօմանտտօընա վիրտիլէր քի , Բլէվնանըն արգասընա կէչիպ վէ էնինէ պօյունա հէր թէրաֆը տօլաշըպ Օսման բաշտեա կէլմէքտէ օլան գաթարլարը տա մուալլնէթ ասքէրինի տէ մէն իտէճէք իտի : Պու աթըլլարա բիատէ տէ հարարմճը վիրիլմէտիլլինտէն , պունլարտան պէօյիւք պիր խըզմէթ տէ պէքլէնիլմէզտի :

Ճէնէրալ Գրիլօֆուն բլանը Սօֆիա իլէ Բլէֆիւա արաընտա օլան ճատտէթ թութմազտը : Վէ վաղաա Բլէֆիւայա իմտաա եթիլէճէք էն պէօյիւք վէ մուհիւմ ճատտէ տէ պու իտի :

Գրիլօֆ իպթիտա թէլիշ գասապասընը էտէ իթմէք իսթիտի , մէմուլ իտէրէք քի Օսմանը էրդադ գաթարլարը մուլթիպա օրատան կէչէճէք տէլի . իմտի Սեպտեմբերին 13ունտա սիվարիլլիլ իլէ Կօրնի Տուպնիք գարիլէսի բիշկեաշընա վասլ օլաու : Կօրնի Պուլկարճա եիւքտէք տիմէք տիր , վէ Տօնի , ալշադ , վէ պու իքի իսթ իլէ պաշգա պաշգա իքի Տուպնիք գարիլէսի վար :

Գրիլօֆ պուրատա իքէն քէնտինէ իտալէր վիրտիլէր քի , Օսմանըլար Մադալէթա քէօյիւնտէն նակէհան չըզըպ քէնտիլլինի եանտան վուրաճաղլար . իմտի օ թէրաֆա պիր քէշֆ սալարըըպ քիմսէ օլմասըըընը կէօրտիւքտէ , աղնաա

որ քի պու հալատիս պիր հիլէ տիր վէ Օսմանլուար իսթէեօրլար քի օրատաա տուրմաւոն , վէ վագաա Գրիլօֆուն թախմինի տէ բէք տօղրու խոի , չիւնքի Օսմանլուար իսթէրլէրտի քի սախթէ նիւմայիլէր իլէ Գրիլօֆու Սօֆիա ճատտէսինտէն պէրիլէ ալսընլար , չիւնքի Ահմէտ Հրֆիլ բաշա զօմանտաւոնտա օլան երիմի թապուր ասքէրլէ օ իէրաֆտան քէնախլէրինէ քիւլլիլէթլու էրղադ դաթարլարը կէլմէքտի խոի :

Ամտի Գրիլօֆ Սօֆիա եօլունտան զըմրլտանմայլալ , միրալայ պարոն Սթաթէլպէրիի Թէլիշ թէրաֆընա քէշֆէ կէօնտէրտի , պու միրալայ Թէլիշտէ Օսմանլը դաթարլարընը կէօրտիւ իսէ տէ , Օսմանլը սիվարիլէրի քէնախնէ տիրլիք վիրմէտիքլէրինտէն աթէշ իչինէ գալըպ , գաթարլարըն նէ գուվլէթլէ մուհաֆադա օլունտուղունու պիր էլիճէ աղնայամաւը : Գրիլօֆ իչիւն իսէ էն դիաաէ լաղըմ օլան շէյ պու գուվլէթլի աղնամաղաւ , իմտի իքի կիւն սօնրա միրալայ Թութուլինի թէքրար քէշֆէ կէօնտէրտի : Պու միրալայ նէ եաըըպ եաըըպ Օսմանլը մուհարիպլէ տալլէթ իթտի քի գուվլէթլի աղնաւոն , վէ վագաա Թէլիշտէ իսթիւքէտամաթ պուլունտուղունու վէ օն օն իքի պլին բիաաէ , իքի ալայ աթլը վէ ալթը թօք պուլունտուղունու տա բայէլայն կէօրիւպ Գրիլօֆա խապէր կէթիրտի : Իքի կիւն սօնրա Ահմէտ Հրֆիլ բաշա դաթարլարընը պէրապլը ալըպ , Տօնի Տօւպիքէ տօղրու իլէրիլէմէ կաշլատը . ճէնէբալ Գրիլօֆ իւշ սաաթ թօքա թութաու Օսմանլը ասքէրինի , վէ պիր տէ խապէր ալտը քի Բլէֆնատան քիւլլիլէթլու Օսմանլը ասքէրի չըղըպ արգասընը քէսէէք խոի . իմտի իքի աթէշ արասընտա գալմամադ իւզրէ , գարայէլ թէրաֆընա չէքիտի , մէ Ահմէտ Հրֆիլ բաշա օն իքի պլին ասքէր վէ պլին պէշ եիւղ արապա էրղաղլա Բլէֆնայա տուխուլ իթտի քի , օրատա օլան ասքէր իչիւն իւշ հաֆթալը գաթապա խոի :

Շէվքէթ բաշա ասքէրինտէն մաատա պու Սօֆիա ճատտէսինի պիր թաղըմ տա Ձէրքէս վէ պաշը պօղուղլար գաթլամըշար քի , մուհաթէպէ վէսիլէսի իլէ պիլթիւն քէօյլէրի եաղմա իտուպ , սօնրա աթէշէ վիրիլէրտի . Գրիլօֆուն միւֆրէգէ գօլլարը չօք ուղրաշտըլար պու խաշարաթ իլէ վէ պունլարը վուրուպ տաղըթմաեա աղ դահմէթ չիքմէլիպ , աղ թէլէֆէ տէ ուղրամատըլար :

Շէվքէթ բաշա տա մէվճուտու մաեթի օլան ասքէրլէ , էքսէրիա Բուս գօլլարընըն էնտիլի քէօյլէրէ եթիլիպ , օրատան օնլարը դաշըրըրտը , վէ թալիւգաթը հիւմաեուտէն Քեաղիմ բաշա մուալլէնէթի իլէ Սօֆիա եօլունու օլունուգճա սէլամէթէ չըղարապիլտիլէր :

Պունլար չալըըպ չապալայըպ , վէ Բուսլարըն պօղուղու քէօրիւլէրի եէնիտէն եաըըպ , ճօկուն սուլար վէ դար եաղմուր իչինտէն դաթարլարը կէչիլէրէք պիր աղ կէճ գալտըլար իսէ տէ , Սեպտեմբերին սօն կիւնիւ պիր դաթար տահա Բլէֆնայա իտիալ իտէպիլտիլէր :

Պու իքի բաշա տա Շէվքէթ վէ Քեաղիմ , սէքիլ կիւն դատար Բլէֆնատա դալըպ , Օսման բաշանըն ալլէ աճէլէ եաըըրըպ հայրէթէ շահան իսթիւքէտամէրինի պիրէր պիրէր ֆախր իլէ սէյր վէ թամաշա իլլէտիլէր , վէ օն պէշ կիւնտէն օն պէշ կիւնէ Բլէֆնայա պիրէր պլէյլէք դաթար էրղադ եթիլտիլտիլտի տէ վատ իտուպ ալտէթ իթտիլէր : Սօֆիանտան Բլէֆնայա թէլէկրաֆ թէլլէրի տախի վաղ օլունտու , վէ եօլտա օլան պէշ պէյլէք դարիլէ մէվիլէրինէ մըղատարը քիֆայէ ասքէր իղամէթ իթտիլիլալ , հէր պիրի պիր բաշա զօմանտա

սընա վիրիլտի , մէվգիլէր պուշար ըտը , Տօրնի-տիւպնիք , Կօրնի-տիւպնիք , Թէլիշ , Բատօմիւրչա վէ Լուգօվիչա :

Գաթարար պէշ Երեւոնէն պին արապա գատար օլաճաղտը , վէ հէր նէրէտէ Բուս սիվարիլէրի պուշարա մուսալլաթ օլա , Սամանլը բիատէլէրի Ենթիլիպ օնլարը տաղըթաճաղտը :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԻՄՏԱՏ ԱՍՔԷՐԻ ԿԷԼԻՐ ԵԼԹԻՇԻՐ

Պու թէտպիլլէր բէք Եօլուշտա խտէ տէ , վաղթ կէչմիշ օլտուղունտան հիւ պիլի պիլ իշէ Եարամաթ , վէ պուրատա տա Անատօլուտա վաղթ օլտուղու կիւ պի ճէնկ պախթը արթըգ Սամանլընըն Եաղասընը սրաղըպ , Բուսլարա թէվէճճիւհ իթմէ Եաչլաթ :

Սեպտեմբերին 18ինէ տօղրու , Բուսիա խմտա տաքէրի կէլմիշ Ենթիլիմիշ խտի : Խառա վէ կրնատիէ օրտուլարընտան հէր ճինա տաքէրտէն պիլ չօգ Ֆըրդալար վէ լիվար ճէման Եիւզ պին տաքէր : Օթուզ պէշ պին Բուսանիա տաքէրի տախի պուշարա իլհագ զըլընտը :

Կրան տիւք Նիգօլա մաեթթինտէ օլան տաքէրին Էքսիքլէրի տախի տօլտուրուլուպ , Բլէֆնայը մուհատէրէ խտէճէք տաքէրին սայըսը Եիւզ սէքսէն պին տէն զիատէ Եալիլ օլտու , վէ ճիւմէսի ճէնէրալ Թօթլիպէնին պաշ գօմանտանլըղը ալթընա վիրիլտի , Բուսանիա բրէնտի Շարլը տախի քէնտի Ուլահ տաքէրինէ պիղլաթ գօմանտա խտէր խտի :

Իշթէ պու հալտէ , Սաման բաշանըն Բլէֆնատա զալմաթը նէ պէօլիւք խաթա օլմուշ օլտուղու տա Էն զըսա կէօրիւր կէօղլէրէ տախի կէօրիւնիւր օլմաԵա պաչլաթ :

Սաման բաշանըն մաեթթինտէ ալթմիշ պին տաքէր օլուպ , Նաֆաղասընը տըշարըտան վէ Շէվքէթ բաշանըն շիւրհէլի պիլ Եարտըմընտան պէքլէնէճէքտի , Բուսլար խտէ քէնտիտինի Եիւզ էլլի պին թիւֆէնըլի տաքէր վէ իրի ուֆաղ ալթը Եիւզտէն զիատէ թօր իլէ մուհատէրէ խտէճէքլէր խտի :

ՃԵՆԷՐԱԼ ԿՈՐԲԳՕ ԽԱՍՍԱ ԱՍՔԷՐԻՆԷ ԳՕՄԱՆՏԱՆ ՕԼՈՒՐ

ԿՈՐՆԻ ՏՈՒՊՆԻՔ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Հսկտեմբերին տօղուղունտա , ճէնէրալ Կուրդօ պիւթիւն խառա տաքէրինին պաշ գօմանտանլըղընը տէրիւհտէ իթտի վէ օ կիւնիւ իթի պէօլիւք իլաննամէ նէշր խտուպ , նէֆէրաթա սէօյլէտիլի լաղըրաղլարըն տըղգաթա շանան Ֆըգրասը տախի շու խտի :

«Օղուլլարըմ , խաթընըգա կէթիրին քի սիլ Բուսիա խմէրաթօրունտն խառա տաքէրիտինիլ , վէ պիւթիւն Խրիսթիան ալթմիւնի նազարը տըղգաթի սիլլին իւղէրինիլտէ տիր : Սամանլըլար հէմ ուղաղտան թիւֆէնը Եաթարար հէմ չօգ աթարլար , օ քէնտի պիլէճէքլէրի շէգ տիր , լաքին սիլ Էօյլէնտիլինիլ թա

իմ իզթիգասընճա ազ ամբն ամմա էյի վուրուն, էյի նըշան արն, վէ ասըլ դուվվէթինիզի սինկիւլէ սազլայըն, Թիւրքլէր պուռնա տաեանամաղար :

«Շուննա տա արդգաթ իտին խասսա ասքէրի քի, արլէմին նազարը արդգաթը, օ պիր ասքէրլէրտէն գիատէ սիզին իւզէրինիդաթ ար: Սիզին դըշաւարընդ օնլարընքիտէն էյի ար, ետիյինիզ կիշտիյինիզ թաղիմիք օնլարընքիտէն ալա արը: Իմտի պու իլթիֆաթա շահան օլտուդուսուդու շիմտի պիլ ֆիլ իսպաթ իթմէլիսինիզ: »

Պու պէեաննամշտէն սօնրա, Սօֆիա ճատտէսինին իսթիլասը խասսա ասքէրինէ ինալէ օլուսաու:

Բլէմետա օլան Սաման բաշանըն խարըճ իլէ իսթիլաթը իչիւն իսէ, եաւընըդ իւչ եօլ վար րար: Պիրի գարահէլ թէրաֆընտան Բահօվա եօլու, օ պիրի պաթը թէրաֆընտան Վրաճա եօլու, իւչիւնճիւսիւ պաթը լօտօս թէրաֆընտան Սօֆիա եօլու:

Բահօվա վէ Վրաճա եօլարընտա Սամանլըտան ասքէր տէեէճէք ասքէր պուլուսմաարդընտան, Ուլաճ վէ Բուս օիվարիլէրինին էլինտէ օլարագ պու եօլալ Սաման բաշաեա թէքմիլ գարալը կիպի իտի: Իմտի ալըգ օլարագ Սօֆիա ճատտէսի օլուպ, Սաման վէ Շէվքէթ բաշալարըն նազարը արդգաթըլ Պու ճատտէնին իւզէրինտէ իտի, չէօյլէ քի պուրատա պիր մուհիմ նօգթա Բուսլարըն էլինէ կէշտիյի կիպի, Բլէմետա թէքմիլ մուհասէրէ օլմուշ օլտճօղար:

Պու ճատտէ իւզէրինտէ հէր վէչ իլէ Բուսլարըն իչինէ ետրաեաճադ եէր Կօրնի Տուպիքի գասապասը իտի, չիւնքի պու գասապա ճատտէեէ հաթիմ օլտուդտան մատա, սիվարի, բիատէ, թօքճու հէր նէվի ասքէր մոնօգրալարընա տաիի գայէթ միւսթայիտիտի, իմտի էվիլէ պէ էվիլէ պու մէվգիին գասաթընա դարար վիլիլտի:

Լաթին Կօրնի Տուպիքի ալմագ, Բուսլար իչիւն գօլայ պիր մուամշլէ օլմաեաճադար, պուրասը եէտի օնքիլ պին ասքէր վէ տէօրթ թօք իլէ Անմէտ չըֆիլ բաշա կիպի պիր մահիր գօմանտան վէ մէթին իսթիչքեամաթ իչինտէ օլտուդտան մատա, պու գասապա Թէլիշ իլէ Բլէմետա արասընտա պուլուստուդուստան, օրգըեա կէշտիքտէ հէմ Թէլիշտէն Շէվքէթ բաշա վէ հէմ Բլէվնատան Սաման բաշա եարտըմա կէլէպիլիտի, օնու իչիւն լոգըմ իտի քի պու իքի իմտա կէլէճէք եօլարտան տա էմին օլուսսու, իմտի ճէնէրալ Կուրգօ նէ գատար Բուս վէ Բուսման աթլըսը վար իսէ, պու իքի եօլու կէօգէթիպ, իմտադա կէլէն ասքէրին էնիւնէ կէրիլմէք խըգմէթինէ, պու օիվարիլէրի թաեին իթտի:

Կուրգօտա ասքէր տէ չօղուսու, թօք տա, իմտի Կօրնի Տուպիքին նէ եօլտա ալընաճադընա պիր րլան եարըպ մաեթի գօմանտանլարընա թէպլիլ իթտի, խասսա ասքէրի իսէ, նամլարընա շահան պիր դալէպէ չալմագ հավվէսի իլէ սուզան օլմագտա իտիլէր:

Կօրնի Տուպիքի բիշկեահընտա օլան էն պէօյիւք թապեանըն չարգ թէրաֆընտա տահա աշաղըսընտա պիր քիւչիւք թապեա վարար, վէ խասսա կըրնատիեէլէրի իւք էվիլէ պու թապեա իւզէրինէ հլեճում իտուպ, իւք հավվէս իլէ էօյլէ պիր չիտտէթ կէօսթէրաիլէր քի, Սամանլը ասքէրի տաեանամաեալագ թէքը իտուպ պէօյիւք թապեայա չէքիտիլէր: Կըրնատիեէլէր իսէ հէմէն պուսլարըն արգասընա տիւչիւպ, վէ պուսլարըն հէմ գօլալարըպ հէմ տէ պէօյիւք

Թապեայր տա դապիթ իթմէք սեփաստնաւ իքէն, պէօյիւք թապեասան օ տէ-
 րէճէ պիր տէնէթիւռ աթէշ իւզէրլէրինէ բիւսքիւրաթիւլալ քի, իլէրլիւմէթ
 մուհալ օլուպ հաթթա պէօյիւք թէլէֆլէ կէրի չէքիլմէնէ մէնպուր օլտուլար,
 ձէնէրալ Ձէտէրիր կրնաստիւնէլէրին պու քէրիչանիյէթինի կէօրիւպ, իմաստ-
 լարնաւ եւթիւմէք իւզրէ պիր իքի Րուս թապուրունա իլէրի գօմանտաւր վիր-
 տիլի կիպի, էօյլէ ադնաշլուր քի պիր սուսումի հիւճոււմ վար վէ պիւթիւն թա-
 պուրլար եւրինտէն օյնաեղպ, ուսուսմի պիր հիւճոււմ օրդանարլար իսէ տէ,
 պէօյիւք թապեատան տղըլ էրմիզ տէրէճէտէ չիտտէթ վէ սիւրաթթալ բիւսքիւր-
 տիւլէն աթէշին էօնիւնտէ պուշլարրն տա տաեանմաւր գապիլ օլաւայրպ, պուշ-
 լար տա պէօյիւք թէլէֆլէ կէրի չէքիլթիլէր: Ձապիթլէր աքքէրէ դայրէթ վիր-
 մէք իւզրէ էն էօնտէ պուրունտուղլարնտան, հէման ճիւթլէօի հա էօլտիւլէր
 հա ազրը հարալար ալտըլար: ձէնէրալ Րէզիրիր վէ Րօզէնպալի հարալանտըլար,
 միրալայ Րուսօֆ տիւշտիւ էօլտիւ վէ իքի միրալայ տա քէգալիք Ֆէնա հարա-
 լանտըլար:

Էյէր պու արալըգ Ոսման բաշա Բլէֆնատան չըգայրըր, հաթօթ Շէվքէթ
 բաշա Րատօմիրշա թէրաֆընտան զուհուր իտէլտի, պու իք կիւնիւ խասա
 աքքէրինին իշի պիթմիշ իտի, լաքին Կուրդօ, Կօրնի Տուպիլիք իլէ ուղրաշմադ-
 տա օլտուն, Բլէֆնանըն էթրաֆընը զուշաթան Րուս ֆըրրգալարը տա հէր թէ-
 րաֆտան քէսքին պիր թօր աթէշի իլէ Բլէֆնայր տէօյմէնէ տէվամ իթթիլէր քի
 Ոսման բաշա եւթինտէն գըմըլտանմաւրն, Շէվքէթ բաշահա տա կէլինճէ Րուս-
 լար էօյլէ պիր մէս չըգարմըլար իտի օրթահա քի, Շէվքէթ բաշա կէշնէն սէ-
 նէ Պուկարիսթանտա բէք չօգ զըեաղըլլար իթմիշ օլտուղունտան, էլէ կէշ-
 տիլի կիպի թիւֆէնիէ թիւթտաղլար, վէ Շէվքէթ բաշա տաթի պու խըեա-
 նէթտէն գօրգուպ Րուսլարա չօղլուգ հանաշմադ իսթէմէղաի տէրլէր, իլլա
 սայրտա տահա չօգ օլտուղլարը հալտէ:

Էյէտէն իքի սաաթ սօնրա ճէնէրալ Կուրդօ մահալը մուհարէպիէնէ կէ-
 լիպ պաղար քի իշ Ֆէնա բլանը հադնը իճրա օլունմուշուտու, խասա ա-
 քքէրի պէօյիւք թապեանըն իտէնտէրլէրինէ գատար հալըն կիտիւպ, օրատա
 պուտուղլարը սիւրլէր տլթընտա սաղլանմըլարտը, նէ թապեայր պասըպ ի-
 չէրի կիրէպիլիօրլարտը, նէ տէ կէրի տէօնմէլէրի գապիլ իտի, չիւնքի սըրթ-
 լարնը թապեայա չէվիրտէլէր, Ոսմանը աթէշինին էօնիւնտէ պիր նէֆէրի սաղ
 չըգմահաճաղտը, ուզաղտան թապեա տէօյիւլտէ Րուս աքքէրի թապեայա օ գա-
 տար հալըն իտիլէր քի, օնլար տա կիւլլէ եէեէպիլիլէրտի, պու միւշքիլաթ
 արասընտա Կուրդօ նէ թէտպիր գուլանաճաղընը տիւշիւնիւրքէն պիր Ֆէնա
 խապէր տահա կէլաի:

Նօղարտա տէտիք իտի քի, խասա սիվարլէրինին պիր թաղըմը տա Թէ-
 լիշ իւզէրինէ կէօնտէրլմիշտի քի, Շէվքէթ բաշա օ թէրաֆտան զուհուր իտէր
 իսէ էօնիւնիւ քէսաթիւնիլէր: Պուշլար օ թէրաֆտա ինթիաթտա տուրմահա
 գանաաթ իթմէյիպ, Թէլիշ բիշկիհաճնտա օլան պիր թապեայր արմահա դալ-
 գըլըրլար վէ հիւճոււմ իթաթքճէ պօզուլուպ, հիւճոււմ իթաթքճէ կինէ պօզուլուպ
 պիր չօգ հարալար էօլիւլէր մշտանտա պրագարագ, (7 գապիթ էօլիւ, 19
 գապիթ հարալը, վէ 900 աքքէր էօլիւ հարալը) կէրի չէքիլիլէր, վէ կէրի
 չէքիլիւ չէքիլմէղ պիր Ոսմանը գօլունուն տահա իւզէրլէրինէ կէլմէքտէ օլ-
 տուղունու իշիթիպ Կուրդօտան իմտատ իսթէտիլէր, Կուրդօ իսէ նասըլ քի

տիտիք, Կորնի Տուպնիք իւզերինէ նէ ետրաճաղընը տիւշխանիւր իքէն, պու-
ֆէնա խապէրլէր տէ օ վազըթ վասլ օլտու քէնախաննէ : (Պու մահալաէ Լւրօ-
ւա միւվէրրիխլէրի տէրլէր քի, Թէլիշ թապեասընն էօնիւնաէ դալան իւշ հիւզ
Բուս ասքէրինէ, Սամանլըլար Ֆէնա դընազըլլար իթաիլէր, գուլազլարընը,
պուրուսլարընը, էլլէրինի վէ սայրը ազալարընը քէտաիլէր վէ կէօյլէսլէրնէ ա-
թէշ գօյոււպ, պիր նէֆէր գալընճայասաք պուսլարըն ճիւմէսլինի սազ սազ թէ-
լէֆ իթտիլէր, Պիւթիւն էճնէպի միւվէրրիխլէրի պուսու պէօյլէ հազարլար,
Ֆադաթ պիզէէ մէճնուլ վէ նամալիւմ տիւր,) Նիհաեթ Կուրգօ ախլիւնիւպ
տիւշխանիւպ, պիր սաաթ սօնրա պիր սամումի հիւճոււմ գօմանտասընա գարար
վիրտի, պու հիւճիւմիւն թէքմիլ վէ ումումի օլմասը իլիւն, իւշ եէրտէն իւշէր
թօր աթըլըպ, պու օլմադտը հիւճոււմ նըշանէսի. լաքին հէր Պէ սէպէպէ
մէպնի իսէ պու իւշ թօր եալընը պիր եէրտէն աթըլըպ, հիւճոււմ եինէ ու-
մումի օլմասաք :

Կուրգօ նըսընտան նէ ետրաճաղընը պիլմէդտի, ալալար թազըմ թազըմ
հիւճոււմ իտէր վէ պէօյիւք թէլէլէֆլէր վիրլիլի իսի, վէ էվվէլի կիպի նէ թապ-
եայր ալապիլիլէր նէ աէ կէրի աէճնէպիլիլէրտի, պէօյլէ պէօյլէ աշչամ գա-
րանլըզը պատաք վէ ասքէր նէքէաէ իսէ օրատա գալմայա մէպճուր օլուպ, պիր
եէնի գօմանաա աահա վէրիլէմէաի, վէ կիճէշի հէրչի պատապաա էօյլէճէ կէշի-
րիլիպ, սապահլայըն եէր ազարմասընա մանթապըր օլունաա :

Լաքին թապեա ալթընաա օլան խասաա ասքէրի պու հալէ թահամիւլ
իտէմէիւպ, օճար աա քէնաի թէրաֆլարընասան վէ իթինճի Լլլիա ճէնէրալը էօն-
լէրինէ դաթարազ պիր աշչամ հիւճոււմնէ գալգըշմըլարաք :

Կուրգօ աշչամլայըն պու հիւճոււմ սլսինի ալարգաա, ազըլ պաշընտան
կիթտի, չիւնքի թօլլար թիւֆէնըլէր բաթլաեօր, պիր չէլլէր օլուեօր ամմա նէ
օլուեօր օլտուդունա քէնաի աէ վազըֆ աէլիլ իտի :

Կուրգօ քէնաիսի, քաթօրթօստունաա պու մուհարէպէշի չէօյլէ նազլ իտէր,
Ձուզադասան պիրտէն պիրէ պազարմ քի տէր, թապեանըն իլինաէ նէ գա-
տար պարադա, չատըր վէ աթէշ ալըր չէշ վար իսէ հէր աթէշ իլլինաէ իտի,
պարութուն պէհազ ախլանլարը պաթլմագաա օլան կիւնէշ շափգընա թէսա-
տիւֆ իտէրէք գրազ դըքքըզը պիր գան իէնկլինէ պօհանմըշար : Միւտտլթը էօմ-
րիւմաէ աւնութմաեաճազըմ պու տէնչէթլու մանկարալը : Պիր տէ նապէհան պիր
հուրրան սէսի տիր գալազլարըմը ինլէթաի, ասքէր սիւնկիւյէ տաժրանըպ թապ-
եայր պասմըլարաք, իսէնաէքլէր լէշ իլէ տօլուպ օնլարըն իւզէրլինաէն հիւ-
րիւեէրէք մէթլէրիսլէր թըրմանըլար, թազըմ թազըմ իսէնաէքլէրէ եուվարլա-
նըլլար, վէ թազըմ թազըմ եէնիլէր կէլիլ եէրլէրինէ, վէ սաաթ ալաթուրգա
պիրտէ ասքէր թէքմիլ թապեանըն իլլինաէ պուլունուրլար :

Ձու հալին տէնչէթլի ազըլլարա Ֆիւթաւր կէթիլէճէք տէրէճէտէ իտի,
թապեանըն իլի հէր թէրաֆըր աթէշ քէսիլմիշաի, ինասն, հալլան, ճէպիմանէ,
սիւան գարմալարըլ հէր աթէշ իլլինաէ իտի, ասքէր սիւնկիւ սիւնկիւյէ վէ գը-
լըճ գըլըճա կլիլալ, իքի թէրաֆտան տախի պէօյիւք թէլէլէֆլէր օլտու իսէ տէ,
նիհաեթ ֆէվզէլատէ մէթմնէթ կէօսթէրէն Սամանլը ասքէրի տաեանամանըպ
իքի պին գատար գալտըզը հալաէ թէսիլմէ մէճպաւր օլտուլար. պիւթիւն թապ-
եանըն իլլինաէ եէրէ սաշըլմըշ քիւլիւյէթլու ֆիւշէնքլէր օլտուդունտան, պուս-
լար արգա արգահա աթէշ ալըպ, պանա էօյլէ կէլտի քի հալա թապուր աթէ-

չինէ տէ՛վամ օլունուեօր . նիհանէթ պիր եալէր կէլիպ , թապեանն զապթ օլունտուղունու պիղէ միւժտէ վիրտի : »

Կուրդօ պու խապէրի ալադգլալն , էրիքեանը հարսընը պէրապէր ալըպ ֆէնէրլէր իւէ թապեայա կիտէր , վէ եօղարտա նազլ իթտիյի շէյլէրի օ վազըթ կէօզիւ իւէ տէ կէօրիւր , իքի պին գատար հարպ եէսիրինի խասսա ասքէրի օրթալառչար :

Անձէտ շըֆղի բաշա մահզուն պիր հիլէթլէ կէլիպ Կուրդօյու սէլամաարդտա , «պէնիմ երիտ տիւշմէնէ տէ պէօյիւք բանէթիմ վար» տէնէրէք բաշայը թէսէլի իտէր :

Լաքին սապահ օլուպ կիւնէշ տօղտուգտա , իքի թէրաֆ թէլէֆինին ճէսամէթի լայըզը վէշ իւէ օ վազթ աղնաչըլապիտի . հէր թէրաֆ լէշ վէ եարալըտան կէօրիւմէզ օլմուշտու , վէ Կօրնի Տուպնիք Բուսլարա տա Սամանլըեա տա չօղա օթուրտու : Նէ ֆայիտէ քի Սօֆիա եօլու տա էլտէն կիթմիշ օլտու :

Կօրնի Բուպնիքտէ Բուսլարն էլինէ կէլէն պիր բաշա , 33 զապիթ , վէ 2235 Սամանլը նէֆէրի իտի . 3500 գատարը թէլէֆ օլուպ պապի գալանն պիր աղը Թէլիշ վէ պիր աղը տա Բլէֆեայա գաչըպ գուրթուլապիլմիշլէր իտի . Գէզալիք տէօրթ թօւ , պիր չօգ թիւֆէնք վէ խայլը մուհիմնաթ տա Բուսլարն էլինէ կէլտի , լաքին պու զալէպէնին մալի օնլարա տա չօղա օթուրմուշտու :

Խասսա ասքէրի աղըր պիր իշթիազլէ տէլիճէ հիւճուլէր իտուպ չօգ թէլէֆէ ուղրատըլար , իլլա էօնտէ պուլունան զապիթլէրի քի էօյիւ եարալը երիզ օն եէտիտէն զիատէ իտի , պիր ճէնէրալ իւշ միրալայ էօյիւ իքի ճէնէրալ վէ օն տէօրթ միրալայ եարալը պուլունտուլար վէ 3195 նէֆէր տէ էօյիւ վէ եարալը : Պու զալէպէ խապէրի Բլէֆեա քիշկեհաշնտա օլան Բուս օրտուսունա վասլ օլտուգտա , զիատէ էսէֆ հասըլ իթտի , նէթէքիմ մէսէրրէթ :

ԹԵԼԻՇԻՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Շիմտի իշթէ Բլէֆեա թէքմիլ մուհասէրէ օլունմուշտու : Լաքին Կօրնի Տուպնիքին էօնիւնտէ Տօլնի Տուպնիք վէ արգասընտա Թէլիշ օլուպ , պուլար հալա Սամանլը էլինտէ պուլունտուղունտան , խասսա ասքէրի Կօրնի Տուպնիքտէ նէ էմնիեթ պուլաճաղարար նէ տէ բահաթ , չիւնքի օվալարա քէօյլէրէ եաերլըպ տա աթլարա եէմ վէ քէնտիլէրինէ եէնէճէք պուլամեհաճաղարար : Ճէնէրալ Կուրդօ , պէն պուրատա պօզուլաճաղըմ տէր իտի , իմտի Թէլիշին տալընմասընա գարար վիրիտի :

Թէլիշին թապեալարը տա թըպզը Կօրնի Տուպնիք թապեալարնա պէնդէր իտի , պիր պէօյիւք պիր տէ էօնտէ քիւշիւք , լաքին ասքէր պէշ ալթը պին նէֆէրաէն իպարէթ օլուպ , չազզը բաշա գօմանտասընտա իտի վէ քէնտիթի չազզը բաշա տա հարպ եէսիրի օլան Անձէտ շըֆղի բաշա մահէթինտէ իտի , վէ իքիսի տէ Շէվքէթ բաշա էմրի ալթընտա :

Էւրօբա մուհարրիրլէրի , պու չազզը բաշա իշիւն բէք ֆէնա շէյլէր եա-

զարար վէ տէրէր քի պու բաշա խըտմաթը ասքէրյէտէ գուլլանըւարադ իլէ-
թիլէմէյիպ իյթիմաս վէ թէվէճճիւհլէ իլէրիլէմիշ, վէ տայիմա միւլքիհէ իլէ-
թինտէ իսթիխտամ օլունարադ զէնկինլէմիշ, վէ մուսախոթէն Նդմիտ չըմէն-
արֆէրին միւտիրիւնէթինտէ իքէն, մուհասէպլսինէ պագըլմամադ սէպէպի իլէ
օրտուհա ալըմիշար, վէ ասքէրին իլինտէ չէօհլէթի Ֆէ բաշա խի տէրէր,
ասլը վար հօդ պիլմէյիդ լաքին հէք պէօլէ հաղըլը տըր: Բուսլար պունուն
հալինէ վազըֆ օլտուզլարընտան, էյի պիլիլէր խի քի տէրէր պու թէրաֆ-
տա պէօլիւք պիր զահմէթ չէքմէհէճէքէր խի:

Հոկտեմբերին օն ալմըսընտա Բլէֆա միւթլմասի թօքա թուրուպ.
պիր զաֆլէթտէ պուլունմամադ իւզըն Սաման բաշա հէրինտէն գըմըտայամադ
օլտուզու հալտէ, Թէլիշ հիւճիւմիւ էմր օլունտու:

Բուսլար էօյլէտէն պիր սաաթ էվվէլ թօք աթլէինէ պաշլաեղպ, իլք էվ-
վէլ գուպուզ կիւլլէլէրի վէ սօնրա տանէլէր աթմահա պաշլատըլար:

Պու աթէշ էօյլէտէն իքի սաաթ սօնրայա գատար սիրիւպ, պատէհու
հարըմ սաաթ գատար թաթիլ օլունտուզտա, ճէնէրալ Կուրգօ Սամանլը ասքէ-
րինին թլսլիմի իչիւն բրէնա Ձէրէթէլէֆին հազաղը պիր մէքթուպու Կօրնի-
Տուպնիքտէն ալընան պէշ Սամանլը հարպ հէսիրինէ թէսլիմէն Հազըր բաշայա
կէօնտէրտի, վէ իքի պուհուզ սաաթ պէքլէյիպ ճէվապը կէլմէտիլինտէն, Կուրգօ
պիր չէտիտ աթէշ տահա էմր իթտի:

Սամանլը թօքլարը գունտազլարընտան ֆըրլաեղպ աթէշ խտմէլ խի,
թիւֆէնկէնտաղլար տախի հա ուզադտա օլտուզլարընտան հա տա Բուս աս-
քէրլէրի սիրէրտէ պուլունտուզուտան, օնլար տա թիւֆէնք աթմադ օլտուլար:
Ճէնէրալ Կուրգօ աթա պինիպ, Բուս թապեալարընըն պիրինէ կիթտի քի
պու սօն թօք աթէշի նէ թէյսիր խտէօք կէօղիւ իլէ կէօրսիւն տէյի, հիրմի
տազիգէ սօնրա պէհադ պայրաղլա Սամանլը միւսահիպլէրի գուհուր խոււպ,
արգալարընտան Բուս ասքէրինին «հուրրոն» սէտալէրի տէ էֆլադա չըգմահա
պաշլատը, չիւնքի Սամանլը թապեալարըն հէմէն հիշ գան տէօքիւլմէհէքէք հէք
թէսլիմ օլմուշ խիլէր: Թէսլիմ մուգալլէլէսինի դարարաշարըմադ իւզըն ճէնէ-
րալ Կուրգօ պիր ճէնէրալ իլէ բրէնա Ձէրէթէլէֆի էօնտէն կէօնտէրիպ, քէն-
սիսի տախի էրիքեանը իլէ պէրապէր արգալարընտան հէթիշտի:

Հազըր բաշա թէսլիմ շարթլարընը իմլալամադ իւզըն, չօդ պիր կիւճիւք
կէօթէրմէտի, հալընըդ զապըթանըն գըլըճլարը ալընմամասը իչիւն ըսրար ի-
տուպ, պու շարթլըն գապուլ օլունտուզունու իչիթտիքտէ մէմուսն օլարադ
չէօլլէ տէտի. «Մատէմ քի պէնտէն պէօլիւլիւ թէսլիմ օլտու, պէն նէ հաքա-
պիլիլ խիմ:» (Եանի Կօրնի Տուպնիք գօմանտանը Աճմաշ Հըֆլի բաշանըն թէս-
լիմինի աղնաթմադ իսթէտի:) Պիր սաաթ սօնրա թապեալարտա օլան Սամանլը
ասքէրի, Հազըր բաշա էօնտէ վէ զապըթան արգալարընտա կէլաիլէր Կուրգօյա
թէսլիմ օլտուլար:

Նէ բաշատա պիր էսէֆ էսէրի կէօրիւնտիւ վէ նէ տէ զապըթանտա, վէ
զանն խտէրտին քի հարպ պէլիհէսինտէն գուրթուլմուշ օլտուզլարը իչիւն մէմ.
նուն տախի խիլէր, տէյի հազարար Նւրօքա մուհարրիլէրի:

Ձէրքէս սիւլարիլէրի վէ Արնաուտ պաշը պօզուզլար թէսլիմ օլմալըպ գա-
շարար իսէ տէ, գաղաղլար արգալարընտան հէթիշիպ հէքսինի տօղրատըլար,
պատէհու Կուրգօ Սամանլը թապեալարընը մուսահէնէ խոււպ, էօլիւ վէ հարալը

վէ տալեթտէն խարըճ օլարապ հարնըդ շունու կէօրտիւ քի , տէօրթ թօք իլէ թարպեանըն հէր թէրաֆընտա ետրլէրէ դատար սաշըմըշ քիւլիւլէթիւ թիւ ֆէնք ֆիշէնըլէրի վէ խարթուճարը վարար , վէ պու ճէպխանէ պօլլուղունա թաճիւպ իթի տուրտու :

ՕՍՄԱՆԼԸ ԳՐԵԱԳԼԸԳԼԱՐԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ԲՐՈԹԷՍԹՕ

Բուսիա իլէ Սամանը պէշնիտէ սէֆէրէ պաշանալը , գաղաղլարտան վէ պաշը պօղուղլարտան , ճէնկ հարալըլարը հաղգընտա թէրաֆէշնին ըլամի վէ ղայրը ըլամի շիքեայէթլէրինտէն պաշգա պիր շէյ իշլիթիւմէտի , վէ թէրաֆէշնա տէն տէվլէթլէրէ ազ շիքեայէթլէր օլմատը վէ ազ միւզաքքէրէլէրտէ կէօնտէրիւմէտի :

Պիր թարիթին միւթէպէր օլմատը , աօղլու հաղըլմատընա միւթէվաղըրֆ օլուպ , էյլը պու պապտէ աօղրուսունու հաղաճաղսապ , պիղիմ Ձերքէս վէ պաշը պօղուղլարըն վէ պաղէն նիգամ տաքէրինին տէ Բուսլարա իթիքլէրի գը-հաղըրղլար , Բուսլարըն պիղիմթիլէրէ իթիքլինտէն զիատէճէ տիր տէմէկէ մէճ-պուրուզ , հաթթա Էրօքա տէվլէթլէրինին պիղիմ ըլամի րաքօրթօլարտան ղի-հատէ Բուսլարընքինէ իթիպար իթիպի , վէ պիղիմ րաքօրթօլարա էքսէրիա ճէ-վապ տախի վիլմէտիյի , վէ էճնէպի վէ պախուսուս Ննկիլիզ մուխալըլէրինին թաճիրաթը պիլէ էքսէրիա Բուսլարտան թէրաֆա օլուղու վէ նիհանէթ պի-ղիմ խաթթալմանէլէրտէ բէք ազ Բուսիա հարալըլարը պուլունուպ , Բուսլա-րընքինտէ խէ պինլէր իլէ Սամանը հարալըլարը պուլունուսղու պունու խիա խտէր . վաղաա էսէֆ խտէճէք հալ , ֆաղաթ հաթարիս հաղմամալը , եա հօղ-սա աօղրուսունու հաղմալը , պունուն արատընտան տա դաշմազ դապիլ տէյիլ տիր :

Պու զըհաղըրղլարտան աօլայը Բուսլարըն իլք տիֆա օլարապ , Էրօքա տէվլէթլէրինէ սուրէթր ըլամինէտէ , վէ թէվաթ ուրլն շիքեայէթ իթմէլէրի պու թէլիշ մուհարէպէսինտէն սօնրա վազու պուրմուշ տուր :

Մալիւմ տիր քի , ճէնկրալ Նկինսթիլֆ Սթանպօլտան կիթաթտէն սօնրա ետրինէ մալաշաթիլիւզար պրաղտըղը Միւսիա Նէլիտօֆ , Բուսիա օրատուսունուն մուամէլթիւ տիրօմասիլէսինէ թախին օլունուպ , տալիմն օրատուկեանա պու-լունուս :

Կօրնի Տուպիլք վէ Թէլիշ մուհարէպէսինտէն սօնրա Բուսլար , քէնտի հա-րալըլարը իւզլէրինտէ բէք չօյ գըհաղըրդ ալամէթլէրի կէօրիւպ , պունլարըն էօլաթիլիւլիւլիւ վէ սօլուլտուղու աղնաշըրտըրընտան , քէյֆիեթ ճէնէրալ Կուրգահա խապէր վիթիլտիլինտէ պիր թէֆթիշ սըքարըշ իթմիշտի . Բուսիա իւմէրատը թէրաֆընտան թանղիմ օլունան պու թէֆթիշնամէկէ շիլալը Աճմէր (Գրուստան Բուժ) թապիր օլունան Սամանը սըհիյէ խըզմէթինտէ պուլունան էճնէպիլէրին , վէ Էօրանտօ , Գուք , Պէլլա , Տըկլաա վէ Վաղէլ նաման հէքիմ վէ թէրճէման շահատէթլէրի տէ րապթ օլունուպ , Նէլիտօֆ պունլարա միւպ-թէնի պիր ուզուն միւզէքքէրէ հաղմըշ տըր քի , խիյասաալը չու տուր :

1.— Օսմանլիւարն , Բուսիա ետրալլարնը մէյտանը մուհարէպէտէն գալ-
տըրըպ գալըմամըզ օլտուղլարը .

2.— Բուս ետրալլարն բէք չօղու բարալանմըզ վէ աղտլարը գաթ օլուն-
մուչ պիր հալտէ պուլունտու , պունլարն ճիւմլէսի պիրա խթիմնա սաղ սաղ
գաթլ օլունմուչ տուր .

3.— Օսմանլի գապիթլէրի , պու ետրալլարն պիրիմնի օլտուն գուրթար-
մաղա պիր թէտպիր գուլլանմաղա միւղթէտիր օլամամըչար տըր , վէ պու
պապտէ քէնալիէրինէ Աթանօլտուս տախի հիչ պիր թալիմաթ վիրիմէմիչ տիր .

4.— Պու թանգըգաթն սըհէթլինի , Օսմանլի խըզմէթլինա պուլունան
ճէնէպլիէր տախի քէնալի շահտտէթլէրի իլէ թատուղ իթմիչլէր տիր :

Նէլիտօֆուն պու միւղաքքէրէսինէ նասըլ քի տէտիք , իքի իւչ Ննկիլիզ
ճէքիմի թէրաֆընտան իմզալը պիր շահտտէթլինա տախի մէրպութ տուր :

Պու շահտտէթլինամէտէ Բուս ետրալլարը իւղէրինաթ ինանըմաղ վէ խաթ-
րու խայալա կէլմէզ տէրէճէտէ գընաղլըզ վէ էգիսէթ էսէրլէրի կէօրիւլաիւլու
վէ Չէրքէպլէրին վէ պաչը պօղուղլարն պունլարը էօլալաիւլու վէ սօյուպ տա
ճէպլէրինի , գօյունլարնը վէ ճէպլէրլինի տօլտուրարաղ սափուշտուղլարը , պի-
րէր պիրէր ետղըլը արը : Աքաթն էօրթէլիմ պու գարա խապէրլէրի իւղէրինէ
ֆիրամուչ բէրտէսինի , վէ մուհարէպէ հիքեսպլանէ տէվամ խաթլիմ :

Բլէֆանըն պաթը վէ գըպլէ թէրաֆընա Բուս ասքէրի
վէ Թէթէպան իլէ Աքաճա գապթ օլունուր

Օսմանլիար չու սօն տէօրթ կիւն զարֆընտա էօլիւ վէ ետրալլտան ասա-
տա հարպ եէսիրի օլարապ իքի բաշա , իքի եիւղ գապիթ վէ եէտի պին Նէ-
ֆէրուճ օլմուշլարտը . Օսմանլիտա արթըզ չօղլուզ ինթիաթ ասքէրի գալմա-
մըչ օլտուղունտան վէ Շէվքէթ բաշա գօմանտաընտա օլան ասքէր տէ թաեին
օլտուղու խըզմէթէ անճաղ քեսաֆի օլտուղունտան , չու հալտէ պու գատար
ասքէրին իալթալը Օսմանլի իչիւն պէօյիւք պլտ թէլէթ սայըլըրտը :

Էճնէպլի թէվարիիլլիլինաթ ետղըլը արը քի , Օսման բաշա Թէլիչին թէս-
լիմինաթն խապէրտար օլտուղտա , բիւր աթէչ օլուպ , հիպտէթլինաթն չու քէ-
լամլարը սէօլլէմիչ տիր .

«Պէն չու Բլէֆնայը գուարթլիլի պիր տիւչմէնին միւքըրէր հիւճումէրին-
տէն մուհաֆաղայա ճանսիրարանէ չալըչարըղմ հալտէ , պիր սէֆիլ սէրճօչ , պիր
հահիլ նամէրտ պէնիմ հէր ճահպարըմը վէ գալէպլէրիմի պօշա չըգարըր :

«Ինթիմալ գատէր , ինթիմալ պիր խաթա , ծնա պիր չէչ տէյէմէմ . լաքին
զանն խաթրին քի պլօյլէ խաթա խաթա իւղէրինէ իլափ իթմէք իւղրէ , ամիր-
լէրիմիլի տիւրթէն պիր ճին վար :»

Բլէֆանըն էթրաֆը սարըլտըղտան սօնրա , Օսման բաշանըն էրգաղճա
տարտա գալաճաղըն Բուսլար հիսս իթմիչ օլտուղլարընտան , Տուպիլքտէն վէ
Թէլիչտէն ալարղլարը եէտի պին հարպ եէսիրինի պիր էնամ Բլէֆնայա Օսման
բաշանա ճէտլիչ կէօնտէրմէլի տիւչիւնաիւլէր քի , Օսման բաշա տահապիտաթ
սըլըլըն , լաքին Օսման բաշա պու խապէրի ալըր ալմաղ չէօյլէ ճէվապ վիրաի :

«Հարպ եւսիրլերի Բէշլնա բիշկեաննա կէլիւր կէլմէզ, ճիւմէսինի թօրա թուլարում, վէ Հադգը բաշա տա իշլերինտէ իտէ, անինտէ չէքէր ասարում» Գուհու իշլիթաքտէ, Բուսլար Պօկօթ իւղէրինտէն հարպ եւսիրլերինի Բուսլար նիսան կէօնտէրտիլէր :

Սաման բաշա Տուպնիք իլէ Թէլիշին տիւշմէնէ կէլտիլինտէն սօնրա աղնա-տը քի, արթըզ տըշարտան խմիտի դալմատը, վէ մէվճուտ էրգադ, ասքէրի էօլմէնէնէք գատար նէ գատար վազըթ պէօլէնէպիլիքտէ, Բէշլնատա օ գատար տանանապիլէնէքտի : Վէ վազաա արթըզ պիր իւմիտ դալմտմըշտը, չիւնքի Շէվքէթ բաշա Սաման բաշանա կարտըմ իթմէք տէլիլ, օն իքի թապուր աս-քէրլէ անճադ քէնաինի Բատօմըրշայա աթըզ, ետգայը գուրթարապիլտի :

Ճէնէրալ Կուրգօ իտէ, Կօրնի Տուպնիք վէ Թէլիշ թապեալարընըն թօր-լարընը Բէշլնա թէրաֆընա չէվլերտիքտէն մատաա, Հոկտեմբեր 19տա ասքէ-րինի Կօրնի Տուպնիք իւղէրինէ երբիւթաիւ, վէ Սաման բաշա պուրալարըն ար-թըզ պիր իլէ եարտնաղ օլտուղունու պիլիպ, ասքէրի տէ թօրլարը տա իշլերի ալմըշ օլտուղունտան, Բուսլար պիլա մուհարէպէ պուրալարը դապթ իթիլէր, վէ օնտան սօնրա Բէշլնա մուհարէպէսինի տանա պիր էլիճէ սըղըշտըրտըլար :

Կուրգօ, Սօֆիա ճատտէսինտէ պէօլէ եէրլէշտի իտէ տէ, Պալլանլարտան եա Վիսինտէն Սամանը ասքէրի գուհուր խոռպ, քէնտիսինի եանտան արգա-տան վուրապիլիք օլտուղունտան, օնու տա տիւշիւնտիւ :

Բէշլնանըն արգասընտա աշըզ օլարագ տէօրթ եօլ վարտը, պիրինճիսի Օրխանիէն ճատտէսի, իքինճիսի Պալլանլարտան կէչէն Թէթէպան ճատտէսի, իւշիւնճիւսիւ Սլաթիշա, վէ տէօրտիւնճիւսիւ Վրաճա Բաճօլա . Բուսլար պու-րալարը ալտըգտա տանա ուղադտան տա Սաման բաշանըն արգասընը քէսմըշ օ-լուպ, Բէշլնատան տըշարը ուղրամատը հիշ գապիլ օլամաճադտը :

Կուրգօ, իլք էպիլէ Թէթէպանը ալմանա դարար վիլտի, պու կէչիտէր-տէ Սամանը ասքէրի տէ վարտը թապեալարը տա, լաքին ասքէր աղլըզ ըտը, Կուրգօ Թէթէպան իւղէրինէ իքի գօլ ասքէր սալտըրտը, լաքին պիրի աշիքեաթ օ պիրի կիլլի : Մէվսիմ իգթիդասընտան հալա բուս օլտուղունտան, Սամանը ասքէրի գօլուն պիրինի հիշ կէօրմէտի, օ պիրինի տէ թա-թապեալարըն էօնիւն-տէ կէլտիքլէրի վազըթ բուս տաղըտըղընտան օ գէման կէօրէպիլտիլէր . Սօ-մանըլարըն օ պիր գօլտան խապէրլէրի օլմատըղընտան, հէմէն պու իլք գօլու գօվալամագ իւղրէ թապեալարտա բէք ազ ասքէր պրազըզ, չօղու տըշարը ուղրատըլար, Բուսլարըն օ պիր գօլու իտէ սօն տէրէնէ միւշքիլաթիւա, Փապթ սէրպէսթ սէրպէսթ Թէթէպանըն արգասընտա օլան պիր չէթին դայալըզ պա-եըը ասըզ, կէլտիլէր հէք Սամանը թապեալարընը արգատան տէօլէնէք պիր թէքէ թուլտուլար, վէ աթէչէ պաշլար պաշլամաղ Սամանըլար նասըլ քի տէ-տիք դանէթ աղլըզ օլտուղըլարընտան, պէրապէր նէ ալապիլտիլէր իտէ ալըպ պաշտան պաշա բաթէգալարտան երբիւնէրէք Գարլօվա վէ Օրխանիէնէ կիւճ սընա կիրիպ, ահալի վէ բաբասլար թէրաֆընտան մէսէրրէթլէ գապուլ օլուն-տուլար վէ քիլիսէլէրտէ թէչէքքիւր տուալարը օգունտու :

Կուրգօ, պիր գօլ տա Շէվքէթ բաշայը գօվալամագ իւղրէ Օրխանիէն թէ-րաֆընա սալտըմըշտը, Էւրօբա միւվէրիլիլէրի տէրլէր քի Շէվքէթ բաշա ա-

սըր՝նագտան Կորգարագ օ զատար աճէլէ կէրի չէքիւմիշ իտի քի , Կուրգօնուն պու գօլու եօլտա պիր դաչ դարիյէ վէ դասապա վար իսէ ճիւմէսինի պօչ վէ մուհաֆազասըզ պուլուպ , վէ ահալիլէրինին տէ չօղու Պուլկար օլտուզլարընտան պուրալարը գօլայ գօլայ դապթ իթաիլէր :

Վրահա իւղէրինէ կիտէն գօլա տա , Պուլկարլար խապէր վիրտիլէր քի , Բլէֆնահա կէօթիւրմէք իւղրէ Սամանլըլար օրահա քիւլլիյէթլու էրդապ կէթիրմիշ օլուպ վէ Բլէֆնահա կէօթիւրէմէհէճէքլէրինի աղնահըպ , Օրխանիյէհէ կէրի կէօթիրմէք իւղրէ թէտարիք կէօրմէքտէ իտիլէր , վէ Վրահատա սէքիզ կիւղտէն զիատէ ասքէր օլմահըպ թօրլարը տա եօղուտու :

Թըպըր Թէթէպան կիպի , Կուրգօ պուրատաիքիգօլ սալտըրըպ , Սամանլըլար անըգտա վէ աթլը հիւճիւմինէ դարչը տուրամատըզլարընտան դասապահա սըղընտըլար , վէ Բուսլար արգալարընտան կէթիշիպ , Վրահա սօգազլարընտա իքի սաաթ մուհարէպէ օլտու իսէ տէ , պուհատա տա Սամանլըլար նէ ալապիլտիլէր իսէ ալըպ դուսուրունու թէրք իտէրէք Օրխանիյէհէ չէքիւտիլէր , վէ Վրահատա տիւշտիւ Բուսլարըն էլինէ , վէ վագաա Պուլկար ճասուլարընը վիրտիլէրի խապէրէ կէօրէ , քիւլլիյէթլու զախիւրէ վէ ուն տա պուլտուլար , վէ արապալար տա հազըր օլտուզունտան պուհլարըն ճիւմէսինի Կօրնի Տուպնիքտէ օլան Բուս ասքէրինէ տաղըթտըլար :

Կէրէք Թէթէպանտա վէ կէրէք Վրահատա Բուսլար բէք աղ ասքէր թէլէֆ իթտիլէր վէ Սամանլըլար տա անճապ կիւզ , կիւզ էլլի նէֆէր :

Նիհահէթ Կուրգօ Վիտին թլրաֆընա տա միւֆրէզէ սիվարի գօլլարը սալտըրմըշ իտի քի , Սաման բաշա օ թէրաֆա տա դաշամտսըն , պուհլար թէլէկարաֆ թէլլէրինի քէտիլէր , վէ Բահօվա բիշկահճընա վաալ օլտուգտա աղնատըլար քի , Բահօվատա էյի իթթիճքեամ , թօր վէ պին պէշ կիւզ գատար Սամանլը ասքէրի վարտը , լաքին Սաման բաշայա պու եօլու դարամահա Բուման ասքէրի թահին օլունմուշ օլտուզունտան , Բուսլար քէշֆլէրինի Բուման գօմանտանլարընա խապէր վիրիպ , քէնտիլէրի չէքիւտիլէր :

ՐՈՒՄԱՆԼԱՐ ՐԱՀՕՎԱՅԸ ԱԼԸՐԼԱՐ

Պունտան սօնրա սաղտա վէ Թունա քէնարընտա գալըրտը պէօյիւք Բահօվա դասապատը քի , Բումանլար իչիւն դահէթ էլզէմ պիր մէվզի իտի : Վիտինտէն սօնրա Սամանլընըն էն պէօյիւք դուվվէթլի մէվզի պու Բահօվա գասապասը օլուպ , պուհատա ասքէր տէ չօղուտու միւհիմմաթ տա :

Սաման բաշա Բլէֆնատան պիր թադրիպ չըզըպ տա պու գասապալը էլտէ իտէպիլտէ , Բումանլարըն պաշընա պէօյիւք պիր պէլա օլապիլիրտի . չիւնքի Բումանլարըն Թունատան իթթիլաթընը թէքմիլ քէսէպիլիրտի , վէ Բումանլարա էրդապ վէ միւհիմմաթ բէք գօլայ կէլէմէզ օլուրուտու , վէ տահա պաշգա սէպէպլէր տէ վար տըր քի , Բումանլար պու գասապալը Սամանլըն էլինտէն ալմահա չալըշսընլար :

Բրէնս Շարլը գօմանտասընտա օլան Բուժանիանըն պիւթիւն ասքերի Բը-
լէֆանըն Երլարդ վէ գարահէլ թէրաֆլարընտա, Թունա իլէ Բլէֆանըն արա
հէրինտէ խոխլէր, ֆագաթ պունլարըն թա արգասընտա վէ նասըլ քի տէտիք,
Թունա քէնարընտա Սամանլարըն էլինտէ միւսթանքէմ Բանօվա գասսպասը,
վէ պունուն շարգ թէրաֆլարընտա տա քէզալիք, միւսթանքէմ Վատին գարիհէ-
սի մէվլիի վարար վէ պու տա Իսգրա նէհրինին գարպ թէրաֆլարըն տիւշլէրաի:

Բրէնս Շարլը ասքերինին քիւլլիսի իլէ Բլէֆանըն Երլարդ վէ գարահէլ թէ-
րաֆլարընը մուհասիւրէ իթտիլի հալտէ, պիր գօլ ասքէր տէ պու Բանօվա վէ
Վատին թէրաֆլարընա կէօնտէրմիշ խոի քի, արգասընտան միւսթին մէրթէպէ
էմին օլտուն:

Վրաճայը Բուսլար ալարդտան սօնրա, սիվարի գօլլարը իլէ պուրալարը
քէշֆէ կիտիպ քէշֆիեաթընը Բուժան գօմանտանլարընա խապէր վիրմիշլէրաի,
վէ Բուսլար եալընըդ ճէնէրալ Մէյէնտօրֆու իքի պաթարեա թօր վէ պիր ազ
աթլը իլէ Բուժանլարըն մուսպէնէթինէ կէօնտէրմիշլէր խոի:

Հոկտեմբերին Արունտա Բուժան միրալայը Սլանիշէանօ, ալտըղը էմր իւ-
ղէրինէ ասքերինի իսթիհանպ խտէրէք Վատին իւղէրինէ եիւրիւեիւպ, իսթիհ-
քեամ մէնգիլինէ վասլ օլուր օլմաղ, էօյլէ պիր նըշան ալարազ թօր աթէշինէ
պաշլատը քի, Սամանլարըն զըշլասը թուլթուշուպ, տէրունինտէ օլան ճէպ-
խանէ տէքօսու թէքմիլ հալտեա ուշտու: Պունտան հասըլ օլան տէշէթտին
Բուժանլար իսթիֆատէ խոււպ, պիր շէտիտ հիւճուժ իլէ Վատին թապեալա-
րընը զապթ իթտիլէր: Մտան սօնրա Բուժանլար պու Վատին իսթիհքեամա-
թընը արգալարընա ալարազ պաշլատըլար Բանօվաեա տօղրու իլէրիլէմէնէ, վէ
եօլտա թէսատիւֆ իթտիքլէրի քէրաքէնտէ Սամանլը գօլլարընը բարալաեիւպ վէ
տաղըթըպ, Բանօվա քիշկեհանընա գատար վասլ օլտուլար:

Պատէհու Բուժանլար Բուսլա ճէնէրալը Մէյէնտօրֆ իլէ իսթիշարէ խոււպ,
Բանօվայը Մէյէնտօրֆ պաթը թէրաֆլարընտան վէ Բուժանլար շարգ թէրաֆլարընտան
վուրմաեա գարար վիրտիլէր: Պու էօյլէ պիր թէտպիր խոի քի, Մէյէնտօրֆ
ղարպտան պիր հիւճուժ կէօսթէրիպ տէ Բանօվատա օլան Թիւրք ասքերինին
քիւլլիսի զարպա մէյլ իթտիքլէրի կիպի, Բուժանլար շարգտան հիւճուժ իտէճէք-
լէր խոի, քէզալիք Բուժանլար Բանօվա ասքերինի շարգա մէյլ իթտիլէպիլը-
լէր իտէ, Մէյէնտօրֆ տա զարպտան հիւճուժ իտէճէքտի:

Պու ճիւմլէ իլէ էվտէքի բաղար շարշըեա ուշմատը վէ Մէյէնտօրֆ իլէ Բու-
ժանլար պիր վաղըթտա հիւճուժէ մէճպուր օլտուլար:

Շարգ թէրաֆլարընտա օլան Թիւրքլէր էյի մուգապէմէթ իթտիքլէրինտէն,
Բուժանլարտան խալը թէլէֆ զուհուր խոււպ, Մէյէնտօրֆտան իմտատ իսթէ-
տիլէր վէ Մէյէնտօրֆ տաթի, պիր թէրաֆլարընտան զարպը սըղըշալըրըպ, տիկէր թէ-
րաֆլարըն Բուժանլարա պիր ազ եարտըմ կէօնտէրէպիլտի:

Պունուն իւղէրինէ Բուժանլար ճանլանըպ, շարգտան Բանօվանըն իւղէրի-
նէ էքէյի իլէրիլտիլէր վէ խալը մուհիմ մէվլիլէր տէ զապթ իթտիլէր, լաքին
ագշամ գարանլըղը պաստըղընտան, մուհարէպէ իքի թէրաֆլարըն տա մայնա
խոխլտի:

Իրթէսի կիւնիւ (նոյեմբեր 8) ասքերլէր լահաթ իթտիլէր, ֆագաթ Մէ-
յէնտօրֆուն թէրթիպի իւղընէ, պիր թաղըմ ասքէր տէ զըպլէ թէրաֆլարընտան
կէլէճէքտի Բանօվա իւղէրինէ, վէ Բուժանլարտան տա պիր գօլ ասքէր Թունանըն:

սօլունեան աստղալար իլէ Բուժանիատան կէլէրէք Բահօվայը տէօրթ արտէշ ի-
չինէ ալաճաղար քար :

Սամանլըլար նասըլ իսէ պունտան խապէրտար օլուպ , քէնտիլէրինի պէօյ-
լէ աշիքեար պիր մուխաթարահա ֆէտա իթմէնէ պէքլէմէտիլէր , վէ իքի կիւն
սօնրա ալէսասպա՝ Բահօվատան չրդըպ , Վխտինէ տօղրու սափուշմագ իսթէտի-
լէր իսէ տէ , էօնլէրինտէ Աքիթ իսմինտէ պիր չայ վէ տահա էօրէտէ Սկօթ իս-
մինտէ պիր պաշգա չայ օլուպ , պունլարըն էքիսի իւղէրինտէ օլան քէօքրիւ-
լէրին պաշընտա տա Բուժանլար վէ Մէլէնտօրֆ աքէր պէքլէթմէքալէ իտիլէր
քի Բահօվատան չրդմալարը մէմուլ օլունան Սամանլըլար ասքէրինին եօլունու քէս-
սինլէր , վէ վադաա սիւ ինթիաթլարըտա պօշա կիթմէտի : Քէօքրիւ իւղէրինտէ
պէօյիւք վէ գահրամանքեարի գափկալար օլտու , կեան Թիւրքլէր քէօքրիւյիւ
կէչէր կիպի օլուրլարտը , կեան պունլար կէրիլէր վէ Բուսլար Բուժանլար քէօք-
րիւյիւ կէչէր օլուրլարտը , պու գափկա տէօրթ սասթտան զիյատէ սիւրիւպ ,
թօր , թիւֆէնք , սիւնկիւ , հէր սիւա՝ գուլանըլար , լաքին քէօքրիւյիւ հիչ
պիր թէրաֆ գապթ իտէմէտի . լաքին սօն սօնունտա Բուսլար վէ Բուժանլար
կէչիպ , էլպէթտէ Թիւրք տաքէրինի օրթալահաճաղարտը , իսիօ Սամանլընըն
պիր թաղըմը պու իքի տիւշմէն իլէ ուղրաշմագտա օլտուն , օ պիր թաղըմը
չայըն եօգարըսընտան էլլէրինտէ նէ վար ըսա ուն տօլու չուվալար , արապա-
լար չատրլար հասըլը պիւթիւն միւհիմմաթլարըն չայա աթըպ , պիր նէվի
քէօքրիւ եարտըլար վէ օնուն իւղէրինտէն կէչիպ գաշարլար վէ տաքէրին պէօ-
կիւք բայը եանի իքի պին գատարը գուրթուլտու իսէ տէ , չայա տիւշիւպ պօ-
ղուլան վէ գուրշուն իլէ թէլէֆ օլան տա տէօրթ եիւզտէն զիատէ իաի :

Սամանլըլար բէք բաշարըզ եօլարտան գաշարղլարընտան աթըլար քէն-
տիլէրինի գօվալահաթարտըլար , լաքին Բահօվատա քիսնէ գալմաարղընտան Բու-
մանլար կիրիպ գապթ իթտիլէր վէ պունու պիր պէօյիւք ֆիւթուհաթ կիպի ա-
լէմէ թէվաթիւր իթտիլէր : Պու ճիւմլէ իլէ պու Սկօթ քէօքրիւսիւ մուհարէ-
պէսի ուֆագ պիր չէլ իսէ տէ , իքի թէրաֆտան կէօթթէրիլէն սէպաթ վէ չէ-
ճապթա նաղարէն , չարգ մուհարէպէսի թարիթինտէ պէօյիւք պիր եէր թութա
մուշ տուր :

ԲԱԼԷՎԵՍ ԷԹԻՍՖԵՐԵՏԱ ՕԼԱՆ ՄՈՒԱՄԷԼԻԱԹ

Ճէնէրալ Կուրդօնուն ուղադտան Բլէֆնայը նասըլ մուհասէրէ իթտիլինի
եօգարըտա նաղլ իթտիւր , շիսի կէլէլիմ Բլէֆնայը էն եաղընտան մուհասէրէ
իտէն պէօյիւք Բուս վէ Բուժան օրտուլարընըն մուամէլաթընա :

Ճէնէրալ Թօթլէպէն Բլէֆնահա մէմուր օլուպ , Կրան տիւք Նիդօլանըն օր-
տուսունա կէլաթալէ , արթըզ Բլէֆնայը հիւճուլ իլէ ալմագ թաաթլիւրու քիւլ
իւլէն մահվ օլմուշ պիթմիւտի : Իւչ տէֆա վէ եիրմի պինտէն զիյատէ թէլէֆ
իլէ օլան հիւճուլէր պօշա կիթտիւքտէն սօնրա , պիր տէօրաիւնճիւ եա պէչին-
ճի հիւճիւմէ տէ թէչէպպիւս իթմէք տաթթա տիւլանէլիք սայըլըրտը :

Ճէնէրալ Թօթլէպէն հէր քէչֆինի խիթամ իթտիւքտէն սօնրա , ուղուն պիր

բաբօրթօ իլէ կրան տիւք Նիդօլահա աղնաթտը քի , հիւճում իլէ Բլէֆնայը ալ-մադ մուհալ գապիլինտէն խոր :

Վէ պաշլըճա իւչ սէպէպէ մէպնի , պիր քի Ոսման բաշա իքի իւչ այ մէյ-տան պուլմուշ օլտուղունտան , պիր չօզ զէնաաթլը թապեալար վէ մէթէրիս-լէր հաբտըրմըշտը , իքինճիսի Բլէֆնա իսթիւնքեամաթընըն իչի բէք կէնիշ օլ-տուղունտան , պունուն հէր թէրաֆընա թօք հէթիշտիրմէք գապիլ տէյիլ խոր , օլ հալտէ մուհասէրէ օլան աքէր տայիմա պարընաճազ էլր պուլուպ , հանկը թէրաֆ իմաաաա միւնթաճ օլուր իսէ օ թէրաֆա հէթիշէպիլլըրլէրտի :

Իւչիւնճիսիւ Ոսմանը աքէրի էլինտէ օլան թիւֆէնքլէր հէմ չօզ մէն-դիլլի , վէ ֆիշէնքլէրի տէ օ գաաաա պօլ ուտու քի , հանկը թէրաֆտան հիւ-ճիւմ օլունաա հաղմուրտան սըզ գուրչուն հաղըպ , պունուն հասըլ իտէճէյի թէլէֆէ տաեանմադ գապիլ օլտաղտը :

Իմտի Բլէֆնայը սըզը մուհասէրէ խուպ , աճլըզլա թէպիմէ մէճպուր իթ-մէքտէն պաշգա չարէ եօզ տուր տէր խոր , Թօթլէպէն , վէ պունու տա օլ-տուղճա քէշֆ խուպ , Նիհաեթ Բլէֆնանըն իքի այտան դիատէ տաեանամա-հաճաղընր տա բէշինէն խապէր վիրտի , վէ սօնրա վուգուաթ տա պու քէշֆի թամ թաստիգ իթտի :

Իմտի Թօթլէպէնին բլանը , Բլէֆնայը սըզը սըզը մուհասէրէ իթմէք , կիթ-տիքճէ խաթթը մուհասէրէյի տարալթմադ , Ոսման բաշահա տըշարը ուղրաեա-ճադ հա դաշաճադ տէլլէք պրազմամադ , վէ պէքլէմէք քի Բլէֆնա աճլըզա տա-հանամաեղը թէպիմ օլուն , պունտան իպարէթ օլուպ , Բուս վէ Բուսան է-րիքեանը հարպը տա պու բլանը քեամիլէն թաստիգ իթմիշլէր խոր :

Լաքին Բուսանլար սապըրսըղըզ խուպ , մուգաաաթէմա կրիվիշա թապ-հասընըն ալընմասընտա Բուսլարա մուալլէնէթ իթմէլէրինտէ պէօյիւք չէճաաթ-կէօթէրմիշ օլտուղլարընտան , հիշ տէյիլ իսէ օնլէրինտէ օլան Պուզօլա նամ թապեալը վուրուպ ալմադ իչիւն իզն իսթէտիլէր , վէ բրէնս Շարըլ իպրամ-լարընա տաեանամայըպ իզն վիրտի իսէ , նիլնտէն դիատէ լաշէ մէյտանտա պը-րազարադ , Ոսմանլարտան պիր էյի թէրէլէնտիլէր , վէ պունուն իլէ Թօթլէպէ-նին բլանը պիր գաթ տահա թաստիգ օլունուպ , արթըզ նէ Բուսլարտան վի նէ տէ Բուսանլարտան հիւճում գապընա տիւչէն պիր քիմնէ պուլունտամտը :

Պունուն իւզէրինէ Բուսլար վէ Բուսանլար պաշլաաղլար խաթթը մուհա-սէրէյի սըղըշտըրմանըն չարէսիմ պազմաեա , պիր խաթթ քի հէթիշ պէշ քի-լօմէթրօլուզ (օն պէշ սաաթլըզ) թուլի հախօա չէվրէսի վարտը :

Պիւթիւն աքէր ալթը քիւմէյի թազսիմ օլունուպ , հէր պիր քիւմէ պի-րի պիրինտէն իքի պուչուզ սաաթ ուզադտա պլրէր մուհիմ մէվլի թուլթաա , վէ պու քիւմէլէր թէլէկրաֆ խաթթլարը վէ խէնտէքլէր իլէ պիրի պիրինէ պի-թիշտիրիտի քի , հիյնի հաճէթտէ հէրսի պիր անտէ պիր նօզթայա թօրլանա-րիսլէր հաբարադ , պու խաթթը մուհասէրէյի կիթտիքճէ սըզըշտըրըզ զըրդ թիւմէթրօյա գաաաա (սէքիզ սաաթլըզ եօլ) տարալթաճազլարտը :

Պու բլան թէքմիլ վէ միւքէմմէլ սուրէթտէ իճրա օլունուպ , հալընըզ տէօրտիւնճիւ քիւմէ թէրաֆընտա պիր աճայիպ վուգուաթ օլուր քի , ճէնէրալ Սզօյլէլէֆին գօմանտաընտա խոր :

Պու տէօրտիւնճիւ քիւմէ , Լօվաշ թէրաֆընա տիւչիւպ , պունտան ապ-

տէմքի Սեպտեմբեր 12 հիւճումնաւ, նաաւը քի մայիւմ տիւր Վուսար ֆէնա
պօղուտուղարնաւն պու մէվդի թէրք իթմիշլէրտի, վէ Սաման բաշա իտէ
հիւնի հաճէթտէ օրատան կէշէճէք պիր հօլ թէտարիք իթմէք իշիւն օրասընը
բէք մուհիմմ ատա իթտիյինտէն, Սեպտեմբերտէ Վուսար օրատան չէքիտիքտէ
պիր ֆըրդա ասքէր իլէ օրասընը քէնտիսի գապթ իթմիշ իտի :

Պու հալտէ Սամանը էլինտէ օլան պու նօղթա Վուսարըն խաթթը մու-
հասէրէսինին իշինէ պիր սիվրի գամա կիպի կիրմիշ օլտուղունտան, Վուսար
մէճպուր օլտուղարտը, պու թէրաֆտա օլան խաթթարընը տաշա կէրիյէ վէ
ուզազա գալտըրմագ քի, պիշիմսիզ պիր շէլ կէօրիւնիւրիւտիւ : Պուրալարը Վուս-
կիւլլէլէրի մէնգիլինտէն ուզագ գալտըրընտան, վէ կիւղէլ չալըրը պալըրար
օլտուղունտան, Սաման բաշա տէրունու Քլէֆէատա օլան պէշ ալթը պին սըղը-
րը տայիմա պուրալարտա օթլատըրը քալ քի, Վուսար կէօրիւպ տէ էրգագճա
տարտա օլմատըրընը աղնասընլար տէյի, Վուսար իտէ նէ օլուր իտէ օլտուն,
պուրասընը տա ալըպ Սամանըրը Քլէֆէայա թըղմագ իաթէրլէր իտի : իմտի
օրալարտա օլան Պրէսթօվաշ գարիյէսինի ալըպ ճիվարընտա թապեալար մէթէ-
րիսլէր եարմագ վէ իտէնտէքլէր գաղըմագլա մէշղուլ օլտուլար : Աքքին պու
Պրէսթօվաշ գարիսէսինէ հաքիմ Նէշիլ պալըր նամընտա պիր թէրէ օլուպ, օ-
րասընը տա էլտէ իթմէաթճէ, Վուսարըն Պրէսթօվաշտա բաշաթ տուրտպիլմէ-
սի գապիլ տէյիտի : իմտի Սգօպլէլֆ թաղըմընա էմր վիլիտի քի էվվէլ պէ էվ-
վէլ պու Նէշիլ պալըրը գապթ իթսինլէր, Թիւրքլէր իտէ օրատա մէթին թապ-
եալար եարըպ, վէ միւթէտտաթիտ իտէնտէքլէր ալըպ, պուսարըն իշինտէ բէք բա-
հաթ պարընմադտա իտիլէր :

Իմտի ալաֆրանկա Նօյեմբերին տօղուղունտա վէ աղչամըն սաաթ օն պու-
չուղունտա պու Նէշիլ թէրէ հիւճումնէ գարաթ վիրիլտի : Սգօպլէլֆ հիւճում
իշիւն տայիմա պէօլէ պիր կէճ վագթը թէրճիւ իտէր իտի, չիւնքի հիւճում ի-
տէն թապեալը գապթ իթտէ, կիճէ օլտուղունտան տիւշմէն կէլիպ թէքրաթ
թապեալը ալմաեա չալըշամագ : Հիւճում կէրի թէրաթիլիտէ տէ թապեաա օ-
լանլար կիճէտէն թապեաաաա չըղըպ տա կէրի կիտէն ասքէրի գօվաեաամագ-
լար տէր իտի :

Սգօպլէլֆ պուրալարը ճիւմլէտէն էյի պիլիլտի, իմտի աաթթի իւղրէ ու-
զագտան տա թանըլմագ իւղրէ, էն աղըր իւնիւֆօրմասընը կիլինիպ վէ պէ-
եապ աթընա պինիպ ասքէրէ արշ գօմանտասընը վիրտի, վէ պիրէր տէ քիւրէք
աաղըթտըրտը ասքէրէ քի, գապթ օլունան թապեալարտա պիր գաթ տաշա իս-
թիւքեաթ վիրսինլէր տէ պիր տաշա Թիւրքլէր կէրիյէ ալամասընլար :

Շալատա օ գատար գաթը բուս վարտը քի, Սգօպլէլֆ ասքէրինի պուլ-
մաեա չօղ կիւճլիւք չէքտի : Պու ասքէր Վուսարտան եէնի կէլմիշ կէնճ վէ ա-
թէշի թաղըմընտան ըտը, վէ Սգօպլէլֆ գօրգարտը քի հէրաթթէրլէրինի գապթ
իտէմէյիպ վէ իլէրի եիւրիւհիւպ տէ Քլէֆէանըն իշլրիսինէ տիւշմէսինլէր տէյի :
Չիւնքի միւրատ Քլէֆէայը ալմագ օլմաեըպ, աալթ օ Սիվրի Ուճու Թիւրքլէր-
տէն ալմագտը, իմտի ասքէրի էթրաֆընա ալըպ բէք չօղ նաթիւաթ իթտի քի,
բէք իլէրի սէյրիթմէսինլէր տէյի, սիզտէն մաթլուպում պու տուր քի տէտի,
տուրուն տէտիլիմ եէրտէ անինտէ տուրուպ, պիր աաթմ տաշա իլէրի կիթմէ-
եէսինիզ, Չիւնքի ասքէրլիք տիմէք, գօմանտանա իթաաթ տիմէք տիր :

Վուսար գաթը բուս սալէսինտէ թօք մէնգիլինէ գատար Թիւրք թապ-

եռասընա եանաչըպ, տէրագապ մէթէրիսէր եարարադ թօրաբը տիգտիէր վէ պաշլատըլար Օսմանլը թապեալարընը տէօյմէէէ, վէ թիւֆէնկէնտաղլար տա պիր պիրի իւղէրինէ գուրչուն եաղարմահա : Բուսլար, Օսմանլըլարը խննտէքլէ-
րինտէն թապեալարա գօվալատըլար վէ խննտէքլէրտէ քէնտիլէրի պարընտըլար,
լաքին եարը կիճէտէ Օսմանլըլար թապեալարընտան չըղըպ, պու խննտէքլէրի
թէքրար Բուսլարտան ալմադ իսթէտիլէր, պիր գօլ Թիւրք աաքէրի տէ Պրէս-
թօվաչ գարիեէսի իւղէրինէ ելուրուտիւ, հէլէ Բլէֆլատա օլան թապեալարտան
խաէ, պու Նէշիլ պայըրիւղէրինէ հիսապըղ կիւլլէրէր վէ շարամբօլլար աթըլըրտը :

Մնտան սօնրա Բլէֆլա իչէրիսինտէն քիւմէ քիւմէ աաքէր Բուսլարըն իւ-
ղէրինէ ելուրուտիւ, վէ պիր թաղըմը խննտէքլէրէ գատար վասլ օլուպ, Ալ-
լան՝ Ալլան՝ պաղըրարադ հէմէն խննտէքլէրին իչինէ կիրմէքտէ իքէն, Բուսլար
պունլարա գարչը տէմիր կիսլի տահանըպ կերիլէթաիլէր, վէ պիր իքիննճի հիւ-
նիւմիւ տախի քէղալիք, Պրէսթօվաչ գարիեէսի իւղէրինէ կիտէնլէր տախի պօ-
ղուլուպ կէրիլէտիլէր : Սգօպլէլէֆ խաֆիֆճէ եարալանտը, վէ խննտէյին իչին-
տէ եաթտը ուլուտու :

Իրթէսի կիճէ Օսմանլըլար պաղթէթէն Բուսլարըն իւղէրինէ հիւնում ի-
տուպ դաֆիլէթտէ պուլաճաղլար իւմլտինտէ խտիլէր : Լաքին Սգօպլէլէֆ խն-
տէքլէր իչինտէ բուսուտա աաքէր սաղլամըչ օլտուղունտան, պրաղտը քի Օս-
մանլը աաքէրի խննտէքլէրէ գատար եանաչսըն վէ պիրտէն պիրէ պիր եաղըմ
աթէչ րիւսքիւրթտիւլիւ կիսլի, հիւնում խտէնլէրին պիր թաղըմը եէրէ սէրի-
լիպ, գալան տա դաչան դաչանա օլտու :

Օսման բաշա բէք իսթէր իտի պու Նէշիլ պայըրը էլինտէ թու թմադ, լա-
քին նէ եարտը իտէ տէ Բուսլարը օրատան տէֆ իտէմէտի, Սգօպլէլէֆ իքիննճի
տէֆա տա եարալանտը, հէմ պու տէֆա աղըրճա, լաքին պաթալ պիր գուղու
քիւրքիւ օլտուղունտան, ընա սարըլըպ քէնտինի մուհաֆապա իթտի, վէ տէօրթ
պէչ կիւն սօնրա եինէ գօմանտապընը էլէ ալտը :

ԲԼԷՎՆԱ ԻԶԻՆՏԷ ՄԱՀՍՈՒՐԱՐԸՆ ՀԱՆԻ

Բուսլար վէ Բուսմանլար, ուղապտան վէ եաղընտան Բլէֆլապը պէօյլէ սը-
ղը սըղը սարըպ պիր տէլիք պիլէ պրաղմատըղլարը հալտէ նէ իտի աճապա ի-
չէրտէքի մահաուրլարըն հալի :

Բլէֆլատա իւչ դաղէթա մուխպիրլէրի օլուպ, պունլար տա Օսման բա-
շա իլէ պէրօպէր Բլէֆլատա գարանըպ դալմըչլարտը, վէ պունլարըն պիրի Ֆը-
րանսըղ օլուպ կէօրտիւլլուիւ թէքմիլէն Թաշ դաղէթապընա եաղմըչտը :

Հէր նէ գատար ուղունճա իտէ տէ, Բլէֆլա մուհապէրէսի հարպ թէվա-
րիսինտէ զիքրի օլան էն պէօյլէք մուհապէրէլէրին պիրի օլտուղունտան, պի-
ղիմ պու թարիսին զըսալըղընա պաղմաեղըպ, պէր վէչհը աթի թէքմիլէն թէր-
ճէմէ իտէրիղ :

«Կօրնի Տուպնիք վէ Թէլիլին թէսլիմ օլտուղունու ճէնէրալ Կուրդօ Օս-
ման բաշահա պիր Թիւրք դապիթի վէ տէօրթ նէֆէր հարպ եէսիրի իլէ խապլը

կէօնտէրմիշտի : Պունկար նէ տէրէճէ աղըր վէ ֆէնա հաժատիալէր իսէ տէ , պէօյլէ գաչ ալտան պէրու գահրամանքեարի պիր չէճաաթ կէօսթէրէն աաքէրի Սթանպօլ քէնտի հալինտէ պրագմագ վէ մութլագ կէլիր դուրթարըր իւմիւտի իլէ քիմնէ մէհուս օլմամըչ խտի :

«Լաքին հիչ պիր թէրաֆտան պիր խայր խապէր զուհուր իթմէտիքտէն մաատա , կրիվիչա վագաասընտան սօնրա Բուս էրիքեանը հարպը Սաման բաշահա իքի նուսիտէ Թաչա վէ տէօրթ նուսիտէ Տէյէ նիւ զաղէթատը եօլլատըլար : պու զալթիալարտա իրի եաղըլար իլէ եաղըլըլտը , «Անատօլուտա Մուխթար բաշանըն ֆէնա պիր պօզկուհու . » օնտան սօնրա երնէ պու զաղէթատարա տէրճ օլուհան պիր թագըմ թէլէկրաֆլար վէ մէքթուպլէրտէն տէ աղնաւըլըր խտի քի , Մուխթար բաշա օրտուսու եիրմի պին աաքէր վէ օթուղ թօր թէլէֆի իլէ թէքմիլ բէրիշան օլմուշուտու : Աէ Սիւլէյման բաշանըն Թունատան պէրի կէլէմէզ օլտուղուտա պու զաղէթալարտա եաղըլըր խտի , պիր տէ Բաուֆ բաշանըն Սէրասքէր բաշահա չէքալիյի պիր թէլէկրաֆ սիւրէթի վարըտը Շիպլագտան , քի մաալի չու խտի : «Պուրալարտա իւչ կիւն իւչ կիճէ չէալա գար եաղաղընտան , հիչ պիր աաքէրի հարէքէթ գապիլ տէյիլ տիր : »

«Ելթէ պէօյլէ պիր հալտէ , Բուսլար վէ Բուսանլար պաչլատըլար հէր թէրաֆտան չէտիտէն թապեալարըր վէ չէհրի թօր իլէ տէօյմէնէ : Ելք մուտարէպէրումի Հոկտեմբերինին օն իքինճի կիւնիւ աղչամ իւղէրի պաչլաեղպ , տէնշէթու սէտալար իլէ Բլէֆա իւղէրինէ տօլու կիպի կիւլլէլէր եաղարաը , աաքէր խայր վագըթտան պէրու պուհա ալըչըզ օլտուղուտան , Սաման բաշա պու միւտարէպէտէն տօլայըր ասլա պիր թէլաչ կէօսթէրմէյիպ , հաթթա իսթէր խտի քի Բուսլար պու աթէչէ տէվամ իթսինլէր վէ ճէպլսանէլէրինի թիւքէթսինլէր , Հէր կիւն սապահ էօյլէն վէ աղչամ պու միւտարէպէտէ տէ տէվամ օլուհուրտու , վէ եալընըզ աղչամլարըր վագթ պիր աղ չաչըրըրաը :

«Հալ պու քի նէֆսի Բլէֆա չէհրինտէ աաքէր օլմայրպ , խաաթալար եալարըլար վէ Պուկար ահալիսի օլտուղուտան , խաաթաթ օնլարա օլուրուտու :

«Բուս զօմանտանլարըր ճէպլսանէլէրին նէրէլէրտէ օլտուղլարընը պիլմէտիքլէրինտէն , ճաթիլէրէ նըշան ալըր վէ գուպուղլարընը օրալարա ալմարլարըր , գանն իտլէք քի ճէպլսանէլէրի օրալարտա տըր :

«Եպթիտատա Բլէֆա չէհրի պէօյլէք պիր խաաթաթ կէօրմէտիյինտէն , կիւլլէլէրտէն սաղընան աղ օլտու . լաքին սօնրա սօզաղլարտա վուրուլուպ էօլէնլէր . գատընլար , չօճուղար , վէ խաաթախանէլէրտէ խաաթալար վէ եարաւըլարըն սըրա իլէ կիւլլէտէն թէլէֆ օլտուղլարըր կէօրիւլտիւքտէ , Պուկարլար հէր քիլիսէլէրէ գաչմահա պաչլատըլար : Ելք էվլէլ գատընլար չօճուղարըր իլէ քիլիսէլէրէ եէրլէշտիլէր , եաթազ վէ եօրկան թաչըրըլար վէ թաաթլարընրտա օրատա եէմէլէ պաչլատըլար : Քիլիսէլէրտէ քիւննիւք տիւմանը եէրինէ չօրպա սիւմանլարըր հաժալը գարլարաը : Քիլիսէլէրին հալի թէէսսիֆ իտէճէք պիր հալ խտի , իլա կիճէլէրի քի , էօթէտէ պէրուտէ պին գատար շամա եանարագ պու օէֆալթիլ իւղէրինէ սաքիլ պիր ըչըզ սաչարաը , վէ աալըր բէսմի ալընրպ պիւթիւն տիւնեսայա կէօսթէրիլէճէք սէյր պու խտի , լաքին Բլէֆաաա պիր բէսսամ եօղուտու քի պուհու եաղապիլսին :

«Պու քիլիսէլէրին հալի կէօրիւլէճէք պիր չէյ խտի , Պուկարլարըն Սաման բաշահա պէօյլէք բայէթլէրի վարաը , չիւնքի պէչ ալտան պէրու դէրրէ գատար

ինձինս մէջիւնէր խոր, լաքին արա սորա ֆէնա խապէրէր վէ արածիֆէր տէ նէր օլունուր խոր, Պուլիարլար Յաման բաշատան վէ աւքէրտէն օ դատար է- մին խորէր քի, պէօլէ պիր շէյ իշիթտէքտէ, չօղու պու պիզիմ էշէքլէրին ի- շի տիր տէրլէր խոր :

« Լաքին նէ չարէ քի Յաման բաշանն նէ Սիմանպօլ իլէ պիր իիթիլաթը վարար, նէ տէ Որխանիյէ իլէ . Շէվքէթ բաշատա տէֆա տէֆա սայիլէր կէ օն- տէրիլմէնէ թէշէպպիլու օլունտու, լաքին ճիւմէտի տէ Բուպարըն էլինէ տիւ- չիւպ, հիշ պիրի Շէվքէթ բաշայը կէ օրէմէտի :

« Յամանլը ֆաթիլեալարընն չօղու նէ վար նէ եօզ պրպ, վէ ինէք արա- պալարընա պինիպ շէհրիտէն չըգընչարար, լաքին Բու օրտուլարընտան կէշէ- մէհիպ շէհրին էթրաֆընտաքի պահըրարտա ետեըլպ գալմընչարար :

« Մուհասէրէտէն էն դիատէ էդիեթէ Գէքէնլէր պու դալալլըար օլտու, չօնուդար չըպլազ ալազ չամուրար իշինտէ կէզէրլէրտի վէ դատընպարըն էլպի- սէլէրի բարա բարչա օլուպ, սօուգտա վիճուտլէրինի տախի էօրթէմէղլէրտի, վէ եիւզլէրինի պիլէ առէթլէրի իւզրէ գարահաճադ պիր գումաշ պուլամադ- լար ըտը :

« Ալաֆրանկա Նոյեմբերին պիրինտէ, սօուգ շիտէթինի կէօթլիմէնէ պաշատը իտէտէ, օտուն եօզուտու քի եալըպ ըսընաընլար, աւքէր կիճէ մէ- թէրիլէրտէ տօնմամադ իշիւն, պաղարտա օլան սամա քիւթիւքլէրինի սէօ- քիւպ սէօքիւպ, սըրթլարը իլէ թաշըրլարար, Բլէֆանն էթրաֆընտա պիր պաղ պիլէ գալմատը, վէ աղալլի իւշ սէնէ լաղըմտըր քի եէնիսինի տիքիպ մահաու- ալընապիլսին :

« Աւքէրին եէնէճէյի տէ չու թայինաթման իպարէթ խոր : 1. Եիւզ տիր- ճէմտէն էքսիք պիր էքմէք, օ տա նըսֆը պուգտա վէ նըսֆը մըսըր պուգտա- յընտան եօղուլմուշ օլարադ : 2. Ալքսէն տիրիլմ գատար էթ, ֆազաթ դա- եէթ ֆէնա սօյունտան, չիւնքի Բլէֆանտա մուգատտէմա էրգադ թաշընա վէ աճ գալըպ եէվմիյէ օն պէշ եիրմիսի թէլէֆ օլան էօքիւզլէրին էթի խոր :

« Թայինաթին թէվզի շէհրին պիր դաշ մահալլինտէ իճրա օլունուրուտու, լաքին թայինաթ արմաեա կէլէնլէր կէճ կէլիթիլէրինտէն, աւքէր ալէօսապաշ չօրպալարընը հաղըրլար խոր, եանի օլտուգճա տիւզ պիր թաշ իւզէրինտէ միւն- քին մէրթէպէ մըսըր պուգտայընը էզիպ պիր աղ թուզ իլէ դայնար սուեա ա- թարլար վէ բիշէր բիշմէզ ալըպ եէրլէր խոր, վէ աղչամատադ օնուն իլէ իտա- բէ օլաճաղլարար : աւքէր նէ գահլէ եիւզիւ կէօրիւրտիւ նէ տէ չայ վէ նէ տէ միւսքիրաթ :

« Լաքին մուհասէրէ ուղանտըգճա հէր շէյ նէտրէթ վէ գըլմէթ քէսպ իթ- մէնէ պաշլատը, հէլէ էրգաղըն պահաար հիշ մալիւմ տէյիլ խոր, սապահլաղըն պիրէ ալընան շէյ աղչամա իքիյէ իւշէ չըգարար : Ան դիտառէ պուլունմաեան շէյ թիւթիւն, շէքէր վէ էթ խոր, Նոյեմբեր եէտիսինտէն սօնրա ուն տախի պուլունմաեան պաշլատը : Հէլէ թիւթիւն պուլունմաեան աւքէրէ բէք էզի- ֆրանգա սաթըլըրար, օնու տա թարթըտա աղըր կէլսին տէյի Եահուտիլէր նէմ- լէթիլ ըալաթըր վէ էօյլէ սաթարլարար : Ալադաա Պուլիար չօրպաշըլարընտա գըթ կէլէճէք, օնլար տա պիլմէտիքլէրինտէն էքսէրիա կէօթիւպ սաղլարլարար :

«Ասքէրին հէյէճէյի պու օլտուղու հալտէ , պարէմ էլպիսէլէրի թէմիդ օւլայրտը , խէնտէքէրին իշինտէ պէլքիմ պիր ազ տահա բահաթ իտէպիլիրլէրտի . լաքին էլպիսէլէրի հիչ հօզ կիպի իտի , Սօֆիատա միւթէատտիտ զօհուռն տէրիլէրի ալընըպ , ասքէրէ քիւրք հարըլաճադտը , պուռնլարտան պիր տանէ պիւլէ Բլէֆիայա կէլէմէտի :

«Օսման բաշա մահէթինտէ օլան ասքէր էլլի պինտէն ղիատէ իտի , լաքին խապթալըգտան կիթտիքճէ էքսիլմէքտէ օլուպ , տահա սըզ սըզ նէօպէթլէրի կէլիրտի , հէր պիր նէֆէր իքի կիւն աչըգտա վէ իքի կիւն խէնտէքտէ նէօպէթ պէլքէր իտի :

«Ասքէր օ դատար տաղընըզ իտի քի , Օսման բաշանըն մահէթինտէ պիր թապուր Խսլամ , Խրիսթիան կէօնիւլլիւ ասքէր օլուպ , պուռնտան պաշպա ինթիաթ ասքէրի հօղուտու . հասըլը նէ բապըթալը հէհէճէյի վարտը ասքէրին նէ կիյէճէյի նէ տէ մաաչը , Գարաատաղտան վէ Սըրպտան կէլէնլէր տալսի հէտի այտըր մաաշ ալմամըլլարտը :

«Օսման բաշա գըրդ սէքիզ հաչընտա պիր ղաթըր տիրայէթսըֆաթ տըր , անըր հիւքսէք , կէօզլէրի քէսքին վէ պազըչը չիրին տիր : Պօյու ուղուռն , գօմանտասը գըստա ֆազաթ թէյսիրլի , վէ հարէքէթի քիպար հարէքէթի օլտուրուռնտան , ասքէրին պէօյլէք բայէթի վար իտի ղաթընա :

«Միւշարիլէյ՝ գօշարագ ալթը կիւնտէ Բլէֆիայա կէլտիքտէն սօնրա , չապըրընը խաթթլարըն էն էօնիւնտէ դուրտուրմուշուտու , վէ պէշ այ տիւղիյէ զու էն թէհլիքէլի մէվլիտէն պիր հէրէ գըմըլտանմատը : Արիվիչա վէ Բատիւպէվօ մուհարէպէլէրինտէ էթրաֆընա հաղմուր կիպի կիւլլէ տիւշէր իտի , էւմէրասը չօդ չալըշտը քի չաաըրը օրատան գալտըրսըն տէյի , լաքին տիյնէմէկիպ բէք բէք էթրաֆընա պիր մէթէրիտ հարտըրտը :

«Հէր կիւն թապիտալարը կէղիպ քէնտի իշինի քէնտի կէօրիւր , վէ քիմսէհէ պիր շէյ սըրարըշ իթմէզ իտի . Բլէֆիա մուհաֆազասը սըրֆ քէնտի ազլընըն իշի իտի վէ մուսվինի հալընըզ էրիքեանը հարպ բէյիսի Թէվֆիզ բաշա իտի :

«Էն քիւլիւք մուխաթարա վազթը , պէնի ուհանտըրըն տէյի սըզը սըզը թէնպիհ իթմիշ իտի , վէ միւշիր աեազտա օլտուղու հալտէ , քիմ հաթապիլիր իտի . միւշիր հէր սաաթ քէնտինի թէհլիքէլի էլգա իթտիյի վազըթ քիմ քէնտինի թէհլիքէլէն սազընապիլիրտի , միւշիր գուսպարալար կիւլլէլէր գուրշուռնլար իշինտէ կէղտիյի հալտէ , քիմ նէֆտինի սազլահապիլիրտի :

«Թաճիւպէ շահան չէյ , Օսման բաշա հիչ պիր Բուս գօմանտանը իլէ պիղզաթ կէօրիւլմէք իսթէմէտի , Արիվիչա վազաասընտան սօնրա , Բուսլար պին 300 դատար էօլիւլէրինի կէօմմէհէ բուխաթ իսթէմէք իշին Օսման բաշա իլէ կէօրիւլմէք իսթէտիլէր : Օսման բաշա թէմիդճէ կիյինիպ աթընա պինէճէք օլտուղու հալտէ , ճայտը , վէ հէրինէ Թէվֆիզ բաշայը կէօնտէրտի :

«Շիրմի կիթէմ Բուս գօմանտանը իլէ պիղզաթ կէօրիւլմէմ , պէլքիմ Ըսթանպօլտա պիր չիւքհէլէ վարըրլար , Բուսլար հէտիյէ հա ազճէ իլէ իղֆալ իտէհօրլար ղանն իտէրլէր տէտի վէ վազ կէշտի :

«Օսման բաշա պէօյլէ օլուպ , իքի թէրաֆ նէֆէրաթը տա պիր պիրլինի կէօրտիւքտէ , պիղ բէք էյիյիզ բէք բահաթըզ , էյի հէյօրուզ էյի ինէյօրուզ տէյի պիր պիրլինին էօնիւնտէ հանլարընը հէրէ վիրմէզլէր վէ տայիմա թէմիզ

զըեաֆէթիւն պիր պիրի գարշըսընա չըղարլարըսը տա , առքըրիքաէ ճէնկլէր-
աէ էքսէրիա պու պէօյլէ օլուր :

—

ԲԼԷՎ.ՆԱՅԸ ՄՈՒՀԱՍԵՐԼՏԵՆ ԳՈՒԹԱՐՄԱԳ ԻԶՐԷ ՄԷՀԷՄԵՏ ԱԼԻ
Վ.Է ՍԻԼԷՅՄԱՆ ԲԱՇԱԼԱՐԸՆ ՂԱՅՐԷԹԻ

ՄԷՀԷՄԵՏ ԱԼԻ ԲԱՇԱ ՍՕՖԻԱՏԱ ՊԻՐ ՕՐՏՈՒ ԹԷՇԲԷԼ ԻՏԵՐ

Օ արալըզ Օսմանլը տէվլէթինին միւսթաղպէլի Բլէֆնա իւղէրինտէ օլտու-
ղունտան , Օսման բաշա էօյլէ մէմուլ խտէր խտի քի , Սթանպուլտա պէօյիք պիր
գուվլէթ թէտարիգի իլէ եարաըմընա կէլինիր խտի , լաքին պու իւմիտի պօշա
չըգոր . Բուսճուգտան Վիտինէ վէ Պալլանլարտան Օրխանիյէէէ գատար տար-
մատաղըն պու գատար Օսմանլը ասքէրի վար խտի Բումէլիտէ . լաքին էնլի էր-
պապը խթիխտամ օլունմատըղընտան , տէրլէր էճնէպի մուհարրիլէրի , պիր
գուվլէթլու վէ մահիր գօմանտան զուհուր խտուպ տէ պոււնլարը պիր նօզթա-
եա թօրլաեամատը : Օսմանլը ճէնէբալլարընտա ազըլլըսը տա վարաը մէհարէթ-
լիտի տէ , լաքին հիչ պիրի օ պիրիտի իլէ պիրլէչիպ տէ , պիրլիքտէ պիր հարէ-
քէթ խտէմէտի :

Սիւլէման բաշա Ձարէվիչին օրտուսունու եարըպ տա , Բլէֆնանին խմա-
տընա եէթիլմէք իւղրէ իւչ ճէնկ վիրտի , եալընըզ պիրինտէ պախթլար օլուպ
օնտան տա խթիֆատէ իթմէնին եօլունու պուլամատը , Շիպլա օրտուսու եւ-
րինտէն զըմըլտանամատը , Մէհէմէտ Ալի խտէ իլէրի կիթմէք շէօյլէ տուբսուն ,
Օրխանիյէ խաթթլարընտա պիլէ տուբամատը , նասըլ քի շիմտի հիքեայէ խտէ-
ճէք խտէք :

Մէհէմէտ Ալի թունա օրտուսունա պաշ գօմանտան իքէն , նէ սէպէպէ
ինֆիսալ խտուպ , Պօնա վէ Հէրսէք թէրաֆընա թաեին օլունտուղունու մա-
հալինտէ նաղլ իթմէչիպ , հալ պու քի միւշարիլէյ՝ հէնիւղ Պօնա Սէրայա վաթ
օլմաղտան Սօֆիա Օրխանիյէ օրտուսունա գօմանտան նասպ օլունտուղու թէ-
լէկրաֆլա քէնտիսինէ պիլտիլիլաի : Կօրնի Տուպնէք վէ Թէլիչին աիւլմէսինտէն
վէ Շէվքէթ բաշանըն ֆիրարընտան սօնրա պու գարար Սթանպուլտա վիրիլմի-
լիտի , լաքին իւ իւլմէն կէչտիքտէն սօնրա :

Հէր նէ հալ խտէ Մէհէմէտ Ալի գօշուպ , ալաֆրանկա Նոյեմբերին Յինտէ
Սօֆիաեա վաթ օլտու . իքի կիւն սօնրա Սըրպիսիան ճիւպըրնտա նէ գատար
ասքէր վար խտէ հէր Սօֆիաեա թօրլանըլը , Սիւլէման բաշաեա խմատա կի-
տէճէք օլանլար տա :

Ալաֆրանկա Նոյեմբեր 11տէ Մէհէմէտ Ալի բաշա Սօֆիատա օթուղ ալ-
թը թապուր բիտտէ , ալթը ալայ սիվարի վէ օթուղ ալթը թօր , պաշընա թօր-
լաեապլիտի :

Իւչ կիւն սօնրա ալճը , ըէտիֆ , մուսթանֆըղ , Ձէրքէս , պաշը պօզուգ
պիր խալը ասքէր իլէ պիր գաշ պաթարնա խաֆիֆ թօրլար տա վէ տաղ թօր-
լարը տա թէտարիք խտէպիլտի , պոււնլարը Շէվքէթ բաշանըն կէրինէ կէչէն
Շաքիր բաշա Շիպլատան կէթիրէպլիլմիլ խտի :

Պօման ասքէրինտէն տէ երրմի պէշ թապուր վէ Բուժմէլիտէն տէ խայր ասքէր կէլտի եէթիշտի , քէղալիք Գուտուս , Անթէքիա , Պէյրուս , վէ Ատանա րէտիֆլէրի . շէօյլէ քի Նոյեմբերին սօնլարընտա զաղէթալարտա շու Ֆէրան հիսապ օղունուրուտու :

4.—Օրտուկեան Սօֆիա օլուպ , պիրինճի Փըրզա զօմանտանը Իզզէթ բաշա .

2.—Բադօպիտա Փըրզասը զօմանտանը , Հաճի Հասան բաշա .

3.—Ալաթիցա Փըրզասը զօմանտանը , Նէտիմ բաշա .

4.—Իզթիման Փըրզասը զօմանտանը , Հաֆըզ բաշա .

5.—Պանիա Փըրզասը զօմանտանը , Մահմուտ բաշա .

6.—Սօֆիա Փըրզասը զօմանտանը , Ապտի բաշա .

Պուշլարտան մատտա Օրխանիյէտէ Շաքիր բաշա , Մէհմէտ Ալի բաշա , Սաման պէշ վէ Նուրի բաշա Փըրզալարը քի 36 թապուր , 4200 սիվարի վէ 32 թօրտան միւրէթթէպ օլաճագար :

1.աքին սահիհի զաղէթալարըն պու հիսապընա ճէվապ վիրմէտի . չիւնքի Մէհմէտ Ալի բաշանըն պաշընտա օլան ասքէր հիշ պիր վաղըթ երրմի պէշ պին նէֆէրի թէճալուզ իթմէտի , օ տա զարմա զարըշ , հէր եէրաէն , հէր ճինատէն , աճէմի թալիմսիզ վէ պիրի պիրինի թանըմազ արը ասքէր օլուպ , թալիմ վէ թէրպիյէլէրինէ տէ վաղըթ եօղունուտու :

ԿԱՌԲԳՕ ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԱ ՏՕՂՐՈՒ ԻԼԷՐԻ ԵԻԻՐԻԻՐ , ԲՐԱՎԱԶ ԻԼԷ

ԷԹՐՈԹՅՈՒՆ ԲՈՒՍԼԱՐ ԱԼԸՐԼԱՐ

Մէհմէտ Ալի բաշա ազ չօղ հէր նէ գատար ասքէր թօրլամըշ խէ տէ , Բուշար պու խապէրի ալարդտա , արթըզ բահաթ խտմէտիլէր . չիւնքի Բուսլարըն ասքէրի եէթմիշ պէշ քիլօմէթրօտան զիատէ թուլի օլան պիր մշսաֆէյէ տալըլմըշ օլտուզլարընտան , վէ պիր եէրաէ պէօլուճէք պիր քիլօմէլէրի պուսլունմաաղըրնտան օլապիլիրտի քի , Մէհմէտ Ալի բաշա օթուզ զըրզ պին ասքէրլէ Սօֆիատան երրուսիւն , վէ սէյրէք Բուս ասքէրինի երրթըպ , Բլէվա-նըն խմատընա եէթիշտին , վէ Բլէվա մուհասէրէտի ճիտտի օլմանըպ , խայալի պիր շէշ օլուտու :

Խմտի գարար վիրիլտի քի Սօֆիատան Բլէվաեա միւրթէտ օլան ճատտի իւզէրինտէ Սամանլընըն էլինտէ նէ գատար տար պօղաղլար վէ զօր կէչիալէր վար խէ հէրսիտէ ալընսըն , վէ հիյնի հաճէթտէ Մէհմէտ Ալի բաշա օրտուսու իլէրիլէեէճէք օլտուղու հալտէ օնա տա կէչիտ վիրիլմէսին ,

Սըրթմըրը Բլէվաեա չէվիրտիլմիզ հալտէ , ալթմըշ քիլօմէթրօ գատար ուղադտա , զարպտա վէ սօլտա Սամանլըլարըն էլինտէ Բրէվաշ վէ Էթրօր խմմիտէ իքի մուհիմ կէչիտ վարտը քի , պուշլարա խթիշքեհամ վիրիլէրէք , Սամանլը ասքէրի մուհաֆադասը թաշթընտա խտի , պիր ազ տահա իլէրիտէ վէ սաղտա Օրխանիյէտէն կէչէն ճատտէ վար խէ տէ , Օրխանիյէ Միտահթ բաշանըն եարմաեա պաշլամըշ օլտուղու պիր քիւշիւք շէհր օլուպ , հէնիւզ էհէմիլեէթի

եօզոստու, վէ սօլտա օլան Բրէվաչ վէ Եթրօքօլ կիպի մուհիմ մէվզիլէր ալըն-
մագտան Սրխանիլէ եւ տօղրու իլէրլէմէք, ասքէրիճէ այնի խաթա նէվ ինտէն խաի :
Իմաի նասըլ քի տէտիք, պու իքի մահալին ալընմասընա գարար վիրի-
լիպ, Կրան տիւք Նիգօլա տախի պու բլանը թաստիգ իթտի : Պունուէն իւզէ-
րինէ Կուրգօ հարպ մուամէլաթընա թէչէպպիւս խոուպ, պիրի պիրինտէն ան-
ճագ տէօրթ պէչ սաաթ ուղաղըղը օլան պու Բրէվաչ իլէ Եթրօքօլու պիր վա-
զըթտա վուրուպ ալմագ իսթէտի, վէ ճէնէրալ Տանտիվիլի Բրավաչ, վէ ճէ-
նէրալ Շուալօֆու Եթրօքօլ իւզէրինէ սալտըրըպ, քէնտի տէ Շուալօֆ գօլունուն
արգասընտան կիթտի :

Եւրօքա միւլսպիրլէրի, պու իքի միւսթանքէմ մէվզիլին ալընմասը իւզէ-
րինէ ուզուն ուղատընա հիքեայէլէր իտէրլէրսէ տէ խիւլասասը շու տուր : Օս-
մանլըլարըն իսթիհքեամլարը էօնլէրի աչըգ վէ արգալարը զանէթ չէթին վէ
եալչըն գահալար իւզէրինտէ խաի : Օսմանլըլար խայալ տախի իտէմէվլէրտի քի
տէրլէր, Բուսլար արգալարընա թօք վէ ճէպխանէ չըգարապիլսինէր, չիւնքի
աթիլը ասքէրի պիլէ չըգամագտը : Կուրգօ Օսմանլըլարը ալտաթմագ իւզըէ պու
իքի մահալ իւզէրինէ տէ էօնտէն վէ աչըգտան հիւճում իտէճէք կիպի մանօվ-
րալար կէօթէրտի, վէ պագը կիճէ վէ պագը տա կիւնտիւզ, մէվօիմ իդթիգա-
սընտան հավայը բուս գաբլամըչ օլտուղու վագըթլար ասքէրի իլէրի սիւրիւպ,
ասքէրինի ինանլըմագ տէրէճէ միւլքիլաթա թահամիւլ իթտիքէրէք, իթտի
իթմէտի Օսմանլըլարըն արգասընտան թէքէլէրինէ թօքլար տա չըգարտը, ճէպ-
խանէ սանտըղլարը տա : Վագաա Կուրգօնուն շու մանօվրասը պէօյիւք վէ մէ-
թին պիր գալէ հագըրտա օլայտը, աղիմ չէօրէթի մուճիպ օլաճագտը, լա-
քին Պալգան կէչիտլէրինտէ զայպ օլմուչ իքի գասապա իւզէրինտէ օլտուղուն-
տան, թէվարիխէ գայտ օլմուչ տուր, Փագաթ լիսանտա օ գատար թէվաթուր
պուլմամըչ տըր :

Հէր նէ իսէ, Նոյեմբերին սօնլարընտա կէրէք Բրավաչտա վէ կէրէք Եթ-
րօքօլտա սապահալայըն գաղըպ, Օսմանլըլար մէմուլին զայրի օլարագ թէքէլէ-
րինտէ Բուս թօքլարը վէ Բուս ասքէրի կէօրտիւքլէյին, ատէթա չաչըրտըլար
տէրլէր Եւրօքա մուլսպիրլէր, վէ մուգավէմէթի գապիլսիդ կէօրիւպ, պիր իքի
թիւֆէնք պօշաթտըգտան սօնրա պուլուլարըն վէ բուսլարըն իլինտէն կէչիս
պիւա թէլէֆ ճանլարընը գուրթարտըլար վէ սէլամէթէ չըգարտըլար : Եթրօքօլ
տա Բրավաչ տա պու վէչ իլէ հէր նէ գատար Բուսլարըն էլինէ կէչտի իսէ տէ,
Օսմանլը ասքէրինտէն հիչ թէլէֆ օլմատը, Բուսլարըն թէլէֆի տախի տէօրթ
պէչ զապիթ վէ եիւզ էլլի գատար նիֆէր սայըլտը :

Օ կիւնիւ ճէնէրալ Կուրգօ Եթրօքօլա կիրտիքտէ, Պուլկարար ատէթլէրի
իւզըէ պայրագլար վէ թուզ էքմէքլէ ճէնէրալը գարչըլատըլար, վէ Կուրգօ
տօղրու քիլիսէեէ կիտիպ տուա ըսմարլատըլտա, տուա իտէճէք բարաս պու-
լունամատը :

Սէպէպինի սիւալ իթտիքտէ, իրթէսի կիւնիւ զասիպլէրին էլինտէն պիր
թագրիպ գուրթուլուպ, Եթրօքօլա կէլէն պիր բարաս վուզուի հալի չէօյլէ
նազլ իթտի քի, սահիզ զայրի սահիզ օլտուղունու պիլմէլիզ, Փագաթ հէմ
պիւթիւն Եւրօքա զազէթալէրինտէ նազլ օլունուպ, հէմ տէ էճնէպի թարիթ-
լէրինէ տէրճ օլունտուղունտան պիզ տէ օնլարըն բիվայէթի տիր տէեէքէք, Իւ-
պու թարիլսիմիլէ սատէճէ տէրճ իտէրիզ :

Իշխէ մէրդում բարասըն ըրվանէթի : «Բուս աքէրի Էթրօրօլ իւղէրինէ իլէրիլէմէնէ պաշլատըղը կիպի , պիւթիւն Խալամ աճալիսի ֆամիլեալարը իլէ պէրապէր Սօֆիաեա հիճրէթ իթտիլէր . Էթրօրօլ զայիմագամը Նազիֆէֆէնտի օ արալըգ պիւթիւն Պուլկար միւթէպէրանընը նէգտինէ ճէլպ խոուպ , քէնտիլէրինին տէ Խալամ աճալիսի իլէ պէրապէր հիճրէթ իթմէլէրինի թէնպիհ իթտի , հաթթա սիղէ գօլայլըգ օլմագ իւզըրէ կէօշ արապալարը վէ եւլէ հալվանլարը տա հազըրլամըլըմ» տէտի :

Նազիֆէֆէնտինին մագսէտի պու խտի քի : Պուլկարլար Բուսլարը սէվմէնօր կիպի կէօսթէրսին , վէ Բուսլար տա Պուլկարլարը : Բուսլար Էթրօրօլա կիրտիլի կիպի հէրսինիղի քէսէճէք տէյի Պուլկարլարա դօրգու վիրիտի :

Լաքին Պուլկարլարըն պու մագուլէ թէշվիդաթա եանաշմանըպ , Խալամլար իլէ պէրապէր հիճրէթ իթմէք իսթէմէտիքլէրինի կէօշալիքտէ ֆէվղէլատէ հիտտէթլէնիպ , հէրսինիղ Մօղգօֆսուհուղ , վէ տէվլէթ լեպյինիսինիղ տէտի վէ օն պէշ գատար էն միւթէպէր Պուլկարլարը , վէ պիւթիւն բարասլարը վէ էն զէնկին ֆամիլեալարտան պիր թաղըմ դարըլարը վէ կէնճ զըզլարը ալարագ , կիւեա ըշհին մագամընտա Որխանիլէնէ կէօթիւրտիւ , տէեւրէք քի , եա պիւթիւն Պուլկարլար արշամտան կէլիլէր , եա եօգսա եօլտա հէրսինի քէսէրիւմ :

Լաքին Որխանիլէ իսէ , Բուսլարըն վիւրուտինտէն դօրգուպ , օրատա տա հէմէն քիմսէ գալմամըշ վէ հէպ տահա էօթէտէ օլան Արաշէք թէրաֆընա հիճրէթ իթմիլէր խտի : Եօլլար տար օլուպ , օ գատար իզտիհամ վարտը քի , իլէրի կէշմէք գապիլ տէյիլ խտի , վէ պուհտան տօլայը արտտան կէլէն Խալամ մուհաճիրէրի իլէ էօնտէ պուլուհանլար պէյինտէ գավկա նիզա զուհուր խոուպ , պէյնլէրինտէ պիր թաղըմ թէլէֆը նուֆուսու մուճիպ օլտու :

Պէշ օն կիւն սօնրա , գարկաշալըգ արասընտա տէօրթ բարաս վէ տօղուղ զըզ գուրթուլուպ Էթրօրօլա կէլտիլէր , զըզլարտան սէքիղի , ըրզըմըզ կիթտիքտէն սօնրա արթըզ պիղէ եաշամագ հարամ տըր տէյի , ըտէր վէ մատէրլէրինին վէ բարասլարըն նասիհաթընա մուզայիր օլարագ քէնտիլէրինի չայա արթըպ պօղտուլար , չայնի պէօյլէ եազըլը տըր Էրօրա թարիլիլէրինտէ :

Նոյնմընրին Ալինտէ ճէնէրալ Կուրգօ Բլավաշ վէ Էթրօրօլու պէօյլէ զապթ իթտիլի տըրատա , պիր դօլ Սամանը աքէրի տէ Բուսլարը զաֆլէթտէ պուլմագ իւմիտի իլէ Թէթէպան իւղէրինէ հիւճուլ իթմիլէր իսէտէ , կէրի գօվալանտալագ մուվաֆիպագ օլամամըլլար տըր :

ՊԱՊԱ ԳՕՆԱԳ ԿԷՉԻՏԻՆԷ ՕԼԱՆ ՀԻԻՃԻԻՄ

Պու տէֆա Բրէվաշ իլէ Էթրօրօլու ճէնէրալ Կուրգօնուհն արմատը , էվիլէքի տէֆա եալընըզ գազագ սիվարիլէրի իլէ Պալգանլարը կէշիպ , Բուսլիլէ եաեւըլմասընա պէնղէմէտի : Պու տէֆա իշ կէօրէն եալընըզ բիատէլէր օլտու , չիւնքի իլէրիլէտիքլէրի տէրէ թէքէ ուչուրում վէ գայալըգլարտա սիվարի գուլլանմագ մուհալ ըտը : Բուսլար էօյլէ պանըրլար թըրմանտըլար , տէնիդտէն իւշ պին պէշ եիւղ գատէմ եիւքսէք էօյլէ թէքէլէրէ թապեալար եաբըպ թօրլար

տիգտիւնք քի, թէ վարիստէ պիր էմասլի տահա եօդ կիպի տիր, Օսմանլըլար իսէ էօյլէ եէրլէրտէ հիւճիւմ կէօրլճէքլէրինի խայալ տախի իսէմէտիքլէրինտէն տայիմա դաֆլէթտէ պուլունուպ, ֆիրարա եիւզ թու թտուլար :

Շաքիր բաշանըն էօնտէ օլան ասքէրի Բրավաչտա պօղուլտուդտան սօնրա Օրխանիյէի վէ էթրաֆընտա օլան գարիյէլէրի մուհաֆազանա պաշ գօշմանըլ Պապա գօնադ կէչիտի ազզընտա օլան Վրաչէք դասապասընա գատար կէրի չէքլիտի, վէ օրատա զանէթ միւսթահէմ պիր մէվզի թու թուպ, Բուսլարըն էօնիւնէ կէրիլէրէք Սօֆիանա կէչիրմէմէք գայտընա տիւշաիւ . լաքին Շաքիր բաշանըն պու հիսասըլ տա պօշա կիթտի : Բուսլարըն պիր թազըմը Բրավաչտա տուրուպ Վրաչէքի կէօղէթտիքլէրի հալտէ, էթրօրօլտա օլան ճէնէրալ Տանտէվիլ պաշգա պիր եօլտան Վրաչէքին արգասընա կէչմէնէ մէմուր օլտու :

Մէվսիմ դըշ օլուպ, եօլ տէնէճէք եօլ օլմատըրը հալտէ, ճէնէրալը միւմայիլէյ հինէ պու մանօվրայը քէմալը մուվաֆֆադիեթլէ պաշա չըդարա պիլտի :

Օսմանլըլար Վրաչէք իւղէրինէ մէմուլին դայրի օլարագ Բուս ասքէրի կէլ տիյինի իշիթտիքտէ ալէլ աճէլէ Վրաչէքի տէ թախիյէ իթտիլէր, վէ Տանտէվիլ իրթէտի կիւնիւ Սօֆիա ճատտէսինէ տահա զիտտէ եաղլաշտը, նիհանէթ պաշգա պիր գօլտա Վրաչէքի թախիյէ իտէն Օսմանլը ասքէրինի Սօֆիանա տօղրու գօլալանըպ, վէ պատէհու Տանտէվիլ գօլու իլէ պիրլէչիպ, կէլաիլէր Արապ գօնադտա օլան Օսմանլը օրտուսունա գարչը օրտու գուրտուլար : Բուսլար պու մանօվրալար իլէ Սօֆիա եօլունտա կէրէյի կիպի լէրիլէմիշ օլտուգլարը հալտէ, դազանճարը սալթ պու տէյիլտի, կէրէք Վրաչէքտէ վէ կէրէյ Օրխանիյէտէ քիւլլիյէթլու տէ մալ պուլտուլար քի, Օսմանլըլար քէմալը չը թապլէրինտէն նաշը օ գատար չէյի օրալարտա պրագմայա մէճպուր օլմուշարտը :

Բուսլար կէրէք Օրխանիյէտէ վէ կէրէք Վրաչէքտէ պուլտուլար քիւլլիւ եէթլու սիւահ քիւլլիյէթլու ֆիչէնք վէ խարթուճ, վաֆիր էլպիտէ, խըրգա, քիւրք վէ էրգադ քի հէք Լտիրնէ վիլանէթինտէն թօրաթըլըպ, Բլէշլայա Օսման բաշտա կէօնտէրմէք իւղրէ պու իքի մահալտէ տէրանպար իաիլմիշ իտի պուլարտան մաստա չայլարըն իւղէրինէ քէօրիւ պուրմադ իչիւն եիրմի պէշ գըթա տա տէմիր տիւպա վէ սայըր քէօրիւ մալգէմաթը տա պուլտուլար : Սօֆիանա միւմթէտ օլան ճատտէնին էն եիւքսէք եէրի Արապ գօնադ, եաթօտ իտի, պու թէրէ ալ պիր ասքէր իլէ գօլալ մուհաֆազա օլունուր դայլթ եիւքսէք պիր մէվզի օլտուղունտան, Մէհէմմէտ Ալի բաշա նազարը տըզգաթընը իպթիտատէն պէրու պու մէվզիի մուհիմմէ հասը իթմիշ իտի :

Նոյեմբերին 28ինտէ ճէնէրալ Շուալօֆ պիր կիճէ վէ պիր կիւնտիւզ չալըչըպ պու թէրէլէրէ թօք չըդարմանա պաշլատը, հէր պիր թօրու եիւզ էլլի իքի եիւզ ասքէրլէ տէօրթ չիֆթ էօքիւզ սիւրիւքլէրտի, ճէպիսանէ սանարըլլարը աշաղըտա պրագըլըպ, կիւլլէլէր իլէ խարթուճարը իւշ եիւզ գատար Պուլկարա տաղըթտըլար : Իրթէտի կիւնիւ ճէնէրալ Տանտէվիլ Արապ գօնադ թէրէ սինտէն տահա եիւքսէք թէրէլէրէ թօք վազընա մուվաֆֆադ օլտու վէ պուհու Մէհէմմէտ Ալի բաշա կէօրտիւքտէ, հէմէն կիտիպ պու մէվզիլէրի կէրի արմադ իւղրէ օն իքի թապուր ասքէր պիրտէն սէվզ իթտի :

Էօյլէ տէնիր քի, Մէհէմմէտ Ալի բաշա եազէր եազէր իւղէրինէ կէօնտէ :

իկայ պուռ մէկգիւղերն Բուսլարտան է վիճել զապթ օլունմասընը է մը իթմիշ խտի , լաքին եանընտա հիշ եապէր պուռունմատըղընտան , վէ կիտէնլէր տէ կէրի կէլ- մէտիքլէրինտէն եախօտ կէլէմէտիքլէրինտէն , Մէհէմմէտ Ալի բաշա զանն խտէր խտի քի է մըրի եէրինէ վարմըշ , վէ օթէրլէր թուլթուլմուշ տէշի , պիր տէ նա- կէհան Բուսլարը օրալարտա կէօրտիւլիւ կիպի , թաճիւպիւ պուռտան նէշաթ իթմիշ տիր :

Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն կէօնտէրաթի զն իքի թապուր ասքէր Ալլահ , Ալլահ պաղըրբարադ , թա Բուս թապեասընըն էօնիւնէ գատար սօգուլտուլար , վէ հէմէն թօրլարըն եանընա գատար եանաշաղլար , քի ուղադտան կէօրէնլէր Սամանլըլար Բուս թապեասընը զապթ իթտիլէր զանն խտէպիլիտի , լաքին ճէ- կէրալ Տանտօվիլին է մըրի իւղրէ պիւթիւն թօրլարա պիրտէն աթէշ վիրիլիպ : Ղարապինալար վէ թիւֆէնքլէր տախի աթըլմահա պաշլատըղլաշըն , Սամանլը ասքէրի իքիյէ եանըլըպ պահըր աշաղը կէրի կիթմէ եէ մէճպուր օլտուլար , վէ պու իւք հիւճուլէրի պօշա կիթտի :

Այնը շիտտէթլէ հիւճուլ պիր զաշ տէֆա թէքրարլանտը , թօրլար օ գա- տար սիւրաթլէ աթըլըրտը քի , ալթը թօրտա պէշ թօր հէման աթէշ քէսիլիպ աթըլամադ տէրէճէ եէ կէլտիլէր , գարշը թէրէտէ պուռունան սէլիրճիլէր եար- տըմ խտէմէտիքլէրինտէն , պու կիւն տախի պէշհիւտէ կէշաի զանն իթտիլէր , ֆադաթ անճադ պիր թօրուն հաղին սէտալէրի իշիաթիլիտի , վէ պու էսնատէ թիւրքլէր Ալլահ Ալլահ տէյու ֆիզան խտէրէք թա Բուսլարըն սիւնկիւլէրինէ սօղորու խահիշլա հիւճուլ իթտիլէր , ֆադաթ հէր տէֆասընտա եիւղլէրլէ թէ- լէֆաթ վիրիլէք պահըր աշաղը գօշարադ կէրի տէօնէլէր խտի , նիհանէթ պիր տէֆա տահա Բուսլարը պօղմադ իւմիտիլլէ հիւճուլ իթտիլէր խտէ տէ , արթըգ տաղլար եարալը վէ էօլիւլէր իլէ տօլտու , Բուսլար եիւզ էլլի թէլէֆաթ վիր- տիլէր :

Այըն պէշինտէ եինէ մէվազըի մէքքիւրէյէ պիր իքինճի հիւճուլ տահա օլունտու խտէ տէ , թէքրար գօվալանտըլար վէ պու տէֆա տախի Բուսլար 27 թէլէֆաթ վիրտիլէր :

Ճէնէրալ Վուրգօ օրտուսունուն քիւլլի իւլ մըգտարը Պապա գօնադ կէշի- տի իւղէրինէ հիւճուլ իթտիքլէրի սըրատա , ճէնէրալ Գուրնադօֆուն թահթըր գօմանտաղլա քիւլիւք պիր ֆըրգա էթրօրօլտան հարէքէթ խտուպ , Պալզան- լարըն տիկէր թէրաֆընտա քեային Ալաթ իցա պօղաղընտան կէշէրէք Դեկտեմ- բեր իւշտէ 21 օրէց վէ Գլըշիքէօյ գարիեշէրինի զապթ իթտի : Պուրատա տա- խի միւճիդէ նէվինտէն իշլէր կէօրիւլտիւ , չիւնքի կէրէք թօր արապալարը վէ կէրէք թէքլէրէք վէ սանտըղլարը ինսան սըրթընտա նաղլ օլունտու , թօրլարա կէլինճէ պուռլարը զահէթ ուղուս պիր աղաճ քիւթիւլիւնէ հալաթլարլա դա- վիճէ պաղլատըգտան սօնրա , զն ալթը թօրճու էօնտէ վէ զն ալթը արգատա սօղըլարլա ումուղլարընտա թաշըլար խտի : Աթլարըն իւղէրինտէ պուռու- նան պէզտէն մամուլ հէյպլէր տէրունինտէ ալթըշար գումպարա օլտուղու հալ- տէ եիւզ գատար զաղադ ասքէրի հայլանլարընըն եուլարլարընտան թուլթարադ մուհիմաթը հարպիյէ տախի պու վէշ իլէ նաղլ օլունտուլտու :

Ալաթիցահա հիւճուլ իթմէք իւղրէ ճէնէրալ Գուրնադօֆ թէտարիքեաթ խճրա իլլէտիլի սըրատա , Բլէֆնանըն իաթիգօլալի աշիքեար խտի , վէ Բուսլարա խտաա եէթիշինճէյէ տէկին գաթը մուամլէլէ իթմէսի զըմնընտա Դեկտեմբեր 7 տէ

ճէնէրալ Կուրգոնուն օրտուսունա պիր էմիր կէլտի . պունտան տօլայը Բուս օրտուկեանընտա արթըգ Ոսման բաշանըն տաեանամանաճաղը իթիգատը դավիլէշտի , պինայէն ալէյ՝ Պապա գօնագ կէշիտինտէ պուլունան պէօլիք ասքէրինին դապիթ իթմիշ օլտուգլարը մէվագընէ իսթիհքեամ վիրմէքլէ իքթիֆա իթտիլէր : Զէլօբէցտէ , ճէնէրալ Գօրնագօֆ Մէհմէտ Ալի բաշա օրտուսուլա Շիպդա օրտուսու եօլունու գաթ իթմէք իսթէտիյինտէն մահալը մէղքիւրտէ թէմէլ թուլտուրամատը , չիւնքի Թիւրքլէր գուվէլի ճէսիմէ իլէ միւմաիլէյնէ հիւճուլ իթտիլէրինտէն , այըն օնուստա ճէնէրալ Գուրնագօֆ մէճպուր օլտու մուվագ գաթէն օլուն Արաթիցա պօղաղընը թէքրար կէշմէնէ :

ՄԻԻԼԵՅՄԱՆ ԲԱՇԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵԼԵՐԻ

ՄԷԶԳԱՆԸՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Սիւլէյման բաշա , գուրտուղու տօլապ վէ իֆսատաթըյլա տէվլէթու Մէհմէտ Ալի բաշայը աղլ ու ինֆիսալ իթտիրուպ , եէրինէ քէնտիսի թային օլունտու : Միւշարիլէյն մուղաֆիլըինէթի ազիմէնէ մուվաֆիսագ օլմագ իթիգատընտա պուլունտուղունտան ումուսուն նաղարընը տալէթ իտէր իտի , հալ պու քի պունտան տալիս պիր նէթիճէլի հասէնէ հասըլ օլմանըպ , միւշարիլէյն պիղգաթ իֆսատաթը վագատընըն հագգսըղ վէ վահի օլտուղունու ազնատը : Ասաֆ բաշանըն թահթը գօմանտաընտա օթուղ պին ասքէր Բուսճուղ ճիվաըընտա իիրմի պին Բագլրատտա վէ օթուղ պին ասքէր տալի Ֆուատ բաշանըն թահթը գօմանտաընտա օլարագ Շուվա , Օսման բաղար իլէ Թրնօլա եօլունուի իւղէրինէ ճէմ իլլէտի : Ալթը հաֆթատան դիատէ մէղքիւր ֆըրգալարը պուլունտուգլարը մէվադիտէն ասալ այըրմատը : Պու էանտէ Բուսարա վատ օլան իմատա ասքէրինին քեաֆիէսի Բլէվանըն էթրաֆընա ճէմ օլունտու իտէ տէ , Սիւլէյման բաշա պու ասքէրին պիր զըտընը քէնտի թէրաֆընա չէմամըշ իտի քի , էվվէլա Զարէվիշ օրտուսունա կիթմէքտէ օլան իքինճի կըրնտա տիյէ ֆըրգատը պաշգա էմր ալարագ իւլիւնճիւ ֆըրգա վէ խաստա ասքէրի կիպի Բլէվա էթրաֆընա կիթմիշ տիր : Լաքին Հոկտեմբեր իպթիտաընտան հոյեմբեր էվաթիլինէ գատար , Լօմ նէրինին աշաղքի ճիհէթինտէ վէ Պէյագ վէ թէֆէք մուհարէպէլէրտէն պաշգա , պու իքի տիւշման օրտուլարը արատընտա մուհիմ պիր վուղուաթը հարպիյէ վաղը օլմամըշ արը :

Իչպու ուֆագ մուհարէպէլէրտէ ֆէնընը հարպճա հիշ պիր սէմէրէ հասըլ օլմամըշ վէ իքի թէրաֆտան տա անճագ պէշ ալթը եիւղ քիշի թէլէֆ օլմուշ տեմբեր 24տէ իճրա օլունան քէշֆիլաթը հիքեայէ իտէլիմ , զիրա Զարըն եէ-

կէսէրինտէն պիրի վէ բրէնա Էօթէն տը Պօհարնէ նամ Ֆրանսալունուն թօրնու բրէնա Սէրօ տը Լէօքթէմպէրկ թէլէֆօ օլմուշ տուր :

Մշակում զազէթասը իշպու վուգուաթը պէր վէշնը զիյր նագլ իտէկօր :

Ասպարհն սաաթ ալթըսընտա բրէնա Պրէսթօվէքթէն հարէքէթ իթմիշ իտի : ումուժ էրիքեանը հարպլղէ հէյնէթինտէն դայմագամ Սանտէր տախի բէֆագաթլընտա պուլունուեօր իտի : Բրէնա Պրէսթօվէքտէն չըգտըղը դէման աւրապանա րաքիթ օլմուշ վէ սաաթ տօգուգտա քէնտիսինէ էմր օլունան մահալէ վաալ օլմուշ իտի : Օ դէման պէկիրէ պինտի վէ ինթիաթ ասքէրինէ տօղրու եիւրիւտիւ քի մուհարէպէ պաշլամըշ վէ թիւֆէնք աթէշ տէ իսայլիճէ գըղըշմըշ իտի : Բրէնա պիր թէլէ Լուգէրինտէ տուրտու : դարչըսընտա պիր ուֆուգ տաղ վար իտի վէ տաղըն թէլէսինտէ տէ պիր ալճը դօրաօնուշլա ինթիաթ ասքէրի պուլունուեօր իտի : Տիւշման իւշ միւ ուգաղլըգտա պուլունուեօր իտի : Բրէնա տը Լէօքթէմպէրկ եաւաշ եաւաշ իլէրիլէյիպ , աթէշինի քէսմիշ օլան ալճը դօրաօնուշուն օսլ եանընա գատար կիթտի , վէ օրատա տուրուպ պիր տիւրպին իսթէտի քի մահէթինտէ օլան դազաղլարտան պիրի վիրտի : Բրէնա տիւրպինի կէօղինէ կէօթիւրիւր կէօթիւրմէդ , էլլինտէն պրագտը վէ եաւաշ պիր սէս չըգտըտը : Գայիմագամ Սանտէր տիւրպինի եէրտէն ալմաղ իլիւն պէկիրտէն աշաղը աթլատը , լաքին բրէնաին իքի գաթ օլարագ աշաղը տիւշէճէկինի կէօրիւնճէ , օնու տէրագապ գօլլարընըն իլինէ ալտը : Կէնճ բրէնա աւուրնտան վուրուլարագ վէ գուրչուն թապէնինէ գատար կիրէրէք էօլմուշտիւ :

Տիւք Սէրօ տը Լէօքթէմպէրկ 1849 սէնէսի Դեկտեմբերին Տինտէ տօղմուշ տուր , վէ իմէրաթօր Նիդօլանըն քէրիմէսի Կրանտ Տիւշէս Մարինին վէ բրէնա Էօթէն տը Պօհարնէնին մախտումու Տիւք Մաղսիմիլիէն տը Լէօքթէնպէրկին իւշիւնճիւ օլլու պուլունմուշ տուր : Մուհարէպէ պաշլար պաշլամագ , Էօթէն վէ Նիդօլաւս նամ պիրատէրլէրի իլէ կէլմիշ Թունա օրտուսունտա ասքէրիք խըղմէթի իսթէմիշ տիր : Ճէսէտի Բէթէրսպուրկա կէօթիւրիւրմիւշ տիր վէ օրատա մութ անթման ճէնագէ ալայը իծրա օլունտուպտան սօնրա , սէրայ ալթը հաֆթա եաս սաղլամըշ տըր : Բուսիտա ահալի զանն իտէրէք քի պիւթիւն պու Բուս կրանտիւքլէրի մուհարէպէ մէյտանընտան ուգաղ տուրտը վէ անճագ ասքէրի աթէշ աղղընա վիրիլէր , օնլարա բէք էյի նաղարլա պագմագ իտի : լաքին պու Բրէնա մուհարէպէ մէյտանընտա թէլէֆօ օլունճա , էհալինին էօնիւնտէ օ պիր կրանտիւքլէրին թէսքիյէսի տիւղէլտի :

Նոյեմբերին էվասիթինէ տօղրու , Պապը Ալի Բէլմանըն Ֆէնա հալինի Փարդ իտէրէք , Սիւլէյման բաշաեա էմր վիրտի քի իշսիդ տուրմայարագ Եանթիւրա իւղէրինէ կիթսին վէ հէր նասըլ օլուր իսէ օյսուն , Օսման բաշանըն պու մուհասէրէտէն գուրթուլմասը իլիւն եարտըմ իթսին , զիրա պիլէ պիլէ օ գաբանա թուֆթուլմասը էմր օլունմուշ իտի : Պունուն իւղէրինէ արթըգ իլէրի գաբաղօլլար մուհարէպէլէրի սըղլաշտը վէ էքսէրիա տա շէտիտ օլտու : մէսէլա , Նոյեմբեր 15տէ Դօսէլտէվօտա վէ 17տէ Ալաթարիցատա բէք շէտիտ դարաղօլ զավկալարը օլմուշ տուր , վէ Թիւրքլէր մէթէրիս եարըպ սիւրլէլէնմէնէ չօգ չապալամըշ իսէ տէ , Բուսիանըն օն պիրինճի գօլ ասքէրի : Օսմանլըրարը օրատան պիւթիւն պիւթիւնէ տէֆ իթմիշ տիր :

Նոյեմբեր 19տա , Լօմ նէրինին աշաղքի ճիհէթինտէ տահա շէտիտ պիր միւտարէպէ վուգու պուլմուշ տուր : Սն ալթը թապուր բիատէ ասքէրի Պազար

պովառան չըզարագ , իւշ նոգթա իւղէրինտէն նէհըը մէզքիւրը միւրուր իթտի վէ Թուհա իւղէրինտէ վէ Բուսնուգտան Պիշլայա կիտէն թարիգ իւսթիւնտէ վագը Բիրկոստա Բուսիա օրտուսունուն սօլ ճէնանը իւղէրինէ հիւճոււմ յլլէտի : Մահայը մէզքիւրտէ գօնագ իթմիշ օլան իքի պէօլիւք աքքէր կիւղէլ պիր մուգավլ մէթտէն սօնրա , պէշ քիւսմէթու կէրկիւ տօղրու Մէշգայա քիւճաթ իթտի : 0 կիւնիւ էվլէլա Թիւրքլէր պիր ազ դալիգ օլտուլար , լաքին աղչամ օն իքինճի Բուս գօլունուն պիր լիվասը Մէշգատան չըգտը վէ օնլարը Լօմուն օ պիր իէրաֆընա աթտը : Պու մուհարէպէտէ հէր իքի թէրաֆտան 200 քիլի թէլէֆ օլմուշ տուր :

Թիւրք օրտուսունուն բէք կէնիշ ճէպլանէպինին պիր պիրինտէն չօգ ուգագ օլան նոգթալարը իւղէրինտէ իճրա խորլէն պու քէշֆլէրին մաղսէտինի Բուսլար ֆարգ իտէմէհօրլար խտի , վէ Սիււլյամն բաշա տախի Բուսլարը պուշարգալարլա ալտաթարագ , աքանսըզ պիր հիւճոււմ իլէ օնլարը պասպայա դաւար պիրտի : Բաշաղի միւշարիլէյն Նոյնմբեր Կնաթի քէշֆտէն էօյլէ աննամըշ խտի քի , վէլիի աշտըն խաթթլարը Թուհա ճիւլարընտա բէք մէթանէթլի վէ գուվլէթլի տէլի տիր , պունուն իլիւն Մէշգա վէ Թրէսթէնիքտէքի տիւշմէնի չըգարմագ , վէ Պաթին քէօքրիւսինիւ գապթ իթմէք վէ պիր քիւսթաիւ հիւրիւիւլէ Բուսիանըն պիւթիւն Թուհա օրտուսունուն մուխապէրաթլընա թէհտիւ իթմէք բլանընը գուրտու , վէ պուամէլիյաթը Ասաֆ բաշայա հէվալէ իթտի :

Ճէնէրալ Զիթլիաճէֆ , օն իքինճի բիատէ ֆըրգաորնըն պիրինճի լիվասը վասիթասըլլա վէ օն ալթը առէտ թօրլա Մէշգայը , վէ ճէնէրալ Ֆօֆանօֆ տախի իքինճի լիվա վէ օթուդ իւլլանճիւ ֆըրգանըն Պէսարապիւ ալայը վասէթասըլլա վէ գըրգ տէօրթ թօրլա Թրիւսթէնիքի մուհաֆագա իթմէքտէ իտիլէր , վէ պու աքքէրին քեսաֆֆլի տէ օն իքինճի ֆըրգանըն գօմանտանը , Լիէօթընան ճէնէրալ Պարոն ֆըրքսին գօմանտասը ալթընտա խտի : Օթուդ իւլլունտուրուլուպ , Պէստէր ալայը Տամօկիլատա , վէ Թիրասաղլ ալայը Օպրէթէնիքտէ վէ ֆէրսօն ալայը տախի Թապաշգատա խտի : Իլէրի գարաղօլլար խրդմէթինի Լիէօթընան ճէնէրալ Պարոն Տրիդէնին թահթը գօմանտասընտա օլան օն իքի սիվարի ֆըրգասը իճրա իթմէքտէ խտի . չէօյլէ քի իշպու իլէրի գարաղօլլար , նիւ տայիքէ չէքլինտէ Բիրկոստան Դօշափանա գատար ետեընագտա օլուպ , Կօլ չէշմէտէն վէ Դրադնանըն գարշիւսընտա պիր թէրէտէն կէշմէքտէրալիլէ :

Նոյնմբեր 26տա Ասաֆ բաշանըն 31 թապուրտան , 9 ալաթարևա թօրտան , 8 պէօլիւք սիվարիտէն վէ 3-600 շէրքէտէն (30,000 բիատէ նէֆէրի վէ տու իւշ գօլա թագսիւմ օլունմուշ խտի . սաղ ճէնանը Սալիւ բաշա գօմանտասընտա խտի վէ Բիրկօս իւղէրինէ հիւճոււմ խտէք խտի , մէրքէզ Կպրանիւմ բաշա գօմանտասընտա խտի , վէ Մաշգանա հիւճոււմ խտէքէք , Թրէսթէնիք իւղէպէյին թահթը գօմանտասընտա օլուպ , Թրէսթէնիք իւղէրինէ հիւճոււմ իլլէնէնէքտի : Հասան բաշա ինթիաթա գօմանտա իթմէքտէ խտի : Պաշլըճա ճահտթըրիէսթէնիք իւղէրինէ օլունաճագտը :

Սապանըն սաաթ սէքիլլինտէ Ամանլըլար հէր խաթթ իւղէրինտէ հիւճոււմ իթտիլէր վէ Բուսիանըն իլէրի գարաղօլլարը տա տէրագապ քիւճաթ խտուպ ,

եալընդ Գօլ չէ՛նա՛ն Իւքրէն վէ Օտէսա ալալարնոսան իբր թապուր , պիր չէ՛նա՛ն իբր ազիմէ իլէ մուգավէմէթ իթաի : Սալիմ բաշա Բիրկոսը զապթ իթաի , վէ մէվզիլի մէղքիւրտէն տըշարը ուղարթողը Բուս ասքէրնի է՛նիւնա՛ն բիւսկիւրտէրէք , օ գասար չապուգ իլէրիլէտի քի Մէշգա իլէ Թուսա արասընտան կէշիւ , մէղքիւր Մէշգա մէվզիլինի տուաշար : Ճէնէրալ Ջիթ լիաճէֆին սու եանը իւզէրինէ հիւճուժ իթաի իսէ տէ , Տնիէրէր ալալը սիւնկիւ իլէ պու հիւճիւմիւ կէրի թէբտիրմիշ օլտուղունտան , Իպրահիմ բաշա քէնտի դօլուշա ճէպնէտէն պիր հիւճուժ իճրա իթաիրաի : Բուշար ասըլ Մէշգատա սիրէրլէնմէյիպ , պիր ազ տահա կէրիտէ պուլունմադտա օլտուղլարնոսան , Թիւրքլէր գարիլէյի մէղքիւրէյի զապթ իթաիքտէն սօնրա , աէֆա տիլիրանէ հիւճուժ իթաիրէր իսէ տէ , Էվլէրինտէն գիւտաէ մէսուտ օլամատըլար , վէ աճըր ասքէրնին աթէշի իլէ թօքճու աթէշի Է՛նիւնա՛ն քիւլիլէթլի թէլէֆաթ վիրէրէք տուրաուլար , վէ Թրիէթմէնիք իւզէրինէ օլան հիւճիւմիւն նէթիճէօնի պէքլէմէք իշիւն , Մէշգա էթրաֆընտաքի իսէնաէքլէրտէ կաթարըլար :

Պու արա Պարոն Ֆիրսք , ճէնէրալ Ջիթ լիաճէֆէ Թրէսթէնիքին բէք թէնիւքէլի պիր հալաէ օլտուղունու խապէր վիրմէքտէ իտի , վէ սաղ ճէնահա եարալա կիտէպիլմէք իշիւն , քէնտի իւզէրինէ հիւճուժ իթմէքտէ օլան ասքէրտէն միւմբին մէրթէ պէ չապուգ եադաքընը սըրթարմասընը թալիսիէ իթմէքտէ իտի : Պունուս իւզէրինէ ճէնէրալ Ջիթ լիաճէֆ հալի թէտաֆիտէ տուրմայա դարա վիրտի :

Ազազ ալալը , միրալայընըն գօմանտաքըլա , Մէշգատա եէրլէշէն Թիւրքլէր իւզէրինէ երղնազ վիրտի , վէ անլէրին պիր դըսմընը սիւնկիւ իլէ թէլէֆ խուսպ գուստըրունու տա տըշարը ուղարթող : Իպրահիմ բաշա Թրէսթէնիք իւզէրինէ չէքիլտի , Սալիմ բաշա ասքէրնի Մէշգա վէ Բիրկոս արասընտա պիր թէքէ իւզէրինտէ եէնիտէն թէշքիլ իթաի : Լաքին Օտէսա ալալը եանտան դուշուր իտէրէք միւմայիլէյ : Սալիմ բաշանըն ասքիւրինի Թուսահա սոդրու կէրիւմն կէրիէ սիւրմէյէ թէշաիտ իթաիլինտան , ասաքիրի մէրգումէ Բիրկոսա դասար կէրիլէտի , վէ օրատա եէնիտէն մուգավէմէթ իթմէք իսթէտի իսէ տէ Բուս արա վազըլթ պրադմատը վէ չէտիտ պիր իթիֆէնք աթէշի իլէ դօվալատը պուլուն իւզէրինէ Բուսճուգ եօլունու թուլարադ , արթըգ մուգավէմէթ իթմէյի Թիւրքինէ կէթիլմէտի :

Ջիթ լիաճէֆ նէ թաադիպ իթմէք վէ նէ աէ Բիրկոստա տուրմապ հալվէնտաէ օլմատը , պաշպա տահա էլլէմ իշլէրի օլտուղունտան , պիրթիւն ասքէրնի սէրիան Մէշգտա չաղըքար քի օրատա հէր ասքիւր քէնտի էվլէրի մէվզիլինի թուլատ :

Իպրահիմ բաշա կէրի բիւսկիւրտիւրաիքտէն սօնրա , Մէշգա իլէ Թրէսթէնիք արասընտա մէվզի թուլմուշ իտի , պատէհու Բուսիա սու ճէնտընըն պիրթիւն ասքէրի Սալիմ բաշալը թաադիպ իթմէօնտէն իսթիֆատէ իտէրէք , մէղքիւր իքի գարիլէրին արասընտաքի տէրէրէր իշլինտէն իլէրիլմիշ իտի , վէ ճէնէրալ Ջիթ լիաճէֆին սաղ եանը իւզէրինէ հիւճուժ իթմէնէ պաշլամադտա իտի : Միւմայիլէյ ճէնէրալ , Օտէսա ալալը ալտէթ իտինճէ , Իպրահիմ բաշանըն իթմէյինէ սէվլ իթաի վէ պու սուրէթլէ մէղքիւր տուաշա հարէքէթինի մէնտալ , սէմլէսիդ պրադտըրտան վէ քէնտի մէվզիլինի թէլէմին իլէտիքտէն սօնրա , Թրէսթէնիք մէվզիլինին իմտատընա իքի Պէսարապիա թապուրու իրալ

ի թափ, զիրա մէկգիւծ մէղքիւրուն հալի հէնուզ բէք Ֆէնա խաի : Իշխէ պու ճիւ
հէթին վուգուաթը պուռնաւն իպարէթ խաի : Հէման Սալիմ վէ Իպրահիմ բա-
շալարուն Մէհպա իւզէրինէ մուհաճէմէ իթաիքլէրի սըրաւա, Օսման պէյ տախի
կօլ չէչմէտէ Թրէսթէնիք մէկգիւծին բիշտարը իւզէրինէ հիւճուժ իթմէքտէ ի-
տի : Պալատէ զիքր իթաիքլիմիզ վէչ իլէ, մէղքիւր բիշտար Խէքէն վէ Օսման
ալալարընըն պիւրէր թապուրուռնաւն իպարէթ օլուպ, Ախմէթբէ հուսարաբը
իլէ (աթը) իքի թօր տա վար խաի : Պու բիշտար երմի իքի թօրու օլան օն
թապուր Թիւրք ասքէրինին ճահա ու զայրէթինէ ուզուն միւտաթէ մուգալէ-
մէթ իթաի, պատէհու 300 թէլէֆաթ վիրտիքտէն սօնրա, եալաշ եալաշ Թը-
րէսթէնիք իւզէրինէ չէքիտի : Պու գալկա օլուգու վազըթ, Օսմանըն պօլու-
նուռն զըսմը ազամի, բիշտարըն սաղ ճէնահընը չէվիրմէքտէ խաի : Մէհպա վէ
Թրէսթէնիք արասընտա մէկգի թութմուշ օլան Իպրահիմ բաշաւա պիւրէչմէք-
տէ խաի, վէ Թրէսթէնիք իւզէրինէ հիւճուժ իթմէքտէ խաի : Պիր արա էօյլէ
զանն օլուռնու քի, Բուսլար զայպ խաշճէք : Թիւրքլէր կօլ չէչմէ թէքէլէրի
իւզէրինտէ պէօյիւք մէնգիլի պիր չօզ թօք պաթարեալարը գուրմուշլար խաի,
վէ հիւճուժ իթմէք իշխան հէման հէր գուվլէթլէրինի եանի զըրզ թապուր գա-
տար թօրլամըշլար խաի : Թրէսթէնիք մէկգիլի հաղզընտա օն իքինճի գօլ օրտու
գօմանտանը կրան տիւք Վլասիմիրին բաքօրթօսունտա պէր վէչըն աթի եազըլ-
մըշ տըր : «Թրէսթէնիք մէկգիլինտէ հէպսի հէպսի պէշ թապուր օլուպ, պու-
նուռն տա իքիսի բիշտար օլուգուռնաւն, էվլէլճէ թէլէֆաթը ազիմէ վիրմիշտի :

«Մէհպա իլէ Թրէսթէնիք արասընտաքի մէսաֆէ աշըպը, վէ Թրէսթէնիք
մէկգիլինին սօլ եանընտա ճիւզի ասքէր վարտը » Տիւշմէն քէնաի չօղլուգունու
Ֆըրսաթ ատտ խաշէք, Թրէսթէնիք մէկգիլինի իքի եանտան գուշաթմադտա,
վէ բէք չէտիտ պիր աթէշ իթաիւրէք, եալընըզ մէկգիլին իւզէրինէ տէլի,
ուգադտաքի կիճէ գօնաղլարընա պիլէ գուրչուն եաղտըրմադտա խաի : Տիւշմէն
հէմ սաղ եանըմըզա վէ հէմ մէրքէզիմիզէ հիւճուժ իթաիքտէն մատտա Թրէս-
թէնիք տէքէսինէ ինէքէք, թէքէլէրէ թըրմալանմաւա վէ սօլ եանըմըզըն թա-
պաշընը չէվիրմէնէ պաշաւմադտա խաի : Թրէսթէնիք քէօլիւնտէ հիշ պիր եէր
եօղուռու քի, գուրչունլարտան վէ ուպուղլարտան սիքլէնիւսին, սէյնաթ
խասթալանէլէր եէրլէրինի տէյիլթիրմէնէ մէճպուր օլմուշլար ըտը, պիւթլին
էհալի ֆիրար իթմիշլէրտի, միւհիմմաթլա ֆիշէնք զօր կէլիրտի, տէլի եալը-
նըզ եաղմուր կիպի եաղան գուրչուն վէ ուպուղ սէպէպլինտէն, իլլա Թրէսթէ-
նիք տէքէսինին չամուրու վէ բէք տիք եօղուշլարը օլուգուռն սէպէպլինտէն : հալ
պու քի կիթաիքճէ ֆիշէնք պիթէեօրտու : Պիզիմ թօքճուճուզ միւմքին օլտու-
ղու գատար Թիւրքլէրի ալընտըրբիտի խաի, լաքին պուշլար ալըն գօրտօնլարը
հէնէթինտէ իլէրիլմէքտէ օլուգլարընտան, թօրլարըմըզըն նէ չիտտէթի վէ նէ
տէ էլի նըշան ալտըզը քեար իթմէեօրտու, հէր վազըթ իլէրլէեօրլարտը : »

Պուռնա տա իլալէ օլարադ հալա բէք Ֆէնա խաի : Սօուզ պիր եանտան
հիւքմիւնիւ իճրա իթմէքտէ, եաղմուր վէ դար եաղմադտա, քէսկին պիր բիւզ-
կեար տախի սապահտան աղշամա գատար նէֆէրլէրին երօղիւնէ էսէքէք, հիշ
բահաթ պրադմաւադտա խաի : Հէլէ քի ճէնէրալ Զիթլիաճէֆ Սալիմ բաշա իլէ
իշինի պիթիթիւպ, քէնաի լիվաշըն Իպրահիմ բաշանըն եան ճիւհէթինէ տօղբու
սէվզ իթաի, պատէհու Թրէսթէնիք մէկգիլինէ իքի թապուրա իքի ալալ ին-
տաւ ելթիշտի : Սաաթ իւշ պուշուգա գատար մուհարէպէնին նէթիճէսի աղ-

նաչըմատը ։ Թիւրքէր պիր պիրի արտը սըրա իքի տէֆա հիւճոււմ իթտիլէր վէ
 Բուսլար թէրաֆընտան սիւնկիւ իլէ կէրի իրթիլտիլէր իսէ տէ , Բուսլար քէն-
 տիլէրինի իւչ թէրաֆտան գուշատըպ սըգըշտըրմըշ օլան տիւշմէն ասքէրինի ,
 նէ միւմքին , պիր թէրաֆա իտիպ տէ պիր ազ եօլ աշամահօրլար իտի : Օսման-
 լըլար կէրի սիւրիւլտիւքլէրի թագտիրտէ , Մէշգատա եարտըգլարը կիպի եա-
 քընօրլար իտի , քէօլուն էթրաֆընտաքի խէնտէքլէրտէ վէ պազը մանալլէրտէ
 ազաճ եըղընլարը արգասընտա սիւրէրլէնմէքտէ իտիլէր :

Ասաթ իւչ պուշուգտա , Բուսլար թէրաֆընտան մուհարէպէեէ գօմանտա
 իտէն ճէնէրալ Պարոն Ֆիրքս , թէէսիրլի սուրէթտէ պիր ճանա իթմէեէ վազ-
 թըն մինասիպ օլտուղունու կէօրինճէ , հէմ Մէշգա վէ հէմ տէ Թրէսթլինքտէ
 պուլունան քեսաֆթէյի ասքէրէ թաարուղ էմրի վիրտի : Թիւրքէր կէրի սիւ-
 րիւլտիլէր , ազ ճէնահլարը հէմ ճէպհէտէն վէ հէմ եան ճիհէթտէն հիւճոււմ օ-
 լունարազ թիւճաթ իթտի վէ պիւթիւն օրտուլու տա արգասընտան չէքտի : Մու-
 հարէպէեէ տէվամ իթմէք միւմքիւնսիղ իտի : Եէրլէր օ դատար ըսլանմըշ վէ
 չամուր օլմուշ իտի քի , նէֆէրլէր տիղլէրինէ գատար պաթընօր իտի , վէ թօք-
 ճուլար արթըրգ հիչ պիր շէյ եարամահօրլարտը : Ասաֆ բաշա Լօմուն էօթէսի-
 նէ կէչմէեէ էմիր վիրտի վէ Օսմանլը ասքէրի , Կօլ չէշմէ եասը թէքէսինտէ
 պուլունան Հասան բաշա գօմանտասընտաքի ինթիաթ ասքէրինին մուհաֆա-
 դարը իլէ մունթազամ սուրէթտէ թիւճաթ իթտի : Հալ պու քի Բուսլար պու
 թիւճաթէ հիչ էնկէլ օլմագ ազմինտէ պուլունմատըլար : Չօգ եօրկուն իտիլէր ,
 վէ թազէ ասքէրլէրի տէ եօղուտու քի պու թիւճաթա սըղընթը վիրտին :

Սիւլէյման բաշա , թէլէկրաֆլարրնտա 1200 թէլէֆաթ կէօսթէրէնօր ,
 Բուսլար տա քէնտի դայաթընը էօլիւ վէ եարալը 700 քիլի աէօյլեօրլար : Բուս
 սիվարիլէրի ազ Լօմուն պօյունտա պիր եան հարաքէթիլէ 80 նէֆէր վէ 3 դա-
 պիթ եէսիր իթտիլէր : Ազ պիր շէյ եազմա ալընտը , վէ պիր ազ միւհիմմաթ
 պիր դաշ տա սիլահ :

ԷԼԷՆԱՏԱ ՐՈՒՍԼԱՐԸՆ ՄԱՂԼՈՒՊԻՑԷԹԻ

Բուսիանըն շարգ ճիհէթի օրտուսունուն սօլ ուճու հիւճոււմ իթմիշ իտի ի-
 սէ տէ , մուէսէր օլամմաըշտը , պունուն իւղէրինէ Սիւլէյման բաշա եէնիտին
 պիր բլան եարտը : Շէօյլէ քի , վէլիի անտ հիւճոււմ օլունան իաթթընա մէթա-
 նէթ վիրմէք իչիւն տիկէր նօգթալարտան ասքէրինի չըգարաճազ տէյի հիսապ
 իտէրէք , բաշայի միւշարիլէյ օրտունուն սազ ուճու իւղէրինէ հիւճոււմ իթմէ-
 եէ դարար վիրտի : Թիւրքէր պու ճիհէթտէ բէք չօգ սըգ քէշֆլէր ինրա իթ-
 միլէրտի , կէրէք Օսման բազարտան կէլէն միւֆրէգէլէր վէ կէրէք Իսլիմնա վէ
 Թվարտիգա կէչիտինտէն Պալզանլարը կէչին ասքէր գօլլարը վասէթասըլա :
 Նոյնմքերին 19ունտա 3000 բիատէ վէ 1000 սիվարի Մարլնինին գարչընտա
 կէօրլունմիւլլէր վէ Բուսլարը մէճպուր իթմիլլէրտի քի քէնտի գուվիթէրինի
 եալըպ կէօսթէրսինլի : Սիւլէյման բաշա պիլիտի քի Պուլկարիսթանտա Բու-

սիտ օրսուսուռնուն միւլթէլիֆ ճէպխանէլէրինին իրթիպաթ իթտիքլէրի մէր-
քէզ օլան Թըրնօվա շէհրի մէդքիւր Մարկնի ճիհէթինտէն քէք ազ մուհաֆազա
օլունուռնուս . իւմիտ իտէպիլիրտի քի չօզլուզլա Էլէնա միւֆըլդէսինի չիյ-
նէկիպ Թըրնօվաեա գատար վարսն , օրատան Բատկցրի գօլունու Նիպզալը
թէրք իթմէկէ մէճալուր իթսին , Նիպզա էօնիւնտէ չօգտան պլրու տուրուպ
պիր սէմէրէ կէօսթէրմէկէն օրտուլու քէնտի կանընա չաղբրսն , վէ մուհարէ-
պէնին շէքլ ու սուրէթինի թէպտիլ իտէրէք , պիւթիւն Բուս գուվէթինի իւ-
զէրինէ ճէլպ իթսին վէ Ոսման Բաշանըն տա Բլէվլատտան տրչարը չըզմասընա
միւնասիպ ֆորսաթ վիրսին :

Իշարմէ բլաները տաճա էյի թէհմին իթմէք իշիւն , քէնտի ումում գուման-
տանըդ սըֆաթըլլա Մէհէմմէտ Ալի բաշահա էմր եօլլատը քի բաշայի միւշա-
րիւէյհ ամէլիաթը ասքէրիյէսինի քէնտի ամէլիաթընա ուշտուրտուն վէ էլէնայը
զապթ իթտիյի սըրասա , քէնտիսի տէ Կուրգօ իւղէրինէ հիւճում իթսին վէ Լօ-
վաշ ճիհէթինէ տօղրու սիւրսիւն կիթսին : Ղալիպա Մէհէմմէտ Ալի բաշա պու-
էմրլէրէ էհէմմիհէթ վիրմէտի : Եվվէլճէ պէհան իթմիշիյ տիր քի էլլինտէ պու-
լունան օրտուսուլլա հալի թաարուզէ կիրիշմէք միւմքինսիգտի , օ գատարտա
նիզամսըզըզ վէ գարըշըզըզ վարօր քի , սիվարի միրիլիվասը Սապրի բաշա քի
Մէհէմմէտ Աշի բաշանըն էն էյի զապիթլէրինտէն խտի , Արապ գօնաղընըն եա-
գընընտա պիր տէրէ իշլինտէ կէզէր իքէն էօլտիւրիւլիւշալի . չիւնքի միւշարիւ-
լէյհ Սապրի բաշա օրասընը Սամանը ասքէրինին զանն խտէօրտու . հալ պու-
քի Բուսլար օրայը իշգալ իթմիշլէրտի : Պիր գաշ կիւն սօնրա Թըրնօվա իւղէ-
րինէ վուգու պուլան թէհրիւպէ պիւթիւն պիւթիւնէ հիշէ չըզընճա , Սիւլէյ-
ման բաշա Մէհէմմէտ Ալի բաշահա ատաղէթինի տաճա զիատէ արթըրարապ ,
պու մուվաֆֆազիէթսիյլլինէ սէպէպ օնու կէօսթլրտի վէ իքինճի տէֆա
ալլ իթտիրտի :

Նոյեմբեր իսկիտասարնտա Բուսլարըն Էլէնատա եալընդզ պիր ալայ բիա-
տէ՛ն վարաը . լաքին Սիւլէյման բաշանըն Օսման բազարը էթարաֆընտա քիւլ-
լիյէթլու գուվլէթ մէրքէզլէնտիրտիյինի-խապէր ալտրդլայըն , Որէլ ալայը Սէվաք
ալայընա կիթտի պիրլէշտի , վէ պու սուրէթլէ Էլէնատա պիր բիատէ լիվասը ,
պիր Տրակոն ալայը վէ իւշ պաթարեա թօր եանի ալթը պին Նէֆէր վէ օն սէ-
քիզ աստէա թօր պուլունտու : Պու ասքէրին պիր միւթրէզէսի Էլէնա իլէրիսին-
տէ մէթին պիր մէվգի թութմուշ օլուպ , պու մէվլէինին մէրքէզի Մարէնիտէ
խտի վէ պու մէվգի Նէմ Իսլիմեա եօլունու վէ Նէմտէ Թվարտիցա եօլունու մու-
հաֆադա իթմէքստէ խտի :

Սիւլէրման բաշա քէնտի հիւճիւմիւնի բէք ուսթալըզլա կիզլէտի վէ Գեկ-տեմբերին իւլիւնտէ 20000 բլատէ, 8000 Ձէքբլա վէ պաշը պոզուզ վէ եիրմի թօրլա, Խանի Ֆուատ բաշա գօրունուն պիւթիւն գուլլէթի իլէ, Լլէնատան օն եէտի քիլօմէթրօ ուզագ օլան Անմէտլլլէ միւվատէլլէթ իթտիքտէ, Բուսլարը իթմամըլլա արանարզա կէթիրտի: Օ կլճէ Բուսլարըն պէօլիւք սիվարի դարա-իշարէթլինի վիրտիլէր խէտէ, էօնլէրինտէ օլան օրտունուն ասըլ գուվլէթլ օ վաղըթ պիլէ աղնաշըլամատը: հալ պու ք: Լլէնա գօմանտանը ճէնէրալ Տօմպ-րօվսքի, Գունճու Ֆըրզա գօմանտանը ճէնէրալ Սվիաթօրուի Միրսքիլլէ խա-պէր վիրտի վէ խմտատ թալէպ իթտի:

Գեկտեմբեր տէօրթտէ սապահըն սաաթ ալթը պուչուղունտա Բուսար Ահմէալի թէրաֆընտան իքի թօք սէսի իշիթտէլէր , վէ պիր ազ սօնրա իլէրի դաւաղօլլարը խապէր վիրտիլէր քի , Թիւրքլէր քիւլլիւշէթլու գուվվէթլէ Մարէնի մէվգիինին իւղէրինէ իլէրիլէկօրլար : Պաւ մէվգիտէ օն պէօլիւք բիատէ , տէօրթ թօք վէ իւշ տէ Տրակօն պէօլիւշիւ վարար :

Իլը թօք սէսի իշիթիլիր իշիթիլմէզ , պիւթիւն պէօլիւքլէր խթիճեամլարա տօլոնպ տիւշմանա գարշը հաղըրլանտըլար : Մարէնի մէվգիինին մէրքէզ վէ սօլ ճիհէթի գարշընտաքի թէրէլէրտէ պուլութ կիպի պիր Օսմանլը բիատէ աքքէրի գօրտօնու կէօրիւնտիւ , պու գօրտօնուն արդասընտա սահա քիւլլիւշէթլու ասքէր վէ եիւղէրմէ աթլը Ձէրքէսլէր վարար : Գօրտօն կէօրիւնտիւք սէն պիր ազ սօնրա , թէրէնին պիրիսինտէ օն իքի թօրլուգ պիր Օսմանլը պաթարեասը գուրուլտու վէ Բուս մէվգիինին մէրքէզինէ տօղրու աթէշ իթմէեէ պաշլատը : Միւշվօք ալաղընն պէօլիւքլէրի Օսմանլըլարըն իլը հիւճումընա էյի տաեանտըլար վէ պիւթիւն խաթթ պօյունտա աթէշ իթմէեէ պաշլատըլար :

Սիւլէյման բաշա , մէվգիի մէղքիւրուն մէրքէզինէ հիւճում խաթէօր կիպի օլտուղունու պու դատար կէօսթէրտիքտէն սօնրա , հիւճում գօլլարընը Մարէնինին սօլ ճիհէթի իւղէրինէ տօղրու սէվգ իթիտի : Գարըշըղղատա դայիմագամ Ռէլէկայա թէլէֆ օլտու վէ պիր թօք քէօրլէնտի : Բուսլարըն սօլ ճէնահը տա չէվիրմէք իշիւն Մարէնինին սաղ ճիհէթինէ եէնի աքքէր չըղարար : Գուվվէթլէր պիր պիրինէ միւսապի օլմագաղըն իքի սաաթ մուհարէպէ խոթիտիքտէն սօնրա , Բուսլարա հէր նէ դատար պիր թապուր աքքէր Օրէլ ալաղընտան իմտատ տա կէլտի իսէ տէ , (քի պունուն տա գօմանտանը մէլտանը հարպա կէլիր իքէն եաւալանտը) երինէ բիւճաթ իթմէշէ մշճպուր օլտուլար վէ մուհարէպէյի քէսմէեէ տէք Էլէնա իւղէրինէ չէքիլտիլէր : Օրէլ ալաղընըն գօմանտանը միրալայ Գիլէվէլայ , պու բիւճաթը մուհաֆաղա իթմէք իշիւն , մէղքիւր իմտատա կէլէն թապուրուն պաշընա կէլտի վէ սաղ ճիհէթտէն Մարինիլի չէվիրմէք ազմինտէ պուլունան Օսմանլըլարըն իւղէրինէ սիւնիլի իլէ հիւճում իթիտի : Պու ճահտ տա էյի իթմէտի , պիր արա Թիւրքլէր Բուսլարըն պու մուգապլմէթինէ գայթիլըզ կէօսթիւրտիլէր իսէ տէ , Ձէրքէսլէր հիւճում խաթէն Բուս աքքէրինի գուշաթտըլար , պունլար տա արթըզ գուրթուլուշ օլմատըղընը աղնաեարազ , սօն նէֆէսէ գատար տէօլիւշմէեէ գարար վիրտիլէր :

«Միրալայ Գիլէվէլայ , տէեօր օրատա պուլունան պիր դաթ : տիղինտէն Խարալանտը քաթին եարասընը աւլա իշ ելրինէ գօյմաեարազ , տէօլիւշմէեէ տէվաթ խաթէօրտու : Պու էօյլէ պիր տէհշէթլու մուհարէպէ խաթ քի , ալաղըն գօմանտանը պիլէ պիր տաղիդէ րահաթ իթմէղտի : Նէֆէրլէրի տաթի , գօմանտանլարընըն էմաւարդ գահրամանլըղընը կէօրէրէք , միւթէմատիլն օնա տօլու տօլու բըվօլվէրլէր վիրիլլէրտի վէ միրալայ տա իքի էլինտէ պիրէր բըվօլվէր իլէ ումուլմաղ իշլէր կէօրմէքտէ խաթ : Պիր տէ նալէնան տիղի պիր տահա եաւալանլըր , աթտան տիւշլէր , պիր իէթկէրէ իւղէրինէ գօլլար , կէօթիւրիւրլէր , արդասընտան տա պիր չօգ եարալը դապիթլէր :

«Օսմանլըլար պու կէօթիւրիւլէն Խարալըլար իւղէրինէ հիւճում խաթըլէր , իլէթկէրէճիլլէր էօլտիւրիւրլէր , իլէթկէրէլէր իւղէրինտէ եաթման խալը գապընմընը պիթիլլէր վէ թէմամ կիտիտ տէ միրալայ Գիլէվէլայնը էօյլէ Խարաճապ-

լարը զէման բալթօստենուն էթէյինի գալարընձա, խասսա օրտուսունա մէնսուպ բարլազ իւնիֆօրմասընը կէօրիւլէր : (Միրալայ Գլէվէզա՛ն Երէլ ալայընա գօմանտան նասպ խոխի՛ն օլուպ հալ պու քի, էվլէլ պուլունտուղու խասսա օրտուսունուն իսմախլօվսքի ալայընըն իւնիւֆօրմասընը հէնուզ թաշըմագտա իտի) : Օսմանլըլար, կիւղէլ իշլէմէլի հագասընը կէօրտիւքլէյին սիւհաշլարընը աշաղը ալըրլար, պիր գաշ լագըրտը աէօյլէշիլէր, վէ բէք պէօյիւք բիւթպէլի պիր ասքէր դանն իտէրէք, էյի պագարլար վէ չօգ բայէթ իտէրլէր : » Եալընըզ պիր գապիթլէ պիր գաշ նէֆէր Զէրքէպէրին արասընտան քէնտիլէրինէ եօ աշարագ, միւֆրէզլէրինէ վարապիլտիլէր : Թապուրուն գուսուրու մուհարէպէ մէյտանընտա թէլէֆ օլտու հախօտ եէսիր թութուլտու :

Ճէնէրալ Տօմպրօվսքի, իշպու Ֆէլաքէթի իշիթիր իշիթմէզ, տէրագապ Երէլ ալայընտան իւշ պէօյիւք, օն տէօրախնձիւ ավճը թապուրունուն նասըլաս օ կիւնիւ Ելէնատա պուլունան պիր պէօյիւլէնի վէ իքի թօր Մարէնի միւֆրէզէսինէ իմտատ կէօնտէրտի վէ մէգքիւր միւֆրէզէսինին գօմանտասընը տա Սիէվսք ալայը գօմանտանը միրալայ փրօփնսքիյէ ինալէ իթտի, նէֆէրլէր, միրալայտան իպրէթ ալարագ, պիր տահա Օսմանլըլարըն իւղէրինէ տիւշտիլէր, վէ Թիւրքլէրին խաթթը սարըլարաշ կէրիլէտի իսէ տէ, իյիտլէք չօղլուզա գարշը նէ հարապիլիրտի, Սիւլէյման բաշա տայիմա հիւճիւմ գօլլարընը թագէ ասքէրլէ թէպտիլ իտէրտի : Մարէնի միւֆրէզէսի, հէր թէրաֆտան գուշատըլարագ վէ չօղլուզ ալթընտա էզիլէրէք, մուզավէմէթը շէտիտէսինի էլտէն պըրագմագսըզըն գարըշ գարըշ կէրիյէ տօղրու հարէքէթ իթմէեէ մէճպուր օլտու :

Եօյէյին, մէգքիւր միւֆրէզէ պիրտէն Պիրէ Ելէնահա աթըրտը, Ճէնէրալ Տօմպրօվսքի, էթրաֆտա օլան պիւթիւն քիւշիւք գարաղօլլարը նէգտինէ չաղըրմըշ խոի քի, պունար քէնտի գուվլէթինին զըսմը աղէմիւտէն ալըրլըպ տա գուշատըլմասըն վէ խարապ օլմասընլար : Ելէնա մէվլէխինէ էվլէլտէն բէք կիւղէլ մէթանթ վէ իսթիւքեւա միրիլմիշ օլտուղունտան, Բուսլար ուղուն միւտաէթ օրատա տանանըպ մուզավէմէթ իտէպիլէճէքլէրինի մէմուլ իթտիլէր :

Օրէլ վէ Սիէվսք ալայլարընըն թագէ թագէ ելնի պէօյիւքլէրի օրատա պուլունուպ, մէվլէին իլէրիսինէ տօղրու պուլունան խէնտէքլէրտէ սիրէրլէն միշլէրտի, կէրի բիւճաթ իտէն միւֆրէզէլէր տախի իքինձի խաթթըն իտէնտէքլէրինի իշղալ իթտիլէր : սօլ թէրաֆըն թէրէսիւտէ տօղլուզ վէ սաղ թէրաֆըն քինտէ օն պէշ թօր վարտը :

Սապահըն սաաթ օնունտա Սիւլէյման բաշա, Սլաթարիցա վէ Ելէնա շէհրլէրի արասընտաքի հօլու քէսմէք վէ Ելէնատաքի ասքէրին իշպու բիւճաթ հօլունու գարամագ իշլւն, մէգքիւր իքի շէհրին արասընտաքի տաղարտա պիր հօլ պուլմագա գօլլար չըգարմըշտը : Մարէնի միւֆրէզէսի թէմամըլա պէօյիւք գօլ օրտու իւղէրինէ կէրիլէտիքտէ, Սիւլէյման բաշա սօլ Ճէնահընա էմր վիրտի քի Ելէնանըն էթրաֆընը ալան վէ Ելէնատան Թիւմալայա դատար կիտէն հօլու իշղալ իթմին, պու սուրէթլէ Բուսլար քեսմիլէն գուշատըլմըշ օլաճագտը : Պիւթիւն պու թէրթիպաթ բէք ալա օլուպ, այան աշիքեար կէօրիւլէն հօրտու քի Սիւլէյման բաշա, Բուսլարըն պու տօլաշմա հարէքէթլէրի իծրա իտիպ տէ տայիմա մուվաֆֆագ օլտուղլարը սօն մուհարէպէլէրի էյի տէնէմիշտի, վէ քէնտի մուհարէպէլէրինի տէ օ մուհարէպէլէրի էյի տէնէմիշտի, Լաքին նէ չարէ քի Բուս նէֆէրլէրի իլէ Օսմանը նէֆէրլէրի պիր աեարտա խէ :

էր տէ , Բուս զապրթանը Թիւրք զապրթանընտան բէք չօդ զիատէ տէեէրլէր : Պու Բուս զապրթանը քէնտիլէրինի գուշաթարմատրգլարընտան վէ բաշաի միւշարիլէյն ամէլիաթը , գալիլէն մէմուլ իթաիյի հէր սէմէրէյի վիրմէտի :

Ճէնէրալ Տօմպօփաքի , Թիւրք գօլլարընըն եիւզլիւրճէ Զէրքէսլէրլէ պէրապէր , քէնտի արգասընտաքի ասքէրին իւզէրինէ տօղլուսուգլարընը կէօրաիւյիւ կիպի , րիւճաթ եօլուսու քէսէմէմէլէրի իչիւն գարչլլարընա իւշ Տրակօն պէօլլէյլէ վէ լքի թօր եօլլատը : Տրակօն ասքէրի բէք չօդ տէֆա Թիւրքլէրին իւզէրինէ արաւան կիպի հիւճուժ իթաի իսէ տէ , տիւշմէնին չօղլուգուսու տաւեանտաեարազ , վէ պօլուսուսուգլարը մէվզի տաիի սիվարիյէ միւնսսիպ օլմատրղընտան , տիւշմանըն եիւրիւյիւչիւնի տուրտուրթամաար :

Հալ պու քի էլէնայը գուշատաճազ օլան գօլլարըն հարէքէթէ պաշլամազ իւզրէ օլտուգլարը ճիհէթլէ , Սիւլէյման բաշա հէր խաթթ իւզէրինտէ եէնիտէն հիւճուժ իթմէեէ էմը վիրտի վէ էլէնա էթրաֆընտա տէհէթլու պիր մուհարէպէ տիր պաշլատը , քի Թիւրքլէր եաղմուր կիպի կիւլլէ եաղաըրարազ , բէք չօդ Բուս թէլէլէի իթմէքտէ խտիլէր : Կօյլէտէն իքի սաաթ սօնրա շըմալ ճիհէթլինտէն շէնրի չէվիլէն գօլլար , Սլաթարիցա ճիհէթլինտէ օլան թէլէլէրտէ կէօրիւստիլէր վէ օրաեա տէօրթ օվա թօբու վաղ իտէրէք պիւթիւն էլէնա մէվզիլինի սարաըլար : Բուս պէօլլէքլէրի բէյ տէր բէյ սէյրէլմէքտէ իտի . սօլ ճիւհէթլէրինտէ պուլուսան թօրլարտան պէշ ստէտի ճէպիսանէ սանտրղլարը իլէ պէրապէր հիչ պիր պէկիրսիզ գալաըլար , վէ սաղ ճիհէթլէրինտէքի 4 թօրլարընըն պէկիրլէրի տէօրթալ իւշիւ թէլէլէի օլտու , պուսլարտան սօլ ճիհէթի մուս հաֆազա իտէն իքի թօբուս պիւթիւն թօբուս նէֆէրաթք էօլտիւլէր : Լաքին պու թօրլարա գօմանտա իտէն միւլաղիմ Բէրլիք , թօբուս նէֆէրաթք եէրինէ Բիատէլէր գօեարազ ուղուս միւստէթ տաեանտը , թա օ տաղիգայա գատար քի արթըգ իւշ պէկիրի գալաը վէ պու իւշ պէկիր , թօրլարը կէօթիւրէմէզլէրաի :

Բուսլարըն սաֆլարը կէօզէ չարարճասընա սէյրէլաթքէ , Թիւրքլէր միւսթէմատիէն չօղալմագտա օլուսլ , Սիւլէյման բաշա արթըգ մուգաֆֆէրիեէթլին քէնտի թէրաֆընա դալաճաղընա հիչ շիւբհէ իթմէեէրէք , էլէնայը գուշատըպ պիթիլմէք իչիւն պիլճիւմլէ ինթիյաթընը տաիի հարպա իախալ իթմէքտէ իտի : Սաաթ իւշտէ Օսմանը ասքէրի տիւշմանըն արգա թէրաֆլարընտան շէնրէ կիրա մէքտէ օլտուգուստան , էլէնա մուհաֆըղլարը հէր նէ գատար շէճաաթը թամ մէ իլէ մուգալմէթ իթմէքտէ իտի իսէլէրտէ , արթըգ տաեանըլամաեաճաղը աչիքեար կէօրիւսիւեօրտու . իւշ սաաթ շէտիտէն մուհարէպէ իտիլաթքտէն սօնրա , Բուսլար թէմամըյլա չէվիլմիշլէրաի : Պուսուս իւզէրինէ ճէնէրալ Տօմպօփաքի , սօն րիւճաթ եօլու պէհէմէհալ քէսիլէճէլինի ֆարգ իտէրէք , հայաթաուս գալան պիր մըգատար ասքէրինի հըֆզ իթմէք իչիւն Եօգօլիցա մէվզիլինէ տօղլու չէքիլմէսինի մէզքիւր միւֆրէզէյէ էմը իթմիշ տիր : Թօբուսլար , եիրմի տէօրթ թօբուսան եալընըգ օն պէշ թօր կէօթիւրէրէք , գալան տօղուգ թօբուս պրաղմըշլար տըր , զիրա պու թօբլարըն հէման պիւթիւն պէկիրլէրի վէ էքսէր նէֆէրլէրի թէլէլէի օլմուշուտու :

Նշանկեհալար վէ սայիր էտլվաթ էվլէլճէ դալաըրըմըշ օլարազ կէօթիւսիւլմէքտէ իտի իտէ տէ , կէօթիւրէնլէր ասքէրին չէքիլտիլի սըրասա մուրուլուսլ թէլէի օլմուշլար վէ ալաթ ու էտէվաթը մէզքիւրէյի թօրլատըղլարը պիր շէյե եարասամըշ տըր :

ձէնէրալ Տօմպրօվսքինին քեաֆֆէյի թօրլարընը , դայպ իթմէք տէրէճէ-
սինէ գատար պէյհուտէ պիր մուզափէմէթտէ տանանդպ տուրմասընա թաա-
ճիւպ օլունապիրի : Անճագ օն պիրինճի բիատէ ֆըրդասընըն գօմանտանը բը-
րէնս Սվիթթօքօվք Միրսքի , միւմաիւէյճ ճէնէրալըն բարօրթօտուտ , օն պի-
րինճի գօլ օրտու գօմանտանընա թագաիմ իթմալինտէ , իշպու մուզափէմէթին
պէճա օլտուզունու թաաիդ Էօլլու պաղը իյգահաթ միրտիքտէն սօնրա , տէ-
Էօր քի մուհարէպէյի մէգքիւրէտէ Բուսլար ալթը թապուր բիատէ վէ տէօրթ
պէօլիւք սիվարի օլտուզլարը հալտէ , քէնտիլէրինտէն պէշ ալթը գաթ զիատէ
օլան պիր տիւշման ալէյհինտէ սէքիդ սաաթ գանլը պիր հարպ իճրա իտէրէք ,
մէվճուտէրինին իւշտէ պիրինի (1807 նէֆէր) վէ գապըթանըն նըսֆընը (32 գա-
պիթ) թէլէֆաթ վէ գահաթ միրիպ , Օսմանլըլարըն իլէրի Էիւրիւշիւշինի տուր-
տուրթմուշլար վէ պօղազտան էօթէէէ կէշիրթմէմիշլէր , զիրա պու պօղաղը
կէշինճէ , Էօլ Թըրնօվաէա գատար աշըդ վէ մուհաֆաղասըդտը :

Բիւճաթ քէք սուհուլէթլէ իճրա օլունմատը . զիրա Էօլլուն սաղ թէրա-
ֆընտաքի թէքէլէր իւզլէրինտէ մէվգի թուլմուշ օլան պիր Օսմանլը բիյատէ
միւֆթէզէսինին աթէշի ալթընտան կէշմէք վէ մէգքիւր Բուս ասքէրինին արգա
վէ Էան ճիհէթլէրինի միւթէմաաիէն Էօրտուրան 3000 Չէրքէսին մէհաճէմաթը-
նը տէֆ իթմէք լաղըմ կէլտի : Ելք , օն իւշ աաէտ թօք կէշիրէպիրտի , լաքին
Էքիսի տիւշման սիվարիլէրի էլինտէ պրազըտը :

ձէնէրալ Տօմպրօվսքի , բիւճաթը մէգքիւրէյի մուհաֆաղա իթմէք իշին ,
պիր սօն տէֆա տահա Տրակօնլարը իլէրի սիւրաիւ քի պուշլար Չէրքէսլէրի ա-
վընտըրտըլար , բիւճաթ իտէն Բուս միւֆթէզէսի մուշթաղամ սուրէթտէ կէրի
Էիւրիւշիւշինէ տէվամ իթտի , գուրթարըլան օն իւշ թօք աղշամըն սաաթ Յինէ
տօղրու , էվլէլճէ հաղըրլանմըշ օլան պիր մէվգիի միւսթահէմին թապալարը-
նա վասլ օլուպ օրաէա վաղ օլունտու վէ սաաթ սէքիզ տօղրու բիատէ աս-
քէրի տալի Էարալըլարընը թօրլաէարագ , էրէյիճէ պիր մուշթաղամ սուրէթ-
տէ Եագօվիցա մէվգիինէ միւվասըլէթ իտուպ , օրատա ալճը խէնտէք վէ մէ-
թէրիլէրինէ Էէրլէշտի : Պու միւֆթէզէ , հիշ մէհուս օլմագսըղըն տիւշմանա Էէ-
նիտէն մուզափէմէթ իթմէէէ հաղըրլանտը , լաքին Թիւրքլէր գօվալամատըլար
վէ օ կիւնիւ արթըդ հիւճուլ իթմէտիլէր :

Նասլ քի պալատէ զիքր օլունան բարօրթօտա միւնտէրիճ տիր , Բուսլա-
րըն թէլէֆաթը քիւլիլէթլի իտի . 1807 նէֆէր վէ 32 գապիթ էօլմիւշ , Էա-
րալանմըշ վէ Էէսիր թուլթուլմուշ տուր , Քէզալիք 200 պարկիր , 11 թօք , 7
ճէպիտանէ սանտըղը վէ քիւլիւշէթլու ֆիշէնք դայպ իթմիշլէրտի , Սիւլէյման
բաշանըն տա 2000 տէն զիատէ ինսան զահաթը վաղը օլտու :

Բլէլիա էթրաֆընտա իճրա օլունուպ տա կէրի տէֆ իտիլէն գանլը հիւ-
ճուլէրտէն սօնրա , իշպու Էլէնա մուհարէպէսի , Օսմանլը օրտուտուտուտն պիւ-
թիւն մուհարէպէ էսնասընտա նայիլ օլտուզու էն բարլաղ մուվաֆֆաղիէթ
օլտու : Լաքին նէ չարէ քի իշպու մուվաֆֆաղիէթի ճէման պիր կիւն պիլէ
սիւրմէտի , Սիւլէյման բաշա պու մուվաֆֆաղիլէթի հէր նէ գատար հաղըրլա-
տը իտէ տէ , օնտան իսթիֆատէ իթմիշլի պիլէմէտի :

ձէնէրալ Տօմպրօվսքինին իւզլէրինէ հիւճուլ վուգու պուլունճա , մէրգու-
մուն իմտատ իսթէտիլին Էագմըշըդ տըր : Սլաթարիցատան պիր գաշ քիլօմէթ-
րօ ուզագատ քեային Տրօթիլրէվօտա իգամէթ իթմէքտէ օլան Եագուզ ալալը :

ԻՔԻՆՃԻ ՄԷԶԳԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Շուռ հիքեայէ իթալիմիդ մուհարէպէտէ Սիւլէյման բաշանըն ումոււմ բլա-
նը նէ օլտուղունու էյիճէ ալիսեամամադըմըղը իթիրաֆ իտէրիդ : Քէնտի մադ-
սէտի Բլէմնայը մուհասէրէտէն գուրթարմագ օլուպ , չէհրի մէգքիւր էրզագ վէ
լէվաղիմաթընըն տա չօդ վաղըթ սիւրմէեէճէյի մայիւմի օլտուղունտան կէճիք
մէմէլի իտի : Պինաէն ալէյս թէչէպպիւսաթը սայլրէյէ կիրիչէճէք եէրտէ , հէր
նասըլ օլուբուս օլսուն Ելէնատա նայիլ օլտուղու մուզաֆֆէրիեթլէրտէն իս-
թիֆատէ իտէրէք , Թունա ճիհլթինտէ պուլունան պիւթիւն օրտույու ճէլպի-
տուպ իլէրի սիւրմէլի իտի : Պունու եալմամադըղը կիպի , Օսման բաշայը գուր-
թարմագ իչիւն սօն Փըրսաթը գաչըրտը : Տօղրուսունու սէօյլէմէք իչիւն կէ-
րինիւր քի պալատէ զիքր իթալիմիդ ումոււմ բլան ապա թէրթիպ օլունմա-
եըպ , դաննըմըզա կէօրէ , Սիւլէյման բաշա կէլիչի կիւզէլ իչ կէօրմէքտէ վէ
թասափլուրաթընա պիր նէթիճէ վիրտիրմէեէ ապա գայտ իթմէմէքտէ իտի :
Պու սուրէթլէ Թըրնօվայը պատմագ թէճրիւպէսինտէն սօնրա , Մէչգանըն իլք
մուհարէպէսի հիքեայէսինտէ սէօյլէտիլիմիդ վէչի իլէ , եինէ էվլէէթի ֆիքըրննիլն
իճրասընա տէօնտիւ , եանի Թունա գուրպինտէ Ձարէվիչին խաթթլարընը սը-
ղըշարըրպ , նէհրի մէգքիւր իւզէրինտէքի քէօքրիւլէրի դապթ իտէրէք , պիւ-
թիւն Բուս օրտուսունուն մուխապէրաթընը քէսմէք խաթէտի :

Ելէնա ալընըր ալընմագ , պիր նօղթա իւզէրինտէ թօրլանմըչ ապքէրին
գօմանտասընը Ֆուատ բաշահա թէրք իտէրէք , Բուսիանըն օն իքինճի գօլ օր-
տուսու ալէյսինտէ եէնի պիր հիւճոււմ հաղըրլամագ իչիւն , Գատը քէօյիւնէ ալ-
տէթ իթտի : Պունուն իչիւն քիւլլիլթիւլու գուվլէթ թօրլայըպ Սիլիսթրէ , Բադ-
րէք , Բուսնուգ ասաքիրի մուհաֆաղա վէ Գատըքէօյ օրտուկեհանտաքի ա-
քէրլէ պէրապէր պէօյիւք պիր Թիւրք օրտուսու թէչքիլ իթտի քի պէօյլէ պիր
Օսմանլը օրտուսու Լօմ վատիսինտէ հիչ պիր մէյտանը մուհարէպէտէ կէօրին-
մէմիշտի . պու օրտունուն 60 բիատէ թապուրու , եանի 40,000 քիլիտէն զի-
եատէ աքէրի վարտը : Սօխոււմ գօմանտանը սապըղ Ֆաղը բաշա , նօյեմբեր
26 մուհարէպէսինտէն պէրու եիւզաէն տիւշմիւշ օլան Ասաֆ բաշանըն եէրի-
նէ մէգքիւր հիւճումէ գօմանտան նասպ օլունտու :

Գեկտեմբեր օնտա պէօյիւճէք պիր Օսմանլը բիատէ միւֆրէգէսի Զիֆթիլք
վէ Գրադնա ճիւլարընտան Լօմ նէհրինի միրուր իթտի վէ Բուսիանըն գուվլէթի-
նի քէչի իթմէք իչիւն իլէրի դարաղօլլարընա տօղրու իլէրլէտի : Սիւլէյման
բաշա քէնտի պու միւֆրէգէեէ գօմանտա խոււպ , աքէրին իւզալ խաէճէյի մէվ-
գիլի վէ մուհարէպէ օլունաճագ կիւնիւ վէ հիւճոււմ գօլլարընըն թուլթաճաղա-
րը խաթիգամէթի պիզղաթ թալին իթտի : Էօյլէտէն իքի ստաթ սօնրա մէգքիւր
միւֆրէգէ իլէրի դարաղօլլար խաթթը իւզէրինէ Բուս օրտուսունտա պուլու-

նան Բօլժնէղէրէ խիթապէն Լէհ լիսանընձա պէնաննամէլէր թէրք խտէրէք, Բուսճուզ իւղէրինէ չէքլտի: Իրթէսի կիւնիւ կիւնտիւզիւն 38 թապուր Թիւրք աքէրի Լօմու կէչտի վէ տիկէր 30 դատար տախի Բուսճուզտան չըգարարագ չէհրին հիսարլարը ալթընտա մէրքէղլէնտի:

Սիւլէյման Բաշա իւմիտ խտէրտի քի, Բուսլար Էլէնա ճիհէթինէ աքէր պէլզ իթմէնէ մէճպուր օլտուզլարը իչիւն, խաթթլարը զայրթիաշաճագ տըր: Հալ պու քի պունուն ազսի օլտարագ Մէչգա վէ Թրէսթէնիք մէլզիլէրի Նոյեմբեր 26տան չօզ ալա մուհաֆագա վէ միւտաֆաա խոխլմիշտի: Մն իքինճի գօլ օրտունուն քեաֆֆէսի պու իքի նօզթա արասընտա թագսիմ օլունուպ, օն իւլ չիւնճիւ գօլ օրտունա մէնսուպ օթուզ պէչինճի քիտաէ ֆըրդասընն իքինճի լիվաը տախի մէլքիւր օն իքինճի գօլ օրտունա ինթիաթ պուլունարագ, եինէ իւք տէֆաքի կիպի Մէչգաա ճէնէրալ Զիթլիաճէֆ վէ Թրէսթէնիք տախի ճէնէրալ Ֆիրսք, ճէնէրալ Ֆօֆանօֆ տա մաեթթինաէ օլտուզու հաշաէ գօմանտա իթմէքաէ խոխլէր: Պունտան մաատա Նիվպօլունտա թութուլան պիր Մօնէթէ: Գէֆինէսի տախի Մէչգանըն գարչընտ կէլմիշ պաղլանմըշ օլտուզունտան, պէոյիւք խըտմէթլէր իթտիլի կիպի, Բուսանիա գըրեսընտա Բարալան նամ մա հալաէ վազ օլունան պաթարեալար տախի չօզ իչէ եարատըլաթ:

Դեկտեմբեր 12տէ սապահ սաաթ սէքիգտէ Բարաբան պաթարեալարը իւքի թօք աթարագ Սամանլըլարըն հիւճու մտէճէքլէրինի խապէր վիրտիքլէրին տէն, Բուս իլլի զարաղօլլարը, տիւլմէն ալճըլարընն պիրինճի խաթթլարը էօնիւնտէն չէքլմէնէ պաչլատըլար: Սաաթ օնա տօղրու Սամանլը թօքճուլարը Թիրկոս վէ Մէչգա արասընտաքի թէքլէրէր եիրմի տանէ գատար թօք վազ իւտէրէք, պունլարա Մէչգանըն արգասընտաքի թէքլէր իւղէրինէ գօնուլան Բուս պաթարեալարը արասընտա տէհչէթլի վէ չէտիտ պիր մուհարէպէ պաչլա-կըպ, Սամանլը աքէրի թօքլարընն աթէչի իլէ մուհաֆագա օլունարագ, արգալարընտա գուվլէթլի ինթիաթ պուլունան Զիթլիաճէֆին սօլ եանը վէ մէրքէլի ալէյհինէ տօղրու երլըլիւշ իթտիլէր: Մէչգա թէքլէրլինաէն ինէրէք տէրէ իչինտէ քիւսթախճաընտ գալիաա պաչլատըլար իսէ տէ, չէտիտ պիր թօք աթէչինէ թէսատիւֆ իթտիլէրլինտէն, չէքլմէնէ մէճպուր օլտուլար: Իմ տատ կէլէրէք ենիտէն հիւճու իթտիլէր իսէ տէ, եինէ կէրի խոխլիլէր: Պու-նուն իւղէրինէ պիր տահա իմտատ կէլիպ զաթէն թութմուշ օլտուզլարը թէ-րէլէրին եանլարը իւղէրինէ գատէմէ գատիմէ տիլիլէրէք, պու սուրէթլէ պէշ խաթթ օլտուլար վէ պաչլատըլար եաղմուր կիպի գուրչուն եաղտըրմաա, տէլիլ եալընըզ Բուսլարըն իլլէրի պաթարեալարը, իէնտէքլէրի վէ ինթիաթլա-րը իւղէրինէ, հաթթա պունլարըն իքինճի խաթթ մէլզիլէրի, Թունա գըրեսը իւղէրինէ պիլէ:

Սամանլըլար սօլ եան վէ մէրքէզ իւղէրինէ պու գատար հիւճումտէն սօն-րա, տահա զիտաէ պիր գուվլէթլէ սազ եան իւղէրինէ տէ իւշ տէֆա հիւճու իթտիլէր իսէ տէ, պունտա տա պիր կէօնա մուվաֆֆագ օշամաեղպ, Սիւլէյման Բաշանըն թապուրլարը Բուս ալալարընն թաաննիւտիւ էօնիւնտէ պօղուլտու-լար: Թրէսթէնիք ալէյհինտէ սալթէ հիւճու մուզու պուլուպ, Թիւրքլէրի իպ-թիտատէն պէլի իթտիլէր քի Նիլէթլէրի Մէչգալը ալմագտը, Պու սըրատա կը-րան տիւք վլատիմիր մէյտանը մուհարէպէյէ մուվասըլէթ խտէրէք, Թրէսթէ-նիք գարչընտա պիր թէքլէ իւղէրինտէն պիւթիւն կիւն պիզղաթ մուհարէպէյէ

դ օմանաւ իմտի : Զարէվիչ Ալեքսանտր տախի , զն իբննձի դօլ օրտունուն ա-
մէլլյաթը հարպիշսինի կէօղլթլէմէք իւզըն կէլմիշ օլտուղունտան , մէվզիթի
հարպա եազըն պիր թէքէտէն մուհարէպէսին հէր սուրէթինի միւշահէտէ իյէտի :
Կրան տիւք Վլատիմիր , Նոյեմբեր 26տա մուվաֆֆադիեթէ նայիլ օլ-
մուշ օլան ուսուլու հարպիշսինի նօզթաւը նօզթասընա եինէ թէքարաւամեա
գարար վիրտի , եանի սըրասընա կէթիրիպ հալը թէտաֆիտէն հալը թաարրու-
ղէ կէչէճէքտի :

Թիւրքլէրին Մէշգա ալէյինտէ հիւճումլէրինի թէմամըլա հազըրլամաղա
վէ մէվզիթի մէգքիւր գարչըսընտա բէք պէօլիւք պիր գուվլթ մէքքէզլէնտիր-
մէեէ վազըթ վիրմէք իսթէմէտիյինտէն , հալ պուքի ծնլարը տահա իլէրիեէ
տօղրու տէրէլէրին իյինէ չէքմէեէ վէ սօլ եանը իլէ մէքքէզ ասքէրինի մուվադ-
գաթ սուրթտէ մէվլիտէ պրազարադ , էվլէլա սաղ եանընը իլէրիլէտիպ հալը
թաարրուղիլէ կէչիրմէեէ արզու իտէկօրաու : Պու սուրէթլէ միւհըին օլուր ի-
սէ Սամանլըլարը չէվիրմէք վէ Բուսճուգտան քէամէք իչիւն անլէրին սօլ եանը
իւզէրինէ տիւշմէք իսթէկօրուտու :

Օթուղ պէչինձի բիատէ ֆըրգասընըն իբննձի լիվասը Թրէսթէնիքէ վասըլ
օլունճա , Կրան տիւքի միւշարիլէյ , վազթը ֆըրսաթ կէլմիշ գանն իտէրէք ,
չու թէտպիրլէրի իթթիխաղ իմտի . մէգքիւր լիվա , սըրթընը Լւքըն ալայընա
վիրմիշ օլտուղու հալտէ սաղ ճէնահընը իլէրիլէտէրէք , Թիւրքլէրին սօլ եանը
իւզէրինէ տիւշմէք իչիւն շօսէ եօլու պօյունտան Թրէսթէնիքտէն Բուսճուգ եօ-
լունա տօղրու եիւրիւեէճէքտի : Բուսճուգ շօսէսի Կօլ չէշմէտէ Լօմ նէհրինէ
եազլաչըր վէ պիրտէն պիրէ Թունաեա տօղրու պիր տիրտէք չըգար , պու իս-
թիգամէթ Մէշգա մէվզիթի թէհօթա իթմէքտէ պուլունան Սամանլըլարըն եա-
նը վէ արգալարը ալէյինտէ պիր հարէքէթի գօլալաշտըրապիլիրտի : Ճն իբնն-
ձի բիատէ ֆըրգասընըն իբննձի լիվասըլա պէչինձի աթը պաթարեասը պու
հիւճումէ գուվլթ իւլ գահր օլմաղա վէ մէթանէթ վիրմէեէ մէմուր օլտուլար :

Էվլէլա սիվարի ասքէրի գավկահա պաչլահըպ , Կօլ չէշմէ թէքէսինտէ
Սամանլը բիատէսինին աթէչլնտէն Էրէյիճէ խըրալանտը իտէտէ , օթուղ պէ-
չինձի ֆըրգասըն իբննձի լիվասը տէրագապ իմտաու եէթիշտի , վէ Բուս բիա-
տէլէրի տիւշմանըն մէթէրիս վէ իսնտիքլէրինի հիւճումլէ գապթ իտէրէք , ի-
չնտէքի Սամանլը ասքէրինի սիւնկիւ իլէ գօվալատըլար :

Կրան տիւք Վլատիմիր , մէգքիւր լիվանըն Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն
եան ճիւնէթի վէ հէման արգալարը իւզէրինտէ մէվզի թուրթմաղա մուվաֆֆադ
օլտուղունու վէ պաթարեալարընը գուրարադ Թիւրքլէրին իւզէրինէ մադաս-
լամա աթէչ իթմէեէ պաչլատըղընը կէօրտիւքլէյին , ճէնէրալ Տօթթուրօֆուն
(օթուղ իւչիւնձի ֆըրգասընտան օլան) իբննձի լիվասընը , Թրէսթէնիքլէ Մէշ-
գա արասընտա եաեւրան վէ Մէշգա իւզէրինէ հիւճում իթմէքտէ պուլունան
քիւլլիյէթլու պիր գօլ ասքէր ալէյինտէ իլէրիլէթմէսինի ճէնէրալ Թիմուֆէեէ
ֆէ էօր իմտի : Պու սըրատա հէման էօյլէնի իբր սաաթ կէչմէքտէ իտի :

Օթուղ իւչիւնձի ֆըրգասընըն իբննձի լիվասը էօնիւնտէ արաղի աթիտէթի
սուրէթտէ պուլունուպ չէօյլէքի , Թիրաղըօլ ալայը վէ պիր ազ տահա սօլա
տօղրու Պէնտիւր ալայը Մէշգա մէվզիթիյին արգասընտան կէչէրէք Թրէսթէնիք-
տէն Թունաեա գատար կիտէն պիր տէրէնին տիւք պաեըրը իւզէրինտէ տախի
Սամանլը բիատէսինին գօրտօնու պուլունմաղաու , վէ պու պաեըր Մէշգա մէվ-

Ֆինին պիր բարձասը ատտ օլունմագտա խոխ : Պու թէքէնին արգասընտա տի-
կը պիր թէքէ տահա պուլունուպ , պու աա Կօլ չէշմէնէ կիտէն տէրէյէ տօղ-
բու խմէքտէ վէ պիր աղ տահա էօթէտէ Բիրկօս թէքէլէրի պուլունմագտա ի-
պի : Պու հալտէ մէգքիւր իքինճի լիվա իւչ տէքէ կէչէճէք օլուպ , պունլարըն
տա պիրինճիօր Օամանլըար թէքափընտան մուտափաա օլունմագտա խոխ :

Ճէնէրալ Տօխթուրօֆ , իշպու թէքթիպաթըն մագսէտինի ալայ գօման-
տանլարընա աղնաթարադ , հիւճուժ իչիւն եիւղ օթուղ պիրինճի Թիրաղբօլ ա-
լայընը վէ Պէնտէր ալայընտան իքի թապուր թալին իթտի : Պիրինճի խաթթըն
պիրինմէ պէօլիւքլէրի պիր իշարէթ վիրիլալի անտէ , ալճը խէնտէքլէրինտէն
ըշարը աթլանըպ , տաղըն իւղէրինէ եիւրիւլիւչ խաթէքլէրտի :

Բուսլարըն պիրինճի հարէքէթինտէ գարչըտա պուլունան Օամանլը քիա-
տէնին քիւլլիէթլի գօրտօնու չէտիտ պիր աթէշ իթմէնէ պաշլատը . իշպու
ուս գօլունուն մէքքէվինտէ հիչ պիր էմին նօղթա հօղուտու , հաթթա Կրան
ալէք Վլատիմիրին պուլունտուղու Թըքսթէնիք պաղլարը պիլէ էմին տէյիլաի .
էքիքնանը հարալընտան իքի քիչի միւշարիլէյնէն եանընտա եէքէ սէրիլաիլէր :
Թիրաղբօլ վէ Պէնտէր ալայլարընըն թապուրլարը , արալան կիպի հիւճումէ գար-
չը ֆըրլանտըլար , չար չապուղ տէրէնէ խնալէր , տիւշմէն ալճըլարընըն չէ-
տիտ աթէշլին ալննէմէնէքք գարչըքի պահըրը Թըրմալատըլար : Օամանլը գուվ-
թէթինին գըսմը աղէմի պու պահըրըն թէքէսինէ կէլէմէտի եախօտ կէլմէնէ
ճէսարէթ իթմէտի , գիրա Բուս պաթարեալարընըն կիւլլէլէրի օրասընը սիլիպ
պիւրիւրմէքտէ խոխ :

Բուսլար պու թէքէնէ չըգընճա , Օամանլըլարըն տէքէ իչինտէ իքի պէօ-
լիւք քիւմէ օլարագ թօբլանմըշ օլտուղլարընը կէօրտիլէր իսէ տէ , պահըր
ալայը գօլայճա էնմէյի ֆըրտաթ ատտ իտէրէք , սիւնկիւլէրլէ վէ «հուրան» պաղ-
ըշարագ Թիւրքլէրին իւղէրինէ տիւշալիլէր վէ Օամանլըլար իսէ պու հիւճումէ
մուղալլմէթ իթմէնիպ գարմագարըշ , ճիվարտա պուլունան ուփագ պիր թէ-
քէնէ թըրմալանմաեա պաշլատըլար : Ս գէման Բուս թօբմուլարը աթէշէ պաշ-
լատըպ , իւղէրլէրինէ չարարնէլ իլէ ուպուղ եաղտըրտըլար : Կիւլլէլէր , գաշան
Օամանլը աաքէրին օրթատընտա բաթլամագտա օլմաղլա , աաքէր չիլ եալրուտու
կիպի հէր թէքափա գաշմագտա վէ էօլիւ վէ եարալըլարընը պրագարագ թէքէյի
կէլմէք իչիւն աճէլէ իթմէքտէ խոխ : Ճիվար թէքէլէրլէ տէքէլէր մագթուլ վէ
մէճրուհլա գալը խոխ : Գաշանլար էօյլէ պիր սիւրաթլա ֆիրար իտէեօրլար ի-
տի քի , Բուսլար արգալարընտան կիտէմէտիլէր : Անճագ իքինճի թէքէնէ վա-
րապ տա պունուն աշաղըսընտա եինէ պիր Օամանլը քիատէճի քիւմէսի կէօրիւն-
նէ , իւղէրինէ հիւճում իթտիլէր :

Կրան տիւք Վլատիմիր , ճէնէրալ Տօխթուրօֆուն հիւճումինին մուվաֆ-
փագիւէթինի կէօրիւննէ , պու մուհարէպէնէ տախիլ օլան պիրինմէն աաքէրի
հալը թաարբուգէ սէվգ ու իլգա իթտի , Օամանլըլար թէքէֆաթը քէսիլէ վիրէ-
րէք ֆիրար իթտիլէր , գիրա Լօժ նէհրինի միւրուր իթմէք իչիւն եաղմուր կի-
պի կիւլլէ վէ գուրչունուն ալթընտան կէլմէք լաղըմտը : Յիլ հաղիգա Թիւրք-
լէրին սաղընտա օթուղ պէշինճի ֆըրգանըն իքինճի լիվասը վէ սօլունտա Բա-
րաքան պաթարեալարը իլէ իմքէրաթօրուն իւչիւնճիւ մախտուժու Կրան տիւք
Պէլէքսիին թաշթը գօմանտաընտա օլան Նէփէլէ նաթ մանիթէօրին թօբլարը
վարտը : Հէլէ քի կիճէ իւսթէ կէլէրէք , թաաղիպտէն տէ վաղ կէչիլտի :

Իշխէ պու սուրբիթլէ խիթամ պուլտու էօյլէ պիր մուհարէպէ քի , Սիւ
լէյման բաշանըն բէք մէշնուր պիր տիրայլթը ասքէրլյէսի օլմատըղընը թա
տիգ ու իպրազ իթմիշ վէ միւշարիլէյին Գարատաղտա դադանտըղը մէհարէ
վէ ճէսարէթ շէօրէթիլնի տէ պիր տահա թէքզիպ իյլէմիշ տիր : Սիւլէյման բա
շա 3000 թէլէֆաթ վիրմիշ օլուպ , հալ պու քի Բուսլարտան էօլիւ վէ եարա
լը անճազ 780 քիշի վարտը :

Գտարքէօյիւնէ ալտէթ իթալինտէ , Բլէվիայը մուհասէրէտէն դուրթար
մազ իշիւն արթըզ պէշնուտէ չալըշմամաընա տայիր պիր թազըմ թէլէկրա
պուլմուշ տուր : Չիրա Օսման բաշա իքի կիւնտէն պէրու եէսիր օլմուշուտու
Պուշտան սօնրա դալան Թիւրք գուվլէի ասքէրլյէսի Բումէլինին մուհաֆազ
վէ միւտաֆատընա չաղըրլաճագար , Ղիրա ելւզ պին Բուս ասքէրի օրաւ
հիւճոււմ վէ թաարրուզ իթմէեէ հաղըրլանմադտա խոի :

ԲԼԵՎՆԱՆԸՆ ՏԻԻՇՄԷՍԻ

ՄԻԻՏԱՅԱՆԸՆ ՍՕՆ ԿԻԻՆԷԻՐԻ . — ՄԵՎԳԻՆԻՆ ԹԵՍԼԻՄԻ ԻԶԻԻՆ
ՄԻԻՔԵՆԱԼԷՄԱԹ .

Մէհէմէտ Ալի բաշա իլէ Սիւլէյման բաշա Բլէվիանըն խմտաընա կէլմէք
իշիւն պէշնուտէ ճահու ու զայրէթ իթմէքտէ իքէն , շէհրը մէքքիւրաւ մէքիւլաթ
պիրթմէքտէ վէ արթըզ ուղուն միւտտէթ մուգալէմէթ իթմէք միւմքին օլմա
եաճաղը տէհշէթլու տազիգա սիւրաթլա եաղլաշմադտա խոի :

Բուսլար Նոյեմբերին իլը կիւնլըլնտէն պէրու , տիրլուաթլըզ թարիպլյէ
մէլզիի մէքքիւրէ սահիպ օլմազ սատաընտա պուլունմուշ օլուպ , պաշ գօ
մանտան կրան տիւք Նիզօլա , Բուս մէրքէզ օրտուկեաշնտան Օսման բաշանա
պիր մէքթուպ կէօնաթէրէք , իշպու մէքթուպու իւշ Օսմանլը եէսիրինէ թէվ
տի իթալի վէ պու եէսիրլըրտէ պու միւնասիպէթլէ գուրթուլտու : Մէքթու
պու մէքքիւրաւ Կօրնի տուպնիք , Թէլիշ , Թիթէպան վէ Ղրաճա մուհարէպա
թիրի խմտաթլյէ վիւրուտի , վէ շէհրը մէքքիւրուն հալի եէսիշթիսալի բաշայի
միւշարիլէյնէ պէեան օլունարազ , Բլէվիայը թլօլիւմ իթմէսի նասիհաթ խոլ
մէքտէ խոի : Իքի կիւն սօնրա , Օսման բաշանըն ճէվապը պիր միւքեալէմէ մէ
ղը հէրնէ շարթլա օլուր խտէ օլուն , թէսլիւմ օլմաղը բէտտ իթալի անլաշլըմազ
տա խոի :

Պիր գաշ կիւն սօնրա , ճէնէրալ Կուրգօ տիկէր պէշ Օսմանլը եէսիրի չաղըրլաթ
պունլարա Գարսըն ալընմաընըն թարիֆ վէ պէեանըն հալի օլան Թաշազ զաղէ
թասընտան իւշ նուսիւն վիրէրէք , կինէ Բլէվիանա իրսալ իթալի :

Օսման բաշա պու համատնիւթընն սըհէթ ու հաղիգաթընա շիւպհէ իթ-
մէսին տէյու ճէնէրալ Կուրգօ , Բուս օրտուկեանընա կէլէն պիր չօգ զագէթա-
լարըն իշինտէն , մահսուս մէգըլու Լօնտա զագէթասընը սէչմիշտի : Միւշա-
րիլէյհ ճէնէրալ Թաշքըն պու իւշ նիւսիսինի պիրլէշիթիթէթ բաթէթ իթտի ,
վէ իւզլընի տէ Ֆրանսըզ լիսանը իւզրէ , « ճէնէրալ Կուրգօ թէրաֆընտան տէ-
լէթլու Օսման բաշա հաղրէթլէրինէ » եազար : Բլէֆլա մուհաֆըզը հիշ պիր ճէ-
վապ վիրմէտի :

Իւշ կիւն սօնրա Նոյեմբեր 13տէ , Բլէֆլա եէնիտէն պիր միւքեալէմէ
մէմուրու իլէ իթինճի պիր մէքթուպ կէօնտէրլէրէթ թէսլիմ թալէպ օլունտու :
Մէքթուպու մէգըլուրտէ Բլէֆլանըն թէմամըլա գուշաարմըշ օլտուղու Օսման
բաշանա խապէր վիրլմէքտէ վէ « մուգալէմէթ իտէրէթ դան տէօքիւլմէեէ սէ-
պէպ օլմագտան վազ կէչմէսի » ինսանիեէթ նամընա օլարագ քէնտիսինէ անտ
խիլմէքտէ իտի :

Իրթէսի կիւնիւ ճէվապը վասլ օրտու քի , պու տա էվլէլքի կիպի գաթիէն
նէհի պիր ճէվապ իտի : « Պանա իխթար օլունան տալէթէ սէպէպիեէթ վիրէն
եապապը ինսանիլէյի պիրլիմ , տէեօր ուտու Օսման բաշա , լաքին հէր վէսաի-
թի մուգալէմէթին պիթմիշ օլտուղունու հէնուզ դանն իթմէտիլիմտէն , վէսաի-
թի մէգըլուրէի իթթիմալ իթմէթ հալու մէվգիլիմին իգթիզասընտան տըր : »

Իշլէր պու մէրքէզտէ իտի , նէ վազըթ Նոյեմբեր 13տա , Նէշիլ տաղտա-
քի Բուս իլէրի գարաղօլարընա տօղրու Օսմանլը թէրաֆընտան պիր միւքեա-
լէմէ մէմուրունուն կէլմէքտէ օլտուղու կէօրիւնտի : Մէմուրու մէրգուս Օս-
ման բաշա թէրաֆընտան Կրան տիւք Նիգօլա իշլէն պիր մէքթուպու համիլ
օլմաղլա , տէրապապ միւշարիլէյհ պաշ գօմանտանըն չատըրընա կէօթիւրիւտի :

Իշպու մէքթուպուն գապուլինտէն իքի տաթ սօնրա , տայիմի օլան պէօ-
նիւք տիվանը հարագ մէգըլուր չատըրտա թէճէմիլ իտիւպ , Կրան տիւք Նիգօ-
լա տիվանը մէգըլուրու թէշքիլ իտէն ճէնէրալարա պէեան իթտի քի , Օսման
բաշա Բլէֆլա մէվգիլիի թէսլիմ իթմէեէ հաղըր օլտուղունու իշար իտէեօր ,
անճապ շու շարթ իլէ քի , մէվգիլի մէգըլուրու հէր շէրէֆը ասքէրիլլէ թէրք ի-
տէպիլտին , վէ օրտուտու տա պիլա սիլահ օլարագ բաշա նէրէեէ իսթէրսէ , եա
Սօֆիանա վէ եախօտ Վիտինէ չէքիլտին : Ճիւզի պիր միւգաքէրէտէն սօնրա ,
մէգըլուր տիվանը հարալ իշպու թէքիլիֆին նաղարը տըզպիթա ալընամահանա-
ղընը իթթիֆագը արա իլէ պէեան իթտի , զիրա Բլէֆլա օրտուսունուն պիլա
շարթ թէսլիմինէ ազ վազըթ գալմըշ օլտուղու տէրքեար ըտը :

Օսմանլը միւքեալէմէ մէմուրու չաղրըլալ , մէճլիսի մէգըլուրուն մուֆաս-
ալ մաղպաթաթ թէպիլմ օլունտու , վէ մէմուր իշպու եօգ ճէվապընը ալա-
րագ , եարմ սաթ սօնրա պէկիրլէ Օսման բաշանըն օրտուսունա աղիմէթ իթ-
տի : Պունտան սօնրա իքի պաշ գօմանտան արասընտա հիշ պիր միւքեալէմէ վէ
մուխապէրէ վուգու պուլմաերալ , Օսման բաշա պիր բարչա էրմէք գալընճա-
եա գատար մուգալէմէթ իթմէեէ հաղըրլանտը , վէ Կրան տիւք Նիգօլա տախի
անըղլա Բլէֆլանըն քէնտիսինէ թէսլիմ օլունտանընա պէքլէմէեէ գարար վիրտի :

Օսմանլը գօմանտանը , քէնտիսինտէ օլան էրգագ վէ սայիլէ հազընտա
Բուսլարը ալտաթմագ իշլէն , հէր տիւրլիլ թէտպիրի գուլանմագտա օլուպ ,
հէր կիճէ պիր մէվգիլտէն տիկէր պիր մէվգիլլէ պիր սիւրիւ գօլունունու կէչիլիլ
թի վէ պու սուրէթլէ կէօեա բէք չօգ հայվանը օլտուղունու կէօթէրիլտի :

Վազըթ վազըթ տա իլէրի գարաղօլարընա տօղրու պազը ատամլար սէվզ խոռւպ իւզէրլէրինտէ էքմէք, ետի սէքիզ քէքսիմէթ վէ դուրու էթ պուլունտուրա-
բազ, էն գաստ թութուրուրաու: Լաքին Բուսլար պու օյունլարա բէք չօզ
վազըթ ալտանամազլարտը, զիրա հէր կիւն աճլըզտան վէ դարուրէթ տէն նաչի
օրտուլարընա ֆիրարիլէր կէլմէքտէ խոի:

Քէզալիք Բուսլար Նոյեմբեր Աճտէ չունու տա խապէր ալտըլար քի, Բը-
լէվնատաքի ասքէրին եէվմիյէ թայինաթը քիֆայէթ իթմէյէճէք տէրէճէտէ թէն-
զիլ խոիմիչ խոի:

Ֆիրարիտէն պիրի ճէնէրալ Սոզայէլէֆ թէրաֆընտան իսթինթազ օյուն-
տուզտա, նազլ իթտի քի անազգապը իսթէմէեէ ճէսարլէթ իթտիլինտէն, եիւզ
պաշըսընտան տանազ եէմիչ օլտուղու իչիւն ֆիրար իթմիչ խոի: Պու ֆիրա-
րինին ըիվայէթինէ կէօրէ, ասքէրին էքսէրլալինտէ նէ անազգապը (1) վէ նէ տէ
գարօթ պուլունմաւըպ, պիր գաչ կիւնտէն պէրու տալիս պէհէր նէֆէրէ եէվ-
միյէ պիր լիպրա էքմէթ վէ պիր չարեէք լիպրա էթ վիրիլմէքտէ խոի:

Նոյեմբեր Աճտա իքի եիւզ ֆիրարի պիրտէն ճէնէրալ Գաթալէյին ճիւն-
թինէ տօղրու կէլիպ թէսլիմ օլմազ իսթէսիլէր իտէ տէ, Օսման բաշա պու թա-
րիզլէ պիր մըզտար ասքէրինի եանընտան տէֆ իտուպ, էրզազընը խաարէ իթ-
տիրմէսին տէյի, Բուս նօզթա գարաղօլարը, մէքքիւր ֆիրարիլէր իւզէրինէ ա-
թէչ իթտիլէրինտէ, պու պիշարէլէր կէրի տէճուսիւքլէրինտէ քէլլէլէրի քէսի-
լէճէլինի իշարէթլէ աղնաթարազ տիզ չէօքմէքտէ խոիլէր: Լաքին քէճա ու նի-
եազլարը հիչ տիյնէնիլմէեիպ, իչլէրինտէն պազըլարընըն տա եէրէ սէրլմէքտէ
օլտուղունու կէօրիւնճէ ալտէթ իթտիլէր: Գեկտեմբեր իսթ իտասընտա եինի
ֆիրարիլէրտէն աղնաշլըրզընա կէօրէ, Բլէվնատա պէհէր նէֆէրէ եէվմիյէ Յի
կրամ էքմէք, իքի իւշ մըսըր վէ պիր բարչա բիրինճ վիրիլմէքտէ տիր: Իշթէ
պուլունտ իւզէրինէ արթըզ մուհասէրէնին սօնու կէլալիլինտէ չիւբհէ գալմատըղըն-
տան, Բուս վէ Բուսանիա օրտուսու հէր վուզուաթա հազըր վէ ամատէ տուրտու:

Օսման բաշա կիպի զօրլու պիր ատէմ, էլպէթ տէ մուհասէրէ խաթթլա-
րընը եըրթմանա ֆէվզէլատէ պիր ճահտ ու դապրէթտէ պուլունտաճազտը. պու
գահրաման սօն իգպալընը տէնէեիպ, հէր միւմբին օլան թէտպիրտէն մատաա,
միւմբինսիզինի տալի թէճրիւպէ իթմէքսիզլին մաղլուպիլէթինի իթիրաֆ իթ-
մէեէճէլինտէ չիւբհէ եօզտու: Պու միւլանազաւա մէպնի, հէնէրալ Թօթլէպէն
հէր չիւպէ զօմանտանլարընա պիրէր բուսուլա եազարազ, Օսման բաշանըն
մուհասէրէյի եարըպ տըշարը չըգմազ իչիւն թահմինէն հանկը նօզթալարտա
թէճրիւպէ իտէճէլինի իշար իտուպ, ասքէրլէրինի ֆիլան վէ ֆիլան մուխա-
թարալը նօզթալարա թօրլամալարը իչիւն պիրէր բլան թէվզի իթտի: Պուն-
տան մատաա, մահսուր օլան օրտու թէրաֆընտան մուհասիր պիր հիւճոււմ վու-
գուինտէ ասքէր նէ գատար վազըթտան մէրքէզլէնիպ թօրլանապիլէճէլինի է-
յիճէ հիւսապ իտէպիլմէք իչիւն, Գեկտեմբերին իւք կիւնլէրինտէ կէօզլէնիլէն
էօնիւնտէ Կանէցքի վէ Գաթալէյ ճէնէրալարըն չիւպէլէրինտէ մանսօլլալար իճ-
րա իթտիրտի:

Եհասըր Գեկտեմբեր Չտա, Բլէվնատաքի թէաթրօ օյունտուլուն սօն բէրտէսի
իճրա օլունտաճազընտա արթըզ հիչ չիւբհէ գալմանըպ, աչիքեար կէօրիւնտի:

(1) Իիվայէթէ կէօրէ, Բլէվնատա պիր մըզտար տեազ գապը պուլունտապ, Օսման բա-
շա խաարէ իթմէք իչիւն, պու տեազ գապլարը եալընըլ եազմուր վազթինտէ ասքէրէ տա-
ղըթաղըրը, վէ հալա ալըլընճա, ասքէր, պունլարը անպարլարա թէսլիմ իտէր խոի:

Մահը մէղքիւրուն սէքիզինճի կիւնիւնտէն Օսմանլը թօքճուլարընն աթէ-
լի խալլիտէն խալլի գալըֆլանարադ, իրթէսի կիւնիւ տախի քեամիլէն քէսիւ-
թիշ օլտուղու կիպի, Բուսլար օ կիւնիւ կէլէն ֆիրարիլէրտէն խապէր ալտըլար
քի, Օսման բաշա ասքէրինէ քէքսիմէթ վէ անագզապը տաղըթմըշ վէ սիւահ-
լարընը մուսեէնէ իթմիշտի: Պուստան մաատա շէհրին եանընտա Սօֆիա շօւէ-
օնին իւղէրլինտէ պէօլւք պիր հարէքէթ միւշահէտէ օլունուպ, օրտուկեահ-
լարտա տախի ասքէր վէ արապալար թօքլանմագտա օլտուղու կէօրիւլուօր
ուտու: Քէզալիք Օսմանլըլար, Օբանկց խթիհքեամաթընն մուհաֆազադը սա-
թէսինտէ, Վիտ նէհրի իւղէրլինտէ պիր տէ քէօքրիւ եարմագտա օլտուղլարըն-
տան, պիւթիւն պու էմարէլէրտէն ադնաշլան, Օսման բաշա, Բէլլեատան տը-
շարը չըգմագա հաղըրլանմագտա օլունպ, պոշլըճա ճէնէրալ Կանէցքինին պու-
լունտուղու ճիհէթտէն եանա զիատէսիլլէ ճահա խէճէյի իհթիմալտէն պայիտ
տէյիլ խոի:

ՕՍՄԱՆ ԲԱՇԱՆԸՆ ԽՈՒՐՈՒՃԻ

Ֆիհադիդա Օսման բաշա, Բուս խաթթլարընն արասընտան պիր եօլ ա-
լըպ կէշմէյի թէճըրիւպէ իթմէեէ գարար վիրմիշտի. զիրա ինսանըն գուտրէթի
տախիլինտէ օլան հէր մուգալէմէթին սօն տէրէհսինէ վարըպ, անճագ պիր
հաթիթալըպ ելիէճէյի վարտը. ճէսարէթտէն տիւշմիւշ օլան ասքէրլէր մըրըլ-
տանմաեա պաշլանըպ վէ Բէլլեատա թիֆօ խասթալըղը տա գուհուր խտէրէք,
ալ կիւն զարֆընտա պիւթիւն էհալի վէ օրտուղու մահվ իթմէք թէհտիտաթըն-
տա պուլունուօրտու: Լյէր կէօմիւլմէյիպ տէ շէհրին էթրաֆընտա գալան պին-
լէրճէ լաշէլէր խաթըրա կէթիթիլի, վէ խասթախանէլէրլէ խասթա վէ եարա-
լըլարըն հալի, վէ էհալինին տիւշար օլտուղու գարուրէթ ու սէֆալէթի թէ-
ֆէքթիւր օլունուր խտէ, մէղքիւր տէհէթլի խասթալըղըն տահա չապուգ գու-
հուր խոիպ տէ, քիւլլիլթիւ վէֆիաթը մուճիպ օլմատըղընա թաաճիւպ օլու-
հուր:

Գեկտեմբեր 7տէ Օսմանլը դօմանտանը թլտարիքեաթընա նաշլայըպ. էր-
ղապտան հէր նէ գալմըշ խոի իսէ ասքէրլէ տաղըթտը, վէ ասքէրլէ բէք չարուգ
ուրէթտէ Վիտ նէհրինին սօլ թէրաֆընա ճէմ իթմէք իշիւն, նէհրը մէղքիւր
իւղէրլինտէ էվլէլէէ պուլունան պիր թաշ քէօքրիւնիւն եանընտա կիճէլէյին տի-
լէր պիր քէօքրիւ ալթաղըտը: Պէօլիւք մէվլի թօքլարը սէօքիւլալու. միւհիմ-
աթ կէօմիւլալու, տիւշման տույմագսըղըն ասքէրի իլէրլէթմէք իշիւն, նէհ-
րին սօլ թէրաֆընտաքի մէթէրիսլէր արասընտա խէնտէքլէր գաղըտը, հիւ-
րիւնէպիլիլի վէ էլի թիւհինք թուլթար խասթա վէ եարալըլարտան մաատա,
պիլ ճիւմլէ մէճրուհիյն վէ խասթէկեան Բէլլեատա պրագըլտը: Պէրապէր ալը-
հան խասթա վէ եարալըլար սիւահանտըրըլարագ, օրտու սաֆլարընա խոխալ
օլունտուլար: Պուստան մաատա հէքիմլէր վէ թիմարճըլար տախի օրտուլը մէղ-
քիւրլէ պուլունարագ, պու հալտէ 4000 գատար պիշարէլէր, Բէլլեա խաս-
թախանէլէրինտէ իւշ կիւնտէն զիատէ թէմամըլա եիւպ իւսթիւնէ պրագըլըպ,
էքսէրիսի ֆէվթ օլտու:

Դեկտեմբեր Գտա , Օսմանլիարն Սօֆիա արայնտա մուզիգաճը Սօֆիալը պիր Պուլկար : Բլէվնատան ֆիրար իտիպ , Բուսարա Թիւրքլէրին թէտարիքեաթը վագասար հագգընտա մալիւմաթը մուֆասսպլէ կէթ իրտի : Ճէնէրալ Թօթալօպէն , մալիւմաթը մէգքիւրէյի Բաւմանիա բրէնսինէ թէպիլիղ իթտիքաւէն սօնաբա , Օսման բաշանըն էն զիատէ ճահօր , ճէնէրալ Կանէցքի ճիհէթինտէ վագժ օլաճաղընա գանի օլմուշ օլտուղունտան , էվամլըրի աթիլէյի իթա իթտի :

1. Օն ալթընճը բիատէ ֆըրգասընըն պիր լիվասը իւշ պաթարեա թօր իլէ մաէն , վէ իւշիւնճիւ խասսա բիատէ ֆըրգասընըն պիր լիվասը , Լիէօթընան ճէնէրալ Սգոպլէֆին թահթը գօմանտասընտա օլտուղու հալտէ , Դեկտեմբեր օնունճու կիւնիւ սապահլայըն շաֆագ սէօքէր սէօքմէզ , Վիտնէհրինին սօլ գըհրսընա կիտէճէք վէ շու նիգամտա տուրաճաղար տըր , Էանի օն ալթընճը ֆըրգանըն լիվասը , իւշ պաթարեա իլէ մաէն , Տօհի տուպնիք նամ մէվզիլին գուրպինտէ , քի ճէնէրալ Կանէցքիինն ասքէրինէ մուավէնէթ իթմէեէ հագգը պուլունսուն , վէ խասսա իւշիւնճիւ ֆըրգանըն լիվասը տա , Էէնի էմր ալթնճայա տէկին , Վիտ նէհրինին սօլ գըեքսընտա պուլունան իքի ատէտ էն Էագըն մէթէրիսլէր արգասընտա , քի լագըմ կէլտիյի թագտիրտէ ճէնէրալ Կանէցքիինին վէ Էախօտ ճէնէրալ Գաթալէյինն ասքէրինէ մուավէնէթ իտէպիլսին :

2. Օն ալթընճը բիատէ ֆըրգասընըն տիկէր լիվասը իւշ պաթարեա իլէ մաէն , մէվզիլինտէ գալաճագ իսէտէ , Էիւրիւմէեէ հագգըր վէ ամատէ պուլունաճագ տըր :

3. Եւշիւնճիւ ալճը լիվասընըն իւշ թապուրու Էէվմը մէգքիւրտէ էրքէն Կրէվիցա դարիւնէսինէ կիտէճէք , Լիէօթընան ճէնէրալ Պարոն Գրուանէրին թահթը գօմանտասընտա պուլունան իքինճի շիւպէ ասքէրինէ գուվլէթ վէ մէթաւնէթ վիրմէք իշիւն :

4. Միգօլիէ գալէսիլլէ Թուշէնիցա տէրէսի արասընտա Բլէվնա վէ Լօվաշ շօսէսինին մէվզիլսինի , օթուղունճու բիատէ ֆըրգասընըն պիր լիվասը իշղալ իտէճէք , վէ պու ֆըրգանըն տիկէր լիվասը Գըզըլ տաղ օրտուկեահընտա գալաբագ , Էիւրիւմէեէ հագգըր պուլունաճագ տըր : Պու շիւպէնին գօմանտանլըմ ճէնէրալ Շնինիթգօլա մուհավլէլ տիր :

5. Տէօրթ ատէտ Բոււմանիա թապուրու իւշ պաթարեա իլէ մաէն , Դեկտեմբեր օնտա , շաֆագլա պէրապէր , Վէրպիցատան Տէմիր քէօյէ կիտէճէք վէ տիկէր տէօրթ Բոււմանիա թապուրուլա իքի պաթարեա , Վէրպիցա իւզէրլինէ Էիւրիւմէեէ հագգըր օլաճագ տըր :

Պու թէրթիպաթլա ճէնէրալ Կանէցքիինն ասքէրինէ գուվլէթ վէ մէթաւնէթ վիրմէքտէն մատա , շայտ Թիւրքլէր Բուսարը շաքրաղա , ասըլ հիւճու իթմէք իսթէտիքլէրի հօգթայը պէլի իթմէմէք իշիւն , տիկէր պիր ճիհէթէ տօղըու հիւճու իտէրլէր իսէ , մուհասրէ օրտուսունուն տիկէր ճիհէթլէրինէ տէ իստաա ասքէրի սէվզ օլունապիլիրտի :

Դեկտեմբերին տօգուղունճու կիճէսի , քի իրթէսի կիւնիւ թէրթիպաթլը մէգքիւրէ իճրա օլունաճագտը , ճէնէրալ Կանէցքիինն պուլունտուղու ճիհէթինտէքի մէվագիտէ իֆայի խըամէթ իտէն ասքէր , իքինճի կըրնատիէ ֆըրգասընըն պէշինճի Քիէվ արայնտան , վէ իւշիւնճիւ ֆըրգանըն տօգուղունճու Սիւպէրիա կըրնատիէ արայնտան ալընմըշ օլուպ , պու ասքէր խաթթը միւտաֆասանըն հէր թապեալարընը իշղալ իթմէքտէ օլտուղու կիպի , քէնտիսինէ շա

պուգ իմտատա կիւէճէք Լն եաղընտա տիկէր պիր իքի ալայ տահա կըընատիյէ
ասքէրի վարտը :

Իքի թօքնու լիվասընըն պիւ ճիւմէ տօգուղ սանթիմէթրօլուգ թօքլարը :
պիրինճի խաթթը միւտաֆաալէրտէ տիւղէլտիլմիշ օլուպ , տէօրթ սանթիմէթ-
րօլուգ թօքլարը տախի իքինճի խաթթ իւղէրինտէ Կօրնի-Միթթիւրօլ իլէ Տօնի-
նուպնիքտէ պուլուննադտա , վէ Կօրնի-Միթթիւրօլուն չըմալ ճիւնթիմէ տէ պու-
լուննա թապեալարա պիղզաթ գարիյէյի մէգքիւրէ օն եէտինճի Արխանկէլ ա-
լայր վէ պէշինճի բիտտէ ֆորդասընըն պիրինճի լիվասը վէ իքի պաթարեա Բու-
մանիա թօքնուսու թէրաֆընտան իշլալ օլունուպ , պու ասքէրէ տէ մէգքիւր
Ֆլըղանըն օն սէքիլինճի Վօլօկտա ալայր իքի պաթարեա թօքլա պէրապէր
իթթիմէլըգ իթմէքտէ խաի :

Դեէանմընըն տօգուղունճու կիւնիւ գար եաղարագ կիճէ ֆուրթունա
տինտի իսէ տէ , վաղըթ վաղըթ քիւլլիյէթլի գար տիւշմէքտէ խաի : Սապահըն
սաաթ իւչիւնէ ճասուսուն պիրի ճէնէրալ Սգօպէլէֆէ խապէր կէթիլտի քի :
Սամանըլար հէր մէվլիլինին թէրք իթմէք իւղըն տիրէր : Պու ճասուսա սօ-
բուլտու քի , թէրք օլունտուղլարընը բիվանէթ իթտիյի գալէլէրէ գատար պիր
ֆիւֆրէզէ ասքէրի ալըպ կէօթիւրմէնէ բաղը օլմըմու , զիրա տօղրուսունու
օլլիլմէնօր խաի իսէ , գուրչունա տիղիլէճէքտի : ճասուս պունա մուվաֆա-
դաթ իթտի վէ Սգօպէլէֆ տախի պիր մըգտար կէօնիւլլիւյիւ քէշֆէ սէվգ իլլէտի :

Իշպու քէշֆ օլու թիւֆէնիկի սըրթընտա հօլա չըգարագ , սիւրիւքլէնէ
սիւրիւքլէնէ Թիւրք թապեալարընա եաղլաշըպ տինէր վէ հաղիգաթէն հիշ պիր
ինսան սէսի իշիթմէգ : Պիր թապեանըն թէրէսինէ գատար իլէրիլէրէք , էօթէ
թէրաֆընա պագար վէ իշինտէ քիմսէ օլմատըղընը աղնար : Բուսլար մէգքիւր
թապեանըն իլէրիսինէ ֆըրլանըպ , հէր պիր քէօշէ պուճաղընը արաշարըրլար
վէ քիմսէի պուլամաղլար : Պու քէշչաֆլար ֆրիլին գալէսինէ տօղրու կիտիւպ ,
գուլագ իշիտէպիլէճէք գատար , օրատա ատամ օլտուղունու վէ ֆագաթ պու
ատամլարըն թօքլարը պէրապէր կէօթիւրէրէք , խաթիւքեամը թէրք իթմէք իւղ
թէ պուլունտուղլարընը ֆարգ իտէրլէր : Շօնէյ տօղրու կիտէն եօլուն իւղե-
րինտէ աեազ դըրըրթընը վէ սէսլէր իշիտիլիր , ուղագտան թէքէրլէք ճըրը-
թընը կէլիր : Լաքին պիւթիւն խաթթ իւղէրինտէ հիշ պիր աթէշ , կէօրիւնմէգ :
Մէգքիւր քէշֆ օլու ճէնէրալ Սգօպէլէֆին նէղտինէ ալտէթ իտէրէք , իշի աղ-
նաթտըղընտա ճէնէրալ տախի տէրագապ թէլէկրաֆլա Պօկօթտա Կրան տիւք
Նիլօյաեա վէ Թուշնիգատա ճէնէրալ Թօթլէպէնէ պու քէշֆիյէթի իշար իշ-
լէտի : ճէնէրալ Թօթլէպէն տէրագապ ճէնէրալ Կանէցքիյէ խապէր վիրտի , քի
Վիտ նէհրինին էօթէ թէրաֆընտա պուլուննա Կըրնատիյէ օլույլա պիւ ճիւմ-
է ասքէրին գօմանտանը խաի :

Ճէնէրալ Կանէցքի , Թօթլէպէնին թէլէկրաֆընը ախղ իթտիյինտէ , նէհրը
մէգքիւրուն էօթէպինտէ պուլուննա պիւ ճիւմէ ասքէրէ , հաղըր պուլուննուն
տէյի էմը վիրտի : Սիվարի իլէրի գարաղօլարը , Վիտ չայընըն էօթէ գըեքսըն
տա օլան պիւ ճիւմէ մէսաֆէնին էթրաֆընը իհաթա իթմիշ օլտուղլարը կիպի
պիր գըսմը տա Սօֆիա չօնէսինին թաշ քէօրիւսիւ եանընտա տուրմագտա խաի :
Կիճէ բէք գարանըգ վէ տիւմանը օլտուղունտան , կէօզ պիր շէյ սէշի-
մէղտի իսէ տէ , բիշտարլար տըգգաթթը թամմէ իլէ կէօղէտէրէք եալընըգ տիշ-
նէմէքտէ օլուպ , պիւթիւն կիճէ գուրչուն մէնգիլի տիւշմանա եաղլաշըն իքէն

պիլէ, պիր թիւֆէնք լաթլաթմատըլար . պուշլար վազըթմադ իշի բաթըրտը-
հա վիրմէհիպ եալընըդ տիննէմէք իսթէրլէրտի : Ապըթ վազըթ ճէնէրալ Կա-
նէցքիյէ րաքօրթօլար կէօնտէրիլէրտի քի, պու րաքօրթօլարըն մէալինէ նա-
զարէն, Ախտ նէհրինին Թիւրքլէր թէրաֆընտան մէշղու պուլունան սաղ զը-
երսը իւղէրինտէ, քէօրթիւ ճիհէթինտէ ուղուն գաֆիլլէր եիւրիւմէքտէ օլտու-
ղու իշիտիլմէքտէ, արապալար թէրէլէրտէն գըերեա ինմէքտէ վէ պիր մէվկի-
տէ տէ նէհրը մէգըիւրէ կիրիպ ֆազաթ կէշմէմէքտէ խիլէր . քէզալէք քիւ-
լլղէթլու ինսան վէ հայվան երղընթըրնտան հասըլ օլան պիր կիւրիւթիւ տա-
թի իշիտիլմէքտէ խաի իսէ տէ, հիշ պիր թէրաֆտա տա աթէշ կէօրիւնմէյօրտու :
Գըշ կիճէսի օլուպ չաֆազ կէճ աթտըղընտան, վէ գաթը պիր բուս պու-
լունտուղունտան, քէօրթիւնին էօթէսինտէ նէ ճէրեան իթտիյի խայլըճա վա-
զըթ կէօրիւնէմէտի, լաքին նիհանէթ բուս տաղըլար վէ շարդ թէրաֆընտա
ըշըմանա պաշլատը : Օ վազըթ, Օքանէց վէ Թիւրնէն թէրէլէրի արաքընտաքի
պէօյիւք օվա, Բուս իլէրի գարաղօլարընա կէօրիւնէրէք, պիւթիւն պու օվա
վէ թէրէլէր ինսան վէ մէքքեարէ իլէ տօլու խաի : Պալատէ զիքրի սէպղաթ
իթտիյի վէշ իլէ, Թաշ քէօրթիւնին եաղընընտա արապալարլա եաքըլմըշ աի-
կէր պիր քէօրթիւ տահա կէօրիւնտի :

Պիւթիւն Օսման բաշանըն օրտուսու, կըրնատիյէ աքէրինին էօնիւնտէ
պուլունուպ, սապահ սաաթ սէքիգտէ քիւլլէյիթլի Թիւրք բիտտէ աքէրի ա-
ճէլէ թէրէլէրտէն ինէրէք, քէօրթիւլէրին իւղէրինտէ տիգիտիլէր : Բուս քիշ-
տարլարը տէրազապ մէթէրիսլէրինէ իւճաթ խտէրէթ, տիւշմանըն հարէքէթիւ-
նի ճէնէրալ Կանէցքիյէ խապէր վիրտիլէր : Մուճաիլէյ ճէնէրալ Կանէցքի պու
խապէրի ալընճա, իշարէթ իշիւն պիր հալա ֆիշէյի աթտըղընտան, պիւթիւն
խաթթ իւղէրինտէ թրամբէթալար «սիլահ պաշընա» իշարէթի չալտըլար, կըր-
նատիլէր սիլահա սարըլտըլար, վէ օն տաղիգա սիւրմէքսիլլին գօլ հէեթիլ-
րի թէշքիլ օլունտուլար :

Հալա ֆիշէյիլին աթըլտըղընտան պէշ տաղիգա սօնրա վէ թրամբէթա-
լար հէնուղ չալընմագտա իքէն, ճէնէրալ Կանէցքի պէկիլէր բաքիպէն, մէգ-
քիւր քէօրթիւտէն իւշ քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ պուլունուպ Աիպէրիա ալալընըն
թահթը իշղալինտէ օլան իլէրի մէթէրիսլէրէ գօլմագտա խաի :

Օսման բաշանըն հարդ նիգամը բէք սատէ խաի : Աքէրինի իքիյէ թազ-
սիւմ խալապ, 20,000 նէֆէր, Ախտ նէհրինտէն տէօրթ քիլօմէթրօ գատար մէ,
սաֆէտէ պուլունան Բուս մէթէրիսլէրինէ եազլաշարապ, եօլ աշմաղա մէմօր
ուսու : Քիւլլէյիթլու ալճը աքէրի իլէրի եիւրիւմէքտէ, պուշլարըն արդա-
սընտան եալլըմ թապուրլար կէլմէքտէ, վէ պու թապուրլարտան սօնրա տա
իթիաթ աքէրի պուլունմագտա խաի քի, հէր հանկը նօղթատա Բուս խաթթ-
լարը տաղըլմաղա եիւղ իտթարլար իսէ, օրաեա իմտատա կիթմէեհէ հաղըր վէ
ամատէ խաի : Պու իթիաթըն արգաւսընտան, 500 էրդապ վէ էշեա արապաթը
կէլմէքտէ խաի : Նիրմի պին քիշիտէն իպարէթ տիկէր պիր գօլ տաթի Ախտ նէհ-
րի գըերսընտա պուլունուպ, պունա, մուհարէպէնին պաշլատըղընտան իքի սա-
աթ սօնրա իլէրիլէմէսի իշիւն էմր վիլըլմիշտի : Պու եիրմի պին նէֆէր, սաղ-
տա վէ սօլտա օլան Բուս աքէրինի կէօգէտէրէք, էվլէքի եիրմի պին նէֆէ-
րին գուշատըլմամասընա արդգաթ իտէճէքտի, Օսման բաշա մուախսարէն ի-
թիւաֆ իթտի քի պու իքինճի գօլա իքի սաաթլըդ պիր միւտտէթ վիրտիլի ի

իւն, խաթատա պուլունմուշ օրտու: զիրա էյէր ասաքիրի մէրգումէ մուհարէ-
պէնին պաշխանկընման պիր սաաթ սօնրա եիւրիւսէ խտի, Բէշլեատան չըգ-
մաղա մուվաֆֆազ օլաճագադը, աէեօր ուտու:

Օսմանլըլար, Վիտին էօթէ թէրաֆընտա օլան օլատա խաթթը հարպլա-
րընը թէրթիպ խէրէք, ճէսուրանէ իլէրիյէ ֆըրլատըլար վէ պու հիւճումէրի-
նի հաղըրլամագ իչիւն, Բուս մէվգիլէրինէ թօր պիլէ աթմատըլար: Պու հիւ-
ճում օ գատար քիւթախանէ պիր հիւճում խտի քի, քէօրրիւնիւն գուրպին-
աէ օլան թէքէլէրաէքի վէ քէօրրիւնիւն էօթէ թէրաֆընտա Վիտ նէհրի պօ-
լունտաքի թօրլարը, անճագ պիր գաչ կիւլլէ աթմագա վաղըթ պուլտուլար:
Բէշլեա գահրամանլարը, Բուս թապեալարընտան եաղան գուրչուկլարը վէ կիւլ-
լէլէրի տիյմէմէկէք, սուս բուս իլէրլէմէքաէ խտիլէր: Պու ասքէր, պէօյլէ
պիր ուզուն մուհարէպէնին միւթէմատիլէն վուգու պուլան թէհիլէլէրիյլէ հարպ
աթէլէլինէ ալըշմըշ օրտուգունտան, տիւնեատա էն մէթին ասքէրլէրտէն օլմուշ
ուտու: Մէհարէթլէ եաղմագտա օլան աթէլին ալթընտան, հիչ պիր թիւֆէնք
պօշալթմագսըղըն իւշ քիլօմէթրօլուգ մէսաֆէյի եիւրիւմէք, պունուն իւթիւն-
աէ արթըգ պիր շէճաաթ օլմագ իյիալէք ատտ օլունտալիլըր:

Օսման բաշա պիղգաթ հիւճումէ գօմանտա խտուպ, գաթը Շահանէ թէ-
րաֆընտան հէալիյէ խտիլէն ալա պիր ալ աթ իւզէրինտէ, ասքէրին պաշընտա
պուլունմագտա խտի: Եւշ չարեէք պիլէ սիւրմէքսիլին, Թիւրքլըր թապեալա-
րըն էօնիւնէ վասլ օլարագ, Ալլահ, Ալլահ սէտալէրիյլէ Սիպէրիա կըրնատիյէ-
լէրինին իւզէրինէ հիւճում իթտիլէր վէ գըլըճ գըլըճա մուհարէպէնէ պաշլա-
ալըլար: Զանն իտէրսին կիւյտէն պիր խօրթում էնմըշ վէ մէրգում կըրնատիյէ-
լէրի մահ իթմիլտի: Հալ պու քի պու նէֆէրլէրտէն հիչ պիրի թապեատան չըգ-
մանըպ, հէքսի օրատա տիւշտիւլէր վէ իրթէսի կիւնիւ Թիւրք ասքէրլէրիյլէ
գուճագ գուճագա սարըլմըշ լաշէլէրի կէօրիւնտիւ: Օսմանլըլար իլը թապեալը
գապթ իթտիքտէն սօնրա, պիրինճի վէ իքինճի թապեալարըն արասընտա պու-
լունան վէ սէքիլ օլա թօրույա միւճէհէզ օլան թօրուգ թապեանըն իւզէ-
րինէ հիւճում խտէք, թօրճու նէֆէրլէրինին էքսէրիսինի թէլէֆ իթտիլէր,
վէ իլը թապեալը նէ խըշմ իլէ ալտըլար իսէ այնի խըշմա պու թապեալը տա
գապթ խտուպ, ալթը գըթա թօրունու ալտըլար:

Սապահըն սաաթ սէքիլինտէ Բուսլարըն պիրինճի խաթթը տաղըլմըշտը,
իլէլէ Օսման բաշա օ վաղըթ աղնատը քի Վիտ նէհրի իւզէրինտէ պըագտըղը
գօլուն տահա էվվէլ իլէրի եիւրիւմէսինէ էմր վիրմէտիլ իչիւն խաթա իթմիլ-
տի: Ելինտէ պուլունան հէր գուվլէթիլլէ, պիր եօլ աշապիլէճէքտի: Նաքին
կիւնէ իլէրի եիւրիւմէսինտէ տէվամ իթտի: պիր գաչ տաղիգա սօնրա ասքէրի,
իքինճի Բուս թապեալարընա միւլաալլէթ խտուպ, պուրատա տա պիր թօրուգ
թապեա պուլունուպ, պու թապեատա էվվէլէրի կիպի սէքիլ թօր վարտը: ճէ-
սուր նիլգամ ասքէրի մէքքըր թապեանըն մուհաֆըղլարըն թարտ խտուպ, ի-
քի թօր տահա ալտըլար, զիրա պէկիրլէրի թէլէֆ օլմուշուտու:

Հէլէ քի պու սըրատա Բըթիթ Բիւսի կըրնատիյէ ալալը եէթ իչէրէք, Սի-
պէրիա ալալընա խմտա իթտի վէ պիր շէտիտ թիւֆէնք աթէլինտէն սօնրա,
սիւնիւ մուհարէպէնինէ կիրիշտի: Օսմանլըլար, հիւճումլէրինի Սիպէրիա ա-
լալընըն սօլ ճէհահը իւզէրինէ մէրքէղլէնտիլիպ, պիր աղ պէլինճի քիատէ ֆըր-
գասընըն պէլինճի ալալըյա չաթըշտըլար քի Սիպէրիա կըրնատիյէլէրինին սօլ

ճիշտ լինուէն Ախտէ աօգրու կիտէն թապեալարտա պուլուճնմագտա խոխ : Բուժմանիալըլարըն եւերինաէ իւչ կիւնտէն պէրու պուրատա պէքլէմէքաէ օլան պու աքէր , աաքըրի Օսմանիյէ իւղէրինէ էօյլէ պիր չէտիտ աթէչ իթաի քի , Օսմանըլար սօլ ճիշտ իւղէրինէ հիւճուճտէն կէրի չէքլիտիլէր վէ պիւթիւն զայրէթլէրինի կրճնատիյէ աաքէրինին մէքքէզ մէվգիի ալէյհինաէ սաքֆ իթաիլէր :

Մէչհուր Բուժ մուհարրիլլէրինտէն պիրի , Մէքէ Օֆէլէլ նամ զազէթաաա պէր վէչըր աթի պիր Փըզրա եազմըչ տըր :

«Ճէնէրալ Կանէցքի . աուրմագսըզըն պիրինճի խաթթըմըզըն պիր նօգթաաընտան աիկէր նօգթաաընա կիթմէքաէ վէ աաքէրէ զայրէթ վիրմէքաէ խոխ , աէկէրէք քի , սիւղ մըսըր թարաաընտա բիւճաթ իթմէյի աալա խաթթընըզա կէթիրմէյինիլ : » Նէֆէրլէր ճէվապլարընտա , «պազընըզ էֆէնաիմ , Ֆիչլէնքլիքէրմիլդաէ Ֆիչլէնք զալմատը» տէյինճէ , «սիգին կիպի իյիտ աաքէրէ ֆիչլէնք նէլալըմ . տիւչմանը կէրի թէքմէք վէ թապեալըզը ալմագ իչիւն սիւնիլիւ էլ վէրի» տէր խոխ : Պուսուճ իւղէրինէ աքէր իլէրի հիւրիւմէնէ միւսատաէ թալէպ իթաիլինաէ , չէօյլէ ճէվապ վիրմէքաէ խոխ . «աճէլէ իթմէյինիլ , էվլատալարըմ , սիգին աէ սըրանըզ կէլէճէք , վէ էմիր վիրլէնէյիմ : Գօրգմայլընը , սիգի կէրի պրագմամ : Իչթէ սիգէ Ֆիչլէնք կէթիրիւօրլար : »

Մուհարէպէ տէվամ իթմէքաէ իքէն , Թիւրքլէր Ախտ նէհրինին սօլ գընըսընա եէտի թօք կէչիրմէնէ վէ Բուպարա օ դատար եազըն աիլմէնէ մուվաֆֆազ օրմուչլարտը քի , կիւլլէլէր Բուպարըն թապեալարընըն իւթիւնտէն կէչէրէք , իթիլաթ աաքէրինէ դատար եէթիլմէքաէ խոխ : Ճէնէրալ Կանէցքի հէմ պու մատտէտէն տօլալը վէ հէմաէ Թիւրքլէրին , քէնտի դօլուճուճն մէքքէզի ալէյհինաէ վազը օլան իգտաճաթը մէեուսանէլէրինի կէօրէրէք , ճէնէրալ Սթրուգօվը , կրճնատիլէրլին իքինճի Փըզրաաը դօմանտանը ճէնէրալ Սվէչլինին նէդտինէ իրաալ իթմէնէ մէճալուր օլտու : Պու Փըզրա զաթէն մէյտանը մուհարէպէնէ կիթմէք իւղրէ Տօլնի աուպինքաէն չըզմըչ օլտուլուճնտան ճէնէրալ Սթրուգօվ տալի ալտըզը էմրլէրէ կէօրէ , Փըզրաի մէգքիւրէյի Թիւրքլէրին էն զի եատէ ճահտ իթաիլէրի նօգթա իւղէրինէ կէթիրիտի :

Մէգքիւր կրճնատիլէ Փըզրաաընըն իքինճի լիվաթ , իւչիւնճիւ Փըզրանըն իքինճի լիվաթըլա հէման այնի վազըթտա , եանի սաաթ օն րատտէլէրինտէ վաալ օլուպ , իչթէ պու իմտատ աաքէրի մուհարէպէնին բէվիլինի պիւս պիւթիւն աէյիլիթիտի վէ Օսման բաշալը աալա պիր կէչիտ աշամագ հալինէ գօյտու : Սաաթ օն պուլուճտա մէգքիւր իւչիւնճիւ Փըզրանըն Աթտէրհան վէ Ֆանապօրի ալալարընտան իպարէթ պուլուճնա իքինճի լիվա , տէչլէթլու պիր «հուրրան» պաղըրչարագ , պիր ալ էվիլէ դապթ իթմիչ օլտուգլարը իքի մէթէրիլէրաէ պուլուճնա Թիւրքլէր իւղէրինէ հիւճուճ իթաի :

Պու իքի ալայ աաքէր , աիկէր իքի ալայ աաքէր տալի քէնտիլինէ իմտատ կէլմէնէ հազըր պուլուճնտուլու հալտէ , Թիւրքլէրի մէգքիւր իքի թօրագ թապեալարտան չըզարտըզտան սօնրա , վիրաիլի թէլէֆաթա հիւ պագմանաաա , սիւրաթլէ իլէրլէմէնէ տէվամ իտուպ , Թիւրքլէրի սիւնիլիւ իլէ աիկէր ալտըզլարը թապեալարտան տա չըզարտը վէ Սիպէրիա կրճնատիլէրինին օրատա զայպ իթմիչ օլտուգլարը թօրլարը ալտըզտան մաատա , Օսմանըլարըն Ախտ նէհրի սօլ գընըսընա կէթիրաիլէրի 7 աալտ թօրու , վէ պիր պայրագ վէ պիլլէօզ թօրմու ճէպհանէ արապալարը ալտը :

Մէզքելու թօքլարն պիտի, բէք մէհնուր պիր թարգլա պիր Գազազ ալ-
 քէ արը :

Արսէն Նէֆէտիէֆ նամ գազազ, ճէնէրալ Գաթալէյին եանընտա թա-
 թարլըդ խրտմէթինտէ պուլունուպ, մուհարէպէ մէյտանընտա նէ ճէրեան իթ-
 պիյինի կէօրիւպ խապէր կէթիրմէք իշիւն, մուհարէյն ճէնէրալ թէրաֆընտան
 օրաւա իզամ օլունմուշուտու : Նէֆէտիէֆ, պէկիրինտէն ինմէեէէէք, թապ-
 եայը կէրի ալմազ իսթէեէն նէֆէրլէրէ եանաշար, վէ Սամանլըարըն, Բուսլար
 թէրաֆընտան կէրի բիւսկիւրաիւլէէէք, թօքլարընը կէօթիւրմէ եէ չապալատըզ-
 արը վազըթ, կէրիտէ գալան թօքուէն իւզէրինէ հիւճոււմ իթմի, վէ թօք պէ-
 լիլլէրինտէ օթուրան նէֆէրլէրի էօլտիւրէէէք, պէկիրլէրին պաշընը չէվիւտի
 վէ թօքլա պէրապէր թապալարա կէթիրտի :

Պու սըրատա ճէնէրալ Սվէյինին թահթը գօմանտանընտա օլան Սամօֆիթի
 կըրնատիյէլէրի Կօրնի վէ Տօնի-Միթրօքօլ արասընտաքի կէչիտտէն մէյտանա
 ըզըզ պիւնկիւ իլէ Թիւրքլէրին իւզէրինէ հիւճոււմ պիրլէ, տիւշմէնի հիւ թիւ-
 թէէք պօշալթմազսըզըն թապալարընտան գօլտուլար վէ իւշ թօք ալտըլար :
 Պու էանատէ րիգգաթ վիրիճի պիր վուզուաթ վազը օլտու : Պէօյլէ պիր գան-
 ւը մուհարէպէնին արասընտա կիւզէլ րուպալար կիլինմիշ պէշ եաշընտա պիր
 քիւշիւք Թիւրք գըզը, եաղմուր կիպի եաղմազտա օլան գուրչուէն վէ կիւլլէ-
 լէրաէն միւճիւզաթլա գուրթուլարազ, մէզքելու կըրնատիյէ ասքէրինէ տօղրու
 իլմիշ օլտուգուէնտան, ֆըրգանըն էրիքեանը հարալ րէյիսի Մ. Կօլապէին ճան
 էվլատը խիւպ Բուսիաեա եօլլատը :

Բուսլար պու սուրէթլէ իլէրի խաթթլարընը թէքրար էլէ կէթիրաիքտէն
 սօնրա, մուհարէպէ պիր ալ թաթիլ խոււպ, պու էանատէ իքի օրտու իլէրի
 Եիւրիւմէեէ ճահտ իթմէքսիլլին, իքի իւշ եիւզ մէթրօ մէսաֆէտէն սալթ թիւ-
 թէէք աթտըլար : Օսման բաշա Վիտ իւզէրինտէ թէրք իթմիյի 20,000 քիշիյէ
 վէ ճէնէրալ Կանէցքի տախի իւշիւնճիւ կըրնատիյէ ֆըրգասըյլա օն ալթընը
 թիւտէ ֆըրգասընըն միւզասէլէթինէ պէքլէմէքտէ իքէն, մէմուլին դայրի պիր
 վուզուաթ նազէհան վազը օլարազ, Օսմանլըարըն սօն իւմիտլէրին տէ մահվ
 թմի : Օսման բաշանըն պէկիրի վուրուլարազ թէլէֆ օլմուշ վէ բաշա քէնտի-
 պի տէ եարալանմըշար : գուրչուէն, սօլ պալտըրընը պիր թէրաֆընտան կիրիպ,
 պիր թէրաֆընտան չըզմըշար : Պէկիրի թէլէֆ օլուպ տիւշտիւլիւ իշին, քէն-
 տի եարալանտըղընը խապէրի տէ էվլէլա բէք օֆուրտուլարազ տէրազապ օր-
 տուեա եաեըլտը վէ հաթթա թէլէֆ օլտու տէյի պիլէ սէօյլէնտի : Իշթէ օվա-
 ղըթ պէօյլէ պիր վազաանըն պիր օրտու իւզէրինէ նէ թէէսիրի օլտուգուէնու
 աղնաշըլտը : պիր օրտու քի եալընըզ քէնտի գօմանտանընը գուվվէյի մանէ-
 վիլէ վէ նուֆուգույլա տաեանմազտա խտի : Եարըմ սաաթ էվլէլ չըլկըն կի-
 պի Բուս թապալարընըն իւզէրինէ տիւշէն վէ եաղմուր կիպի գուրչուէն եաղ-
 արան աշնի թապուլար, պաշ գօմանտանլարընըն էօլտիւլիւ խապէրինի ալըն-
 ճա, տէրազապ գարմա գարընըզ, Վիտ նէհրի իւզէրինէ չէքիտիլէր :

Պու սըրատա օլ թէրաֆտա էօյլէ պիր տէհէթլի գարընըզըզ մէնգարէսի
 վուզու պուլտու քի պուլունու էմալինի, 1812տէ Բուսիատաքի մուհարէպէտէ
 պուլապիլիթիզ, Բլէֆեանըն պիլ ճիւմէ Թիւրք աշալիսի, օրտունուէն աղիմէթի-
 նի տուեարազ, չար չաբուգ էն զըյմէթլի էշեալարընը արապալարա եիւլէ-
 տիպ, Օսման բաշանըն արտը սըրա Սօֆիա եօլունու թուլթմուշարտը : Թիւրք

ասքէրինին արդաստնտա ինթիար, զատն վէ չօճուզլա եււքլու իքի իւչ պին արապա պուլունուպ, ասքէրլէր Վիտէ տօղրու բիւճաթ ինթէք իշիւն, սէլ կիւ պի մէգքլուր արապալարն իւզէրինտէն կէչտիլէր վէ բէք չօղունու տէվլիտիւնէր. կիւլլէ վէ գուրչուս իսէ բլթրապ կիպի եաղմագտա վէ արապատաքի պիւ չարէլէր տախի մէկուս մէկուս պաղըշմագտա օլտուզլարնտան, թարիֆ օլունմազ պիւր գարկաշալըգ հիւքմ ինթի :

Բոււլար պու մուվաֆֆազիէթտէն իսթ ինթատէ իտէրէք, տէրհալ հէր թէրաֆտան հիւճումէ պաշլատըլար : Էվվէլա ճէնէրալ Տանիլօվն ֆըրգասը, իքի եանտան պիւրէր լիվա ասքէր իմտատը պուլունտուզու հալտէ իլէրիլտի : Իքինս ճի կըրնատիյէ ֆըրգասընն պիւրինս լիվասը թապեալարնտան տըշարը չըգարազ, Թիւրքլէրին սօլ եանը չէվլիմէէէ պաշլատը : Պուստան մատա, Գիէլ պէշինս իւրնատիյէ ալայընն իքինս թապուրու վէ տիկէր պիւր կըրնատիյէ թապուրու Վիտ իւզէրինէ տօղրուլարազ, սաղ գըրըսընն թէշէլէրինի թութ մագ իշիւն, սու թա պէլլէրինէ գատար օլտուզու հալտէ, նէհըր մէգքլուր կէչտիլէր, Պաղէվազ թէշէլէրինէ թըրմալանտըլար վէ օ թէշէլէրտէ պուլունան Թիւրք գալէսի իւզէրինէ հիւճում ինթիլէր : Գալէի մէգքլուրէտէ պուլունան ասաքիլի մուհաֆըզաի Սամանիյէ իսէ, հիչ պիւր թիւֆէնք բաթլաթմագ սըղըն թէսլիմ օլտու :

Խասա իւշիւնս Նիւրգասըլա սաֆ բիւտտէ օն ալթընսը ֆըրգալարն լիվալարը, ճէնէրալ Կանէցքի գօլունա իմտատ վէ գուլվէթ իւլ գահը օլմագ իւզրէ, իւք կիւնիւ վիլիլէն էվամիրէ թէվֆիլգան սէվգ օլունտուլար իսէ տէ, մուհարէպէէ հիչ կիւրիշմէտիլէր : ճէնէրալ Գաթալէյին բաքօթօսունտան աղնա շըտըղընա կէօրէ, Գեկտեմբեր 10տա սապահ սաաթ 7տէ, ճէնէրալ մաթօր Գուրլօվն թահթը գօմանտասընտա օլտուզու հալտէ, պիւր տուպա քէօրրիւ իւզէրինտէն խասա իւշիւնս ըիւտտէ ֆըրգասընն ալթը թապուրունու Վիտ նէհրինին սօլ գըրըսընա կէչիլմիտի : Սապահըն սաաթ օնունտա պու ասքէր ճէնէրալ Կանէցքիին թալէպի իւզէրինէ, Տօնի-Տուպիլէ տօղրու եիւրիւտի վէ օրատա տիւշմանըն սօլ ճիւշէթինի սըղըշտըրմագ իշիւն, Սօֆիա շօսէսինտէն իլէրի եիւրիւմէէ էմր ալտը : Մէգքլու թապուրար պու հարէքէթի իճրա ինթմէքտէ իքէն, ճէնէրալ Սգօպէլէֆ եանլարնա կէլտի, գօմանտայը էլէ ալտը, ասքէրինի տուրտուրթմագ վէ ինթիաթ նիգամընա տիլմէք, վէ բիւտտէ ալթընսը ֆըրգա լիվասընն կէլմէսինէ պէքլէմէք իշիւն, մէրգոււմ ճէնէրալ Գուրլօվա էմր վիտի : Պու ճէնէրալ, իքի սաաթ մէվլիլինտէ տուրուպ, ճէնէրալ Սգօպէլէֆտէն տէ եէնի էմր ալմատըղընտան, ասքէրինի Սօֆիա շօսէսինտէն իլէրլէթտի վէ մուհարէպէ պիթտիքտէ, Վիտ նէհրինին թաշ քէօրրիւտինէ վաթ օլտու :

Պու իֆրիթ մուհարէպէ, Վիտ նէհրինին սօլ գըրըսընտա կըրնատիյէլէրէն Սամանը օրտուսու արատընտա տէվամ ինթէքտէ իքէն, մուհասէրէ օրտուսունուն ճէնէրալ Զօթօվ վէ պարոն Գրիւանէր վէ ճէնէրալ Գաթալէյ վէ ճէնէրալ մաթօր Ենիթնիլօվ վէ Բուճանիա ասքէրինին գօմանտանը ճէնէրալ Զէրնաթըն վէ շըմալ վէ ճէնուպ ճէպէլէրինտէքի իսթիւքեամաթա տօղրու իլէրլէմէքտէ իտի : Իսթիւքեամաթը մէգքլուրէնին գըմը աղէմի էվվէլէ թալիլիյէ իտիւմիշ օլմաղլա, ասաքիլի մէրգոււմէ Կրան տիւք Նիգօլանըն մուվաճէնէսինտէ

Բլէշնա շէհրինի իշղալ իթտի : Սապահլայըն էրքէն Կօրնի Սթիւտէնտէ պուլու-
նան իմէրաթօրա խապէր վիրիլնճէ , էօյլէնէ տօղրու Բատիղէվօ գարիեհէսիլէ
Թուէնիցա տէրէսի արասընտաքի պէօյիւնէք գալէնէ կէլտի վէ օրատան , էթ-
րաթրնտա էւտիշէ վէ ըզտըրապլա իւշ այ կէշիրիլէն շու շէհրէ , օրտուսունուն
կիրտիլնի սէյր իթտի :

Բրէնա Շարը պլրապէրլէրինտէ օլան վէ սապահըն սաաթ Ծունտա Գրի-
լին դալէսի կիպի թէրք օլունան Կրիվիցա գալէսինէ կիրէն Բուժանիա ասքէրի
Թիւրքլէրին հէնուզ եւտի իշղալինտէ պուլունան Օբանէց գալէլէրինտէ մուգա-
վէմէթ կէօրտիւ : Գրսա պիր մուհարէպէտէն սօնրա , իսթիհքեամաթը մէզքիւ-
րէտէ պուլունան ասաքրի մուհաֆըզա տախի սիլահընը թէրք իտուպ , պու-
տուրէթլէ Բուժանիալըար իւշ թօք ալտըլար վէ էքի պլն եհսիր թուրթուլար :
Ճէնէրալ Գաթալէյ տախի , էօնիւնտէ օլան իւշ գալէնի զապլթ իթմէք իշլին մու-
հարէպէ իթտի : Ասքլըլէր պու մուհարէպէտէ տէ պիր բաշա , 120 զապլթ վէ
734 նէֆէր եհսիր ալըպ տէօրթ թօք զապլթ իլլէտիլէր : Ասաքրի մէրդումէ ,
մէվզիլի մէզքիւրու վէ պիլճիւմլէ իսթիհքեամաթընը զապլթ իթտիլէրինտէ , պիլ
ճիւմլէ Բուս վէ Բուժանիա ասքէրի , պաշլարընտա Կրան տիւք Նիզօլա պու-
լունտուղու հալտէ , Թիւրք օրտուսունուն արգալարընա տօղրու Վիտ նէհրի
իսթիգամէթինտէ իլէրլէմէնէ տէվաթ իթմէք իշլին էմր ալտը վէ եապաշ եա-
վաշ Սօֆիա շօսէսի գուրպինտէ Բլէշնանըն զարպ ճիհէթինտէ քեային թէրէ-
լէրտէ մէրքէզլինտի :

Էօյլէտէն պիր սաաթ սօնրա , Օսմանը օրտուսու շու հալտէ պուլունմագ-
տա իտի , եանի , տիւշման խաթթլարընը եարըպ կէշմէնէ մուվաֆֆադ օլմա-
եարադ Բուսլար տա արգա թէրաֆտան Բլէշնայը վէ պիլճիւմլէ իսթիհքեամա-
թը զապլթ իթմիշ օլտուղլարը հալտէ , Օսմանըլար Վիտ նէհրինին քէնարընտա
արթըզ եաեղլամահաճաղլարը պիր մէվզիտէ սըզըշմըշլարաը վէ գօմանտանլարը
տա եարալանմըշտը : Պու հալտէ մուհարէպէտէ տէվաթ իթմէք միւմքիւնսիզ օ-
լուպ , մէզքիւր օրտու օ կիւնէ գատար մաղլուպ օլմատըրը հալտէ , արթըզ
թէսլիթ օլմագտան պաշգա պիր չարէսի եօգտու :

ԲԼԷՎՆԱ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԹԷՍԼԻՄԻ

Թօք վէ թիւֆէնք սէսլերի հէնուզ պիլթիւն պիւթիւն քէսիլմէմիշտի , նէ
վաղըթ Վիտ նէհրինէ եագլաշան Բուսլար պիրտէն պիրէ «հուրան» պաղըրաը-
լար : Պունուն սէպէպի շու իտի քի Թիւրքլէր նէհրին էօթէ թէրաֆընտա պիր
պէեազ պայրալ չէքմիշլէրտի :

Օանտէ թիւֆէնք ամէշի քէսիլտի վէ պիր տագիպա սօնրա , պիր Թիւրք
զապլթին էլինտէ միւքեալմէ պայրաղը օլտուղու հալտէ , պէկիրլէ քէօքրիւլի-
կէշտիլի կէօրիւլտիւ : Մէրգումուն կէօղլէրի պաղլանարապ , իլէրտէքի խաթթ-
լարա տօղրու կէօթիւրիւլտիւ իսէ տէ , ճէնէրալ Կանէցքի , Օսմանըլարըն պա-
ղը Նիլլէլէրինի խաթթըրաեարապ գապուլ իթմէտի , վէ քէօքրիւլէ գատար կէրի

կէօթիւրբւմէսինի էմր իթտի : Պուռնուն իւղէրինէ շիտտէթլէ թօք վէ թիւֆէնդ
աթէչինէ պաշլանըլըպ, պիր չարեէք սօնրա իքինճի պիր միւքեայլէմէ միմու-
րու տահա կէլտի իսէտէ, օտա գապուլ օլունմատը, վէ թիւքըճէտէն պաշլը
պիր լիսան պիրմէտիյի իչիւն, ճէնէրալ Կանէցքի, Սաման բաշտես խիթապլէ
Ֆրանսըղճա օլարագ մէրդունա պիր ուֆագ բուսուլա վիրմէսինի ճէնէրալ
Սթրուգօֆա բէճա իթտի : Բուսուլանըն մէալի շունտան իպարէթ իտի : «Տէն-
լէթլու էֆլնտիմ, պու ճիհէթ գօմանտանը ճէնէրալ Կանէցքի, սիզլին եարա-
լանմըլ օլտուղունուղու պիրտիյինտէն, սիզէ թէմամըլլա վէքիլի մութլագ օլա-
պիլէճէք առամտան պաշլագ քիսեյնի գապուլ իթմէեէճէյինի սիզէ պիրտիմէթ
պանա բիճա իտէեօր : »

Պու բուսուլա, Սամանըլ մէմուրունա թէսլիմ իտիլտիքտէն սօնրա, Կա-
նէցքի, միւմայլէյի իլէ քէօքրիւյէ գատար կիտիպ, ճէվապընա պէքլէմէսինի
Սթրուգօֆա էմր իթտի :

Պինլըճէ Թիւրքլէր, Վիտ նէհրինին եանընտա տուրուպ, նէ օլաճագլա-
րընա ինթիզար իթմէքտէ իքէն, Բուսլար պու պէօյիւք ֆիթուհաթլարը հագ-
ղընտա հիտ իթտիքլէրի մէսրուրիեթի ըզհար իթմէք իչիւն, «հուրում»լար
եէրի կէօյիւ տիթիթէթմէքտէ իտիլէր : Պու սըրատա ճէնէրալ Սգօպլէֆ, ֆըր-
գասընտան էվլէլ էրիքեանը հարպըլլա պէրապէր, քէօքրիւյէ վասլ օլտու : Տէն-
նէւ վէ Կօլօ դաղէթալէրինին մուխալիրի Մ. Մագ-Կահան միւշարիլէյի ճէնէ-
րալըն ըրիֆագաթընտա պուլունարագ, մէզքիւր քէօքրիւնիւն էթրաֆընտաթ
մէնդարէյի պէր վէչհի աթի թարիֆ իտէեօր : Ալթրաֆըմտաթի թօքրագտա մու-
հարէպէ էսէրլէրի տօլու օլուպ, եէր ուպուղլարտան հէք գաղըլմըլտը : Թա եա-
ղընմտա ճան իւղէրինտէ պիր պէկիր եաթմագտա օլտուղու կիպի, օնուն եա-
ղընտա տախի պիր էօքիւղ պուլունուպ սուս բուս պիզէ պաղմագտա վէ սէլ
կիպի դանը պղմագտա իտի : Էօնիւմտէ պիր արապա տուրմագտա օլուպ, պու-
նուն տա պէկիրի էօլմիւշ տիւշմիւշտիւ, օնուն եանընտա պիր Սամանըլ նէֆ-
րինին լաշէսի վարտը քի, քէլլէսի եա կիւլլէ վէ եախօտ գումպարա իլէ կիթ-
միւշտի : Մէզքիւր արապանըն ալթընտա տիկէր պիր Թիւրքին լաշէսի վէ էթ-
րաֆընտա տէօրթ եարալը եէրէ սէրիլմիշ օլուպ, պու եարալըլարըն պաղընը
կէօղլէրինի կէօյէ տիքմիւշլէր վէ պաղըլարը տա բարչա բարչա օլմուշ գարութ-
լարընըն ալթընտա գալմըլլարտը :

«Պունլարըն հիչ պիրիսի նէ պիր նիտա իթմէքտէ վէ նէ տէ պիր շէյ սէօյ-
լէմէքտէ օլմանըպ, քէմալը թահամիւլ վէ պիդայտի իլէ կիրիֆթար օլտուգ-
լարը ըզտըրապա տաեանմագտա օլտուղլարընը կէօրիւնճէ, քէնտիմի թութա-
մանարագ աղլատըմ : Արապանըն արգասընտա գումպարա բարչալարը պուլուն-
մաղլա, մէրդում պիչարէլէրին, պունտան եարալանմըլ օլտուղլարը անլալը-
մագտա իտի : Պու եօլուն իւղէրինտէ վէ հէվալիսինտէ էօլմիւշ վէ եարալը (ս-
մանըլ ասքէրի, էօքիւղ վէ պէկիր լէչլէրի վէ արապա բարչալարը տօլու իտի :
Եօլուն պիր գաչ եիւղ մէթրօ չըմալ ճիհէթինէ տօղրու, Սաման բաշանըն բիւ-
տարը թէրաֆընտան ճէսուրանէ հիւճում օլունան մէվլի սէրաբա մագիթուլ վէ
մէճրուհ իլէ գաթը օլուպ, Բուս հէքիմէրի կէլմիշ եարալը արամագտա, վէ
թէժկէրէլէր կէլինճէ, պիրինճի թէտալիլէրինի իճրա իթմէքտէ իտիլէր : »

Սգօպլէֆ օրաեա կէլիր կէլմէշ, սարը սալըլ վէ ուֆագ վէ սարը պլ-
եզըլը պիր Սամանըլ գապիթինին, իքի սիվարի իլէ պիրլէքտէ, քէօքրիւնիւն էօ-

Թէ թէրափրնտան քէօրրիւնէ տօղրու կէլմէքտէ օլտուղունու կէօրտիւ : Պու-
ղապիթ կիւղէլ պիր Ֆրանսըղճա թէքէլլիւմէ , Սաման բաշանըն էրիքեանը հարպ
բէխի թէլփիկ բաշա օլտուղունու վէ Սաման բաշանըն տախի հարալը օլարապ
քէօրրիւտէն հէման եիւղ մէթրօ դատար էօթէտէ պիր քիւչիւք պէքճի դուլի-
պաաընտա պուլունտուղունու պէնան իթտիքտէն սօնրա , էօնիւնտէ պուլունան
ղապիթլէրին միւղաքէրէնէ սէլահիյէթլէրի օլմատըղընը ֆարգ իտէրէք , օլտու :
Մուլպիրի մումարիւէյ հու մէնդարէյի տէ չու վէչ հիլ թարիֆ իտէեօր :
« Պու սիւքիւթ սըրասընտա , դապիթի մումարիւէյի սիւղմէքտէ օլտուղու-
մուղ կիւպի , օ տա քէմալը պիդայտի վէ ֆազաթ պէօյիւք տըզդաթլա պիդի
սիւղմէքտէ իտի :

« Պու սիւքիւթ հալաշ հալաշ ճան սըզմահա պաշլամադտա օլուպ , մու-
մալիւէյ թիւրքին սէլլէշմէնէ աճէլէսի օլմատըղը կէօրիւնիւեօրտու , վէ Բուս-
լար իտէ նէղաքէթլէրինտէն նաչի , թէպիմ օլմաղա կէլիպ կէլմէտիյինի սօրմապ
խթէմէեօրլարտը : Պունտան մատաա սահիհէն իչիմիդտէ մումարիւէյի իլէ միւ-
ղաքէրէ իթմէնէ հալգը օլան հիլ պիր դապիթ եօղուտու : Պունուն իչիւն հալ
րէք պուհրանը օլուպ , էյէր էլլէնճէլի ճիհէթի վար իտի իտէ տէ , ճան սըզա
հապ ճիհէթի տէ վարտը : Իքի օրտու , էն դիատէ պէշ եիւղ մէթրօ պիր պիրին-
տէն ուղապ օլտուղլարը հալտէ , սիւհալէտէթ , պիդի սէյր իթմէքտէ իտի ,
դիրա Բուս բիատէ առքէրի թէտրիճէն քէօրրիւյէ տօղրու իլէրլէմիշտի : Նիհա-
նիթ ճէնէրալ Սզօպէլէֆ քէլամէ աղաղ իտուպ տէտի :

« Պիրիսինի մի կէօրմէք իսթէրսինիլ :

« Սիւքիւթ :

« Քիմի իլէ լազըրտը իթմէք իսթէրսինիլ :

« Սիւքիւթ :

« Պիր շէյ արդու իտէրմիսինիլ :

Սիւքիւթ :

« Նէ իչիւն պու ատամ պէօյլէ սիւքիւթ իտէեօր , Իսկիլիզճէ պաղըրտը
ճէնէրալ Սզօպէլէֆ , սէօղիւնի պանա իսթիպ իտէրէք :

« Թէլփիկ բաշա պիֆութուր տուրմադտա իտի : Իլէրուտէ միւշարիւէյի ի-
լէ հուգուգ քէյտա իտուպ , թապիաթը դաթէն էօյլէ սիւքիւթի օլտուղունու
պիւտըմ իտէ տէ , պէօյլէ պիր արատա ճուուն ֆէվզէլատէ սուսուղու , եիւ-
ղիւնտէն պէլլի օլմահան պիր հէյէճանը դալպէ տէ նէվէն մա աթֆ օլունապիլիրտի :
« Նիհահէթի ճէնէրալ Սզօպէլէֆ շէօյլէ տէտի :

« Պուրատաքի գօմանտան ճէնէրալ Կանէջքի տիր : Շիմտի կէլիր : Էյէր
ճոււլա սէօյլէշմէք իսթէրսէն . . .

« Թէլփիկ բաշա եայընը պաշընը սալլահարապ ճէվապ վիրտի :

« Ղապի Սաման բաշա չօղ կիւղէլ միւտաֆաա իթմիշ տիր , տէտի պիր
ղապիթ : Քէնտի դահրամանըղընա պէօյիւք բիայէթիմիլ վար տըր :

« Միւշարիւէյ թիւրք կիւեա աղնամահօր կիւպի , էօնիւնէ պաղըպ տու-
րուեօրտու :

« Սնու պիդ պիր պէօյիւք ճէնէրալ աատ իտէրիլ , տէտի պիր տիկէրի :

« ճէվապ եօղ , թիւրք կէօղլէրինի Շիպգայա տօղրու տիքէրէք զանն իտէր-
սին Մէհմէտ Ալի բաշանըն կէլմէսինէ պէլլէմէքտէ իտի : Սուս տուրմաղա
նատ իթմիշ օլան պէօյլէ պիր ատէմէ միւքեալէմէ իթմէնէ չալըշմապ պէյ-

հուտէ պիր չէյ օլաճաղը տէրքեար օլտուղունտան , օ սէվտատան վաղ կէշտիք»
 ճէնէրալ Աթրուզօֆուս միւվասէլէթի , պու մէրազ վիրիճի մէնզարէնէ
 խիթամ վիրուպ , Թէվֆիդ բաշա նազլանմաղսղըն քէնտի քէնտինէ տէրազապ
 լազըրաը իթմէնէ պաշլատը վէ Ֆրանսըզճա օլարազ տէսի :
 — Թէվֆիդ բաշա , լիվա , Սաման բաշա օրտուսունտա էրիքեանը հարալիյէ
 բէյիսի :

Պուսու սէօյլէտիյի սըրատա , էլինի ֆէսինէ կէօթիւրէրէք քէմալը նէղա-
 քէթլէ ճէնէրալ Աթրուզօֆուս սէլամլատը :

Աթրուզօֆ տախի պիլ մուգապլէ իսմու բիւթպէսինի պէեան իթտիքտէն
 սօնրա , Սաման բաշա թէրաֆընտան սէլահլիյէթի թամմէսի օլուպ օլմատըղընը
 սիւալ իթտիքտէ , Թէվֆիդ բաշա «խայր» ճէվապընը վիրտի :

— Էօյլէ իսէ պիղիմ խաթիթ լարմըզա հազլաշմանըդտան մաղսէտինիզ նէ տիր
 — Օրտու վէ Սաման բաշա թէսլիմ օլուեօր :

— Պիլիբիդ , լաքին թէսլիմին իւզէրինէ միւզաքէրէ իթմէնէ սէլահլիյէթի
 թամմէսի օլան քիմսէ կէլմէեօր : Ալիվն պաշ զօմանտանընըզա թէմաւըլլա վէ-
 քեսալէթ իթմէք իչիւն պիղէ սիրի լազըմ տըր . պուսու թահրիբլէն տէ սիգէ
 պիլտիրաթի :

Թէվֆիդ բաշա ճէվապ վիրտի քի , Սաման բաշա հարալը օլուպ , ճէնէրալ
 Կանէցըրինն նէզտինէ կիտէմէտիյինտէն , վէ օրտուլու թէսլիմ իթմէք վաղիֆէի
 միւհիւմինի քիմսէյէ թէվտի իյլէմէք խթէմէտիյինտէն , ճէնէրալ Կանէցըրինն
 կիտիպ քէնտի նազլ օլունտուղու քիւլիւք իսանէտէ պուլմահա թէնէղլիւ վէ
 ինտէթ պուսուրմաւընը , մուսիրրանէ թալէպ իթմէքտէ իտի :

ճէնէրալ Աթրուզօֆ , պու տալէթի ճէնէրալ Կանէցըրիյէ թէսլիդ իթմէք
 իւզրէ , պիր հալէրի հարապ կէօնտէրաթի վէ Թէվֆիդ բաշա տախի Սաման բա-
 շանըն նէզտինէ ալտէթ իյլէտի :

Պու միւքեալէմէտէն պիր գաշ տաղիդա իվլէլ , աթէշի քէսմէք իչիւն
 բուպարա էմր վիրիշ օլուպ , Թիւրքլէր տէ աթէշ իթմէմէքտէ իտիլէր : Օ էս-
 նատէ հէր քէստէ պէօյլէք պիր ըզտըրապը գալպ վարաը . էյէր գազաէն պիր
 թիւֆէնք բաթլաթըլ օլտա , տէրապապ մուհարէպէ եէնիտէն պաշլալապ , շիւ-
 տիյէ գատար օլանտան բէք զիտտէ գանըր վէ չէտիտ օլաճաղաը :

ճէնէրալ Կանէցըրի տախի այնի տուլկուտա օլմաղլա , քէօրրիւյէ հազ-
 լաշտըղընտա , պէքճի գուլիպէսինի կէօսթէրէրէք , ճէնէրալ Աթրուզօֆա «կի-
 տինիզ» տէլինճէ , մուսալիէյի կէնճ զապիթ , պէկիրինի մահմուղաեըպ , շօտէ-
 նին հօգուշունա աօղրու ֆըրրատը : Հէնուզ սիլահարը էլինտէ քիւլիւյէթլու
 Սամանըր աքէրլէրի սուս բուս քէօրրիւնիւն իւզէրինտէ , հօլուն իւզէրինտէ ,
 պաթարեա պարալէթալարընըն իւզէրինտէ վէ տաղ էնիլլէրի իւզէրինտէ տուր-
 մագտա իտիլէր . պու սըրատա տա , օն ալթընճը ֆըրգա իլէ , պուսուն պիր ազ
 սօլունտա ճէնէրալ Ֆիլոզօֆօլուն խառսա վվատը , Գրիչին իսթիհքեամաթընը
 թէճալուզ իթտիքտէն սօնրա , մէզըիւր տաղարա աօղրու հազլաշմաղտա պու-
 լունուեօրլարաը :

ճէնէրալ Աթրուզօֆ , աաքըրի Սամանիլէ միյանէսինտէն կէշէրէք , վէ
 մագթուլ վէ հարալըլարը չիյնէմէք իչիւն վիրա տօլաշմահա մէճալուր օլա-
 րազ , պէքճի գուլիպէսինէ հազլաշտը , քի պու գուլիպէսին էթրաֆընտա պիր
 չօգ զապիթլէր , պէյլէր , բաշալար , Գըրմըղը Խաշ նըշանընը թաշըեան հէքիւ-

էր վէ Սաման բաշանըն եալէրլէրի պուլունմագտա խտի : Պունտան պէօյլէ թա-
րխէ գայտ օլունաճագ օլան պու խանէ քիրէմիտ էօրթիլիւ քիւչիւք պիր պի-
նա օլուպ , պիր թէքէնին էթէյինէ տաեանմը տըր : Աթրուգօֆ , պէկիրինին
տիգկինինի գագապ չալուչունա վիրէրէք , էվէ կիրտիքտէ , գարշըսընա 3 գա-
բու չըգար քի , պիրի , իչէրխանտէ մէճրուճ աօլու պիր ախըր գարուսու խտի :
Աաղ թէրափտաքի օտա Սամանը գապըթանըյա տօլու օլուպ , տէօչէմէնին իւ-
ղէրինտէ պաղըրտան մամուլ էգիլմիշ մուգիգալար , ֆիւչէնքլէր , զըրըմըշ ֆի-
չէնքլիքլէր վէ պիւքլիւմիշ սիւաչար կէօրիւնմէքտէ խտի : Պիւթիւն պու ա-
տէմէր ալչագ սէսլէ գօնուչմագտա օլուպ , հէքսինտէ աղըր պիր թալըր վարտը :
— Սաման բաշա նէրէտէ աիր , տէյի Աթրուգօֆ Ֆրանսըղճա սիւալ իթտի :
Գարուեա էն եաղըն պուլունան գապիթանտէն պիրի , ֆիւթ ուրսուղճա
միւմաիլէյհէ պագարագ , պաշը իլէ սօլ թէրափտաքի գարուչու կէօթէրտի վէ
աալա եէրինտէն զըմըլտանմատը : Աթրուգօֆ կէօթէրլէն գարուեա եաղլա-
լըպ աչտը վէ իչէրի կիրտի :

Իշթէ Սաման բաշա , պու քիւչիւք վէ խարապ վէ գարունուն ոաղ թէ-
րաֆընտաքի ուֆագ պիր օճագտան սիւմ սիյահ քէսիլմիշ օլան , վէ իքի քիւչիւ-
նիւք բէնչէրէտէն անճագ ըըդ ալմագտա պուլունան օտատա , պիր իսքէմլէ
իւղէրինտէ օթուրմագտա խտի , պու իսքէմլէնին տէ աեաղլարը տէօչէմէ եէրին-
տէ օլան թօրաղա պաթմըշտը : Բաշա , սըրթընը տուվարա տաեաթմըշ օլուպ
մանէն վէ մատտէթէն եօրուլմուշ օլտուղու կէօրիւմէքտէ խտի : Աիմաը հէր
նէ գատար սօլկուն խտի իսէ տէ , պիր էսէրը խէլէճան կէօթէրմիւմէքտէ խտի :
Աօլ պաճաղը եարալանմըշ օլուպ , չիգմիսի տախի չըգարըմըշ օլտուղունտան ,
թէնէքէտէն մամուլ պօշ պիր ֆիւչէնք սանտըղընըն իւղէրինէ գօյմուչուտու :
Սաման բաշանըն հէքիմի չասիպ պէյ , քի պիր իրի եարը վէ գուվլէթիլ իխ-
թիյար ըտը , եէրէ տիգ չէօքմիւշ օլտուղու հալտէ , ճէնէրալընըն եարասըն քէ-
մալը տըգգաթլա մուանէնէ իթմէքտէ վէ եանընտա տախի իւաճլար , ճէրբահ
ալաթլէրի , եարա պաղլաեաճագ պէգլէր վէ սայիրէ , վէ պիր տէ լէհէն եըպ-
ըդ պուլունմագտա խտի :

Սաման բաշա ինճէ սիյահ չուհատան պիր սէթրէ կիլմիշ օլուպ , պու սէթ-
րէնին գօլլարը սըրմա շէրիտլէրլէ միւղէյեկէն խտի իսէ տէ , նէ եագաաընտա վէ
նէ տախի տիւյմէ եէրինտէ հիչ պիր նըչան էսէրի եօղուտու . նէվրէսիմի օմուղ-
լարը իւղէրինէ աթըլմըշ օլուպ , պիր եանտան տա էյրի պիր զըլըճ ասըլմըշտը
պու գըլըճ , գաթը Շահանէնին եօլատըղը գըլըճ ըտը) : Ստանըն տուվարարը
էօնիւնտէ պիր չօգ բաշալար մահղուն մահղուն վէ պաշալարընը էօնլէրինէ աա-
մըշ տուրմագտա խտիլէր : Պունլարըն իչինտէ ֆէրիգ Ատիլ բաշա վար ըտը քի
ուղուն պօլու իրի եարը պիր ատամ օլուպ , էվլէթի Գըրըմ մուհարէպէսինտէ
տախի պուլունմուչուտու : Քէգալիք Թէվֆիգ բաշա , Աթըֆ բաշա , Հիւսէյին
բաշա , Սատըգ բաշա , Էտհէմ բաշա վէ սայիր չօգլարը օրատա խտիլէր :

Աթրուգօֆուն իչէրի կիրտիլի վագըթ , Սաման բաշա էքէյի զահմիթ չէքէ-
րէք աեաղա գալգար , չարդ ուսուլինճէ սէլաուտը վէ էվլէլա քէնտախի էլինի
մումաիլէյհէ ուգաթտը :

— Սիգ եարալանմըշսընըդ , րէճա խտէրիմ օթուրուն , տէտի Աթրուգօֆ օ-
ւրմասընա քէնտախի տէ եարտըմ խտէրէք , վէ պատէհու խամ ու բայէ վէ մչ-
մուրիէթինի պէեան իլլէտի :

Սաման բաշա օթուրմասընը թէքլիֆ իթտի իսէ տէ , ճէնէրալ Աթրուգօֆ, ուսուը իլթիֆաթիյէյի ապքէրիյէնէ իթաաթ իտէրէք , անագտա տուրմուշ օլ-տուղու հալտէ , միւքեալէմէսինէ ալվամ իթտի վէ պու սուրէթլէ պիր պաշ գօմանտան պուլունան բաշանա բիայէթտէ գուսուր իթմէտի : Աթրուգօֆուն արգասընտան պիր չօգ Բուաննիալը պէօյիք զապիթլէր օտանա կիրտիլէր , քի պուշար Սբանէց թէքէլէրինտէ Թիւրքլէրլէ մուհարէպէլէրինի պիթիրիպ , վէ թապուրլարըյլա պէրապէր Սամանը թապեալարընը կէչիպ , չօաէ եօլունտա օլանա էնմիշլէրտի :

Բուս միւքեալէմէ մէմուրու իլէ Սաման բաշա արասընտա միւքեալէմէ , էվլէթլէրլէր կիպի Ֆրանսըղճա ճէրեսն իթտի , Միւշարիլէյի պաշ գօմանտան պու լիսանը աղնահօրուտու իսէ տէ , պիր թէրճէման գուլանմամագ զատար տա տէյիլ իտի :

—Պուրանա ճէնէրալ Կանէցքլինին էմրիլլէ կէլտիմ քի , տէտի Աթրուգօֆ, պու սօն բարլագ հիւճոււմ իշիւն խաքիբայինիղի թէպրիք իտէյիմ , վէ քէզալթ ճէնէրալ Կանէցքի պաշ գօմանտան հաղրէթլէրինտէն հիշ պիր էմր ալմամըշ օլ-տուղունտան , կէրէք սիղլին վէ կէրէք պիւթիւն օրտունուզուն թէսլիմի իշին , հիշ պիր շարթ գապուլ իտէմէնէճէյինի սիղէ խապէր վիրէյիմ :

Սաման բաշա տիղգաթլա տիյնէյիպ , տէրին պիր տիւշիւնճէյէ տալտը :

Պիր տագիգա սօնրա պաշընը եօղարը ալըպ , քէնտի թապիպինէ խիթա պէն , աղըր աղըր վէ պիր թէվէքքիւլ իլէ շէօյլէ սէօյլէտի . «կիւնլէր պիրի պիւրինէ պէնգէմէզլէր , կիւնլէր կէլիպ կէչէրլէր , լաքին իքի կիւն աալա պիր հալ տէ օլամագ , պիրի պախթիար օլուր , պիրի տէ պէտպախթ » : Պատէհու ուսու լէթլէ Աթրուգօֆա տօղրու տէօնիպ , էլինի շէքէրէք վէ պաշընը պիր աղ է-յէրէք տէտի . «Սրտու պաշ գօմանտանըյլն արզուլէրինէ թէմամըյլա իթաաթ իտէրիմ » :

Սաման բաշա , հէր նէ գատար ալագ պիր սէսլէ պու պիր գաշ քէլիմէ-լէրի սէօյլէմէքտէ իտի իսէ տէ , գալպինտէ շէտիտ պիր խէլէճան օլտուղու կէօ-րիւլմէքտէ իտի : Բաշանըն եիւղիւնտէ կէօրիւլն էմարիլէր , պու եիկիթ ճէնէ-րալ հաղըրտա խանախան հիսս օլունան թէվէճճիւհի արթըրմագտա իտիլէր :

—Բաշա , ճէվապ վիրտի Աթրուգօֆ այնի ալագ սէսլէ , հէր շէյ ճէնապը Հագգըն էմրինէ միւթէվաղըֆ տըր :

Աշիքեար կէօրիւնիւեօրուտու քի Սաման բաշա , տէօրթ այ օնճա մուվաֆ-ֆագիկէթլէրէ նայիլ օլտուղտան սօնրա , պու տէֆա եինէ քէնտի թէէսիրինէ հիւնէրինէ վէ պախթընա կիւվէնմիշ օլուպ , ֆիրհագիգա սօն տագիգանա գա-տար տա թէէսիր վէ հիւնէրի էքսիք օլմամըշ իսէ տէ , նէ չարէ քի պախթը եալէր օլմամըշ տըր :

Աթրուգօֆ , Սաման բաշանըն թէմամըյլա Կրան տիւք Նիղօլանըն էմրինէ միւթի օլտուղու պէնանաթընը իշիթտիքտէն սօնրա , տէրագապ ճէնէրալ Կա-նէցքիլէ ատամ կէօնտէրտի , վէ պու սըրատա Հասիպ պէյ տախի մշհուհուն պաճաղընը սարըպ պիթիրմէք իւզրէ իտի : Սաման բաշա , պիր քէլիմէ պիլէ թէլաֆֆուղ իթմէքսիղլին սուս բուս օթուրմագտա օլուպ , բաշալար տա օտա-նըն տուվարլարը էօնիւնտէն ալըլմանարագ , քէզալթ սիւքիթ իւզրէ պու-լունագտա իտիլէր :

Եարըմ սաաթ սօնրա , ճէնէրալ Կանէցքի միւվասէլէթ իտուպ , Սաման բա-

անընդունաբար օտաւեա կիրառեալ, շաղկապները չըզարարագ, էսքի առ-
ջերէն բաւական օլան պիր սերպէթի վրէ էլինի բաղկայինն ուղարկար վէ ի-
շիսի տէ սըզը սըզը էլլէշտիլէր : « Թէպրիք խտէրիմ սիզի, տէտի օնա Կանէցքի
թէպրիք խտէրիմ սիզի, հիւճիւմինիզ բէք կիւղէլ խտի : Բէճա խտէրիմ սիզէ,
էմր վիրտիրինիզ, սիւաշարը թէքը իթսինէր : »

Պատէհու Սաման բաշանըն կանընտա օթուրտու : Պիր տաղիզա տէրին պիր
սիւքիւթ հիւքիմ խտուպ, իքի ճէնէրալար պիր պիրինի մուգապէլէթէն սիւղէ-
րէք աղնամագ իշիւն կիպի պիրի պիրինէ պաղմագտա խտիլէր : օրատա պու-
լունան բաշալարտան հիշ պիրի, սօն մէնհուգ քէլիմէյի թէլաֆիուգ իթմէք իս-
թէմէտիլնտէն, Կանէցքինին թալէպ իթտիլի էմրի վիրմէք իշիւն, ետրինտէն
պիլէ գըմըլտանմագտա խտի :

— Եսալէթիւ էֆէնտիմ, տէտի Սթրուգօֆ, սաաթընա պաղարագ վէ Կա-
նէցքիլէ խիթապէն, — սաաթ տէօրաիւ կէշմիշ տիր, վագըթ կէշիսօր . . .
Թալէպինիզի թէքրար իթմէգմիսինիզ :

Ճէնէրալ Կանէցքինին թալէպի թէքճէման վասէթասըյլա թէքրարլանտը,
Օ դէման Սաման բաշա աղըր աղըր գօլունու գալտըրարագ վէ կէօղլէրինի
Ատիլ բաշանա տօղրու չէվիրէրէք, դարույու կէօսթէրտի :

Ատիլ բաշա քէմալը հիւրմէթ վէ մահգունիկէթլէ Սաման բաշայը սէլամ-
լանըպ, պու շահանը թէէսաիւֆ էմրի վիրմէք իշիւն, մէգքիւր գուլիպէտէն
ճէնէրալ Սթրուգօֆիւ պէրապէր աըշարը չըգտը : Պատէհու Սաման բաշա, աղ-
լը պաշընա կէլիսօր կիպի, պիրտէն պիրէ գըլըճընը եօգարը գալտըրար, սօն
սէլամընը վիրի կիպի պիր լահգա օնա պաղտը, վէ իշինի չէքէրէք ճէնէրալ
Կանէցքիլէ թէսլիմ իթտի :

Ատիլ բաշա պիր թէքէտէն եօգարը չըգտըգտան սօնրա, պիր մօլլա տա
պիր միւնարէկէ չըգտարագ աքէրէ պիր դաշ սէօղ խիթապ իթմէ : սիւաշլա-
րընը ետրէ պրաղմագ լաղըմ կէլտիլինի իշարէթլէ աղ : Ս վագըթ հէքէս
պիր միւնտէթէք սէս չըգտարմագսըզըն, մուխալիֆէթ իթմէթէրտի : Աքէրէլէր,
եղըրըրման վուրուլմուշ կիպի, գըմըլտանմագսըզըն տուրմագտա օլուպ, Ա-
տիլ բաշանըն պաղըրմալարընը թէմալըյլա իշիտիսօրլար խտի խտէ տէ, հիշ պի-
րի սիլահընը թէքը իթմէկէ երուգ կէօսթէրմէսօր ուտու : Չապըթանըն միւտա
թէլէյի մուէսիւրէսի լաղըմ կէլէրէք, էվլէլա մահուտ գուլիպէնին եաղընընտա
պուլունան դապիթան սիւաշլարընը ետրէ աթըպ եղըրագտան սօնրա, թապուր-
լարընա կիտիպ աշընը իճրա իթտիրտիլէր : Յալաշ եալաշ նէֆէրէր օ կիւղէլ
թիւիլէնքլէրինի շօնէնին պիր քէնարընա թէքը իթմէկէ մէճպուր օլարագ, հիւ-
տէթ վի մէհուսիլէթ հարաքէթլէրի իլէ սիւաշլարընը ետրէ աթարլարտը :

Պու սըրատա Բուս աքէրի բէյ տէր բէյ Սամանլըլարա եաղլաշըպ, պուն-
լարը թէմամըյլա գուշաթտը վէ կէշէճէք հիշ պիր եօլ պրաղմատը :

Աղ սօնրա իքի ճէնէրալ Սօգալէլէֆլէր, պապա օլուլ, մէգքիւր գուլի-
պէկէ վարտըլար : Բուսիա օրտուսունտա պիր տէշէթլու տուգագտան օ դա-
տար գօրգուլմագտա խտի քի, ճէնէրալ Սօգալէլէֆին պապատը Մահար խսե-
նընտան պիր վագաա դիքը խտէրէք, պու շիմաթի հալի տէ օնա պէնդէթմէքտէ
խտի : Շէօյլէ քի, միւթարէք օլաուղունտան, խալի Ասթըրա դապիթլէրի
աղլաշմանա եաղլաշմագ իշիւն պիր քէօրըիւ կէշմիշ օլմաղլա, պու սըրատա Մա-
հարըլարըն գօմանտանը պիրտէն պիրէ Ասթըրալարըն իւղէրինէ սաղըմ ա-

= 130 =

թէչի իճրա իթտիրաի: Հէլէ քի պու վաղաանըն միւշապէհէթի օ տէրէհէհէ
 վարմաներպ, պու տէֆա Թիւրքլէր քէք նիդամլը սուրէթտէ սաավրանարլար,
 իւրաքանչիւր իւր իւր քաշանըն պուլունտուզու խանէտէն իւ
 իւր իւր քաշանըն պուլունտուզու խանէտէն մէ Բէլմանըն

Պապազ վե՛ օղու ի թիսի տե՛ Ծաման բաշարն միտե՛
 չեթի կերիպ, բաշա իլե՛ կեօրիւշտիւր՝ խօղանարն, Լօլաչն վե՛ Կլե՛վանին
 դահրեմանը քիւշիւք Սօղալե՛ք ի՛նչ քննման վասթթասըյլա տե՛տի .
 ի՛նչ քննման հասնէս ի՛նչ քննման հասնէս ի՛նչ քննման հասնէս ի՛նչ քննման հասնէս

—Մէօյլէինիդ բաշահեա զի հէր առաւել հասնայ բոնչար
օլուք, պէն տէ ապքերըլլիյիմ ի յիւն, Օսման բաշանըն իւզէրթինէ
բում, զիրա պիղի տէօրթ այ Բլէֆնա էլթրաֆընտա ալընաբարագ, մէմէքէ-
թինէ պէօյլւք պիր խընաթէթ իթմիշ տիր:

Ստանան բաշա պիր իշարէթէն թէշէթըրը իւր
սիւմնէն օնա ճէվապ զիրար:

— Ճշնէրալ պու զատար կէնճ օլուպ տա , խալլի գաճրամանը գլար իճրա
իլէտիլնէ՛ պագըլլնճա , պէն կէօրսիւնէ՛մ տէ պէնիմ էվլատարըմ , միւշարիլէյի
օրուս օրուսունտա պիր միւշիր (Ֆէլտ-մարէշալ) կէօրէ՛նէքլէրինտէ շիւպէ՛ օ
բունամաղ :

ՕՍՄԱՆ ԲԱՇԱ ԿՐԱՆ ՏԻՒՔ ՆԻԳՈՒԱ ԻԼԷ ԻՄԲԵԴԱԹՕՐ ԱԼԷՔՍԱՏՐԸՆԸՆ
ԷՅՆԻՆՏԷ. — ԲՈՒՄԱՏԱ ԷՍԱՐԷԹԻ.

Ազգամերն սաաթ պէշինէ տողրու Սգօպէշէֆ վէ Կանէցքի ճէնէրալար, Կրան տիւք Նիգօլայը պէքէմէք իչիւն, Վիտ նէհրինին է օթէսինէ ալտէթ իթ. տիլէր, վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ տախի Սաման բաշայը Բէշնայա տախիլ օլմա. սընը թէքիֆ իթտի. զիրա Բուսիա օրտուսունուն պաշ գօմանտանը շօտ թէ. բաֆընտան Վիտ նէհրինէ տողրու կէլմէքտէ օլտուղունտան, պէլքի տէ եօլտա պիր պիրինէ թէսատիւֆ խտէրէր տէյի, Սաման բաշանըն արապասընա իքի կիւ. զէլ գուլա աթլար գօշուլարազ էվէ եազլաշտղընտա, պիր խալլի Թիւրք վէ Բուս միւշարիլէյին կիթմէսինի կէօրմէք իչիւն էթրաֆընա եղղըլմագտա խտի. զապիթէր բաշայը էլլէրինի իւզէրինտէ էվտէն տըշարը չըգարըպ, ուսուլճա. ճրգ արապանա գօյտուլար, Նէքիմի տէ գարըսընտա օթուլտու: Սաման բաշա եօլա չըգմագտան էվվէլ, քէնտույի իհաթա խտէն պիլճիւմլէ աքէրինի սէլամ. լատը, վէ էօստէն վէ արգատան պիրէր Բուս վէ Բումէն պլօլլէյիւ բէֆագա. թըյլա արապա հարէքէթ իթտի: Ճէնէրալ Սթրուգօֆ, պէկիրլէ Սաման բաշա. նըն եանընտան կիթմէքտէ օլտուղու կիպի, բաշայի միւշարիլէյին պիլճիւմլէ էրիքեանը հարպիյէսի տախի, էթրաֆընտան վէ եախօտ արպասընտան կէլմէք. տէ խտի:

Սաման բաշա, էօնիւնտէ Բուռնի աթլըլարը կիթմէքտէ օլտուղունու կէօ
րիննէ, չիւնքի խուսուսի օլարագ պու միլլէթէ պիր դարազը վարտը վէ տա-
յիմա ասի նազարըլա պազմագտա խտի, երւղինիւ էքչիթտի, վէ ձէնէրալ
Մթրուդօֆա տէտի քի, քէնտի, Բուսլարա թէսլիմ օլմուշ օլմազլա, եալընըդ
Բուսլարըն բէֆագաթըլա նագլ օլունմուշ օլտա խտի, սէօ միլլուն օլաճագտու

— Պու էմր պանա միւթէվազզըֆ տէյիլ տիր, ճէվասլ վիրտի Սթրուզօֆ, հալ պու քի արգանըդտա տա Բուս ասքէրի սիզէ րէֆագաթ իտէեօր :

Սաման բաշա, արդարապես Բուս մըզրագտարարը օլտուզունու խապէր պարգատ, դապիկ պիր ազ րահաթլանմը կէօրիւնտիւ վէ Բուսն աւքէրի ար-
գաթնտան հօլունա տէվամ իթտի : Բաշայի միւշարիւէյի շէհրէ նազլ իտէն պու
հէթի, շօտ իւզէրլինտէն էրէվիճէ հօլ ալմըշ օլտուզու հալտէ, Վիտ նէհրինին
քէնարնտա տէշէթլի «հուրան» նիտալարը իշիտիտի : Կրան տիւք Նիգօլա
միտանը մուհարէպէնէ կէլմիշ, աւքէրլէրի ֆիւթունաթլարնըն իւզէրինէ թէպ-
րիթ իտէնհօրունու : օ գէման Սաման բաշանըն արապսը շէվրիւպ միւշարիւէյի
կրան տիւքէ գարշը կիտիտի :

Եվիլէճէ աէօյլէտիւմիդ վէշի իլէ, Կրան տիւք Նիգօլա սապահլարն Վիտ
նէհրինին սազ գընըսընտաքի պիլ ճիւմլէ աւքէրի ալըպ Բլէվնան կիրմիշ, ի-
լինտէն կէշմիշ, վէ Թիւրք օրտունունու շէվրիւք վէ կըրնատիլէրինին մու-
հարէպէսին կէօրմէք իշիւն, Թիւնն ճիւնթինէ տօղրու տօղրուլարազ, Բլէվ-
նատան չըգմըշտը : Բուս բիատէլէրի սօգազլարը կէշմէքտէ, գաղազ գարազօլ-
լարը պիր նօզլմատան տիկէր նօզլմանա կիթմէքտէ, պէօյիւք Թօրլար պէօյիւք
բաթրար իլէ հուվարլանմագտա իտի : Կրան տիւք Նիգօլա Վիտ տօղրու ի-
լէրէտի : Նէհրը մէգքիւրուն սազ գընըսընտա իքի քիլօմթթօ մէսաֆէտէ պու-
լունան վատինին իշինտէ Բուս աւքէրի հարազ նիգաթը իւզրէ Թիւրքլէրին ար-
գալարնա տօղրու եիւրլումէքտէ իքէն, պիրտէն պիրէ պիր հալլըր հարազ Կը-
րան տիւքէ տօղրու գօշարազ իֆատէյի քէյֆիիէթ իթտիքտէ : անիտէ Սաման
բաշանըն Վիտ նէհրինին էօթլմինէ աթըլմասը վէ թէօլիմ օլմասը խապէրի եա-
նըլըպ, Կրան տիւքին մայէթինտէ օլան դապըթան վէ նիֆէրաթ հէյէճանլը պիր
«հուրան» կիւրլէթտիլէր : Կրան տիւք պու միւթտէի Խմէրաթօրա վիրտիւմէք
իշիւն պիր չալուշ աէվօ իթտի իտէ տէ, Խմէրաթօր պէշ տագիդա էվիլէ, մի-
րալայ Մօրապքիտէն խապէրինի ալմըշ վէ մոււմայիւէյի միրալայը տա միւթտէսի
իլին քէնտիտինէ հալլէրի հարազ թաեկն իթմիշտի :

Կրան տիւք իլէ մայէթը մէվճուտու, Վիտ տօղրու հօլլարնա տէվամ
խտուպ, Բուսլարն իշղալ իթտիքլէրի թէրէլէրէ վէ նէհրը մէգքիւրէ հազլաշ-
տըլար քի, պու նէհրին սօլ գընըսընտա Բուս կըրնատիլէրի վէ սազ գընըսըն-
տա գարմագարշ Թիւրք Թապուրլարը գարլամըշտը : Պու Թապուրլար հէնուզ
օղահլարնըն թէրք իթմէմիշլէր իտի իտէ տէ, թօր աթէշի քէսիլմիշտի :

Կրան տիւք Նիգօլա Վիտ նէհրինէ վալ օլուպ, պու նէհր բէք տօլամ-
պաճ օլտուզունտան իքի տէֆա կէշիտ եէրտէն միւրուր իտէրէք, կըրնատիլէ
խաթթընա հաղլաշտը վէ աւաթիլի մէրգումէ թէրաֆընտան հէյէճանլը նիտա-
լարա դապուլ օլունտու : Միւշարիւէյի, պէկիրինի Սիպէրիա կըրնատիլէրի
ալարննէ էօնիւնտէ տուրտուրթուպ, նայիլ օլտուզլարը պէօյլէ պիր բէվնազլը
ֆիւթունաթլան տօլայը թէպրիք իտէրէք, թահամիւլ իթտիքլէրի պունճա
դահմէթ վէ մէշազգաթ վէ իպրազ իլլէտիքլէրի շէճաթթըր գահրամանան իշին
թէշէքքիւր իլլէտի, վէ նիհանէթ չապգասընը պաշնտան չըգարըպ օյնատա-
րազ, Խմէրաթօրա իգրամէն պիր «հուրան» պաղըլմասը իշիւն իշարէթ վիր-
տի, Պատէհու պիլճիւմլէ աւքէրին ճէպհէսին տօլաշարազ, այրը այրը հէր ա-
լայա տա թէշէքքիւրլէր պէհան իթտի :

Գաղազ կըրնատիլէրիլլէ տրակօնլարը, Պուլ մըզրագտարարը, Քիէվ հիւ-
սարարը (աթլը), բիատէ վէ աթլը Թօրճուլարը, Թիւրքլէրտէն ալընան Թօր-
լար հէրսի, մուհարէպէսին սօն ֆատըլ նէրէտէ ճէրեան իթմէքտէ իտի իտէ,

օրատա սըղըւմը տուրմագտա խոխէր : Եօթէտէ պէրիտէ Թիւրք նաչէլրի վէ ուպուզտան թէլէֆ օլուռն զն ատէտ գատար պէկիր վէ մանտա լէչէրի կէօրիւնմէքտէ օլտուղու կիպի , պիր թաղըմ Թիւրք հարալըլարը Եօլուն իւղէրինտէքի խէնտէքլէրէ սըղընմըչար վէ հախօտ հարալարընա պաղըլմագ իչլին սըրալարընա պէքլէեէրէք արապալարա հասլանմըչարտը : Չայըն քէնարընտա ֆէնա հալտէ հարալանմըչ պիր Թիւրք նէֆէրի հալաչ հալաչ ճան վիրմէքտէ վէ իւչ կըրնատիլէ ասքէրի տէ ճուռ թուրմագտա , պաչընա սու տէօքմէքտէ վէ քէնաի սու գապլարըլա սու իչիրմէքտէ խոխէր :

Քէօրըրիւնիւն իւղէրինտէ պիլէ եէր եէր գան եըղըւմըչ , վէ բէք տէքլին օլմահան սուեուն ալթընտա տա ինտան , պէկիր վէ մանտա լաչէլէրի կէօրիւնմէքտէ խոխ : Պուսլար Թիւրքլէրին բիւճաթ իթտիքլէրի գէման , քէօրըրիւն քէնարը կըղընթըրտան սէօքիւլէրէք , սուհա տէօքլըմիւչլէրտի :

Թիւրքլէրին պուլունտուղու գըրտա , ճէպէնին օ պիր թէրաֆընտա Բուս վէ Բումէն հէքիմլէրի վէ խասթախանէ խատէմէլէրի Օսմանը հարալըլարընը պագմագտա , վէ պուսլարըն հանընտա Օսման բաչանըն էն էվլէլ սիլահընը թէսլիմ խտէն ասքէրինին թիւֆէնք եըղընլարը պուլունմագտա խոխ : Քէօրըրիւն էնիչինտէ իքի թէրաֆտա Բուս վէ Բումէն ասքէրինտէն գարաղօլ պէքլէմէեէ պաչլամըչտը : Կրան տիւք Նիգօլա , Օսման բաչանըն թէսլիմ օլտուղու պէքի էվլինէ վասլ օլուպ , բաչաի միւշարիլէյին կէօթիւրիւմիւշ օլտուղունու խապէր ալարագ , շէհրէ կիթմէք իւղրէ Բլէֆլա չօսէսին թուլտու : Եօլուն իւղէրինտէ էօթէտէ պէրուտէ պուլունան սիլահ կըղընթըլարը բէք գիատէ էնիլէ վիրմէքտէ օլուպ , հէր պիր աաըմտա ֆիչէնք վէ ուպուղ եըղընլարընա թէսաթիւֆ օլունմագտա խոխ : Մարթինի վէ Բիպօտի թիւֆէնքլէրի արասընտա , էվլէլքի հարալէրտէ Բուսլարտան ալընան Նասրօ վէ Քրէնգաս թիւֆէնքլէրի , ըրվօլմէր գարապլինալար , էսիլի պիչիմ ուղուն Թիւրք թիւֆէնքլէրի , տապանճալար , ըրվօլմէրլէր , խանչլրէր , հաթաղանլար , զըրճլար վէ Էլհասըլ պիր չօգ էտէվաթը հարալիլէ պուլունմագտա օլուպ , պու սիլահ վէ սայիր , չօսէնին սագ թէրաֆընտա տախի սըրա վարտի ասքէր արապալարը վէ սայիրէ տիգիլմիչտի :

Պունտան մատտա խայըլ արապա տա հարալը իլէ տօլու օլարագ Բլէֆլա հա ալտէթ իթմէքտէ վէ արգատան տա զօր դար հալա կիտէպիլէն միւլէտատիտ հարալըլար եիւրիւմէքտէ խոխ : Թիւրք մէմուրլինի սըհնիլէ օ գատար աղ խոխ քի , պու հարալըլարըն եիւղտէ պլրինի պիլէ թէտալի խտէմէտէքլէրինտէն , Բուս վէ Բումէն հէքիմլէրի պու քիւլլուլթիլ մէճրուհ պիչտրէլէրի կէօրլէք , նէ հաբաճաղարընը չաչըրտըլար , զլրա պունլարը տէրագապ սարըլ թէտալի իթմէք վաղիֆէի միւքէլէֆէլէրի խոխ :

Եօլուն հարըսընտա , Վիտ իլէ Բլէֆլանըն արա եէրինտէ Կրան տիւք Նիգօլա վէ Օսման բաչա պիր պիրինէ բասթ կէլաիլէր : Բաչաի միւշարիլէյին տապալարը տուրտու վէ հէսիր բաչա տախի , հէքիմինին մուալէնթիլլէ վէ տապանըն քէօրլուինէ տանանարագ պիր տեաղընըն լւգէրինլէ տեաղա գաղտը : Պիր գաչ տաղիգա պու իքի պաչ գօմանտանլար սիւքիւթլէ պիր պիրինէ պագաղըգտան սօնրա , Կրան տիւք , պիրտէն պիրէ էլինի ուգատըպ վէ քէմալը տօսթի իլէ Օսման բաչանըն էլլինի սիլքիպ տէտի :

— Բլէֆլայը միւտաֆանըգ իչլին սիլի թէպրիք խտէրիմ , պու միւտաֆաթ թարիմին էն բարլագ շէճաթլարընտան պիրի տիր :

Սաման բաշա մահողուն մահողուն կիւլլումսէտի վէ եիւրէյի դալգարագ, պիր իքի քէլլիմէ իւէ ճէվապ վիրտիքտէն սօնրա օթուրաու : Բուս դապիթլէրի տէ-
ֆաթլա «պրալօ, պրալօ» պաղըրուպ : Սաման բաշայը ըրայէթլէ սէլամլատը-
լար : Հէրքէս հայրէթ ու թէվէճճիւհլէ Բլէվնա դահրամանընա պագոր : Բումա-
նիա բրէնսի, բրէնս Շարլը վաղ օլուպ, բաշանըն արապատընա եաղլաշար,
հէման Կրան տիւքին այնի սէօյլէտիքլէրինի թէքարլատը վէ Սաման բաշանըն
էլինի սըգար, քի օ տա եինէ այագա դալգարագ սէլամլատը խէ տէ, աղղընտա
պիր լաֆ պիւէ չըգարմաար :

—Պու պիր պէօյլէք սիմա արը, տէտի Ֆրանուրդ աթաշէ միրիթլէրի միրա-
լայ Կայնար : Ֆիքրիմտէն կէչէն կիպի չըգմագ տէյի գորգուեօր խտիմ, լաքին
Սաման բաշայը խալալատըղըմտան տանա դիատ, պուլուեօրում :

—Պու պիր պէօյլէք ասքէր դօմանտանընըն սիմաար տըր : տէտի քիւչիւք
ճէնէրալ Ագօպլէֆ : Քէնտիսինի կէօթալլումէ բէք մէմուռում : Սաման Ղաղի
տիր—վէ հէր նէ դատար թէսլիմ օլուա խէ տէ, տայիմա դալլպ գալաճագ տըր :

Պէօյլէ պիր շէրէֆլի կիւնլուն սէվինճինտէն նաշի, Բուսլար Սաման բաշա-
նըր ինսաֆօղճատընա Բլէվնա էթրաֆընտան թօրլալ տըրմահըպ, էօյլէճէ էօլ-
մէլէրինէ սէպէպ օլուուղու մէճրուշարը պիւթիւն պիւթիւնէ ունութմագտա
խտիլէր : Անճագ պու պէօյլէք դօմանտան սէյր ու թէմաշա օլուումագտա օլուպ
նայիլ օլոււնա պու ֆիւթ ունալը տա պէօյլէթ մէք իչլուն, օնու լիպգաթ իւ-
ղէրինէ միւպալագա խտիմէքտէ խտի :

Պու թէստտիւֆտէն սօնրա, բրէնս Շարլ իւէ Կրան տիւք Նիդօլա իքիսի
տէ Բլէվնաուս կիթտիլէր վէ Սաման բաշա տախի օրաւա կիտիպ, պիր կիւղէլ
Պուլլար էվինէ դօնուլուա վէ օ կիճէ հէքիմի վէ խատմէսի իլէ օրատա գալար :

Իրթէսի կիւն սապահլայըն բաշաի միւշարիլէյհ Բուսլա իմքէրաթօրոււն
թատմընա կիթտի, քի օ տա քէնտիսի կիպի Բլէվնանըն պիր Պուլլար խանէ-
պինտէ օթուրմագտա խտի : Բաշա հէքիմինէ եապանմագտա օլուպ, արգասըն-
տան տախի Կրան տիւք Նիդօլանըն թէրճէմանը Մաքէիւվ կէլմէքտէ խտի : Սա-
ման բաշա թատմ օտտընա կիրինճէ, իքլինճի Ալէքսանուր օնա եաղլաշարագ,
Մ. Մաքէիւվլին վասիթատըլա տէտի :

—Մուհասէրէ օրտուսուու եարըպ կէչմէք խաթէտիլլինիլին սէպէպի նէ
օլմուշ տուր :

—Ասքէր օրտուղում վէ շան ու չէօրէթ իմիտէ տիւչիւնտիւլում իչլուն,
հէր նէ օլուր խէ օլուուն, պէօյլէ պիր շէյ թէճրիւպէ իթմէյի քէնտիմէ վաղի-
ֆէ աոտ իլլէտիմ, պաշգա տիւրլի տալրանմաւա նէ իմքան վարաը վէ նէ տէ
հագղըմ վարաը . . . թէճրիւպէմ հիչլ չըգար, լաքին էյէր պիր շէյ վար տա
պէնիմ պէտպախթղղըմը աղալթիւր խէ, օ տա չու տուր քի, դաթը շաշմէթ-
մէապլէրի հուգուրուա չըգմագ շէրէֆինէ նայիլ օլմագտայըմ :

—Գըյմէթլի շէճաթընը հէր նէ դատար պէնիմ օրտում ալէյինտէ պու-
լունուշ խտի խէ տէ, եինէ թահսին ու սէնա խտէրիմ :

—Հաշմէթլու էֆէնտիմ, ճէվապ վիրտի Սաման բաշա ըրայէթլէ թէվագու-
խտէրէք, պէն ասքէրլիք վաղիֆէմի խֆա իթտիմ վէ իւմիտ խտէր խտիմ քի, եա-
լնըղ պէնիմ վաթանըմ պուսուս իչլուն պանա միննէթտար օլմահըպ, դաթը
Հաշմէթմէապլէրի տախի պէնի թագտիր վէ օրտու ի իմքէրաթօրիլէրի տէ պանա
ըրայէթ խտէճէք տիր :

—Արաճանքն, Բրաւէցին վէ Էթրօքօլուն ասքերիմիդ թէրաֆընտան ալընտրընը վէ Օրխանիյէնին իշղալ խոխլոյինի պիլիքմի խախնիդ :

—Հաշմէթլու էֆէնտիմ, հիշ պիր չէյտէն խապէրիմ եօզտու : Պիղի իշին պէտպալթօ օլան Կօրնի Տուպնիք մուհարէպէսնտէն պէրու : զըրդ պէշ կիւն Բլէշլահա հիշ պիր հալաախա կէլմէմիշ խոխ :

—Տահա չօգ էրդազընըզ վաթ մըյըտը :

—Նալընըզ պէշ կիւնլիւք օլուպ, օ տա պու սօն թէճըրիւպէնին իւք կիւնիւ ասքերէ թէվզի օլունմուշուտու :

—Իշթէ չէճաաթընըզ հազընտա օլան ըրայէթիմէ պիր տէլիլ օլմադ իշիւն, զըլըճընըզ սիզէ իատէ խտէրիմ : Բուսիատա տախի թաշըհապիլէճէքսիւնիդ, վէ ումարըմ քի օրատա հիշ խօշնուտուդ օլմահաճազսընըզ :

Սաման բաշանքն գալպինտէ միհնէթտարլըզ հասիյաթը մէվճուտ օլտուզու եիւղիւնտէն աշիքհար օլարազ, Խմէրաթօրու քէմալը թաղիմէ սէլամլատը վէ եինէ հէքիմէ հապանարազ տըշարը չըգտը : Ավլուտա պիր սանտալահ վիրիլիպ, պիր գաշ տաղիդա խթիրահաթ իթտի : Պիր թաղըմ դապիթլէր աղիմ ըրայէթլէ էթրաֆընտա տուրմագտա վէ բէք ճէնէրալար Բլէշլահանքն ճէսուլ մուհաֆըղընա իպրազը հիւրմէթ իթմէքտէ խոխէր : Ճէնէրալ մաթօր Սթէյն Սաման բաշանքն զըլըճընը քէնտիսինէ թէսլիմ իթտի վէ միրալայ Գլիուշարօլ տախի պիր մէրսին տալը իհտա խտէրէք, պու սաաթտան իթիպարէն, հէսիլ օլան օրտու իլէ իյիտ գօմանտանքն, արթըզ Բուսլարըն տիւշմանլարը սըրասընտա օլմատըզլարընը աղիաթը : Սաման բաշա ալթը կիւն Բլէշլահ իլէ Պօկօթա գալարըլ էմնտտէ, գալնրա աթիտէքի թէլէկրաֆը քէշիտէ խտէրէք, էտարէթինի Սթամպօլա խապէր վիրտի :

Պօկօթ, 13 Գեկտեմբեր.

Սատարէթը ուզմա սըր քեաթիպի Միւմթազ էֆէնտիդատէ Բիդա պէյ էֆէնտի հազըթիլէրինէ,

«Պիր պուշուգ այտան պէրու մուհատէրէտէ օլտուզումուդ մալիւմինիդ օլմալը տըր : Օ վաղըթտան պէրու հիշ պիր խմտա կէլմէտիյինտէն վէ էրդազ թէմամըյլա պիթտիյինտէն, ասքերիմէ Բուս օրտուտու սաֆլարը արասընտան պիր եօլ աշմադա գարար վիրտիմ, լաքին հէր նէ գատար սայ ու դայրէթ իթտիմ իսէ տէ, մուվաֆֆադ օլամանըպ, պիլթիւմլէ ասքերիմլէ հէսիրի հարալ օլտում : Օրտումուն չէճաաթ ու պէսալէթի թագտիր ու թահսին օլունարազ, կէրէք հաշմէթլու Խմէրաթօր վէ կէրէք պիրատէրի էսալէթլու Կրան տիւք Նիւ գօլա հազարաթը թէրաֆընտան սուրէթը ֆէվզէլատէտէ գապուլ օլունտում, Սօլ պահաղըմտան հարալանտըմ իսէ տէ, էքէյիճէ էյիլիմ, Նէրէհէ կէճոտէրլիէճէյիմի հէնուզ պիլէմէեօրում : Պտա թախսիս օլունան մահալը իդամէթէ միւվապէլէթ իթտիյիմտէ, թաֆալէն սիզէ հազաճաղըմ :»

ՕՍՄԱՆ

Բլէշլահ ալընտըգտան պիր գաշ կիւն սօնրա, պիր շաիյա դուհուր իթտի քի, Սաման բաշա վէխամէթլի պիր իթթիհամ իւղէրինէ ճէվապ վիրմէք իշիւն պիր տիվանը հարապա չէքիլէճէք տիր :

Բլէշլահտա եալընըզ իւշ Բուս հէսիրի պուլունուպ պիր հարալը պիլէ եօգտու, պունուն իշին միւշարիլէյի Թիւրք ճէնէրալը հազընտա պիհազըն շիւրէն

օլունմագտա խոր քիւ, սաղ սաղ էլինէ տիւչէն տիւչմանլարընըն քեաֆֆէտինի սէրաբա դաթլ իթմիշ տիր : Պու խուսուստա ճէնուպի Ամէրիգայը ճէնէրալ Ուիրցին ասըմասը խաթըրա կէթիթիլտի, քի մէրգուս Ամէրիգայը պէօյլէ խապասէթտէ պուլունմուշ տուր : պիր չօգ Բուս զազլթալարը վէ խուսուսի իլէ Նազէթ տը Մօսգու շէտիտ պիր պէնտ իլէ պէեան իթտիլէր քի, Նմբէրաթօրուն գօմանտա իթտիլի վէ Նրան տիւքլէրին տախի թէնլիքէ վէ մէզահիմինէ հիսսէմէնտ օլտուգլարը պիր օրտու, քլնտիսի ճէնօվա մուգալէլէնամէսինին հէր դանուլարընըն իճրա իթմէք արգուսուստա օլտուգու հալտէ, նէֆէրլէրինին Թիւրք ասաքիլի մունթաղամէ վէ եա զայրի մունթաղամէսի թէրաֆընտան թէլէֆ ուխտամ օլունմասընը ասփվ ու թաստիդ խուսպ տա, ասաքիլի մէրգուսմէ թալը ու հարէքէթինէ մէսուլ օլան գօմանտանլարընը միւճաղաթսրդ պրագամագ : Մա մաֆիհի մատտէ նէթ իճէսիդ գալտը : Բուս ճէնէրալարը, թէսլիմ օլմահա ֆիքքի օլան Սամանլը գօմանտանլարընը գօրգութմագ իսթէմէտիլէր, վէ ֆիլ վազը տա վուաթը ասիլիլէ մուճալիլէյ՝ ճէնէրալարընըն հազպըզ օլմատըղընը իսպաթ իթտի :

Օսման բաշահա կէլինճէ, միւշարիլէյ՝ թէքտիր օլունտուգու մէզալիմ վէ իթխաֆաթը տայիմա սուրէթը մուէսսիլէտէ ինքեար խտէրէք, պէօյլէ պիր թէօնմէթտէ պուլունմատըղընը պէեան իթտի : Մ. Վսէվօլտ Գրէսթօվքի Դեկտեմբեր 13տէ ճէնէրալ Սզօպլէլէֆլէ պու պասպտէ վուգու պուլան պիր միւքեալէմէսինի պէր վէչհի աթի նազլ խտէօր : «Սէօզ, Շիպգատա վէ Թէլիշտէ Թիւրքլէր թէրաֆընտան իճրա օլունան ինսաֆսըզըղըղար վէ դըեաղըղար իւզլըրինէ կէլէրէք, Օսման բաշա պէօյլէ պիր խուսուսա ասլա հէմէֆքեար օլմատըղընը պէեան խուսպ տէտի : «Քիմէ պու տիւրլու գալիմիլքէր իչիւն նէ պէնի վէ նէ տախի ասքէրլէրիմի իթթիհամ խտէմէզ : Պիրիմ քի պիլիմ պաշը պօզուգլար պէօյլէ շէլլէր հաբարար, օնուն իչիւն պէն տէ էօյլէ պիր եօլ թուլթտուս քի պու միսիլու պիր շէլ վուգու պուլմասըն : Պունլարըն իչինտէն էն դիատէ արսըզ վէ եօլա եաթմագլարընը Բէլլեատան գօլտուս, զիրա պէյնուտէ եէրէ տէ թալին եէլէճէքլէրտի, գուսունու տա նիզամ թապուրլարընա իսխալ իթտիմ վէ ինէնտէք թապեալարըն իչինտէ մուհարէպէ իթմէեէ մէճպուր իթտիմ : Նաղմակիլիլք իթմէքտէ օլան պէշ նէֆէր պաշը պօզուգլարըն աստըրտըմ վէ օնտան սօնրա արթըզ պու խասապլէթ վուգուս կէլմէտի : Սիզ պանա եալընըզ պիր թէքտիր խտէպիլիլթսինիզ, շէօյլէ քի մագթուլ վէ եա աղըրճա եաբալանմըշ նէֆէրլէրինիլի գալտըրմահա պրագամագ իչին ավճը ասքէրիմէ էմր վիլմիլտիմ : Լաքին նէեաբայըմ, պու էօյմիւշ վէ եարալանմըշ նէֆէրլէրինիլ, թապեալարընըզ օ գատար եաղըն պուլունմագտա խտիլէր քի, գալտըրմահա կէլսէ խտինիզ իսթիլքեալմաթըղընը զայիֆ ճիհէթլէրինի ֆարզ խտէպիլիլ, վէ սօնրաքի հիւճուտէ պու ֆըրսաթտան միւսթէֆիտ օլապիլիլ իսինիլ : Հալ պուքի էն էվլէլ պիզ պու լաշէլէրին թաաֆֆիլինինտէն րահաթսըզ օլմայա պաշլատըզ, վէ օիլին նէֆէրլէրինիլին, իսթիլքեալարընըզ պու գատար եաղըն տիւշմէլէրի, էմապսըզ շէճաաթլարընա պիր տէլիլ վէ իսպաթ տըր : Լաքին պէնիմ րէֆիլլէրիմտէ իճրա իթտիլիլօրլար տէլի սէօյլէնէն զըեաղըղարըն մէն իթտիլուս խիթամ վիլտիլմէք իչիւն, պաղընըզ նէ եաբաճաղըմ, — վէ քեաղըտ միւրէքքէպ իսթէեէրէք, Օսման բաշա, Բէուֆ բաշայա (1) պէր վէչհի աթի եաղալ :

(1) Օ զէման Բէուֆ բաշա սէրապէր գայմագամը օլուպ, պիր գաշ կիւն սօնրա սէրապէր օլտու :

«Բէֆփիդիւմ» ,

«Ճէնէրալ Սզօպէլէֆին պանա պիտրիտիյնէ կէօրէ , պիզիմ ասքէր Բուս մէճրուհլարը իւզէրինէ իճրաի իթիսաֆաթ իւլմէքտէ տիր : Խաթրընըզա կէթիր- մէնէ մէճպուրուս քի , պու միսիլու Էֆալ , հրասիսաթը ինսանիյէնէ , վէ պիլ ճիւմէ դապանիյնի պէյնէլ միլէլէ , վէ նիհանէթ Էրօրանըն սայիր պիլ ճիւմէ տէվլէթլէրի կիպի պիզիմ տախի դապուլ իթմիշ օլուդումուդ ճէնօլա մուդա- վէլէնամէսինէ մուդայիր տիր : Խմաի պիլ ճիւմէ Էֆալը իթիսաֆքեարանէնէ տէ- րադապ խիթամ վիրտիրմէք իչիւն , թէտապիրի սէրիս իթիթիսադ օլունսարըն սիզէ թէքլիֆ իտէրիւմ : »

«Պու մէքթուպ պէօյլէ պիր սառէլիք լիսանըլա կաղըմըշ օլուպ , նասըլ քի կէթրիւնիւսօր չարգա մախսուս օլան ուղուն ուզատիւս թալթիֆաթ ու թաղիմաթս սայիր պիր քէլիմէյի պիլէ հալի տէյիլ տիր :

Խմզա եէրինէ Սաման բաշա մէօհլու պառըպ վէ մէքթուպու ճէնէրալ Սզօ- պէլէֆին թէպլիմ խուուպ տէտի : «Պու մէքթուպու Բէուֆ բաշայա վարարումադ իչիւն պիր չարէ պուլունուդ , վէ էյի պիլիրիւմ քի պիլ ճիւմէ դընաղըզար խիթամ պուլաճադ տըր : »

Մէքթուպուն Բէուֆ բաշան իրսալ օլունուպ օլունսարընտան խա- պէրիմիլ կօտտուր , լաքին մէքքիւր դալմիլքլէ մուհարէպէնին սօնունա դա- տար տէվամ իթտիլէր : Հիշ օլմադսա Սաման բաշա քէնտի հաղընտա իթթի- համ օլունան Էֆալը իթիսաֆքեարանէտէն պու սուրէթլէ նէֆրէթ կէօթլէրտի :

Մուսխիսարէն Բուսիտա էսարէթտէ պուլունսադա իքէն , դաղէթալար միւշարիլէյին սալ սալ 450 Բուս եէսիրի կէօմալարմըշ օլուդումու րիվայէթ իթտիլէրինտէն , Աշ- ղաղէթասընա պիր թէլէկրաֆնամէ իրսալ խէրէք թէք- րար քրթթլսթօ իթտի : Ելինէ օթուդ եէսիրաէն զիատէ տիւշմէտիյնի վէ պուն- լարը տա Սօֆիա իւզէրինէ սալը վիրտիյնի խաղաթ իյլէտի : Աէ իլալթլէն պէ- եան իթտի քի , Սեպտեմբեր 11 վէ 12 մուհարէպէլէրինտէ քէնտի ասքէրի պիր եէսիր արմամըշ վէ հիշ պիր Բուս եէսիրի էլլէրինէ տիւշմէտի տիր : Հալ պու քի պու սօն ֆըգրանա բէք չօգ ստամ ինսանսար : Լաքին Բուսիս հիւքիւմ- թի , պու պապտէ Էրօրա տէվլէթլէրինէ հիշ պիր թէպլիդաթտա պուլունսա- տը , կաղընըզ Բուսանիանըն կօրուլմաղ խարիճիյէ նաղըրը , մէմալիքի էճնէպի- ետէ մուդիմ մէմուրարընա պիր խալլի թարրիթը ումուսիկէ իրսալ իթմիշ իքէն , տիթտէքի քրթթլսթօնամէի տէ մէմուրիյնի միւսալիլէյիւմէ իրսալ իյլէտի :

«Բիլէֆնանըն ալընսար միւսասէպէթիլէ Սամանը օրտուսունուն նասլ մու- հարէպէ իթտիյինէ վէ ճէնօլա մուգալլէնամէսինէ նէ սուրէթլէ րիայէթ իթ- տիյինէ սայիր մէտէնի Էրօրանա եէնի պիր տէլիլ վէ խաղաթ տանա կէօթլէ- րիլմի տիր :

«Սաման բաշանըն թէպլիմի դէմանընտա , եէսիր վէ կախօտ կարալը օլա- րալ Բիլէֆնաա հիշ պիր Բուսանիալը ասքէր պուլունսամըշ տըր , բաշաի միւ- շարիլէյի տէ էլինտէ իւշ երգտէն զիատէ Բուսանիալը եէսիր պուլունսադու- նու էվլէլէն Պապը Ալիլէ խապէր վիրմիշ տիր

«Մէղտիմտէ պուլունսադումուդ հիւքիւմէթլէ պու վադալարը խապէր վիր- միշիլլէ րէճա իտէրիւմ : »

Դեկտեմբեր 16-տա Օսման բաշա Պօկօթտան հարէքէթ իտուպ , Գըրմըզը Խաչ ճէմիյէթինէ ալիտ օլան պիր թրէնը մախսուսլա Բուսիանա իրսալ օլուն մուշ վէ Խարգօլտա իգամէթէ մէմուր իտիլմիշ տիր : Օրատա Օսման բաշա մախա ֆիճէ պիր էօմուր կէչիրիպ , եհսիր օլարագ ալի շէհիրտէ պուլունան վաթան տաշլարնտան րէք չօղուլյա կէօրիւշմէք պիրէ իսթէմէզտի : Զաթը Շահանէ , միւշարիլէյհ հագգընտա օլան թէվէճճիւհ վէ ինթիրամընա պիր տէլիլ օլմագ իւզրէ , Հինտիթանտան կէլէն իանէլէրտէն մէսարիֆի շախսիյէսի իշիւն 1000 առէտ Օսմանլը լիրասը իրսալ իթմիշ տիր : Օսման բաշա եօլտա իքէն պիր շա յիյա զուհուր իտէրէք , պէօյլէ պիր մաղլուպիյէթին իւզէրինէ արթըգ եաշա մագ իսթէմէտիյնտէն , Զիմնիցատա քէնտի քէնտիսինի զէհիրլէմիշ օլտուղու սէօյլէնտի :

ԵՆՍԻՐԼԻՐ ՎԷ ԵԱՂՄԱ ՕԼՈՒՆԱՆ ԷՇԵԱ

Բլէվնա էթրաֆընտա ճէնէրալ Թօթլէպէնին իթթիխագ իյէտիյի ուսուլը մուհասէրէ , Դեկտեմբեր օնունճու կիւնքի բարլագ ֆիւթուհաթա միւնճէրը օլարագ , զաթը Շահանէնին էն ալա ճէնէրալը , Օսմանլըարըն էն ալա օրտուսու եհսիր օլմուշ օլուպ , իշթէ օ վագըթ Բուսլար 150,000 դատար նէֆէրաթը , անաղըն եարըմըշ օլան իսթիւքեամաթ իյինտէ օլտուգլարը հալտէ , Եւր միւտա իթ ալընտըրմըշ օլան Բլէվնա մուհաֆըզարընըն դաշ քիշիտէն իպարէթ օլտուգլարըն աղնատըլար : Թօթլէպէնին բարօրթ օսունա կէօրէ , եհսիրլէրին ճէման եէքիւնիւ օն բաշատան իպարէթ իտի , եանի միւշիր Օսման բաշա պաշ գօմանտան , ֆէրիգ Ատիլ բաշա , լիվա Թահիր բաշա էրիքեանը հարպ րէյիսի , Թէվֆիգ բաշա իսթիւքեամ գօմանտանը , քի էքսէրիա մուվադգաթէն էրիքեանը հարպ րէյիսիյի մէմուրիեթինի իճրա իթմիշ տիր , Ահմէտ բաշա Թօրճու գօմանտանը , Աթըֆ բաշա , Սատըգ բաշա , Թահիր էօմէր բաշա , Հիւսէյին վասս ֆի բաշա վէ էտէմ բաշա , 130 պէօյլէք զապիթ , 2000 քիւշիւք զապիթ , 40,000 բիատէ վէ Թօրճու , վէ 1200 սիվարի : Պունտան մատա մէգքիւր բա բօրթօնուն թախմինինէ կէօրէ , մէգքիւր օրտու մուհասէրէյի եարրպ տըշարը չըգմագ իշիւն իթտիյի թէճրիւպէտէ 6000 քիշի զապի իթմիշ վէ Բլէվնա խա նէլէրինտէ տախի 4000 խասթա վէ եախօտ եարալը պուլունմուշ տուր :

Էյէր օրտուլի մէգքիւրուն էրգագսըգ պուլունտուղու , իշէրիսինէ խասա թալըգ տիւշտիւլիւ վէ հէման քեաֆֆէթէն միւհիւմմաթը գալմատըղը նազարը տըգգաթա ալընըր իտէ , քէնտի տէօրթ միւլի գատար օլան պիր տիւշման ալէյհինտէ շու պիր ալուճ օրտունուն պու տըշարը չըգմագ զապիթը ուլուվիյէսի , Օսման բաշանըն վէ քէնտի իյիտ աքէրլէրինին մուգալէմէթը գահրամանանէսինին պիր շանլը վէ լայըզը նիհանէթի առտ օլունապիլի . վէ Ֆրանսալըլար տա պու թէսլիմ իլէ տիկէր պիր մարէշալըն (Պաղէնի տիմէք իսթէեօր) թէսլիմինի պիր պիրի իլէ բուպար վէ մուգապէլէ իտէրլէր իտէ , թապիլի պիր պէօյլէք աճը տուեաճազլար տըր . զիրա պու մարէշալ մըգտարճա խայլիճէ դի-

եատէ ասքէրէ մալիք պուլունտուղու հալտէ , սիւահընը թէսլիմ իթմէզտէն է վե-
վէլ , պէօյլէ սօն պիր զայրէթտէ պուլունմատը :

Դեկտեմբերին ծնունծու կիւնիւ Բուսլարա տա էքէյիճէ պահալը օթսւր-
տու . խոստուսլյէ Սիպէրիա ալալը չօդ թէլէֆաթ վիրիպ , հաթթա պազը պէօ-
լիւքէրի տախի քեսմիլէն մահվ օլտու : Թէլէֆաթը մէգքիւրէ շունտան իպա-
րէթ տիր . իքի պէօլիւք զապլիթ , իքի քիւչիւք զապլիթ վէ 409 նէֆէր մագ-
թուլ , վէ պիր ճէնէրալ , 4 պէօլիւք զապլիթ , 47 քիւչիւք զապլիթ վէ 4340
նէֆէր մէճրուհ :

Բլէֆա իլյինտէ 77 զըթա թօր պուլունուպ , հալ պու քի մուախխարէն
Բլէֆա էթրաֆընտա Բուսլարըն 600 ատէտ թօր պուլտուղարը խաթըրա կե-
լիր իսէ , պուշտան Օսման բաշանըն մուվաֆֆազկէթլէ պէօյլէ պիր չօղլուդ
օլան տիւշմանա ուղուն միւտտէթ միւտաֆաա իթտիյինին սէպէպի աղնաշըրա-
պիլիր : Պունտան մատաա Բուսլար քիւլլէթլու ֆիշէնք տէ պուլտուլար , լա-
քին թօքճու միւհիմմաթը Բլէֆատաա բէք ազ գալմըշտը վէ նասըլ քի էվէլճէ
սէօյլէնտի , էրզազ տա հէման հիչ եօգ կիպի խաի :

Ասաքիրի Օսմանիյէ սիւահըլլա պէրապէր հիչ պիր պայրազ թէսլիմ իթ-
մէտի վէ պայրազլարըն նէ օլտուղու զապըթանա սօրուտուգտա , պունլար հիչ
խապէրիմիզ եօգ տուր տէյի ճէվապ վիրիլլէրաի :

Բլէֆա մէվզիինտէ դօմանտան նասպ օլունան միրալայ Բանիուլին , Օս-
մանլըլարըն պիր չօդ սանտըղլար կէօմիլիշ օլտուղլարընը Պուլկարարտան խա-
պէր ալարազ , թէսլիմ օլմագտան էվէլ Թիւրք ասքէրի նէրէտէ տուրուր խաի
իսէ , օրասընը արաշթըրմազ իլիւն գազմա քիւրէքլէ պիր չօգ ասքէր կէօն-
տէրաի :

Պիր սապահ չէհրտէն տըշարը չըգաճադ մահալտէ տէմիրտէն մամուլ պէօ-
լիւք պիր սանտըգ պուլունուպ , իւզէրինտէ պէշ տանէ քիլիտի վարտը . պու-
սանտըղը միրալայա կէօթիւրաիւէր : Էվէլլա զանն օլունտու քի պիր ալայ սան-
տըղը տըր . պիր սաաթտան զիատէ չալըշըլտըգտան սօնրա , նիհաեթ քիլիտ-
լէր աշըլտը վէ իլինտէն պիր Թիւրք միրալայընըն իւնիֆօրմա սէթրէսի չըգաճ-
ղընտան , պիր միրալայ սանտըղը օլտուղու աղնաշըլտը : Տահա պիր թազլու՛ ու-
ֆազ թէֆէքէրտէն մատաա , զապլիթին պիրի տըգգաթմըզճա պունլարը գա-
ըշտըրտըղը սըրատա , պիր տէ էշեանըն արասընտան պիր Թիւրք պայրաղը չըգ-
աճ քի պիր Օսմանլը սիվարի ալայընըն պայրաղը օլուպ , միրալայը մուհարէպէ-
տէն սօնրա պուլմազ իւմիւտիյէ , սանտըղլա պէրապէր կէօմիլիշ խաի : Սան-
տըգտան ալայ վէ պէօլիւք պայրազլարը օլարազ 7 տանէ գատար պուլունտու :

Իւսէրայի Օսմանիյէտէն պէօլիւք գըսմը Բլէֆա թէսլիմ օլտուղունտան
սօնրա , հէման օ կիւնլէրի Բուսիահա սէվզ օլունտու : Ս վազըթա գատար բէք
չիտտէթլի օլմահան գըշ պիրտէն պիրէ աշըրը մէրթէպէ չիտտէթլէնտի , պէօ-
լիւք սօուղլար մէմուլին զայրի օլարազ պաշատը , վէ քէսրէթլէ դար եաղաճ-
ղընտան վէ պու պիշարէ եէսիրլէրին գարօթ վէ սայիր սըճազ թութաճազ էլ-
պիսէլէրի օլմատըղընտան , էքսէրիսի թէլէֆ օլտու : Էյէր պազը մուխպիրլէրին
էօթէտէն պէրիտէն իշիթտիքլէրի չաիյալէրէ ինանմադ լազըմ կէլիր իսէ , Բուս
խտարէսի տէ իւսէրայի մէրգումէնին չէքտիյի պունճա ըզաըրապտա գապահաթ-
պըզ տէյիլ տիր : Իշթէ Մատրիտտէ նէշր օլունան Ֆէ նամըլլա պիր զազէթանըն
մուխպիրի թէրաֆընտան ալտըղը պիր մէքթուպուն , խտարէյի մէգքիւրէյի իթ-

Թիհամ իտէն աթիտէքի ֆրգրասընը պուրատա նագլ իտէրիդ , վէ ֆագաթ մուհ-
թէվի օլտուղու մալիւմաթըն սըհէթինէ ասլա քէֆալէթ իտէմէյիդ :

Իշթէ մէգքիւր ֆրգրա շու տուր :

«Օգոգմուշ վէ եախօտ կէօրմէմիշսին քի քիւլլիյէթլու էրդագ վէ մէքիւ-
լաթըն օրթասընտա ինսանլար աճլրգտան էօլսիւնլէր :

«Ահաղլարը տօնմուշ օլտուղունտան աեագտա տուրմատըղլարը իշին սիւ-
րիւքէնէ սիւրիւքէնէ կիթտիքտէն սօնրա , նիհաեթ սօուգտան էօլմիւշ պիւ-
շարէլէր կէօրիւլմիւշ մի տիր : Սիլահլա մուհարէպէ իտիլէն հանկը շէհրտէ կէօ-
րիւլմիւշ տիր քի , սօգաղլար լաշէլէր իլէ տօլսունտա , պաղը թէնհա օլան մա-
հալլէրտէ տախի քէօբէքլէր պու լաշէլէրի եէսին :

«Մա մաֆիհի Թուրնօ-Մախուրէլլիյէ կէլինիդ , վէ պու տէտիյիմ էօլսուգ
վէ ինսաֆսըղ շէլլէրի կէօրէճէքսինիդ : Զանն իթմէյինիդ քի միւպալաղա իտէ-
եօրում , Ալլահ իթմէսին : Պու շէհրին հէր սօգաղլարը սապահլարը լաշէլէր իլէ
գարանըեօր : Պիշարէ Թիւրք եէսիրլէրինին սօուգտան հըֆղ օլմագ իշին սըղըն-
տըղլարը ումուսի պահշէլէր քէօշէլէրինտէն , բօլիա մէմուրլարը հէր սապահ
քիւլլիյէթլի լաշէլէր թօբլաեղպ , պաղէն իքի իւշ կիւնտէ անճագ թէքմիլ կէօ-
մէպիլիեօրլար :

«Կիւնտիւղ , էքսէրի , սօգաղլարըն պիր քէօշէսինտէ գէվալլը Թիւրք աս-
քէրլէրի օթուրմուշ ույուշուգ պիր հալտէ պուլուսուրլար : Պաղընր տա լագըր-
տը իթտիյի եէրտէ տիւշիւպ պիր տահա գալգմաեօր : Շէհրլէրտէն աըշարը ,
պոււնտան Պուքրէշէ գատար օլան էօլ իւղէրինտէ վէ տահա սայիր էօլլար իւ-
ղէրինտէ էօլէնլէրի սէօյլէմէեօրում , քի օ էօլլարտան արապալար եախօտ թը-
րէնլէր լաշէլէր արասընտան վէ եախօտ լաշէլէր իւղէրինտէն կէշէրլէր : Էլհա-
սըլ պու սէֆալէթ վէ տէհէթ մէնղարէսինի էյիճէ թարիֆ ու պէհան իտէմէ-
եէճէյիմտէն տօլալը , սարֆը նաղար իտէրիմ :

«Մէսուլիյէթ Բուսիա հիւքիւմէթինին տիր քի , պիր սըղընաճագ եէր վէ
էրդագ հաղըրլամագսըղին 40000 նէֆէր եէսիրի եօլա չըղարմաղա էմր վիրմիշ
տիր :

«Եէք զիտտէ ահպալարմ օլան պիր Բուս եիւղ պաշընը շիտաթթ վէ հիւս-
տէթլէ պանա շէօյլէ տէմիշ տիր :

«Պիւթիւն պուսլարըն սէպէպինի աղնամեօրմուսունուգ , կէօրմէեօրմու-
սունուգ քի իւսէրա միյանընտա նէ գատար զիտտէ էօլէն օլուր իսէ , իտա-
րէյի ասքէրիյէ մէմուրլարը տա օնա կէօրէ մէնֆաաթլը օլաճագլարտըր : Բու-
սիա հիւքիւմէթի պէհէր Թիւրք զապիթի իշիւն կիւնտէ տէօրթ ֆրանդ , վէ
պէհէր նէֆէր իշիւն պիր ֆրանդ վիրիր : Շիմախ պու պիշարէլէրին էօլմէսին-
տէ իտարէի մէգքիւրէ իշիւն պագ նէ գատար մէնֆաաթ վար տըր :

«Զանն իտէրիմ քի մէրդուս զապիթ եարանըն ան եէրինէ պասմըշ տըր ,
պու նամուսուղ մէնֆաաթէրէսթիքտէն պաշղա պու սէֆալէթէ պիր սէ-
պէպ օլամագ : Ս գալալլըլարը թօբըլա էօլսիւրմէք տահա էվլա վէ տահա ին-
սանիեթ սայրլըր իաի :

«Պու կիւնէ գատար Բլէյիտտան Պուքրէշէտէք աճլրգտան վէ սօուգտան
քիշի էօլմիւշ տիր : »

Մուախարէն պիշարէ Թիւրք եէսիրլէրինին չէքտիյինի , Բուս օրատու-
քէնտիսի տէ չէքտի : Սիյահ լէքէլի չիէք թապիր օլունան խաթալըղ շիտաթթ

1300

Ֆէզզէլատէ իլէ Օսմանլը եէսիրլէրի պէշնինտէ զուհուր իտէրէք , նազլ օլունա տուգլարը տէմիր եօլ էշեասընա թէմամըյլա սիրաեթ իթտի , սօնրա սաքէրլէրէ կէշտի , տահա սօնրա Բուսիահա կիրտի վէ հեր թէրափտա քիւլլիւյէթլու թէլէֆաթը մուճիպ օլտու : Պու տէհշէթլի խասթալըդ իշրմէնիսթանտա տաթի զուհուր իտէրէք , օրատա մուհարէպէտէն զիատէ Բուս թէլէֆ իթտի :

ԲԼԷՎՆԱ ԻԶԻՆՏԵ

Սեպտեմբեր 11-տէ Բուս թապեալարընտան պիրինտէ , օրտու քեաֆֆէթէն հազըր օլտուղու հալտէ ալէնի վէ մութանթան սուրէթտէ «*Չէշ Աստանա Զա-հաթ-նէշ*» տուասը օգունտու : Զար , մահալը մէգըիւրէ միւլասըլէթ իտէրէք , պէօյիւք խահիլլէ պիրատէրի Կրան տիւք Նիզօլայը զուճազլատը վէ քէնտի էլի իլէ պիրինճի թիւթպէտէն Սէն ծօրծ նըշանընըն պիր գըթասընը կէօյսինէ թազտը : Տիկէր պիր չօգ նըշանլար տաթի իհսան օլունուպ , Թօթլէպէն , Նէ-բօգօնիպքի վէ Միլիութին ճէնէրալլարա իքինճի թիւթպէտէն վէ Նմէրէթինսքի վէ Լէվիքքի ճէնէրալլարա իւչիւնճիւ թիւթպէտէն այնի նըշանտան իթա իտիլտի :

Տուվանըն իսթիմարնտա Նմէրաթօր պէկիրէ բաքիպէն վէ Կրան տիւք Նի-գօլա իլէ Բուսանիա բրէնտի բրէնա Շարըր թիֆադաթընտա Բլէֆնահա աղիմէթ իթտի : Շէհիր պիր ազ ճանլաշմըշ օլուպ , պալզօնլար պայրազլարա տօնատըլ-մըշտը վէ Պուլկարլար մէրսին տալլարըյլա Զարըն կիւղէրկեհանըն թէգեին իթ-մէքտէ իտիլէր : Քիլիսէ գաբուսունտա Պուլկար բարազլարը , խաշ վէ Աւետա-բան վէ մէրսին տալլարը թութարազ տուրմադտա օլմազլա , Նմէրաթօր խաշը էօբաթիւ , վէ պաշ բաբազըն թէպրիքլէրինի գապուլ իլլէտի :

Սօգազլարտա սըրա սըրա պազը Օսմանլը եէսիրլէրինէ թէսատիւֆ օլու-նուպ , պունլար քէնտի ուսուլլէրինճէ Նմէրաթօրու աշլամլամադտա իտիլէր :

Բլէֆնանըն իսթիմիան աշալիսի , Նմէրաթօրա պիր թէշէքքիւրնամէ թազ-տիմ իթմիշ օլմազլա , արիղէի մէգըիւրէնին աթիտէքի Փըգըրալարը պուրանա նազլ իթմէեէ միւնասիպ կէօրիւմիւշ տիր :

«*Նմէրաթօրը ազամ ,*

... Մանէնտի շէմս , կէլիպ շէհրիմիղէ դիյաբաշ օլտունուզ , վէ ասըր-լարտան պէրու թաշարըղմըզ գէնճիրլէր , գարալըն կիւնէշ հարաթէթիլլէ էրի-տիքլէրի կիպի էրիյիպ մահլ օլմուշ տուր :

Պիֆիւթուր օլապիլլըմիյիզ պէօյլէ պիր պէօյիւք վուգուաթա , պէօյլէ նէ-թիճէլէրէ , քի եալընըզ պիղէ Փալտէմէնտ օլմահաճադ տըր , էվլատըմըզ վէ պիլճիւմլէ ախլաֆըմըզ օնտան իսթիֆատէ իտէճէքլէր տիր : Պէշ այ իսթիտաթ իտէն մուհասէրէ էանասընտա կիրիֆթար օլտուղումուզ իզտիրապ ու մէշադ-գաթտան պիղ , Բլէֆնա աշալիսի , հազգ գազանմըշըզ տըր , Պուլկար միլլէթինէ էօն աեազ օլուպ , օնուհ հըսսիյաթը ուպուտիյէթքեարանէսինի խաքիբայի հաշ-մէթընահիլլէրինէ արզ ու թազտիմ իթմէեէ : Գալիէն գանի օլմուշուզ տուր քի

Բլէշնանքն խելասը , էսկի Պուլկարիսթանն խելասը տիմէք տիր . պիր չօգ ա-
սըրլար էվիլէ էն սօնու էօլմիւշ օլան Բլէշնա , չիմտի էն էվիլէ տիրիւմիշ տիր :

Պու հաեաթը ճէտիտէնին թարիխինի ախլափըմըզըն զիհնինտէ էյիճէ հըֆզ
իթտիրմէք , վէ սիլին շէհրիմիդէ կէլէրէք պիդէ պախշ իյլէտիյինիդ սաաաթէթ
միւսթադպէտէ խաթըրա կէթիթիւմէք իչիւն , Բլէշնաաա պիր մէքթէպ թէէսիս
իտուպ , պու մէքթէպէ նաաը խմէրաթ օրիլէրինի վէ գուրթաբըճը Ձար իսմինի
վիրմէմիդէ միւսաաաթէ պուեուրմանըզ իսթիրհամ իյլէրիդ :

Պուլկարիսթան քէք չօգ նիլմէթինիդէ նայիլ օլարադ , սիլի քէնտիսինին
մուխլիսինի աաա իտէր . էվլաալարընը սիլէ հաաը վէ թազտիմ իյլէր . պուշլար
մէմէքէթին իւմիւտի , վէ թարիդը մէտէնիյէթը հազիլիլէտէ թէրադզըսընըն վէ
Բուսիա իլէ իթթիֆադը ուխուվիլթքեարանէսինին քէհին ու թէէմինաթլարը
սըրլար :

Ժօրթ Սթրաշիմիրին մախտուսու Ալէքսանտրըն զէմանը սալթանաթընտա
Պուլկարիսթանն եըլտըզը պիր չօգ ասըրլար իչին պու Բլէշնա թէքէլէրինտէ
սէօնմիւշ տիր , վէ չիմտի տիկէր պիր Ալէքսանտրըն սալէսինտէ եինէ օ թէէ-
քէլէրտէ մէքքիւր եըլտըզ քարլամաեա պաշլամըշ տըր :

Իմէրաթ օր պիր դաշ սաաթ Բլէշնաաա դալտըգտան սօնրա , Բօրաաինէ
սիտէթ իթտի : Յիլհազիդա շէհիր էօյլէ պիր հալտէ իտի քի , տուրմայըպ դաշ-
մաաան պաշգա չարէ եօդուու : Էվիլէճէ եազտըզըմըզ վէչի իլէ Օսման քաշա
մուհաաէրէ խաթթընը եարըպ կէչմէք իչիւն Գեկտիմըքը Գ ազչամըսը օրտուսու
իլէ պէրապէր հարէքէթէ պաշլաաըզտա , հէքիմլէր վէ խասթախանէ խաաթմէ-
լէրի ճաաիլէրտէ վէ էվլէրտէ 4000 խասթա վէ եարալըը եիւզ իւսթիւ պը-
րադարադ , հարէքէթ իտէն օրտուեա պիրլէշտիլէր : Գըմըլտանմաեա թադաա-
լարը օլմաեան պու պիչարէլէր , իւշ կիւն թէտավիսիդ վէ եէմէքսիդ էօյլէճէ
եալընըզ դալտըլար : Իմտի Բուսլար շէհիրէ կիրտիքլէրինտէ , կէօզլէրինէ տէհ-
չէթլի վէ եիւրէքլէր քարալայըճը պիր մէնդարէ կէօրիւնտիւ : Պիւթիւն խաս-
թախանէլէրտէ հաեաթտա օլան խասթալարլա էօլէնլէրի դարմադարըշ թաաֆ-
ֆիւն , քիսիք վէ թարիֆ օլուհմադ պիր սէֆալէթ իչինտէ կէօրտիւլէր : Պու-
նուն իւզէրինէ խասթախանէլէրի տէրադապ թէմիլլէտիլէր , էօլիւլէրի Պուլ-
կարլարա թաշըթտըլար վէ պիր դաշ կիւն իչինտէ 1100 էօլիւ կէօմտիւլէր :

Շէհիր պիր ազ թէմիլլէնինճէ խասթախանէլէրտէ վէ սէյեար խասթախա-
նէլէրտէ վէ ֆիաթ քիւլլիլլէթլիւ օլուպ , հէր կիւն արապալար տօլուսու էօլիւ
թաշընտըզը կէօրիւլմէքտէ օլմալլա , Մօհէլէ : Իսէլէլէլ զադէթաաընըն պիր
մուխպիրի , պէօյիք խասթախանէտէն պիր չօգ էօլիւ չըգարտըզլարընը կէօր-
միւշ օլտուզոնտան , մէքքիւր տէհչէթլի մէնդարէյի պէր վէչի զիւր թարիֆ
իթմիշ տիր . «Թիւրք խասթախանէ խաաթմէլլէրի , էվիլէլի կիւնքիւ էօլիւլէրին
լաշէլէրինի մանտա արապալարընա եիւքլէթմէքտէ օլուպ , պուշլար շէհրին
խարիճինտէ պուլուհան չուզուրա կէօթիւրիւլէճէքլէր իտի : Էօլիւլէր խասթա-
խանէնին ալլուսուստա եըլըմըշ օլուպ , իւզէրլէրինէ տէ դար եազմըշտը . տի-
կէր պիլճիւմէ սէյեար խասթախանէլէր տախի պու հալտէ իտիլէր :

Շէհրին Պուլկար մահալլէրի թօրտան վէ գուհալարաաան քէք ազ զէտէ-
լէնմիշ օլուպ , Բուսլար Պուլկարլարըն մահալլէրինի պիւտիքլէրինտէն , օլտուգ-
ճա սազընըրլարը . ահճադ եէնի քիլլիտէտէ Թիւրքլէր ճէպխանէ սազլամըշ տըր

խիւղեասը յլա , տուժարւարը բէք չօդ եւերինտէն տէլինմիշտի : Լաքին Թիւրք մահալլէրինէ կիտիլինճէ , խուսուսիլլէ Նէշիլ տաղ թապակարարնն արգասընտա օլան մահալլէ բէք խարապ օլմուշտու : Հէր թէրաֆտա խարապիլլէթ վէ երզըն- թըտան պաշգա պիր շէյ կէօրիւնմէյիպ , սօցազլար թաշ վէ տիրէքաէն դարան- միշ օլտուղունտան , պէկիրլէր կէշէմէեօրլարտը : Պունտան մատաա Միւսլիման ահալի չօդ դարուրէթ ու սէֆալլէթ չէքմիշտի :

Օսման բաշա տըշարը չըզման հազըրլանտըղը գէման , էհալիի մէրդումէ խանէ վէ մէվալէրինի թէրք իտուպ , վէ պաղը էշեա վէ էլպիսէլէրինի դար- մագարըշ արապալարա եիւքլէթիպ , օրտունուն արգասընտան շէհիրտէն տըշա- րը չըզտըլար քի , պէշ ալթը պին գատար արապա օլուպ , շէհիրտէն Վիա նէն- բինին իւղէրինտէքի քէօրիւլլէ գատար արա արտա տիղիլմիշ խտիլէր : Պօղկուն- լուդ գէմանընտա պու արապալարտան չօղու ֆիրար իտէն ասքէր թէրաֆըն- տան տէվրիլիպ , պաղըլարը տա աթէշ եազըլմագ իշին գըրըլմըշ վէ եաղմաճը- լար թէրաֆընտան սօյուլմուշ տուր : Պու արապալարա գօշուլմուշ օլան բէք չօդ մանտա վէ սըղըր , ասքէրէ եէմէք իշին քէսիլմիշ տիր :

Պու պիշարէ Թիւրքլէր եիրմի տէօրթ սաաթ , աթէշսիդ վէ խանէօիդ էօյ- լէճէ տըղտա դալտըլար : Բլէֆետեա ալտէթ իթպիքլէրինտէ , խանէլէրինի Պու- կարլար թէրաֆընտան երզըլմըշ վէ սօյուլմուշ պուլտուլար : Պու սըրատա պա- ղը Թիւրք դարըլարընա բասթ կէլինիպ , պունլար էօրթիւլէրինէ պիւրիւնմիշ օլտուղլարը հալտէ , սուս բուս սօգազլարտա տուժար քէնարլարընտան կիթ- մէքաէ վէ պաղէն տաիի մահզուն մահզուն էլ ուղաթըպ , բուս զապըթանըն- տան սատագա տիլէնմէքաէ խտիլէր :

ՏԵՎԼԵԹԻ ՕՍԽԱՆԻՑԷ ԷԻՐՕԲԱՆԸՆ ԹԵՎԱՍՍՈՒԹԸՆԸ ԹԱԼԵՊ ԻՏԷՐ

Խնկիրթերրա սէֆիրի Մ. Լայարա 1877 Օգոստոս ալընտա , հիւքիւմէթը Սէնյէլէնին Բուսիա իլէ նէ շէրայիթ իւղէրինէ միւսալէհա միւզաքէրէսինէ բաղ օլաճաղընը աղնահըպ տիյնէմէեէ մէմօր օլտու իսէ տէ , օ վազըթ Անատօլու- տա Մուխթար բաշանըն վէ Բումէլտէ Սիւլէյման վէ Օսման բաշալարըն մու- զաֆիէրիւլէթլէրիլլէ հէր քէս քէյֆլէնմէքաէ օլուպ , քիման միւսալէհա իթմէյի ֆիքըլնտէն պիլէ կէշիլմէեօրուտու : Անճագ Դեկտեմբեր իպթիտասընտա սուլ- ու սալան արղու խտիլմէեէ պաշլարը :

Պու սըրատա սուլն թէրաֆտարանը , զաթը Շահանէնին պիլէ էթրաֆըն- տա պեր չօդ հէմէֆըհարլարը օլտուղունտան , մուհարէպէյէ տէվաթ օլունտուղ- տա նէթայիճի վէխամէթլի օլաճաղընը զաթը Շահանէեէ աղնաթապիլտիլէր , Օ- գոստոստան պերի ահվալ խայլի թէպէտաթու իթմիշտի : Մուխթար բաշանըն մուզաֆիթեր օրտուսու մահլ օլմուշ , Օսման բաշանըն օրտուսու գուշատըլմըշ վէ զայ օլմուշտուտու , վէ Թիւրք օրտուլարը պէօյլէճէ քիւլիւլլէթլէ աղալմագ- տա իքէն , Բուսլարա տա խայլի իմտատ կէլմիշտի : Սուլն թէրաֆիկիրանը պէ- եան իթալիլէր քի , տէվլէթը Օսմանիյէ խմէրաթ օր Ալէքսանտրտան միւսալէհա թալէպ իսէր իսէ , պու մուսմէլէսիլլէ , շիմտիյէ գատար մուհարէպէեէ վէ պէլ-

քի տէ սալթանաթը Սէնյէնին դէվալինէ սատէճէ սէյրճի օլան տէվլէթլէրի
թէվասսիլթէ չիւրհէսիզ մէճպուր իտէճէք տիր : Շարզ մէսէլէսի , պիր Էւրօսա
մէսէլէսի օլուպ , տէվլէթը Օսմանիյէ Բուսիա իլէ պաշ պաշա միւղաքէրէ իթ-
մէք իսթէտիյնտէ , Էւրօսա միւտաթէլէ իտէճէք վէ Բուսիա տա մէսէլէսի իս-
թէտիյի թարղտա թէսվիյէ իտէմէսէճէք տիր : Պիր իթիլաֆ հուսուլէ կէլմէտի-
լինալ , մուհարէպէտէ տէվամ օլուսապիրի :

Պու միւլահազալարըն զաթը Շահանէ իւղէրինէ էքէյիճէ թէէսիրի օլուպ ,
Ֆագաթ Էահէմ բաշա չու վէչ իլէ միւլահազաթը մէգըրիւրէ ալէյինտէ պու-
լուսուու . չէօյլէ քի , Բուսիա իլէ ուղաշմազ վէ եաթօտ միւտաթէլէ օլուսա-
նազ միւսալէհատէ Էւրօսայը կիւճէնտիրմէք օլմազ : Պու սուրէթլէ էյէր միւ-
սալէհա իտիրի իսէ , Թիւրքիանըն հալի նէրէտէ վարըր : Պու տէֆա շարզ մէ-
սէլէսի գաթիէն հալլ օլուսմալը տըր , եանի եա Բուսիա կէրլէմէլի , եաթօտ
տէվլէթը Օսմանիյէ դայպ օլմալը : Հալ պու քի իւլ իմէրաթօրլար իթթիֆապը
մէյտանտա օլմաղլա , զաթը Շահանէ տիկէր տէվլէթլէրին մուէսսիր պիր թէ-
վասուլթուսա քէք տէ իւմիտ իտէմէպտի :

Չաթը Շահանէ սուլ՝ թէթաֆկիրանըյլա հարպ իսթէեէն Էահէմ բաշա ա-
րասընտա թէէրէտտիւտտէ գալմըշ տըր : Սաֆվէթ վէ Սատըզ բաշալար միւսալէ-
հայը նասիհաթ իտուպ , Մէհմէտ Բիւշտի վէ ճէվտէթ բաշալարլա Շէյխ իւլ Խ-
լամ մուհարէպէնին տէվամընա պէյանը քէյ իթմէքտէ իտիլէր : Իշթէ պու սը-
բատա Մ . Լայարտըն մէհհուլ թէէսիրի մէյտանա չըգըպ , Էահէմ բաշա սէֆիրի
միւլարիլէյի միւլազաթ իթմիշտի . Պու Կնկիլիզ սէֆիրի , զաթը Շահանէ Բու-
սիատան տօղրուտան տօղրուեա սուլ՝ ու սալահ թալէպ իտէր գօրգուսուստան
եաչի մապէյնէ գօշտու վէ Սատրազամ Էահէմ բաշանըն էֆքեարըն թասահուպ
իլէտի : Հիւնքեար , պէօյլէ պիր աղըր մատտէտէ վիրիլէճէք պիր գարարըն մէ-
սուլլիյէթիմտէն քէք գօրգմապտա օլաուղուստան , Մ . Լայարտ , գանուըր էսա-
սի մուճիպլինճէ հիւքմտար մէսուլիյէթտէն արի վէ պէրի իտի :

Վէ սէֆիրի միւլարիլէյի , Սատրազամըն իպգասը վէ հարպ բօլիթիգասը-
նըն տէվամը իշխն , զաթը Շահանէտէն սէօզ ալմատըզճա մապէյնտէն չըգմա-
տը : Էյէր պու միւտաթէլէ օլմազտա իտի , Էահէմ բաշա տիւշէտի , նասըլ քի
տէ պիր գաշ հաֆթա սօնրա տիւշտիւ , վէ Սաֆվէթ բաշա եէրինէ կէչէր իտի .
Թիւրքիա Յունիս 8 մէմօրանտօմընըն շարթլարընը գապուլ իտէր իտի , քի պու-
շարթլար հէր նէ գատար աղըր իտիլէր իսէ տէ , տահա տէվլէթը Օսմանիյէն
Էւրօսատան մահվ ու դայպը տիմէք տէյիլ իտիլէր , նասըլ քի սօնրատան օնու-
նիպլ պիր շէյ օլտու :

Բլէվանըն թէսլիմի Սթանպօլտա օ դատար եազըն զանն օլուսմամազտա
իտի . պիր տէ երլարըմ կիպի պու դարա խապէր կէլինճէ , հէմանտէմ մուհա-
քէպէ թարաֆկիրանընըն նուֆուզու գալմատը , զիրա պու պէօյլէք վուգու-
թըն նէթալիճի չապուգ քէշֆ օլուսուու . չէօյլէ քի ալլընմազտա օլան 450000
քիշի սէրպէսթ դալարազ , Պալգանլարը թէճափուլ իտէճէք վէ գարչը գօնուլ-
մազ պիր սէլ կիպի Բումէլի օվալարընա ինճէքտի . Լաքին աշվալ հէր նէ դա-
տար աղըրաշտը իսէ տէ , Մ . Լայարտ Պապը Ալիյի եինէ տօղրուտան տօղրու-
եա Բուսիայա միւրահաաթ իթտիրմէյուպ , Էւրօսաեա միւրահաաթ իթտիրմէ-
նէ մուվաֆֆազ օլտու : Դեկտեմբեր 12տէ խարիճիլ նազըրը , Էւրօսանըն թէ-
վասուլթուսու թալէպ իթմէք իշխն , տիւշլը մուազգամա նէզտինտէ մուղլմ

սալթանաթը Սէնրյէ սրւփէրասընա պիր թահրիրաթը ումումիյէ իրոսալ իթմէք-տէ , վէ պու թահրիրաթա էսաս օլարադ , ումում մէմալիքտէ ըսլահաթ իճրա օլունանադընը դավիէն վատ իյլմէքտէ իտի :

Թահրիրաթը ումումիյէի մէքքիւրէ իսէ մուվաֆֆադիյէթսիդ գալար : Ին-կիլիդ գապինէթօսունտան մաստա պիլճիւմլէ գապինօթօլար , Պապը Ալի թէ-րաֆընտան (օ տա տօղլուտան տօղրուհա օլմահարադ) թէքլիֆ օլունան միւ-ղաքէրէ էսասընը գապուլ օլունմադ պիր շէյ աստ իթաիլէր : Տէրասատէթ Գօն-ֆէրանսընընը քօկրամընը էլէ ալըպ , ըսլահաթ իճրա իթմէք իւղրէ Պապը Ալի-նին վատ իթմէսի վէ պու վատինի տէ եալընըդ քէնտի սէօդիւյլէ թէէմին իյլէ-մէսի իսթիհզա աստ օլունմադտա իտի . զիրա պէօյլէ վատլէր չօզ տէֆա նադդ օլունմուշ տուր : Դեկտեմբեր 16տա լօրտ Ստօ Բըսըլ , Պէրլինտէն շու թէէլէկ-րաֆը եազմագտա իտի . «Ալէմանիա իմէրաթօրու , թէվասսութ իլին Պապը Ալինին վուգու պուլան թալէպինի գապուլ իթմէքօր» : Աւսթրիա իլէ Իթալիա տախի Ալմանիա կիպի պիր մուամէլէտէ պուլունարադ , պու սուրէթլէ էւրօ-քա թէվասսութունուն թասալվուրու ֆիլիլէ չըգարըլամատը :

Աւսթրիա արթիտէքի ճէվապը վիրաի .

«Գան տէօքիւլմէսինին վէ մուհարէպէնին սօնունու էզ ճան ուտիլ արզու իտէրիդ : Հալ պու քի Սամանը թահրիրաթը ումումիյէսի , սուլուն թէէսիսինի մուճիպ օլաճադ միւղաքէրաթ էսասընը հալի տէյիլ տիր : Պիթէրաֆըդ վադի-ֆէսի , իքի մուհարիպ տէվլէթլէր արասընա կիրիպ թէվասսութ թէքլիֆ իթ-մէսէ գօյ վիրմէզ զիրա թէվասսութ օլունճա , մուսալէհա թէքլիֆլէրի տէ թէր-թիպ իթմէք իճապ իսէր :

«Պունունլա պէրապէր , Աւսթրիա վէ Մաճարիսթան գապինէթօսու մու-հարիպլէր արասընտա միւղաքէրաթ պաշայընճա , միւղաքէրաթը մէքքիւրէնէ տախիլ օլապիլիր : Քէզալիք Շարզ աշվալընըն գաթիէն թէսալիյէ վէ թանդիմին տէ տախի , սուրէթը մէշրուանէտէ օլարադ , նուֆուդ գուլլանապիլիր , զիրա «տուէլը համիյէ»տէն տիր վէ հէմտէ հէմհուտուտ տուր , »

Աւսթրիա քէնտի ճէվապընտա պու պուէլը համիյէ քէլիմէլէրինի պուլուն-տուրտուղու իլին , հիւքիւմէթը Սէնիյէ զանն իթաի քի , էւրօքա 1856 անտ-նամէսինի Բուսիա ալէհինտէ իպգա իտէճէք տիր , վէ Պապը Ալի վալէննատաթի տէֆիրի մարիֆէթիլլէ արթիտէքի սուրէթտէ պիր ճէվապ եազտը :

«Զիյրտէ միւմգի օլարադ , Պապը Ալինին Աւսթրիա վէ Մաճարիսթան հիւ-քիւմէթի նէգաթնտէ սէֆիր պուլունտուղում էճիլտէն միւֆթէիսիրիմ գօնթ Ան-տրասի ճէնապլէրինէ պիլտիրմէքլէ քի , հիւքիւմէթը Սէնիյէնին Դեկտեմբեր 27 թա-րիսիլլէ Աւսթրիա վէ Մաճարիսթան հիւքիւմէթինին թէպիլիդաթընը Պապը Ալի մէմունիսէթը ազիմէ իլէ գապուլ իթմիշ տիր . զիրա հիւքիւմէթը միւշարիլէյ-հա , ճէվապնամէյի մէքքիւրտէ համի տէվլէթ սըֆաթըն տիրմիյան իտէրէք , մէմալիքի Սամանիյէնին թէմամիյէթ ու իսթիգալիյէթինի իպգա իտէն 1856 ահանամէսինի թիզքեար վէ եէնիտէն թէլիտ իտէօր : »

Լաքին Աւսթրիա գապինէթօսու , հաթի Դէվլէթ իպարէսինին Թիւրքիանըն թէմամիյէթինի թէէմին տիմէք օլմատըղընը ալէնէն իսպաթ իտէրէք , Թիւրք-լէրին իւմիտինի պօշա չըգարմադա միւսարաաթ իթաի :

Պու թահրիրաթը ումումիյէ մուվաֆֆադիյէթէ նապիլ օլմատըղը կիպի :

հիւրընկեր Սէնիյէտէ իքի փըրգա հանըլ օլուպ , պու փըրգանըն պիրի Ննկիլ-
թէրրանըն օլունունու աղնամանա պաշլանան Թիւրք էլիլայը ումուրը օլմադ-
լա , պու փըրգա Զարտան պիր միւթարէքէ իսթէմէեէ վէ տօղրուտան տօղրու-
եա օնունլա միւղաքէրէ իթմէեէ զաթը Շահանէյի գանաթըմանա չալըշալար .
պունլար Տէրասատէթտէ Արմանեա սէֆիրի բրէնա Բէռու թէրափընտան իլթի-
զամ վէ թասահուպ օլունամագտա իտիլէր : Տիկէր փըրգա , միւթալաա իտէրէք
քի Թիւրքիանըն վիճուտը պիլէ մուխաթարատա օլտուղունտան , Ննկիլթէր-
րանըն քեսաթիլէն պիլթէրաֆ տուրմասը նամիւթին տիր , պու տէվլէթին թէ-
վասուլթընը թալէպ իթմէյի նասիհաթ իթտի : Ննկիլթէրրա գապիլնէթ օսունուն
միւլէվիլէ մուամէլէսի սայէսինտէ պու իքինճի փըրգա զալիպ օլմուշ տուր :

Գեկտեմբեր 24տէ լօրա Տէրպի , Էւրօքա տէվլէթլէրինին ումումի պիր թէ-
վասուլթու միւթինսիլ օլտուղունու Մ. Լայարտա պիլտիրմէքտէ իտի : չիւնքի
Արմանեա պունա մուամէնէթ իթմէեօրուտու . լաքին ելին օ թէլէկրաֆլա լօր-
ա միւշարիլէյհ սիւալ իթմէքտէ իտի քի , Զարըն նէ տիւրիւ միւսալէհա թէք-
թիֆաթը գապուլ իտէճէլինի աղնամանա Ննկիլիլ չիւրընկէր թէրափընտան
չալըշարմասընը զաթը Շահանէ իսթէրմի իտի :

Պապը Ալի պէօյլէ պիր թէլքիլֆի նէ տէրէճէ մէմնունիյէթլէ գապուլ իթ-
տիլինի թարիֆէ հաճէթ տէյիլ տիր . զիրա պու թէլքիլֆ քէնտի կիւղէլ իւմիւ-
թիլինէ պիր գուվլէթ վիրմէքտէ իտի : Իքի կիւն սօնրա , Լօնորատաքի սալ-
թանաթը Ալնիյէ սէֆիրի Միւսիւրիւս բաշա , լօրա Տէրպիյէ պիր թահրիրաթ
եազարագ , հաշմէթլու Ննկիլթէրրա գրալլչասընըն Բէլ-...-Բէլ իլթիման իթ-
մէր իչիւն զաթը Շահանէտէն էմր ալմըշ օլտուղունու իշար իթմէքտէ իտի :
Թիւրքլէր պու թէվասուլթ քէլիմէսինի պիլմէեէրէք գուլանմագտա օլուպ ,
հաթթա պունուն սէպէպլնտի Ննկիլթէրրանըն նիյաթ ու էֆքեսարը հազըզը-
եէսի իւղէրինէ սօն տագըգանա գատար ալտանմըշարտը : Միւսիւրիւս բաշա-
նըն պու թէպլիկաթը իւղէրինէ թամ փըրսաթ ըտը քի , լօրա Տէրպի քէլիմէյի
մէքքիւրէյի Թիւրքլէրէ իյզահ իթսին , լաքին իթմէտի վէ պու փըրսաթը էօյլէ-
ճէ գաշըրտը : Նէ վազըթ պիր տէվլէթ տիկէր պիր մաղլուպ տէվլէթ իչին թէ-
վասուլթ թէլքիլֆ իտի , օնտան չու աղնաշըլըր քի , տէվլէթը միւշարիլէյհայը
զալիպ նէզաթիտէ սիւանլա տա թասահուպ ու իլթիզամ իթմէք նիյէթլինէ տիր ,
է լօրա Տէրպիլին իտէ , չիւրընկէթլինի պու տէրէճէեէ գատար վարտըմագ
ֆիլքի եօգտու , լաքին քէնտիսինտէն Թիւրքլէրին պաշգա պիր մուամէնէթ
պէլէմէմէլէրինի տէ իսպէր վիրմէզտի , զիրա օ վազըթ Թիւրքլէրի տօղրու-
տան տօղրուեա Բուսիա իլէ միւղաքէրէ իթմէք մէհպուրիյէթլինտէ պուլունտու .
բաճաղընտան , քէնտիսինին տէ հէր սուրէթլէ էօնիւնիւ ալմագ իսթէտիլի շէյ
պու իտի :

Ննկիլթէրրա խարիճիյէ նազըրընըն պու սըրատա հալ ու թալըր հազըգա-
թէն աղնաշըլմագ պիր շէյ օլուպ , Թիւրքիանըն տօղրուտան տօղրու Բուսիա
իլէ միւղաքէրէեէ կիրիշմէսինի իսթէմէզտի . զիրա Բուսիա օ վազըթ Շարգտա
Ննկիլիլ մէհաֆիլինի ալա նազարը տըգգաթա ալմագսըզըն շէրայիթի սուլնիյէ
իւղէրինէ միւճատէլէ իտէպլիլտի . պունուն էօնիւնիւ ալմագ իչիւն պիր չա-
րէ վարտը , չու քի Ննկիլթէրրա քէնտի մէրամ ու նուֆուղունու սուրէթը գա-
թիյէտէ եիւրիւթտիւրիւպ , լազըմ կէլտիլի թագտիլտէ իլանը հարպա գատար
վարմալըշար , Պու իքի շըգըրն արաար եօգ տուր . եա չէլիմէլի , վէ եախօա

միւտախելէ իթմէլի վէ նիհայէթ տէրէճէյէ դատար վարմալը : Իմտի լօրտ Տէր-
պի պու իքի շրգըն պիրիսինի էլէ ալմադա պիր տուրլիւ պիր դարաւր վիրէմէ-
տի . նէ մուհարէպէ վէ նէ տախի մուհարէպէնէ սէպէպիսէթ վիրիւր պիր մու-
սմէլէ իսթէմէգտի . լաքին թէվասսուլթ մէմուրիսէթինի իհրազ իտէրէք , պու-
նուն հալընդ մուհասէնաթընը էլաէ իթմէք իսթէտի : Պէլքի տէ Թիւրքիայը
Բուսիանըն էլինտէն ուճուգճա գուրթարան պիր ահվալ դուհուր իտէր տէյի իւ-
միտ իտէրտի , վէ քէնտիսինի էգտիրմէմէնէ դարաւր վիրմիշ օլտուղունու սօն
տագիդայա դատար Պապը Ալիյէ ինանտըրաւազ , օ ահվալին գուհուրինէ տէ
քէնտի սէպէպ օլտու տէյի կէօսթէրէպլմէք մէմուլինտէ իտի , Շիւբէնիդ տիւ-
չիւնիւրտիւ քի Պալզան իսթթը տահա ուղուն միւտտէթ Բուսալարը Թուիթուպ ,
մուհարէպէ տախի պէօյլէճէ ուղանարազ , Աւսթրիայը քէնտիսինէ ճէլպ իթ-
մէնէ վագթը օլաճազ վէ իչի սալսալայա պրապմազլա իքի մուհարէպլըն հիշ
պիրիսինէ տէ տօղրուտան տօղրույա պիր խուսուլմէթ կէօսթէրմէքսիդլին հէր շէյթ
գազանաճազ տըր :

Պու աղնաշըրմազ բօլթիդա պիր Ֆէլաքէթէ միւնճէրր օլտու . շէօյլէ քի
Բուսիա Թիւրքիանըն սօն սաոմէսինի վիրիպ պիթիրմէքտէ իքէն , Ինկիլթէրրա
պիր սուրէթլէ Թիւրքիանըն էլինի աեաղընը պաղլատը , վէ պուստան քէնտի
Շարգտաքի նուֆուղու տա էօյլէ պիր գըրըլտը քի , պիր տահա հարըլաճաղընը
Ալլահ պիրիւ :

Իշթէ պալատէքի պահսըմբգտան աղնաշըրտըղընա կէօրէ , լօրտ Տէրպի Միւ-
սիւրիւս բաշանըն իսթիմալ իթտիյի «թէվասսուլթ» քէլմէսինի թասհիհ իթմէ-
տի , վէ դապուլ իտէնօր տէյի ինանտըրտը : Շէրաթիթի իւղէրինէ միւղաքէրէ
իթմէքսիդլին լօրտ Տէրպի , Բուսիա իմէրաթօրունուն միւսալէհա միւղաքէրա-
թընա կիրիշմէյի գապուլ իթմէք նիլէթինտէ օլուպ օլմատըղընը աղնամասը ի-
չիւն , Բէթէրապուրկտաքի Ինկիլիզ սէֆիրի լօրտ Լօֆթիւսէ թալիմաթ կէօն-
տէրաի : Դեկտեմբեր 28տէ , լօրտ Լօֆթիւս բրէնա Կօրչագօֆլա պիր միւլազաթ
իտէրէք , իրթէսի կիւնիւ լօրտ Տէրպիյէ քէչիտէ իթտիյի թէլէկրաֆընտա միւ-
լազաթը մէգըիւրէյի պէր վէչի աթի նազլ ու ճիքեայէ իթմէքտէ իտի :

«Թէպլիդաթըմը բրէնա Կօրչագօֆ դայէթ նազլէքանէ դապուլ իթմիշ տիր ,
Միւշարիլէյի բրէնա , Բուսիանըն տա միւսալէհատան պաշգա պիր շէյէ արգու
իթմէտիյինի ճէվապէն պիլտիրմիշ տիր . լաքին շունու տա պէեան իթմիշ տիր
քի , պու մագսէտէ վասլ օլմազ իչիւն Պապը Ալի , պիղզաթ Բուսմէլի վէ Անա-
տօլուտա պուլսունան Բուս օրտուլարընըն դօմանտանլարընա միւրաճաաթ իթմէ-
լի տիր , ճուրա պիր միւթարէքէ շարթլարընը պիլտիրէճէլքէր տիր : »

Լօրտ Լօֆթիւսիւն մէգըիւր թէլէկրաֆը Դեկտեմբեր 29 թարիխի օլուպ
Մալի քիթապտա Յունվար 4է դատար պիր թահրիրաթ օլմատըղընտան , աճապ
պու պէշ ալթը կիւն սիւքիւթ գէմանընտա Ինկիլիզ հիւքիւմէթի նէ հարմազ-
տա իտի : Բուսիանըն պու ճէվապընը նասըլ դապուլ իտէճէյինի տիւչիւնմէքտէ
իթմէքտէն հիշ պիր ֆարգ հօգտու : Պու աղըր մէսէլէ իւղէրինէ միւղաքէրէ
իթմէք իչիւն , վիւքէլա իքի իւշ տէֆա պիր պիրինէ միւթէագըպէն մէճլիւ
ազտ իթտի : Նիհաեթ Յունվար 4տէ լօրտ Տէրպի բրէնա Կօրչագօֆուսն պէհա-
նաթընա պէր վէչի զիյը պիր ճէվապ վիրտի :

«Հէր նէ դատար Պապը Ալի միւթարէքէ թալէպ իթմէտի իտէ տէ , Ինկիւ-

իղ հիւքիւմէթի Բուսիա հիւքիւմէթինն պու էֆքեարընը ճնա թէպլիղ իթ-
մէքտէն իմթինա իթմէղ , անճագ քի պու թէպլիղատա ֆիիլէն պիր սէմէրէ
նաթըլ օլաճագ պիր սուրէթ օլմալը տըր : Մալիւմ տիւր քի թասազվուր օլու-
նան միւթարէքէ միւլէսսիր օլուպ պիր չէյէ եարամագ իչիւն , հէմ Բումէլի վէ
հէմ Անատօլու մուամէլաթը հարպիյէսի թաթիլ իթմէլի տիր , վէ միւքէմէլ օլ-
մագ իչիւն պու միւթարէքէե Սըրպիսթան իլէ Գարատաղ տախի միւլքէրէք
օլմալը տըր . պինայէն ալէյհ լաղըմ տըր քի միւթարէքէ շարթլարը իւզէրինէ
իքի հիւքիւմէթլէր միւզաքէրէ իթմէլի տիրէր վէ աշիլ քի օրտուլարըն պիրէր
թարչասընա գօմանտա խտէն ճէնէրալլար : »

Իրթէսի կիւնիւ Միւսիւրիւս բաշա , Պապը Ալինին պիր միւթարէքէ մէպ-
տէսինի գապուլ իթմէքտէ օլտուղունու լօրտ Տէրպիլէ խապէր վիրէրէք , միւ-
թարէքէ չէրաիթի գարարաշաղըրըղըղըղ զէման , մուամէլաթը ասքէրիյէնին թա-
թիլի իչիւն ճէնէրալլարընա էմր վիրմէսինի Բուսիատան թալէպ իթմէսինի Ին-
իլիթէրրա հիւքիւմէթինէ րիճա իթմէքտէ խտի : Օ կիւնիւ լօրտ Տէրպիլ , Բէթէ-
րապուրկտան էվլէլքի կիւնքի թէլլկրաֆընըն ճէվապընը ալմագտա խտի : Բու-
սիա հիւքիւմէթի , միւթարէքէ շարթլարընըն իքի հիւքիւմէթ արասընտա միւ-
զաքէրէ օլունմասընը գապուլ իթմէլիպ , պունուն ասքէր գօմանտանլարընըն
իչի օլտուղունու տէրմիլան իթմէքտէ վէ բրէնս Կօրչագօֆ էվլէլքի պէհանա-
թընտան վազ կէչմէմէքտէ խտի : Բրէնսը միւշարիլէյհ չէօյլէ տէեօրտու :

« Պապը Ալի , պաղը միւթէպէր վէ միւթէմէտ զէվաթ վասէթասըլա Բու-
մէլի վէ Անատօլուտաքի Բուս պաշ գօմանտանլարընա միւրաճաաթ իթմէլի տիր :
Բուսիա միւթարէքէ թալէպ իթմէմիշ տիր , անճագ միւսալէհայէ վարըլապիլըր
թարիգի կէօսթէրմիշ տիր , վէ միւթարէքէ ագտ օլունապիլըր չէրայիթի թա-
կին իթմէք իչիւն ասքէր գօմանտանլարընա թալիմաթ վիրմիշ տիր : »

Պու եէնի մուվաֆֆազիեթսիզլիք տախի Ինկիլթէրրայը նիհանէթ պիր
ալըզ վէ պէլլի թալըր ու մուամէլէտէ պուլունմաղա մէճպուր իթմէքտէ խտի .
եա թէվասսութունու Բուսիաեա գապուլ իթտիրմէլի , եա եօգսա Թիւրքիայը
եիւս իւսթիւ պրագմալըլտը : Տէվլէթը Օսմանիյէ էօմրիւնտէ պէօյլէ պուհրան-
ը պիր եօլա ասլա սարմամըշտը . Ինկիլթէրրանըն մէհնուզ նասիհաթլարը քէն-
աթիսինէ տէօրթ հաֆիթա զայպ իթտիրմիշ վէ պու միւտտէթ զարֆընտա ահվա-
ը ասքէրիյէսի տահա ֆէնալաշմըշտը :

Սըրպլար իլանը հարպ իթմիշլէր , Կուրգօ գըշըն օրթասընտա Պալզանլարը
էլէմիշ , Սօֆիա ալընմիշ , վէ Բումէլինին հէր թէրաֆընա թաարըուզ օլունմագ-
տա օլուպ , պու մուվաֆֆազիեթլէր Բուսլարըն միւթալէպաթընը արթըրմագ-
տա պուլունմուշուտու : Բուսլար Պալզանլարը միրուր իթմէղտէն էվլէլ նէ իւ-
թէսիքլէրի մալիւմ տիւր , չիմտի էյէր տէրագապ պիր միւթարէքէ ճուլարը տուր-
տալթմագ իսէ , աճապ տահա նէլէր իսթէմէյէճէքլէր տիր : Իչթէ օ վազըթ լօրտ
Սէրպի կէրի չէքիլիպ , Ինկիլթէրրանըն նիյաթը հազըղընէսինի էօրթէն քէրտէլի
նիհանէթ եօգարը գալտըրարագ , Թիւրքիանըն օ զէմանա գատար իթտիլի վա-
հի իւմիլալէրինի տէֆ իթտի : Յունվար Դտէ Միւսիւրիւս բաշա քէնտիսի իլէ միւ-
լազաթ իթմիշ օլմաղլա , միւշարիլէյհ լօրտ Մ . Լայարտա չէօյլէ եազմագտ խտի :

« Օսմանը սէֆիրինին պիղտէն-թալէպ իթտիլի չէյին միւլքինսիզ օլտու-
ղունու քէնտիսինէ սէօյլէտիւմ , զիրա էմին իտիւմ քի Բուսիա հիւքիւմէթինէ պու
եօլտա պիր թէքլիֆ վուգուլինտէ , էյի պիր ճէվապ ալընմայաճագ տըր . պու

հալած պիր սէմէրէ հասըլ օլմահաճաղը էվվէլտէն պլլինէն պիր մուսալէլէն տէ կլրիլմէք պէյհուտէ տիր : » Իշթէ լօրտ Տէրպի թէվասսուլթ քէլիմէսինի իւք տէ-
ֆա օլարազ չիմտի բէտտ իթտի , քի էվվէլ օ զէմանա գատար բրօթէսթ օ իթ-
մէքսիզին էօյլէճէ կէչիլթիրիպ տուրմուշուտու :

Միւշարիլէյհ լօրտ չէօյլէ հազմագտա իտի .

« Ենկիլթէրրա պու մուհարէպէտէ միւթէվասսըթլըզ իտէճէք տիր տէյի ի-
նանմագ խաթա օլտուղունու Միւսիւրիւս բաշահա իյղահ իթտիմ : Գրալիլէ
հաղըթթլէրինին հիւքիւմէթի հալընըզ չունու թէքլիֆ իթմիշտի քի , Բուսիւս
իմքէրաթթու միւսալէհա թէքլիֆլէրի գապուլ իթմէնէ գարար վիրիպ վիրմէ-
տլլինի աղնամահա չալըչսըն : Այնի միւսաղաթտէ սէֆիրի միւշարիլէյհէ զիթթ
իթտիմ քի լիսանըմըզ մուհարէպէնին իպթիտասընտանէ իտի խէ , չիմտիլէ գա-
տար երնէ օ տըր : Գրալիլէ հիւքիւմէթի պիթէրաֆլըղընը պաղը չարթլարլա
պաղը թութմագ նիլէթինի պէհան իթտի , վէ չարթլար Ենկիլթէրրա մէնաֆիլի-
նէ տայիր օլարազ թային օլունտու : Պիր հանըլ իւմիտ մէյտանա չըզմամագ
իչիւն , էքսէր տէֆա վուգու պուլան պու իթարը պիր տահա թէքրար իթ-
մէյի միւնասիպ կէօրտիւմ :

Յունվար Յուէ լօրտ Տէրպի լօրտ Լօֆթիւսէ պա թէլէկրաֆ պէհան իթտի
քի , « Թիւրք աքքէրի գօմանտանլարընըն մէքքէզ հիւքիւմէթտէն թալիմաթլա-
րընը ալմըլ օլտուղլարընը » բրէնա Կօրչաղօֆտան խապլը ալտըղը ճիւնէթլէ-
տիւշման օրտուկեհաճ ումումիսինէ մուրախիսա կէճնտէրմէսինի Պապը Ալիէնէ
նասիհաթ իթմէնէ հաղըր վէ ամատէ իտի : Ֆիլհաղըզա օ կիւնիւ պէօյլէ պլլի
նասիհաթ հիւքիւմէթը Սամանիլէնէ վարիտ օլտու , էյլը պու նասիհաթ պլրա
էվվէլ կէլմիշ օլսայըտը , Ենկիլթէրրա տօթթլուզ հարմըլ օլուր , վէ Թիւրքիւս
տախի պլր խարապիլէթը քեամիլէտէն գուրթուլմուշ օլուրտու , չիմտի արթըլ
պու պիչարէ տէվլէթ վարթայի հէլաքըն գաարընա գատար իլգա օլունմուշ ի-
քէն , պէօյլէ պլր նասիհաթ իսթիհզայա պէնզէրտի :

Իրթէսի կիւնիւ լօրտ Լօֆթիւս բրէնա Կօրչաղօֆու կէօրէրէք , պլր գաշ
կիւնտէն պէրու Բուս պաշ գօմանտանլարընա թալիմաթը լաղըմէ իրսալ իտիլի
օլտուղունու խապլը ալմըլտը : Ս կիւնիւ Բուսլար հէնուղ Բումէլիտէ չէտիլ
պլր մուգալէմէթէ օղրահաճաղլարընը մէմուլ իթտիքլէրինտէն , չիւքհէսիլ միւ-
թարէքէնէ բաղը օլաճաղլարտը . լաքին իրթէսի կիւնիւ մուհարէպէնին էն պէ-
սիւք վուգուաթլարտան պլրի թէմամըյլա Բուսլարըն նիլէթլէրինի թատիլ իթ-
տի . Թիւրքիւսըն Շիպգատաքի սօն մունթաղամ օրտուսու էսիր օլտուղու ան-
տէ , Բուսլար միւթարէքէ իմզալամայը հէր տիւրիւ գաչամագ հօլլարլա թէէ-
խիր իթտիլէր , վէ օրտուլարը պլր գար երղընթըր կիպի , էճնիւ աչըզ պլր
մէմէքէթին իչինտէն հուվարլանարազ վէ մուգալէմէթ իչին արալ թարալ թօթ-
լանմըլ օլան ինսան սիւրիւլէրինի էճնլէրինտէն գօվալահարազ , Թիւրքիւսը պլր
կէճնա թա զապթ իթմէյինճէ տուրմատըլար :

ԹԻԻՐՔԻԱՆԸՆ ՍՕՆ ԶԱՐԵԼԷՐԻ

Կնկիրթէրրանն միւշէվէշ բօլիթ իգասը , վէ Թիւրքիանն զարարսըզը-
ղըյա վաղթինտէ տօղրուտան տօղրուեա Բուսիաեա միւրաճաթ իթ մէտիյի ,
վէ Բուսիանն միւթարէքէ աղտը խոսուսուսուտա միւշքիլաթ կէօսթէրաիյի ի-
շիւն , մուհարէպէ Բլէշլանն տիւշմէսինտէն սօնրա տէվամ իթտի :

Նասըլ քի Յուլիս այլնտա Վիտին օրտուսուսուսն , Բուսլարն սաղ ճէնա-
նը իւղէրինտէ կէօրիւնմէսի , ամէշիաթը ասքէրիյէնին սուրէթինի թատիլ ու թէպ-
տիլ իթմիշտի , էօյլէտէ մէղքիւր օրտուսուսն թէսլիմի , մուհարէպէնին նէթիճէսի
իւղէրինէ պիր թէէսիրի գաթիլի մուճիպ օլաճագտը :

Պու թէսլիմ սայէսինտէ պիւթիւն զարպի Պուլկարիսթան Բուսլարն էլի-
նէ կէշմէքտէ օլուպ , եալընըլ Վիտին գալէսի մուգապէմէթէ միւղթէտիր խտի :
Բլէշլա թէսլիմինտէն սօնրա , մուհարէպէ աթէշինէ էյիճէ ալըշմըշ օլան պիր
օրտու պէրիյէ երիւրեհիւշ խտէքէք , վէ Թիւրքլէրի գօլալայարագ պիր գաշ կիւն
իշինտէ Պալգանլարը թէճալուղ խտէճէքտի : Պուստան սօնրա մուհարէպէ մէր-
եղիլ Բուսլէլինէ նաղլ օլուսուպ , իքի թէրաֆըն գուվլէթի պիր նիսպէթտէ սա-
լըլամեաճագ տըր , Թիւրքլէրին սայըսը աղ օլտուգտան մաատա , դօմանտան-
լարընն իքթիտարսըղըղը , էլտէ օլան ասքէրին իշէ եարարսըզըղը վէ միւս-
թահքէմ մէվգիլէրին նօղսանիյէթի մէյտանտա օլտուգճա , արթըղ մուգապէ-
մէթին պէյնուտէ օլուղ սէմէրէսիլ գալաճագը շիւրհէսիլ տիր :

Թիւրքիանն մուհարէպէնէ տէվամ թմէք իշիւն սարֆ իթտիյի զայրէթ
վէ իգտամաթ , մուճիպի հայրէթ վէ իսթիղրապ խտի : Էվլիլճէ սէօյլէնտիլի վէշ
իլէ 1869 սէնէսի գանուսուսնա թէվֆիգան տէվլթը Սամանիյէնին գուվլէի աա-
թէրիյէսի իւշ պէօյիւք սընըֆա միւնգասէմ օլուպ , տայիմի օրտու վէ ըէտիֆ
վէ միւսթահըղ ասքէրինտէն իպարէթ խտի : Տայիմի օրտու տախի իքիյէ միւն-
գասէմ օլուպ , պիր զըսմը նիղամիյէ վէ տիկէրի ինթիաթ թատիր օլուսուր :
Նիղամիյէ օրտուսուսուտա խըտմէթը ասքէրիյէնին միւսաթէթի բիատէ իշիւն 4
տէօրթ սէնէ վէ սիվարի իլէ թօրճու իշիւն տախի պէշ սէնէ օլուպ , սօնրա
նիղամիյէ օրտուսընն նէֆէրաթը ինթիաթ կէշէր վէ պուրատա տախի ասքէր-
վէ միւստաթի բիատէ իշին իքի վէ սիվարի իլէ թօրճու իշիւն պիր սէնէ տիր :

Պուստան սօնրա պու նէֆէրլէր հէրսի ըէտիֆիլէ կէշէրէք , պու զըսմ
հաղիլաթէն ելնի պիր ինթիաթ թէշքիլ խտէր վէ իքի սընըֆա միւնգասէմ օ-
լարագ , պէշէր սընըֆտա հէրնէֆէր իւշէր սէնէ քի ալթը սէնէ ասքէրլէք խըտ-
մէթինի իճրա խտէր : Պու միւստաթտէն սօնրա ըէտիֆիլէր պու զըսմն տէֆթէ-
րինտէն պօղուլուպ , միւսթահըղ տէֆթէրինէ կէշէրլէր , վէ սէքիլ սէնէ տէ

պուլ խորամէլծտէ պուլունարագ, պուլ սուրէթլէ պիր նէֆէր երրմի սէնէ, ես-
նի երրմի եաշընտան դըրդ եաշընա գատար ասքէրլիք խտէր :

Բուսիա իւանը հարպ իթտիյի գէման Թիւրքիա, նիզամ վէ բէտիֆ վէ ի-
թիաթ օլարագ 728,000 նէֆէր սիւահլանտըրմը իմիշ :

Էյէր պուլ մըգտար տօղրու օլմուշ օլսայրտը, սահիհէն պուլ գատարը տա-
պէօյիւք պիր գուզվէթ խտի իսէ տէ, հիւքիւմէթ քէնտիսի պիլէ պուլ մըգտարըն
միւսպալաղալը օլտուղունու պիլիրտի, վէ Սամանլը Մէպուսան մէճլիսինին միւ-
ղաքէրէ իթտիյի իւք ասքէրի պիւտճէտէ եալընը 600,000 քիշի իշիւն օն պէշ
միլիտան Սամանլը լիւրասը թախսիսաթ թալէպ իթտի : Լաքին արթըդ պուլ ալթը
եհլզ պին քիշի սահիհ տէյի պիլինուպ, Սուլթան Ապտիւլ Հասիտ իւք Մէպուս-
ան մէճլիսինին քիւշտտընտա իյրատ իյլէտիյի նութգ իլէ Թիւրքիանըն սիլա-
ալթընտա 600,000 նէֆէր ասքէրի պուլունտուղունու պէեան իթտի : Շունա
ինանմալը տըր քի, նիզամ ու ինթիզամը պօղուլմուշ օլան մէգքիւր պիշարէ մէ-
լէքէթտէ, տօղրուղունու աղնամագ կիւճ խտի. զիրա զաթը Շահանէ իլէ վիւ-
քէլատընըն էհալիյի ալտաթմագ իսթէմիշ օլտուղարընը մէմուլ իթմէյիզ. քէն-
տիլէրինին պիլէ պուլ նէշր իթտիքէրի մալիւմաթա սահիհ նազարըյա պագ-
տըզլարը հէման շիւքէլի կիպի խտի. էյէր օրտունուն ասըլ մէվճուտունու
պիլէլէրտի, Բուսիա ալէյինտէ պէօյլէ պիր մուհարէպէ իտէրէք, տէվլէթին
իգպալինի մուխաթարաեա իլգա իթմէյլէրտի : Ֆիլհաղըգա մէճլիսի Մէպուսա-
նըն 1877 սէնէսինտէքի իճթիմաինտէ թէպէյեիւն իթտիյինէ կէօրէ, օ գէման
սիլահ ալթընտա թախսին օլունան մըգտարըն իւշտէ պիրի, եանի 200,000 աս-
քէր վարտը :

Սահիհէն պուլ մըգտար, իւանը հարպ օլունտուղունուն իւք կիւնլէրի տէ-
րագապ արթտը : 1877 Մարտ 26սընտա պիրինճի տէօրթ օրտուլարըն միւսթա-
ֆըզլարը սէրիան թօքլամաղա էմր օլունտու վէ պիր գաշ կիւն սօնրա տիկէր
իքի օրտուլարըն միւսթաֆըզլարը իշին տախի պուլ էմր վիլիլտի : Պու թէտ-
պիր սայէսինտէ Ապրիլ այընըն իւք կիւնլէրինտէ Սամանլը օրտուլարընտա միւս-
թաֆըզ թապուրլարը կէօրիւնտի : Պու ասքէրլէ Ձէյպէք, Արնաուտ, վէ Ա-
րապ վէ սայիլէ Միւսլիման միլլէթլէրինտէն թէշքիլ օլունան կէօնիւլլիւ դօլ-
լարը սայէսինտէ, Թիւրքիանըն մուհարէպէեէ չըգարտըղը ասքէրին մըգտարը
330,000 նէֆէրէ պալիզ օլուպ, պունուն 90,000 Անատօլուեա վէ 260,000
Բումէլինէ սէվզ օլունտու : Պու մէվճուտ պունտան ասլա էօթէեէ կէշմէմի-
տիւր, վէ մուհարէպէ էնասընտա թօքլանըլան եէնի միւսթաֆըզլար, կէօնիւ-
լիւլէր, մըգտարը մէգքիւրու արթըրմատըղտան մատտա, օրտուլարտա թէլէթ
օլուպ աշըգ գալան երլէրի պիլէ տօլտուրմայա քէֆայէթ իթմէտիլէր :

Տէվլէթը Սամանիյէ 330,000 քիշիտին զիատէ թէտարիք իտէմէյիպ, պու-
նա տա մուվաֆիպազ օլմագ իշին հայրէթպախշ պիր դայրլթ սարֆ իթմիշ տիր
քէզալիք թաշրա էհալիի միւսլիմէսի պէօյիւք ֆէտաքեարըզլարա թահամիւ-
լիթտիյի իշիւն, շաեանը մէտ ու սէնա տըր. Էվլէճէ պիր ֆասրլտա պէեան
իթտիյիմիզ վէշ իլէ, Անատօլունուն պաղը վիլայէթլէրի սօն էրքէքլէրինէ գա-
տար վիլտիլէր վէ պիր տահա իւմրան քէսպ իտէմէեէճէք տէրէճէտէ խարա-
օլտուլար :

Պու մուսթաֆըզ ասքէրին տէ հէման քեաֆֆէսի մէյտանը մուհարէպէե
սէվզ օլունունճա, մալլուճ օլտուղու վէշ իլէ, մէմէքէթ մուհաֆըզըղը իթմէ-

իւզրէ , կէրէք միւսլիմ վէ կէրէք զայրը միւսլիմ էհալիտէն ասաքիւրի միւսլիքիյէ նամըյլա պիր գօլ թէշքիլինէ իրատէի Շահանէ շէրէֆսուտուր խտէրէք , Սթան-պօլտա վէ պազը պաշլըճա շէհրիլէրտէ Միւսլիման էհալիտէն արնըպ մէգքիւր գօլ թէրթիպ օլունմուշ խտէ տէ , զայրի միւսլիմ էհալի պազէն իթիրազ վէ պա-զէն միւսլիաթլա դապուլ իթմէմիշ տիր : Մէսէլա Էրմէնիլը դաթիէն ըտտ իթմիշ օլուպ , Բուսլարըն Սթանպօլ բաթրիյի սէօզ վիրմիշ , հայ : Բիւքի կօն-դակլար քիլիսէլէրտէ օգունտուղու դէման ճէօմաաթ հիտտէթ խտէրէք , օգու-եան բարազլարը եուհայա արմշ վէ կօնդակլարը տա երթմիշ տըր : Հէլէ Եա-հուաիլէրին ըտտի բէք թօհաֆ տըր . ասաքիւրի միւսլիքիյէ գօլունա ասքէր վիր-մէկէ բազը օլմուշլար , շու շարթ իլէ քի էվլիլէր պու Էրտմէթտէն միւսլիէս-նա թուրթուլտուն . պու հիտապլա պունլար տա ըտտ իթմիշ օլուրլար , չիւնքի պլէլ ումուս օն պէշ օն արթը եաշլընտան եօդարը սաքի էվլի օլմաեան էրքէք եօզ տուր :

Իմտի 150,000 քիշի ասաքիւրի միւսլիքիյէ թօրլամազ հազարնտա Էուտուր խտէն իրատէյի Շահանիշինն էհալիի զայրը միւսլիմէ իւզէրինէ հիշ պիր թէէսիւրի օլմատը , զիրա պունլարըն պէօլիւք պիր իթիրազլարը տա շու խտի քի , էվլէլ-նէ ասքէր արմազ ուսուլի օլմատըզը վէ պու սէնէկէ դատար ասքէր պէտէլի վիրիլիյի հալտէ , չիմտի պէօլէ պիր պունլարնը զէմանտա պիզ տէ ասքէր վի-րէմէյիզ : Լաքին Միւսլիման էհալիսի տէ պունտան աշաղա գալմատը : Սթան-պօլլու չօզ էֆէշտիլէր , Էւրօքա իլէ իխթիլաթ հասըլ օլտուղունտան պէրու-կէվլէմիշ , պօզուլմուշ վէ նէ վաթան մուհապպէթի վէ նէ տախի տին , իման դալմամիշ օլտուղունտան , Էտիրնէկէ պիլէ կիտիպ տէ մուհաֆըզլըզ իթմէյի դապուլ իթմէտիլէր , վէ վուգուաթլար տա պիր պիրի արաը սըրա էօյլէ պիր պիրաթլէ ճէրեան իթտի քի , հիւքիւմէթը Սէնիյէ տախի օնլարը ճէպրէն օրա-նա սէվզ իթմէկէ վազըթ պուլամատը :

Պու հալտէ հիւքիւմէթը Սամանիյէնին եէնի պիր օրտու չըդարմազ իշիւն պու սօն զայրէթի հիշէ կիտիպ , պիր նէֆէր պիլէ պուլամատը , վէ մուհարէ-պէի , էվլէլնէ սիւհաշլանտըրըզը օրտուլարըն զըրընթըլարըյլա պիթիրտի : Դեկ-տեմբէր 15տէ մէգքիւր օրտուլարըն թախմիշնէ մէվճուտլարը շունլար ըտը .

Երազ եախօտ թունա օրտուսու	80,000
Երազուճատա ճէնէրալ Զիմմէրմանա դարշը Բէշիտ բաշանըն	16,000
Երազ ֆըրզասը	33,000
Երազ իթմիլէ , Թօթրադան , Բուսճուգ , Շումնու վէ Վարնանըն	30,000
Երազ օրտուսու	33,000
Երազ վէ հիշ ասաքիւրի մուհաֆըզասը , էսիլի Սըրպիսթան	196,000

Անատօլուտա տա Պաթուս վէ Թրապուզան վէ Էրզրուստա գալան 33,000 նէֆէր պու մէվճուտէ դամ օլունտուղտա , տէվլէթը Սամանիյէնին սանճազ օլմընտա 234,000 գատար նէֆէրաթը օլուր . մուհարէպէնին իպթիտասընտան պէրու 150,000 քիշի զայպ իթմիշտի , 75,000 նէֆէր մէյտանը մուհարէպէտէ Էրմէմիշ եախօտ խասթալըդա միւսլիէլա օլմուշ , վէ 75,000 քիշի տախի եէ-պիր թուրթուլմուշտու , վէ պու 150,000 նէֆէր զայպըն եէրի տօլամազ ըտը ,

չիւնքի պունլար Թիւրքին էն էյի ճինսինտէն խոր : Պու խուսուս Այաճա տադ վէ Գարս վէ Բլէֆնատա արնըն եէսիրլըրին հէման քեաֆֆէսի մունթ ազամ վէ սիլահ ալթընտա օլան օրտուեա մէնսուպ օլուպ , հէր ասքէրլիտէն օլանըն հայրէթինի մուճիպ օլան օ Սամանլը բիատէ ասքէրլէրի խոր : Պունլարըն եէրինէ ասքէր կէչլիլմէմիշտի , չիւնքի պէօյլէ ասքէրին եէրինէ ասքէր պուլունամադ Շիմալ ԹճՁԳԷ օրտուսունուն նըսֆը մուսթանֆըզ վէ թալլիմսիզ Անատօլու կէօնիւլլիլէրինտէն իպարէթ օլուպ , Տօպրուճա գօլու վէ Վարնանըն ասաքիրի մունաֆըզասը , բէք ազ տէյէրի օլան Մըսըր ասքէրի խոր :

Սօֆիա օրտուսունտա սայքի եէնի գուրա նէֆէրաթընտան պաշդա պիր չէյ պուլունամամալլա , պունլար տահա ասքէրլիլին նէ օլտուզունու պիլմէզլէր խոր . էսիլի Սըրպիսթան գօլու , Գօսօվա վիլայէթինին էնալիսի սիլահա տալթի օլունարադ էօյլէ իքմալ օլունմուշ տուր քի , պունլար տա ասքէր սայլլամադ . եալընըզ Շիպզա օրտուսունտա խայլիճէ էսկի վէ ասըլ ասքէր վարտը :

Վէ լաքին պունլարըն քեաֆֆէսի , կէրէք էսկի վէ կէրէք գուրա նէֆէրաթը , թէմամըլլէ պիր եըլլընլըպտա խորլէր : Բումէլիտէ պիր ազ մուվաֆֆա գիյէթլէ մուգամլէմէթին խթիտատ իթմէսի իչիւն , Թիւրքիայա թապէ ասքէր , վէ Սաման բաշա դատար թէէսիրլի վէ նուֆուզլու պիր ճէնէրալ լազըմ օլտուգտան մատա , ամէլլիպթը ասքէրլիյէէ տէ սէրալ թէրաֆընտան միւսաթ խէլէ օլունամամալլը խոր , լաքին պունլարըն հիչ պիրի եօգտու : Ասքէրլէր չէքտիլլէրի սէֆալէթտէն եօրուլմուշ , պիր չօգ մազլուպլիյէթլէր վէ բիւճաթ վէ դապըթանըն տիրալթսիլլիյի վէ կէվէքլիյի իչին իւմիտ քէսիլլիյինէ տիւշմիւլ վէ դաթէն միւսալէհա միւգաքէրաթընա կիրիլիմիշ օլտուզունտան , քէնտիլլէրինին դայրէթլէրի պէյհուտէ օլտուզունա գանի օլմուշ , վէ Թիւրքիանըն վաղթ ու սաաթը կէրիլ օլտուզունա ինանմըշ օլմալլա , տաեանմաեա միւլթէտիլ տէյիլլէրի , վէ Բուսլար եազլաշընճա տաղըլըրլարտը : Մուգամլէմէթէ գօմանտա իթմէք իչիւն Սաման բաշանըն եէրինէ Միւլէյման բաշա վարտը քի , պուտա ճէսուրլուգ չէօրէթինի դայալ իթմիշտի :

Յիլնագիլդա պունուն մէսուլ օլտուզու ֆէլաքէթլէրաէն քէնտիլլէրին նէ օլտուզու եամաշ եամաշ ադնալըմադա պաշլահօր վէ պու էսնատէ Բէքէ-պէք Թըմէնդ զադէթասընըն մուսպիրի Տէրսամաթէթտէն չէօյլէ եաղբօրուտու :

«Սաման բաշա կիւղէլ մուգամլէմէթ իթմիշ տիր . Սիւլէյման բաշանըն ի յիտլիլի , Շիպզանըն դանլը գուրպանլարընտան էօթլէ կէչմիշ . պու տաաթ մախսուս կիւղէլ բլանլարը պօզմուշ տուր , վէ Բլէֆնա մունասէլէսինին գալ տըրըլմաաընա մանի օլմուշ տուր . մէյտանը մունարէպէտէ ծնուն դարիպ ալէադ . լըղընը հէր նէֆէր պիլիլի . Էրօթատա Սիւլէյման բաշա , տուվարլար իւղէրինէ հիւճում խտէն , վէ ալընմադ պօզաղլարը գըրըճ իլէ ալան . վէ քէնտիլլէրի քիւսթալլըղը վէ ճան թէլէֆինէ օլան արպուսուլա պէյհուտէ եէրէ նէֆէրաթընըն հաեաթ ու էնիյէթլինի թէհլիքէէէ գօեան , աթէչի վէ հատիտ իւլ միւգաճ պիր ճէնիւլմի դանն օլունմադտա տըր : Հալ պու քի պունլարըն տա հիչ աալը եօգ տուր . իյիտ վէ թահամիւլլիւ պիշարէ Միւսլիման ասքէր նէֆէրի , քէնտիլլէրի գօմանտա սընա ազլ օլունան պու իյիտլէրլէրի իչիլթաթ խոր , կիւլէճէքաի : Պու նէֆէր պիրիլտիլլէրի , Սիւլէյման բաշա , քէնտիլլէրի ասքէրլէրինին իճրա իթտիլլէրի նէ Շիպզա վէ նէ տաիլի պաշդա մահալ մունարէպէլլինտէ պուլունամամըն տըր , Պու նէֆէր պիրիլտիլլէրի , պաշդալարընըն հաեաթընա նէ գատար իթիպարը եօգ խտէ :

քէնտի հաւաքընա տա օ դատար տրգգաթ խտէր վէ թէտպիրլէր իթթիխաղ լիթ-
տիքտէն սօնրա , իճրասընը քէնտիսինտէն աշաղա գօմանտանլարա պրաղըր .
պունլար տա պու տիւրլիւ բօլլիթիգա իւզէրլինէ քէք աղ էմնիյէթ իթտիքէրի ի-
լին , էքսէրի Սիւլէյման բաշայա միւշապէհէթ խտէրէք , աքքէրի եալընըդ մու-
հարէպէ իթմէնէ պրաղըրլար վէ քէնտիլէրի գուրշունլարտան էքէյիճէ ուզագ
տուրարագ մուհարէպէյի սէյր խտէրլէր : »

Զաթը Շահանէնին վէ գուրէնասընըն ամէլիաթը աքքէրլիյէնէ միւտախէ-
լէսինէ կէլինճէ , նէ խտի իտէ եինէ օ գալմըշար , պունա իսպաթ , Սիւլէյման
բաշանըն պաշ գօմանտան գալմասը խտի :

ԳԱՐՊ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ՏԱԴԸԼԸՐ . — ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԵՒՆԻ ԲԼԱՆԸ . —

ԹԻԻՐԲԼԷՐԻՆ ԹԷՏԱՖԻ ԲԼԱՆԸ .

Իմրէրաթօր Ալէքսանտր Բուսիայա ավտէթ իթմէք իյին , Բլէֆանըն տիւշ-
մէսինէ պէքլէմէքտէ խտի . զիրա քէնտի հէքիմէրի չօգտան պէրու ավտէթ իթ-
մէսինի քէնտիսինէ նասիհաթ իթմէքտէ խտի իտէլէրտէ , տիյնէմէմէք խտի : Դեկ-
տեմբեր 17տէ Պուքրէշտէն կէշմէքտէ օլուպ , օրատա բէք զիատէ իլթիֆաթլա
գապուլ օլունտու : Վէ Դեկտեմբեր 22տէ Բէթէրսպուրկա կիրմէքտէ օլուպ ,
Բուս ահալիսի թէրաֆընտան պէօյիւք ալգըշլարա գապուլ օլունմագտա խտի :
Բլէֆա ալընմըշ օլմաղլա , օնուն մուհասէրէսի իլին թէշքիլ օլունան օրտույա
պրթըլ լուզում օլմտողընտան տաղըտողմըշ տըր . բրէնա Շարըր տախի Դեկտեմ-
բեր 13 թարիխի պիր պէհաննամէտէ , տէօրթ ալտան պէրու գօմանտա իթ-
մէքտէ օլտուղու Բուս աքքէրլինէ վէտա խտէրէք այրըլըպ , 26 տա Պուքրէշ-
էրմէքտէ վէ Բուժանիալըլար թէրաֆընտան իլթիֆաթը ֆէվզէլտտէ իլէ գա-
պուլ օլունմագտա խտի :

Պէօյիւք պիր տիվանը հարապ գալ օլունուպ , մէքքիւր մուհասէրէ օրտու-
սունուն միւխթէրիֆ գօլլարը նէ ամէլիաթտու գուլլանըլաճագլարը հագթ տա
միւզաքէրէ օլունարագ , էվիլէլա չու դարար վիրիլտի քի , Բուժանիա օրտունու
Պալգանլարը թէճավուդ իթմէնէնէք տիր վէ պիր դըսմը կիտիպ , Բուժանիատա
մէնդիլ պէքլէմէքտէ օլան Բուս աքքէրլինին ետրինէ կէշէնէք տիր քի , պու Բուս
աքքէրի տէ մէյտանը մուհարէպէնէ կէլսին , վէ տիվէր դըսմը տա զարպի Պուլ-
կարիսթանըն քիւլիւք մէվդիլէրլինի վէ ֆէշնը հարպա մուվաֆըլ օլան նօթմա-
լարը թութաճագ տըր , վէ հարպա պաշլամագ իւզրէ պուլունան Սըրպ օրտու-
սույա պէրապէր Վիտինի մուհասէրէ իտէնէք տիր : Մուախիարէն պու սօն
դարար թատիլ օլունարագ , եալընըլ Բուժանիալըլար Վիտինին մուհասէրէսինէ
մէմուր օլտուլար վէ Սըրպ աքքէրլինին քեաֆիէտի , բրէս Միլանըն Սըրպիսթա-
նա իհնագ իթմէք արգուտունտա պուլունտուղու վէ հէր նէ սուրէթլէ օլուրսա
օլունա դապթ իթմէք իսթէտիյի էսկի Սըրպիսթան թապիր օլունան դըթանա
սէվգ օլունտու : Բուս աքքէրլինէ կէլինճէ , պունուն հագղընտա իքի բլան միւ-
ղաքէրէ օլունուպ , ճէնէրալ Թօթլէպէն զըշը , տէօրթ գալէնին մուհասէրէսիյէ
կէշէրէք , իլք պահարտա Պալգանլարը աշմալը թէքիլիթ իթմէքտէ , վէ Արան

տիւք Նիդօլա իսէ, սօն սատէմէյի ինտիրմէք իչիւն սէրիւն մուհարէպէյի Պալ-
զանլարըն ճէնուպ ճիհէթինէ կէօթիւրմէք բէյինտէ խոի Թարիֆէ հաճէթ օլ-
մատըղը վէչի իլէ, միւշարիլէյի ճէնէրալ շու իթիրազտա պուլունմագտա խոի քի
շէտիտ գըշ պասմագտա օլտուղունտան, դար իլէ թըգանմըշ կէչիտէրի աշմագ
զօր ուտու, Պալզանլարըն էօթէսինտէ պիր օրտուեա էրզագ թէտարիք իթմէք
մուհալ խոի, զիրա դարլար հէր եօլլարը գաբահապիլիրլէրտի. պուլունտան մաս-
տա սօուգտան տա բէք չօգ ատամ թէլէֆ օլապիլիրտի. Կրան տիւք Նիդօլ-
տախի պուլուն գարըըղք քէնտի բլանընըն Փալտէլէրինի մէյտանա գօյմագտա
խոի. չէօյլէ քի, Թիւրքլէր երլմըշ ըտը, Նէֆէս ալմայա օրտուլարընը եէնիտէն
թէրթիպ իթմէյի վէ Պալզանլարըն էօթէսինտէ ուզուն միւտտէթ Բուսլարըն Բը-
լէշլա էթրաֆընտա պէքլէթտիրէն խթիքեամաթ եաբմահա վազըթ պրագմա-
մալը տըր. սօուգ, ալըշմըշ օլան չըմալ ատէմլէրինէ օ գատար տօգունամագ,
լաքին սըճագ մէմլէքէթլէրտէն կէլէն վէ բուպալարըն օլմահան Թիւրք ասքէրլէ-
րինէ չօգ տօգանըր. Ֆիհագըղա պէօյլէճէ Թիւրքլէրին տէրագապ արգալարըն-
տան գօլալանտըգտա, մուհարէպէ չապուգ խիթամ պուլապիլիրտի. էյէր Թօթ-
լէպէնին բլանընա կիտիլսէ խոի, մուհարէպէ տահա բէք չօգ ուզար ըտը. Կլ-
հասըլ Կրան տիւք Նիդօլանըն բէյի զալէպէ իթտի վէ զահիրէն բէք քեարը ա-
գըլ կէօրիւնմէյէն բլան էն էյիսի խոի.

Պու հալտէ Բլէշլա մուհապէսինտէ օլան պիլճիւմլէ ասքէրին Պալզան-
լար խաթթը իւզէրինտէ պուլունտան ասքէրէ պիրլէշմէսինէ վէ Արապ գօնագ-
տան Թվարթիցայա գատար օլան պիւթիւն կէչիտէրտէն մէգքիւր տաղլարը աշ-
մագ իչին, պիրտէնճէ ճահտ խոիլմէսինէ գարար վիրիտի. Իշթէ Բուսլարըն Բու-
մէլիյէ սէվգ իտէճէքլէրի պիւթիւն խաստ ասքէրի իւշ Փըրգա, տիկէր սէքիլ
Փըրգա, երինէ իւշ Փըրգա բիատէ, իքի լիվա ալճը, օն տտէտ Պուլլար թա-
պուրու, իքի Փըրգա կըննատիյէ, եանի 170,000 բիատէ Նէֆէրի վէ ալթը սի-
վարի Փըրգասը վէ պիր լիվա Կովլաս գաղաղլարը վէ սէքիլ եիւզիւ միւթէճա-
վուգ թօք խոի: Պունտան մաստա իլանը հաթպ իտէճէք օլան Սըրպ օրտուտու
70,000 բիատէ, 2,000 սիվարի վէ 250 թօքտան իպարէթ օլարագ, Բուս օր-
տուտունա պէօյիւք պիր մէտար օլաճագտը.

Թիւրքլէր տախի Սթանպօլտա պէօյիւք պիր տիվանը հարպ ագտ իտէրէք:
Մաճարըն ճէնէրալ Գլարգա տախի հաղըր պուլունմուշ տուր: Պու մուհարէպէ-
նին իպթիտաքընտա Բլէշլա մէվլիլինին էնէմիլլէթինի պէյան իթմիշ օլան մու-
մարիէյի ճէնէրալ, Էտիրնէնին մուհաֆազասընտան պաշգա պիր շէյ տիւշիւն-
մէմէք վէ մէմալիքտէ Նէ գատար գուվլէթ վար իսէ օրատա մէքքէզլէնտիրմէք
իչիւն զաթը Շահանէեէ բէյ ու նասիրհաթ վիրտի: մումարիլէյին էֆքեարընճա
հէնուգ շէհըր մէգքիւրէ 100,000 քիշի թօքլանըպ, Բուսլարըն եիւրիւշիւշի տուր-
տուրթըլապիլիրտի: Նէ չարէ քի պու նասիրհաթ հիշ տիլնէնիլմէտի: Սիւլէյման
բաշա, քէնտի էվլէքի կիտիշինտէն շաշմահարագ, զանն իտէրսին Թիւրքիա-
նըն պաշընա մութլագա պիր պէլա օլմուշուտու, վէ պունուն ագսիսի օլան
պիր բլանըն իճրասընա թէշէպպիւս իթմիշտի: Պալզան կէչիտէրինի մուհաֆա-
գա իթմէեէ ինստ իտէրէք, թութուլմագ վէ տայանըլմագ մէվլիլէրտէ ասըլտը
գալտը, վէ գուվլէթինի պու տաղլար պօյունա եայար. էօյլէ քի պօղաղլար
թէճապուգ օլունտուղու դէման, միւսթէլիլի միւֆրէզէլէր պիր պիրինտէն ալ-
բըրըպ արթըգ պիր տիւրիւ Էտիրնէ իւզէրինէ տէօնէմէտիքլէրինտէն, պու շէ-

հիր տէ մուգավէմէթսիզ դալտը : Սիւլէյման բաշա, սօուզուն ֆէվզէլատէ չիտ-
տէթինտէն տօլայը Բուսլարըն օն պէշ կիւն դատար թաթիլի ամէլիաթ իթտիք-
լէրինտէն տէ իսթիֆատէ իտէմէտի : Թունանըն տէօրթ գալէլէրի արասընտա օ-
լան Սամանլը ասքէրի , Պալզանլարըն մուհաֆազասընա մուավնէթ իթմէք իչին
Բումէլինէ կիրէճէք իտի իսէ տէ , բէք կէճ կէլտի վէ պու ասքէրին դօմանտա-
նը պուլունան Ֆուատ բաշա , թէմամ կէլտի Յունլար այը իչինտէ Ֆիլիպէտէ
ճէնէրալ Կուրգօնուն օրտուսու թէրաֆընտան էզիլտի : Վազթինտէ հիչ պիր
ասքէր թօրլանամատը , Բուսլարըն օ իֆրիթ օրտուսունա գարշը կէլմէք իչին
Նիպգատաքի 30,000 վէ Սօֆիատաքի 30,000 վէ Սիւլէյման բաշանըն Վարնա
թարիխիլէ մէյտանը մուհարէպէհէ կէթիւրտիլի 10,000 քիշի վար ըտը . պուն-
տան նէ պէօյիւք ֆէլաքէթլէր նէշէթ իթտիլի իլէրուտէ կէթիւլէճէք տիր :

ՍԵՐՊԻՍԹԱՆ ԹԻՒՐԿԻԱՅԱ ԻԱՆԸ ՀԱՐՊ ԻՏԷՐ . — ՍԵՐՊ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՑԷ ՊԱՇԼԱՄԱՍԸ .

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՑԷՆ ԻԼՔ ԳԸՍԾԸՆՏԱ ՍԵՐՊԻՍԹԱՆԸ ՀԱԼՈՒԹԱՎԸ

Սըրպիսթան միւսալէհայը , մուվազգաթէն գապուլ իթմէհէ մէճպուր օլ-
մուշուտու , էօյլէ պիր միւսալէհա քի , 1876 մուհարէպէսինտէ օ դատար մադ-
լուպ օլուպ պէրպատ օլտուգտան սօնրա , հինէ Էւրօքանըն միւտաթէլէսի սա-
թէսինտէ , Թիւրքիա բէք աղըր տիւշիւրմէտի : Միւթարէքէ ազտ օլունուր օ-
լունմազ , Կափաշ Կափաշ ասքէրինի սուլն հալինէ դօյտու վէ 1877 Մարտ 10տա
պլթը լիվա ֆէլա ասքէրիլէ պիր լիվա կէօնիւլիւսինէ տէ Կօլ վիրտի : Լաքին
պունունլա պէրապէր ախըը ինթէգամ ֆիքրինտէն տէ ասլա վազ կէշմէմիշ իտի
վէ Կաղընտա վուգուաթլար սայէսինտէ պէօյլէ պիր շէյ իչին ֆըրսաթ տիւշէ-
ճէլինի տէ քէշֆ լտէրտի :

1876 մուհարէպէսի , Սըրպիսթան իմարէթինին թէնսիգաթը ասքէրիլէսին-
ճէ օլան էքսիք ճիհէթլէրինի կէօթէրտի . Եէնի հարպիլէ միւտիրի Սափա Կը-
րուիչ միւսալէհա ազտ օլունմազտան էվվէլ պիլէ իշէ պաշլաեղպ , թէնսիգաթը
մէգքիւրէլի քէօքիւնտէն թէպտիլ իթտի : Պաղը թանդիմաթը ճէտիտէ իլէ Սըրպ
օրտուսունա մէթանէթը լաղըմէյի վիրտի վէ մէմէքէթին հէր գուվլէթինի օր-
տուեա ալապիլմէք իչին դապըթան թէտարիքի հագզընտա թէտապիրի ազի-
լանէ իթթիխազ իլէտի :

Ապրիլ նիհանէթինտէ Բուսլարըն մուհարէպէհէ պաշլաեաճազլարը գէման
Սըրպիսթանըն պիթէրաֆըղընը սայտըրմազ իչին , հուտուտու մուհաֆազա
թիւմէք իւղըն պիր գօլ ասքէրին թէշքիլի իմարէթճէ թասափուր օլունտու :

Մուախիսարէն Մայիա էվաթիթինէ տօղրու միւսթէլիֆ դաղէթալարտա
միւթալաա օլունտուգունա կէօրէ , Սըրպիսթան Կափաշ Կափաշ օրտուսունու

սիլահանադրումագտա , էրզազ վէ միւհիմմաթ անպարլարընը աօլտուրմագտա վէ պիրինճի էմիրտէ եիւրիւմէեէ հազըր վէ ամմատէ պուլունմագ իշխւն ասաքլիթ միլիեէսինէ խապէր վիրմէքտէ խիւ : Պու աչըդ աչըդա թէտարիքեաթըն ինրա օլունտուղու հէր թէրաֆտան կէլէն մալիւմաթլարլա թասսիդ օլունմագտա իա քէն , պիր դաչ կիւն սոնրա դանն իտէրսին թէտարիքեաթր մէգքիւրէ սուրտու :

Լաթին Յունիա նիւանէթինաէ բրէնա Միլան կիթտի Բլօէսթիտէ իքինծի իմրէրաթօր Ալէքսանտրը կէօրտիւ վէ ինթիմալ տըր քի էվէլէքի սէնէ մունա ընպէ աշմաօրնա սէպէպ օլան դապիթ վէ իլնազը մէմալէք հըրս ու թամաօրնա մուվաֆըդ թէէմինաթ ալտը ։ Ֆիլնազըգա Յուլիա Աշտէ Ազուրչինա նամ միլէթ մէճլիսինին քիւշատը միւնասիպէթիլլէ իյրատ իթտիլի նուլթգոտա , Պէլլըրատ գապինէթօսուլլա Բուսիա արասընտա պիլր իթթիֆապըն մէվճուտ օլտուղունու վէ Արըպիսթան իմարէթինին տախի , տէվլէթը միւշարիլէյա թէրաֆընա տան թէշէպալիւս օլունան պու մուհարէպէտէն իսթիֆատէ իտէճէյինի սուրթէթը մուվազգահէտէ Արըպ մէպուսանընա աննաթտը . տէտի քի ,

«Պիղիմ տեօքուլյումիւղ դանտան հուսուլէ կէլէճէք սէմէրէյէ էմնիէթլէ պէքլէմէլիյիղ : Պու դատար պէօյիւք իխիմիլալաթ ու ինզըլապաթըն նէթալիմի հազըզընէսի , վուզուաթտան տէրհալ սօնրա հապըլ օլամազ . լաքին պիղիմ դա նըմըզ , նէ շարգ խրիսթիանալարը վէ նէ տախի մէյլիյաթը ինսանիյէթքեարանէ վէ Սըրպ միլլէթինին իսթիզպալի իչին պէհուտէ տէօքուլմիւ շ օլմայաճագ տըր :

«Պէօյիւք Սզուբինա միլլէթ մէճլիսինէ իսթիֆաարը բէյ իյլէտիքտէն սօն րա , Պապը Ալի իլէ ազաը միւսալէհա իթախլիմտէ , շարգ խրիսթիանալարըն տա հա գուվլիթլի էլլէրտէ պուլուստուզլարընը պէնիմ մուհապպէթլու թէպատա լարընա աննաթարի :

«Մուհամմադա վէ միւտաֆաասը զըմընտա մուհարէպէյէ կիրիշալիմիդ^Օ տալայը մուգատուսէ պիր մուխաթարա կէլմէքսիզին, մուհարէպէյի դալթ վէ թաթիլ խալպիլի խալք:

[illegible]

«Պու վաղի՜նէ մի քէմալի շիւքրան իւն իյֆա իթալիյմտէն տուայը , միւշաւ
բիւլէ՜ հիւքմտար տախի իշպու պիւհանը թէշէքքիւրիւմիդի լութֆ ու մէրհա-
մէթիւն դապոււ իթմիշ վէ իւէրուտէ Սըրպիսթան իւն Սըրպ էհալիսինի տախի ու-
նուրմահըպ մահրում պրագմահաճազընա թէէմինաթ վիթմիշ օլտուղունու մէս-
լուրիյէթը դապ իւն սիզէ իշար ու թէպլիզ իսէրիմ :

0 զէմանտան պէրու Սըրպլար տայիմա թէտարիքեաթը հարպիյէ իճրասը
իլէ ուղաշարգլարընտան, անգարիպ մուհարէպէնէ կիրիշէճէլէրինտէ հէման
հիշ չիւբհէ եօգտու: Յուլիսին սօնլարընտա հարպիյէ նազըրը Սալա կրուիշ
3,000 քիշէտէն իպարէթ պիր քիւչիւք զօլ թէշքիլ խուսզ, թիմօզ չալը իւզէ-
րինտէ պէլէթմէնէ, նիզամիյէ օրսուսուսուն պիր միգտար էսկի սաքէրինի

ձեւի իթմէնէ, վէ պու սուրէթէն թօրճու վէ սիվարի պէրլիքտէ օլարապ, թա-
լիմիւհաշարա երրոմի տէօրթ թապուր ասքէր թօրլամաղա մէնդունիյէթ ալար :
Քէզալիք նազըրը միւշարիւլյն էշնա վէ պէկիր միւշալայա իթմէքտէ օլուպ,
պու թէտարիքեաթ ումումէն ասքէրի սիւհաշանտըրմաեա պիրիմիսի պիր ասըմ
ատտ օլունապիրի :

Օդոստոս նիյէթինտէ իշլէր տաճա դիատէ աշիքեարա չըզըպ, Չիսնտէ
բէնսա Միւանն թաշիթը բիատէթինտէ ազտ օլունան պիր տիվանը հարպտա գա-
րար վիրիւտիյինէ կէօրէ, Սըրպիսթան մուհարէպէնէ կիրիշէճէքտի . օ անտէ օր-
տունուն հարպ նիզամը տա իլան օլունաու : Սըրպիսթան հէման օ վագըթ մու-
հարէպէնէ պաշաեանազ տէյի զանն օլունաու իտէ տէ, պոստան էվլէլ տէ էօյ-
լէ չըզաըզընա իշ կէօրթիւյիւ իշիւն, մազարաթընը չէքմիշտի : չիտիւ էմի-
նէթլէ երւրլումէք իսթէեօրուտու : Բուսար չիւրէն օլունամազ սուրէթտէ մու-
վաֆիադիյէթէ նայիլ օլուպ տա, քէնաիսինն պաշնա աուրա պիր ֆէլաքէթ
կէլմէնէէյինէ պիր թէէմինաթ պուլտուղու վագըթ իլէրի երւրլումէնէ հարար
վիրաի : Օ վագըթի զադէթա մուխպիրլէրինն ըրվայէթինէ պագըրը իտէ, Բու-
սիա էրիքեանը հարպըլլա բրէնս Միւան արասընտա էրէյիճէ գիլ ու գալ հա-
սըլ օլուտ : Բուսիա էրիքեանը հարպիյէսի իսթէտի քի օրտուտու Օսման բաշա-
նըն արգալարընա թէհաիտաթ իտէրէք, կէլիպ իլէվնա մուհարէպաթընա հիւ-
սէմէնտ օլուն, բրէնս Միւան իտէ, հէնուզ գալէպէյի պիհազըն մուհազգազ
կէօրէմէտիլի իշիւն ըէտտ իթաի :

Սեպտեմբեր էվասիթինտէ Թօրճու-տէրէտէ պուլունան սէքիզ թապուր
նիզամիյէ քիատէ ասքէրի, սօնրատան թէշքիլ օլունաճազ 32 թապուր ասքէ-
րէ պիր պաշաեանկըճ օլմազ իւզրէ, Նէկօթին, Ալէքսինաց վէ Իվանիցա իւզէ-
րինէ սէվզ օլունաու :

Սեպտեմբեր նիհայէթինտէ միրալայ Կրուիշ, Տրինա, Մօրաշա վէ Թիմօք
Իւզէրինէ վազ օլունաճազ տէօրթ գօլ օրտունուն էրզազ ու մէքիւլաթը իշիւն,
երլի պէօյիւք թիւճճարլարլա բազարլըզլար իթաի . երինէ օ վագըթ հարպիյէ
Ֆիմուրիեթլէրինէ պիր թազըմ եէնի մէմուրլար նասպ ու թային օլունաու :

Սահահէն Սըրպլըլարըն բարասը եօզտու, լաքին Բուսիա վիրաի, վէ բը-
րէնս Միւան իլէ քէնտի գուվլէթլի համիտի արասընտա պիր իթթիֆազ պու-
լունաուղու այան աշիքեար անլաշլըտ : Նոյեմբեր իպթիտասընտա Բուսիա թէ-
րաֆընտան Պէլկրտաա էլիլիյէ կէլէն Մ. Բէրսիանի, Սըրպ հիւքիւմէթինէ պիր
Պիւեօն կիւմիւշ ըուպլի թէպիւմ իթաի, վէ Սըրպ ջաուտու հարպա պաշաաը-
լը կիւնտէն մուխասմաթըն իսթամբէզիր օլտուղու կիւնէ գատար հէր այ պու
գատար մէպլազ վիրիլէճէյինի տէ սէօյլտի :

Օ վագըթտան թէտարիքեաթը հարպիյէնէ ֆէվզէլատէ պիր խահիշ վէ
կէրմիյէթլէ տէվամ օլունուր : Կիւզ թալիմէրի պէհանէսիյէ Հօկտեմբեր 7տէ
29 թապուր սիւհաշանտըրմիշ օլուպ, Նոյեմբեր 8տէ 27 թապուր վէ 21տէ 14
թապուր սիւհաշանտըրլար վէ սընըֆը մուգատտէմ իլէ սընըֆը թալի միլիս ա-
թէրի քեաֆֆէթէն հազըրլաննաճալա գատար, պու թէտարիքեաթա տէվամ օ-
լունաու : 1876 սէնլսինտէ օլտուղու կիպի տէ կէօնիւլիւ գօլլարը թէշքիլ օ-
լունարազ, պու գօլլարա էսկի Սըրպիսթան Սըրպլըլարը, Պօնիսլըլար, Աւս-
թրիա Սլավլարը վէ Պուլկարլար եազըլարլար :

Պէլկրատ գապինէթօսու, Հօկտեմբեր վէ Նոյեմբեր ալլարընտա կէօզ կէօրէ

կէօսթէրտիյի զարարօրզլըզ վէ միւշէվվէշիյի իշին, Էւրօքանըն թահամիւլինի գաթ իթտի: Պիր կիւն Սըրպիսթան պու թէտարիքեաթըյա Թիւրքիայա իւանը հարպ իթմէքտէ օլտուղունու խապէր վիրիլը խտի: Երթէսի կիւնի պու հալտա տիս թէքլիպ օլունամագտա խտի: հաթթա զագէթալար պու սէպէպտէն շու զան հիւեաթա տա տիւշտիւէր քի, Սըրպիսթան եէնիտէն մուհարէպէ թէհիլքէսինէ տիւշմէք իսթէմէեօր վէ Բուսիայը իսթիհզա իտէեօր: Պիւլաքս պիղիմ զանըմըզ շու տուր քի Բուսիա տէվլէթի Թիւրքիա իւղէրինէ պիր թաղեիզ գուլլանմագ վէ միւսալէհա թալէպինէ մէճպուր գըլմագ իշիւն Սըրպիսթանը քէնտի էլինտէ եէտէք պիր ալէթ եէրինէ թութմագտա խտի: Չանըմըզա կէօթէ, իմարէթը միւշարիլէյանըն մուհարէպէյէ կիրիշէճէյի թարիս, զագէթալարըն եագտըջ վէնէ իլէ, օ զէմանտէն գարարաշարըրըջ օլուպ, Բլէշլանըն տիւշմէսինէ թա ալիզ օլունմուշուտու:

Սըրպիսթանըն պու թէտարիքեաթը հարպիյէսի, պիւթիւն Էւրօքանըն կէօղիւ էօնիւնտէ իճրա օլունամագտա օլուպ, Թիւրքիանըն տախի պունա նէ տէրէճէ հիտտէթ իթտիյի գօլայ անլալըլըր: զիրա էվլէքի սէնէ իմարէթը միւշարիլէյա օրտուսունու թէմամըյա էգմիշ պիթիրմիշ իքէն, Էւրօքա իշէ կիւրիշէք գուրթարմըշտը, Շիմտի պու իմարէթ եինէ խեանա հազըրլանարագ, տիւշմանլարըյա պիրլէշմէք նիլէթինտէ խտի, Տէրսատտէթտէ մուգիմ Սըրպ մաուհաթկիւզարը Մ. Գրիսթիշ, Հոկտեմբեր 19 վէ 26 թարիլէրիյլէ մէճիսի վիւքէլա բէյիսի Մ. Բիսթիշէ իրսալ իյլէտիյի րաօրթօլարտա, խարիճիյէ նազըրը Մէրվէր բաշա իլէ նէ րաթրարըլը միւքեալէմէլէրի վուգու պուլտուղու իշար ի տէր: հազըրը միւշարիլէյա տէր իմիշ քի, Սըրպիսթանտա Բուս մէմուրլարը գայ նաեօր. օրտունուն թանգիմ ու թէնսիդի իշիւն Բուս զապըթանը գուլլանըլ մագտա տըր: Բրէնս Բուսիա բօլիթիզա մէմուրունու մութանթան սուրէթտէ գապուլ իթմէ, վէ Պապը Ալի իշիւն բէք Թաֆիրամիզ պիր նութգ իյրատ իյլէմիշ տիր: Լաքին սաղընսըն հան. նիզամը սուրէթտէ քէնտիսիլլէ մուհարէպէ իթմէքսիլին բէք չօգ մագարրաթ տօգանտըրըպ, քէնտիսինէ վէ մէմլէքէթինէ Ֆէլաքէթիլէր կէթիրմէնէ միւղթէտիրիզ:

Մէրվէր բաշա պու թէհաթաաթը եարմագլա ինթիմալ տըր Գարահօրիլէվիշին իթթիֆագը խաֆիսինի անլաթմագ իսթէեօրուտու. զիրա պու Ֆամիլեա Սպրէնօվիշ Ֆամիլեապընըն րագիպի վէ խաթիմի օլտուղունտան, բրէնսիլի բըրէնս Միլանըն էլինտէն ալմագ իշիւն, Ֆէսաալար գուրմագտա խտի վէ Պապը Ալի տախի պու էնթրիզալարը իլթիզամ իթմէքտէ խտի: Պիր այ սօնրա Գիկտեմբեր իսթիտաաընտա Գրակույէվաշ օրտուսունտա պու Ֆէսատ պաշ կէօսթէրտի, Գարահօրիլէվիշլէրին մէմլէքէթի օլան Թօթօլա նամ մահալլին իքի պէօլլէք միլիս աքէրի, պայրազա եէմին իտէճէքլէրի սըրատա իխթիլալ չըգար տըլար. լաքին պու խեան բէք չապուզ պօղուլտու. պիր գաշ քիշի խաամօլունտու. իշլէրինտէն պէօլլէք զաթլար վէ պիր տէ բինգօպօս պուլունտուղու հալտէ եէթմիշ պէշ քիշի տիլանը հարպա չէքիլիպ, խաամա հիւքմ օլունտուլար իսէ տէ, բրէնս Միլան պու ճէգայը հաֆիֆլէթտի, Պու իշին պաշգա պիր նէթիճէսի օլմաերպ, Սըրպ հիւքիւմէթինէ իլանը հարպ իթմէք իշին տահա պաշգա պիր պէհանէ օլտու վէ Բլէշլանըն տիւշտիւլիւնի տէ խապէր ալտըրը կիպի իլանը հարպ իթտի:

ՍԸՐՊԻՍԹԱՆ ԹԻՒՐՔԻԱՅԱ ԻԼԱՆԸ ՆԱՐՊ ԻՏԷՐ

Խմբելթը միւշարիւլէյհանըն Տէրսաատէթ մասլահաթկիւզարը Մ. Գրիսթիչ , հալիւմ վէ սուլհէրէվէր պիր զաթ օլտուղունտան , տայիմա մուհարէպէեէ մու- խալիֆ պուլունմուշ վէ Սըրպիսթանըն րահաթ տուրաճաղը իչիւն Տէրսաատէթ- տէ հէրքէսէ իւմիտ վիրմիշտի : Լաքին Դեկտեմբեր 13տէ Բլէվանըն ալընտը- ղընըն հաւատարիյլէ պէրապէր , Սըրպիսթանըն իւնըն հարպ էմրինի տէ ալընճա- խաթ օլտու : Իրթէսի կիւնիւ Դեկտեմբեր 14տէ Թրիէսթէ բօսթասընըն կիւնիւ- ղտուղունտան վազըթ զայպ իթմէեիպ , վաթանընա ալտէթ իթմէլի իտի : Իյա- նը հարպը խարիճիյէ նազըրընա քէնտի կլօթիւրմէյէ ճէսարէթ իթմէյիպ , թէր- ճէմանը պուլունան պիր Էրմէնիյլէ Պապը Ալիյէ իրսալ իթտի : Քէնտիսի վաբօ- րա կլիթտի վէ Էհալի թէրաֆընտան պիր հալ վուզու պուլուր գօրգուսույլա , եօլտա պէրապէր Ինկիլիզ սէֆարէթխանէսինտէն իքի գաւազ ալտը :

Մուսալիլէյհ թէրճէման էօյլէտէն պիր սաաթ սօնրա անճազ Սէրվէր բա- յալը գօնաղընտա պուլապլիտի , զիրա օ կիւնիւ ճումաա օլմագ միւնասիպէթի իլէ Պապը Ալի թաթիլ իթտի :

Բաշայի միւշարիւլէյհ , մէզքիւր իւնըն հարպ նօթասընը օղուտուգտան սօն- րա , շէօյլէ ճէվապ վիրտի . «պու շէյ պէնի աբանսըղա կէթիրմէտի , չօղտան ղէրու պունա պէթլէմէքտէ իտիմ , Պէնի եալընըզ թաաճիւպտէ պրագան շէյ ղու տուր քի , դարարլարընըզ պիզէ կէճ խապլր վիրտինիզ : »

Իշպու իւնըն հարպ թահրիրաթընըն միւնտէրիճաթը աթիտէքինտէն իպա- րէթ իտի .

«Սահիպի իմզա , Պապը Ալի նէզտինտէ Սըրպիսթան խմբելթինին մասլա- հաթկիւզարը օլմաղլա , միւնտէրիճաթը թիյէյի Սէրվէր բաշաեա արզ իթմէք- լէ միւֆիթէխիր տիր :

«Սէնէյի հազըրէ ֆետրվարընըն 16սընտա միւսալէհա բրօթօղօլու , վու- ղուաթը մազիյէտէ զիմէտիալ օլան պիլճիւմլէ էշխաս իչիւն միւքէմմէլ աֆվը ումուսիյի շամիլ օլտուղունտան , բրէնսին հիւքիւմէթի , Սըրպիսթան թօքրա- ղընա իլթիճա իթմիշ օլան պիր խայլի թէպաաի Օսմանիյէյի վաթանլարընա ի- լաաթ իթմէքտէ իպրազը թէրէտտիւտ իթմէմիշտի . Լաքին մէզքիւր բրօթօղօլ միւհթէվիյաթընըն մուղայիրի օլարագ , մէրգում միւլթէճիլէր , մէմէքէթլէ- ռինէ ալտէթլէրինտէ , միւթէմաաիէն կէրէք Միւսլիման վաթանտաշարընտան , վէ կէրէք հիւքիւմէթը Օսմանիյէտէն մէզալիւմ վէ թաատտիյաթը ճէտիտէ վէ շէ- տիտէ կէօրտիւլէր :

«Սէրվէր բաշա հազրէթլէրի , միւսալէհանամէյէ մուղայիր օլարագ իճրա օլունան թաատտիեաթ ալէյհինտէ սահիպի իմզանըն հիւքիւմէթը մէթպուսըն էմրիլլէ , Պապը Ալիյէ վուզու պուլան միւթալէպաթը միւթէվալիյէյի չիւբհէ- սիզ տէրխաթըր պուսուրուր , Լաքին միւթալէպաթ վէ թէպլիղաթը մէզքիւրէ- նին սուրէթը մաթիւուպէտէ հիշ պիր նէթիճէ վէ սէմէրէսի հուսուլէ կէլմէտիյինի

եինէ մուսախլէյճ սահիպի իմզա մա էթթէէսսիւֆ արդ ու պէնան խտէր : Տիկէթ
թէրափտան բրէնսին հիւքիւմէթի զանի օլմուշ տուր քի , Պապը Ալի զավա
նիյնի պէյնէլ միլէլէ մուղայիր օլարագ վէ գօմէուլուգ նիզամլարընը տա նազա
րը էնէմիլեթէ յալմագսրըն , խուսուսլյէ պիր վա ըթտան պէրու , իմարէ
թին էմիլէթինի իխլալ իթմէք իսթէէն խարիճի միւֆօտլէրին իղֆալաթ ու
իզլաաթընա կէրէք սիւհալա վէ կէրէք վէսաթիթի սաիրէ իլէ աչըգտան աչըգա
մուալէնէթ խտէրէք , իմարէթը միւշարիլէյհանըն ասայիշ վէ ինթիզամը տալի
լիսինի իզրար ու իխլալէ չալըչընօր :

«Իշթէ պիւթիւն պու սէպէպէրտէն տօլայը , բրէնսին հիւքիւմէթի պու
տան պէօլլէ քէնտուլի Պապը Ալի ալէյնիտէ մուհարէպէ հալինտէ ատտ խտ
րէք , հիւքիւմէթը Սէնիյէ նիզաթինտէ մուգիւմ մէմուրուսու կէրի չաղըրմագա
վէ տէրագապ Տէրսաատէթտէն հարէքէթինէ էմր վիրմէքտէ տիր : »

Սթանպօլ

ԳՐԻՍԹԻԶ

14 Դեկտեմբեր 1877

Բրէնս Միւսն տախի Սըրպ էնալիսինէ իսթապ իլլէտիյի պէնաննամէմին
տէ , մուհարէպէ աչմասընա պալատէքի նօթատա մուհարէր օլան իքի սէպէպ
լէրի կէօթէրմէքտէ խաի , եանի միւլթէճիլլէրէ գուլմ ու թաատաթի օլուսմուշ
տուր , վէ իմարէթտէ նիզամ ու ինթիզամը պօզմագ իշիւն Պապը Ալի իճրալի
մէֆսէտէթ իլմիշ տիր : Լաքին բրէնս մէգքիւր պէնաննամէմինտէ պիր շէյ ի
լալլէ իթմէքտէ խաի քի եալընը օ սահիճ խաի , շու քի Սըրպիսթան , իսթիզ
լալիլէթինի զաղանմագ իշիւն Փըրսաթ պուլմաղլա , պու Փըրսաթը զաչըրմագ
իսթէմէնօրուտու :

Թարիխէ մէնսուպ օլան էվրազը մէգքիւրէյի տախի պուրահա նապլ իթ
մէք Փայիտէտէն խալի տէյիլ տիր :

«Սըրպուլար ,

«Մարտ 5 թարիխի պէնաննամէմինտէ Սըրպիսթան իլլէ Պապը Ալի արասըն
տա միւսարէհանըն ագա օլուստուղուսու սիզէ խապէր վիրալիմտէ , լէհինտէ
մուհարէպէ իթալիսիիլ տալաի մուգատէսին միւտաֆաասը տահա գուլլէթիլ
էլլէրէ կէշմիշ օլուսուդուսու տախի սիզէ իշաք իթմէքտէ խալմ : Օ վաղըթտան
պէրու Թիւրքէր թարիլիլէրինի սահիֆէլէրինի եէնի եէնի վէ իշիալիմէմիշ տէ
շէթլէրլէ թէգիւն իթմիլլէր տիր : Աասպ վէ թախաթպ վէ գաթալ , մէմալիլ
հէր գըթասընտա լճրա օլուսմայա պաշլամըշ տըր : Աաքին պաշլընա Սըրպ թօ
րաղընըն իւզէրինտէ վէ Սըրպ թապիր օլուսան հէր շէլին իւզէրինտէ պու ֆէ
լաքէթլէր տահա զիտտէ չիտտէթ ու զաղապլա վուզու պուլմուշ տուր : Փետր
վար 16 թարիլիլի միւսալէհա բրօթօգօլուսու իրինճի պէնաի աշքեամընա
Սըրպիսթան թօրաղընա իթիւնա իթմիշ օլան սէֆիլ գարտաշլարըմըգա միւքէմ
մէլ վէ թամմ աֆիլը ումուսի վիրիլէճէք իքէն , պիլաքս իսլամիլլէթին թաա
սուպու , ինթիզամ ալմագ իշիւն , արթըգ պիւթիւն պիւթիւնէ հիտալթ ու զա
ղապէ կէլմիշ տիր : Մուահէտաթը պէյնէլ միլլէ հագգընտա օլան էմիլիլէթիլ
գէ իսթինատէն , պու պիլարէլէրին էքսէրիսինի , մէմէքէթլէրինէ ալտէթ իթ
մէնէ գանաըրմագա մուվաֆֆապ օլմուշ խաիք :

«Պուլար պիլիւմ նաթիհաթըմըլ իւզէրինէ մէմէքէթլէրինէ ալտէթ իսթ
ճէ , տիւրլիւ տիւրլիւ պէհանէլլէրլէ եէնիտէն զալիլլէրինի թաաղիպալթ վէ գուլ
ու իթիսաֆաթընա կիրիֆթար օլմուշլար տըր : Գապիլէթօմ պու աշտնամէն

օլան աչրգտան աչրգա րիայէթսիղլիք ալէյհինտէ , Պապը Ալի նկզտինտէ տէ-
ֆաթլէ պէյուտէ եւրէ բրօլլէթօ իթմիշ տիր : Հիւքիւմէթը Օսմանիյէ պու-
թաատոյթա իզմազը այն իտէրէք , սուրէթը ալէնիյէտէ վիրմիշ օլաուդու
սէօղլիւնիւ աեազ ալթընա ալմըշ տրը :

«Սըրպլըւար :

«Մատամ քի Պապը Ալի Սըրպլթան մուվաճէհէսինտէ օլան թէանիւտա-
թընը այան աչիքեար պէօյլէճէ նազզ իտէեօր , պու միւսիպէթ հալ ու վազի-
լէթէ ուզուն միւտտէթ թահանմիւլ իթմէնէ մէճպուր տէյիլիզ . պիզ հուրրի-
կէթին հաթիթի իտիք , նիլին էլիմիզի պաղլաեբպ պու վահիանէ ճահա ու դայ-
թլթի սէյր իտէլիւ : Պուսուն մազսէտի Սըրպ ճինալին մահվ իթմէքտէն իպա-
րէթ տիր : Թիւրքլէրին իթիսաֆաթը օ տէրէճէյէ կէլմիշ տիր քի , արթըզ Սըր-
պլթան , նազարը պիդայտի իլէ պազամազ , վէ թաասուպէ քէսպը հաեաթ
իտէն վէ իմարէթիմիզէ թէհտիտ իյէնէն պիր տէվլէթին պաղլարընա պունտան
պէօյլէ թահանմիւլ իտմէզ : Սըրպլթան հէր նէ գատար Պապը Ալի հազգըն-
տա թէմամըլլա թալըր միւսթազլիմանէտէ պուլունմուշ իսէ տէ , հիւքիւմէթը
Աէնիյէ վաթանըմըզա եէնի եէնի թէհլիքէլէր հազըրլամազտա տրը : Պապը Ա-
լիյին էմինիէթը տաթիլիլէմիզ ալէյհինտէ կիզլիճէ գուրուդու Ֆէսաալարտան
մատա , Օսմանը խարիճիյէ նազըրը , Սըրպլթան իլէ սուրէթը գաթ իէտէ մու-
հարէպէ իթմէքսիղլին ճա խասարաթ ու զիյան տօղունտուրմահա Պապը Ալի-
նին բէք չօգ վասէթալարը օլաուդունու , պիլա բլրվա աչրգտան աչրգա պէ-
եան իտէեօր :

«Սըրպլըւար :

«Պապը Ալի էն գուվլէթլի պիր տէվլէթին օրաուսունտան Ֆէնա հալաէ
ըզընը իքէն , հազգըմըզտա պէօյլէ պիր թալըր թէհտիտքեարանէտէ պու-
լունտուդու իչիւն , իսթիգալալիմիզի էյիճէ թէէմին իթմէքսիլլին պու Ֆըրսա-
թը գաչըրամաջը :

«Խայր . պիզլիմ էսկի տիւշմանըմըզ ալէյհինտէ օլան միւնազաամըզ կէչէն
սէնէքի մուհարէպէմիզլէ գաբանմամըշ տրը : Գուվլէթիմիզլէ կէօրէ , Սըրպ միւ-
լէթինէ թէհտիտ իտէն թէհլիքէլէրի տէֆ իթմէք վէ պիզլիմ մէմուրիյէթը միւ-
լիէմիզի պաշա չըզարմազ իչիւն եարարըղըմըզ կէօթլէրմէզ իսէք , պիւթիւն
պիւթիւնէ սուչ ու սալահա եաթըշմամըզ , մէնաթի վէ հայսիյէթիմիզլէ մուվա-
թըզ կէլմէնէճէք տիր : Հէր նէ գատար Բուսիանըն իյիտ օրաուսու , պիզլիմ մու-
պլնէթիմիզ օլմագսըղըն , Խմրէրաթօրուն քէնտի թահթը , հիմայէսինէ ալմըշ
օլաուդու տալիս մուգատտէսին դալէպէ իթմէսինէ եարաթ իտէպլիլր իսէ տէ ,
Սըրպ միլլէթի տաթի չարգ Խրիսթիանաբընտան օլմազլա , պունտան պիզլէ ի-
սապէթ իտէն վաղիֆէնին իճրասընտան տալա կէրի տուրաւ երզ , Սըրպ միլլէ-
թի պու եէնի Ֆէսաքեարըղը եալընըզ քէնտի վէ քէնտի ճինտի վասէթաաբլլա
իճրա իտէճէք տիր :

«Միլլէթլէր , պէօյիւք ճահա ու դայրէթլէրլէ վէ լազըմ կէլտիյի թաղտիր-
տէ քէնտի գանաբըլլա , հուրրիյէթը հազիլլէյէլլին էլաէ իտէպլիլրլէր , Աէ-
չէն սէնէ պաշաաբըղըմըզ իշ կիպի պէօյիւք իշլէր , եարը հօլտա գալմազ իչիւն
թէչէպիլիւ օլունմազլար : Պէօյլէ օլուր իտէ , դայիթ պիր բօլիթիգատան վէ քի-
ֆայէթսիզ պիր վաթանբէրլէրլէքտէն իլէրի կէլր : Պիզլիմ ախաթըմըզ պիհազ-
ղըն պիզլի թէքաթի իտէճէքլէր , պիզլիմ շէհտ գարտաշարըմըզ պիզլէ լանէթ

օգուեաճագլար , վէ պիղ քէնտիմիդ տէ պիղգաթ աճը աճը աղբըլար տուեաճա-
ղըզ : Կէչէն սէնէ մէյտանը հարպտա տիւշուպ էօյէն ճէնկճիլէրմիդին բուհու ,
հուտուտուհուգուն եանը պաշընտա սէլ կիպի դան եիւրիւտիւլիւ հալտէ , պի-
ղիմ գայտըղըզ խուպ կիւղէլ վէ մահուտար մէմէքէթիմիդի խարապ խտն
տիւշման ալէյհիտէ մուհարէպէ իթմէմիդ իչիւն , պիղէ թէրք իթտիքէրի վա-
ղիֆէյի մուգատտէսէյի ունութտուգումուգու կէօրիւնճէ , պիղի բէտա ու ին-
քեար խտճէք տիր : Պիղ կէչէն սէնէ պաշալտըղմըզ պու կիւղէլ իչի աճաթ
սէպաթլա պաշա չըգարապիլիլիդ . պու իշ իչիւն պիղ չօգ ֆէտաքեարըզ վի-
ղայրէթ իթմէլիդ տիր : Եչեր կէչէն սէնէ տիւշմանըն գուվէթի , Սըրպիւնըն
գուվէթիտէն ֆաիգ պուլուհուշ իսէ , պու կիւն մէյտանը մուհարէպէնէ
կիրտիյիմիդտէ , օրատա գահրաման վէ շէրէֆլի Գուս օրտուսուհու , պիղիմ գա-
րաման վէ իյիտ Գարատաղ պիրատէրլէրմիդի վէ մաղլում Խրիսթիանլարըն հուր-
րիեթ ու իսթիպլալիյէթի իչիւն Թունայը կէչէրէք մուհարէպէ իթմէնէ կէլմի
օլան Բումանիալըլարը պուլաճաղըզ :

«Սըրպըլար .

«Պու կիւն պիղ տախի միլլի վէ Խրիսթիան տալայի մուգատէսի իչիւն
եէնիտէն սիլահա սարըլըեօրուզ : Քէնտի էսլաֆըմ կիպի , սիլահանմըշ օլան
Սըրպ միլլէթինէ գօմանտանըզ իտէճէյլմ : Եքինճի տէֆա օլարապ Օպրէնօլիշ-
լէրին տէօրտիւնճիւսինին աշտըղը սանճաղընտա միլլէթին հուրրիյէթ վէ իս-
թիլլալիյէթի եաղըլը տըր : Պու սանճաղըն ալթընտա վաթմանբերվերլիք վէ ֆէ-
տաքեարըզ իպրէթլէրի վէ էսէրլէրի կէօսթէրմիշսինիդ տիր : Ելէրիյէ տօղրու
գուվէթլի պիր ատըմ ալտըղըմըզտա , Գօսօվա մէյտանը մուհարէպէսիյլէ ալլը
պուլուհուտուգումուգ գարընտաշարըմըզա էլ ուզաթապիլէճէյիդ : Թաղօվօ գա-
րամանլարընըն բիւր շէրէֆլէ պաշալտըղլարը վէ պիղիմ տախի կէչէն սէնէ եէ-
նիտէն էլէ ալտըղըմըզ շու պէօյիւք միլլի իչի իճրա իթմէք վաղթ ու սաաթլ
կէլմիշ տիր :

«Էօյլէ իսէ , ճէնկճիլէր , իլէրի եիւրիւյէլիմ , առալէթին համիսի օլան ճէ-
նապը Հաղգա կիւվէնէրէք , գուրթարըճը Խմէրաթօրուն մուգաֆֆէր իյիտիլի-
նին եանընա գօշալըմ : Պիղիմ սէվկիլիւ վաթմանըմըզն խէլաս ու սէլամէթի
նամընա իլէրիյէ եիւրիւեէլիմ : »

Պէլկրատ

13 Դեկտեմբեր 1877

ՄԻԼԱՆ ՕՊԵՆՆՈՎԻԶ Գ.

Սըրպիւն Բէնէ

Բրէնը միւշարիլէյհ աքէրէ խիթապ իյլէտիյի պէեաննամէսինտէ , մու-
հարէպէտէն մագսէտ Սըրպիւթանըն իսթիլլալիյէթինի կէօսթէրմէքտէ խիթ
«Պուստան պէօյլէ միւսթաղիլ օլաճաղ օլան Սըրպ միլլէթինի հուրր միլլէթլէր
սըրասընա գօյմանըզ պէն վէ պէնիմէ վաթման , սիղտէն պէքլէր . » տէմիշ տիր :

Թարիֆէ հաճէթ օլմատըղը վէչ իլէ , Սըրպիւթանըն իլանը հարպը , Պա-
պը Ալինին չիտտէթլէ հիտտէթ ու զազապընը մուճիպ օլտու , վէ կէչէն սէնէ
քէնտիսինէ օ տէրէճէ լութֆ ու մէրհամէթլէ մուսամէլէ օլուհուշ իքէն , պու
նիլմէթի պիլմէյուպ տա նանքէօրլիւք իթտիյի իչիւն մէքքիւր խմարէթէ բէք
գանը պիր ճէզա վիւրիմէսինէ տայիր Տերսաատէթտէ պիր գաշ կիւնիւր աճա-
յիպ աճայիպ բլանլար գուրուտու : Շէօյլէ քի 100,000 շէրքէս վէ 100,000 Սը-
նալուտ վէ նիհանէթ մէմալիքին նէ գատար իրսիդ սարսըղարը վար իսէ քեաթի-

Բէսինի Արքայիսթան թօրապընա տէօքիւպ, մէմէքէթի արթ իւսթ իթմէք, վէ-
նարապ իլլէմէք թասալվուր օլունտու իսէ տէ, պու թասալվուրուն դուվլէ-
տէն ֆիլիլէ չըգարըմասը իչին վազըթ պուլունամատը, վէ զաթը Շահանէ նա-
մընա աթիտէքի պէհաննամէ պիլ իրսալ բրէնա Միլանըն ազլի Արքայըլարա իւ-
թար իաիլէրէք, իքթիֆա օլունտու :

«Արքայըլար .

«Զաթը Շահանէնին թահթը թապիկյէթ ինտէ մէմնուն վէ մէսուտ եաշա-
մըչօրնըդ տըր : Պիր տէֆա սիզի իտարէ իտէն ատէմլէր թէրաֆընտան իդֆալ ու-
թէչվիկ օլունարադ, մաթպուրնըդ ալէյնիտէ գըհամ իթմիշ օլուպ, էլպէթ տէ-
նտան սիզ հասըլ օլան ֆէնալըզարը ունութմամըշ օլմալըսընըդ : Քէզալիք
թաթըրնըդտա օլմալը տըր քի աթիլէրին մազլուպ վէ բէրիչան օլտուղունտան
օնրա, զաթը Շահանէ սիզէ էօն աեադ օլան մէճնւնարըն բէսը մէմուրիյէթտէն
պիլ թարապընը թալէպ իթմէքսիզլին, Արքայիսթան վէ Պասը Ալի արասընտան
մուհարէպէտէն էվլէլ նէ միւնասէպաթ ճէրեան իտէր իտի իսէ, այնի միւնա-
սէպաթըն ճէրեան իթմէթինէ բադի օլմուշ տուր :

«Պու ատամլար, հիշ ատալթ վէ նիյմէթ թանըմայըպ, Բուսիանըն Թիւր-
քիայէ աշտըղ մուհարէպէտէն իսթիֆատէ իթմէյի տիւչիւնմիւշլէր, վէ սիզի
էնիտէն իսեանա թէչվիկ իթմիշլէր տիր, զիրա պունա եալընըդ պիր ֆըրսաթ
էօզէտիւթօրլար ըտը :

«Պու իքինճի թաարուդ տախի էվլէլքի կիպի ճէնապը Ալահտան թէէ-
տիպ վէ միւճադաթ օլունաճագ տըր : Զաթը Շահանէ, սիզէ թէհտիտ իտէն
նիւնարըզարըն մէսուլիյէթի քիմէ այլտ օլտուղունու պիլիր :

«Բրէնա Միլան Սպընթօվիշ, պու ճինաէթի իչլէեէրէք, պիզգաթ քէնտի
իւնը հարալըյա քէնտի ազլէն սէպէպ օլմուշ տուր, վէ զաթը Շահանէ պու-
զարարը սիզէ խապէր վիրիր :

«Արքայըլար . սիզին տալանըղը պու ճինայէթքեար ատամըն տալասըն-
տան այըրընըդ . նիզամ ու ինթիզամըն իատէսի իչին հիւքիւմէթը Սէնիյէ իլէ-
պէրապէր զայրէթ իտինիզ : Պու բրէնսլէ քէնտի հիլլէքեար միւշալիլլէրի
զին էմնիյէթինիզէ հէնուղ միւսթահագ մը տըրլար տէյու, պիր քէրրէ քէնտի
քէնտինիզէ սիւալ իտինիզ, վէ օ հալտէ օնլարը եանընըդտան տէֆ իթմէք իչին
թէրէտաիւտտէ օլմալընըդ : »

Պուրատա շունու տա գիքը իտէլիմ քի, Եւրօբատա Սամանըլը թէրաֆտարը
օլան զադէթալարտան մաատա բէք չօգ պիթէրաֆ վէ հուրրիյէթբէրվէր զադէ-
թալար տախի, Արքայիսթանըն պու մուամէլէսինի չօգ թագալիս իտուպ, եա-
ղըմադ օլտուղունու պէեան իթաիլէր :

Պու զադէթալարըն էֆքեարընճա, իմարէթը միւշարիլէյա, Թիւրքիանըն
կէօսիթէրոյի ուլուվլը ճէնապա մուգապիլ նանքէօրլէք իթմէմէլի իտի : Պազը
զադէթալար տախի, Թիւրքիանըն քիւլլիյէն միւղմէհիլ օլտուղունա պէքլէմիսի
իչին Արքայիսթանը այըլալտըլար :

Սահիհէն էլէր բօլթիդաճա պիր իլմի էտէպ օլմուշ օլտա իտի, Արքայիս-
թան չօգ թէհօմէլլի իտի : Աաքին բօլթիդա ալէմինտէ պէոյլէ պիր էտէպ վմր
մը տըր : Թարիիս պաշգա պիր շէյ եարմայըպ, անճագ միլլէթլէրին տիկէր միւ-

լէթլէրէ մուգիրր օլան ֆըրսաթլարտան խթիֆատէ իթմէք իչիւն իթտիքլէրի
ճանտ ու դայրէթլէրինի հիքեայէ խտէր, վէ հուրր օլան պիր մէմէքէթլին դա-
դէթալարը, հուրր օլմանան պիր մէմէքէթլին, հէր նասըլ պրատա օլուր իմէ
օլտուն, իսթիգլալիյէթլինի էլտէ իթմէք իչիւն վուգուա կէթիրտիյի սայ ու դայ-
րէթլէրինի պիր ճինանէթ առտ իթմէմէլի տիրէր: Սըրպիսթանըն մուհարէպէյէ
կիրիչմէք իչիւն ինթիխապ իթալի վազթա կէլինճէ, շունու ունուլմամալը
տըր քի, 1876 վէ 1877 մուհարէպէլէրի տէ այնի թլաթթօ օլունուտուն ֆասըլ-
լարը աըրլար, վէ զանն օլունուտունա կէօրէ, իմարէթ, կէչէն սէնէ օ դա-
տար ֆէտաքեարլըզլար իլթիգամ իթմիշ, վէ հէնուդ ազլը պաշնա կէլմէմէք
տէրէճէսինտէ թէրէլէնմիշ իքէն, արթըզ մուգաֆֆէրիյէթալին սօնրա քէնտի-
սինէ տէ պիր հիստէ իսապէթ իտէճէյինտէ չիւքնէ օլմատըղընտան, էլինիտէն
քէնտիսինի թէհլիքէլէրէ իլգա իթմէզսէ իտի, օլուրուտու:

ՍՈՐՊ ՕՐՏՈՒԼԱՐԸՆ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Բուճէլինին Բուս օրտուլարը թէրաֆընտան թաարրուդ օլունուտունն
հիքեայէսինի դաթ իթմէմէք իչիւն, պու ֆասըլտա Սըրպ օրտուլարընըն մու-
մէլաթընը խիւլասաթէն նազլ իտէճէյիգ տիր:

Պու օրտուլար պէր վէչնի աթի թէրթիպ օլունմուշլարտը:

Թիմօզ օրտուտու միրալայ Հօրվաթօվիչին թահթը դօմանտաընտա օլա-
րազ 36 թապուր բիատէ, 10 պէօլիւք սիվարի վէ 12 պաթարեա թօրտան ի-
պարէթ իտի:

Մօրալա օրտուտու միրալայ Լէչանինին թահթը դօմանտաընտա օլուպ 27
թապուր բիատէ, 8 պէօլիւք սիվարի վէ 11 օվա վէ տազ պաթարեալարընտան
իպարէթ իտի, վէ պու օրտունուն աքէրի պիւթիւն Սըրպ օրտուտունն էն
ալա աքէրի պուլունմագտա իտի:

Եալօր օրտուտու միրալայ Նիգօլիչին դօմանտաըն ալթընտա պուլունտու-
ղու հալտէ 21 թապուր բիատէ վէ 8 օվա վէ տազ պաթարեալարընտան միւրէթ-
թէպ իտի: Տրինա օրտուտու ճէնէրալ Ալմիթիչին թահթը էմրինտէ օլարազ 16
թապուր բիատէ, 4 պէօլիւք սիվարի վէ 3 օվա պաթարեալարընտան վէ Շուսա-
տիա օրտուտու ճէնէրալ Պէլիմարգօվիչին թահթը դօմանտաընտա օլուպ, 36
թապուր բիատէ 10 պէօլիւք սիվարի վէ 10 պաթարեա թօրտան իպարէթ իտի:

Պու հիսապլա Սըրպ աքէրինին մըղտարը եէքիւնիւ, պէնէր թապուրու
300տէն 600 ֆրատա դատար հիսապ օլունարազ, 70,000 բիատէ, 3,000 սի-
վարի վէ 230 թօրտան միւրէքքէպ իտի:

Պու աքէր, Բուսլարըն սաղ ճէնտիւա արչալարընը մուհաֆազա իտէճէյի
ճիւնթլէ, ընլարա պէօլիւք պիր խըռմէթ իտէճէքլէրտի. էօթէտէ ճէնէրալ Կուր-
դօնուն օրտուտու տա Սօֆիայը ալարգտան սօնրա, Ֆիլիպէ վէ Էտիրնէ իւզէ-
րինէ եիւրիւնէճէքտի, Սըրպ աքէրի բէք բարլազ պիր մուհարէպէ իթտի, վէ
կէչէն սէնէ ուղրատըղը ֆէլաքէթ ու մուսիպէթլէրլին ինթիգամընը բահաթ բա-
հաթ ալար: Գըրգ սէքիլ Կիւնտէ Սըրպըլար 39 մէվզի, Խալսօս միւսթահէմ

պողազար վէ Սրբախմանը աթիքին անախթարը մազամընտա օլան Նիշ գա-
նահին զապթ իթաիւր, եւտի շէնիր 250 թօր վէ պիր չօգ թիւֆէնք ալար-
ար, վէ 3,000 մտն զիատէ եւսիր թութաուլար :

Պու մուզաֆֆադիյէթէ բէք չօգ սէպէպլէր վարար . էվլէլա օրտունուն
թէնսիզաթը ճէտիտէսի, սանիէն Սրբալլարըն պիրլէքտէ մուհարէպէ իթաիք-
լէրի միւթթէֆիդին գուզլէթի լւղէրինտէ օլան էմիլիյէթլէրի, վէ նիհանէթ Սա-
մանլլարըն առէտճէ ազլըղը վէ քիֆայէթսիզ թէտարիքեաթը պու մուզաֆֆէ,
րիլէթլէրէ սէպէպ օլմուշար արը : Մէհէմէտ Ալի բաշա, զըսսն պիր միւտտէթ
Սօֆիա օրտունունտա պուլունտուզու էմնատէ, Սրբալլանա ճիվար օլան պիլ
ճիւլէ մէվազիի միւթթաշքէմէ ասքէրինի եանընա ճէլպ իթմիշ օլտուզունտան,
Բիրօթաա (Շար քէթլտէ) Ագրալանդատա վէ Գարչունլուտա հէման հիշ ասքէր
զալմամըշ կիպի խի, վէ Նիշ իսթիհքեամաթընտա իտէ հիշ օլմազսա 12,000
ասաքիրի մուհաֆըդա դալաճագ իքէն, տօղուզ թապուր բէտիֆ, 2600 մուս-
թահֆըզ, պիր պէօլիւք ալճը վէ 200 հաֆրիյէ, քի ճէման 7,000 նէֆէր աս-
քէր պրազլըմըշար : Մէվլիի մէզքիւրուն իսթիհքեամաթը աթիզասը, ֆիլհա-
ղըդա Ննկիլիզ միւհէնտիպէրի թէրաֆընտան միւհքէմլէտիլմիշ վէ տէօրթ եւնի
թապիսա տա արթըրըմըշար :

Աթիգ Սրբալլանա մուհաֆազա իթմէք իչիւն, Թիւրքլէրին 20-25,000
քիշիտէն իպարէթ պիր օրտունու պուլունուպ, Հաֆըզ բաշանըն թահթը գօ-
մանտաքընտա խի, վէ Գօսօվա վիլայէթինտէն տախի պու օրտունա պիր մըզ-
տար ասաքիրի մուսվինէ խնտաա կլլմէքտէ խի : Պու ասքէրին գըմը ազէմի
եւնի բազար հէվալիսնտէ պուլունտուզու կիպի, Ֆազլը բաշանըն թահթը գօ-
մանտաքընտա տախի տիկէր քիւլլիլէթլու ասքէր Տրինա լւղէրինտէ վէ Սըր-
պիլանըն դարպ ճիհթինտէ մէքքէղլէնմիշտի . պու դարպ ճիհթինտէքի աս-
քէր Սրբալլանըն պիր թտարուզունա մուզաֆէմէթ իթմէք իչիւն տէյիլտի,
զիրա Թիւրքիա պլիլիտի քի Աւսթրիա օ թէրաֆտան բրէնա Միլանըն հիշ պիր
հարէքէթը ասքէրիյէսնէ միւսաատէ իթմէեհէճէքտի . քէզալիք մէզքիւր ասքէր
հուճում իչիւն տէ տէյիլտի, զիրա պէօյլէ պիր մուսամէլէլի կէօրիւնմէտի . էլ
հասըլ պու ասքէրին նիշին օրատա պէյնուտէ եւրէ պէքլէթաիլիլտի պիր տիւր-
իւ անլաշըլաճատը, լաքին պու մուհարէպէտէ Սաննըլ իտարիի ասքէրիեւսի
պէօյլէ չօգ չարըրըղըղարտա պուլունտուզու իչիւն, պունա տա թաաճիւպ օ
լունմամալը արը :

Սրբալ ասքէրինին պաշըլըճա կէօղ տիքտիլի մէվլի Նիշ օլուպ, պու շէնիր
հասըլ քի տէօյլէտիք, էսկի Սրբալլանըն անախթարը մազամընտա խի . պի-
նաէն ալէյն պու մէվլիին տըրազապ մուհասթէ օլունմասը իչիւն թէտալիր գու-
րուլուպ, եիւրիւլիշէ էմր վիլիլտի : Թիմօղ գօլու իւշէ թազօթմ օլունուպ, սօլ
ճէնահը Ալէաին մուհասթէսնէ հիսսէմէնտ օլմազ իչիւն, օ շէնիրին լւղէրինէ
եիւրիւնէճէքտի . մէքքէզ զըմը Պէրզօլադտա պուլունտան Բուս օվաթիլիլ պիր-
լէշմէք իչիւն, Չուքրէն թարիզիլիլ մէվլիի մէզքիւր ճիհթինէ տօղրու կիտէ-
ճէքտի, վէ էն գուզլէթլիսի օլան իւշիւնճիւ գըմը տախի Շար քէօյիւնիւ ալ-
մազ վէ Նիշին Սօֆիա իլէ օլան մուխապէրաթընը քէմէք իչիւն Շար քէօյիւ
լւղէրինէ եիւրիւնէճէքտի : Շուստաիա գօլու իքի միւֆրէզէէթ թազօթմ օլու-
նարազ, պիր միւֆրէզէսի չըմալ ճիհթինտէն Նիշի մուհասթէ իտուպ, տիկէր
միւֆրէզէ տախի Սօֆիա թարիզինտէն եիւրիւնէճէք, Ագրալանդալը ալաճազ

վէ Շար քէօյիւ արմազ իշխուն Թիմօզ գօլունա եարաբմ իտէճէքտի : Մօրաւա գօլու ճէնուպ ճիհէթինտէն Նիշի մուհասէրէ իտուպ , Գուրչունլու վէ Լէսզօվա ցը տա իշղալ իշխուն ուղաղլարա միւֆրէղէդէր սէվզ իտէճէք , վէ Նիշին Նէնիբազար վէ Իւսքիւպ վէ Միթրօվիցատան Սէլանիյէ կիտէն տէմիր եօլ իլէ օլան մուխասէրաթընը քէսէճէքտի : Եալօր գօլու Հաֆըզ բաշանըն արդա թէրաֆլարընտան Եէնի Վարօշ իլէ Մէնիցա արասընտան Օսմանլը թօրրաղընա կիրլիպ , բաշարի միւշարիլէյին օրտուսու Նիշէ մուսվէնէթ իտէմէմէք իշխուն , օրտուլի մէզքիւրու Նէնի բազար Նէվալիսինտէ ավընտըրաճազտը : Նիհանէթ Տրինա գօլու բօլիթիգա սէպլպլէրինտէն տօլայը , հալը թէտաֆիտէ տուրաճազտը , պու գօլուն անվալի բէք գուվլէթլի օլուպ , Տրինա Նէհրինին պօլունտա տախի 25 թապեա եարըմըշտը . լաքին նասըլ քի տէտիք , պու թէրաֆտան հիւճուճ ու թաարրուզ վուգու պուլմատը :

Իլանը հարպ օլունտուղու Դեկտեմբերին ԱՅիւնճիւ կիւնիւ : Սըրպիսթանըն պալատէ զիբը օլունան պիրինճի տէօրթ գօլու Օսմանլը թօրրաղընա կիրուպ , գուրուլան մէզքիւր բլանըն պիրինճի գըսմընտա թէմամըյլա մուվաֆֆազ օլ տուլար : Թիմօզ օրտուսունուն սօլ ճէնաճ գօլու , մուգապլէմէթ կէօրմէքսիլլին Դեկտեմբեր 27տէ Ատիլէյի իշղալ իթտի քի Վիտինտէն 23 քիլօմէթրօ ուղաղ տըր : Մէրքէզ գօլու Դեկտեմբեր Այտա Սէն-Նիգօլա պօղաղընա հիւճուճ իտիպ ուֆազ պիր մուհարէպէտէն սօնրա մէզքիւր պօղաղը դապլթ իթտի : Պու մուհարէպէտէ Սըրպլըլարըն իւշ մաղթուլ վէ ԱՅ մէճրուհը օլմուշ տուր :

Սաղ ճէնաճ գօլու տախի Պապինա-Վլապա թէքէլէրինի իշղալ իթտի : Սըր պիսթան հիւքիւմէթի իլէ Բուսանիա հիւքիւմէթի արասընտա վուգուա կէլէն պիր իթթիֆազ իւզէրինէ , Վիտինին մուհասէրէսի պիւթիւն պիւթիւն Բուսանիա ասքէրինէ թէրք օլունմաղլա , Սըրպիսթանըն իլք իքի գօլու եէրինի տէյիլթիթտի վէ կէլտի իւշիւնճիւ գօլ իլէ պիրլէշտի , վէ օվաղթ թիմօզ օրտուսու քեամիլէն Շար քէօյիւ իւզէրինէ եիւրիւտիւ :

Ճէնէրալ Պէլիմարգօվիշ , Շարքէօյ ճիհէթինտէ մուհարէպէ իտէճէք օլան Շուստիա օրտուսունուն միւֆրէղէդէսինէ պիլզաթ քէնտի գօմանտա իտէրէք , Դեկտեմբեր 24տէ Ագալանիկա էօնիւնտէ պուլունուպ , սէքիլ սաաթ մուհարէպէտէն սօնրա մահալը մէզքիւրու դապլթ իթտի վէ օրտտա իւշ գըթա թօր պուլտու քի , Օսմանլը ասքէրի պրաղըպ Ասզօվաջ ճիհէթինէ գաշմըշտը : Ո զէման մէրդուճ ճէնէրալ , Շարքէօյ հիւճուճ իշխուն Հօրվաթօվիշլէ ուղաշապիլտի :

Պու շէհիրտէ , էսիլի պիր իշ գալսինտէն մատտա , Պուալիտօլտա պիր միւսթանքէմ օրտուկեահը վարտը վէ մուհաֆիդ ասքէրի տէ քեաֆի իտի : Սն իքի թապուր գատար ասքէրլէ պիր գաշ 2էրքէս պուլունուպ , պունլար էյի մուգապլէմէթ իթտիլէր :

Իճրա օլունան պիր քէշի իւզէրինէ Սըրպ ճէնէրալարը անլատըլար քի , մէզքիւր Պուալիտօլ օրտուկեահը ճէպշէտէն հիւճումէ ավընըր շէյ տէյիլ տիր . օ հալտէ գարար վիրլիտի քի Պէլիմարգօվիշ գօլու պաշըրճա հիւճուճ , մէվլի մէզքիւրուն եան ճիհէթինտէն իճրա իթսին . էօթէտէ Հօրվաթօվիշլին գօլու տախի մէզքիւր օրտուկեահըն սօլ ճիհէթինի սըզըշտըրարաղ եարաբմ իտէճէքտի : Ումուճ իթթիաթ ասքէրի Պապինա Վլապտա գալտը , Դեկտեմբեր 26տա Պէլիմարգօվիշ գօլու Ագալանիկատան Բիրօթ (Շար քէօյ) իւզէրինէ տօղրու կիտիպ 27տէ սապանլայըն սաաթ սէքիլտէ մէզքիւր Օսմանլը մէվլիի իւզէրինէ սօլ

եանտան հիւճում իթմէքտէ վէ էօյլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա Պլաթա վէ Պէ-
լաալա նամ նօղթալարը դապթ իյլէմէքտէ խօի . մէրդում ճէնէրալ օ կիճէյի օ-
րատա կէչիրաի : Հօրվաթօլիչին գօլու , տիկէր գօլուն թօր սէսի իշիտիլինճէ ,
ճէպէտէն Օսմանլը մէվզիի իւղէրինէ հիւճում իթաի , վէ Սթանէչգայը դապթ
իտէրէք , սաղ ճէնահ ասքէրիյլէ պիրլէչէպիլաի : Գեկտեմբեր 28տէ չափագ ա-
թար աթմաղ հէր թէրափտա մուհարէպէեէ պաշլանրալ , սապահն սաաթ օն
պիրինաէ սաղաթի գօլ Շար քէօյլունէ կիրմիչ , վէ էհալի իլէ բարաղլար թէ-
րափընտան իսթիգալ օլունմուշուտու . սօլաթի գօշա կէլինճէ , Օսմանլըա-
րն մուգալէմէթինէ դալէպէ խտէմէտի . լաքին ասաքիրի Օսմանիյէ արգալա-
րնտա Շար քէօյլուն Սըրպլըլարտան իշղալ օլունտուղունու իշիտինճէ , օ վա-
ղթ մուգալէմէթանէ վաղ կէչաիլէր :

Օսմանլը ասքէրի 300տէն զիատէ թէլէֆաթ վիրիպ մէվզիին հէր թէրա-
փը լէշ իլէ տօլմուշուտու : Մուհարէպէտէն գուրթուլանլար դօվալանմանրալ ,
Սօֆիա թարիգիլէ չէքիլաիլէր : Սըրպլըլար 24 թօր դապթ իտէրէք , պունուն
տէօրաի Գրիւր թօրու պուլունմուշուտու : Գեկտեմբեր 24տէն 28է գատար 5
կիւն տէվամ խտէն պու մուհարէպէլէր էսնասընտա Սըրպլըլար տախի էօլիւ վէ
հարալը 700տէն զիատէ գայաթ վիրմիչլէր տիր :

Մալիւմ օլտուղու վէչի իլէ Մօրալա օրտուտունուն պաշլըճա մագսէտի նիշ
դալէսի օլմաղլա , պու գալէ Սըրպ հուտուտինտէն օն սէքիղ քիլօմէթրօ մէսա-
ֆէտէ խօի : Միրալայ Լէշանլին , մուգալէմէթ կէօրմէքսիղին , Պուլկարիսթանա
պիլա օլան Մօրալանին իքի զընըսը իւղէրինտէ տախի Սէչէնիցա վէ թօրօնի-
ցա թէրէլէրինի դապթ իթմիչ օլտուղունտան , պիլա բէրվա նիչին զարպ ճի-
նէթինտէն եէտի քիլօմէթրօ ուղաղ օլան Մրամօր իւղէրինէ եիւրիւտիւ , վէ
Գեկտեմբեր 18տէ Օսմանլը ասքէրի մէվզիի մէքքիւրու թախիլէ խտէրէք , Լէ-
շանլին օրայը իշղալ իթաի : Իրթէսի կիւնիւ Մօրալա գօլունուն պիր միւֆրէ-
չէսի հիւճում իլէ Բրօգօրիլէ չէհրինի ալտը : 23տէ 400 նիղամ վէ 12,000 Ար-
նալուտ վէ պաշլը պօղուղլարըն մուհաֆաղա իթմէքտէ օլտուղլարը Գուրչուն-
լու իւղէրինէ իւշ թապուր Սըրպլը հիւճում իտէրէք , Օսմանլըլարըն օրտուկեա-
նընը վէ պիր չօդ սիլահ վէ միւհիմմաթ վէ պէկիր դապթ իտուպ , օրատան ա-
սաքիրի մէրդումէի տըչարը ուղրաթտը : Պու դալէպէնին իւղէրինէ Մօրալա գօ-
լունուն սաղ ճէնահը իլէ Եալօր գօլունուն սօլ ճէնահը արասընտա մուխապէ-
լաթ պաշլանարագ , իքի կիւն սօնրա նիշին ճէնուպ ճիւնէթինտէն 36 քիլօ-
մէթրօ մէսաֆէտէ պուլունան Լէսօվալաց նամ գասապանըն էհալիսի , օրանա
իլթիճա իթմիչ օլան ասաքիրի Օսմանիյէ ալէյհինտէ զընամ խուուպ , թարա իթ-
աի վէ գարուլարը , եագլաշմագտա օլան Սըրպ ասքէրինէ ալտը :

Եալօր գօլունուն մուամէլաթը հարպիլէսինէ կէլինճէ , պու օրտու մու-
վաղգաթէն թաշգա վէ Եուգօլօ թէրէլէրինի ալտը վէ հուտուտուն գուրպլինտէ
Պլաանիցայը իսթիլա իթաի : Պու տաղլըգ ճիւնէթտէ ասքէր բէք գօր վէ կիւճ-
իւքլէ եիւրիւմէքտէ օլուպ , չիւնքի օ գէման բէք չօդ գար եաղմըչար : Պու-
նուն իշիւն միրալայ նիդօրիչ իշղալ իթաիլի մէվզիլէրէ մթանէթ վիրմէնէ
պաշլատը իտէտէ , եինէ պու գօլուն տա մուամէլաթը աղ սէմէրէ կէօսթէրմէ-
տի . զիրա պու ասքէրին էսկի Սըրպիսթանա կիրալի իշիտիլինճէ , Սըրպ հիւ-
քիւմէթինտէն սիլահ ալմըշ օլան էհալի , ճիւղի պիր մըգաթաթտէ պուլունան Օս-
մանլը մուհաֆըղ ասքէրինի մէմէքէթտէն չըգմանա իճպար իթաի , քի պու տա-

քէր տէ Նինի բաղար, Նենիցա վէ հովաթարուչ կիպի պաշլըճա միւսթանքէմ մէվդիլէրէ կիտուպ թօրլանմանա մէճպուր օլտու :

Պու սուրէթիլ հէր նէ դատար հալա ֆէնա խոի, վէ սուդ պիր եան-
տան հիւքմ իթմէքտէ օլտուդու կիպի, միւթէմատիլն ֆուրթուչա էսմէքտէ ի-
տի իսէ տէ, Սըրպլըլարըն իւք մուսմէլաթը հէր թէրաֆտա մուսաֆֆադիկէ-
թէ նայիլ օլմուչուտու, վէ Նիլին հէման հէր թէրաֆտան մուխապէրաթը քէ-
սիլմիլ խոի :

Ան պէշ կիւն իշինտէ մէվգիի մէքիւր թէմամըլա դուշաթըլմըշտը : Օ վա-
գըթ դարար վիրիտի քի, Պէլիմարչօվիլին աքէրի կէլսին Նիլին մուհատէրէ-
սինտէ պուլունտու, վէ Հօրվաթօվիլն տէ Սօֆիա իւղէրինէ տօղրու եիւրիւնէ-
րէք վէ Սամանլըլարը կանտան ալարադ, ճէնէրալ Կուրչօնուսն մուսմէլաթընա
եարաթմ իթսին, զիրա միւշարիլէյճ ճէնէրալ Արապ զօնադ պօղազընտա հէնու-
տուրտուրթըլմըշտը :

Բուսլար իլէ գարարաշաթըրըլազընա կէօրէ, Սօֆիա ալընաթգտա մուհա-
ֆադանը իշին Սըրպ առքէրինէ թէսլիմ օլունաճադար, լաքին պու թասաթ-
վուրլար իճրա օլունամաթ : Հօրվաթօվիլին իրի եօլտան տա եիւրիւմէքտէ օ-
լան բիշաթարընըն պիր դօլու Զարիպրօտա վէ աիկէրի թիրնէ դատար անճադ
իլէրլէմըշտի, խապլը վիրիտի քի, Հաֆըզ բաշա պէլճիւմիլէ դուվլէթիլլէ Նի-
շին իմտաթընա դօշարադ Գուրչուսնուտա պրազըլմըշ օլան իրի թասպուր ա-
քէրի թէքէլէմիշ, շէրի ալմըշ, վէ Նիլի մուհատէրէ իտէն օրտուեա թէհաթ
իթմէքտէ պուլունմուշ տուր : Կուրչօ տա Յունլար Յտէ Սօֆիայը ալմըշ օլտու-
դունտան, Սըրպլըլարըն օ ճիսէթճէ Բուսլարա ֆայիտալը պիր մուսպէնէթի օլ-
մանաճադը միւլահագասընա մէսին, Նիլին էլթրաֆընտա պուլունան օրտուեա
կէլիպ պիրլէշմէսի իշին Հօրվաթօվիլէ Սըրպ մէրքէդ օրտուկեանքնտան էմր վի-
րիտի : Արթըզ պունտան պէօլլէ Սըրպլըլար, քի էվլէլ Բուսլար վէ Բուսլաթ
իլէ պիրլէքտէ հարպ իթմէք սէվաթընտա կէօրիւնիւեօրլարտը, պիւթիւն պիւ-
թիւնէ եալընդ իճրայի մուհապէրաթ իթաիլը, վէ բրէնա Միլանըն քէնտի թօր-
րազընա պիրլէշթիւմէք իսթէտլի էսկի Սըրպիւթմանը գապթ իթմէէէ չալըշալար :

Նիլին մուհատէրէսինէ պիղգաթ բրէնա Միլան դօմանտա իթտի : Յունլաթ
էտէ Կրամատա թարիղիլլէ մէմալիթի Սամանիլէէ կիրմիշ օլան Շուսմաթա օր-
տուսունտու պիր դօլու իւք տէֆա օլարադ Սիշէվօտա Սամանլըլարլա գալկա-
եա պուլաշար : Պու դօլ Պէրդիպրօտըն միւսթանքէմ մէվգիլէրիկի զապթ իթմէ-
էէ մէմուր ուտու : Սըրպլըլարըն էօնիւնիւ ալմադ իշին Սամանլը աքէրի իթ-
տէֆա բէք չիտաթիլէ հիւճու իթտի իսէ տէ, եինէ իսթիշքեամլարա չէքիլմէ-
էէ մէճպուր օլտու : Յունլար Յտէ Սըրպլըլար իլէրլէիլպ, Նիլէ բէք եալըն մէվ-
գիլէր իշղալ իթտիլէր : Արթէսի կիւնիւ աքաքիլի Սամանիլէ էնիտէն հիւճու
իթտի, լաքին եինէ կէրի բիւսկիւրաիւլաիւ :

Յունլար Մտէ Շուսմաթա օրտուսունտու սօլ ճէնահը հիւճուլէ Մարդօվ
գալէսինի զապթ իթտի վէ սաղ ճէնահը տաիի Ալասդօ Պէդտօ նամ մէվգիտէ
րահաթճա իլամէթ իթմէքտէ խոի : Յունլարըն Մսինալն Տիւնէ կիտէն կիլճիսի
Սըրպլար մէվադիի մէքիւրէտէ մուհատէրէ թօրլարը եէրլէշթիլիլպ, Յունլար
տէ Կօրիցա գալէսինի թօրա թութուլար : Օ կիւնիւ Սամանլըլար եինէ հիւ-
ճու իթտիլէր : Յունլար Յտա ազշամ իւսթիւ Սըրպլըլար Սամանլը աքէրիլի
Կօրիցատան տըշարը ուղրաթտըլար : Շուսմաթա օրտուսունտու ալթը կիւն իճրա

Իթտիյի իշպու մուհարէպէլը, Եսնասընտա, Մօրալա օրտուսունուն պիր պու-
լուդ Ֆրրդասը Վէնիք վէ Ապտի բաշա թապալարընա եազլաշարագ օ դա-
տար թօք աթաղար քի, Օսմանլըլար թախլիյէ իթմէնէ մէճպուր օլտուլար-
պու սուրէթլէ Նիշ դալէսինն էթրաֆ իսթիհքեամաթը քեաֆֆէթէն Սըրպլա-
րըն էլինէ կէշտիյնտէն, արթըգ ասըլ Նիշ իսթիհքեամաթը ուղուն միւտտէթ
տաեանամադտը :

Յունկարըն Գունճու կիւնիւ ազլամըսը միւղաքէրաթա կիրիշիլիպ, ճնուն-
ճու կիւնիւ Սըրպ մուրախխասը միրալայ Աէշեանին իլէ իքի Օսմանլը գօման-
տանլարը Հալիլ վէ Բաշիտ բաշալար արասընտա պիր մուգալէլէնամէ ագտ օ-
լունտու : Պու մուգալէլէնամէնն սուրէթի զիյրտէ միւնտէրիճ օլուպ, հէր նէ
գատար Օսմանլըլարա միւսաթիտ վէ Ֆայլտէլի կէօրիւնմէքտ իսէ տէ, շունու-
տա ունութմամալը տըր քի, Հաֆրդ բաշա գօլու եազլաշմադտա օլտուղուն-
տան, էյէր իքի իւշ կիւն գատար տահա տաեանըլտա խտի, պէլքի չէհրը մէզ-
քիւր դուրթուլուրուտու :

Իշթէ մուգալէլէնամէնն սուրէթի շու տուր .

«Հալիլ բաշա վէ Բաշիտ բաշա Նիշ դալէսինի վէ չէհրինի, պիլ ճիւմէ
թօք վէ մուհիմմաթ վէ էշեալի հարպիյէսիլէ պերապէր Սըրպիսթան բրէնսինէ
թէսլիմ իտէրլէր, Քեաֆֆէի ասաքիրի Օսմանիյէ սիւաշարընը թէսլիմ իտէճէք-
լէր տիր . լաքին եէսիրի հարպ ատտ օլունմաեարագ, Սըրպ իսաթթը մուամէ-
լաթընըն էօթէսինէ կէօթիւրիւլուպ սէրպէսթ պրազըլաճագ տըր : Ջապըթան
զըլըճլարընը թէսլիմ իթմէնէճէքլէր տիր :

«Ասալիշ ու ինթիզամըն մուհաֆազասը իշիւն չէհրին պիլճիւմէ Խրիսթի-
յան վէ Խօլամ էհալիսի սիւաշարընը թէսլիմ իտէճէք տիր, վէ մուախխարէն
մէզքիւր սիւաշար պօզուլմագսըզըն սահիպինէ իտտէ ճնունաճագ տըր : Սըր-
պիսթան բրէնսի հէր քէսին հայաթ վէ նամուս վէ էմլալինի մուհաֆազա իտէր :

«Շէհրի թէրք իտուպ կիթմէք իսթլէնէն օլուր իսէ, պու պապտէ թէս-
իլաթ կլօսթէրիլէճէք տիր : Նիշ մէվլիինի միւտաֆասա իտէն օրտուր հիւմա-
եունուն չլճաթը գահրամանէսինէ պիր էսէրը բիայէթ օլմագ իւզրէ, Սըրպիս-
թան բրէնսի հէմ գապըթանըն վէ հէմ տէ միւթէպէրանը աշալինին սիւաշընը
լմագ . էհալիի մուհաթլէշիւմ սուլհ զէմանընտա սիւաշ թաշըր : Հէր Օսմանլը
սպուրու, սիւաշընը այրը այրը Սըրպ օրտուսու գօմանտանընա թէսլիմ իտէ-

տիր : »

«Սըրպըլար Նիշտէ, 33ի Գրուք թօքու օլարագ 200 թօք, 20,000 թիւ-
նը վէ քիւլիւլէթլու էրզագ վէ մէէքիւլաթ պուլտուլար : Վալէպէլէրի քէն-
սիլէրինէ էքէյիճէ գայեաթ վիրտիրմիշտի, զիրա մուհարէպէլնն տէվամ իթտիյի
պալթը կիւնտէ 1500 գատար թէլէֆաթ վիրտիլըր, լաքին ումուլմատըգ տէրէ-
ճէտէ սիւրաթլէ մուփաֆազիլթ հասըլ օլտուղու իշիւն ումուլարընտա իթ-
մէտիլէր, չիւնքի ճնլար զանն իտլրտի քի ուղուն միւտտէթ մուհասէրէ սիւ-
րէճէք տիր : Սըրպիսթանըն խայալատըզը չէյ Նիշին ալընմասը օլտուղունտան,
պու խապէր պիւթիւն խմարէթէ մուճիպի մահգուզիլէթը ազիմէ օլմուշ տուր :
Նիշին 16,000 նուֆուսու էհալիսինն էքսէրիլէթի Խրիսթիյան վէ Սըրպը օլտու-
ղունտան, բրէնս Միլան օրաեա տուխուլ իթտիյնտէ, սուրէթը մութանիա-
նէտէ գապուլ օլունտու : Բրէնսը միւշարիլէշ, չէհրը մէզքիւրէ խիթապ իլէ-
շտիյի պիր իլաննամէսինտէ պու պապտէ չէօյլէ տէմիշ տիր . «Նազարը մէմնու-
»

նիւնէթլէ կէօրիւհօրում քի , Նիշ էհալիսի Սըրպ իթթիհատընը աալա ունուիմ
 երպ , աաքէրիմի քէմալը խուլուալա գապուլ իթմիշ տիր : » Բրէնս Միլան չէ
 րէ կէլինճէ , մուհարէպէտէ քէսպը չէօհէթ իթմիշ օլան նէֆէրաթա կրան տիր
 Նիգօլա Նիգօլալէվիլին իրաալ իլլէտիլի Աէն-Ժօրթ նիշանլարընը թէվզի իթ
 վէ տէտի : « Տուշան Սըրպ գըալը թէրաֆընտան Սըրպիսթանըն էն մէշուր չէ
 րի աաա օլունան վէ էսկի Սըրպիսթանըն անախթարը պուլունան պիր գալի
 նին իշէրիսինտէ սիզի թէպրիք իտէպլիտիլիմ իշիւն պախթիարըմ : Բուսիաա
 եալընըզ իլիտլէրին իլիտլէրինէ վիլիլին իֆթիխար նիշանլարընը թէվզի իտէ
 րում սիզէ : Պու նիշանլարը սիզէ գուրթարընը Չարըն նամընա վիրտիլիմէ քէն
 տիրմի պախթիար աաա իտէրիմ : » Պունուն իւզէրինէ աաքէր , « եաշասըն Իս
 բէրաթօր , եաշասըն կրան տիրք Նիգօլա Նիգօլալէվիլ , եաշասըն միւթթէֆիզի
 միզ Բուսիա օրաուսու » տէյու պաղըընըպ մուգապէլէ իթտի :

Հաֆըզ բաշա Նիշէ եարաըմ իթմէք իշիւն կէճ գալընը օլաուղունտան
 Բրիշթինա իւզէրինէ աղըրու չէքիլիպ , Սէլանիքտին Միթրօվիցայա օլան տէ
 միր եօլունու մուհաֆազա իթմէք նիշէթիլլէ պիլ ճիւմէ գուվլէթիլի օրաեա
 մէրքէզլէթտի : օ վազըթ Սըրպըլար բաշաի միւշարիլէյի իւզէրինէ եիւրիւմէնէ
 դարար վիրտիլէր : Նիշի գապթ իտէն օրաու իքի գօլա թագաիմ օլունուպ , պի
 րի Լէշանին աաքէրիլլէ Շումատիա գօլունուն պիր դըմընտան իպարէթ օլաու
 դու հալտէ , Բրիշթինանըն չըմալ ճիւնթինէ իճրաի մուամէլաթ իտլէք , Հա
 ֆըզ բաշանըն Նէնի բագարլա օլան մուխապէրաթընը գաթ իտէճէքտի : Պու
 գօլ թէմատըյա մուվաֆֆագիլլէթ նայիլ օլուպ , Գուրշունլույու ալտը , թիւ
 ֆէնը բաթլաթմագսըղըն Գօսօվօրօլմէի իշգալ իթտի վէ պու մէվզիլին ճէնուպ
 ճիւնթինտէ Բօթուժէվօյա գատար իլէրլէկէրէք , օրասընը տա պիլիք մուհա
 բէպէ իլլէ գապթ իլլէտի : Պու աաքէր Գուրշունլուտա եիրմի եէտի Նէֆէր գա
 ղըզլանմըն Սըրպ աաքէրի պուլաու : Տիկէր գօլ , Շումատիա գօլունուն պաղը
 եէսինտէն վէ Հօրվաթ օվիլին աաքէրինտէն միւրէթթէպ պուլունաուղու հալտէ
 Բրիշթինանըն ճէնուպ ճիւնթինտէ իճրաի մուամէլաթ իտլէք , սաղտան վէ սօլ
 տան օ պիր գօլա պիրլէշէք տիր վէ պու Նուրէթլէ Հաֆըզ բաշայը քեալիլ
 լէն գուշատաճագ տըր : Սըրպըլար պու իքի գաթ չէվիրմէ հարլէթի պաշա
 չըգարուագ իշիւն , քէնտի աաթէլէրինին չօղլուղունա կիւվէնմէքտէ իտլէր :

Պու իքինճի գօլ , պիրինճիտին տահա բարլագ մուվաֆֆագիլիէթլէրէ նիլ
 իլ օլուպ , միւֆրէզէլէրինտէն պիրի , կրաաէլպա պօղագընը հիւճուիլէ ալլ
 Սէմէնտրիա լիվասը պու պօղաղտա էօյլէտին պիր սաաթ սօնրա գալիլայա :
 լալըպ կիճէնէ գատար քէմալը պէսալէթլէ մուհարէպէ իթտի : Մէզըիւր գ
 Վրանիա եօլու իւզէրինէ Օսմանլըար թէրաֆընտան երզըրան մանիալլի տէ
 իտուպ , Յունվար 30տա օն տէօրթ թապուր րիաաէսի վէ պլինէրճէ Արնալու
 աաքէրի օլան մէզըիւր չէհրին ալթընա միւվաաէլէթ իթտի :

Միրալայ Եօվանիլին թահթը գօմանտաընտա պուլունան Սըրպըլար աա
 քէրի Շումատիա գօլունուն պիր ֆըրգասընտան պուլունան Սըրպըլար աա
 րունտան իպարէթ օլարագ , իլք միւսաաէմէտէն սօնրա թաարրուպէ պաշայըպ
 աաաքիլի Օսմանիլէյի թարումար իտէրէք տաղըթալար , վէ իշինտէ 48 գապլթ
 իլէ Բասիմ բաշա պուլունաուղու հալտէ 1730 եէսիր ալարըր , վէ պիր չօգ
 սիլահ վէ միւհիմմաթը հարպիլլէ եաղմա իթտիլէր :

Պու օրրատա Հօրվաթ օվիլ տաղ եօլարընտան կէչէրէք , Խաքիւպ վէ Բրիշ

Թինա արաքնտան քիւսթաթանէ իլէրլէեուպ, Սէլանիք տէմիր եօլունուէն ըս-
թաթիօնու պուլունան Գաշանիք նամ մէվգիլի դապթ իթմէքտէ վէ Բիւրդէրին
եօլու իւզէրինէ տօղրու կէրմէքտէ խոի :

Պու սուրէթլէ Փետրվար իպթիտասընտա Հաֆրդ բաշա հէման թէմամըյա
գուշաթըմըշ օլուպ, Եէնի բաղար վէ Սօֆիա վէ Իւսքիւպ վէ Բիւրդէրին իւզէ-
րինէ տօղրու օլան խաթթը րիւճաթլարը տախի քէսիլմիշ օլմաղլէ, իւզէրինէ
հիւճոււմ իթմէքտէ հաղըրլանըեօլարտը : Հաֆրդ բաշանըն օրտուսու մութլազա
մահվ օլաճաղտը, վէ էկէր սիլահընը թէսլիւմ իթմէ խոի, աղըւլըզ իթմիշ օ-
լուրուսու : Բրիշթինա էթրաֆընտա մուհասէրէ տայիթէսի բէշ տէր բէշ տարլա-
լըպ, հիւճոււմ կիւնիւ տախի թային օլմուշուսու, պիր տէ պիր թէլէկրաֆ վի-
րուտ խոէրլէք, մութարէքէ խոլալանտըզը վէ հէր նօգթա իւզէրինտէ մուամէ-
լաթը հարպլիլէնին թաթիլ խոէճէյի խապէր վիրիլմէքտէ խոի : Պու քէրթէտէ
Սըրպըլարըն ճանը նէ գտտար սըզըլտըզը գօլայ անլաշըլըր, զիրա բարլազ պիր
մութաֆֆաղիլէթլէ մուհարէպէեէ խիթամ վիրէճէքլէրտի, էօյլէ պիր մուհա-
թէպէ քի դօմանտանըար տիրայէթ վէ ֆիթանէթը թամմէ իպրաղ իթտիքլէրին-
տէն, բրէնա Միլան կէչլէն սէնէ պուշարա բէք տէ էմնիեէթ իթմէեէրլէք պիր
էճնէպի ճէնլրալ կլթիրթաթլինէ բիւշման օլմուշ տուր, վէ Սըրպ ապէրի տա-
խի Բուսիա Չարընըն Մօսգուա շէհրինտէ իյրաա իթտիլի օ մէշհուր նութգուհ-
տա, Սըրպըլարա խիթապ իլէտիլի թահգիրամիդ սէօղլէրէ միւսթահազգ օլ-
մաթըզընը իսպաթ իթմիշ տիր :

ԲՈՒՍԼԱՐ ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԸ ԿԵԶԵՐԼԵՐ

ԲՈՒՍ ԱՍՓԵՐԻՆԵՆ ԵՖԵՆՏԵՆ ԵՖԻՆԵՆ ՏԵՑԻԹԻՐՄԵՍԻ — ՊՈՒ ՄՈՒԱՄԷԼԱԹՏԱ

ՎՈՒԴՈՒ ՊՈՒԼԱՆ ԹԷԼԵԽԻՐԱԹ — ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆՏԱ ԳԸՇ ՄԷՎԱՍԻՄԻ

Բլէֆա ալընըր ալընմաղ, մուհարէպէյի Պալզանլարտան էօթէեէ նաղլ
թմէք մատտէսի էյիճէ դարարլաշտըրըմըշ օլտուզունտան, հէր նէ գտտար
իւշ պաամըշ խոի խոէ տէ, Բուսլար քէմալը շիտտէթ ու կէրմիլէթլէ պու եէնի
սէֆէրէ հաղըրլանտըար : Պիլճիւմլէ մուհասէրէ էշեսսը Չարէվիլին օրտուսու-
նա իրաալ օլունուպ, չիւնքի միւշարիլէյին մէմուրիեէթի Բուճուզու մուհա-
սէրէ իթմէք խոի : Ճէնէրալ Թօթլէպէն էվլէլէճէ նաալ քի բրէնա Շարլ իլէ պիր-
էշմիշ խոի խոէ, շիմաի տէ Չարէվիլլէ պիրլէշտի : Լաքին պու էյի, Կրան ախիք
նիդօլանըն ֆիքըրինճէ իքինճի տէրէճէտէ պիր ամէլլաթ օլտուզունտան, հաթ-
թա Թօթլէպէն պիր ֆըրգա ապէր իսթլաթլինտէ վիրմէտի : Պէօյիւք իշ Պալ-
զանլարը կէչլէք, Բուճլլինէ թաարրուզ իթմէքտի :

Բլէֆալը մուհասէրէ խոն օրտու պէր վէչի աթի թազաթմ օլունտու :
էէօյլէ քի, խասսա իւչիւնճի ֆըրգասըյա տօգուզունճու գօլտրտու, Կուր-

գօնուն օրտուսունու գուզվէթ լէնտիրմէք իշխւն Օրխանիյէնէ սելզ օլունտու : Տէօրախնճիւ գօլ օրտու իլէ իւշխնճիւ ամճը լիվասը Րատէցքինին օրտուսունա թագվ'յէթ վիրմէք իշխւն Շիպգայա , վէ իքի կրրնատիյէ Ֆըրզասը Թըրնօվայա իրսալ իտիրտի : Պու գուզվէթ լէր ումուսնէն Շիպգա օրտուսունա ինթիաթ մադամընտա պուլունուպ , իքինճի բխտէ Ֆըրզասը տախի , մուխապէրէ խաթթ լարընը մուհաֆազա իթմէք իշխւն Թըրնօվատա եւրլէշտի : Պիր ազ սօնրա պու Ֆըրզա իլէ զն պիրինճինին պիր գըսմը Թըրնօվայա կիտէն ճէնէրալ Զօթօֆ գօլ օրտուսունա պիրլէշտիրիտի : Պալզանլարը կէշմէնէ տայիր օլան ամէլիաթ էօնասընտա Կուրգօ Օրխանիյէյի , վէ Րատէցքի Թըրնօվայը էսասը մուամէլաթ իթիթ իխազ իտէճէքլէրտի . պատէհու պու իքի օրտունուն տա հէտէֆի էտիրնէ օլարագ , օրատա տէվլէթը Օսմանիյէնին իզպալ ու իտպարընը գարարլաշտրա՝ ճագ պիր պէօյիւք մուհարէպէ վուզու պուլաճագը հիսապ ու թախմին օլուն մագտա իտի : Օ հալտէ էվլէլա Սօֆիա վէ մուախխարէն Ֆիրիպէ , Կուրգօ օրտունունա էսասը մուամէլէ , վէ Եամպօլու տախի Շիպգա օրտունունա էսասը մուամէլէ օլաճագտը . օ վաղըթ օրալարտաքի տէմիր հօլլար էլլէրինէ կէշտիթ լէրինտէ , իսթ իխտաթ իտէճէքլէրի մէմուրլարը Րուսլար թային իթտիրէր :

Սրտու նէ գատար չաքուգ երւրիւր իսէ , էրդագ պուլմագ մէսէլ օի պունա մանի օլմամագ իշխւն պիլճիւմլէ թէտպիր իթթ իխազ օլունմուշ տուր : Բուսիա իտարէի պաքէրիյէսինին զարպի Պուլկարիսթանտա թէքիալիֆի հարպիկէ մագամընտա թօրլատըղը զն պիր պին արապա վէ պէշ պին եիւք պլկիրի իւզէրինէ եիւքլէնմիշ քիւլլիւյէթլու էրդագ , Սօֆիա ալընըպ տա հօլ աշըլարգ տա տէրագապ օրանա կէօթ իւրմէք իւզրէ , Սրխանիյէնէ տօղրու սելզ օլունտու :

Իւշ թապուր հաֆիրիյէ ասքէրի , պիրիքտէ ալթը պին պէշ եիւզ տէ Պուլկար պուլունտուղու հալտէ , Բլէֆուա իլէ Սօֆիա արասընտաքի հօլլարը տիւզէլթ մէնէ վէ տահա տօղրու պիր հօլ թէտարիք իթմէնէ չալըշտըլար :

Բլէֆուա իլէ Սօֆիա արասընտա տախիմ պիր թէլէկրաֆ խաթթընըն թէմ տիրինէ միւզթմաղի օլան էշեայը տէրագապ հազըրլամագ իշխւն , հարպ թէլէկրաֆ իտարէսինէ էմր վիրիտի , զիրա Կուրգօնուն գօլու Սօֆիայը կէշտիյինտէ : Սօֆիա իլէ մէքքիւր գօլ արասընտաքի մուխապէրաթա , սէյեար թէլէկրաֆ ալաթ ու էշեար թախսիս օլունաճագտը : Թրնօվա իշխւն տախի հէր նէ գատար բէք միւսթաճէլ տէյիլ իտի իսէ տէ , այնի թէտպիրլէր իթթ իխազ օլունտու : Հազըգաթը հալտէ մուհարէպէնին իպթիտասընտան պէրու Բուսլար Պալզանլարըն էօթ էսինէ կէշիլէրէք օրատա մուհարէպէ իտիւմէսինէ ինթիաթէն , Թըրնօվատա պլօյիւք անպարլար եաբմըշլարտը :

Բուսլարըն անէլէ իլէ հազըրլանմալարընա , վէ ասքէրի տէրագապ եիւրիւթմէլէրինէ տիւրլիւ տիւրլիւ սէպէպլէր օլուպ , չէօյլէ քի էվլէլա Պալզանլարըն ճէնուպ սըրթլարընտա տահա հաֆիրի պիր գըշ , տահա էյի պիր հալա վէ տահա ղէնիկին վէ մահուլտար պիր մէմէքլէթ պուլմագ իշխւն Թունա քէնարընտա օլան էօքէտէն չըգմանա չօղ անէլէ իթմէքտէ իտիլէր : Պատհու չայէտ մուհարէպէնէ իսթիաթ վիրտիրմէք լաղըմ կէլա , գիտտէ մէմէքլէթ իշղալ իթմիշ պուլունմագ , վէ օլմուշ ղէնիկին միւսթին մէրթէպէ ինէմիլիէթ վիրտիրմէք իսթէրլէր իտի քի , իսթէտիքլէրի կիպի միւթալէպաթտէ պուլունտուլար : Տիկէր թէրաֆտան Ննկիլթէրանըն թալր ու հարէքէթի քէնտիլէրինի էնտիշէտէ պուլունտուրմագտա օլտուղունտան , Թիւքքիայը չար չապուգ

[illegible]

Շայնտ մութ արեքէ լաղըսըլարը մէյտանա չըղար տա ապքերին երւրիւ-
մուչինէ պիր թէչէվվուչ վէ իղթիչաչ կէթիրիր աչյու , նէ վաղըթ Պապը Ալի-
նին տէվէթվէր նէգալնոտէ իթալի թէճըրուպէնին նէթիճէսի անլաչըլար լտէ ,
Գրառեա չու մէյառէ պիր թէչնպիրնաթ իտիտի .

«Պրագընըդ հէր շէյի սէօյէսինյէր, հէր թէքլիֆի տիյնէմէյի դապուլ իւ-
տինիզ, լաքին պիր շէյէ ըսողք օլմայընըզ վէ պիր շէյի քէսիպ աթմայընըզ. է-
կէր իսրսր վէ թաստի վուդու պուլուր իսէ, Բէթէրսպուրկա իսթիֆսար իսէ-
լիս տէյիպ իշինատէն չըզընըզ. մուսքին օլտուղու մէրթէպէ իշի սալսամլահա
պրագընըզ, լաքին ֆիքրինիզտէ պիր ֆէշալըզ օլմատըղընը տա կէօսթէրմէնէ
չալըշընըզ, վէ պու էսնատէ հէր նէ օլուր իսէ օլսուն, վէ պիր տադիզէ ֆէվթ
թմէքսիզին իլէրի երրերլիանիզ:»

Վէ. պիր դաշ կրնս սօնրա, 26 Դեկտեմբեր Թարիխի պիր Թալիմաթ մու-
հալինէ, Գալգանլարըն իշնտէն տօղրու հարէլթ պաշլայընէս, Կրան տիւք
Նիգօլա, գօլ վէ գօլ օրտու բէիւլէրինէ վէ բիւշիւք վէ պէօյիւք միւֆրէզէ գօ-
մանտանլարընա աթիալքի է մրէրլի վիրտի.

4. — Ենթանձր հարգտան մազթուշ վէ մէծութեամբ զայսորմադ իշխն եւ-
լնըդ տիւշմանլա միւզաքէրէեէ կրիւնիդ : Թաթիլի մուխաւեմաթ միւտաւեթի Յ
սաթաւան զիաւե իշխն նէ իսթէնիւր զէ նէ տէ վերիւլիւ :

2. — Պիլա շարժ իմաստը թէ քլիկինի կէտերմէն հիշ պիտ տիւ շման միւ քեպլէմէ մի մուրունու գապուլ իթմէյինիզ :

3.—Տօղրութան տօղրութեա պիր զօմանտանն զաթիէն պիր էմրի օլմա-
պըզնա, եօլունուդտա տոբրմայընդ, կէրէք տիւչման վէ կէրէք Ռուսլար թէ-
րաֆընտան պիր միւթարէքէ վէ ազտը միւսաղէնա վէ սայիրէ իւղէրինէ հէր նէ
շախա կէլէճէք օլուր իսէ, աւլա գուշաղ անմայըպ նաղարը տիգդաթա ալմայընդ :

4. — Օսմանլիւրար թէրաֆընտան կէլէն վէ սըֆաթըր ասքէրիյէսի տախի օլան հէր ֆէրտ վէ եւ ասքէր, տիւշման առտ օլունուր, հաթթա պու ֆէրտ վէ եւ ասքէր Միւսլիման օլմանեան պիր միլլէթէ պիլէ այիտ օլուպ, Օսմանլի ասաքիրի նիզամիյէսին վէ եախտ Թուրքիանըն պիր նէվ ասքէրինին էլպիտէսինի կիլմէքտէ իսէ, երնէ տիւշման նազարըլլա պազըրմալը տըր :

Եւ սոն թէնպիհաթ բէք թօհաֆ տըր. պունտան անաչըլըր քի Բուսլաֆ Ինկիլթէրրատան նէ գատար էնտիյէ վէ վէսվէսէ իթմէքտէ խոխըր :

Մա մաֆիհի հէր նէ գատար պու տէրիճէ սադըրըլլա, պունճա թէտպիր լէր իթթիխազ օլունտու իսէ տէ, եէնիտէն ասքէր եալաչ եալաչ մէրքէլլէնտիրիտի, վէ Պէկրատ թէլէկրաֆլարը, Էւրօքայը, Սըրպ օրտուտունուն մուհարէպէեէ պաչլանըպ, ուֆազ ուֆազ մուլաֆֆազիյէթլէրի հալաաթալէրի իյէ սարսմապտա իքէն, իւչ հաֆթա գատար Պօկօթ վէ Պուքըլ թէլէկրաֆ խաթթալըր, սուսուպ արթըզ Բուս օրտուտու իւզրինէ պիր չէ սէօյլէմէմէքտէ խոխըր, Պու սիւքիւթ նիհաեթտէ տէ էրէյիճէ ֆէնա պիր թէլէսիր բէյտա խոտը Բուս զազէթալարը սուրէթըր զահիրէտէ կէօրիւնէն չու հարէքէթ սիզլիք հազգընտա էնալիյի թէլէմին իթմէեէ պաչլատըլար :

Բուսիանըն րէսմի ասքէրի զազէթալը օլան Էնճէլի Բէ— պու պապտէ չէօյլէ եազմըլ տըր :

«Պու մուզաֆֆէրիյէթտէն տէրազապ իսթիֆատէ իթմէք հէր նէ գատար մուհարէպէեէ էլլէմ վէ էնէմմ իսէ տէ. չուրասընա տըզզաթ իթմէլի տիր քի, պու սըրասա եօլլարըն ֆէնա հալիտէ նազարըր աիզպաթա ալրնարազ, աչըրը մէրթէպէ սիւրաթ օլմազ. զիրա եօլլարըն ֆէնալըղընա գըչ մէվսիմինին չիտէթ վէ պիրտտէթի տէ միւնզամ օլուր. ալիլէր թէրաֆտան, Բլէլլալըր ալան ասքէրին եէնիտէն պաչլա պիր մահալէ նազը ու սէվզինէ տայիր վիրիլէն պիլ ճիւմէ էվաֆիր տիւշմանտան կիլլի զալմալը տըր քի պաչ զօմանտանըն նիյէթլէրինի տիւշման անլամալըն, Իչթէ պու արա մուտտէթտէ մէյտանը հարպտան կէլէն հալաաթալէր, մուհարէպէնին սուրէթըր ճէաիտէսի հազգընտա պիլլէ մալիւմաթ վիրէմէլլէր, Լաքին մալիւմաթըր մէզբիւրէնին անդարիպ վիրուտ իտէ՝ ճէյի մէմուլ տուր :»

Ճիրլազըր մատտի միւչքիւթ զօմանտանլարըն թէտապիրի ագիլանէսինտէն վէ ասքէրին նուֆուզ ու թէլէսիրինտէն տահա զիտտէ գուվլէթլի խոխըր : Նիւզ եթմիչ պին քիչիտէն իպարէթ օլան օրտուլարը չարուզ գըրթաթթալ ասլա գօլայ տէյիլ տիր. հէման հիչ պիր եօլու օլմանան մէմլէքէթտէ տէնչէթլի տէ պիր գըչ օլտուղու հալտէ, պու գատար նէֆէրաթա նասըլ իճրայի մուտմէլէ իթտիրմէլի տիր : Ճէնէրալ Կուրգօյա կիտէճէք օլան ասքէրին եօլու ազ օլտուղունտան, Դեկտեմբեր 24տէ մահալը մագսուտէ վարտը, Լաքին Շիպգայա սէվլ օլունանլար վէ կիտէճէքլէրի եօլ Սօֆիա չօնէսի կիպի օլմանանլար տահա եւս վաչ երկրիւտիլէր : Սգօպլէֆին օն ալթընըր ֆըրգաալը Գեկտեմբեր 22տէ Բըլէլլատան հարէքէթ խտէքէք, Յուսվարըն իւք կիւնլէրինտէ Կապըօլայա վասլ օլտու :

Բլէլլանըն տիւշտիւյիւնէ գատար հալա էրէյիճէ էյի կիթմէքտէ խոխ, Լաքին Իմբէրաթօրուն Պուկարիսթանտան չըգաղըր Գեկտեմբեր 13 ինճի կիւնիւ տէրադապ տէնչէթլի պիր գըչ պաչլատըր : Գար եաղմահա պաչլանըպ, եէսի կիւն տուրմատըր եաղտը, Պիւթիւն Պուկարիսթանը իւչ գատէմ գար գարլատըր :

Պալլանկար իշխնոտ սօռւղ սըֆըրտան կերմի տէրէճէ աշաղա էնտի, Արապ դօ-
նազ նամ մէզգիտէ պուլունան Օսմանլը օրտուսունտա կիւնտէ 150 քիշի գա-
տար տօնմագատ օլտուղու կիպի, իլէրիտէ հիքեայէ իտէճէյիմիզ պիր երւրիւ-
իւնտէ տախի Բուս օրտուսունտան սէքիզ երիզ Բուս տօնմուշ տուր: Թունա-
տան պուղ ազմազա պաշլատըղընտան, տուպա քէօրըիւէր մէճպուրի գալտը-
րըլտը: Իպրայիլտէ քէօրըիւ գալտըրըլմատըղընտան, 21 տուպայը պուղլար սիւ-
րիւպ կէօթիւրտիւէր:

Վէ լաքին պու Ֆէզզէլատէ սօռւղ վէ պու գար, Բուս գօլլարընն կիւ-
րիւյիւշինի կէճիքթիւրէն պէօյիւք մանիալար տէշիլլէրտի: Պիր կիւն Ձարը գըշ
մուհարէպէսինտէն գօրգուլմագ իսթէտիքլէրինտէ, Ձար չէօյլէ տէմիշ տիր.
«Մէվսիմի սայֆ Օսմանլըլարըն միւթթէֆիլի տիր, մէվսիմի չիթա տախի Բուսլա-
րըն միւթթէֆի տիր:»

Հաղիգաթը հալտէ Բուսլար գըշըն հէր տիւրիւ շիտտէթինէ ալըշըզ ողը-
ր, լաքին գըշըն պիր շիտտէթի տահա վար տըր քի, Բուսլար օնու պիւմէզ
վէ պու տա Թունանըն աշաղը ճիհէթինէ մախսուս տըր. եանի գար ֆուրթու-
նաաը քի Բումանիալըլարլա Պուկարլար «Գրիվիցա» թապիր իտէեօրլար: Իւշէ-
նէ գաղէթաաընն պիր մուկպիրի չէօյլէ հիքեայէ իտէեօր: «Գրիվիցա տէնի-
լէն ֆուրթունա, ալէլ ատէ իքի իւշ կիւն սիւրէր, պաղէն օ գատար գուվ-
լէթիւի էսիւր քի քիմսէ տըշարը չըզմահա ճէսարլթ իտէմէզ, էն գալլի աղաճ.
լարը քէօքլէրլնտէն տիվիւրի վէ էվլէրին չաթըլարընը ուշուրուր, պիրի տը-
շարտա օլուր իսէ գար ալթընտա կէօմիւլիւր: Հէր քիմ տահա պիր «Գրիվիցա»
կէօրմէմիշ իսէ, թարիֆլէ բէք էյի անլահամազ: Բումանիատա հէք քէս պու
թուրթունայը պիլիւր: Մէգըիւր թիւզկեար էսմէյէ պաշլայընճա, տէմիւր եօլ գա-
թարլարընը տուրտուրուրլար, վէ թէլէկրաֆ տիրէքլէրի պաղէն երզըլըր: Գրի-
վիցա կէլէճէյի անլաշըլընճա, պիլ ճիւմէ թէտապիրի միւզթագիլէ իթթիսազ
պունուր. զիրա պէշ ալթը կիւն խարիճէ կիտիպ կէլիլէմէզ: Պու ֆուրթունա
հէք նէ գատար իւշ կիւն սիւրէր իսէ տէ, իւշ կիւնտէ խարապ իթտիլի չէյլէ-
րին թամիրի իշիւն լաղըմ տըր:

«Կէշէն հաֆթա Արմանիցա իլէ Պուքրէշ արասընտա թէլէկրաֆ թէլինտէն
պաշգա, Գրիվիցա հէր մուխապէրաթը գաթ իթմիշտի: Պու թիւզկեար էսինճէ
հէր մուամէլաթը թաթիլ իթմիլէրի Բուսլարա խապէր վիրիվիշ իտի իսէ տէ.
Բուսլար պունա տիգգաթ իթմէնուպ, զանն իթտիլէր քի պու ֆուրթունա
էնտի մէմէքէթլէրլնն գարլարընտան զիատէ գօրգուլու տէշիլ տիր: Լաքին
պու մաղրուրիլէթ քէնտիլլէրինէ ֆիշա կէլտի, բէք չօզ ատամ թէլէֆ օլտու:
Ֆուրթունա զէմանընտա հիշ պիր մուամէլաթը առքլիլէտէ պուլունմատըլար
իսէ տէ, հէսիրլէրին արգասընտան տա էրզազ սէվզ իթմէտիլէր:

«Պու սըրաաա (27 Գեկտեմբեր) վիրուտ իտէն հալաալալէր, պու խու-
սուտա Բուսլարըն նէ գատար աղըլըրզճա տալրանտըղլարընը իսպաթ իտէր:
Բումանիատա վէ Պուկարիսթանտա կիւրիւմք իւզըր պուլունան քիւշիւք Բուս
ֆըրգալարը, Գրիվիցա ֆուրթունասընա ըասթ կէլիւպ, օնտան պէրու նէ օլ-
տուղլարընա տայիր պիր խապէր ալընամամըշ տըր, պէլքի տէ գար ալթընտա
գալմըշ տըր: Պիր խաաթա գաֆիլէտի տէ պու թիւզկեարա ըասթ կէլիւպ, առ-
քէրլէր վէ պէկիլլէր հէք նէ գատար չալըշտըլար իսէ տէ, պիր ատըմ պիլէ ի-
լէրիլէ կիտէմէտիլէր: Ֆուրթունա պիր պիրի արգասը սըրա արապալարը տէ-

վիրիս, խաթալարը դաք իւղէրինէ սերմիչ օլտուղունտան պունլար ինլէլիս
տուրմագտա խտիլը: Գար պիր թէրափտան եղղըլըպ, նիհայէթ պիւթիւն գա-
ֆիլէ գար ալթընտա դայպ օլմուչ տուր: Պու ֆէլաքէթտէն բէք աղ ատամ
գուրթուլապիւմիչ տիր:

«Գրաթաշէնի ճիւղարնտա պիւթիւն պիր օրտուկեան գար ալթընտա կէ-
միւլմիւն տիր: Դէլէ քի եազըն պիր մէրքէշտէն իշիտիլիս, պիր գաշ պին նէ-
ֆէր կէլէրէք, պու օրտուկեանն աքքէրինի գուրթարմըլլար տըր: Լաքին չօզ-
լարը էօլմուչ խտի:

«Պու ֆուրթունա կիւնլէրինտէ Բուսլար պինլէրճէ պէկիր վէ սըղըր դայպ
իթտիլէր:»

Բօլէլէլէ Գօշէ-Բէշ-Դէշ զաղէթասընն մուխպիրի տախի Պալզանտաքի ֆուր-
թունա հազզընտա պէր վէչըր զիյր եազընօր: «Գար ֆուրթունասը Շիպզա
պօղազընտա էօյլէ շէտիտ էսմիչ տիր քի, հիչ պիր ինսան դարչըրնտա տու-
րուպ տանանամարչ տըր: Բուս իլէրի գարաղօլլարը կէրի ալընըպ, մախսու-
եաքըմըն ուֆագ գուլիպէլէր իշինտէ սիբէրլէթտիրլմիչլէր տիր: Լաքին պու
սիրէլլէր տախի քիֆայէթ իթմէմէքտէ խտիլը: Բիւզկեար օ գատար շիտտէթ-
լի խտի քի, պէօյլէք աղաճ քէօքլէրինտէն եաքըմըն օլան գուլիպէլէր եղղ-
ըլպ, իշինտէ պուլունան աքքէրլէր տախի կիւնպէլա էօլլումտէն գուրթուրմու-
լար տըր: Իքի կիւն միւթէմատիւն գար եազարագ, օն պէշ ատըմ էօթէլլ կէօզ
կէօղիւ սէչմէզ խտի: Բէք գալի եաքըմըն օլան Բուս պարագալարը, հէր նէ
գատար թէմէլլէրի տըրինճէ խտի խտէ տէ եինէ սալլանըրլարտը: Կապրօվա ե-
լու հալմանն ֆէնալըղընտան տօլայը գարալըլտըր:

«Եիւքսէք թէրլէրին իւղէրինտէ, գար վէ թուֆան իշինտէ տիւնեատան
պիւսպիւթիւն այրը պուլունուլմագտա օլուպ, Սիպէրիա վէ չըմալի Բուսիաաա
գըլըն օթուրմուչ օլան պազը զապըթան պու մէվսիմտէ պէօյլէ պիր տէհչէլի-
լի մէնգարէ կէօրմիւն տէշիլլէրտի: Աթէշ պիլէ ֆայիտէ իթմէեուպ, բիւզկեար
արալըղլարտան միլ կիպի էսմէքտէ վէ տիւման օճաղլարտան իշէրի վուրմագ-
տա օլտուղունտան, հիչ սըմագ օլմագտըր:

«Շիպզա պօղազընը թէշքիլ խտէն վատիտէ գար ֆուրթունասը օլտուղուն-
տան, պէկիրլէր վէ սըղըրլար օրտուկեանա դաշըպ, ինսանլարըն եանընտա չօզ
տէֆա սիբէրլէնիրլէրտի:

«Պունտան մատա, Սամանլըլար պու սնվալտէն իսթիֆատէ իտէրէք
մէվագի իւղէրինէ հիւճուլ խտէրլէր տէշի գօրգուլուեօրուտու, զիրա հէր նէ
գատար չօզ սօուգ վար խտի խտէ տէ, Պալզանլարըն ճէնուպ ճիհլթի սըրթըն-
տան պիր պասզըն վուգուա կէրլէսի հէնուզ իթիմալտէն պայիտ տէշիլ խտի:
Ֆուրթունանն էն շիտտէթլի զէմանընտա Սամանլը պաթարեալարը վագըթ վա-
զըթ Բուս մէվագի իւղէրինէ թօք աթտըլար, լաքին պիթթապ նիշան ալ-
մագսըզըն: Մա մաֆիհի պիր գաշ ալլարտան պէրու տէվամ իթմէքտէ օլան թօք
մուհարէպէսի սայէսինտէ Սամանլը թօքճուլարը միսաֆէնին մըգտարընը էօյրմի-
միչ օլտուղլարընտան, պազը կիւլլէլէր իսապէթ իթտիրմէեւէ մուվաֆֆագ օլ-
տուլար, էյէր Բուս աքքէրի պիր նօթթա իւղէրինտէ թօրլանմըն օլալար ըտը,
պու կիւլլէլէր խայլիճէ ֆէլաքէթի մուճիպ օլապիլլըլէրտի: Հէլէ քի Սամանլը-
լարըն պիր կիւլլէսի բաթլատը, տիկէր կիւլլէլէր պիր գաշ հայվան էօլտիւր-
տիւլէր:

«Իւշ կիւն սօնրա հափա աչըլաը , վէ կիւնէշ կէօրիւնտիւ : Հէր քէս գար ալթընտա կէօմիւլմիւշ օլան պարազալարտան տըշարը չըգտը վէ վազըթ դայալ իթմէքսիղին եօլլարըն աչըլմասընա քէմալի կէրմի իւէ չալըշըլտը :

«Տէրագապ իճրա օլունան քէշֆիյաթտան անլաշըլաըղընա կէօրէ , Սամանլըար տախի քէնտի իւէրի գարազօլլարընը կէրի չէքմիշչէրտի : Հաթթա պիր դաշ Սամանլը իւէրի գարազօլ նէֆէրլէրի , քէնտի խէնտէք վէ խաթիհքեամլաթընտա տօնմուշ պուլունմուշլար տըր : Բուս իւէրի գարազօլլարընը խաթթը թօնաֆ պիր թարգլա եէնիտէն թէշքիլ օլունտու . շէօլլէ քի , ֆուրթունանըն խաթիգամէթի եօլունտա , տաղըն սըրթը իւզէրինտէ պիր գար եըղընթըսը պուլունուպ , Բուսիա իւէրի գարազօլլարը պու մէթէրիալին արգասընտա մէվգի թուլթարագ , թէմամըյլա սիւրէրլէնմիշչէր տիր :

Իշթէ Բուսլար Բլշֆուտան ելնի նօգթալարա կիտիպ թօրլանմագ իշիւն , դու միսիլու միւշքիւլաթա թէհատիւֆ իթտիլէր իսէ տէ , երնէ սէպաթլա միւշքիւլաթը մէգքիւրէյի տէֆ խաթպիտիլէր : Ֆուրթունա տինտիլինտէ , աչագ պաշլար տիկէր պիր մանիա օլուր ուտու , վէ պու սէպէպտէն տօլայը պիւթիւն ասքէրլէր քընմագ իշիւն , հէր նէ պուլմուշլար իսէ , կէրէք էսկի չատըր պէզլէրի , կէրէք բարչա բարչա պէզլէր , բուպալարընտան մատաա խաթթէրինէ ալմըշլար , վէ դայամագ իշիւն տախի աեագ դապլարընը բաշալլա վէ գուզուրաթլարըյլա սարմըշլարտը : Սամանլըար դըշըն պու շիտաթթիւնտէն խաթիֆաա թէ խաթէաիլէր . պունլարըն պուլունտուգլարը հափա տահա լաթիֆ օլտուլունտան , Պալգանըն պօլունտա տաղըրմըշ օլան ասքէրի թօրլանապիլլըրէրտի , դիրա պու շէշ քէք էլզէմ իտի . Գալօֆլտէ , Գարօվաաա , Քիսուրաաա , Սլաթիցաաա , Արապ գօնադաա , Լութագօլտա , Սօֆիաաա , Իշթիմանտա վէ Թաթար բազարճըղընտա Սամանլը ասքէրի պուլունուպ , դանն խաթիւն քի պունլար թէշի իշիւն տաղըրալմըշլար . լաքին Սիւլէյման բաշա Սամանլըրգ դուրուրույլա պիր էճնէպինին եանի ճէնէրալ Գլարգանըն նատիհաթընը տիյնէմէյիպ , ասաթթիւ մէրգուլէի օլտուգլարը եէրաթ պրագաը :

Դեկտեմբեր 10տան 25է գատար , դիքր իթտիլմիղ սէպէպլէրաէն տօլայը , Պալգանլարըն խաթթը իւզէրինտէ վէ շարգ ճիհէթիւնտէ հիշ պիր գապլա վուլուն պուլունաըղ , դարալ Պուլկարիաթմանտա դըշ տահա միւթէտիլ օլտուղունան , Բուս օրվարիսի մէմէքէթին իշինէ տօղուր երիւրեւէրէք , հէնուղ օրաաաա պուլունան պաղը ուֆաթ Սամանլը միւֆրէգէլէրինի տաղըթտըլար . Դեկտեմբեր 15տէ Պերգօվաը պիր թօրլա պէրապէր ալարլար , վէ պիր դաշ կիւն սօնրա Պէլկրաաթըգ վէ Չուրըն վէ Բիրօթտա հէնուղ մուհարէպէեէ պաշլամըշ օլան Սըրպ ասքէրինէ պիրլէշտիլէր : Բուամանիալըլար տախի վիտին իւզէրինէ երիւրեւէրէք , Թունա պօյունու կէշաթիլէրինտէ , Լօմ Բալանդա վէ Արսէրնամ քիւլիւք մէվգիլէրի գապթ իթտիլէր :

ԿՈՒՐԳՕՆՈՒՆ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԸ ԿԷՁԷՐ. — ՊԻՆ ԳԱՏԱՐ ԱՏԱՄ ՏՕՆԱՐ.

Ճէնէրալ Կուրգօ Դեկտեմբեր 7տէ ալարղը էմրէ թէվֆիդան , մուլագգաթէն իւէրի երիւրիւլիւշինի թաթիլ իթտիլինտէն , պու թաթիլ հաթթա սիւրմիւշ օլմաղա , միւտաթթը մէլքիւրէ դարֆընտա միւշաթիլէյի ճէնէրալ , պուլունտու

դու Պալդան գլխաւորը թէ մամուլի քէշֆի իթմէ եւ վաղըթ պուլմուշտու : Այս
չէտէն պաշտարար Սօֆիա եօլու տար պիր պողադ իչինէ կիրէր վէ պու եօ
լուս քէնարընտա պէօյիւք վէ կէնիշ գաւալար վար տըր :

Պատէհու թարիգի մէղքիւր Պապա գօնադ կէչիտինին թէքէսինէ վարըպ
քէք տիւր պիր եօղուշտան Գօմարձի վատիսինէ ինէր վէ Կօրնի իլէ Տօնի Գօմար
ձի նամ իքի գարիլէ օրատա պուլուսուր : Բու մէլինտ տօղրու կիտիտիքտէ պու
մէյտանտան իւշ եօլ իլէ չըղըլըր , մէսէլա 1. Սօֆիա եօլուսու թուլմալը ք
պու եօլ Թաշքէսէն պօղաղընտան կէչէր , 2. Մալգօշէվօ նամ մահալէ կէօթիւ
քէն եօլարտան կիթմէլի վէ 3. մէղքիւր մէյտանտան չըղըլըրգտա Սլաթիցա վ
Բէթրիլէվօյա տօղրու սարան եօլու թուլմալը տըր : Պու իւշ եօլտան պիրին
ձի իլէ իւշիւնձիւ եօլ պիր օրտուեա եարար :

Օսմանլըար պիլճիւմէ խթիհքեամաթընը , Բիլիւստան կէչէն թարիգ իւ
ղէրինտէ եարմըշարտը : Արապ գօնադտան Սթրիքլէ գատար 16 խթիհքեամ
պուլուսուպ , պուշլար խալլիտէն խալլի տէնշէթլի շէյլէր օլտուղունտան , հ
ման դուվէի ճէպրիլէ իլէ ալընապիլիր խթիհքեամաթարտան տէյիլլէր խաի :

Լաքին Կուրգօ պուսու Ֆիքրինտէն պիլէ կէչիլմէտի , վէ չօգ տէֆա մու
վաֆֆադ օլտուղու տօլաշըդ հարէքէթլէրտէն պիրինի թէրթիպ իթտի : Սօլ թէ
րաֆընտա , Էթրօթօլտան Միրգօլօյա կիտէն եօլար պուլուսուպ , Բէթրիլէվ
եօլուսու քէսմէք իչին պու ճիհէթէ տօղրու պիր միդտար աքէր սէվդ օլտ
նապիլիր խաի խտէ տէ , իւճաթ վուգուլիտէ Գօմարձը մէյտանընտա խաւթի
իթմէքտէ օլան Օսմանլը օրտուսուսուս Սօֆիա իւղէրինէ շէքիլէճէյի քէք միւս
թէմլի օլտուղունտան , ճէնէրալ Կուրգօ , քէնտի դուվէթինին զըտը աղէմիլ
սաղ ճիհէթինէ կէչիլմէտէ չալըշտը : Պու ճիհէթտէ իտէ զանն խտէրսին թէմ
մըյա պիր իմքեանաղըլըք վարտը , խարթալարտա հիշ պիր կէչիա կէօրիւնմ
եօրուտու , վէ Սօֆիա չօտսինին սաղընտա քիմէ Պալդանլարը կէչէճէք պ
եօլ պիլմէեօրուտու : Օսմանլըար սօլ ճիհէթլէրինտէ հիշ պիր հիւճուս վուգ
պուլմաւաճաղընա քէք էմին օլտուղարընտան , ճիհէթը մէղքիւրէյի հիշ պ
իլէրի գարաղօլ իլէ մուհաֆաղա իթմէեուպ , թէմամըշլա քէնտիլէրինի էմինլէթ
լի պիր հալտէ զանն խտէեօրարտը : Լաքին սաղ ճիհէթլէրինտէ Միրգօլօ իթ
Սլաթիցա արաւընտա 15 թապուր աքէր վաղ խտէքէք , օ թէրաֆը Էյի մուս
ֆաղա իթմէքտէ խալլէր : Օ դէման Կուրգօ , կէչէն սէնէ Եուլիտէ Խալլին քէթ
կէչիտինի կէչմէք իչին նէ եարար խտէ , եինէ օնու եարարադ , օրանըն Պու
Կարլարընը տա խթիլնթադ իթմէեւ պաշտար , պէօյիւք պիր միւքեաֆաթ վա
թիտի վէ նիհաեթ պիր չօպան պուլարադ , պու չօպան քէնտիսինէ իքիիդ վ
եօլ կէօթէրտի , քի աքէր պու եօլարտան տաղլարը աշարադ , Գօմարձըն
արգալարընտա Սօֆիա օլտարնա ինէպիլիրտի :

Ուսուս էրիքեանը հարպ հէեթլինտէն դալմադամ Սթապրօթը , չօպանըն
թարիֆ իթտիլի եօլարը մուսլէնէ իթմէեւ մէմուր օլուպ , պու դապիթ պաղը
ճէսուրանէ քէշֆլէր իճրա իթտի , վէ մէմլէքէթէ հիւճուս իթմէքտէ օլան պա
ղը քիւշիւք 2էրքէս միւքրէլէլի արալըլարընտան Սօֆիա վատիսինէ գա
տար կիրիլէքէք , հաղիպաթէն աքէր կէչիլլէպիլլէք կէչիտէր պուլուսու
ղունա գանի օլաղ : Օ անտէ Կուրգօնուս ըլանը գուրուլաու , եանի Բէթրիլէ
վօ եօլու իւղէրինէ պիր միւքրէլէլի ինտիլմէք , դուվէթինին պէօյիւք զըտընը
միւսթին սէրթէպէ խաֆի օլարադ Սօֆիա եօլու իւղէրինէ սէվդ իթմէք , վէ

Օմանյը օրտուսունու Գօմարճը վատխմանտէ գուշաթմագ : Եկեր միւշարիլէյն Բուս ճէնէրալըն թէրթիպաթը մէղքիւրէսինտէն պիր գըսմը , պագը էսպապը թապիլիլէնէ մէպնի պօշա չըգժամը : օլսա խտի , սահնէն Օմանյը օրտուսու թուրքուր խտի : զիրա քէնտի քէնտիսինի պիլէ մուհաֆազա իթմէնէ միւղ- թէտիր տէյրիաի : Պալատէ զիքը օլունտուղու վէչն իլէ , պու օրտու սօլ ճիհէ : թիւի ասպա մուհաֆազա իթմէտիյի կիպի , էրիքեանը հարպը տա հիլ հօգտու , վէ զաթէն գօմանտան Մէնէմէտ Ալի բաշա իքէն , գօմանտաը միւքէմէլ օլ- մանուպ , օ տա աղլ օլունտուհա , պիւթիւն պիւթիւնէ միւլէրինտէն չըգտը : Թունա օրտուսունուն էնիլիլի ֆէրիքլէրինտէն պիրի , Նէճիպ բաշա , միւ- շարիլէյն Մէնէմէտ Ալի բաշանըն ետրինէ թալին օլունտու իս , տէ , օրտունուն գօմանտաընը էլէ ալմագ իչիւն վագթ ու գէմանըյլա մահալլինէ միւվանէլէթ իտմէտի : Պինտպէրին Շաքիր բաշա , Նէճիպ բաշանըն վիրուտինէ գատար գօ- մանտաըն էլէ ալտը իտէ տէ , պէօյլէ պիր միւշքիլ գօմանտայա քէնտիսինին կիւ- վի ելէթմէնէճէյինի խօտ պէ խօտ թատտիգ իթտիլինտէն նաշը , Պաքէր բաշաը տա քէնտիսինէ արգատաշ իթիտի : Մէնէմէտ Ալի բաշա , միւշարիլէյն Պաքէր բաշաը եանընա ճէլպ խտուպ , սիվարի գօմանտանը նատպ իթմիշտի :

Օմանյը օրտուսու պէր վէչնի աթի թագսիմ օլունտու շօլուպ , չէօյլէ քի 15 թապուր Գօմարճիտէ , 10-15 թապուր Սլաթիցատա , 10 թապուր գատար Լութիգօլտա : վէ 15 գատար տա Սօֆիա իլէ հէվալիսինաէ պուլունմագտա խտի : Գեկտեմեր 24տէ Բէլվնտան Կուրգօյա իրսալ օլունտան իւլ Ֆրըգա վատը օլուպ , միւշարիլէյն ճէնէրալ պու ասքէրէ պիր կիւն իսթիրահաթ իթտիրէրէք , Գեկտեմեր 25տէ օրտունա Գունվար իպթիտաթընա գատար կիտէճէք քէքսի- թէթ տաղըթար , վէ հօլլար գարալը , ետրլէրտէ իքի իւլ գատաէ գարտօլու վէ օլուգ սըֆրտան օն պէշ տէրէճէ աչաղը օլտուղու հարտէ : Պալգանլարը կէչ- ճէնէ պաշլամանա գարար վիրաի : Պու խուտու կիւղէլ պիր շահատէթ տիր քի ինան օղլու գալիէն ֆիքրինէ գօյտուղու վէ մէրամ իթտիլի չէյի եարապիլիր վէ Կուրգօնուն պու ճէսարէթի , մէչնուր տաղլարտան կէչիլլէր թարիսինտէ Անիպալըն Ալը տաղլարընը կէչմէսի սընըֆընտա սայրլապիլիր : Հաթթա միւ- շարիլէյն Բուս ճէնէրալը , օլ մէչնուր Գարթաթը ճէնէրալտան տա զիատէսինի եարաթը տէնէպիլիր : զիրա Անիպալըն թօր վէ պունա մէրպղէթ օլան աղըր է- տէվաթ վէ սայիրէյի տաղլարտան աչլրմանա մէճպուրիէթի հօգտու :

Ճէնէրալ Կուրգօ պալատէ զիքը օլունտան քլան մուհիսինճէ օրտուսունու Թագսիմ խտուպ , Օմանյըլարըն Սրապ գօնագ մէվգիլի միւսթահէմէմէճնիւնտէ խալլիճէ աաքէր պրագարագ , Շաքիր բաշա օրտուսունուն Սօֆիա իւղէրինէ տաղրու բիւճաթ հօլունու քէտմէք իւղրէ Սօֆիա օվասընա պիր պէօյլուճէք գօլ տէվգ իթտի , վէ Բէթրիլէվօ հօլունու գաթ իթմէք վէ օրտուսունուն պէօլիւք գըսմընըն տաղլ նէ թէրաֆա կիտէճէյինի Օմանյըլարա չաղաթըմաճա իչիւն , տիկէր պիր գօլ տաթի չէչրը մէղքիւր մէվգիլի միւսթահէմէմէն սօլ ճիհէլթինէ տաղրու իրսալ իլլէտի :

Պէր վէչնի զիլը թարիֆ օլունտաճագ հօլ , զիքը օլունտան պէօյլուճէք գօլ իլիւն թալին օլունտուչուտու , չէօյլէ քի պու գօլ , Վրաչէչաէն հարէքէթ ի- տուպ չօտէ հօլունու թուրքաճագ , պատէհու Պասպա գօնագտան ալթը քիլօ- մէթրօ մէսաֆէտէ օլուպ սաղ թէրաֆտա , զիքրի սէպգաթ խտէն չօպանըն կէօս- թիւալիլի կէչիտէրտէն պիրինէ սաբաճագաթ , քի պու կէչիա Զուրիպ վատի-

սինէ չըզարրը . սօնրա սօլ ճիւղթտէ Բօթօրտան տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէ ու-
ղաղա կիտլէք , թէքրար պիր պօղաղ կէշէնէք վէ Նիկօշէփօ դուրպինտէ Սօ-
ֆիա վատիսինէ չըգաճադտը , Սաղ ճիւղթ գօլու , Պուլկար չօղանընըն կէօս-
թէրտիյի իքինճի հօլու թութաճաղ օլուպ , պու հօլ վրաշէշտին պաշլանարադ
Ռամուրկաշ տաղընըն իւթթիւնտին կէշէր վէ ժէրիափա քէօյիւնէ միւնթէնի օլուր
ուտու . Լաքին Ռամուրկաշտան ժէրիափաշ կիտին հօլու գար դարաժըշ օլտու-
ղունտան , մէզքիւր գօլ Չուրիաղ վատիսինէ տօղրու ինտի , վէ Բօթօրտան կէ-
շէրէք Նիշնիցա իւզլրինէ տօղրու կիթտի , Եւրասըլ սօլ ճիւղթ գօլու Եթրօթը-
տան չըզըզ Պապակօրա թարթիլլէ Շանտօրնիք իւզլէրինէ տօղրու եւրիւնէ-
ճէքտի քի Սամանլըլարը Էնտիշէնէ տիւշար իթտին , վէ պատէնու Սլաթիցատան
Պունճօլ վէ եալօսա Միրգօլօյա միւմթէա օլան վատիյէ ինէճէքտի :

Արապ գօնադտա պրազըլան ասքէր իլէ եւրիւմէքտէ օլան իւշ գօլտան
մատատա , տիկէր պիր մըզտար ասքէր տալի պիր միւսթանքէմ մէվիտէ Սլա-
թիցա դարընտա պրազըլտը , Պու ասքէր Շաքիր բաշանըն գիատէսիլլէ Նա-
ղարը տիգգաթընը տալլէթ իթմիշտի , զաթէն տէ բաշայի միւշարիլէյն , Բուս-
լարըն Եթրօթըլտան Սլաթիցա պօղազընա կիտին հօլու թէսվիյէ իթմէք իշին
պիր չօգ կիւնլէր տինամիթ պարութու գուլլանարադ ինշաթա չալըշտըզլա-
ընա տա զաթէն տիգգաթ իթմէքտէ իտի , Քէնտիտի դանն իթտի քի պու թէ-
րաֆտան պէօյիւք պիր թէնտիտ վար տըր , վէ Սլաթիցայա օն պէշ թապուր
ասքէր կէօնտէրտի վէ պու սուրէթլէ Գօմարճիտէքի օրտուսու խայլիտէն խայ-
լի զալթիւնտը :

Նիւտեթ ճէնէրալ Կուրգօ , պիր մըզտար տա Լութիգօլօ մէվիլինին դար-
շընա պրազտը , զիրա օ վազըթ պուրասը տահա Սամանլըլար ետինտիտի :

Պէօյիւնէք գօլուն կիտէճէյի իսթիգամէթտէ հիշ հօլ պուլունմատըղընտան
21 Դեկտեմբերտէ պիր հօլ աշմաղ իշին Բրէօպրամէնսքի ալայը իլէ խասա
հաֆրիյէ թապուրունու իւշ պէօյիւյիւ իրալ օլունմուշտու , Պու ասքէր պիր
չօգ կիւն պին տիւրլիւ մէշաղգաթլէ չալըշտըզտան սօնրա , պիր հօլ աշապիլ-
տի , էվլէլա չամուր պաթաղ իշինտէ սօնրա տա չէտիտ պիր սօուգ դարշընըն-
տա տուրարադ , Գայմաղամ Սթամբուլսքի էվլէլնէ մէմէքէթի պիլտիյի իշին ,
պու հօլուն հանլը թէրաֆա տօղրու ալըլաճաղընըն ինթիխաղը , մումաիլէյն
գարնաղամա հէվալէ օլունմուշտուր , Պու իլք ինշաթա Դեկտեմբեր 23տէ խի-
թամ պուլուպ , ասքէր հարէքէթէ պաշլանապիլտի :

Հէր նէ գատար հօլ էյի հարըմըշ իտի իտէ տէ , ուղունճա պիր հօղունշու
պուլունուպ , ալթը քիլօմէթրօ գատար սլուրէրտի , Ասքէր հօլա չըգտըղը էսնա-
տէ , չէտիտ պիր սօուգ պաշլանըպ , պիւթիւն հօլու պուգ դարլատը : Պէկիր-
լէր թօրլարը օթուգ տէրէճէ հօղունտան գիատէ հօղարընա չէքէմէտիքլէրի ի-
շին , հէր պիր թօրա վէ հէր պիր թօր միւհիմմաթ սանտըղընա պիրէր քիատէ
պէօյիւյիւ վիրիլիպ նէֆէրլէր պու սուրէթլէ թօրլարը օմուղլարընտա թաշը-
տըլար : Պու իշ զաթէն դահմէթլի վէ միւշքիլ օլուպ , պիր տէ պուգ տէպէպիյ-
լէ տահա գիատէ կիւնլէշմիշ տիր , Պիրինճի թօր Դեկտեմբերին 23ինտէ սապա-
հըն սաաթ օն պիրինտէ հօղունշուն ալթ հանընտան հօղարը չըգարըմայա պաշ-
լանըպ , կիճէնին սաաթ իքիսինտէ հանի ալթը քիլօմէթրօ վար հօգ պիր մէ-
սաֆէտէ օն պէշ սաաթ դարֆընտա թէքէնէ վարտը : Ո պիր թօրլար չօգ կէ-
րիտէ օլուպ , հասըլը պիւթիւն գօլ Դեկտեմբեր 27ինին աղշամըսը թէքէնէ

կատր օլապիլտի օ թէրէնին օ պիր թէրաֆընտան եօդուշ աշաղա ինմը, եօ-
գուշ եօգարը չըդմագտան տաճա գոր ուտու, զիրա պիր քի օ եօլ տիւմէնէ ի-
չի չազարմամագ իչին, տիկէրի կիպի էյի եարբըմանը վէ եալընըզ պիր կիճէ
չալընըմշար. պիր տէ գաղա վուգու պուլմամագ իչին թօրար պիր պիրի ա-
րա արա բէք տիգզաթլա էնտիրիմէլի խտի, եօգսա ֆէնա նէթիճէ հասըլ օլա-
պիլտիտի Էն պէօյիք կիւճլիք չու խտի քի, նէֆլըլէրին աեազլար պուգուն
իւզլրինտէ թութամտըրընտան, թօրու տա պէօյիք դահմէթլէ թութապիլտի-
լէր վէ նիզամը սուրէթտէ հարէքլթ իտմէլլէրտի Զհհանէթ թօր սրազա
տիւրլիւ ինտիրիմէլիպ, աղաճ քլօքլէրինէ վէ պէօյիք թաշարա իրլէր պղա-
լաեարագ, եափաշ հափաշ պիր աղաճտան տիկէրինէ վէ պիր թաշտան տիկէր
թաշա վէ զայրիչիւմ եուլարաթմըշ վէ պու սուրէթլէ Պալզանլար թէրէնին
տէն Զուրիագ վատիսինէ ինտիրմիլլէր տիր ։

Աճէ՛լէ երեւոյնտըպիլմէք իշխան Տէնէրալ Կուրգօ տիկեր պիր եօլ տահա աշ-
մահա էմր իտուպ , պու եօլտահ էէր նէ գատար քէք չօզ դար վարար իսէ տէ ,
նիհաեէթ եօզուշ օլմատորղընտան ասքէրլէր գայմաղլարար : Պիւթիւն պու կիւն-
լիւքէրտէն աօլայր , մէգքիւր գօլ օրտոունուն պաշլընա գօլու քեամիլըն անճագ
Դեկտեմբեր 30տա 2ուրիագտա թօրլանապիլտի . տիմէք օլուր քի Սօֆիա շօտէ-
սիլէ 2ուրիագ գարիլէսի արասընտա օլան օն ալթը քիլօմէթրօ մէսաֆէլի գաթ
իթմէք իշխան ալթը կիւն լազըմ օլտու , օ տա կիւն իքի պաթարեա թօք կէրի-
տէ պրագըրմըշար : Պալատէ գէքր օլունան պիլճիւմէ էնկէլլէրտէն մատա ,
մէգքիւր գօլուն իլէրի երեւոյնշիէն Դեկտեմբեր 28ին ազլամը դունուր իտէն
չէտալ պիր գար ֆուրթունաար տա մանի օլտու : Պու ֆուրթունա պիւթիւն
կիւն տէվմա իտուպ , իրթէնի կիւնիւ կիւնտիւզիւն անճագ թէսքին օլմուշտու :

Պու. ալմը կրկնատէ Բուս ասքէրինն իսրապ իյլէտիկ շէնաւթ Նէ դատար մէտ՝ օլունաս երինէ ազ իսէ տէ : չէքտիքլէրի դանմէթ ու իզտորապ տախի թա-
րիֆ օլունուր չէյ տէյիլ տիր : Պու. թօրարը չէքիպ սիրիւքլէտիքլէրի վազըթ
պազը օլունուրտա քի թէքմիլ ուֆադ պէօրիւքլէր եօրիւնկուդտան , ուչդու-
տուլլուդտան վէ սօուգտան տաեանամակըտ տիւշէրլէտիր : Ո վազըթ զնլարա
խթիրաւթ իչիւն պիր դաշ տապիգա միսասատէ օլունուր , վէ քիւքլէրէն սու-
րըլմշ Նէֆէրլէր դարարըն իւզէրինտէ ուչուրլարտը : Էքսէրի կիճէ Օսմանլըլա-
րըն իտդգաթընը ճէլպ իթմէմէք իչիւն աթէչ , եազմադա ճէսարէթ օլունմազտը
վէ Նէֆէրլէրին պէրապէր կէթիրտիքլէրի բէքսիմէթտէն պաշդա պիր եէնիճէք-
լէրի օլմանըպ , օ տա տօնմուշուտու : սրճադ Նէմէք հիչ եօզտու , էքսէրի սը-
ղընաճադ եէրտէ եօզտու , շէլէ տօնանլար բէք չօդ օլտու , էօյլէ քի իլք ապ-
չամը սարա սաղլամ եաթըպ , իրթէսի կրնիւ բէք չօդ թէրաֆը տօնմուշ , վէ
պաղէն տախի էօլմիւշ պօլունմու : Եւ դարար իչինտէն վէ պուզ գարլամը
գահալար արասընտան սուս բուս եիւրիւմէքտէ օլան օրտունուն մէնգարէսի
չէրէֆիլ վէ աճըզըլ պիր մէնգարէ խտի : Կիւճպէլա զըմըտանմազտա խտի , զանն
խտէրսին քի մէգարտան չըզան բուշլար կիտի եիւրիւմէքտէ խտի : պու օրտու-
նուն եիւրիւլիւշիւնտէ պէր մութատ օրտուլարըն եիւրիւլիւշիւնտէ իչիտիլէն
կիւրիւլթիւ եօզտու , գարըն իւզէրինտէ եիւրիւնիւլտիւկի ճիւլէթլէ հիչ պիր
սէս վէ սէտա իչիտիւլմէքտէ խտի :

Գու գոլ Զուրիագ վատիսինէ վատլ օլունճա արթըրլ քէնտի հարաքեաթը
վաղըասընը արիւմէնէ կիդլմէք մուհայ գասթիլինտէն օյտուղունտան, ճէնէրալ

Կուրգօ օրատա պուրաճուղունու չէտիտ պիր մուհարէ պէ իլէ կէօսթէրմէնէ
գարար վիրտի, վէ Դեկտեմբեր 27տէ Էմր իմտի քի Զուրիպազ վատիսինի Սօ-
ֆիա վատիսինտէն պրրան պօղազ զապի՛ օլունտուն, վէ պիլճիւմէ Դաւղասիա
գաղազ աքէրի Սօֆիա վատիսինէ սօցուլուն:

Պու հիւճիւմէ մէմօր օլան խասա Բրէօպրաճէնքի ալալը տէր աղապ
մէգքիւր պօղաղը զապի իմտի, վէ օրալը մուհարէպա իտէն պիր գաչ Զէրքէս
պէօլիւքէրինի դրասա պիր թիւֆէնք մուհարէպէսինտէն քօնրա գալըրաք: Կէ-
կօչէմօ ճիւղէթինտէ պու վազաա սէպղաթ իմտիյի սրքաաա, ճէնէրալ Կուրգօ,
Գօզլօլ բիաաէ ալալըր, Զուրիպազաան Կէչնիցալա գաաաք կիտէն վատիսին
մտիսալինի զապի իմմէնէ սէղգ իմմէքաէ իտի. պու ալալ հիւ պիր աթէչ
իմմէքսիլին Ռօթօր իլէ Կէչնիցալը իչգալ իմտի. պու գարիլէլէրի մուհարէ-
զա իտէն պիր գաչ պէօլիւք Ոսմանլը աքէրի, ալալը մէգքիւրունտէն եաղիաչ-
աղըրըր կէօրիւճնէ, պիր թիւֆէնք պիլէ բաթլաթմաղ սրքըն ֆիրաթ իմմիլէրտի:

Ոսմանլըրա, Բուսիա օրաուսունու կէօրիւճնէ թաաճիւպ իմտիլէր: զի-
րա աաի պիր վազքիտա պիլէ, մէգքիւր օրաունտէն կէչմիչ օլաուղու Պալղան-
լարն օ գըթաք կէչիլմէզ աաա օլունմուչ իտի, հէլէ գըլըն օրթաաընտա էօլլէ
չէտիտ պիր սօուգ վար իքէն վէ եէրլէրաէ քիւլլիլէթիլի դար պուլունտունդու
հալաէ: մէգքիւր Պաղանլարն թէճապուգ օլունապիլտիլի խաթր ու խալալաան
պիլէ կէչմէզ իտի չաքիր բաչա աղաաք չէվրիլմիչ օլաուղունու ֆաթր իալինէ
տէրազապ Բաչ քէնէն պօղաղընա թաղվիլէթ վիրմէք, վէ հիւճուճ օլունաաղ
պիր հալէ գօլմաղ իլիւն Պաքէր բաչալը օն թապուրա սէղգ իմտի:

Սաղ ճիւղէթ Բուս գօլունտէն կիրթիլաք օլաուղու միւշքիլաթ պէօլիւք
գօլուն տիւչաք օլաուղու միւշքիլաթաան տաճա դիաաէ օլաու, վէ քէնտիսինէ
կէօսթէրիլէն եօլուն սօնաւա գաաաք կիտէմէտի: Պու զօլ Վրաչէլաթ չըղալ
Ոսմանլաչ աաղընն թիլէլէրինէ Բըրապանաաաղ վէ Սօֆիա վատիսինտէ Զէլի-
ապա հաճ մէվիլ իւղէրինէ ինէճէքտի: Կաքին օ գաաաք գար եղընթըլարընա
թէճաաթիւք իմտի քի, ափտիլ իտուպ պէօլիւք գօլուն թաթաուղու թաթիլ-
աէն կիթմէլէ մէնպու օլաու: Դեկտեմբեր 28տէ Զուրիպազ վալ օլունպ, 29տա
Կէչնիցալա կիրտի, օրաաան տա ալալալ աքէրի Սօֆիա վատիսինտէ մէգքիւր
գօլուն էն Էվլէլիլի ճէաէֆի օլան Զէլաաօլա գաաաք կիրիւտի:

Կաքին պու իքի գօլուն չէքտիլի մէչաղաթ տա ճէնլալ Տանալիլին
չէքտիլի զաճմէթ վէ միւշքիլաթ եալընաա պիր չէյ տէյիլ տիր: Պու ճէնլա-
լըն գօլու Դեկտեմբեր 29տէ Էթրօթօլաան հաթէթիլ իտուպ, օ կիւնիւն աղ-
աալըր թիչաաք աքէրի պիր գաչ կիւղ Պուլկալարըն մաալլէնթիլլէ, քիւլ-
լիլթիլի գալարըն իլինտէն պիր եօրաչալը, վէ Էթրօթօլ Պաղանընըն էն կիր-
թիւք գօլուն պէօլիւք գըմը օնօրթ գըթա թօլաա պլապլէր օրաեա կէլտի.
պու թօլաք սէքիւլիւչ վէ գունաաղալըր տաթի բալալա բարչա ալըլիլլէ օլ-
աուղու հալաէ, աքէրլէր պու Պուլկալար թէլաաֆընտան օրաեա գաաաք սիւ-
րիւքէնիլլէր իտի:

Դեկտեմբեր 27տէ պօղաղաան իլէրիլէ աօղրու պիր բիաաէ թապուրու իր-
աալ օլունուպ, պու թապուրուն մուհարէպաալ ալթընաա պիւթիւն կէն Պուլ-
կալար գար իլէ Բըղանընէ եօլու ալալըր: Աղչաալըն աաաթ 3 իտէ պու իչ
իլիլաա պալմուչ վէ եօլ տաթի աաղըն ճէնուպ սըրթընա գաաաք ալըլիլլէր:

Պարտաւոր դատար սխրիւքէնմիշ իբր թօր, տաղըն թէքէսինաէ թապիյէ օլու-
նորադ, Պունսօլօ վէ Միրզօլօյ մահափաղա իթմէքաէ օլան Սամանլը իաթիւ-
քեաթարը իւղէրինէ աթէշ իթմէեէ պաշլատը :

Բուս ասքէրի Սամանլըլարն սաղ հանընաա կէօրինիւնէ, Շանտօրնիք
գօրպինաէքի օրտուկեանաա պիր ճէեէճանը մուճիպ օլուպ, պօրու սէսլէրի
իշիթիլտի վէ Սամանլըլար երղընլա իաթիւքեամարընաա աթըլարլար, Պիր սաղ
սօնրա գօրանլըդ պաստըղընտան, ճէեէրալ Տանտըվիլ կիճէաէն իաթիֆատէ ի-
աէրէք, ասքէրինի տաղըն ճէնուպ թէրափտաքի սրթթընա կէշիրտի, զիրա օ-
րաաա թիւզիւար վէ սօուգ չօդ ֆարպլը իտի, Գեկտեմբեր 28տէ չափադ սէօ-
քէր սէօքմէզ, երինէ եօլ աշմանա պաշլանըլը, չիւնքի կիճէ գար թէքրար եօ-
լու թըգաթըշտը, վէ չօլէտէն իւշ սաաթ սօնրա պու իշ տէ պլթտի :

Մն պիրինճի ալալ, իբր թօրա պէրապէր Շանտօրնիք ճիճէթինէ վէ պիր
թապուր տաթի երինէ իբր թօրա պէրապէր, Միրզօլօ ճիճէթինէ եաեըլպ,
թօրլար աթէշ իթմէշ պաշլատլար, վէ Գաթիւրինօղաթ տրակօնլարը պու թօ-
լարըն հիմալսինաէ Միրզօլօ իւղէրինէ տօղրու երիւրաթիւլը, Պու սրաաա
ասաքիրի Սամանլըլէն եաղըն իաթիւքեամարընտան թիւֆէնք աթէշինէ պաշ-
լալը, Շանտօրնիքաէն տաթի թօրլար կիւրլէմէքաէ իտի. պու սուրէթլէ մու-
մալիլէշ ճէեէրալ աթլւմանըն նաղարը տըգգաթընը քէնտի իւղէրինէ ճէլպ իթ-
մէեէ մուվաֆֆադ օլտու :

Իրթէնի կիւնիւ Միրզօլօ Եօլու իւղէրինաէ օլան Եօղուշուն գարլարընը
աշմաղա թասաթլուր օլունմագտա իտի իսէ տէ, ազաալըն սաաթ ալթըրնտա
պու թէրափտա շէտիտ պիր ֆուրթունա էսմէեէ պաշլատը. եարմ սաաթ սիւ-
մէգտէն, մէվգիլէրլէ կիճէ օրտուկեանընըն աթաալտա եօլար գաթանտը. ա-
սքէրին մէղքիւք օրտուկեանաա աթիթի իշին ճէեէրալ Տանտըվիլ թէրաֆրնտան
իրաղ օլունան պիր չօդ էմրլէր տսքէրէ վարիտ օլմանըպ, պուշար պօղաղըն
իշիտաէ գալտլար, Կիճէ սաթիւ ֆուրթունաա տաշա զլատէլէշէրէք, թօրլար
գար ալթընտա կէօմլուլաթ վէ քիտաէ ասքէրի պիր օրանըն հանընտա պիր
տէրէ իշինէ, ինտի, պու տսքէր պէշոտէ աթէշ եաղմայա չալըշտը, ֆուրթու-
նա վիրա սէօնաթիւրաթիւշտէն, կիճէլի սըֆըրտան 13 տէրէճէ աշաղա պիր
սօուգա կէշիրտի :

Գեկտեմբեր 19տա գար ֆուրթունաա տէվաթ խտուպ, երղլէրճէ նէֆէր-
լէր պէքլէտիքլէրի նօղթատա տօնադտա իքէն, ճէլէ քի նիհանէթ օրատան
գաղմայա պիր էմր կէլաթի : Պու էմրի պիր գաղազ ասքէրի եայա օլտուղու
հալտէ, ասաքիրի մէլգօսմէեէ եէթիշաթիւմէ մուվաֆֆադ օլտու : Ասքէրին
պալիտի եօլ աշմաթ իւղրէ, մէվգիլէրինտէն չըգան ասքէրի գարլալմայա կիթ-
աթի. հանըլ Եօլա սարմաթաթ իշիւն, գարըն իշինէ իշարէթ գաղղլարը մաղա-
մընաա թիւֆէնքլէր վէ քիւրէքլէր տէքաթլէր :

Ճէեէրալ Գրաղոֆ իլէ թէրճէմանը, Պուլկարլար վէ ասքէրլէր իլէ պէրա-
պէր Սամանլը օրտուկեանընտան Բուս օրտուկեանընա կէշմիշ օլուպ, ասքէրին
ալտէթինէ գօմանտա իթիլէր, վէ Եօլարընը դայա իտէնլէրի թօրլատլար :
Ելէրուտէ պուլունան տսքէր էօլլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա կիճէ օրտուկեանը-
նա կիրուպ, հիւ աթէշ պուլալտաթլար, զիրա գար, ասքէրին օրատա պու-
լունաաթըղը վաղըթ սէօնաթիւրմիւշ իտի : Պու մահալտէ տուրմադ իմքեանսըդ
ըար. ալմայէն ալէյ ճէեէրալ Տանտըվիլ Եթրօլա էնմէք իշիւն հէր քէօէ տէ

էմբ վիրտի : Եւելէլա մէվգի ասքերլերի եօլա չրգըպ, պուշլարըն արգասընտան պիլ ճիւղէ գօլ հարեքէթ իթտի : Սալիպի Ամէր ճէմիյէթի թապիպլէրի պիլ մըգտար ասքերլէ օրատա տուրուպ, թէլէֆ օլմագ լւղէրինտէ պուշլունան պիլ չօգ գապիթ վէ նէֆէր գուրթարտըլար :

Մէգքիւր գօլ Դեկտեմբեր 30տա էթրոքօլտա թօրլանըպ, օն իւշ գապիթ իլէ 810 նէֆէրին պաղը եերլէրի տօնուշ օլտուղունտան, ասքեր սաֆլարըն տան չըգտըլար : Սօուգտան 53 նէֆէր էօլմուշ իտի : Ճէնէրալ Կուրգօ րարօր թօսունտա չէօյլէ տէմիշ տիր - «պու գօլ հէր նէ գատար սէֆալէթ վէ իղտի րապա տիւշար օլմուշ իսէ տէ, պիր տագիդա պիլէ հիշ պիր նէֆէր քէնտի վա գիֆէսինի ունութմաերպ, գար, թուֆան, րիւղիւար վէ սօուղա գարչը տա եանմըշ տըր» : Դեկտեմբերին 31ինտէ պու գօլ թէքրար Սլաթիցա պօղաղընտան Պալդանլարը կէշտի, վէ իքի կիւն սօնրա Յունվար 2տէ թէքմիլ կէշտի իսէ տէ կէճ եէթիշտի : Մէգքիւր գօլուն կիրթիթար օլտուղու պիր ֆէլաքէթ սայէսին տէ Սամանը օրտուսու գուրթուրմուշուտու : Բէթրիշէվօ եօլու աչըգ գալմըշ վէ Շաքիր րաշա իլէ Պաքէր րաշա ասքերլերի իլէ պէրապէր գաշապիլմըշլէրտի :

ԹԱՇ-ՔԷՍԷՆ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Ճէնէրալ Կուրգօ, աչտըրտըղը եօլարտան թօրլարա միւհիմմաթլարը կէ չիրթմէք, վէ ասքերինի նէկօշէվօ գուրպինտէ մէքքլէնտիրմէք իշիւն Դեկտեմբեր 27տէն 31ինէ գատար տէօրթ կիւն չալըշտը : Պու էսնատէ Դաւղաթալ գաղազ լիւստը, Սօֆիա չօսէսի իւղէրինտէ կէղինիպ աուրմագտա իտի . պու ասքերին գըեաֆէթի, գաթը Շահանէեէ խըտմէթ իտէն Չէրքէպլէրին գըեաֆէթինէ թէմամըլա պէնդէտիլինտէն, գաղազլար պասիլըն իլէ բէք չօգ եէսիր ալ տըլար . Բուսիա օրտուսունուն միւվասըլէթինտէն խապէրի օլմանան ասաքերին Օսմանիյէ, քէնտիլէրինէ օն աաըմ գալընճա ետղաշանա գատար պրաղըրլըր վէ արթըգ գաշմագ վէ եախօտ մուգապլէմէթ իթմէք ֆայտասըգ օլաճաղը վէ ման խաթալարընը կէօրիւրլէրտի : Երիմի եէտի Դեկտեմբերտէ, մէգքիւր լիւս Սօֆիատան Թաշ-քէսէնէ կիտէն պիր պէօյիւք գաֆիլէնին մայէթտէքի ասքերինի տաղըթտըգտան սօնրա, Մալինա գուրպինտէ մէգքիւր գաֆիլէնի գապիթ իթտի : 29տա պու լիւս տիկէր պիր գաֆիլէնին մայէթ ասքերլիլէ չէտիտ պիլ հարպա թութուշուպ, ալթմըշ նէֆէրինտէն զիատէսինի գըլըճլա վուրտու :

Օ կիճէ ճէնէրալ Կուրգօ, Լութիգօլօտա պուշլունան թապուրլարըն, Սօֆիա իւղէրինէ չէքիլմէք իշիւն գարիշի մէգքիւրէտէն հարեքէթ իթտիքէրլէն խապէր ալըպ, պու թալիպլէտէն տօլալը մէվգիլի մէգքիւրուն էօնիւնտէ գա րաղօլ պէքլէեէն ասքէր պաշղա պիր իշտէ դուլանըլապիլիրտի :

Պաշ գօմանտան, իքի թապուրուն գօլ օրտուեա պիրլէշմէսինի, վէ պիլ րիատէ ալայընըն Լութիգօլօ մէվգիլինի իշղալ իթմէսինի վէ պու մէվգիլին գալ չըսընտա գարաղօլ պէքլէեէն տիկէր պիր ալայըն տախի, Արապ դօնագ մէվ գիլի գարչըսընտա պաշլըճա պէքլէեէն ասքէրլէ իշթիաթ օլմասընը էմբ իթտի :

Սօֆիա վատիսինէ միւսկի օրան Զուրիադ վատիսի, Չէրնի Վէրք թապիր լուսնան երեքսէք պիր տաղ սիւսիւնսիյէ, Սօֆիա վատիսինտէն այրըմըն արըն Պու իկսիւնէի ճիպալ, գօնթ Շուալօֆ մէվգիինին սաղ եանընա միւնճէրը օլմագտա տի: Նէկօչէվօ պօղաղընտա թօրլանան ասքէր իլէ գօնթ Շուալօֆուն ասքէրի սրաանտա պիր ըապըթա պուլունտուրմագ, վէ ասքէրի Զուրիադ վատիսինտէն երկրլւթմէք իչլուն, միրալայ Վասմունտըն թանթը գօմանտաընտա խուսուսի պիր միւֆրէղէ թէչքիլ օլունուպ, պու միւֆրէղէ խաստա պիրինճի թաւա թապուրու, վէ տիկէր իքի թապուրտան իպարէթ խտի: պու միւֆրէղէ Չէրնի Վէրք թէքէլէրինի 28 Յունվարտան պէրու իչղալ խուսպ, տէր աղապ գուլիպէլէր եաբըրըն:

Գեկտեմբեր 29տա գօնթ Շուալօֆ, Լութիգօօլը կէօղէթլէնէն պիր ալայ ասքէրին ումում ինթիաթ ասքէրինէ թագվիլէթ վիրմէք գարարընտան իսթիֆատէ խտէքէ, սէքիգ թապուրլա մէվգի թուլթուղու տաղտան արչարը չըգաղ, Արապ գօնագ մէվագիի Օսմանիյէսինին սօլ եանըն չէվիրտի, վէ Թիւրք-Վրին էն եաղըն իսթիքեամընըն արգա թէրաֆլարը իւղէրինէ սայքի պիր պաթարեա թօք հաղըրլատը:

Գօնթ Շուալօֆուն պու հարէքէթինտէն սօնրա, Չէրնի Վէրքտէ պուլունտան ասքէրին սօլ եանը իլէ Արապ գօնագ պօղաղընըն գարչըսընտա դալան ասքէրին սաղ եանը արասընտա տօղրուտան տօղրուեա պիր ըապըթա վիճուտ պուլունպ, պիր պիրինտէն տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէ անճագ ուղագ պուլունտուլար: Գեկտեմբեր 30 աղչամըսը, պաչըճա գօլ իլէ սաղ ճիհէթ գօլունուն ասքէրի պիրէչմիշտի: Ճէնէրալ Կուրգօ իրթէսի կիւնիւ պիլճիւմէ գուլլէթիլէ Սօֆիա վատիսինէ երկրլւիւն իթմէնէ, վէ Թաչ քէսէն մէվգիի իւղէրինէ հիւսում իլլէմէնէ գարար վիրտի:

Պաքէր բաչանըն եիրմի գատար թապուրլա Արապ գօնագտան պու Նօգթա իւղէրինէ գօշտուղունու վէ պօղաղըն մուհաֆաղասընա մախսուս օլմագ իւղլէ, իսթիքեամ եաբըրմանա միւսարաթ իթտիյինի սէօյլէմիշ տիր:

Թաչ քէսէն մէվգիի բէք մէթին վէ միւհքէմ օլունպ, շարգ ճիհէթինտէ պիր վատի պուլունուր վէ պու վաճինին օրթասընտա թէքէլէր վար տըր: Թաչ քէսէն գարիլէսինին իքի ճիհէթինտէ երեքսէք տաղլար պուլունուպ, պունլար յօնէնին ճէնուպ վէ ճէնուպը շարգի ճիհէթինտէ իքի տուվար մագամընտա տըրլար: Են երեքսէք տաղ, քէօյիւն ճէնուպը շարգիսինտէ պուլունուպ, պիր պուլունգ քիլօմէթրօ ուղագտա չըմալը շարգիտէ տիկէր պիր երեքսէք տաղ վար տըր քի, պու տաղ պիր Նէվի պուրուն կիպի վատիսին չըմալը դարպիսի ճիհէթինտէն իչէրի կիրէր վէ Թաչ քէսէնի գուչատըր: Պու քէօչէնին չըմալ ճիհէթինտէ ուղուն վէ տէրին պիր տէր վար տըր: Օսմանլար գարիլէսին չըմալ ճիհէթինտէ պուլունտան պու քէօչէն պիր պիրինին իւսթիւնէ իւչ թօքբաղ միլլէրին եաբարագ իսթիքեամ վիրտիլէր: Պատէհու քէօյիւն ճէնուպ ճիհէթինտէի տաղլարա իսթիքեամ վիրտիլ, քէնտիլէրի տէ նիհայլէթ քէօյիւն իւլլիտէ միւտաֆաայէ հաղըրլատըրլար: Թաչ քէսէնին զարպ ճիհէթինտէն իւլլ տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ, տաղլարըն էօթէքի տիք սըրթը պուլունուպ պու սըր քէօչէնին գուչ ուղաթմարար: Քէօյիւն ճէնուպ շարգի խտի:

Կուրգո զօլայճա պու նոգթա իւզէրինէ հիւճուժ իթմէնէ դարար վիրտի : Կուրգո հարպ բլանընը պէր վէչնի աթի գուրուու :

Ճէնէրալ Գորլօֆուռն թահթը գօմանտասընտա պուլուռնան պիր գօլ , իքի ալայ վէ իքի թապուր վէ սէքիզ թօրտան իպարէթ օլտուղու հալտէ , կիճէ Չիգանցօլոյա կիտէճէք վէ շաֆագ սէօքմէզտէն պիր չարեէք էվվէլ տաղըն իւզէրինէ հիւճուժէ պաշլաեաճագտը :

Ճէնէրալ Բօշըն թահթը էմրինտէ պուլուռնան պիր գօլ , տօգուղ թապուր վէ սէքիզ թօրտան իպարէթ պուլուռնաուղու հալտէ , շաֆագ սէօքմէնճէ նէկօշէվօտան չըգարագ , վէ նիւմայիշ իթմէք իչիւն պիր միւֆրէզէ պրագարագ , ասքէրին պէօյիւք դըսմըլլա տաղը չէվրմէյէ չալըշաճագ վէ պատէհու Սամանլը մէվգիլինին սաղ եանընա հիւճուժ իտէճէքտի :

Եալէրը հարպ ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆուռն գօլու , սէքիզ թապուր վէ իքի թօրտան միւրէթթէպ օլարագ վէ Չէրնի Վէրքաէն ինէրէք , Գօմարճի վաաիսինէ ինէն թէքէլէրի իշղալ իյլէնէճէքտի :

Իւշ թապուրտան իպարէթ օլան , միրալայ Վասմուռնտըն միւֆրէզէսի թէքէլէրտէն ինէրէք , ճէնէրալ Բօշ գօլուռնուռն սաղ եանը իլէ ճէնէրալ Շուալօֆը սաղ գօլու արասընտա պիր պաղ մագամընտա պուլուռնաճագտը :

Սն թապուր վէ 20 թօրու պուլուռնան ճէնէրալ-մայօր Յիլօգօֆընըն պիր գօլու : Նէկօշէվօ պօղաղընը կէշմէնէ մուվաֆֆագ օլարագ , ինթիաթէն շօնէնին իւզէրինտէ պուլուռնաճագտը :

Էլհասըլ խասանըն պիրինճի վէ իքինճի սիվարի լիվալտը , իքի աթլը պաթարեա իլէ պէրապէր , ճէնէրալ Գուրլօֆուռն գօլուռնուռն սաղ եանը արգասընտա գատէմէլէնէճէք , վէ իքինճի լիվա տախի Գօմարճի վաաիսինէ կիրմէնէ վէ ասաքիրի Սամանլէյնին Տօնի Գօմարճի իւզէրինէ տօղրու չէքիլալիյի գէման խաթթը բիւճաթլարընը քէսմէնէ չալըշաճագտը :

Պու թէտպիրլէրէ կէօրէ Թաշ քէսէն մէվգիլի իւզէրինէ տօղրուտան տօղրուեա օն թապուր բիատէ , օն ալթը պէօլիւք սիվարի վէ գըրգ թօր հիւճուժ իտէճէքտի : Տիկէր ասքէրլէրին միւրբիլէթի , Արապ գօնաղտա վէ Սթրիկտա թօրլանան Սամանլը ասքէրինին Պաքէր բաշայա իմտատա կէլմէլէրինի մէն իթմէքտէն իպարէթ իտի :

Կուրգօ Սօֆիա ճիճէթինտէն արգալարընը մուհաֆագա իթմէք իչիւն , ճէնէրալ Վէլիաւմինօֆուռն թահթը գօմանտասընտա օլտուղու հալտէ , Պուլարօվօտա ալթը աթլը թօրլա պէրապէր պէշ թապուր բիատէ վէ օն իքի պէօլիւք սիվարի ասքէրի վագ իյլէտի : Հիւճուժ խաթթընը սաղ եանընը մուհաֆագա իթմէք իչիւն ճէնէրալը միւմաիլէյ , Աժտէրիսան տրակօն ալայընը Ինթիման շօսէսի իւզէրինտէ քեալին Եէնի խան գարիլէսինէ սէվգ իթտի :

Պու հարէքէթլէր իճրա օլուռնաուղու գէման , ճէնէրալ Գրիւտնէրին ասքէրի Դեկտեմբերին 31ինճի կիւնիւ կիւնտիւղիւն շխտէթլէ Արապ գօնագ խաթթը իւզէրինտէքի Սամանլը մէվգիլինի թօրա թուլաճագ , վէ ալճը ասքէրլէրի իլէ կէօլթէրլէր իտէճէք , վէ պիր թիւֆէնք մէնղիլինտէն զիյատէ իլէրիեէ կիրթմէնէճէքտի : Պու ֆէնըն հարպ թէրթիլի թէմամըլլա մուվաֆֆագիլլէն նայիլ օլտու :

Պաքէր բաշա , ճատուս մէ Ե.Ֆ.Մ. Դուրու Բուպարըն աիւ , Դեկտեմբեր 28տէն պէն 30տէն 31է

զան կիճէ տախի ճէնէրալ Կուրգոնուն հիւճուժ իշիւն իթթիխազ իթտիյի թէ-
տապիրտէն տախի խապէր ալար : Միւշարիլէյն Պաքէր բաշա , քէնտի ասքէ-
թինին պու հիւճուժա տաեանապիլէճէյինէ բէք տէ էմիլյէթի օլմանբալ , Գօմար-
ճինին պու մէվզիլինտէ տէ քէնտիսինի պիր տուզագ իշինտէ զանն խտէրէք , վէ
Միրգօլօյա պիր Բուս գօլու կիրմէսինտէն վէ օրտույի հիւճանուճուն արդասրն-
տան ըիւճաթ եօլունու զաքամասրնտան գօրգարադ , Կեկտեմբեր 31ին սապա-
հար էրբէն Շաքիր բաշայա խապէր վիրտի քի , տաեանմագ միւմքին օլմատը-
ղնտան , էկէր պիր ֆէլաքէթ կէլմէմէսի խաթէնիլիր խտէ , միւմքին օլտուղու
մէրթէպէ չապուգ ըիւճաթ իթմէլի տիր : Լաքին Շաքիր բաշա եա քի ըիւճաթ
օլունուրսա Սթամպօլտա պիր ալշաղլըզ զանն օլունուր տէյի գօլտուղունտան
եախօտ քի մուհարէպէ իթմէք միւմքին տիր տէյի զանն իթտիյինտէն նաշը ,
մուհարէպէյի զապուլ իթմէեէ գարար վիրտի , վէ ճէնէրալ Գրիւտնէրին շէտիտ
թիւֆէնք մուհարէպէսինտէն ալտանարագ զանն իթտի քի , Բուսլար ճէպնէտէն
Արապ գօնագ իւզէրինէ հիւճուժ խտէճէքլէր տիր : Մնուն իշին պիլ ճիւմլէ զուվ-
վէթինի օ նօղթա իւզէրինէ թօրլատը :

Շաքիր բաշանըն պու մուամէլէսի սայէսինտէ , Պաքէր բաշա օ կիւնիւ
պիր խալը վազըթ հալընըզ զալար վէ ասքէրինին պէօյիւք գրամը տիւշմանըն
կիւլէլէրի էօնիւնտէ պուլունտու : Կեկտեմբեր 31ինձի կիւնիւ գուճպարու վէ
շարքնէլէրտէն 300 գատար մագթուլ վէ մշնուհ վուգու պուլմուշ տուր , վէ
Արապ գօնագտա եղըրմըշ օլան ասքէր պիր թիւֆէնք պիլէ աթմագա մշտան
պուլամամըշ տըր :

Օթուգ Կեկտեմբերտէն 31է կիտէն կիճէտէ Բուսլար հարէքէթլէրինէ պաշ-
տեբալ , ճէնէրալ Կուրգօ թէրաֆընտան թէրթիպ օլունան հարպ նիզամը թէ-
մամըլլա իճրա օլունամատը : Պիլճիւմլէ ասքէր գօլլարը , եիւրիւտիւքլէրի էս-
նտտէ քիւլիլէթլի գարա թէսատիւֆ իթտիքլէրինտէն թօրլար կէճ գալտըլար :
ճէնէրալ Գուրլօֆուն գօլու սապահըն անճագ սաաթ ալթըսընտա Ձիզանցօլօյը
թէճալուգ խտուպ , հիւճուժ պաշլամըշ օլտուղունտան , Պաքէր բաշա պունուն
մանօլրատընը աննամըշ , վէ ճէնուպը շարգի ճիհէթինտէ պուլունան տաղը իշ-
ղալ իթտիրմիշ տիր :

ճէնէրալ Բօշըն գօլու , սայքի հարպ նիզամընըն կէօսթէրտիյի սաաթտա
քէնտիսինէ թային օլունան նօղթաեա վասլ օլուպ , Օսմանը մէվլիլինէ գարըը
վաղթինտէ քէնտի նիւմայիլինէ պաշլատը : Խասսանըն Բրէօպրաթէնսքի ալարը
վէ խանէտանը իմքէրաթօրի թապուրու Օսմանըլարըն սաղ եանընը չէվիլմէեէ
պաշլատըլ , ճէնէրալ Գուրլօֆուն տա հիւճուժինէ պէքլէեէրէք , տաղըն իթէ-
մինտէ հաթտըլար :

Միրալայ Վասմուճտըն միւֆրէգէսի , եօլտա պաղը էնկէլէրէ ուղըրաեա-
րագ , էօյլէտէն հէման տէօրթ սաաթ սօնրա ճէնէրալ Բօշըն գօլունուն սօլ եա-
նըլլա պիրլէշէպիլտի վէ մուհարէպէսին սօնունա տօղրու ճիւզի պիր մուհարէ-
պէեէ կիրիշտի :

Եալէրի հարպ ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆուն գօլու տախի եիւրիւտիւյի զէ-
ման պէօյիւք միււքիլաթա թէսատիւֆ խտէրէք , անճագ իքի թօրլա մուհարէ-
պէ : Էստիլա օտու : Հայ պու քի հէր նէ գատար պու իքի գօլլար կէ-
ճի :

խտէ եօրլար տէյու, մէվգիի մէգքիւրու չաքուգ թախլիյէ իթտիւէր: ձէնէրալ Թիւօզօֆօնուն գօլունա կէլինճէ, Թիւրքէլին կիօղիւ էօնիւնտէ տաղարտան աշաղը ինտի, սայքի վատինին իչինտէ թօբլանտը վէ տիւչմանն իւզէրինէ չէտիտ պիր թէէսիր հասըլ իթտի:

Հիւճոււմ սապահ սաաթ օնտա պաշլատը: ձէնէրալ Գուրլօֆօն գօլու Օսմանը մէվգիինէ եազլաշնճա թօք վէ թիւֆէնք աթէշիլլէ դապուլ օլունտու խտսանն Վօլինի ալայը ճէսուրանէ հիւճումէ աթըլտը վէ Բէթէրսպուրկ կըրնտիյէ ալայը տախի Օսմանըլարըն սօլ եանը իւզէրինէ տօղրու պիր չէվիւրմէ հարէքէթի իճրա իթտի: Պու իքի ալայ տախի չէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշիլլէ քէնտի հիւճումէրինի իճրա իթտիւէր: Պաքէր բաշանն աքէրինին սօլ եանը չէվիւրմիշ օլտուղունտան, աաքըրի միւրգումէ հիւճումէ մուգալէմէթ իթմէ եիպ, պիրինճի թէքէտէն գարմագարը չէքիւտիւէր, վէ կէօյա իքինճի թէքէլ իշղալ իթտիւէր: Պու աքէր Վօլինի ալայը թէրաֆընտան թաադիպ օլունտաբազ վէ բէշ տէր բէշ սօլ եանը չէվիւրէքէ, պու եէնի նօղթա իւզէրինտէ տաեանամանըպ, գարմագարը չէքիւտիւէր վէ մէվգին անախթարը մագամընտա օլան մէգքիւր եիւքսէք տաղը Բուսլարա պրագտըլար: Պու մուհարէպէ էսնասընտա Վօլինի ալայընն գօմանտանը պղրընա եարալանըպ, պիր ազ րանաթ իթմէք իչլուն գար իւզէրինտէ եաթմըշ օլմաղլա, պուրատա տա իւսթ իւսթ իքի գուրչուն եէտի:

ձէնէրալ Գուրլօֆ բէք սարը վէ գար տօլու օլան պիր արադի իւզէրինտա վուգու պուլան պիր հիւճումըն եօրկուճուղունու ալմաղա աքէրինէ վագըր վիւրմէք իչլուն տուրտու: Պու իսթիրահաթ բէք մինասիպ կէտի, զիրա Օսմանըլար, բիւճաթ եօլլարընն թէհտիտ ալթընտա օլտուղունու կէօրէքէ, Տօնի Գօմարճիտէ օն թապուր գատար աքէր թօբլամըշ օլմաղլա, պու աքէր Բէթէրսպուրկ կըրնտիւէրի իւզէրինէ հիւճում իթտիւէր: ձէնէրալ Գուրլօֆ տէրագապ տիկէր իւշ թապուրա մէգքիւր կըրնտիւէրէ խմատ իտէքէք, Օսմանըլարըն հիւճումու բէտտ օլունտու վէ պէօյիւք թէլէֆաթ վիրտիրիւտի Պու վագաստէն սօնրա միւմաիլէյի ձէնէրալ, Մալգօլէօ գարիյէսինի գապի իթտի վէ օ վագըրթ աքէրինի տուրտութաու, զիրա կիճէ օլմայա պաշլայօրտու:

ձէնէրալ Բօշ, ձէնէրալ Գուրլօֆուն հիւճումու շիտտէթլէնտիրտիյինտէ սօնրա մուհարէպէեէ կիրիչէճէքտի: Էօյլէտէն իքի սաաթ սօնրա թաշ քէսէնի ճէնուպը դարպիսինտէ պիրինճի թէքէնին ալնտօղընը կէօրտիւքտէ, մումաիլէյի ձէնէրալ աքէրինի գալտըրըպ, պէշ թապուրունու հիւճումէ սէվլ իթտի Նէրին միւնասիպէթինտէն իսթիֆատէ իտէքէք, պիր նիֆէր պլիւէ դայպ իթմէքսիլին աքէրինի տիւչմանն իսթիհքեամաթընա օթուգ աաթ մէսաֆէ գալընճայա գատար իլէրիլէթտի, վէ էօնիւնտէքի իւք թապեայա հիւճում իթտիւտի: Պիր գաշ տագիգէ էվլէլ, Բուսլարըն պիր գումպարասը կիւզէլճէ նիշա ալընարագ աթըլմըշ օլմաղլա, պու թապեանն իչինտէ պիր ճէպանէ սանտըղընն բաթլաթմըշ օլտուղունտան, պու վագասա իսթիհքեամաթը մէգքիւրէտ պուլունան մուհաֆըղ աքէրինի խալիտէն խալի երլարըմագա պաշլամըշ ըտը Պինասլէրին, մէգքիւր մուհաֆըղ աքէրի Բուս բիատէ աքէրինին գահրամանճա վէ բէք միւնթաղամ սուրէթտէ իլէրիլէմէսինի կէօրիւնճէ գօրգտու, վ Բուսլար 200 մէթրօ ուգաղըրդա կէլտիքտէ, պրագըպ գատար:

Իշթէ պու սուրէթի

Իւզէ տօղրու, Թիւր

աֆրտա պու

լուսնան պիւ ճիւղէ մէկագի Բուսլարըն եւտը զապթընտա պուլունտու : Պաքէր բաշա ճէնուպը շարդի տաղընըն ալընտըղընը կէօրիւնճէ , քէօյիւ պօշալթմըշ վէ րիւճաթէ պաշլամըշտը . պու րիւճաթ էվիէլա սուրէթը միւնթաղամատէ վու- դու պուլտուգտան սօնրա , եավաշ եավաշ գարըշմաեա պաշլատը , չէլէ քի ա- բաղինին կիւճիւքլէրի , Բուսլարըն երիւրէլիւշիւնիւ տուրտուրթմադտա վէ չօգ դար պուլունմադտա վէ կիճէ իւսթէ կէլմէքտէ օլտուղունտան , Սամանլըար էլի քէօթիւ Տօնի Գօմարճիյէ տիւշտիւլէր :

Շաքիր բաշա , Թաշ քէսէնտէ սէպգաթ իտէն վազաայը իշիթտիքտէ , օր- տուլու գուրթարմագ իշիւն միւմքին մէրթէպէ չապուգ դաշմադտան պաշգա չարէ օլմատըղըն աննատը : Գօմարճը մէշտանը արգա թէրաֆտան ալընըպ , էթրաֆընտաքի պաղլար թուրթուլմուշ ըտը : Դեկտեմբեր 31ի ազշամը Սաման- լըար Արապ գօնադ վէ Շանտօրնիք կիպի ալընմադ մէվգիլէրի վէ պին տիւրիւ- ղաշմէթլէ եարըլան թապեալարը թէրք իթտիլէր , վէ օ կիճէ բիտտէ , սիվարի թօրճու գարմագարըշ Բէթրիչէվօ եօլունուն իւզէրինէ տիւշտիւլէր : Պաւ քէք Ֆէնա պիր պօղիւնլուգ իտի , եէրլէրտէ գար աօլու օլտուղունտան , բաշաթ դաշլըմաեօրուտու . քէսիկն պիր րիւղկեար էսէրէք Սամանլը աքէրինին բարշա ըարշա երթթըլմըշ բուպալարընըն իշինէ ուֆագ ուֆագ պուգ բարշալարը տիւ- շիւրմէքտէ իտի . սօուգ օ գատար շէտիտ իտի քի , պու եօլուն իւզէրինտէ պօ- լունա տօնմուշ ինսան նաշէլլէրի տօլտու . րիվայէթ օլունտուղունա կէօրէ , օ կիճէ տօնանլարըն առէտի 1700 նէֆէրէ գատար պալիղ օլմուշ տուր : Պու մու- նարէպէտէն սօնրա սէքիզ կիւն Գօմարճի վատիսինտէ տուրան պիր մուխպիլին թիվայէթինէ կէօրէ , պու նաշէլլէրի կէօմմէեէ վաղըթ պուլունմատըղընտան , Պալգան գուրալարը վէ Պուլկարիսթանըն պիւ ճիւղէ ազ պապա վէ գաքկալա- րը պուլկարըն հէմէն քեաֆֆէսինի կէտիլէր :

Ճէնէրալ Կուրգօ 1878 սէնլսի Յունվարըն պիրինճի կիւնիւ հարէքէթինէ տէվամ իթմէք իշիւն , պիւ ճիւղէ թէտապիրի իթթիխաղ իթմիշ իսէ տէ , միւշ- քիւլաթը մատտիյէտէն տօլայը , թաադիպ իսթէտիյի կիպի իճրա օլունամատը : Եթէր իտի քի , ճէնէրալ Տանտըվիլին գօլու տաղլարտան ինտիքտէն սօնրա , տիւշմանըն խաթթը րիւճաթըն քէսմէք իշին Բէթրիչէվօ իւզէրինէ տօղրու եիւ- թիւսիւն : Տիկէր թէրաֆտան խաասա սիվարի ֆըրգասընըն իքի լիվասը Ձէրքէպ քէօյիւնտէն Սմօլքօյա կիտէճէք , վէ Թիւրքլէրին արգա թէրաֆլարընա տօղ- րու երիւրեւեճէք վէ եախօա եանտան հիւճոււ իտէճէքտի : Պիր թէրաֆտան ճէնէրալ Կուրգօ Տանտըվիլին գօլու իլէ բէք տօլաշըգ պիր եօլտան մուխապէ- ռէ իթտիյինտէն , մալիւմ պէր ֆէլաքէթտէն տօլայը Եթրօրօլա կիրմիշ օլան միւ- շարիլէշ ճէնէրալ Տանտըվիլ , Կուրգօտան կէլէն մալիւմաթ վէ էվամիլի բէք կիւճ ալտը . տիկէր թէրաֆտան սիվարի աքէրի տաղըգ պիր մաշալտէ էօյլէ միւշքիլաթա ուղրատը քի , հէր նէ գատար չալըշտը իսէ տէ , եաեըլամատը վէ քէնտիսինէ թէվտի օլունան իշի պէճէրէմէտի :

Պու հալտէ եալընըգ պիր եօլ իւզէրինտէ թաադիպ վուգու պուլուպ , մէմ- լէքէթին սարըլըղ սայէսինտէ Պաքէր բաշա , ֆիրար իտէն օրտունուն իշին- տէն սէքիզ թապուր գատար էն ալա աքէրի այըրտը , վէ գարըշ գարըշ պու- լունտուղու մաշալի մուհաֆագա իթտի , վէ պու սուրէթլէ բաշաի միւշարի- լէյին շէճաաթ վէ թաաննիւտի սայէսինտէ Սամանլըար , Թաշ քէսէն մաղլու- պիլէթը գաթիաընտան սօնրա վիրտիքլէրի թէլէֆաթտան ազ պիր թէլէֆաթ

իլէ րիւճաթ իթմէեէ մուվաֆֆադ օլտուլար : Լաքին ասաքիրի Օսմանիյէ օն գըթա թօք պրապար վէ 1500 դատար եէսիր վիրտի :

Յունվարըն իքինճի կիւնիւ Թիւրքլէր թաադիպ օլունտուղու վաղըթ , վէ տիւմտար ասքէրիյլէ վուզու պուլան պիր չարդա մուհարէպէսի էսնասընտա : ճէնէրալ Գաթալէյ թէլէֆ օլտու վէ ճէնէրալ Ֆիլօղօֆօֆ աղըրճա եարալանտը : ճէնէրալ Գաթալէյ , էրիքեանը հարպ վէ մայէթիյլէ պլրապէր , բիշտար ասքէ , րին պաշընտա պուլունան պէօլիւյիւն էօնիւնէ տօղրու եիւրիւմէքաէ իտի : Բէթ-րիչէվօ պօղաղընա եաղլաշտըղը դէման , Թիւրքլէր 700 դատէմ ուղաղըրդտան թիւֆէնքլէ չէտիտ աթէշ իթիրլէր , վէ պու աթէշի պաշըրճա ճէնէրալըն մա-եէթ մէմուրիյնիւն տօղրուլթտուլար : Էն էվվէլ ճէնէրալ Ֆիլօղօֆօֆ վուրու-տու , վէ սօնրա ճէնէրալ Գաթալէյ թէլէֆ օլտու : Մայէթ մէմուրիյնի , ճէնէ-րալ Գաթալէյին ճէնէտինի գալտըրըպ վէ եարալը պուլունան ճէնէրալ Ֆիլօղ-ֆօֆու կէօթիւրիւպ , բիտաէ ասքէրինին արգասընա չէքլտիլէր , քի պու աս-քէր տաթի տէրադապ խաթթը հարպ հէեէթինտէ եանըտը :

Ֆըրգանըն դօմանտանը տէրիւնտէ իտէն ճէնէրալ Գուրլօֆ , Վօլլինի ալա-լընտան իքի թապուր սէվզ իտէրէք , պու ասքէր մէվզինին սօլ եանընը չէ-վիրմիշ օլտուղունտան , Օսմանլըլար օրասընը թէրք իթմէեէ մէճպուր օլտու-լար : Պու մուհարէպէ պիր սաաթ տէվամ իտուպ , Բուսլարտան պիր գաշ մադ-թուլ վէ մէճրուճ վար իտի իսէ տէ , պունլարըն իչինտէ իքի ճէնէրալ պուլու-նուեօրուտու :

Յունվար իւչտէ Բէթրիչէվօ հիւճումէ ալընարադ , Օսմանլըլարըն թաա-դիպի տէ խիթամ պուլտու : Շաքիր բաշանըն օրտուսու պու թաադիպտէն գուր-թուլմուշ օլտուղունտան , ճէնէրալ Կուրդօ արթըզ օնուն եազասընը պրազմալը թէնսիպ իյլէտի . օ դէման քէնտի նաղարը տըզպաթը թէմամըլլա Սօֆիա իւ-ղէրինէ հասը օլունմուշուտու :

Բուսիա օրտուսունուն հարաքեաթը վաղըասընը սուրէթը միւքէմմէլէտէ անլաթմազ իչիւն շունու տա տէրիզ քի , պարօն Գրիւտնէրին թահթը դօման-տասընտա պուլունան պիլ ճիւմլէ ասքէր , Յունվարըն իք կիւնիւ սապաճ սա-աթ ալթըտա Օսմանլըլարըն Արապ դօնազ մէվզիինի թէրք իթիրքլէրինի կէ-րէրէք , պուլունտուղու մէվազիտէն տէրադապ ինտի , տիւլմանըն պիլ ճիւմլէ իսթիւքեամաթընը գապթ իթտի , վէ օ կիւնիւ Գօմարճի մէյտանընտա ելրլէ-տի , վէ Տօլնի Գօմարճի քէօյիւնիւ իչղալ իտէրէք , խաստա բիտաէ իւչիւնճիւ-ֆըրգա իլէ տօղրուտան տօղրուեա պիրլէշտի :

Ճէնէրալ Տանտըվիլին գօլու տաթի Յունվար Չաէ տաղլարտան ինուպ , Սլաթիցայը իչղալ իտէրէք , մէվզիի մէզքիւրտէն Բանմանլըեա , րիւճաթ իտէն ասաքիրի Օսմանիյէի թաադիպ իթտի :

ԿՕՐՆԻ-ՊՈՒԿԱՐՕՎՈ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Թաշ քէսէն էթրաֆընտա պալատէ զիքր օլունան մուհարէպէ իճրա օլունա պալատ իքէն , Թաշ քէսէն իլէ Սօֆիա արասընտաքի եօլուն օրթասընտա չօսէն իւղէրինտէ տիկէր պիր մուհարէպէ տահա վուգու պուլուպ , պու մուհարէպէ ֆէննը հարպճա բէք օ դատար էհէմմինէթլի տէյիլ իտի իսէ տէ , Սամանլար իլիւն բէք զանլը օլտու : Զիքր իթտիյիմիզ վէհէ իլէ ճէնէրալ Վէլիամֆի ֆուն պէշ թապուր , պիր գաղաղ լիվասը վէ տօգուղ թօքտան իպարէթ օսն գօլու Գեկտէմբեր ՅԱտէ Կօրնի-Պուկարօվօ մէվզիլի իւղէրինէ տօղրու կիլիպ տէրադապ օրատա իսթիհքեամլար եարմըշտը :

Երթէսի կիւնիւ պիր Սամանլը միւֆրէգէսի պու գօլուն իւղէրինէ հիւճում միշ օլուպ , մէքքիւր միւֆրէգէ Սօֆիատան չըգմըշ , վէ շէհրը մէքքիւր վասիլ Սաման բաշանըն թահթը գօմանտասընտա պուլունմուշ օլտուղու կիպի , 13 թապուր ասքէրտէն վէ սէքիզ թօքտան իպարէթ իտի : Սամանլըար Տօլ-Պուկարօվօտա քէօքրիլիւ կէհէրէք , էվվէլա Բուս մէվզիլինին ճէպհէսի վէ եանը էօնիւնտէ եաեըլտըլար վէ սօնրա մէվզիլի մէքքիւրուն սաղ եանընը էվիլիմէեէ պաշլատըլար : Հէր նէ գատար գուրշունլարը հէր թէրաֆտան Բուսարա եէթիլիպ , Բուս գօլունուն ահվալի բէյ տէրբէյ կիւճէշտի իսէ տէ , Բէն-վէ Թանպօֆ ալպլարընըն նէֆէրլէրի գօմանտանլարընըն էմրի իւղէրինէ , Բիւրքլէրին զայէթ իւլ զայէ շէտիտ աթէշինէ սայքի մուգապէլէ իթմէտիլէր :

Ասաքիլի Սամանիյէ պու ատէմի մուգապէլէտէն զայրէթ ալարադ , վէ տատէ չօղլուգլարընը (պէշ պինէ զարշը սէքիզ-տօգուղ պին նէֆէր) կէօրէք , շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշինտէն սօնրա , հիւճում թէրթիպինէ կիրիպ , Գիւճանըն իսթիհքեամլար իւղէրինէ եիւրիւտիլէր : Բուսլար եինէ հիշ պիր շըգարմաեարադ , Սամանլըարը պրագաըլար քի եագլաշընլար . սօնրա էլ-գատէմ ուղադըղա գատար կէտիքլէրինի կէօրիւնճէ նալէհան հէքսի տէ ա-սաղա գալըպ , պաշլարընը մէթէրիսլէրտէն եօգարը թութարադ , պիր գաշ ալպիլգէնին իլիմտէ խայլիճէ նէօվպէթ աթէշի իճրա իթտիլէր : Թիւրքլէր սըգ ալիզիլմիշ օլտուգլարընտան , պու թիւֆէնք աթէշի բէք տէհշէթլի սու-թիլտէ : հիւքմիւնի իճրա իտէրէք , պիրինճի սաֆլար հէման քեաֆֆէթէն խա-տապ օլտուլար : վէ իւշ քայըն պիր բայը գատար էֆրատ մագթուլ վէ մէճրուհ իւղէրինէ :

Օ զէման Բուսլար իսթիհքեամլարտան տըշարը աթլայըպ , սիւնկիւ իլէ Գիւճան իւղէրինէ հիւճում իթտիլինտէն , տիւշման տաթի պիր գաշ տագիգէ իլիմտէ տիւշն քիւլլիյէթլի մագթուլ վէ մէճրուհու կէօրիւնճէ գօրգուպ պու հիւճումուն էօնիւնտէն գաշմաեա պաշլատը : Եիրմի գատէմէ գատար իսթիհքեամլարա եագլաշան պիր գաշ Թիւրքլէրին քեաֆֆէսի տէրնալ թէլէֆ օլուն-տուլար : Լաքին ճէնէրալ Վէլիամֆի քէնտի զայիֆիլինի տէ պիլտիլինտէն ,

դաւան աստքերի Օսմանիյէյի եաւընդ շէտիտ պիր թիւֆէնք ակէշի վէ լայըվ-
լը պիր թօք ակէշի իլէ թապզիպ իթտի վէ միւֆրէզէսինի թէքար իսթի-
քեամլարա սօգտու :

Թապզիպ իտէն Գաւգասիա գազագ լիվասը պիր ազ սօնրա տուրտու, դի-
շա (Օսման բաշա Հաճի Գարաման Տէրէ քէօքրիւսիւնտէ Տօշնի-Պուկարօլտա
պիր մեզտար ասքէր պրագմըշտը վէ Հայըն տախի կէշիտի եօգտու :

Օսմանլըլար , բէք Հապուգ խիթամ պուլան պու մուհարէպէտէ քիւլիւ-
եթլի թէլէֆաթ վիրիպ , պին ալթը եիւզտէն դիատէ մէճրուհ Սօֆիայա կէօ-
թիւրիւտի , վէ սէքիզ եիւզտէն դիատէ նաշէ մէլտանը հարպտա գալտը : Իս-
թիւքեամաթ արգասընտա պուլունան Բուսլարըն զայաթը մազթուլ վէ մէճրուհ
243 նէֆէր անճազ վարտը :

Պու մուհարէպէտին ումուլմազ նէթիճէսի Թիւրքլէրին իւզէրինէ պիր սու-
թէշսիրի մուճիպ օլուպ , Սօֆիանըն թէլպիլմինէ տէլալէթ իթտի : Ատաշընըն
շէրէֆինէ չըգըշաճաղընը վէ մէգքիւր շէշրի իքինճի պիր Բլէլա եաբաճաղըն
էօլիւնէն Օսման բաշա պու իւմիալէրինի պիր գաշ տազիգէ իշինտէ զայպ իթտի :

ՍՕՖԻԱՆԸՆ ՃԷՆԵՐԱՆ ԿՈՒՐԳՈ ԹԷՐԱՖԱՆՏԱՆ ԻՇՂԱԼԸ

Յունկարըն իքինճի կիւնիւ ճէնէրալ Կուրգօ , խասսա պիրինճի քիւստէ
Փըրգասընը վէ Գօզլօֆ ալայընը վէ խասսա ավճը լիվասընը Սօֆիա իւզէրինէ
տօղրու սէվգ իթտի : Պիլիթի քի Սաման բաշա , էթրաֆընա տաղըթմը պի-
ճիւմէ աօքէրինի եանընա ճէլպ իտէրէք , շէշը մէղքիւրու մուհաֆազա իթ-
մէք իշիւն օրատա քիֆայէթ իտէճէք գուվէթ թօքլամաղա Հալըշմագտա խտի
Էվլէլա պու աօքէրին թօքլանմասընը տէրապապ մէն իթմէք լաղըմըտը , սօն-
րատա Բլէլա վէ Սրխանիյէ օրտուլարը իշիւն տէրանպար իտիլմիլ քիւլիլէթի
գալիսիւրէյի պօշալթմազ իշիւն Սաման բաշաեա վաղըթ պրագմամաեա պաղմաղ
խտի :

Էվլէլա ճէնէրալ Բօշըն թաշթը գօմանտասընտա օլան իքի ալայ վէ պա-
տէնու Գօզլօֆ ալայը իլէ խասսա ավճը լիվասը եօլա չըգըպ , Սէմէնօվքի ա-
լայը իլէ խասսա ավճը ալայը , թօքճուլարըն տաղտան ինմէսինէ եարտըմ իթ-
մէքտէ օլտուգլարընտան , իրթէսի կիւնիւ հարէքէթէ պաշլատըլար :

Ճէնէրալ Բօշըն գօլու սապանըն սաաթ իքիսինտէ Թաշ քէսէնտէն հարէ-
քէթ իտէրէք , ազշամ Վրաթտէպնա քէօլիւնիւն եանընա վարտը : Օրատա պու-
լունան քէօքրիւ իւշ թապուր բիատէ վէ ալթը եիւզ գատար սիվարի աօաքիթի
Օսմանիյէ թէրաֆընտան իշղալ օլունմուշ օլուպ , Օսմանլը բիատէսի իքի թէ-
րաֆտա գաղըմըշ օլան քիւլիւք խէնտէքլէրտէ պուլունմագտա խտի : Ճէնէրալ
Բօշ կիճէ օլունգտան Էվլէլ , պու կէշիտի զապթ իթմէյի Փիքրինէ գօլտուղուն-
տան , շօսէ եօլունտան տօղրուճա իւշ թապուր ավճը աօքէրի իլէրինէ սէվգ
խտուպ , պունլարա պիր պաթարեա տա թօք վիրտի : Պիր թապուր ավճը իլէ
պիր ալայ տախի սօլ ճիհէթէ տօղրու չըգարըպ , բրէնա Պօտօլէնքի Հայտա պիլ-

կէջիտ արտաւաւ — Եւ տախտապ պուզուին իւզէրինտէն կէշմէնէ վէ Թիւրքլէրին սաղ եանը իւզէրինէ հիւճուժ իթմէնէ էմր ալուր Խամայիլօվօքի ալայը իլէ թօր-
նուլարըն պագիյէսի ինթիաթ պուշունմագ իւզըն շօսէնին իւզէրինտէ տուր-
տուլար :

Շօսէ պօշունտան կիտէն գօլ , խանէտանը իմբէրաթօրի ալճը թապուրու-
նու պիւրինճի խաթթ ալագ խոուպ , տիկէր իքի թապուր և տախի իքինճի խաթ-
թա տուրտուրտու : Պուշարըն արգասընտան կէշէն թօրնուլար պին մէթրօեա
դատար քէօրրիյէ եագլաշըպ աթէշ իթմէնէ պաշլատըգտան չօգ կէշմէտի տի-
կէր պիր պաթարեա տահա կէլէրէք , ալճը թապուրունու սօլ ճիհէթինէ սօզ-
ու կիտէրէք , իքի պին մէթրօ մէսաֆէտէն աթէշ եագտըրմահա պաշլատը :
Կիճէ տէ իւթթէ կէրէքտէ խաի : Սամանլըար տախի շէտիտ պիր աթէշէ պաշ-
լանըպ : դանն խոէրօին մէզքիւր կէշէտի նիհաեթ տէրէճէյէ դատար մուհաֆա-
ղա իթմէնէ նագըր խաիլէր : Լաքին թիւֆէնքլէ թօր աթէշլէրի շէտիտն ճէպէն-
տէն տէվամ իթմէքտէ օլտուզու սըրատա , սօլ ճիհէթան կէշմէք իշիւն էքէյի-
նէ ուշդուս պիր մահալ պուլտու , վէ հէր նէ դատար պուզ քէք դալի տէյիլ
խաի խէտէ , սօլ զըքընա կէշմէնէ պաշլատը : Թիւրքլէր պիր չօգ Բուս թա-
պուրլարընըն չայըն օ պիր զըքընա կէշմէնէ մուվաֆֆազ օլտուգլարընը կէօ-
րիւնճէ , Սօֆիա դալէլլէրինէ չէքիլմէնէ մուսարաաթ իթաիլէր , վէ չէքիլաթ-
լէրի վագըթ քէօրրիյէ աթէշ վիրտիլէր խէտէ , Բուս ալճըլարը «հուրրն» սէ-
տալարընյա ալէվլէրին իշինէ աթըլըպ , աթէշի տէրագապ սէօնաիւրտիւլէր :

Կարանլըգ պասմըշ օլտուզունտան , տիւշմանը գօվալամագ միւմբիւնսիզ
օլմուղա , ճէնէրալ Բօշըն գօլու , Թիւրքլէրին ըիճաթ իթտիքլէրի գէման աթէ-
շ վիրմիշ օլտուգլարը Վրաստէյիա գարիյէսինին գուրպինտէ կիճէլէտի :

Յունվարըն իւշիւնտէ ճէնէրալ Կուրգօ , պիզգաթ Սամանլը իսթիհքեամա-
թընը քէշֆ իթտի : Սօֆիա 40-50 պին նուֆուս էհալլիի հալի օլան պէօյիւք
պիր շէհր օլուպ , պու էհալլինին սայքի նըսֆը Միւսլիման ըտը :

Պու շէհր էյի եարըլմըշ օլուպ , Նիշ , Բատօմիր , Օրխանիյէ , Նսլիմա վէ
Ֆիլիպէնէ կիտէն շօսէլէրին պիրլէշտիլի նօզթատա մէվգիսինին ֆէննը հարպճա
պէօյիւք էհէմիլիէթի վար տըր , վէ պուշունտան էվիլէքի մուհարէպէլլէրտէ Սաման-
լըար պու շէհրին մուհաֆաղասընա զիտտէսիլլէ դայրէթ իթմիշ օլտուգլարըն-
տան , 1434 սէնէսինտէն պէրու հիշ պիր խըրսթիան օրտուսու օրաեա կիրմէ-
միշ խաի : 1829 սէնէսինտէ Բուսլար Ֆիլիպէ իլէ Թաթար բագարճըղը դապթ
թմիշլէր խաի խէտէ , Սօֆիայա դատար վարտմամըշլարաը : Հալ պու քի 1877
սէնէսի Յունիս այընտա Բուսլար Թունայը կէշտիքլէրինտէ , Սամանլըար 1849
տա շէհրին էթրաֆընտա դաղըմըշ օլան խէնտէքլէրին իսթիհքեամ վէ մուհա-
ֆաղա իշիւն քիֆայէթ իթմէնէճէյինի անրահարազ , ալթը թապեա տահա եար-
տըլար , տէօրտիւնիւ Օրխանիյէ եօլու իշիւն , պիրի Բատօմիր եօլու իւզէրինտէ
վէ ալթընճըսը տախի Նիշ եօլու իւզէրինտէ : Պու իսթիհքեամլարըն ինչաը ի-
շիւն իքի այ սէքիլ պին Պուլկար չալըշմըշ վէ օն իքի օլա թօրույա տօնատըլ-
մըշ տըր :

Ճէնէրալ Կուրգօ , չու իսթիհքեամըն նէ էքսիք եէրի օլտուզունու չարու-
նազ ֆարգ խոուպ , տէյիլ քի եալընըղ չըմալ ճէպէսի իւզէրինտէ հիշ պիր իս-
թիհքեամ եօգ խաի , հաթթա օ թէրաֆտա ինթիաթ իշիւն հիշ պիր թէտալիք
պլլէ իթթիխազ օլունմամըշ ըտը : Պինապէրին պու թէրաֆտան հիւճուժ իթ-

մէհէ դարար վիրուպ, ճէնէրալ Վէլիամինօֆա էմր իթտի քի, Գուժանիցա դարիցէսինէ կիթսին վէ պիլ ճիւմէ մուհարէպէնէ կիրիշէճէք օլան ասքէր օրայա թօրլանընճա, Յունվար պէշտէ հիւճումէ պաշլաորն : Վէլիամինօֆ տէրագապ հօլա չըդարագ, Յունվարիւշտէ Սօֆիանըն չըմալ ճիհէթինտէ կիճէլէտի : Օրբ րատա իքինճի խասսա սիվարի ֆըրդասընըն իւշիւնճի լիվասը ճէնուպը շարգիլի յէ տօղրու կիտէրէք, Ֆիլիպէ չօսէսի իւղէրինտէ Ձիֆթլիք Ձարտագլը քէօբրիւսինիւ իշղալ իթմէքտէ վէ պու սուրէթլէ Սօֆիա ասաքլրի մուհաֆըզա սընըն թարիդի ընճաթընը դարամագտա խի :

Գեկտեմբերին նիհանէթինէ դատար պու շէհրին էհալիսի, հիշ պիր խրիսթիան օրտուսու Սօֆիայը դապթ խտէմէղ իթիդատըլլա քէմալը էմնիյէթ իւղրէ վաղըթ կէշիրմիշ օլտուղունտան, պիր տէ Կուրգօնուն օրտուսու Պալզանլարը կէշինճէ, էհալի հէնէճանա տիւշտիւ վէ Օսման բաշանըն Պուկարօլտան մագլուպիյէթի իշիթիլտիքտէ, պու հէնէճան, գօրգու վէ թէլաշա միւպլտտէլ օլտու վէ Վրաշտէֆա քէօբրիւսիւ տէ իշղալ օլտուղու կիպի, արթըգ խէվֆ ու տէհշէթ նիհանէթ տէրէճէնէ վարտ :

Շէհրի մէղքիւրտէ իպամէթ իթմէքտէ օլան եիրմի պին Նսլամ էհալիսի իլէ օրատա երզըրմը պուլունան միւթէատտիտ խասթա վէ եարալըլարըն թալիլիյէ վէ նաղլի իշիւն տէրագապ Նրիսթիանլարըն արագա, պէկիր, սըղըր, մանտա հէր նէ վար խտէ, հէբսի տէ անկարիայա ալընմըշ արբ : Սօֆիա, դարպի Պուլկարիսթանըն պէօյիւք խասթախանէսի մագամընտա պուլունուպ, հօլար դաբանմաղտան էվլէլ Բլէֆա օրտուսու վէ մուախիարէն Օրխանիյէ վէ Արապ գօնագ օրտուսու, պիլճիւմէ խասթա վէ եարալըլարըն օրաեա իրալ իթմիշէթ խի : Յունվար իքիտէ Սօֆիա սէյեար խասթախանէլէրինտէ 6,000 նէֆէր թէտալի խիլմէքտէ օլուպ, պունլարտան 3,000ի արալ թաբալ արապալարա եիւքլէթիլէրէք, քէսիլն պիր սօուգ հալատա ֆէնա հօլարտան կէթիլիւլմիշ օլմաղա, էսնաի բահտէ պիր պէօյիւք գըսմը թէլէֆ օլմուշ տուր :

Նրիսթիան էհալիսի, հէր կիւն Ձէրքէսլէրին շէհրին էթրաֆընտա եանլընլար իթտիքլէրինի կէօրէրէք, օտա քէնտի հալինտէն բէք էմին տէյիլ խի : Ֆրանսա, Աւսթրիա վէ Նիթալեա գօնաօլու վէքիլէրի, գօմանտան միւթէտարըն ֆըն ֆիքրինի անլամագ վէ ումումէն Նրիսթիանլարըն վէ պիլ խասսա քէնտի միլլէթտաշլարընըն հալ ու հայաթընը թէէսին իթմէք իշիւն մուախիլէյին նէգտինէ կիթտիլէր : Օսման բաշա շէհրտէն չըղըպ կիթմէլէրինի գօնաօլուարա նա սիհաթ իլլէտի . զիրա, տէր խի քի պու շէհրի սօն տէրէճէյէ դատար մուհաֆաղա իթմէք նիլէթինտէ տիր, պիւթիւն էվլէրի Թէէյէ վիրմէք իսթէր, վէ պիլ ճիւմէ ճէպհանէլէրի բաթլատարագ Բուսարա չէօբ պիլլէ պրագմամագ արգու խտէր : Պունուն իւղէրինէ գօնաօլուար քէնտի միլլէթտաշլարընըն նաղ ու հարէքէթի իշիւն արապալար վէ պէկիրլէր իսթէտիլէր : Օսման բաշա պունլարա 30 դատարէ արապա թէտարիք իթիլինտէ, օնլար տախի արթըգ նէ օլուրսա օլտուն, կէրէք քէնտիլէրի վէ կէրէք միլլէթտաշլարըն Սօֆիատա գալաճապարընը պէեան իթտիլէր :

Լաքին Յունվար իւշտէ Բուսալմը ասքէրինին շէհրին իսթիհեամսը պունունան չըմալ ճիհէթինտէ եանլարընը կէօրտիւքտէ, վէ Ֆիլիպէ չօսէսինն տախի աչըգ օլմատըղընը իշիթտիքտէ, Օսման բաշա հէնուղ աչըգ դալան Բաթումիր հօլունտան գաշմագտան պաշգա պիր շէյ տիւշիւնմէտի . Նսլամ էհալիսի

Քէնտի ասքէրի էօյլէ սարք Պալդանլարը կէշտիքտէն վէ կիւնլէրլէ տաղլար ի-
չինտէ էօլէսիյէ չալըշտըդտան սօնրա, իսթիրահաթա վէ հըֆղ օլաճագ եէրէ
միւհիթաճ օլտուղունտան, ծնլարը շէհրին խանէլէրինտէ իսքեան իթտիրտի, վէ
իսթիրահաթ իչիւն ալթը կիւն մէօհլէթ վիրտի. քէնտիսի տէ պու միււտտէթտէ
զախրէ թօրլամանըն սուհուլէթինէ վէ էչեա իլէ թօրլարըն Պապա զօնագ կէ-
շտիքտէն նազլ իթտիրմէնէ պաղաք քի պու իշ չօղ վաղթա միւհիթաճաղ :

Շէհրը մէզքիւրուն ալընմասընտան պիր գաշ կիւն սօնրա, ճէնէրալ Կուր-
դօ Գ Յունվար թարիխիյլէ Կրան տիւք Նիզօլաեա իրսալ իյլէտիյի պիր բարօր-
թօտա շէօյլէ եազմագտա խտի :

«Շիրմտի ասքէր Սօֆիատա իսթիրահաթ իթմէքտէ օլուպ, պէն եարըն 10
Յունվարտա պուրատան հարէքէթ խտճէյիմ. Զաթէն խայլի ասքէր գօլլարը
քէնտի հարէքէթլէրինէ պաշլամըշլար տըր :

«Գարարաշտըրտըղըմ հարպ նիզամընտան, ամէլիաթը հարպլիէնին բլանընէ
օլտուղունու. զաթը էսալէթ բէնահլիլէրի անլաեաճագ տըր : Անճագ շունու իլա-
վէթէն պէեան խտէրիմ քի, միրալայ չօրվաթօվիչտէն շիմտի պիր մէքթուպ ալ-
տըմ. խապէր վիրիեօր քի, շաֆղ բաշա Գուրշունլույը իշղալ իթմիշ օլտու-
ղունտան, քէնտիսի Բիրօթ (շար քէօյ), Աղ բալանդա վէ Թիրնտէ ճիւզի ա-
քէր պրազարագ, միւմքին օլտուղու մէրթէպէ չաբուղ Նիշին էթրաֆընա եէ-
թիշմէսի իչիւն ումումի օրտուկեահտան էմր ալըշ տըր : Պունտան անլաշլըլ-
եօր քի, Սօֆիա Սըրպ ասքէրի թէրաֆընտան մուհաֆազա օլունամաեաճագ
տըր : Պու խուսուստան տօլայը Սօֆիատա սէքիղ թօր իլէ պիր խասսա լիվաթը
վէ տիկէր ալթը թօր իլէ ճէնէրալ Արնօլախին լիվասընը պրագմագ մէճպուրի-
եէթինտէ պուլունուեօրում :

«Միւմալիէյ ճէնէրալ Արնօլտօյի Սօֆիայա ասքէրի վալի, վէ միրալայ
Թիշինի, անպարլար միւֆլթթիշի վէ պէլէտիյէ բիտի վէ գարտան Գամէնաքի
շէհրի մէզքիւրէ գօմանտան թային իտէեօրում :

«Սօֆիատա սուրէթը մունթաղամատէ բէքսիմէթ եարմագ իչիւն պուրա-
եա էմնիեէթ օլունուր խտարէ մէմուրլարը իրսալ պուեուրմալարը թէքրար զա-
թը էսալէթ բէնահլիլէրինէ բիճա օլունուր. 200,000 բունա ուն պիր շէյէ եա-
րամանըզ զիեան օլաճագ տըր : Էկէր պէնիմ էֆքեարըմա պաղըլըր իտէ, բէք-
սիմէթի էհալիտէն միւպայաա իթմէլի տիր :

«Պունտան մատա Սօֆիատա քիւլլիյէթլի պարութ վէ միւհիթաթը հար-
պլիյէ պուլունմուշ տըր : Պու կիւն շէհրին պլօյիւք ճամփսինէ կիթիւրիմ. եօզար-
տան աշաղա ֆիշէնք սանտըղլարը իլէ տօլու խտի վէ սանտըղլարըն իւզէրինտէ
Բէշլա իչիւն տէյի եաղըլը խտի : Զաննըմըզա կէօրէ, սալթ պու ճամփտէ եիր-
մի պին սանտըզ ֆիշէնք վար տըր : Սօֆիատա պուլունան միւհիթաթըն բէս-
րէթինէ ալ իրտիրմէք բէք կիւճ տիր. հիսապ օլունամագ վէ օլունսա պիլէ
մուխաթարալը տըր :

«Սօֆիայը պէօյիւք պիր մէնզիլ իթթիլսագ իթմէյի բէք էլզէմ ատտ խտէ-
րիմ, պինաէն պէյ ըրճա խտէրիմ, սէրիան լաղըմ կէլէն մէպլագ վէ հիշ օլմագ-
սա պէշ թապուր ասքէրլէ օրսեա պիր մէնզիլ գօմանտանը իրսալ օլունսուն :

Ճէնէրալ Կուրդօ թէրաֆընտան թալէպ օլունան թէտպիրլէր տէրալ իճ-
րա օլունուր :

ՇԵՊԳԱ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ԷՍԻՐ՝ ՕԼՈՒՐ

ՃԵՆԵՐԱԼ, ԳԱՐՅՈՅ ԹՐՅԱՆ ՊՕԳԱԶԸՆԸ ԶԱՊԹ ԻՑԷՐ.

Թիւրքիանքն Էւրօքա գըթաք խարթաքնքն իւղէրինէ պիր նաղար աթֆ օլունուպ, Էտիրնէտէն Սօֆիաեա օլան եօլ իլէ, Շիպգատան Հարմանլըեա տիւ- չէն եօլուն իթէշքիլ իթտիքլէրի դավիլէնին իթէագիգ վէ իթէֆթիշ խտիլմէսի թալ- փիլէ օլունուր:

Պաւ եօլլարքն էն ուղուն դօլու Էտիրնէտէն Սօֆիայա կիտէն եօլ օլուպ, պու թարիգ հէմ Գօմարճի մէյտանքնտան գօվուլան օրտունուն վէ հէմտէ Սիւ- լէյման բաշա թէրաֆքնտան Թաթար բազարճըղքնտա թօրլանան օրտունուն իծաթ եօլու տուր: Պունտան աշիքեար անլաշլըքեօր քի, պու օրտու իքինճի եօլ իլէ Շիպգատան հարէքէթ խտէճէք օլուր իսէ, եինէ օ իքինճի եօլ իլէ Թա- թար բազարճըղքնտան հարէքէթ խտէն տիկէր պիր օրտուտան պիր խայլը կիւն չվիլէլ Հարմանլըեա վասլ օլուր, օ օրտունուն Էտիրնէ եօլունու քէսէր վէ գա- ռար, վէ տաղարտան Ագ տէնիլէ տիւշմէսինէ մէճպուր իտէր: Կրան տիւք Նի- փօլա, Կուրգօնուն Պալգանլարը միրուր իթտիլինի իշիթտիքտէ, Սիւլէյման բա- շանքն Էտիրնէտէն օ գատար ուղադանարադ տիւշտիւլինիւ պէօյիւք վէ բէք պէօյիւք խաթաքնտան խոթիֆատէ իթմէք իշին, տէրաղապ թէտապիրի միւգ- թաղիլէ իթթիխաղ իլէտի: Ճէնէբալ Բատէցքիլէ էմր վիրտի քի Շիպգանքն կէ- չիտինի իթճալուդ իթսին վէ Էտիրնէ իլէ Օսմանլը օրտունու արասքնա կիրմէք իշին միւլմքին օլտուղու մէրթէպէ չապուգ Հարմանլը եօլունա տողրու ինսին, վէ տիկէր իքի ճէնէրալա տախի էմր իթտի քի, պիրի Շիպգա օրտունու իլէ Կուրգօ օրտունունուն մօխապէրաթընը իթէմին իթմէք իշին Թրօյան պօղա- ղքնտա Պալգանլարը կէչէքէք, վէ տիկէրի տիւշմանքն տիղգաթընը շաշըրթմադ իշին Շիպգանքն շարգ ճիհէթինտէ նիւմաիլը իճրա իտէքէք, ճէնէբալ Բա- տէցքինին հարէքէթինէ մուսվէնէթ իլէտիլէր: Չիքր իթտիլմիլ իքի ճէնէ- բալարտան պիրի, ճէնէրալ Գարցօֆ Թրօյան պօղաղքնտան Յունվարըն իքիսին- տէ կէշմէէ, վէ Բատէցքի տախի Շիպգա կէչիտինտէն Յունվար պիրտէ կէշ- մէէ պաշլաեաճաղար ըտը:

Ճէնէբալ Բատէցքիլէ մուսվէնէթ իտէճէք օլան տիկէր ճէնէբալ պարօն ճէլինկաւսէն պիր ալայ Թվարտիցա չօսէսի իւղէրինէ սէվգ իթտի քի, պու պա- լայ օրտաա դըշլայը գապթ իլէտի, տիկէր պիր ալայ, Սլաթարիցանքն էօնիւն- տէ Սթէվրէք-Սու վատիսինէ եօլլատը վէ իքի ալայ տա Խալիմիա եօլունա կէօն- տէրաթի:

Պու սօն դօլ Յունիար Ծտա Ահմէտի իւզէրինէ հիւճուժ խտէրէք, օրատա պուլունան ալթը թապուր ասաքիրի Շահանէյի դօվաու վէ 200 քիչի թէլէֆաթ վիրտիքտէն սօնրա, պիր խայլը շարապ վէ մէքիւլաթ էլէ կէչիրտի: Երթէսի կիւնի Յունիար Դտէ պու դօլ տիկէր դանլը պիր մուհարէպէ տահա իճրա խտէրէք, Տիէվիչա-Մօկիլա մէվգիի միւսթահքէմիւնտէ պուլունան օն իքի թապուր Սամանլը ասքէրի իւզէրինէ հիւճուժ իթտի, վէ Սթարօ-Բէգա նամ մէվգի իւզէրինէ աթաը:

Թրօյան պօղաղընտան ասքէրին կէչիչի, դըշ օրթասընտա Բուս օրտուսու նուն Պալլանը կէչմէսի թարիխի տիգգաթէնկիղիւնտէ այրըճա տիգգաթա շայան պիր վազասա սայլըապիլիր: Բրէնա Խմէրէթինսքի Լօվաչը ալըր ալմաղ, Բատէցքի օրտուսուսու Բլէմնայը գուշաթմադտա օլան օրտուսա բապթ իթմէք իչիւն, ճէնէրալ Գարցօֆ քէնտի Փըրգասըլլա պէրապէր Լօվաչ շէհրինի վէ Սէլվի մէկ գիլինի իշղալ իթմէնէ մէմուր թային օլունմուշուտու:

Մուսխիսարէն ճէնէրալ Գարցօֆ, Բատէցքի իլէ Կուրգօնուն օրտուլարը արասընտա պիր պաղ օլմահա մէմուր օլմաղլա, պունտան տօլայը Թէթէպէնի իշղալ իթմէնէ մէճպուր օլտու: Պալլանլարը կէչմէք իչիւն էմր ալաղըր վաղըթ, քէնտիսինտէ եալընըղ պիր ալայ իլէ սէքիղ պէօլիւք ասքէր պուլունուպ, պու սէքիղ պէօլիւչիւն գըսմարընտան օլան տիկէր եէտի պէօլիւք իլէ պիր լիւլա՞ Կուրգօ օրտուսու իլէ իճրաի հարալ իթմէքտէ օլտուղունտան, իմտաա իչիւն մուսաիլէյէ օնունճու ալճը թապուրու իրսալ օլունմուշուտու:

Ճէնէրալ Գարցօֆ Լօվաչտա պուլունտուղունտան պէրու, Թրօյան պօղաղընը կէչմէք վէսաթինին իւզէրինէ տիւշիւնմէքտէ օլուպ, եէրլի էհալինին վէ տէֆաթլէ քէշֆէ եօլլամըշ օլտուղու կէօնիւլիւ գաղաղլարըն բիվայթիլէրի վէ էրիքեանը հարալ դասըթմանընն այրըճա վէ եախօտ ասքէրլէ պէրապէր իճրա իթտիքլէրի իսթիքշաֆաթ իւզէրինէ, ճէնէրալը միւսաիլէյէ պու թէշէպպիւսին միւսքլինսիղ տէ տէյիլ իսէ, միւշքիլ օլտուղունա գանաաթ բէյտա իթտի: Ասքէրին պու եօլտան Պալլանլարը կէչիչի կիպլ: պիր կէչիչ հիշ պիր վաղըթտա թարիխի ասքէրտէ կէօրիւլմէմիշ տիր. օ գամանա գատար իտիլէն թէք իթիք թէճրիւպէլէր, պիր թաղըմ քէտէրլի մուվաֆֆադիլէթօղլիքլէրտէն իպարէթ օլուպ, ասքէր նաֆիլէ եէրտէ սօուղա վէ հալմանըն թահամմիւլ օլունմաղ չիտա տէթինէ մուգալմէթ իթմէնէ մէճպուր օլարագ, տէհշէթլի ֆէլաքէթլէրէ ուղբամըշ տըր: Պալլանլար Թրօյան պօղաղըն ճիվարընտա բէք եիւքսէք տիրէրէն եիւքսէք թէրէլէր վէ խուսուսիլէ Մարէ-Հայտուք տէնիլէն թէքէ օրալարտա պուլունուպ, պուլուլթար, տիւմանլար վէ դարլար իչինտէ գայալ օլմուշուտու: պուլունան պաղը բաթիգա եօլլարտան եալընըղ եայալար վէ եախօտ թէք թէք պէկիրլի եօլճուլար կիտէպիլիպ, ասքէր դօլարը կէչէմէղլէր: Պու հալտէ լիւզաթլը ասքէրի մուհարրիլէր Թրօյան Պալլանլարընը կէչիլմէղ աստ իթտիքլէրի պիէասա տէյիլ տիր: «Լաքին, տէեօր ճէնէրալ Գարցօֆ քէնտի իտաբօրթօսունտա, նէ վաղըթ մատտէ քէնտի ափրլէրինին էմրլէրինի իճրա իթմէք իւզէրինտէ տիր, Բուս նէֆէրի հիշ էնկէլ թանըմաղ:» Յիլ հաղիգա մուսաիլէյէ ճէնէրալ պու տէտիլինի իսպաթ իթտի:

Ճէնէրալ Գարցօֆ, ախղ իթտիլի թալիմաթա կէօրէ, Յունիար Չտէ հարէքէթ իտուպ Յունիար տէօրթտէ Պալլանլարը թէճալուղ իթմէյի թէճրիւպէ իտէճէքտի: Պինապէրին ասքէրինի թօբլամաղ, պիր աղ կէչիլէպիլիր պիր եօլ

Թային իթմէք, երւք հայվանլարը վէ վէսաիթի նազլիլէ տէվչիրմէք վէ էրդա-
զը եօլունա դօյմագ իչլին անճագ իւչ կիւնիւ վարտը : Վազըթ գազանմագ վէ
հարէքէթէ սուհուլէթ վիրմէք իչլին, քէնտի գօլունու պէր վէչհի աթի իւչ
գատէմէեէ թագսիմ իթտի :

Պիրինճի գատէմէ օլմագ իւզրէ, օն թապուր աւճը ասքէրի պիր պէօլիւք
տէ իսթիհքեամ ասքէրի Լօվաչտան չրգաճագ : Իքի բիատէ պէօլիւլիւ Մանաս-
թըր նամ մահալտէ տուրաճագ : Իքի պէօլիւք գազագ սիվարիօի Թրօյան պօ-
ղազընտա պուլունաճագ վէ տիկէր ալթը պէօլիւք սիվարի Օսթրէցտէն կէլէ-
ճէք : Իսթիհքեամ ասքէրի Լօվաչտան չրգաղը վազըթ միւքէմմէլ պիր պաթար-
եա տա պէրապէր չրգաճագ : Կէր գօլուն քէնտիսի իլէ պէրապէր իքիչէր թօ-
րու պուլունաճագ տըր :

Իքինճի գատէմէ օլմագ իւզրէ սէքիզ բիատէ պէօլիւլիւ իլէ պիր գազագ
սիվարի պէօլիւլիւ Սէլվիտէ տուրաճագ տըր :

Իւչլինճի գատէմէ օլմագ իւզրէ պիր թապուր բիատէ վէ ալթը պէօլիւք
սիվարի վէ պիր պուչուգ պէօլիւք տէ գազագ Լօվաչտա թէվազգուֆ իտէճէք
տիր :

Պունտան մաատա, Շիպգօվա դարիյէսինտէ պիր մըգտար ասքէր վար ի-
քէն, պիր մըգտար տահա օրաեա սէվզ օլունտու : Գարիյէյի մէղքիւրէտէքի
ասքէր, պիրինճի գատէմէեէ եանտան մուալէնէթ իթմէք իւզրէ թէչքիլ օլուն-
տուլունտան, օ կիւնիւ Շիպգօվատան Բանմանլեա վէ պատհուլ թէքքէ նամ
ճահալին արգալարընա տօղրու սէվզ օլունտու, վէ Գլխուրա գարիյէսի իւզէ-
րինէ տէ քէչֆ գօլու իրսալ իթտի : Նէ չարէ քի Բանմանլը իւզէրինէ տօղրու
պիր եօլ պուլունաուլու բիվայէթլէր միւպալաղա օլուպ, Շիպգօվո գարիեէսի
դուվլէի ասքէրիյէսինին գօմանտանը գայմագամ Սուգօմլինօֆ, գարլարըն ա-
րասընտան պիր եօլ աչմագ իչլին պիւթիւն կիւն պօչ եէրէ չալըչտը, վէ պու-
նազաւտէ մուվաֆֆագ օլմաեարագ, Գօլիպի նամ մէվզիտէ պուլունան ասքէր
օլունա կիթտի պիրլէչտի :

Ալընան էմրէ պազըլըր իտէ, թապուրլար պիր պիրի արտը սըրա Գօլի-
պիյէ Յունվար 3, 4 վէ 5 տէ կէլէճէք վէ պիրի պիրինտէն սօնրա 4 վէ 5 վէ 6
տա եօլա չրգաճագ, վէ 6 տա Պալգանլարը կէչէրէք Թէքքէյէ կիտէճէքլէրտի :
Են գանմէթլի իչ պիրինճի գատէմէնին իտի : Պու գօլուն էն պաչընտա մէղքիւր
գատէմէ եիւրիւմէքտէ օլուպ, պու գատէմէ հէմ եօլու աչաճագ, հէմ տիւչ-
մէնի բիւսկիւրտէճէք, վէ հէմտէ թօրլարը նազլ իթմէք իչլին միւչքիլաթը ա-
ղիմէտէն կէչէճէքտի : Ճէնէրալ Գարցօֆ, պու գատէմէի Սօնօվսքի նամ թէճ-
րիւպէլի գայմագամըն թահթը գօմանտասընա վազ իտէրէք, արաղինին աւվա-
լինէ վէ վէսաիթինէ կէօրէ ասքէրին հարէքէթինի թէրթիպ իթմէսի իչին մու-
նալէյի գայմագամա թէնպիւր իլլտի : Եկէր եօլ աչըլաճագ օլուր իտէ, գատէ-
տէմէի մէղքիւրտէ Յունվար 4 տէ Թէքքէյի իչղալ իթմէյէ էմր ալմըչ տըր : աքսի
վուգուրնտէ, ինթիյաթքեարանէ մուամլէլտէ պուլունարագ, հարէքէթին պաչ-
ընա մագսէտի, Շիպգա գարչընտա պուլունան աօաքիրի Օսմանիյէյի շա-
ւըրթմագ վէ ալընտըրմագտան իպարէթ պուլունաուլունու ունուլմայաճագտը :

Յունվար 4 տէ չաֆագ աթրնճա պիրինճի գատէմէ հարէքէթ իտուպ, եէվ-
մը մէղքիւրտէ սօուգ իտէ 22 տէրէճէտէ հիւքմինի շիատէթլէ ինրա իթմէքտէ
իտի, վէ պիր տէ գաթը տիւման վարտը : պու գօլուն իչինտէ իքի գապիթ 12

գաղազ վէ 48 ամօնը նէֆէրի տօնմուշար տըր . տաղլարտան եօղարը չըրարդ
ձա , պու տիւման պուզ քէսիլիպ , էն գալըն բուպալարտան պիլէ ինչերի կիր
մէքտէ խտի իսէ տէ , նէֆէրլէրին տիկէր չէքտիքլէրի միւշքիլաթ վէ էգիլէթ վէ
ղահմէթ եանընտա պու պիր շէյ տէյիտի . պու նէֆէրլէր հէք գարլարըն ինչն
պաթմագտա , վէ կէօյիւթլէրի իլէ գարըն ինչնտէն եօլ աշմագտա , վէ էլնատը
գար վէ սօուղուն զիհնլէրէ խըֆֆէթ կէթիլճէք հէր տիւրլիւ մէշաղգաթ վէ
սիյասէթիսի չէքմէքտէ խտիլէր : Հէր պիր թօրու 48 մանտա վէ պիր բիյաս
պէօլիւյիւ վէ պիր տէ գաղազ սիվարի պէօլիւյիւ չէքմէքտէ օլուպ , գաղմաճը
լար տալիս էլլէրինտէն հիշ թագըմլարըն պրագմագսըղըն թաշլարը վէ գայա
լարը էօթէյէ իթմէքտէ , աղաճլարը պիր թէրաֆա տիվիրմէքտէ , գարլարը աշ
մագտա վէ եօլու կէնիշլէթմէքտէ խտիլէր :

Ավճը թապուրու տիկէրլէրինէ պաղարագ , պօղազա գատար օլան օն ի
քի քիլօմէթրօլուզ մէսաֆէյի պիր ազ տահա գօլայ գաթ իթտի , վէ տաղը
թէքէսինի թուլթու : Լաքին գարանլըզ պաամագտա օլտուղունտան , արթը
օ կիւնիւ պիր թօր պիլէ օրաեա եէթիշտիլմէնին իմքեանը եօղ տու : Սարթ
խտիլէն օ գատար ճահա ու զայրէթ սայլսինտէ պիր թօր անճագ իրթէսի կիւ
նիւ ազշամընը պօղազա վարապիլտի : Շիպգա ճիհէթինտէն հիւճուճ հաղըրլան
միշ օլտուղու ճիհէթլէ , խտիլէճէք նիւմայիշտէն պիլէ էվլէլ տիւշմանըն տիգ
գաթընը պաշղա թէրաֆա ճէլպ իթմէյի գայմագամ Սօնօլսքի էնէմիլէթլէ
ատա իտէրէք վէ պիր տէ գայմագամ Սուղօմլինօֆ օ վալթա գատար Պաղան
լարըն էօթէ թէրաֆընտա օլաճագ իքէն կէօրիւնմէմիշ օլտուղու ճիհէթլէ ֆէ
նա պիր հալ վէ վաղլիյէթտէ պուլունմասը իւղէրինէ վէպլէսէ իտէրէք , վէ նի
հաեէթ տիւմանտան իսթիֆատէ իյլէեէրէք , քի կէօրիւնմէքսիլին իլէրիլմէե
վէ եօլա նաղըր օլուպ գարամագտա օլան պիր գալէյի պաամագա միւսատա
իթմէքտէ խտի , մուճալիէյի գայմագամ Սօնօլսքի , իսթիհքեամ պէօլիւյիւնի
թօրլարըն եանընա պրագըպ , ասքէր գատէմէսինին տիկէր նէֆէրլէրինի քէնտ
թապուրունա պիրլէշթիլմէսինի վէ պաղթէթէն միգքիւր գալէնին իւղէրին
հիւճուճը թէճրիւպէ իթմէսինի պիր ավճը միրալայընա թէքլիֆ իյլէտի :

Ավճը ասքէրլէրի գալէյէ իքի եիւզ տարմ մէսաֆէ գալընճայա գատար ի
լէրլէտիլէր իսէ տէ , տիւշման պուշլարը ֆարգ իտուպ , իսթիհքեամըն հէր ճի
հէթինտէն շէտիտ աթէշ հաղտըրարագ պատգընա հիշ իւմիտ պրագմատը : Մ
մաֆիհի մէգքիւր ավճը ասքէրլէրի եէր իւղէրինտէ հաթտըլար վէ հէր նէ գա
տար քէք բահաթսըզ օլտուլար իսէ տէ , էմր օլմագսըղըն կէրի տէօնմէք իսթէ
մէտիքլէրինտէն , պիւթիւն կիճէ օ վաղլիյէթտէ գալտըլար : Պատէհու պու գա
տէմէ , պօղաղըն թէքէսինտէ գարաղօլ նօգթալարը պրագարագ , եարմ քիլ
մէթրօ կէրիտէ սըզ պիր օրման ինչնտէ սիքէրլէնտի : Պու մուհարէպէտէ մէգ
քիւր ավճըլարըն 48 մաղթուլ վէ 46 մէճրուճը վուգու պուլմուշ տուր :

Իշպու զահմէթլի քէշֆտէ աթիտէքի նէթիճէլէր հուսուլէ կէլմիշ տիր .
1.—Սամանը խաթիհքեամաթընըն դուվլէթի անլաշըլտը քի պիր սիվ
գայա իւղէրինտէ եարըլմիշ պիր գալէտէն վէ Թրօյան իլէ Մանասթըրտան կէլ
վէ պօղաղըն ինչնտէ չարատտօլանան եօլլարը թօրա թուլթմաեա մալսուս
լան տիկէր իւշ գալէտէն իպարէթ խտի . պու գալէլէր խէնտէքլէրլէ պիր պի
լէրինէ մէրպուլթ խտիլէր .

2.—Պու գալէլէրտէ նիզամ ասքէրի պուլունտուղու խտիլէն միւնլմագա

պիտէշտէն անլաշըլար . պու աաքէր տէ իւշ թապուր օլուպ , իքի թօքու վարտը .

3.— Գարշըտան հիւճոււմ բէք թէշիւքէլի օլաճազ , վէ քիւլլէյէթլու թէլէ-
ֆաթ վիրտիրէճէքտի :

Տէվրի իքի կիւն , եանի Յունվարըն Յ վէ Յօընտա աաքէր թօքլանտը , եօլ
թամիր օլոււտու , թօքլար գուրուլտու վէ եօլլար ալանտը : Պօղազտան այրըլ-
մամըշ օլան դայմազամ Սօնօվաքի , ճէնէրալ Գարցօֆա խապէր վիրտի քի , քէշ-
շաֆլարըն մալլումաթընա կէօրէ տիւշմանըն մէզքիւր դալէսի սօլ թէրաֆտան
չէվրիլէրէք Գարնարի իւղէրինէ էնիլէպիլիր : Պու խապէրին իւղէրինէ , միւշա-
րիլէյշ ճէնէրալ , դայմազամ Սուեօլըն քէշֆինէ կէօնտէրտի . օ տա Գօմլինօֆու
Յունվարըն ալթընճը կիճէսի գազազ կէօնիւլլիւլէրի վէ պազը զապիթ մուա-
վիլէրիլէ մէզքիւր քէշֆի իճրա իլլէտի : Պատէհու ճէնէրալ Գարցօֆ պու քէշ-
ֆին նէթայիճի իւղէրինէ մաթլուպ սուրէթտէ մալլումաթ ախզ իլլէտիլի ճիճէթ-
լէ , սապաշլայըն պիլճիւմլէ գուվլէթիլլէ իլլէրիլէ տօղրու եիւրիւմէե գարար
վիրմիշ օլտուղունտան , աաքէրէ աթիտէքի էմր վիրիլտի .

« Իմէրաթօրուն եալէրը հարպը միրալայ գօնթ Թաթիլէֆին թանթը դօ-
մանտաքընտա օլուպ , պօղազտա պուլունան իւշ գատէմէ աաքէր եարըն չա-
ֆազ սէօքիւնճէ պօղազըն թէրէսինէ գատար չըղաճազ , վէ իքի գօլ իւղէրինէ
իւշմանըն մէվզիսի իւղէրինէ հիւճոււմ խտէճէք տիր :

« Սօլ ճիճէթ գօլունու թէշքիլ իթմէք իչիւն պիր թապուր ալճը , իքի թա-
պուր բիատէ , իքի պէօլիւք տիկէր ալճը վէ պէշ պէօլիւք գազազ սիվարի ա-
քէրինի միրալայ կրէգօֆուն թանթը գօմանտաքընա վազ խտէրիմ : Պու գօլ թօք-
նու մէվզիլինին արգատընտա թէշքիլ օլունաճազ , օրմանըն սօլ թէրաֆընտա
քեային տէրէե ինէճէք , վէ տիւշմանըն սաղ ճիճէթինի չէվրիլէճէք տիր . էյէր
միւմքին օլուր իսէ , տիւշմանըն արգալարընտա Գարնանի գարիլէսինի տէ իշղալ
իլլէեճէք տիր :

« Գօնթ Թաթիլէֆին թանթը գօմանտաքընտա պիր թապուր բիատէ , վէ
իւշ պէօլիւք գազազ էվլէլա իթիաթ տուրուպ , պատէհու սօլ թէրաֆտաքի
գօլուն չէվրիլմէ հարէքէթինէ մէյտան վէ վազըթ պրազտըղտան սօնրա , անըն-
տան տիւշմանըն դալէսի իւղէրինէ հիւճոււմ խտէճէքլէր տիր : Մէզքիւր սօլ թէ-
րաֆ գօլու տիւշմանը դալէլէրտին բիւսկիւրթտիքտէ , Թէքքէ վէ Գարնարի իւ-
ղէրինէ ինէրէք , ումուլմազ պիր հիւճումտան քէնտիսինի սազընմազ իչիւն ,
թէտապիր իթիլիազ իլլէտիքտէն սօնրա , հիշ օլմազտա իքի պէօլիւք գազազ
աաքէրինի Գլիսուրա վէ Գարլօվօ իւղէրինէ սէվզ խտէճէք , վէ ճէնուպ ճիճէ-
թինէ տօղրու գարազօլլար կէօնտէրէճէք տիր :

« Իսթիհէեամ պէօլիւլիւ վէ իքի պէօլիւք բիատէ վէ իքի պէօլիւք գազազ
աաքէրի օրտուկեանտա էմր պէքլէեճէք տիր :

« Ենարալլարըն պազըլմասը իչիւն պիրինճի մէվզի տազըն էօթէսինտէ ,
թօքլարըն սաղ եանընտա պուլունաճազ , վէ իքինճի մէվզի տալի տէրէնին ի-
չնտէ օլաճազ , վէ հէքիմլէրլէ խասթա պազանլար տօզթէօր Գունուգօվիլին
թանթը էմրինտէ պուլունաճազլար տրր :

« Պէն էվլէլա թօքլարըն եանընտաքի մէվքի իւղէրինտէ , վէ գարշըտան
հիւճոււմ զէմանընտա , իթիաթ աաքէրինին էօնիւնտէ տուրաճաղըմ : »

Սապահ սաաթ տէօրթտէ սօլ թէրաֆ գօլու , տար պիր տաղ եօլունտան
եիւրիւմէե պաշլատը : Թիւրքլէր էվլէլա զանն խտէրսին մէզքիւր գօլուն չէ-

վիրմէ հարէքէթինի ֆարգ իթմէտիւէր խէտէ , շափազ սէօքտիւքտէ մէղքիւր
Օսմանլը գալէսինտէն թօք աթըրմահա պաշլատը :

Սաաթ տօղուզա տօղրու պիր թապուր էօնէ տօղրու հիւրիւտիւ . պո-
թապուրուն պին պաշըսը էմր ալտը քի , ալճը պէօլիւլինիւ եայան , զօշա-
րազ տիւշմանն թօք մէնղիլինին ալթընա կիրսին , վէ օրատա ասքէրինի եէր-
տէ եաթըրսըն : Պու սըրատա Գաբէւլ էւշալ տէնիլէն գահանն իւղէրինտէթի
խաթիհքեամտան չէտիտ պիր աթէշ եաղտըրըրմահա պաշլանտը :

Իսթիաթ ասքէրի իլինտէն պազը էֆրատ եարալանմըշ օլտուղլարընտան
սօն ալճը դօրտօնլարը կէրիտէ տիկէր պիր մէվլի թութտուլար : Սաաթ օն պի-
րէ գատար աթէշ շիտտէթլէ տէվամ խաիպ , պու սըրատա միրալայ կրէգօֆտան
ճէնէրալ Գարցօֆա պիր խապէր կէտի քի , չէվիրմէ հարէքէթ իճրա օլունմուշ
վէ Գարնարի էօնիւնտէ իսթիհքեամլար իշղալ խաիլմիշ տիր : Պու խապէրին իւ-
ղէրինէ , միւշարիլէյհ ճէնէրալ սըգ սըգ աթէշ իթմէլէրինի թօքճուլարա էմր
իթաի , պիր չօգ պէօլիւլէրի իսթիհքեամլարըն արգասընա տօղրու իլէրլէթմէք
իլին միրալայ կրէգօֆա խապէր կէօնտէրտի , վէ պու պէօլիւլէրին մէյտան
չըգմալարընա պէքլէտի :

Պիր աղ սօնրա Օսմանլըլար պիւթիւն աթէշլէրինի Գարնարի ճիհէթինէ տօղ-
րու չէվիրիպ , պատէհու Թէքքէ թէրաֆընա տօղրուլթտուլար . պունտան տա-
անլաշլտը քի միրալայ կրէգօֆ չէվիրմէ հարէքէթինի իճրա իթմիշ խի : Պու
արա տօղուզունճու ալայըն իքինճի թապուրու էօնիւնտէ աթէշ զայըֆլանմա-
հա պաշլայընճա , պին պաշը Տուքնօվսքի մէղքիւր թապուրու էօնէ տօղրու
սիւրտիւ . պու թապուրուն պէօլիւլէրի տէրհալ պիր տիք եօգուշտան եօգա-
րը թըրմալանըպ , «հուրան» պաղըշարազ , թէքէսինտէ պուլունան իսթիհքեա-
մա կիրտիլէր վէ օրատա տաղ թօրլարը , կիւլլէ վէ ֆիլէնքլէր պուլտուլար
Մէղքիւր թապուրտա պուլունան կէօնիւլիլէր , քէնտիլէրինէ մանի օլաճազ
հէր նէ վար իսէ աթարազ , Թէքքէ թէրաֆընա տօղրու դաշմադտա օլան Օս-
մանլըլարը դօվալատըլար , վէ տաղլարըն հիւղիւնի լէշլէրլէ դարլատըլար : Գօնթի
Թաթիլէֆ պու դօվալանան ասքէրին արգասընտան պիր պէօլիւք դազադ աս-
քէրի չըգարտը վէ տիկէր ասքէրլէրէ տէ էմր իթաի քի Թէքքէ վէ Գարնարի իւ-
ղէրինէ տօղրու էնտինէր : Բուսլար պու քէօյլէրէ կիրինճէ , եէրլի ահալի էվ-
լէրտէն իւղէրլէրինէ աթէշ իսթիքլէրինտէն պիր դազազ էօլտիւ վէ տիկէր պի-
դազազ տախի մէճրուհ տիւշտիւ : Եհալի մէրգումէ քեաֆֆէթին իսլամ օլու-
քիւշիւք Պալդանլարա ֆիրար իսթիքլէրինտէն , Բուսլար մէղքիւր քէօյլէրտէ
պիր չօգ հայլան , օթ վէ դախրէ եաղմա ալտըլար :

Իքի դօլ ասքէր պիր պիրինէ պիրլէշինճէ , խապէր ալընտը քի , միրալա
կրէգօֆ Գարլօվատան իմտառ գօշմադտա օլան թաղէ պիր Օսմանլը թապուրը-
նա թէսատիւֆ իթմիշտի : Տէրադապ պիր թապուր ալճը վէ պիր թապուր բի-
հատէ դարշը կիտիպ , մէղքիւր Օսմանլը թապուրունու թէմամըլլա թէքէլէմիշ
տանճաղլարընը ալմըշ , պիր խայլի նէֆէրինի թէլէֆ իթմիշ վէ պին պաշըսը
լա 40) նէֆէրինի եէսիր ալմըշտը : Պու սըրատա ճէնէրալ կրէգօֆուն դազազ
լարը Գարնարի չէվիրիպ , բիրինճ , ուն , չատըր վէ բէօթթէքի վէ սայիրէ հիւ-
լիւ 80) արապալըդ պիր դաֆիլէլի դապթ իթմիշտի :

Միւմաիլէյհ կրէգօֆ Գարնարիլի իշղալ իսթիքտէն սօնրա , դազաղլարըն
Թիւրքլէրի դօվալաթտը , Թիւրքլէր իսէ դարմադարըշ էվլէլա Գարլօվանա տօղ

րու ֆիրար իթտիւր, պատէհու օ եօլտա րուս սիւմարիւէրի կէօրէք, քիւ-
լիւք Պալզանլար պօղաղլարընա տօղրու տաղըլտըլար :

Յունվար Տտէ Գարցօֆ, Սօրօթ իլէ Գարլօվայը իշղալ իթտի : Տիկէր թէ-
րաֆտան Սլաթիցայը զապթ իթմիշ օլան ճէնէրալ Տս ետըվիլ ծնա պիւր գաշ պէ-
լիւք ասքէր կէօնտէրտի, վէ պու սուրէթլէ ճէնէրալ Գարցօֆուն մէմուրլիյէթի
իքմալ օլունտու, եանի Պալզանլարըն էօթէսինաէ Բատէցքի օրուսու իլէ Կուր-
զօ օրտուսու արասընտա պիւր պաղ բէյտա օլունտու :

ՇԻՊԳԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ . — ՀԱՐՊ ՆԻՋԱՄԸ . — ԲՐԷՆՍ ՍՎԻՍԹՈՐՈԼԳ
— ՄԻՐՍՔԻՆԻՆ ՀԻԻՃՈՒՄՈՒ .

Օսմանլարըն պիլ ճիւմլէ օրտուլարը կիպի, Շիպգա օրտուսունուն տա-
լի պաշ զօմանտանը միւթէմատիէն աղլ ու թէպտիլ օլունմուշ տուր . պուն-
տան մէրքէղ հիւքիւմէթին նէ տէրէճէ ֆէնա օլտուղու անլաշըլըր, վէ ամէլի-
աթը հարպիլէնին միհլէրի լայըղընտա տէվամ իթմէսինէ ապա խքեան գալմաղ:
Սիւլէյման բաշա, Բէուֆ բաշանըն վէ սօնրա Բէուֆ բաշա Սիւլէյման բաշա-
նըն եէրինէ կէշմիշ խաի :

Մուսխիսարէն Անմէտ Եյուպ բաշա թալին օլունմուշ օլուպ, սօնրա Յուն-
լար իպթիտասընտա Բէուֆ բաշա կէօրիւնտի : Սիւլէյման բաշա եիւզտէն տիւ-
լէրէք, եալընըզ Ետինէ իլէ Սօֆիա արասընտաքի եօլ իւղէրինտէ պուլունան
օրտու զօմանտանըղընը իճրա խէճէք խաի վէ Բէուֆ բաշա տալի ումում դօ-
մանտանըղ իւնիսնընը հայիզ օլարագ, Եսքի-Չաղրաեա կիտիպ օրտու դուրա-
նագտը : Լաքին Բէուֆ բաշանըն պունու եարմաղա վազթի, օլմատը : Ել հասըլ
Բուսլար Շիպգա օրտուսունուն իւղէրինէ հիւճում իթտիքլէրինտէ, պու օրտու
Պէյսէլ բաշա նամընտա իղթիտարսըզ պիւր ֆէրիղին թահթը զօմանտասընտա
պուլունուպ, պու ատամ մէղքիւր օրտույու լայըղը վէշլէ մուհաֆաղա խտէ-
մտի : Նէֆէրլէր իլիտիքլէ մուգալմէթ իթտիլէր, լաքին զօմանտանլարընըն
միւնասիպէթ սիլիլիլինտէն նաշի զայրէթլէրի պօշա կիթտի վէ օրտու եէսիւր
տիւշտի :

Սիւլէյման բաշանըն 1877 Սեպտեմբեր ալընտա վուզու պուլան սօն հիւ-
ճուման սօնրա, Շիպգա էօնիւնտէ հիշ պիւր էնէմիեթլի մուհարէպէ օլմաթըշ
բար : Գեկտեմբեր ալընտա իքի օրտու տալի . օրտտա աղ ատամ թէլէֆաթ
վիւմէտիլէր : ճէնէրալ Բատէցքիին Կրան տիւք Նիգօլաեա եաղաղը պիւր բա-
թօրթօտան անլաշըլտըղընա կէօրէ, Բուս ասքէրլէրի պուլունտուղլարը եիւք-
տէք տաղլարտա սէճէրլի զահմէթ վէ մէշագպաթ չէքմիշ տիրլէր : Իշթէ մէղ-
քիւր բարօրթօնուն խիւլտաի մէալի շունտան իպարէթ տիւր . « Բումի Սեպտ-
ալըն իպթիտասընտան պէրու հալա սօուգ վէ տիւմանլը օլուպ, րիւզկեար տա-
լի էքսէրիա էօմէքտէ խաի խտէ տէ, թիւրի չօզ եաղմաեօրուսու . Սվէթի Նի-
գօլա տաղընտա ալաղ էքսէրիա 2) տէրէճէյէ պալիղ օլմուշ տուր :

« Պէօյլէ պիւր հալա իթտիլի էմնատէ, Սվէթի Նիգօլա վէ Վօլինի տաղլա-

ըրնտա սաքէրլիք խըտմէթի իթմէք բէք զօր ուտու , պունտան մապտա ամէշ տէ եագմագ միւմքին տէյիլտի :

«Նշ ֆէրլէրի կիճէնին սօուղուէնտան տօնմագտան սաղընտըրմագ իշիւն , ույգու ույուլթմանը չալըշտըրմագ վէ պու սուրլթլէ տօնմագտան խէլաա իթմէք իւղրէ քիւշիւք գօմանտանլարըն պիր տագիդա պիլէ կէօղէթմէքտէն տուր օլմամալարը լաղըմ ըտը :

«Տիւման եախօտ թիրի օլտուղու ղէման , տիւշման թօք վէ թիւֆէնք աթէշինի քէսէր իտի , վէ բէք բահաթ օլուր իտիք . լաքին պիր տէ հալա պէր բագլանտը մը , թիւրքլէր տէրագապ թիւֆէնք աթէշինէ պաշլարլարտը . պիղ պիր հէսէֆի էյիճէ կէօրմէյինճէ , էքսէրիա մուգապէլէ իտիպ աթէշ իթմէք իտիք : Թօրուէն աթէշի ալէլ ումում զայըֆ ըտը , լաքին Գեկտեմբեր 13տէ պիղիմ վէ Սամանլըլարըն արասընտա բէք շէտիտ պիր թօք մուհարէպէսի վուգու պուլտու :

«Եւէվմը մէգքիւրտէ էօյլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա տիւման տաղըլընճա , Սվէթի Նիգօլա տաղընըն իւշ նումէրօլու թօրու աթէշ իթմէյէ պաշլայըպ , Շօլ նամ տաղա տօղրու չըգան եիւք պէկիրլէրինէ տօղրու իշլէթտի , վէ կէրի տէօնմէհէ մէճպուր իթտի : Պատէհու ազշամըն սաաթ պէշինէ տօղրու , թիւրքլէր մէգքիւր թօրուէն իւղէրինէ պիր նէօպէթ աթէշի իճրա իթտիքլէրինտէն , պիղիմ պաթարեա տախի մուգապէլէ իթտի . սօնրա տիւշման հալան թօրու տաաթմանա պաշլայըպ , էրհասըլ պիւլթիւն խաթթ իւղէրլնտէ թօք աթէշի աշըլտը վէ ազշամըն սաաթ եէտիսինէ գատար տէվամ իյլէտի :

«Գեկտեմբեր 13տէ իքի նէֆէր վէ պիր զապիթ մագթուլումուղ , վէ 17 նէֆէր մէճրուհումուղ օլուպ , պիր զապիթլէ օն պիր նէֆէր տէ ճիւզի ղէտէլէնմիշ տիր :

«Գեկտեմբեր 19տան պէտ իլէ հալա կիթտիքճէ ֆէնալաշտը . շէտիտ սօուգ պիր թէրաֆտան , քէսկին բիւզկեար տիկէր թէրաֆտան պաշլայըպ , եւէվմը մէգքիւր կիճէսի պիր թիրի տիր ալտը , վէ հիշ արա վիրմէքսիլին Գեկտեմբեր 27 սապահըօնա գատար սիւրաիւ : Պու հաֆթա սաքէր Շիպգատա բէք ֆէնա պիր հալտէ պուլունտու . տիւշմանըն աթէշի պիղէ բէք ճիւզի թէլէֆաթ վիրտիրտիր . լաքին խաաթալըգ վէ սօուգ կիւնտէն կիւնէ աաքէրին գըրկընընը արթըրմագտա վէ իթթիխազ օլունան թէտպիրլէր պիր բարա իթմէմէքտէ իտի : Տիւշման հիւճում իտէր տէյու գօրգու օլմատըղընտան , Սվէթի Նիգօլա տաղընըն իշէրիսինտէ պուլունան ալճը խէնտէքլէրինտէ եալընըգ գարաղօլ վի նօզթա պէքլէթտիւմէհէ էմր վիրաթմ քի պու գարաղօլ վէ նօզթալար միւմքլին օլտուղու մէրթէպէ սըգ սըգ տէյիշէճէքտի . մէվգիին տիկէր հէր նօզթասը իւղէրինտէ նէֆէրլէր հէր տագիդա նէօպէթ տէյիշթիրմէքտէ վէ կիտիպ թօրադտան գուլիպէլէր իշլինտէ ըսընմագտա իտիլէր :

«Եիրմի տէօրտիւնճիւ բիաաթ ֆըրգանըն ալալարը սօուգտան չօգ մուգթարըպ օլտուլար . պունլար կէլիր կէլմէգ օ կիւնիւ բէք մէշադդաթլը պիր խըտմէթէ պաշլատըլար վէ ահվա տա քէնաթիլէրինէ բէք ազսի կիթտի : Պու ալալարըն էֆրատընտա գօյուն բօաթլարը վէ իքի նէֆէրէ իւշ չիֆթ չիղմէ վար իտի խէ տէ , պու չիղմէլէր բէք տար օլտուգլարընտան եաբաղը չօրապ իւղէրինտէն կիյիլմէդտի . նէֆէրլէր չիղմէլէրին աղըղլարընը երթմանա մէճպուր օլտուգլարընտան , պու սէպէպտէն աեագլարը սօուգտան էյի մուհաֆադա օ

լուսնագործը : Անգլիայի հաճութանըն իշխնտէ անագլարընտան տօնանլար բէք չօգ պուլունտու : Դեկտեմբեր 24տէ , պիր ալայտա 629 նէֆեր խասթալանտը . իր-
թէսի կիւնիւ իւշ ալայտա 6013 խասթա վարտը : Էկէր սայիր ալայլարտա խաս-
թալարըն ատէտի էքէյիճէ չօգ խտի իսէ տէ , երինէ պ ր ազ ինսաֆիլ օլտուղուն-
տան , երրմի տէօրտիւնճիւ ֆըրգայը գալտըրըպ պիր ազ իսթիրահաթ իթտիր-
մէսի գէմանը կէլմիշ օլմաղլա , Դեկտեմբեր 25տէ մէգըիւր ֆըրգա Սվէթի նի-
գօլա տաղընտան կէրի չաղըրըլըպ , եէրինէ տիկէր իքի ալայ թայլին օլունտու :

«Անգլիայի բիատէ ֆըրգասը պու սուրէթլէ թէպտիլ օլունարագ , էվլէլա
կապրօվատա վէ ճիւլար քէօյլէրտէ եէրլէշտիրիլտի վէ պատէհու զաթը էսալէթ-
բէնաիլէրինին էմրինէ թէվֆիգան Թըրնօվանա սէվզ օլունտու :

«Դեկտեմբեր 27տէ հավա հէր նէ գատար տինտի իսէ տէ , այնի վաղիյէթ-
տէ տուրմասը երինէ միւմթին տէյիլ խտի . ինթիմալ քի թիքի երինէ պաշլաըն
վէ օ հալտէ ասքէրլէր թէլմամլա սըրատան չըգաճագլարտը . Պինայէն ալէյհ էմ-
րը էսալէթբէնաիլէրի մուճիպլինճէ , պիլ ճիւմլէ սէքիղինճի գօլ օրտու . կապ-
րօվա հավալիսինէ թօրլանտը , վէ Օսմանլըլարըն մէվզիլէրի իւղէրինէ հիւճոււմ
իթմէք վէ Պալղանլարտան կէշմէք իշլուն , Բլէլնա ասքէրինտէն տէ օրտույի
մէգըիւրէ զամմ օլունտու : »

Օրտուլարըն մուհարէպէ իթմէտիքլէրի շու սըրատա , Օսմանլը օրտուսու
քի հէր նէ գատար բէք սուղ մէվզիլէրտէ պուլունմասը իսէ տէ , երինէ էքէ-
յիճէ սուղուն պէլասընը չէքտի . տէսթը թասարրուֆունտա օլան պօղաղըն
ուճունտա եարտըղը իսթիհքեհամլարա մէթանէթ վիրմէքլէ մէշղուլ օլտու : Շիպ-
գա գարիյէսիյլէ հէվալիսի եսվաշ եսվաշ պէօյիւք պիր միւսթահքէմ օրտու-
կեհա սուրէթինի ալտըլար : Կէշիտին էօնիւնէ գալլէր վէ մէթէրիսլէր եարըլ-
մըշտը , վէ հէման պիլ ճիւմլէ թօրլար օրահա վաղ օլունուպ , օրատան Բուս
մէվզիլէրի թօքա թուլթուլմագտա խտի : Պու իսթիհքեհամլաթ օն իքի գալլտէն
իպարէթ խտի :

Ճէնէրալ Բատէցքի , Պալղանլարըն էօթէսինտէ հալը թասարրուղիյէ պաշ-
լամագ իշլուն կրան տիւք նիգօլատան էմր ալընճա , ասքէրինի իքի նօգթա իւ-
ղէրինտէ թօրլաեըպ , սաղ գօլու Զէլէնօ-Տրէվօ նամ մահալ գուրպինտէ Թօք-
լուճատա վէ սօլ գօլու տալի Թրամլնատա տուրտուրթտու :

Ճէնէրալ Սգօպլէլէֆին թահթը գօմանտասընտա պուլունան սաղ գօլ պիր
ալայ բիատէ , իւշ թապուր ամճը , եէտի թապուր Պուլկար , իքի պէօլիւք իս-
թիհքեհամ ասքէրի , պիր ալայ Տօն գաղաղը , պիր պէօլիւք Ուրալ գաղաղը , վէ
իքի պաթարեհ թօքտան իպարէթ խտի :

Բրէնա Սվիաթօրօլգ-Միրսքինին թահթը գօմանտասընտա պուլունան սօլ
գօլտա իւշ ալայ բիատէ , պիր լիվա ամճը , պիր ֆըրգա տիկէր բիատէ , պիր
պէօլիւք իսթիհքեհամ ասքէրի , պիր թապուր Պուլկար , պիր ալայ գաղաղ , ի-
քի պաթարեհ թօք վար ըտը , Պու իքի գօլուն թօրլարը տա զըգաղար իւղէ-
րինէ նաղլ օլունապիլմէք իւղրէ թէրթիպ օլունմուշլարտը :

Պիր ֆըրգա բիատէ , վէ պիր ալայ վէ իքի պէօլիւք իսթիհքեհամ ասքէրի
Շիպգա մէվզիլինին իւղէրինտէ տուրմագտա օլուպ , մէգըիւր ֆըրգանըն պիր
Վիվասը իլէ մէգըիւր ալայըն պիր թապուրու , Թիւրք օրտուկեհանըն չէվիրմէյէ
Մեմուր օլան գօլլարըն Շիպգա գարիյէսինի իշղալ իթտիքլէրինտէն սօնրա , ա-
լընտան պիր հարէքէթ իճրա իտէճէքլէրտի :

Բատեցքի իւլբի հարեքէթին իճրար իչիւն , Յունվարն պէշիննի կիւնիւ-
նիւ թային իտուպ , զիրա օթուղուննու քիատէ ֆըրգասը օ կիւնիւ Թրաւլայա
միւվասըլէթ իտէճէքտի :

Սօլ գօլ Յունվարն պէշինտէ Սէլճի նամ պօղաղտան եօլա չըղար . Թրաւ-
նատան կուղօվօյա կիթմէք իչիւն մէզքիւր գօլ Ան քիլօմէթրօ մահալ եիւրիւ-
եէճէքտի :

Սաղ գօլ Յունվար Յտէ ազչամ րատտէլէրինտէ քէնտի հարեքէթինն պա-
լտերպ , պու տախի Օսմանլըլարն սօլ թէրաֆը իւղէրինտէ , Պալզանլարտան
էօթէյէ Թօքլըճատան Ահմալլիյէ կիթմէք իչիւն եիրմի քիլօմէթրօ գատար մէ-
սաֆէ գաթ իտէճէքտի :

Բուս պաշ գօմանտանընըն հիսապլարնա կէօրէ , էկէր հալա միւսատէ
իտէրտէ իտի , պու իքի գօլ Յունվար եէտի ազչամը տիւչմանըն էօնիւնէ միւ-
վասէլէթ իտէրէք , Տտէ հիւճուճ իտէճէքլէր իտի :

Բրէնա Սվիաթթօքօլդ-Միրսքինին գօլու սաղ գօլուն կիտէճէյի եօլուն իքի
գաթընը կիտէճէյինտէն , աճէլէ եիւրիւմէք իչիւն էմր ալմըշ ըտը . ճէնէրալ
Սգօպլէֆէ տէ էօյլէ թալիմաթ վարտը քի , Յունվարն եէտիննի կիւնիւ ազ-
չամ Պալզանլարն էօթէքի թէրաֆընտա պուլունմագ իւղրէ հարեքէթինի ույ-
տուրտուն : Լաքին ճէնէրալ Սգօպլէֆէ եօլտա մէվանիի մատտիյէեէ թէսատիւֆ
իթտիլի իչիւն կէճ գալար :

Իքի գօլ տախի եիւրիւտիւքլէրի էանատէ քէնտիլէրինի մուհաֆաղա իթ-
մէյէ էմր ալմըշարտը . եանի բրէնա Սվիաթթօքօլդ-Միրսքի , տիւչմանըն չալտ
Խալին քէօյ ճիհէթինտէն վուկու պուլաճագ պիր հիւճուճու պէյիլինտէ քէնտի
սինի մուհաֆաղա իթմէք իչիւն Մալլիսի իչղալ իտէճէքտի . ճէնէրալ Սգօպլէ-
ֆէ տախի Օսմանլըլարն Շիպգա մէվգիինին սօլ եանը գարչըրնտա Գարաճա
նամ մահալի թուլմաճագտը , զիրա քէնտի գօլու մէվլիի մէզքիւրէ բէք եագըն
հարեքէթ իտէճէք վէ պու հարեքէթի անճագ Գարաճա տաղլա մուհաֆաղա օ-
լունապիլէճէքտի :

Պու իքի գօլլար տաղլարտան ինէրէք , Շիպգա գարիյէսի իւղէրինէ հիւ-
ճուճ իտէճէքլէրտի . չէօյլէ քի բրէնա Միրսքինին գօլու կուղօվօսան եօլա չը-
գարագ վէ սօլ ճիհէթինտէն ճէնէրալ Սգօպլէֆէ մուխապէրէ վէ իրթիպաթ
իտէրէք , վէ Ահմէտլիտէն Շէնօվօյա օլտն սաղ գօլ , սաղ ճիհէթինտէն բրէնա
Սվիաթթօքօլդ-Միրսքի գօլունա էլ վիրէրէք պու հարեքէթի իճրա իտէճէքլէրտի :

Ասքէրլէր ալթը կիւնլէք էրգագ , եանի բէքսիմէթ , ուն , թուգ , չալ ,
չէքէր , րագը վէ արբա ալարլար . էրգաղը մէզքիւրէնին եարընըն աքէր քէն-
տիսի կէօթիւրմէքտէ օլուպ , գալանը պարկիւրէ եիւքլէնտի . իթ թայինի իչիւն
արգալարընտան սաղ սըղըր վէ գօլուն եիւրիւմէքտէ իտի : Պէհէր նէֆէր տօղ-
սան ալթը ֆիշէնք թաշըմագտա օլուպ , հայվանլարն իւղէրինտէ տախի եէթ-
միշ ալթը չար տանէ վարտը : Էճղալար վէ էճղայա տայր էչեա տախի հայ-
վանլարա եիւքլէտիլէրէք աքէրին արգասընտան կիթմէքտէ իտի : Սգօպլէֆէին
գօլունտա պիր գաշ բէօ վասաթ Ատիա տէվլէրի պուլունուպ , պուլար էն
ֆէնա հալալարա վէ տաղլըգ մահալլիտէ եիւրիւմէեէ ալըմըշ տըրլար : Պու
հայվանլար թօքլարն հալլիյաթընտա պէօյիւք խրտմէթ իթտիլէր :

Յունվար ալթըտա սաղ գօլ , Գարաճա պօղաղընա վարտպ , բրէնա Սվիա-
թօքօլդ-Միրսքիտէն իսապէր ալընտը քի , Սէլճիյէ վասլ օլմուշ վէ բիշտարլա-

ընըր տա պու քէօյտէն Կուղօվօ պողաղը իւզէրինէ տօղրու սէվզ իթմիշ տիր :
 Յունվար եւտիտէ հարէքէթ տէվամ իթտի . ճէնէրալ Ագօպէլէֆին գօլու
 օվատա Անմէտլի քէօյիւնէ ինմէյէ պաշլատը , վէ գարիյէյի մէգքիւրէյի գուվ-
 վէյի ճէպրիյէ իլէ ալարազ օրատա մէրքէզլէնտի :

Օ կիւնիւ բրէնս Սվիաթօքօլգ-Միրսքինին պիլ ճիւմէ գօլու Թունճա վա-
 տիւնէ ինմէքտէ վէ Կօրնի իլէ Տօնի Կուղօվօ գարիյէլէրինի դապթ իթմէքտէ
 իտի . եւվմը մէգքիւր ագշամըսը ճէնէրալ Շնիթնիգօֆ պիր լիվա ասքէրլէ բիշ-
 տարլըդա կիտէրէք , Մալկիս քէօյիւնիւ գուվէի ճէպրիյէ իլէ ալար :

Պու իքի գօլ տաղլարտան եիւրիւտիւքլէրի էսնատէ , կէօրիւմէմիշ իշի-
 տիւմէմիշ միւշքիւլաթա թէսատիւֆ իթտիլէր . իւշ մէթրօ պօլունտա դար գար-
 լը եօլլարտան կէշմէեէ մէճպուր օլուպի , պիր եօլ աշմազ իշիւն զանն իտէրսին
 խէնտէք աշանազ գատար զահմէթ չէքտիլէր : Պու գօլլար հէր նէ գատար սայ
 վէ դայրէթ իթտիլէր իսէ տէ , օվա թօրլարընը պիր տիւրլիւ պօղաղլարտան կէ-
 չիւմէյիպ , պէրապէր եալընըգ տաղ թօրլարընը ալտըլար :

Յունվարըն սէքիդինճի կիւնիւ , ճէնէրալ Բատէցքի Սվէթի-Նիգօլա տաղը-
 նա կիտուպ , օրատան իքի գօլուն տա հարէքէթինի սէյր իթտի : Մէգքիւր տա-
 ղըն էթէյինտէ Շիպգա վատիսի պուլունուպ , մէգքիւր վատիտէ անգարիպ տէհ-
 չէթիլ պիր մուհարէպէ վուգուա կէլէճէքտի :

Թիւրքլէր բրէնս Սվիաթօքօլգ-Միրսքի իլէ ճէնէրալ Ագօպէլէֆին հարա-
 քէթլէրինի հէր նէ գատար կէօրմէքտէ իտի իսէլէր տէ , Շիպգա մէվադիինտէ
 պիլ ճիւմէ ասքէր վէ թօրլարը պրագմըշլար ըտը : Իթիմալ տըր քի Վէյսէլ
 բաշա չէվիրմէ հարէքէթի իճրա իտէն մէգքիւր գօլլարա աղ էհէմիսէթ վիր-
 տի , վէ պաշլըճա հիւճիւմին Շիպգա մէվգիինտէն վուգու պուլանաղընը զանն
 իթտի :

Սաաթ օնա տօղրու , իքի գօլլարըն տա պուլունտուգլարը եօլլարտան թօր
 օշտի կէլմէեէ պաշլատը . բրէնս Սվիաթօքօլգ-Միրսքինին տիւշման իւզէրինէ
 տօղրու հարէքէթի , Սվէթի-Նիգօլա տաղընտան կէօրիւմէքտէ իտի . էօյլէն
 լազթը միւշարիլէյին գօլու հիւճում իթմէք իշիւն եաեըլտը , վէ չէտիտ պիր
 մուհարէպէ իճրա իտէրէք Օսմանլըլարըն իսթիհքեամաթընա տօղրու իլէրիլէտի :
 Ս էսնատէ ճէնէրալ Ագօպէլէֆին թէրաֆընտան տախի թօր սէսլէրի կէլիեօր
 արը . լաքին պու գօլուն Շիպգա իւզէրինէ տօղրու հարէքէթ իթմէտի կէօրիւ-
 մէտօրուտու :

Պու սըրատա պիր էմիր չափուշու կէլտի Բատէցքիյէ խապէր վիրտի քի ,
 ճէնէրալ Ագօպէլէֆ Յունվար եւտիսնի կիւնիւն ագշամըսը պիլ ճիւմէ գօլունու
 Անմէտլիյէ ինտիրմէեէ մուվաֆֆապ օլմամըշ ըտը . զիրա ումուլմատըգ միւշքի-
 լաթը աղիմէեէ թէսատիւֆ իթմիշտի . պու սէպէպտէն տօլայը պիւթիւն ասքէ-
 իրին Յունվար սէքիդինճի կիւնիւն ագշամըսը վատիի մէգքիւրտէ թօրլաեապի-
 լէճէքտի , վէ պու պապտէ թալիսաթ իսթէմէքտէ իտի :

Մէգքիւր էմիր չափուշու չունու տա խապէր վիրտի քի , ճէնէրալ Ագօ-
 պէլէֆին բիշտար ասքէրի Շէնօվօ ալէյինէ իլէրիլէմիշ իտի : ճէնէրալ Բատէց-
 քի պու չափուշ մարիֆէթիյէ ճէնէրալ Ագօպէլէֆէ էմր իթտի քի , պիւթիւն
 գօլունու մէրքէզլէթսին , պատէհու Յունվար տօգուգունուն սապահըսը տիւշ-
 մանըն մէվգիլէրի իւզէրինէ հիւճում իթսին , սաղ ճէնահընը իլէրիյէ սիւրէրէք
 պու հիւճումէ գուվէթ վիրսին վէ բրէնս Սվիաթօքօլգ-Միրսքինին գօլու իլէ

իրթիպայթ պուլմանա չալըշարն : Իւմիտ խտէր խտի քի , մուվաֆֆապիյէթլէ հիւ-
ճոււմ իթմիշ օլան միւշարիլէյն բրէնսին գօլու Յունվար սէքիզինճի կիւնիւ վէ
կիճէսի ճէնէրալ Սգօպէլէֆին միւվասէլէթինէ տէկին մուգալէմէթ խտէպիլիր .
լաքին գարանլըգ պասմադտան էվլէլ Սվէթի—Նիդօլա տաղընտան կէօրիւնտիւ
քի բրէնս Միրսքինին ասքէրի տէօրթ թէրէ իշղալ իթտի վէ պու թէրէլէրին
պիրի հէմ էհէմմիսէթլի խտի վէ հէմտէ իւշ թօրու վարտը :

Յունվար հէտինճի կիւնիւ ագչամըսը կասպօվայա վասլ օլան իւշ ալալ
սիվարի . Ահմէտլի պօղաղընտան ճէնէրալ Սգօպէլէֆէ իրսալ օլունտու , վէ պու
սիվարինին եաղլաշտըղը միւշարիլէյն ճէնէրալա էվլէլտէն խապէր վիրիտի :

ԲԱՏԵՅՔԻ ԻԼԷ ՍԳՕՊԵԼԷՖԻՆ ՀԻԻՃԻԻՄԼԷՐԻ. — ՎԷՅՍԵԼ ԲԱՇԱՆԸՆ ԹԷՍԼԻՄԻ.

Յունվարն սէքիզինճի կիւնիւ կիճէսի ճէնէրալ Բատէցքի մուֆասսալ պիր
բարօրթօ ախզ իտուպ , պու բարօրթօտա , հէվմը մէգքիւրուն կիւնտիւզիւնտէ
բրէնս Սվիաթօբօլգ—Միրսքինին իճրա իթտլիյի ամէլիաթը հարպիյէ միւնտէրինճ
խտի : Բրէնսը միւշարիլէյն պիւթիւն կիւն ատէտի քէնտիսինտէն զիատէ օլան
պիր տիւշման ալէյնիտէ հարպ իթմիշ , վէ իւշ գալէ վէ իւշ թօբ վէ եիւզ նէ-
ֆէր հէսիր ալընշտը . լաքին հալի բէք պուհրանլը խտի . 4300 աստամտան զիա-
տէ զայպ իթմիշ օլուպ . պուսլարըն իշինտէ ճէնէրալ Տոմպրօվսքի իլէ Օրէլ
լայընըն հէման պիլ ճիւմլէ իւմէրասը պուլճունմադտա խտի : Ասքէրլէրի բէք եօր-
կուն օլուպ , սայքի արթըգ ֆիշէնքէրի եօղուտու , վէ քիւլիւյէթլի մուհիւն
մաթը պուլունուպ ասլա ֆասըլա վիրմէքսիզին թիւֆէնք աթէշլի իթմէքտէ օ-
լան պիր տիւշմանտան եիւզ ատըմուգադտը :

Ճէնէրալ Բատէցքի , պու իշլէրի ֆէհիւ խոնճէ , սօլ ճիհէթ գօլունու ու-
ղուն միւտտէթ թէշլիքէտէ պրագմամագ իշիւն էվլէլքի բլանընը թատիլ իթ-
տի , վէ չէվիրմէ գօլարըն Նիպգա զարիյէսինի իշղալ իթմէլէրինէ պէքէմէք
սիզին , ասաքիրի Սամանիյէնին պիր գըսմընը քէնտույէ տօղրու ճէզպ իթմէք
վէ չէվիրմէ գօլարըն մուամէլաթընա սուհուլէթ վիրմէք իշիւն , ճէպհէտէն Օս-
մանլըարըն իւզէրինէ հիւճոււ իթմէսէ գարար վիրտի : Միւշարիլէյն ճէնէրալ
սապահլայըն սաաթ սէքիզտէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին Շէնօլօ հիւճոււմինէ պաշ-
լահաճաղընը վէ կիւնտիւզէ տօղրու Նիպգայա վասլ օլապիլէճէյինի հիւսապ վէ
թահմին իտէրէք , քէնտի ասքէրինին տալի կիւնտիւզ էօյլէյին հիւճոււ իթմէ-
սինէ գարար վիրտի :

Յունվար տօգուգտա սապահ սաաթ պէշտէ հէնուղ շաֆագ սէօքմէքտէն
բրէնս Միրսքինին պուլունտուղու ճիհէթտին շէտիտ պիր թօբ սէսի իշիտիլմէյն
պաշլատըղընտան , տիւշմանըն բրէնսը միւշարիլէյն իւզէրինէ հիւճոււ իթմէքտէ
օլտուղու անլաշլտը : Օ կիւնիւ Սվէթի—Նիդօլա տաղընտան պիր շէյ կէօրիւն
մէքօրուտու , զիրա բէք գալթը պիր տիւման վարտը . Յունվար Տին ագչամըսը
չըգան բիւզկեար սէպէպլինտէն նաշլ տէրէտէն թօբ վէ թիւֆէնք սէսի պիլէ
էյիճէ իշիտիլմէքօրուտու . պինսէն ալէյն մահալը մէգքիւրտէ վուգու պուլան
մուհարէպէ սէյր օլունամադտը , Յունվար Յունճու կիւնիւ սապահտան կիւն

տիւղէ դատար պէօյլէճէ կէշտի : Թիւրքլէր պաղը պաղը Սվէթի-Նիդօլա տա-
ղընա տօղրու պիր դաչ թօք աթմադտա իտիլէր :

Էօյլէյին ճէնէրալ Բատէցքի ճէպնէտէն հիւճումէ պաշլայըպ , ալթը դը-
տէմ կէնիշլիքտէ պիր շօսէտէն կէշիլէպիլէճէյինի նսղարը տըզգաթա ալարադ
չու թէրթիպալթը իճրա խլէտի : Էօյլէ քի Յօնիճի բիատէ ալայը , էօնտէն իւշ
պէօլիւք ամճը ասքէրի վէ պու ասքէրտէն սօնրա տէօրթ պէօլիւք բիատէ պու-
լունտուղու հալտէ , շօսէնին իւղէրինտէն իլէրիլէնէրէք , Օսմանլը իսթիհքեա-
մաթ վէ պաթարեալարընա հիւճում իտէճէքտի : պու ալայըն իքի թապուրու
շօսէնին սօլունտա օլան Բուս իսթիհքեամլարընտա պուլունարադ , հիւճում պէօ-
լիւքլէրինէ ինթիպալթը իտէճէքտի : Էլլի պէշինճի ալայըն միրալայը Տուխօնին ,
շօսէ ճիհէթինտէն իճրա մուհարէպէ իտէճէք պիլ ճիւմլէ ասքէրէ գօմանտան
թային օլունտու :

Օթուղ պէշինճի ալայըն պիրինճի թապուրունտան իքի պէօլիւք , պիր
հիւճում գօլու թէշքիլ իտէրէք , պու գօլ դաեալար ալթընտան վէ պիր խէն-
տէք իշինտէն իլրլէնէճէք վէ մէդքիւր թապուրուն տիլէր իւշ թապուրունու
ինթիպաթ թութաճադտը . պու իւշ թապուրուն տա պիրի Սվէթի-Նիդօլա տա-
ղընա իքի թէրաֆընտա պուլունան իսթիհքեամլարը իշղալ իթմէքտէ իտի : Տի-
կէր պիր թապուր տախի , գաեալարըն սաղ թէրաֆընտան վէ չուգուր պիր մէվ-
գիտէն հիւճում իթմէնէ էմր ալըպ , պունուն տա իքի պէօլիւքլէրի հիւճում գօ-
լունու թէշքիլ իտէճէք , վէ տիլէր պէօլիւքլէրի ինթիպաթ պուլունաճադլար
տը . էլհասըլ էլլի ալթընճը ալայըն իքի թապուրլարը , Սվէթի-Նիդօլա տաղը-
նըն էթէյինտէ հալան թօրու պաթարեասընըն էօնիւնտէ միրալայ Պադօֆըն
թահթը գօմանտասընտա ումուճէն ինթիպալթը իտէճէքլէրաի :

Պաշլըճա հիւճում շօսէ Խօլունտան միւմքին իտի , զիրա օ Խօլտան պէշ ալ-
թը քիշի Խան Խանա Խիւրիւյէպիլի իտի : Գաեալարըն սաղ թէրաֆընտա պու-
լունան խէնտէք վէ տէրէտէն Խիւրիւնէճէք օլան հիւճում գօլարընա կէլինճէ ,
պունլար դարըն իւղէրինտէն գայարադ ազար ազար էնէպիլիլէրէրտի , վէ պուն-
լարըն մագստի , Խանտան շօսէտէքի Թիւրք իսթիհքեամալթընը ալմագ վէ պէօ-
լիւք հիւճում գօլունա մուսվէնէթ իթմէքտի . պու գօլլար 800 ատըմ գատար
նէր Խիւրիւտիւքտէն սօնրա , շօսէ Խօլունա չըգմաղա մէճպուր օլմուշլարտը :

Ստաթլար , էվլէլճէ մուսպէնէ իտիլմիշ օլան ասքէրի , թրամբէթա չալ-
մադաղըն քէնտի քէնտիլէ մէվգիլինի թութտու : Հաֆրիլէ ասքէրի , թաշ տու-
լարլար սէօքէօր իտի , զիրա պունլար շօսէնէ տօղրու կիտէճէք Խօլլարը դա-
թամագտա իտիլէր : Պիւթիւն պու թէտարիքեալթըն մուվաֆֆադիլէթլէ պաշա
լըգմասընա տա գաթը տիւման Խարաթմ իթտի , չիւնքի Օսմանլըլար ասլա ֆարդ
իտէմշտիլէր : Պիր չարնէք սօնրա , իլէրլէմիշ վէ պիր իսթիհքեամ ալմըշ օլան
պէօլիւքլէր «Տուրրա» պաղըրարադ հիւքմ իթմէքտէ օլան մէգարիսթան սուս-
լուղունու մէնն իթմէքտէ իտիլէր . օ սըրատա Թիւրքլէր շէտիտ պիր իիւֆէնք
աթէշինէ պաշլայըպ , Բուս ինթիպաթ ասքէրի տախի քէնտի իսթիհքեամլարըն-
տան մուգապէլէ իթտիլինտէն , պիր դաչ տագիլգա իշինտէ տէշէթլի պիր մու-
հարէպէ պաշլատը :

Բուսլար , տար պիր շօսէտէն իլէրիլէմէնէ մէճպուր օլտուղլարընտան , 22
Թապուր ասքէրին վէ 10 ատէտ հալան թօրունուն վէ 2 պաթարեա թօրուն
մագսալամա աթէշի ալթընտան կէշմէքտէ իտիլէր . պունտան մատա Օսման-

ըլաբ կընէր թապիր օլունան կիւլէլէր գուլանըպ, պուլարը էլ իլէ ակմազ-
տա վէ տէնէլէթ ի թէլէֆաթ վիրտիրմէքտէ իտիլէր : Մա մաֆիհի Բուսլար քիւ-
լիյէթ ի զայիաթ վիրէրէք, իքինճի իսթիհքեամը տա ալարըպ, վէ սաղ զալան-
լար, զապիթ լէրինտէն զայրէթ վէ թէլէլիգ օլունարապ, գահրամանճա իւչիւն-
ճիւ իսթիհքեամըն իւղէրինէ տիւլմէնէ թէճրիւպէ իթտիքլէրինտէ, սայքի հէր-
սի տէ գաթիլ ու թէլէլի օլունաուլար :

Եւստատ ասքէրի լաղըմ օլտուղունտան, հիւճոււմ գօլլարընա մուսլէնէթ
իթմէք իչիւն իքի թապուր ասքէր սէվգ օլունտու : Աթէշ օ դատար շէտիա ի-
տի քի, բէք չօգ նէֆէր իսթիհքեամտան չըգտըղլարը վազըթ պիլէ տիւչիւպ
թէլէլի օլտուլար : Էլլի աղըմ էօթէտէ շօսէնին իւղէրի սէրաբա պիւթիւն նա-
շէ վէ մէճրուհլա դաբըլ իտի : Պու սըրատա միրալայ Պազօֆըն թահիթը գօման-
տասընտա օլան վէ ինթիաթտա պուլունան թապուր վասլ օլուպ, պու թաղէ
ասքէր էվլէլճէ գապթ օլունմուշ օլան իսթիհքեամլարտա տուրապիլտի . լաքին
հաղմուր կիպի շօսէնին իւղէրինէ հաղմագտա օլան քիւլիյէթլիւ վէ տիւրլիւ
տիւրլիւ կիւլէլէրին ալթընտան կէչիպ տահա իլէրի կիթմէք ասլա իմքեանըն
տախիլլնտէ տէյիլ իտի :

Պու հիւճոււմէ գօմանտա իթմէքտէ օլան օն տէօրտիւնճիւ ֆըրգա գօման-
տանը ճէնէրալ Բէթրուլէվսքի, Թիւրքլէրի չէվիրմէք իչիւն օնլարըն հան ճիւ
հէթլէրինէ տօղրու հիւճոււմ գօլլարը սէվգ իթմէնէ չալըշար իսէ տէ, տիւման օ
գատար գաթը իտի քի, մէքքիւր հիւճոււմ գօլլարը զայպ օլտուլար վէ գարա-
ըն իչինտէ տէօնիւպ տօլաշարգտան սօնրա, հինէ շօսէնին իւղէրինտէ չըգտըղ-
լարը նօղթատա պուլունաուլար : Պունուն իւղէրինէ արթըգ նէ օլուրսա օլուն-
շօսէնին իւղէրինտէն պըրըմամաղա դարար վիրիլտի : Իւշ սաաթ պիլէ օլմագ-
սըզըն, 1700 նէֆէրտէն զիատէ ասքէր օ տար մէսաֆէ իւղէրինտէ թէլէլի օլ-
տու . պազը հէրլէրտէ ինսան նաշիսնտէն մէթէրիալէր թէշէքքիւլ իթմիշ իտի
Լաքին պու գուրպանլար պօշա կիթմէթի . օն տէօրտիւնճիւ ֆըրգանըն հիւ-
ճիւմը Վէյսէլ բաշայը չօգ ալտաթար : Պու առամ պիւթիւն կիւն զանն իթմի
քի, հալընը պիր թէրաֆտան հիւճոււմ թէհտիտի ալթընտա տըր . պիր տէ բը-
րէնա Սվիաթօթիգ-Միրաքի իլէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին չէվիրմէ գօլլարընտան թէ-
մամըլա գուշատըլըշ օլտուղունու կէօրիւնճէ սէրա մէսէ կէլտի : Պու էնլիյէթ-
սիւգ վէ իղթիտարըղ Թիւրք, Շէնօվօ վէ Կուզօվօ մէվլիլէրինի միւտաֆաա ի-
տէճէք հէրտէ, սօն տագիդայա գատար օրտուսունուն նըսֆընը վէ սայքի պիւ-
թիւն թօքմուլարընը Սվէթի-Նիգօլա տաղընըն գարշըսընտա թութտու տուրտու :

Սաաթ տէօրտէ տօղրու օն տէօրտիւնճի ֆըրգա սօլուգ ալտը, Օսմանլըլարըն
ճէնէնէմ կիպի աթէշի աղալտը, սօնրա պիրտէն պիրէ պիւս պիւթիւն քէսիլ-
տի, վէ սաաքիրի Օսմանլիյէնին մէվլիլէրինտէն չէքիլմէքտէ օլտուղլարը կիւ-
րիւլտիւ : Աճէպա սէպէպ նէ իտի : Բուս վէ տիւման իչինտէ իճրա օլունան չու-
մուհարէպէտէ, հէր գօլ օրտու այրը այրը հարպ իթմէքտէ վէ սայիրլէրին
հաղաղլարընտան խապէրի օլմամագտա օլմաղլա, պունուն սէպէպի անլաշը-
լամաղը :

Նիհայէթ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին գօլունտա պուլունան Սթօլէթօֆ, մասա
տէնին նէ օլտուղունու ճէնէրալ Բատէցքիյէ խապէր վիրմէք իչիւն օ սըրատա
վասլ օլտու . տէտի քի Օսմանլը օրտուսու սիւանըն թէպլիմ իթմէքտէ տիր, վէ
պաշ գօմանտան Վէյսէլ բաշա, տաղլար իւղէրինտէ մէվլի թութմագաա օլան

ասքերէ տախի թէսլիմ օլմագ իշխն էմր վիրէքէք, քէնտիտի տէ գըրընընը ճէ-
նէրալ Սղօպէլէֆէ թէսլիմ իթմիշ տիր :

Պու բարլագ մուվաֆֆադիյէթ Բուսիալըարըն իւշ գօլու թէրաֆընտան
տա սարֆ խոխլէն դարէթ սայէսինտէ օլուպ, բրէնս Միրսքի Յունվար սէքիդ-
տէ Կուզօփօ ճիհէթինտէն հիւճոււմ խտէրէք, Շիպպա էթէյինտէ օլատա օլաու
գուրմուշ օլան Օսմանլը ասքերինի քէնտիտինէ ճէլպ իյլէմիշ խոխ. ճէնէրալ Բա-
տէցքի Յունվար Յտա օն տէօրախնճիւ Փըրզայը վիրտիրէքէք, 22 թապուր ան
քէրի գարչըսնտա ալքնաթըմըշտը. պու սուրէթլէ ճէնէրալ Սղօպէլէֆէ, Շէնօ-
փօ ճիհէթինտէն հիւճոււմ խտէրէք, էօնիւնտէ քէք ազ տիւշման ասքերի պու-
տու, վէ գահրամանլըզլա մուվաֆֆադիյէթէ նայիլ օլարագ Թիւրքլէրի էօյլէ
պիր տէնշէթէ տիւշիւրտիւ քի Վէյսէլ բաշա ազլընը զայպ խտէրէք, տահա թէ-
մամըյլա մաղլուպ օլմագսըզըն մուգալէմէթի թաթիլ իթտիրտի : Շիմտի սազ
ճիհէթ գօլունուն շէճաթլարընը հիքեայէ խտէլիմ :

Նասըլ քի էվլէճէ պէհան իթմիշլը տիր, ճէնէրալ Սղօպէլէֆէ Յունվար
Ցտէ Շիպպա օլասընտա պուլունաճագ, վէ Սիլիսթօրլը-Միրսքինին հիւճոււմ
իթտիյի զէման քէնտիտի տախի հիւճոււմ խտէճէքտի : Լաքին պու կէնճ ճէնէրալ
հէր նէ գատար սուրէթլը Փէվզէլատէտէ չալըշտը, վէ թէտապիրի մուէսսիրէ
իթթիխագ իյլէտի խտէ տէ, եւլմը մէգքիւրտէ Շիպպա օլասընտա պուլունուպ
տա բրէնս Միրսքի իլէ պէրապէր հիւճոււմ խտէմէտի : Միւշարիլէյի ճէնէ-
րալ Սղօպէլէֆին գօլու տէնշէթլի պիր թիրիտէն երիւրեւէմէղ օլմաղլա, պա-
զը եւրլէրտէ իւշ մէթրօ գատար երւքսէքլիքտէ երզըմըշ օլան գարլարըն ա-
րասընտա պիր կէշիա աշմաղա մէճպուր օլտու : Նէֆէրլէր սէրաբա պաշլարը-
նա գատար պու գարլարըն իշինէ պաթմագտա օլուպ, հէր երիմի պէշ ստըմ-
տա պիր եօրկունլուգ ալմաղա մէճպուր օլուեօրլարտը, զիրա սալա երիւրն-
մէեօրտը : Խայլը թօրլար գարլարըն իշինէ պաթտըղընտան, ճէնէրալ Սղօպէ-
լէֆէ մէգքիւր թօրլարը մուվադգաթլէն օրատա պրագմանա էմր իթտի, վէ օլա
թօրլարընը պօղաղտան կէշիւմէք միւմքինսիղ օլտուղունու կէօրիւնճէ, տէվէ-
թլէ տէօրթ թօր կէօթիւրմէկէ գարար վիրտի : Կապրօվատան մուխպիրին պի-
րի Բուսլարըն պօղաղլարտան էնիշինի թաֆսիլի սուրէթտէ թարիֆ իթմիշ օ-
լուպ, պու խուսուս հէր նէ գատար պիր ազ գարիպ կէօրիւնիւեօր խտէ տէ :
Բուսլար Պալզանլար իշինտէ օ գատար հայրէթ վիրիճի իշլէր կէօրալլէր քի,
պու տա հագիգաթէ մագրուն կէօրիւնմէմէսիյլէ պէրապէր, սահիհ օլմասը տա
իւրեանըն տախիլինտէ օլտուղու ճիհէթլէ, հիշ օլմագսա մէրագ իշխն մէրգում
մուխպիրին հիքեայէսինի պուրահա նագլ խտէրիլ :

«Ճէնէրալ Սղօպէլէֆէ գօլու, Պալզան տաղլարընըն տէնշէթլի սիլիլէսի-
նին ճէնուպ ճիհէթի սըրթլարընտան քէք միւսթէմնա պիր անվալ իշինտէ ին-
միշ տիր : Եօլու պիր գաշ սաաթ գըստալտաճագ պիր թարիղ թային օլունմուշ
ղուպ, հալ պու քի պու թարիղին նիհաեթինտէ քէք սարը վէ սալա պիր բա-
թիգասը կէօրիւնմէկէն զայէթ տիք պիր եօղուշ պուլունարագ, պուրայա մու-
խարլէթ օլունունա, երւզլէրճէ մէթրօ երւքսէքլիքտէն գարըն իւզէրլինտէն
գարարագ աշաղա ինմէքտէն պաշգա հիշ պիր չարէ օլմասըղը անլաշլըտը : Պու-
լունա պէրապէր, Օսմանլըար Բուսլարը թէքէտէ կէօրէքէք, շէտիտ պիր թօր
թէշի եաղտըրմահա պաշլատըլար : Լաքին Սղօպէլէֆին ասքերլէրի պունու-
տա տիյնէմէյիպ, վէ իւշ երւզ մագթուլ վէ մէճրուհ պրագարագ, վէ իւշ երւզ

տէ գարլարն իշխնտէ դայա խտէրէք, մէղքիւր եօգուչտան աչաղա գայտըլար :
«Պու գօլուն սիվարի ասքէրի, էն ուղուն եօլու թուլթուու իսէ տէ, ճէ-
նէրալ Ագօպէլէֆիլէ մայէթիւնին տախի պէկիրլէրի պու եօգուչտան աչաղա գայ-
տըլըլալ, պունլարն եարրօր սաղ սէլիմ աչաղա եէթիշէպիլտի, վէ եարրսընն
տա քիմիսինին անաղը դըրըլալ, քիմիսի գարլարն իշխնտէ պաթալը դայա օլ-
տու : »

Պու հիքեայէտէ պէլքի տէ միւպալաղա օլտուն, լաքին Նու թաւ նամ
Բուս դաղէթաւընն պիւթիւն մուհարէպէ էսնասընտա ճէնէրալ Ագօպէլէֆիլն
եանընտան ալըլմամըչ օլան մուխպիրի տախի, պու պապտէ եազաղըլ պիր
մէքթուպունտա պու նօղթալը անտըրընօր : Մուխպիրի մէրգոււմ շէօյլէ եաղը-
նօր : «Յունլար Դտէ եօլա չըպտըղ : Քիւլլիյէթիլի գարլա գարլանմըչ օլան պիր
տաղըն թէքէսինտէ պիր եօլ աչարաղ, թիւրքլէրին աթէշի ալթընտան բէք զի-
եատէ կիւծիւքլէ եիւրիւմէքտէ խիւք : Պու տաղտան աչաղա ինմէսի բէք տէ-
շէթիլի շէյ խտի, Ֆազաթ Բուս ասքէրի իշին հիւ պիր մանիա եօղ տըր էֆքեա-
րը սահիհ կէօրիւնիւնօր : Տիկէր հէր հանկը միլլէթին ասքէրի օլուրսա օլտուն,
իւէրի պիր ատըմ աթամայըլ տուրաճաղը մահալտէ, պիղիմ (Բուսլարն) ա-
քէրլէրիմիղ ուֆաղ պիր տաղ իղինտէն կէշէրլէր վէ եաղմուր կիպի իւղէրլէրի-
նէ գուրչուն եաղտըլը սըրատա տէշէթիլի ուչուրոււմար իշինն ինէրլէր խտի :
Հաֆիրիյէ ասքէրի, տուչմանըն աթէշինն պաշգա պիր շէյլէ մուղասպէլէ իթմէ-
եիպ, եծլ աչմանեա չալըչմաղտա խտի : Թուլթաճաղըմըզ եօլու անլամաղ իշին
Ագօպէլէֆի վէ Գուրօբաթքին վէ Լապօզիքի ճէնէրալլար պիր քէշֆ իճրա իթմ-
աթիքլէրինտէ, Օսմանըլը բիատէսի կէօրիւպ աթէշ իթտի վէ Գուրօբաթքին ա-
ղըրճա վէ Լապօզիքի խաֆիֆճէ եարալանտըլար :

«Պու քէշֆին իրթէսի կիճէսի գաղաղ ալայը, տէշէթիլի ուչուրոււմարտան
վէ թէքէլէրտէն կէշէրէք վէ 30 նէֆէր դայա խտէրէք, Ահմէտի գարիյէսինի
իշղալ իթտի : Աղ սօնրա տաղլարն սըրթլարը տա Սուղտալ ալայը թէրաֆըն-
տան իշղալ օլունուպ, պու սուրէթլէ մէղքիւր իքի ալայ Գըզանըլզ օվասընն
սաղ ճիհէթինի գուչաթմըչ օլտուգլարնտան, թիւրքլէրի իսթիհեամլարնտան
տըչարը ուղարթըլ, Շէնօվօ գարիյէսինն գատար գօվալատըլար : Էօյլէյին Գը-
զանըլզ վատիսինին դարալ ճիհէթինն տօղրու պիր քէշֆ իճրա օլունուպ, օթէ-
րաֆտան բրէնս Միրսքի, վատիի մէղքիւրու իքի թէրաֆտան տա ալմաղ իշին
պիղիմ հարէքէթիմիղէ ուլտուրոււմըչ պիր հարէքէթլէ իւէրիյէ տօղրու կէլմէք-
տէ խտի :

«Պիղիմ միւֆրէզէմիղ հէնուղ թէմամըլլա մէրքէզլէնմիչ օլմատըլընտան,
մէվզիլէրիմիղէ կիթաթիք : »

Յունլար Գտա հէնուղ տաղլարտան թէքմիլ էնիլմիչ օլմայըլ, ճէնէրալ
Ագօպէլէֆի տահա օն իքի թապուր բիատէ, պիր ալայ գաղաղ սիվարիսի վէ
տաղ թօրու մէրքէզլէթմիչ խտի : Լաքին մուշարիյէյ ճէնէրալ, բրէնս Միրսքի-
նին իքը կիւնտէն պէրու Կուգօվօտա քէնտու քէնտույէ պրաղըլըլ, պու հալ-
տէ էզիլմէսինտէն գօրգտուղունտան, վէ դաթէն տէ ճէնէրալ Բատէգթիտէն գա-
թի էմիրլէր ալմըչ պուլունտուղունտան, տէրհալ Շէնօվօ խաթիհեամլարնտան
հիւճոււմ իթմէեէ դարար վիրտի : Պու մէվզի հայրէթ վիրէճէք սուրէթտէ միւհ-
քէմլէնմիլտի : Շէնօվօ ուֆաղ պիր իսլամ գարիյէսի օլուպ, Շիպգանըն ալթըն-
տաքի օվատա վէ Գըզանըլզ եօլունտան պիր աղ ուղաղ պիր մէվզիտէ պու-

լուսնմագտա իտի . պու գարիյէյի մուհաֆաղա իթմէք իչինն էթրաֆընտա բէք մուհթաղամ վէ մէթին իսթիհքեամամթ եարըլմըշտը : Լաքին Բուսլար գարըլլա-
րընտա Վէյսէլ բաշա կիպի բէք չօլբա պիր ճէնէրալ պուլունտուղու իչինն բէք
մէսուտ խիլէր . էկէր էն ատի պիր դուտրէթտէ գարըլարընտա պիր գօման-
տան պուլունմուշ օլտա իտի , Պալպանլարը կէչմիշ օլան մէգքիւր իքի գօլու
մահվ իտէպիլիթտի : Օսմանլը օրտուսու , օլտուլծա սուհուլէթլի պիր արաղի
իւզէրինտէ հարէքէթ իտուպ , պու արաղի իսէ բէք մահտուտ պուլունտու-
ղունտան , պիր գաշ սաաթ իչինտէ օրտուլի մէգքիւր քէնտի խաթթը միւտա-
ֆասսընըն պիր ուճունտան տիկէր ուճունա կիտէպիլիթտի . պուլունտան մաստա
պու օրտունուն գարըշտը տա Նիպգա կէչիտի ճիհէթինտէ բէք մէթին պիր մէվ-
գի իլէ մուհաֆաղա իտիլմէքտէ իտի : Իմտի Յունպար Յտէ բրէնս Միրսքի , Կու-
ղօլօ ճիհէթինտէն հիւճում իթտիյինտէ , գարըշտընա քիւլլիթլի ասքէր չըգա-
րըլլալ էգիլմէսի միւսմքին իտի , վէ Յունպար Յտա ճէնէրալ Սըօպէլէֆ պիր գաշ
թապուրլա Նէնօլօ քէօյիւ իւզէրինէ հիւճում իթտիյինտէ , պու հիւճումը գահ-
րամանանէ տախի միւշարիլէյիէ չօղա օթուրուլտու : Լաքին Նէ չարէ քի Թիւր-
քիանըն գատէրի քէնտիսինէ եալէր տէյիլ իտի : Օսմանլըարըն էլինտէ գալան
էն էյի օրտու Նիպգա օրտուսու օլուպ , իլք Օսմանլը օրտուլարը կիպի պու օր-
տու տախի էյի Նէֆէրլէրլէ թէրթիպ օլունմուշուտու . ֆաղաթ գօմանտասը
էյի տէյիլտի , տիւման իսէ տիւշմանընըն Նէ մըգտարտա պուլունտուղունու ֆարգ
իթտիրմէտիյինտէն , պու ազսիլիք տէ մէգքիւր օրտու գօմանտանընըն քիֆա-
յէթսիլլիյինէ միւնղամ օլտու :

Յունպար Յտա սապահ սաաթ ետիտէ ճէնէրալ Սըօպէլէֆ ասքէրինի Նէ-
նօլօ գարըշտընտա եայար : Վլատմիր ալայը իլէ պէշ Պուլկար պէօլլաքլէրի սօլ
ճէնահտա վէ իքի թապուր ալճը , իքի թապուր Պուլկար , պիր թապուր Գա-
ղան ասքէրի վէ Ուկլիշ ալայը սաղ ճէնահտա տուրտուլար : Սըօպէլէֆ քէնտի-
սի տախի տէօրթ աաէտ թօրիլէպէրապէր օրթա եէրտէ , խաթթը հարպըն
պիր ազ կէրիսինտէ տուրտու : Սաղ ճէնահ իլէրիյէ հարէքէթ իթտիյինտէ , Օս-
մանլըար ճէնէննէմ կիպի աթէշ եաղտըրմահա պաշլատըղլարընտան , Բուսլար
տախի ալապիլտիկինէ մուգապէլէ իթտիլէր , գիրա տիւշմանլարը օրմանըն վէ
չալը չըբըլարըն իլինտէ եաեըլմըշ օլտուղունտան կէօրինմէօրտուտու : Պիրազ
սօնրա սօլ ճէնահ աթէշլին շիտտէթինտէն սարսըլարագ , բիւճաթէ պաշլար :
Մէքքէղտէ ճէնէրալ գօնթ Թօլսթօյ աղըրճա եարալանըպ տիւշէր վէ Նէֆէրլէր
թէրաֆընտան գալտըրըլլալ կէօթիւրիւլիւր : Ուկլիշ ալայընըն գօմանտանը մի-
րալայ Բանիուլթին , գօլուն պուլունտուղու պու հալինտէ կէրի չէքիլմէք միւս-
քինսիզ օլտուղունու , վէ պուլունտան պէօյիւք պիր ֆէլաքէթ դուհուր իտէճլի-
նի անլահարագ , տէրագապ քէտի ալայընը հիւճում գօլու հէէթինէ վազ ի-
տէր , վէ տէնշէթլի պիր աթէշ եաղմագտա իքէն , մէգքիւր գօլու իլէրիյէ տօղ-
րու սիւրէր : Ալճը ասքէրի իլէ Պուլկար պէօլլաքլէրի տախի օնուն արգասըն-
տան կիտէրլէր : Պու ասքէրլէր էլլի ատըմ գատար գօշտուղտան սօնրա , պիր
ազ կիւզ իւսթիւ եաթարլար վէ եինէ գալըպ պիր ազ կիթաիքտէն սօնրա թէք-
րար օ վաղիլէթտէ եաթարլար : Լաքին պու հէր պիր մօլատա էքէյիճէ մագ-
թուլ վէ մէճրուհլարը օլուր :

Բուսլար Նիհայէթ օրմանա կիրուպ , օ վաղըթ Օսմանլը իսթիհքեամամթը-
նըն գուլլէթինի ֆարգ ու թէմիիզ իտէպիլտիլէր իսէ տէ , ուղուն ուղատիկէ

թէտգիւղ ու քէյֆ խոնճէք վազըթ օլմատըղընտան, քէմալը դաղապա տիւշ-մանըն պիրինճի խթիհքեամաթը իւղէրինէ հիւճուժ իթտիլէր : Շէնօլօ իսթիհքեամաթընըն պուլունտուղու մէգքիւր օրմանտա պիր չարեք դատար տէնչէթ-լի պիր մուգաթէլէ վուգու պուլուպ, Բուսլարըն հէր սընըֆ ասքէրի նիզամիյէ ամըն, Պուլկար հէրսի դարմա դարըշ Թիւրքլէրին իւղէրինէ տիւշտիւլէր :

Գըլըճ գըլըճա վէ սիւնկիւ սիւնկիւյէ գավկա խոնհօրլար, վէ անճադ պա-ղէն թիւֆէնք սէսի իշիտիլիեօրուտու, վէ նէ վազըթ սիւնկիւլէր գըրըլընօր խի իսէ, տիպճիքլէ մուհարէպէ խոնհօրլարտը : Բուսլար աղանտան աղանա, չալտան չալեա, մէթէրիստէն մէթէրիսէ, Թիւրքլէրի գօվալանօրլար ըտը, վէ Թիւրքլէր տախի պու վաշչի թաարբուղաթտան քէք զիատէ խէյֆ ու տէնչէթ-թէ ուղարմըշլար ըտը : Պիրինճի խթիհքեամաթ խմթիթը ալընարագ, «հուրըն» նիտալարըշլա իքինճի խաթթա հիւճուժ օլունուպ, Թիւրքլէր տախի դայրէթէ կէլմէք իշիւն «Ալլահ, Ալլահ» պաղըրմագտա խիլէր :

Էն էվիլէ միրալայ Բանիուլթին, էլինտէ պիր պայրագ օլտուղու հալտէ, խթիհքեամաթին իւղէրինէ հիւճուժ խոնհօր, շէտիտ պիր մուհարէպէտէն սօն-րա, հէտէֆ օլան խթիհքեամաթ ալընտը : Սագ թէրաֆտա պիր ամըն եիւզ պա-շըսը պիր մըղտար ասքէրլէ պէրապէր նալիհան իքի թօրու պուլունտան պիր դալէնին դարշըսընտա պուլունուպ, պու գալէտէ տախի պիր թապուր մուհա-ֆըզ ասքէրի պուլունտուղունտան, մէրգուժ եիւզ պաշը գըլըճընը գալտըրտը, վէ մէգքիւր ասքէրլէրէ խիթապէն «Եվլատլարըմ, գալէյէ գօշալըմ» պաղըր-տը : Պունուն իւղէրինէ ալթիմըշ նէֆէր դատար ասքէր եիւզ պաշընըն արգա-սընտան կիտուպ, էն էվիլէ պու եիւզ պաշը գալէնին եանընա վասըլ օլուր, սալգըմ տօլու օլան պիր թօրուն էօթէսինէ Կէշէր վէ պու թօրա աթէշ վի-մէք իւզըրէ պուլունտան թօրճու նէֆէրինի էօտիւրիւպ, մաղկալ տէլիլինտէն իս-թիհքեամըն իշէրիսինէ աթլար : Նէֆէրլէրի արդասընտան եթիլիյալ, սիւնկիւ էլլէրինտէ Թիւրքլէրին իշինէ կիրէրլէր : Թիւրքլէր պու տէրէճէ դաղապ ու հիտ-տէթտէն էնտ պէնտ օլարագ, քիմիսի դաշար, քիմիսի աման տէր իսէ տէ, մուհարէպէ տէնչէթի Բուսլարըն օ տէրէճէ դաղապա կէթիւրմիշտի քի, խթիհքեամըն իշինէ պիր տանէ պիլէ պրագմալըպ տօղրարլար :

Ճէնէրալ Սօօպէլէֆ տախի մէրքէղտէն հիւճուժ խոնհօր, Պուլկարլար տա պէօյիւք պիր գալէ իւղէրինէ հիւճուժ խոնհօր : Սամանլըլար հէր եէրտէ բիւ-ճաթ խուպ սիւահլարընը աթարագ Գըղանլըզ եօլու իւղէրինտէ ֆիրար խոն-հօր : Սօօպէլէֆ պու տէնչէթլի պօղկունու կէօրէրէք, Սամանլըլարըն բիւճա-թընը քէսմէք իշիւն աբալ թարալ ալթը պէօլիւք սիվարի սէվզ խոնհօր : Սիլիա-թօրօլ Միրսքէ տախի, բէֆիգիին մուվաֆֆանիյէթլէրինի խապէր ալարագ, Գըղանլըզա պիր ալայ ասքէր կէօնտէրմիշ օլմաղլա, ասաքիրի մէրգուժէ մէգ-քիւր չէհրի վէ եիրմի պէշ թօր վէ բիւլիլիլթիլի էրդագ դապթ իթտի : Աղլընը շալըրմըշ օլան Աէյսէլ բաշա, պիւնտէ գաշմոնա չապալայան պիր թաղըմ էֆրատըն իշինտէ գալմըշ օլուպ, քէնախի էլլինտէ պուլունտան 22 թապուր ասքէրլէ սօն պիր ճահա իթմիլի ֆիլքրինտին պիլէ կէշիրմէտի . մէգքիւր թա-պուրլար, քէմալը չէճաաթլա օն տէօրտիւնճիւ ֆըրգա ալէյինտէ մուհարէպէ խուպ տուրմագտա խիլէր . պէլքի տէ Բուս ասքէրինին իշինտէն պիր եօլ ա-չապիլիլրէրտի, զիրա մէգքիւր Բուս ասքէրինին հէման հիշ թօրու, եօղ տու, վէ եօրուլմուշ վէ միւհիմնաթը թիւքէնմիշ խի, լաքին Աէյսէլ բաշա պունու-

հիշ տիւշիւնմէտի : Պիր պէտազ պայրագ չէքտիրտի , վէ պիչարէ ասքէրի իչին հիշ պիր շարթ պիլէ թալէպ ու թէքլիֆ իթմէքսիզլին զըլըճընը ճէնէրալ Սգօ պէլէֆէ թէպլիմ իթտի : Պալատէ գիքը օլունան եիրմի իքի թապուր , տայիմա ճէնէրալ Բատէցքիյէ մուզապլէմէթ իթմէքտէ պուլունատուղու ճիհէթլէ , Վէյսէլ բաշա օ թապուրլարա տա թէպլիմ օլմագ իչիւն էմր եօլլատը . իյիտ նէֆէրլէր , հիտաթի ու դադապլաիլնտան տիթրէեհէրէք մէվգիլէրինի պրագըպ , կէլաիլէր էվլէլճէ սիւահլարընը թէպլիմ իթմիշ օլան արգատաշլարընըն եանընտա օվանըն իչինտէ տուրտուլար :

Բուս նէֆէրինին մուզապլէմէթը չէտիտէ վէ մուէսսիքէսի իլէ ճէնէրալարընըն մէհարէթի սայէսինտէ նայիլ օլունան իշպու Ֆիթուհաթտա տէօրտի բաշա վէ սէքսէնի պէօյիւք զապիթ վէ 280ի քիւշիւք զապիթ օլտուղու հալտէ , 31,300 եէսիր , 93 թօք , պէօյիւք շարտա 11 հալան թօքու , քիւլլիւյէթլու թիւֆէնք վէ միւհիմմաթ վէ մէէքիւլաթ ալընմըշ տըր : Պունտան մաատա Օսմանլըլարըն 6,000 նէֆէրտէն զիտտէ տէ մագթուլ վէ մէճրուհու օլմուշ տուր : Հալ պու քի պու մուզաֆֆէրիեթ Բուսլարա տա ուճուղ օլմատը : Յունվարըն սէքիլինճի կիւնքի մուհարէպէնին թէքմէլ աղըրլըղը , իւղէրինտէ օլան բրէնս Միրսքի զօլունտան տալի 5 զապիթ , 319 նէֆէր մագթուլ , վէ 49 զապիթ վէ 1754 նէֆէր մէճրուհ պուլունմուշ տուր : Քէզալիք պիր զապիթ եարալանըպ մուախսարէն էօլմիւշ վէ 17 զապիթ զէտէլէնմիշ վէ 57 նէֆէր զայպ օլմուշ տուր : Սգօպլէֆին տալի 6 զապիթ 294 նէֆէր մագթուլ վէ 38 զապիթ վէ 1190 նէֆէր մէճրուհու օլմուշ տուր :

Պու Շիպզա հարպը Բուսլար իչին պու մուհարէպէտէ էն բարլագ ֆիլթուհաթ օլտուղտան մաատա , սէմէրէսի տէ բէք զանի օլտու : Պու մուզաֆֆէրիեթ , Թիւրքիայա Բլէվնանըն տիւշմէսինտէն տահա զիտտէ տէհշէթլի պիր սատէմէ էնտիրտի , զիրա սօն խաթթը միւտաֆաասընը պէրպատ իթտի : Պունտան սօնրա էտիրնէ իլէ Բուս օրտուսու արասընտա արթըգ պիր թապուր պիլէ եօգ իտի , վէ հաթթա տէյիլ եալընըղ էտիրնէ , իլլա Սթանպօլուն պիլէ եօլու արաշըգտը : Ֆիլիպէ հէվալիսինէ սիւրիւլմիւշ օլան սօն Օսմանլը օրտուսու արթըգ վապթ ու զէմանըլլա մէղքիւր իքի շէհրէ իմտատա դօշամագտը , վէ մուամէլաթ իչիւն պիր իթթինատկեհար պուլունմատըղընտան , մէմալիքին օրթասընտա զայպ օլմուշ կիպի իտի , զիրա Բուսլար հէր եօլլարը տա էլլէրինէ կէշիրմիշլէր իտի : Թիւրքլա քէնտի սիյաթ ու ֆէզահաթը իչիւն զէվալ պուլմագտա իտի . տէվլէթը միւշարիլէյհանըն իլթիմաա ուսուլի իտի քի , էտիրնէյի զօլաեաճագ օլան օրտուսու իգթիտարսըղ պիր զօմանտան էլլինէ պրագմըշ իտի , վէ իշթէ պու իլթիտարսըղ զօմանտան մէղքիւր օրտունուն պէրպատ օլմասընա սէպէպ օլտու :

ԲՈՒՍ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆԱ. ԵԻԻՐԻԻՅԻՇ ԷՄՐԻ

Պու զէմանտան մուհարէպէ խիթամ պուլմուշ սալըլըր : Թիւրքիա , քէն-
տիսինատէն հէր նէ թալէպ օլունաճագ օլուր իսէ վիրմէյէ հաղըր օլտուղունու
պէնան իտէր , հէր նաթըլ օլուրսա օլսուն միւթարէքէ իսթէր , լաքին Բուսլար
միւթարէքէ իթմէզատէն էվիլէլ մէմէքէթին պիլ ճիւմէլ ֆէննը հարպա միւսաիտ
օլան միւհիմմի նօզթալարընը իշղալ իթմէք վէ ծնու աեագլարընըն ալթընտա
թէմամըյլա էզիլմիշ թութմագ իսթէրլէր : Եւլքէյի սիվարիլէրլյէ տօլտուրուր-
լար , հէր եօլ իւզէրինտէ պէհէր սէքսէն մէթրօ մէսաֆէտէ , գաղապ սիվարի-
լէրի գօնագ իտէրլէր . գարչըլարընա պիր շէյ չըզըպ քէնտիլէրինի տուրտուրթ-
մագ . կիւրուհ կիւրուհ ֆիրարիլէրտէն պաշղա պիր քիմնէյէ թէսաաիւֆ իթ-
մէզլէր . ծնլար տա պունլարը կէօրիւնճէ պօզուլուպ տաղըլըլար :

Կրան տիւք Նիգօլա Յունվարըն սէքիլինճի կիւնիւ Պօկօթտան հարէքէթ
իտուպ , ումուճ օրտուկեանընը Լօվաշա նագլ իթմիշ իտի : Միւշարիլէյի Շիպգա
ֆիւթուհաթընը իշիթտիքտէ , Թիւրքլէրին տիւշար օլտուղլարը պու ֆէլաքէթը
նալէհանիտէն քէնտիլէրինի պուլմագա վագըթլարը օլմամագ իշիւն , աօքէրի
սէրիան իլէրի սիւրմէք իւզըլէ տէրհալ Պալգանլարտան էօթէյէ կէշմէյէ գարար
վիրտի : Յունվար Ալտէ Կապրօվայա վասլ օլուպ , օրատա էհալի թէրաֆընտան
հիւմնիւ գապուլլյէթ պուլտու վէ ծն պին Սամանըլէ սիրինին օրատան կէշիպ
Բուսիայա կէօթիւրիւտիւկինի կէօրտիւ : Երթէսի կիւնի Շիպգա կէշիտինի մի-
րուր իտէրէք , ազշամ Գըզանըլա մուվաթըլէթ իթտի , վէ օրտուկեանը ումու-
միսինի օրատա գուրտու :

Պապա գօնագ , Թրօյան , Շիպգա , Խային քէօյ վէ Թվարտիցա կէշիտլէրի
Բուսլարըն էլինտէ պուլուռուպ , Կուրգօ , Գարցօֆ վէ Բատէցքի գօլլարը Պալ-
գանլարը թէճապուզ իթմիշտի : Յունվարըն ԱՅիւնտէ , Կրան տիւք Նիգօլա առ-
քէրինի մէրքէզլիճէ Էտիրնէ իւզէրինէ եւրիւլմէք վէ Պուլկարիսթան տա իճ-
րայի ամէլլաթը հարպլյէտէ պուլուռան աիկէր Բուս գօլ օրտուլարընը տաաքի-
րի մէրգուլմէյէ իսթինատկեան թութմագ իշիւն աթիտէքի թէրթիպաթը իճրա
լյէտի :

Ա. — Նապէրի հարպ ճէնէրալ Կուրգօնուն թանթը գօմանտաթընտա պու-
լունան գարպ ճիւնթի օրտուսու , Ֆիլիպէյի իշղալ իթտիլի թագտիրտէ , ումու-
մէն Էտիրնէ իւզէրինէ եւրիւլիշ իտէն պէօյիւք օրտուռուն սաղ գօլու մագա-

մնտա պուլունարագ, վէ ճէնուպտան տէօնէրէք, Հասքէօյտէն Տիմթէգանա աղիմէթ խէր :

2. — Ճէնէրալ Գարցօֆ դօլ օրտուսունուն սիվալիսի, ճէնէրալ Սդօպէլէֆին բէտէրինին թահթը դօմանտասընա կէչէր, վէ էլինի շարգ ճիհէթի դօլ օրտուսունա վիրէրէք, Գարլօվատան սիւրաթլա Ֆիլիպէ իւզէրինէ եիւրիւր . պատէհու մէգքիւր շարգ օրտուսունուն սիվալիսինէ պիրէչիպ, Կրան տիւք թէրաֆրնտան վիրիլէն թալիմաթը ումուսիյէ եէ թէվֆիզան, վէ եավէրի հարպ ճէնէրալ Կուրգօնուն տօղրուտան տօղրուեա թահթը դօմանտասընտա իճրաի մուհարէպէ խէր :

3. — Ճէնէրալ Գարցօֆ դօլունուն բիատէսի Գարլօվատան հարէքէթ խէրէք պիլա թէվազգուֆ իլէրիլէր, վէ աւվալէ կէօրէ վէ եախօտ մէգքիւր օրտուսուն դօմանտասընը տէրէօտէ խտէն ճէնէրալ Կուրգօնուն էվամիրինէ թէվֆիզան, Թիւրքլէրին եօլունու քէսմէք իչիւն եա Ֆիլիպէ վէ եախօտ Ձրբան իւզէրինէ տօղրու կիտէր : Ճէնէրալ Գարցօֆըն բիատէսի հէր հալտէ մէրքէզ դօլունուն բիշտարըլա տայիմա մուխապէրաթտա պուլունաճագ տըր :

4. — Մէրքէզ դօլունուն, կէնճ ճէնէրալ Սդօպէլէֆ թէրաֆրնտան դօմանտա օլունան բիշտարը, Յունվար իւչտէ Էսկի-Չաղրա վէ Եէնի-Չաղրա վէ Հարմանլտան կէչէրէք Էտիրնէ իւզէրինէ եիւրիւր . Էսկի-Չաղրա իլէ Եէնի-Չաղրալը իշղալ իթմէք, վէ Թըրնօվա վէ Հարմանլրեա կիտէն տէմիր եօլլարըն էվամիրինէթլի քէօրիւլէրի վէ Մարիցա նէհրի իւզէրինտէքի քէօրիւլիւ զապթ իսթիլա իթմէք իւզրէ մէգքիւր բիշտար աքէրի տէրազապ իւչ սիվալի ալլալը իլէրիյէ սէվգ խէր : Պիրինճի սիվալի Փըրգասընըն պիրինճի լիվասը, Իմաթթաթօր մայէթիտէ պուլունան ճէնէրալ Սթրուգօֆուն թահթը դօմանտասընա վազ օլունմուշ տուր :

5. — Ճէնէրալ Կանէցքի թէրաֆրնտան դօմանտա խտիլէն մէրքէզ դօլու, Յունվար Չտէ Կապրօվատան հարէքէթ խէր, վէ սէքիլինճի դօլ օրտու իլէ օնթթընճը վէ օթուղունճու բիատէ Փըրգալէրինին թօք վէ մէքքեարիլէրինին վէ Կունմի օրտուկեահըն չըգմասընա վէ էնմէսինէ մուալէնէթ խտէրէք, միւմքին օրտուղու մէրթէպէ չապուգ Պալգանլարը կէչէր : Պու դօլ Գըղանլըզլա հէվալլալտէ պուլունան դարիյէլէրտէ մէրքէզլէնիլ վէ լիվա լիվա եօլա չըղար վէ Գըղանլարտան էնմիշ պուլունան թօրլարը տա պէրապէր կէօթիւրիւր :

6. — Բիատէ ճէնէրալը Բատէցքիինին թահթը դօմանտասընտա պուլունան դօլ, թօրլարալ մէքքեարիլէրի սէրիան Շիպգատան կէչիլմէք իչին էն միւս Թէտպիլլէրի իթթիլազ խտէր, պատէհու Էսկի-Չաղրա վէ Եէնի-Չաղրա Թարիլիլէ Եանպօլուեա վէ օրատան տախի Թունճա վատիսի թարիլիլէ Վալլօ վէ Էտիրնէնէ կիտէր : Յունվար իքիտէ մէգքիւր դօլուն բիշտար աքէրի օլտուղու մէրթէպէ չապուգ, վէ միւմքին օլուր իսէ Եէնի-Չաղրա իլէ Եանպօլու իշղալ իթմէք իչիւն հարէքէթ խտէր :

Շարգ ճիհէթի դօլ օրտուսունուն սէքիլինճի սիվալի Փըրգասընըն իւչ ալլալը, պիր պաթարեա թօրլա պէրապէր Թրնօվատան Բահօվիցա վէ Լէսգօվլա գատար օլան ճիվարլարտա թօրլանըպ, Թվարաիցա պօղաղընտան տէրալ Եանպօլու վէ տահա էօթէնէ կիտէր, քի մէնաուպ օլտուղու դօլ օրտու իլէ իլէրէչսին :

7. — Ճէնէրալ Պարօն Տէլինկահաւզէնին թահթը էմիրնտէ պուլունան սօլ

եան միւֆրէզէսի, Իսլիմեա վէ Եանպօլուռ իշղալ իթմէք իշիւն, Թվարտիցա պօղաղընտան Պալզան տաղլարընը միւրուր խտէր. օրտուսուն սօլ եանընը վէ Պալզան կէշիալէրինտէն քէնտի էստա վէ իսթինատիկեանը իլէ օլան մուխապէ-րաթընը մուհաֆազա խտէր, վէ ճէնէրալ Զիմմէրմանըն գօլ օրտուսունա էլ վիր-մէյէ չալըշմադ իշիւն Այաօսա դարաղօլար չրգարըր. պուխտան մաստա Պուր-կազ իւզէրինէ տէ պիր սէյեար գօլ սէվզ խտէր:

Ճէնէրալ Բատէցըի, ճէնէրալ Տէլինկահաղէնին գօլ օրտուսուն մուխ-սըլէթինէ տէկին, արգա ճիհէթլէրինի մուհաֆազա իթմէք իշիւն Օրէլ ալալընը Եանպօլուտա թէրք խտէր:

Եիրմի տէօրտիւնճի բիյատէ ֆըրգասընըն իւշ ալայը եէսիրլէրի թահթ էլ հըֆզ կէօթիւրտիւքտէն սօնրա, Պալզանլարը կէշէր, Իսլիմեա վէ Եամպօլու-տա թօբլանըր վէ ճէնէրալ Տէլինկահաղէնին գօլ օրտուսունա պիրլէշիր:

8. — Եիրմի ալթընճը բիատէ ֆըրգասընըն Գօթէլ ճիհէթինտէն Թըրնօվաթը գօլլամադտա օլան միւֆրէզէլէր մուխաղգաթէն Օսման բաղարը եօլունտան կէ-լէն բիատէ ֆըրգասընըն եէրինէ կէշէճէքլէր տիր, թա քի Պուլկար ասաթլի միլիյէսի էսիրլէրի թէլալիմ խոււպ ալտէթ իթմին:

9. — Թընօվատան Զարէվիշէ գատար իմթիտատ խտէն խաթթըն իւզէրին-տէքի ասքէրին իշինտէն խուսուսի միւֆրէզէլէր, Գըզանլըգտան կէօթիւրիւլէն էսիրլէրի թահթէլ հըֆզ նազլ իթմէյէ մէմուր օլմուշլար տըր:

10. — Շիպգա պօղաղընը մուհաֆազա իթմէք իշիւն օրատա խուսուսի միւֆրէզէլէր թէրք օլունմուշ վէ ճէնէրալ Լասգարէֆ տախի մէդքիւր միւֆ-րէզէլէրէ գօմանտան թալին խոխլմշ տիր: Պու ասքէր Շիպգա պօղաղընը միւ-րուր խտէն թօք վէ մէքքեարէլէրէ տէ մուալէնէթ խտէճէք տիր:

11. — Ճէնէրալ Զիմմէրմանըն գօլունտան պաշգա Պալզանլարըն պու թէ-բաֆընտա գալան պիլ ճիւմլէ ասքէր: չարգ ճիհէթի գօլ օրտուսունու թէշէլ խոււպ, Զարէվիշին թահթը գօմանտասընտա պուլունաճադ տըր: Պու գօլ օր-տու Բուսճուգ, Բաղկրատ, Էսկի-ճուսա վէ Օսման բաղարընա տօղրու եիւ-րիւրիւպ սաղ եանը իլէրիյէ տօղրու օլտուղու հալտէ, հէքսինտէն էվլէլ Օսման բաղարընը զապլթ իթմէեէ չալըշմադ տըր: Փէզալիք էկէր միւմքին օլուր խտէ պու գօլ Բաղկրատը տա զապլթ խտէր, վէ Բուսճուգալ Շուսնու արասընտա տէ-միր եօլ խաթթը մուխապէրաթը իւզէրինտէ եէրլէշմէյի հէր հալտէ սայ ու դար-րէթ խտէր:

12. — Թունանըն սօլ գըրըսընտա պուլունան վէ եինէ միւշարիլէյն Զարէ-վիշին թահթը գօմանտասընտա պուլունան ասքէր, իլք ֆըրսաթ էլէ կէշինճէ Պալզանլարըն էօթէսինտէ մէնսուպ օլտուղլարը գօլ օրտուլարընա պիրլէշէճէ տիր:

13. — Թունանըն աշաղը ճիհէթինտէքի ճէնէրալ Զիմմէրման գօմանտասըն-տա պուլունան գօլ օրտու, Հաճի Օղլու Բաղարճըղը իւզէրինէ տօղրու իլէրի-եիւրիւր, պու նօղթայը միւսթահէքէմէյի զապլթ իթմէեէ չալըշըր, Բուսճուգ-տան Վարնայա օլան տէմիր եօլու պօզար, Բրափատի իւզէրինէ իլէրլէր վէ Ա-տօս իլէ Գարնապաթա տօղրու գարաղօլար սէվզ խտէրք ճէնէրալ Պարօն Տէ-լինկահաղէն գօլ օրտուսունա էլ վիրմէյէ չալըշըր: Պու գօլ սաղ եանընը մու-հաֆազա իթմէք իշիւն, Սիլիսթրէյի կէօզէթմէյէ մէմուր պիր խուսուսի գօլ այլըրըր, վէ տէնիդ թէրաֆընտան արգա ճիհէթլէրինի վէ սօլ եանընը գօլլաթ:

մագ իշխն տախի օթուդ ալթընձը քիտէ Ֆըրզասընըն միւֆրէզէլէրիյէ Պօղազ քէօյ վէ Քէօսթէնձէ արասընտաքի խաթթը իշղալ խտէր :

14. — Խութութը մուխապէրէյի թէէմին իթմէք իշխն պալատէ զիքը օլունան թէտապիր իթթիխադ օլունուր :

15. — Գըզանլըդ սանճազընտա մուվադդաթէն պիր խտարէ թէէսիս օլունանուպ , խտարէյի մէզըլուրէ ումուս էրիքեանը հարալ հէէթինուլն միրալայ իլիւասէվիշ ասքէրի միւտիր նասպ օլունուր : Պու խտարէնին պաշընճա իշի , հէր թէրաֆտա պուլունմուշ վէ էլէ կէչմիշ օլան քիւլիյէթլի Օսմանլը էրզազընըն տէֆթէրինի թանգիմ խտճէք վէ սուրէթը մուսթադամէտէ թէվզի իլլէյէճէք տիր :

ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕՆՈՒՆ ՖԻԼԻՊԷ ԻԿՋԵՐԻՆԷ ՏՕՂՐՈՒ ԵՒԻՐԻԻՑԻՇԻ .

ԹԱԹԱՐ-ԲԱԶԱՐՃԸՂԱՆԸՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ .

Թաշ-քէսէն մուհարէպէսինտէն սօնրա վուդու պուլան բիճաթ էսնասընտա , Սիւլէյման բաշա Սօֆիայա գատար իլէրլէմիշ օլուպ , բիվանէթէ կէօրէ Յունվար իքիտէ հէնուդ օրատա խա : Պատէհու շէհըր մէզըլուր էթրաֆընը մուհաֆաղա իթմէք , վէ էտիրնէ տէմիր եօլունուն պաշընը գօլլամադ իշխն թէտապիրի միւզթադիյէ իթթիխադ իթմէք իւզրէ Թաթար բազարճըղընա կիթմիշ խա : Սօֆիատան Թաթար բազարճըղընա իքի թարիզլէ կիտիլէպիլի . պիրի պիր ազ ուզուն խտ տէ , տիկէրինտէն տահա չօզ միւնասօլ օլուպ , ճէնուպտա Սաւմազօլ ճիհէթինտէն կէչէր . տիկէրի տէ չըմալտէ Ինթիման շէհրինաէն վէ էսլաֆըն Թօրօյան գաբուսը թապիր իթտիքլէրի Գաբուճըդ նամ մէշհուր պօղադտան կէչէր : Պու իքինճի թարիզ իւզէրինտէ պազը իսթիհքեամաթ ինչա օլունուպ , Սիւլէյման բաշա օրաեա պիր միւֆրէզէ ասքէր վաղ իլլէաքեաէն սօնրա Բուսլարըն Սամազօլ եօլունու գապթ իթմէյէ չալըշաճազլարընը ֆարաղ խտէրէք վէ Պանեայա գատար կիտէն տէմիր եօլունու մուհաֆաղա իթմէք իսթէհէրէք , օն պին ասքէր վէ 28 առէտ թօրլա կէլիպ Սամազօլտա մէվզի թութուտ վէ էթրաֆընա իսթիհքեամ վիրաի : Պիր գաշ կիւն սօնրա Սօֆիա ասաքիրի մուհաֆաղասը տախի օրաեա կէլիպ , պու ասքէր էվլէլճէնազլ օլունտուղու վէչէլէ Բատօմիր եօլունտան գաշմըշ բոր :

Սօֆիա գօմանտանը Օսման բաշա , իշէ եարար ասքէրի , Տուպնիցատան կէչէն տաղ բաթիգալարընտան Սիւլէյման բաշա նէղաիմէ կէթիրմիշաի : Գաբուճըդ վէ Սամազօլ մէվզիլէրի պազը Օսմանլը սիվարի միւֆրէզէլէրի թէրաֆընտան քէշֆ օլունուպ , պու սիվարիլէր Սօֆիա օվասընտա եէթիշտիլէրի Պուլկար քէօլլէրինի թախրիպ խուուպ աթէչէ վիրվէքաէ խալէր :

Ճէնէրալ Կուրգօ , քէնտի ասքէրինի Սօֆիա շէհրինտէ պիր ազ իսթիրահաթ իթմէք իշխն պրազլալ , տիւշմանըն գուվլէթի վէ թէրթիպալթը իւզէրինէ մալիւմաթ ալմազ իշխն իլլէրիյէ տօղրու պազը քէշֆ գօլլարը սէվզ իլլէտի . պիր գաշ կիւնտէն պէրու օ գատար չապուդ մուվաֆիպպիլէթ հուսուլէ կէլմէքաէ վէ Թիւրքլէր արասընտա օ գատար պէօլիւք գարըլըզլըզլար զունուր :

իթմէքտէ, վէ դադէթալարըն նէշը իթտիքէրի հաւատիս պիր պիրինէ օ գատար զըտտ վէ մուխալիֆ կէլմէքտէ իտի քի, Բուսլար դարչըլարընտա տիւլմանըն հադիգաթէն նէ գատար գուվէթի պուլունտուղունու բէք կիւճ անլաեապիւլմէքտէ իտիլէր. հաթթա Կուրգօ դարչըսընտա Բուսլի օրտուսունուն պաշ գօ մանտանը օլտուղունու պիւլմէքտիդին օն կիւն գատար դօմանտանը միւշարիլէյ Սիւլէյման բաշա իլէ մուհարէպէ իթտի, վէ իլէրուտէ տէ կէօրիւլէճէյի վէհնէ, Յիլիպէ էօնիւնտէ իւշ կիւն մուհարէպէտէն սօնրա, հանկը օրտուեա դալէպէ իթտիլինի Կուրգօ հէնուդ պիւլմէդտի:

Յունվար Յտէ խասսա մըղրադտար ալայընտան Սամադօվա քէշֆէ սէվք օլունան իքի սիվարի պէօլիւյիւ, Բուսթա-Բասարէլ նամ մէվգի իլէ Գալգօվօ դարիլէսի արասընտա պիր մուհապէմէթը չէտիտէեէ ուղրաեւպ, օրատա պէօլիւք պիր բիատէ վէ սիվարի միւֆրէզէսի պուլունտուղունու անլատըլար: Յունվար ալթըտա եինէ օ ճիհէթէ իրսալ իտիլէն Գուպան ալայը տախի Գալգօվօ մէվգիի միւսթահէմնի իշղալ իթմէքտէ պուլունան տիւլմանըն էօնիւնտէն կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտու: Յունվար Մտէ Վադարէլի իլէ Խթիման արասընտա վուղու պուլան պիր թօք վէ իիւֆէնք մուհարէպէսինտէն սօնրա, դօնթ տը Պարմանըն թահթը դօմանտասընտա պուլունան միւֆրէզէսին բիշտարը պիր հիւճուսը սէրի իլէ Խթիմանտաքի Սամանը բիատէ թապուրունու վէ սիվարի ալայընը տըշարը ուղրաթտը, վէ չէհըր մէգքիւրտէ եէրլէշտիքտէն սօնրա, Մութիլէր չայընա գատար ասաքիլի Սամանիլէյի մէքքիւրէյի թաադիպ իթտի իսէ տէ, օրատա Գաբուճըդ մէվգիինն իսթիհէքամ վէ ալթը խէնտէքլէրինտէ պուլունան միւֆրէզէ թէրաֆընտան թէվգըֆ օլունտու:

Պու սըրատա Թիւրքլէր—եանի Բօիպրէն վէ Սթիւղ քէօյ թարիգիլէ թաթար բադարճըղը իւղէրինէ չէքիլմէքտէ օլան Շաքիր բաշա օրտուսու—քէնտի սադ ճիհէթլէրի իւղէրինտէ բէյ տէր բէյ մէվգիլէրինի թախիլէ իթմէքտէ իտիլէր: վէ Յունվար Յտա Բուս բիշտարլարը Բօիպրէն վէ Մէշղայը իշղալ իթտիլէր: իրթէսի կիւնիւ Թիւրքլէր, Սթիւղ քէօյտէն կէլէրէք հիւճուս իթտիլէր, լաքին խասսա իւշիւնճիւ բիատէ ֆըրգասընըն ալայլարը թէրաֆընտան էէրի բիւսկիւրտիւլիլէր վէ չօդ թէլէֆաթ վիրտիլէր:

Յունվար Յտէ Շաքիր բաշա թաթար բադարճըղընտա Սիւլէյման բաշանըն ումուս օրտուկեահընա վասլ օլմուշուտու:

Էվլէլէրի կիւն ճէնէրալ Կուրգօ մուհարէպէեէ պաշլամըշտը: Միւշարիլէյ Բուս ճէնէրալը, Սօֆիա ասաքիլի մուհաֆըդասընըն Սամադօվտա Սիւլէյման բաշա իլէ պիրլէշտիլինի, վէ Շաքիր բաշանըն թաթար բադարճըղընա միւսսսէլէթ իթմէք իւղրէ պուլունտուղունու պիւլմէտիկինտէն, ասքէրինի պիր չօդ գօլարա թադսիմ իթտի վէ մէգքիւր գօլարա աթիտէքի մէմուրիեթլէրի վիրտի:

1. — Մէքիդ թապուր բիատէ, 12 պէօլիւք սիվարի վէ 12 թօրտան իպարէթ պուլունան ճէնէրալ Վէլիամինօվ գօլու, Բատօմիր վէ Տուպնիցատան թաթար բադարճըղընա կիտէն լըաթթը քէսմէք իշիւն Սամադօվը զապթ իտէր, վէ Սօֆիա ասաքիլի մուհաֆըդասընըն կիտիպ Շաքիր բաշա օրտուսու իլէ պիրլէշտիլինի մէն իլէր: Պու գօլուն բիշտար ասքէրի Յունվար Յտա Սօֆիատան չըդըշ օլաճադ տըր: Մէգքիւր գօլ թապիլն օլունան մագստէ իրտիքտէն սօնրա, Պանեա թարիգիլէ թաթար բադարճըղը իւղէրինէ տօղրու եիւրիւր, վէ էկէր Թիւրքլէր մէվգիի մէգքիւրը մուհաֆադա իթմէեէ գարար վիրիլէր իսէ:

օրաեա հիւճում խտճէք օլան դօնթ Շուալօֆ գօլունա մուալէնէթ խտէր, վէ տիւշմանըն սօլ եանը վէ արգա ճիհէթլէրի իւղէրինէ իճրաի ամէլիաթ խտէրէք մուալէնէթը մէզքիւրէտէ պուլունուր, վէ դօնթ Շուալօֆ գօլու տա իհթիմա- նըն իշէրիսինտէն կէշէրէք շօսէ եօլունու թուլթար:

2. — Եալէրը հարպ ճէնէրալ դօնթ Շուալօֆուն 30 թապուր բիատէ, 68 թօք վէ 12 պէօլիւք սիվարիտէն իպարէթ պուլունան գօլու Յունվար 11տէ Սօֆիատան Ֆիլիպէեէ կիտէն շօսէնին իւղէրինտէ քեային Վազարէլի գարիյէ- սինին գուրպինտէ մէրքէզլէնմիշ օլմաղա, ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլույա թէշէքքիւլ խտէն սիբէրին մուհաֆազասը թահթընտա օլտուղու հալտէ, իհթի- ման թարիդիյէ Գաբուճըգ մէվգիի իւղէրինէ տօղրու եիւրիւր:

3. — Ճէնէրալ Շիլանէր-Շուլտնէրին 6 թապուր բիատէ վէ 8 թօքտան ի- պարէթ օլան գօլու, Յունվար 11տէ Մահօլտա մէրքէզլէնիպ վէ բիշտար ա- քէրի 2էրօլտա պուլունտուղու հալտէ, Գաբուճըգ մէվգիինին սաղ եանը վէ արգա ճիհէթլէրինէ տօղրու կիտէր, վէ պու սուրէթլէ դօնթ Շուալօֆ գօլու- նա մուալէնէթ իթմիշ օլուր:

4. — Ճէնէրալ Պարօն Գրիւսնէրին 24 թապուր բիատէ, 38 թօք, վէ 16 պէօլիւք սիվարիտէն իպարէթ օլան գօլու, Դեկտեմբեր 11տէ Օթլուգ քէօյտէ մէրքէզլէնիպ, Թաթար բազարճըղընա տօղրու ամէլիաթընա միւպաշըրէթ խտէր վէ ասըլ մազսէտի Գաբուճըգ մէվգիինին արգա ճիհէթլէրինէ թէհտիտ իթմէք վէ միւմքին օլուր իտէ, պիճիւմլէ բիճաթ թարիդինի թէհմալընա քէսմէք տիր:

Բիատէ աքէրի, Մէրիճ վատիսինէ տօղրու կիտէն սիվարինին արգասըն- տան եիւրիւեքէք, Դեկտեմբեր 12տէ էօյլէ պիր եան մէվգի իշիալ խտէր քի, հէմ Թիւրքլէրին Թրօյան գաբուլարընտա պուլունան մէվգիի միւսթահէմինին արգա թէրաֆլարընա հիւճում խտէպիլիր, հէմ անլէրին բիճաթ իթտիլի գէման եան ճիհէթլինէ հիւճում խտէպիլիր, վէ հէմ տէ ասաքիրի Օսմանիյէ Բուս սիվա- րիսի իւղէրինէ տիւշտիւկի թագտիրտէ մէզքիւր սիվարիյէ մուալէնէթ իթմէեէ հազրը վէ ամատէ պուլունուր:

Գրըգ տէօրթ պէօլիւքտէն վէ 20 զըթա աթլը թօքտան իպարէթ օլան սիվարի աքէրի տալի, գօլ օրտունուն Սամազօվ վէ Օթլուգ քէօյտէ վուզու պուլաճագ ամէլիաթընըն խիթամընտան սօնրա, տէրագապ իքի գօլ իւղրէ Մէ- րիճ վատիսինտէն չըդաճագ, վէ Գաբուճըգ մէվգիինտէ պուլունան աքէրին պիլ ճիւմլէ թարիդի բիճաթընը քէսմէք իշիւն, վէ բիատէ գօլարընըն ասաքի- րի Օսմանիյէի մէրգումէեէ վասլ օլուպ գուշաթմաղա վագըթլարը օլմագ իւզ- րէ ծնլարը ավընտըրմագ իշիւն, մէվգիի մէզքիւրուն արգա թէրաֆլարընտա մէվգի թուլթաճագ տըր:

5. — Եէտի պուշուգ բիատէ թապուրունտան վէ 12 թօքտան վէ 2 պէօ- լիւք սիվարիտէն իպարէթ պուլունան միրալայ դօնթ Գօմարօվքի գօլու, տէ- րագապ Սլաթիցատան հարէքէթ խտուպ, ճէնէրալ Գարցօֆըն գօլ օրտունունա պիրլէշմէք իշիւն Բահմանլը վէ Թէքքէ իւղէրինէ տօղրու կիտէր:

Ճէնէրալ Արնօլաինին թահթը գօմանտաընտա պուլունուպ, սէքիդ խա- սա թապուրունտան օն տէօրթ թօքտան վէ սէքիդ սիվարի պէօլիւլիւնտէն ի- պարէթ օլան պիր միւֆրէզէ, Բուս օրտունուն արտ թէրաֆլարընը մուհա- ֆաղա իթմէքտէ վէ Սօֆիա չէհրինի իշգրղ իյլէմէքտէ խտի: Սըրպ օրտունու Հաֆըզ բաշայը ավընտըրաղը իշին, մէզքիւր միւֆրէ գէնին իշի չօք հաֆիֆլէշմիշտի:

Ասաքիրի մէրգումէի գորգումմադ իշխան օլ հէվալիտէ Թիւրքէրին հէման հիշ պիր ապքէրի պուլունմաեղպ, հալ պու քի Յունվար 29տա Կուրգոնուն ա- գիմէթինտէն սոնրա օն պէշ կիւն գատար մէղքիւր միւֆրէզէ խալիճէ իշ կէօր- միւշ տիւր :

Իւք կիւնիւ իւշ թապուր բիատէ, պիր ալայ սիվարի վէ իւշ թօրտան ի- պարէթ օլան պիր Օսմանլը միւֆրէզէսի, Եյրի-Բալանգատան կէլէրէք իլէրիլէ- միշ, վէ Խարգօլ մըղրագտար պէօլիւշիւնիւ Քիւսթէնտիլտէն տըշարը չըգարագ քէնտիսի իշգալ իթմիշտի. պու մըղրագտար պէօլիւշիւ տախի, պիր մագթուլը վէ պիր տէ մէճրուշը օլտուղու հալտէ, Բատօմիր իւզէրինէ տօղրու չէքիտի :

Իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Արնօլտի, Բատօմիրէ ճէնէրալ Պարօն Մէյէնտօր- ֆը սէվգ իթտի վէ պիր թապուր խասա բիատէսիլլէ իքի թապուր ալճը ա- քէրի, վէ օն առէտ թօք վէ իքի պէօլիւք Խարգօլ մըղրագտարը պէրապէր վիրտի :

Յունվարն 28ինտէ մըղրագտար դարաղօլլար տիւշմանն իլէրի դարաղօլ- արընը Սթրուսմ ըրմաղընն էօթէսինէ աթտըլար, վէ տաղ բաթիգալէրինտէն 40 քիլօմէթրօ գատար զահմէթի պիր եօլ կիւրիւմիւշ օլան մէղքիւր խասա թապուրու Գօնէվօտա Սթրուսմ ըրմաղընն կէչիտինի իշգալ իթտի վէ ըրմաղըն էթրաֆընտա խէնտէքլէր վէ իաթիհքեամլար եարարագ մէղքիւր կէչիտէ թագ- վիլէթ վիրտի :

Յունվարն 29ընտա ճէնէրալ Պարօն Մէյէնտօրֆ, Օսմանլըլարն Քիւսթէն- տիլտէն Եյրի-Բալանգա իւզէրինէ տօղրու խաթթը լիւճաթընը պիր չէվիրմէ հարէքէթիլլէ քէսմէք իշխան, մէղքիւր խասա թապուրունու վէ իւշ թօք վէ եարըմ մըղրագտար սիվարի պէօլիւշիւ իրսալ Դիթտի, Գալան սիվարիլէր տախի, Օսմանլըլարն սօլ եանը իւզէրինէ հիւճուժ իթմէք իւզլէ շօնհին տահա զիյա- տէ սօլունա տօղրու սէվգ օլունտուլար, վէ չէվիրմէ հարէքէթինի իճրա իտէ- ճէք օլան զօլլար հարէքէթէ պաշլալընճա, դալան աքէրին տախի ճէպհէտէն տիւշմանն իւզէրինէ հիւճուժ իթմէսինէ դարար վիրիլտի. լաքին ճէնէրալ Պա- րօն Մէյէնտօրֆ, խասա թապուրունուն հարէքէթի անճագ ազչամա իճրա օ- լունաճաղընը մէղքիւր թապուրուն գօմանտարնտան խապէր ալարագ, վէ Օս- մանլըլարն աա բիճաթ իթմէնէ նիլէթլէրի օլտուղունտան, թօրլարընը կէօ- թիլըմէքտէ օլտուղլարընը կէօրէրէք, սաաթ տօրթտէ պիրինճի ալճը թա- պուրունա վէ սէքիլինճի աթլը պաթարեատընա ճէպհէտէն Քիւսթէնտիլին իւ- զէրինէ հիւճուժ իթմէնէ վէ Խարգօլըն իքի մըղրագտար պէօլիւշինէ մէվիլի մէղքիւրուն սաղ եանը իւզէրինէ հիւճուժ իթմէնէ էմր վիրտի :

Մըղրագտարլար քիւսթախ պիր ճէսարէթլէ Թիւրքէրին իւզէրինէ տիւ- չիւպ, օնլարա չէհրէ կիրտիլէր, արգալարընտան խասա ալճը թապուրու տա կէլիպ, տիւշմանը սիւնկիւ իլէ խանէլէրտէն տըշարը ուղրաթտը : Թիւրքէլը գաշտըլար վէ Բուլարա իքի պալարգ վէ եիւզ նէֆէր Էսիր պրագտըլար. քէ- զալիք մէյտանը մօւհարէպէտէ տախի 430 մագթուլ պրագտըլար : Մըղրագտար- լար, Օսմանլըլարը Եյրի-Բալանգա եօլու ուզէրինտէ թաաղիպ իտուպ, նիհա- եթէ կիճէ իւսթէ կէլմիշ օլտուղունտան թաաղիպտէն ֆէրաղէթ իթմէնէ էմր ալտըլար : Իշթէ Քիւսթէնտիլ մօւհարէպէսի պունտան իպարէթ օլտու :

Պիր ազ եօղարտա զիքր օլունան թէրթիպաթ մօւճիպինճէ, ճէնէրալ Վէ- լիամինօֆըն գօլու Յունվար ալթըտա Աօֆիատան հարէքէթ իթմիշ օլմաղլա

Իբրի կիւն սօնրա Սամազօվ շօտէսի իւզէրինտէ Գալգօօ գարիյէօինէ վասլ օլ-տու, վէ օ կիւնիւ Զուժուրլուտա պիր Օսմանլը միւֆրէզէսիյլէ մուհարէպէ իթ-տի: Ճէնէրալ Վէլիամինօֆ մէզքիւր միւֆրէզէյի Նօվօսէլօ Եօլունա տօղրու թպաղիպ իտուպ, օրատաքի պօղազըն էօնիւնտէքի յաղարըն սըրթընտա պու-լունան Օսմանլը ասքէրի թէրաֆընտան թէվզիֆ օլունտու:

Ազշամ սաաթ պէշտէ Վէլիամինօֆն ասքէրի պիր խալի Եօլ վէ տաղ-լարտան կէշմիշ օլտուղու ճիհէթլէ բէք Եօրիւն օլտուղունտան, կիճէյի կէշի-մէք իւզրէ օրալարտա տուրտու: Ազշամ ճէնէրալ Վէլիամինօֆ Պուլկարար վասէթասըյլա էօնտէ պուլունան իսթիհքեհամաթ հագզընտա մուֆասալ մա-իւնաթ ալտը: Իսթիհքեհամաթը մէզքիւրէ Տրակօյին թարիզիյլէ Շիրօտօզլօտան Նօվօսէլօյա գատար իսթիտաա իտէրէք, Եսքէր վատիսինի թէմամըյլա մուհա-ֆազա իթմէքաէ օլտուղունտան, պու վատիյէ կիտէպիլմէք իշիւն Սամազօվը էլաէ իթմէք լազըմ ըտը:

Պու մալլւմաթլարըն իւզէրինէ վէ դարարլաշորըրլան բլանա թէվֆիզէն, ճէնէրալ Վէլիամինօֆ Յունլար Յտա Եսքէր վատիսի թարիզիյլէ պիր միւֆրէզէ տէվզ իտէրէք, տիւշմանըն մէվզիլէրի իւզէրինէ հիւճուժ իթիսի. մէզքիւր միւֆ-րէզէ տէօրթ թապուրտան իպարէթ օլուպ, ճէնէրալ Բաժիշէվսքինին թահթը գօմանտասընտա պուլունմագտա օլտուղու հալտէ, պիր նէվի սիբէր օլաճագ վէ տիւշմանըն ճէպհէսի ալէյիւնտէ պիր նիւմայիշ իճրա իտէճէքտի. պու սըրատա տիկէր պիր միւֆրէզէ տաիսի Նօվօսէլօյա իրապ օլունուպ, պու միւֆրէզէ Թա-թար բազարճըրը Եօլունտա Օսմանլըարըն իսթիթը իւճաթը իւզէրինէ կիտէ-ճէքտի: Ճէնէրալ Բաժիշէվսքինին միւֆրէզէսի, զահէթ գահմէթ վէ մէշազգաթ-լա պիր մըգտար Երկրլաթիւքտէն սօնրա, Զլօզուշաբա Եաերլարագ, էօյլտէն իբի սաաթ սօնրա Օսմանլըարըն թիւֆէնք մուհարէպէօինէ թութուշտու. ազ-շամըն սաաթ պէշիտէ աթէշ հէնուզ տէվամ իթմէքաէ իքէն, պիր Օսմանլը միւքեալէմէ մէմուրու կէլիպ միւթարէքէ ազտ օլունտուղունու խապէր վիր-տի: Պու հալատիս Բուսլարը թաաճիւպէ պրագտը, լաքին աթէշի քէսմէտիլէր: Զլօզուշաբա մուհարէպէ պաշլատըրը դէման Նօվօսէլօտա տաիսի պաշլամըշ օլուպ, Թաթար բազարճըրըն տօղրու կիտէն ճէնէրալ Զէրէվին գօլու 150 քի-շի դայպ իթտիքտէն սօնրա, բէք չօգ իսթիհքեհամ վէ 150 էսիր ալմըշտը. պիր տէ տիկէր պիր միւքեալէմէ մէմուրու տահա կէլիպ Բուսլարը Թիւրքլէր արա-սընտա պիր միւթարէքէ ազտ օլունտուղունու խապէր վիրտի վէ աթէշի տուր-տուրթտու:

Կրան տիւք Նիգօյանըն նիյէթի, Տէրսատթէթաէ տուրմագտան պաշգա պիր չէյ օլմատըրըն, հէր նէ գատար պիւթիւն Բուս օրտուսունտա հէր քէս անլատը իտէ տէ, Բաժիշէվսքի վէ Զէրէվին ճէնէրալարընա Թիւրք միւքեալէմէ մէմուրարընըն կէթիրտիքլէրի պէօյլէ պիր գաթի հալատիտէ տէ ինանմամագ միւքին տէյիտի: Սինաէն ալէյի ճէնէրալ Կօւրգօնա բէյ սիվալ օլունուպ, 40 Յունլարտա Բուսլար պիր իշ իճրասընտա պուլունմատըլար:

Իշթէ մէզքիւր միւթարէքէ վազաաը չուտան իպարէթ իտի: Սօֆիանըն ալընմատը խապէրի իւզէրինէ թէմամըյլա տէհէլթէ տիւշար օլ-մուշ օլան Օսմանլը հիւքիւմէթի, տօղրուտան տօղրուա Կրան տիւք Նիգօյա-տան պիր միւթարէքէ թալէպ իթմէյէ դարար վիրտի օլմաղլա, դանն իտէր իտի քի, քէնտի միւքեալէմէ մէմուրարը Բուսիա պաշ գօմանտասընըն Եանընա

կիթտիքատէ, միւթարէքէ տէ ազտ խտիրմիշ օլուր . պու միւլահագահա մէպնի մէմուրկյնի մէրգումէի տիւշմանն ումումի օրտուկեհաճնա իրսալ իթտիյի սը-
բատա, պիւ ճիւմէ գօմանտանլարնա տա թաթիլի մուխասմաթ իթմէք իչիւն
էմրէր եօլլատար : Հիւքիւմէթի Սէնիյէ տիւշիւնմէլի խտի քի, պիր զալիպլին միւ-
թարէքէ իմզասընը կէճիքտիրմէքտէ մէնֆաաթը օլտուգտա, օ միւթարէքէ չա-
պուճագ ազտ օլունմադ, վէ իշթէ պու սէպէպտէն տօլայը Կուրգօ, ճէնէրալ
Վէլիամինօֆա էմր իրսալ իթտի քի, պունտան պէօյլէ Թիւրքլէրին թէպլիդ իթ-
տիքլէրի հալատիպլէրէ գուլագ ասալայըպ, տէրագապ իլէրի եիւրիւմէնէ պաշ-
լատն :

Յունվար 14տէ ճէնէրալ Վէլիամինօֆ . խապէր ալտը քի Սամագօլ գօլ օր-
տուտու, վուգու պուլան թաթիլտէն խթիֆատէ խտէրէք, շէհրի վէ խթիֆեհա-
մաթը թախիլիէ իթմիշ տիր : Տէրագապ իքի գօլ ասքէրի թօբլայըպ, չօսէ թա-
րիզինտէն սէվգ խտէրէք, Սամագօլը թէճալուդ իթտի վէ կէլտի կիճէյի Սի-
քաշտա իմրար իլլէտի : Խրթէսի կիւնիւ Տուպնիցա թէրաֆընտան պիր պասզըն
վուգու պուլամադ իչիւն, սիւարիսինի գարիլէի մէղքիւրէ եօլու իւզէրինէ իր-
սալ խտէրէք, քէնտիսի Թիւրքլէրին արգասընտան գօլալամահա պաշլատը : Ս
վագըթ Բուսլարըն կէօզիւնէ պիր մէնգարէ ալըլըպ, պու մէնգարէ միւթարէ-
քէնին ազտ օլունմասընա գատար կէօզլէրինին էօնիւնտէն գալգմահաճագտը .
շէօյլէ քի Ձէրքէսլէր քէօյլէրի աթէշէ վիրմէքտէ օլմաղլա, ուֆուգըն հէր թէ-
րաֆընտա հարիգ տիւմանընտան պաշղա պիր շէյ կէօրիւնմէհօր խտի, էհալի
գաթլ օլունմագտա խտի, եօլլար տօնմուշ վէ հախօտ աճըլգտան վէ սէֆալէթ-
տէն էօլմիւշ աստամլարըն նաշլէլէրիլլէ տօլու խտի, պիր չօգ արապալար գըրը-
լըպ եօլլարըն եանընտա պուլունան ուշուրուվարա տիւշմիւշ խտի, հէր թէրաֆ-
տա խարապլիլէթ, հէր թէրաֆտա գըրկընլըգ, նիհայէթ տիւշման թէրաֆընտան
հիւճոււմ վէ թասալուլթ օլունան պիր մէմէքէթտէ հէր նէ մուսիպէթ օլապի-
լիւ խտէ վար խտի . պիւ ճիւմէ Միւսլիմանլար մէմէքէթլէրինի թէրք իթմէհէ
մէճպուր օլտուգլարընտան, Խրիսթիանլարտան ախըը ինթիգամ իթմէքտէ խտի-
լէր, հալ պու քի Խրիսթիանլար տա ֆիրար իթմէք մէճպուրիլլէթինտէ պուլու-
նուհօրլար խտի . Միւսլիմանլար էլլէրինէ կէշէնի սէրաքա խարապ վէ գաթլ ի-
տիւհօրլար խտի, զիրա պու տէֆա հիւքիւմէթը Սամանիլէնին օլ թէրաֆլարա
ալտէթ իթմէհէճէյինի, վէ պու հալտէ արթըգ թախրիպ վէ թէլէֆտէ պիր շէյ
ղայպ իթմէշէքլէրինի քէշֆ ու թէֆէքքիւր իթմէքտէ խտիլէր :

Ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլու, պիր համլէտէ 32 քիլօմէթրօլըգ պիր եօլ
ալըպ, պու եօլուն իւզէրինտէ իւշ տաղ վարտը վէ հէք պուգ իլէ մէթուր խտի .
մէղքիւր գօլ Պանհայա միւլասէլէթ խտուպ, ֆագաթ Թիւրքլէրէ եէթիւշմէտի,
զիրա օնլար խայլի իլէրլէմիշլէր խտի . Մահալը մէղքիւրտէ խասսանըն Ֆինլան-
տիա ալայընը պուլտու, քի պու ալայ իլք կիւնիւ գօնթ Շուալօֆ թէրաֆըն-
տան Խթիմանտան իրսալ օլունմուշ խտի : Յունվար 13տէ չաֆագ սէօքէր սէօք-
մէղ մէղքիւր գօլ տիւշմանը թաագիլպ իթմէհէ պաշլատը վէ Ձիմնիշացայա վաթ
օլմագ իչիւն ազլատըն սաաթ 10 նա գատար եիւրիւտի . պու գատար եիւրիւմէլէ
մուգապիլ եինէ տիւշմանը էլտէ խտէմէտի . Մէղքիւր գօլ Յունվար 14տէ մու-
հարէպէ իթմէք իչիւն մահալը մէղքիւրտէ էմր ալտը :

Պու նագլ իթտիլիմիդ շէյլէր ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլու տաիրէսի տա-
խիլլիտէ վուգու պուլմագտա իքէն, ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆըն ասքէրի տալիթ

արեքէթէ պաշլամը ըտը : Պու սաքէր իքի տաղ սիսիլէսինտէն կէչէճէք օլուպ
ու սիսիլէլէրին Գաբուճըգտա պուլունան իքինճիսինտէ պէօլւք միւշքիլաթ
արտը : Պու տաղըն եօղուշու հէր նէ գատար գըսսա իսէ տէ , բէք զահմէթլի
սիր վէ Մէրիճ վատիսինէ էնիշի տախի տահա միւշքիլ տիր , խուսուսիլէ նէ վա
րթ քի եօլտա պուգ վար տըր :

Յունվար Ծտա ճէնէրալ Շուալօֆուն գօլու , թային օլունան հարաքեա
ըն իճրասընա միւպաշէրէթ խուպ , Յունվար 11տէ իքինճի խասսա բիլատէ
Փրդասընտան իպարէթ օլան բիշտար , Ինթիման պօղազընը կէչիպ շէհրը մէգ
րէ վասլ օլտու , վէ շէհրի թէմամըլլա խարապ պուլտու : Էվլէրին նըսֆըն
ան զիատէսի աթէշլէ մահվ օլմուշ , վէ տիկէրլէրի գիյր ու զէպէր օլմուշտու :
ուկարլարըն կիրանպահա էշեալարընը վէ սայլրէսինի պուլմագ իչիւն դաբու
ար գըրըլմըշ վէ հէր թախթալար գօբարըլմըշտը : Էշալիսինին էքսէրիսի , Սօ
խանըն Թիւրքլէր թէրաֆընտան թախիլէ օլունաուզուճու իշիտինճէ , քէնտի
թի տէ սըղըրլարընը ալըպ տաղլարա դահմըշլարտը . էշալի մէգքիւրէտէն ի
տաու խուպ գալան եիւզ գատար նուֆուս գաթլ օլունմուշտու : Չէրքէսլէր
սիր դատընը քէօզ աթէշ իւզլէրինէ եաթըրմըշլարտը քի բարասընը նըրէտէ սագ
տորընը սէօլլէթսինլէր . պու պիշարէ գատըն ագճէսինին նէրէտէ օլտուզու
ու սէօլլէտիլինտէ , դալիմ Չէրքէսլէր աթէշին իւզլէրինտէն պէրի չէքմէյի ու
ուլթուզլարընտան , գարը սաղ սաղ եանմըշ տըր :

Խասսա իքինճի բիտտէ Փըրդատը , կիճէյի Ինթիմանտա կէչիրմէք իւմիւ
սինտէ խի , լաքին ճէնէրալ Շուալօֆ , քէնտի բիշտար սիվարիսինին դօման
անը պուլունան գօնթ Պալմէնտէն , Թիւրքլէրին Գաբուճըգ մէվլիինի թախ
է իթտիքլէրինի վէ Սամագօլ օրտուսուճուն ըրճաթ իթտիլինի խապէր ալա
պ , շու միւսաիտ աշվալտէն իսթիֆատէ իթմէք իչիւն , տահա պիր զայրէթ
թմէլէրինի աքէրինտէն թալէպ իթտի , գիրա մուճաիլէյ հօնթ Պալմէն մէգ
թիւր Սամագօլ օրտուսուճուն Պանիայա տօղրու ըրճաթընը մշն ու գաթ իթ
մէք բէք էլըմ օլտուզուճու խտտա վէ իսրար իթմէքտէ խի : Ֆինլանտիա ա
լայը տէրնալ Պանիայա միւթէվէճճիհէն հարեքէթ խուպ , Փագաթ գլալուզու
ուլու շաչըրթտը վէ կիճէ տէ իւսթէ կէլտիլինտէն , Վէսէլիցա նամ մահալտէ
ուրմագա մէճպուր օլտու : Մէգքիւր ալայ իրթէսի կիւնիւ Պանեայա միւվա
թէլթ խտէրէք , նասլ քի պալատէ գիքր օլունմուշ տուր , մուսախարէն Վէլի
ուլմիսֆըն գօլու կէլիպ ալայը մէգքիւրու օրատա պուլտու : Չիքր օլունան ի
քինճի Փրդասըն դալան զըամը Գաբուճըգա կիթմէք իւզրէ եօլա բէվան օլուպ
էր նէ գատար եօրուլտու իսէ տէ , թօբլարընը էլ իլէ մէվլիլէրին թէքէլէրինէ
թէքլէք օն պէշ քիլօմէթրօ տահա եօլ ալտը , վէ օ հալտէ կիճէ բէք կէճ եէր
լէշէպիլտի :

Յունվար 12տէ դօնթ տը Պալմէնին բիշտար սիվարիսի Վէթընօփօ նամ
մահալի իշգալ խտէրէք , տէրագապ Սարըմ պէյ տէմիր եօլ սթասիօնը թարիգի
իլէ Թաթար բաղարճըղը վէ Զիմէնեա տօղրու իքի գարաղօլ զօլարը սէվգ
թիտի , Պիրինճի գարաղօլ Պազուլա գարիլէսինէ գատար հիշ պիր Թիւրքէ թէ
սատիւֆ իթմէյիպ , իքինճիսի կիճէ նախէնան Սարըմ պէյ սթասիօնու իւզլէրինէ
հիւճուճ իթտի վէ բէք չօգ էսիր ալտը , պուլար Սամագօլտան ըրճաթ իթ
մէքտէ օլան գօլա մէնսուպ Օսմանը նէֆէրլէրի օլուպ , մէգքիւր գօլտան էվ
վէ մէգքիւր սթասիօնա վասլ օլմուշլարտը :

Գօնթ տը Պալմէն, Զխմինա գուրպինտէքի տաղարտա բուսուեա եաթմադ իչինս պիր միւֆրէզէ իրսալ խտէրէք, բիատէ վէ սիվարի վէ թօքճուսու պուլունան մէգքիւր Օսմանլը գօլունու ավարա իթմէնէ վէ եւրիւլիչինի կէճիթիւրմէնէ չալըշտը: Լաքին իքի պէօլիւք տրակօն սիվարիսի նէ եաբապիլիթ իտի: Թիւրքլէր, եան ճիհէթլէրինտէ իքի բիատէ թապուրու եայրպ, գօրքուսուգ բէրվաարգ կէչտիլէր: Գօնթ տը Պալմէն թէքրար իսթէտի քի, էկէր Օսմանլը օրտուսուսուն ըրճաթընը մէն վէ գաթ իթմէք միւրաստ օլունուր իսէ, տէրադապ բիատէ ասքէրի իլէրիլէտիլսին: Ֆադաթ ինսանըն ճանտընա տա պիր հուտուտ վար տըր. Գօնթ Շուալօֆ գօլու, էվվէլէքի կիւն 43 քիլօմէթրօ գատար մէսաֆէ գաթ իթտիլի վէ Գարուճըգտան եօգուչ եօգարը չըգարըը իչինս եօրուլմուչ օլտուղունտան, Յունվար 12տէ սապահ սատաթ ծնտան էվվէլ եօլա չըգամատը: Պու գօլ հէր նէ գատար թօրլարընը, պուգ պաղլամըչ օլան պիր եօլտան աչադա էնտիրտի իսէ տէ, տուրմագսըղըն օն պէչ սատաթ եիւրիւլէրէք անճադ 2) քիլօմէթրօլուգ մէսաֆէյի գաթ իթտի, վէ ազչամ կէճ վագըթ անճադ Վէթրէնօլօ նամ մահալէ վասլ օլտու:

Պու էնատէ (սմանլը գօլարը միւթիմատիէն կէչմէքտէ օլուպ, ճէնէրալ կուրգօ տիւշմանա եէթիչմէտիլի իչինս մէեուս օլտուղունտան, պէրապէր թօք օլմագսըղըն սիւրաթլէ իլէրիլէ եիւրիւլմէլէրինի ըիշտար ալայլարընա էմր իլլէտի: Մօսկուա ալայընըն իւչ թապուրու ազչամ սատաթ ալթըտա Վէթրէնօլօ եա վասլ օլարագ, պիր ազ տուրտուգտան սօնրա հարէքէթ իթտի, պէրապէր իքի թօք կէօթիւրտիւ վէ տաղարտան կէչլէրէք Զխմինա իւղէրինէ տօղրու կիթտի: Պիր ազ էվվէլ Գօնթ տը Պալմէն, բիատլինս եաղլաշտըղըն խապէր ալարագ, սիվարիսինի Պաղուա իւղէրինէ սէվլ իթտի քի, դաթէն իքի պէօլիւք սիվարիսի օրատա տիւշմէն իլէ թութուշմուշտը: Սիվարի ասքէրինտէն ազ սօնրա մէգքիւր Մօսկուա ալայընըն տէօրտիւնճիւ թապուրու վէ Տօն գազագլարընըն ալթընճը պաթարեատը կէլտի:

Մամագօվ օրտուսու, Թաթար բադարճըղընա տօղրու գաչարագ, միւթէմատիէն չօսէ պոյունտան կիթմէքտէ օլուպ, Մօսկուա ալայը տախի օրտուլի մէգքիւրէ եէթիչմէնէ չալըշմագտա իտի իսէ տէ, պիր խայլի մանիայէ ուղրա տը. շէօյլէ քի տիք պայըրլարա վէ պիր խայլի ուֆադ ըրմագլարա բաթ կէլտի, վէ պու ըրմագլարըն տա կէչիտլէրինտէ պէլէ գատար սու վարտը. պու սէպէպտէն մէգքիւր ալայ, Գօնթ Պալմէնին տրակօնլարը թէրաֆընտան իշղալ օլունան մէվլիլէ կիճէ վասլ օլտու: Իրթէսի կիւնիւ Յունվար 13տէ մէգքիւր ալայ չօսէ իւղէրինէ տէօքիւտիւքտէ, պիւթիւն Օսմանլը օրտուսու կէչմիշ օլտուղունտան, պիր ուֆագ Օսմանլը միւֆրէզէսինէ անճադ եէթիչէպիլտի:

Օ կիւնիւ ճէնէրալ Շիւանէր-Շուլտնէր իլէ ճէնէրալ պարօն Քրիւտնէրին գօլարը տախի, Թիւրքլէրին Պանեա վէ Օթլուգ քէօյ մէվլիլէրինի թախլիլէ իթտիլէրինի խապէր ալարագ, հարէքէթէ պաշլատըլար: Պու գօլար տա տիւկէրլէրի կիպի քէնտի թօրլարըն էլ իլէ տաղարա չէքիպ կէօթիւրտիւլէր, լաքին չօլուչ տիւշմանա թէսատիւֆ իթմէտիլէր: Յունվար 14տէ մէգքիւր գօլլարըն սիվարիսի, բիւճաթ իտէն Օսմանլը գօլունուն արգալարընը Օթլուգ քէօյ տէ թաագիպ իթտի, վէ 13իւնտէ ճէնէրալ Գրասնօֆուն թանթը գօմանտաթըն տա օլան ըիշտար ասքէրի գըլըճա Տանիշ Պէյլի գարիլէսինի դապթ իլէ եիւրիւլիւլինէ տէվամ խտէրէք, Սէրայ քէօյլուիւ տախի թանթը իշղալէ ալար:

Պարօն Գրիւտնէրին վէ ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին գօլլարը , վէ ճէնէրալ Գը-
լօթտըն պիւ ճիւմլէ սիվարիսի , Սէմէթլիտէ Մէրիճ չայընըն կէչիտինի թուրքմադ
իչիւն սէվզ ու իրսալ խիլմիշ օլան մէզքիւր բիչտար իլէ Աթալիսան տրակօն-
լարընըն վէ իքի թօքուն հիմայէլէրի թանթընտա Սէրիճին սօլ գընըսընտա ,
Թաթար բազարճըղընըն չըմալ վէ չըմալի չարգի ճիհէթինտէ միքէզլէնտիլէր :
Յունվարըն 13իւնճիւ ազչամըսը , ճէնէրալ Կուրգօ պիզզաթ ասքէրինին
ճէպհէսի իւզէրինտէ պիւր քէշֆի ումուլի իճրա իլլէտիլինտէն սօնրա , Թիւրք-
լէրին սուրէթը ճիտտիլէտէ Թաթար բազարճըղընը մուհաֆազա իթմէք նիլէթին-
տէ պուլունմատըղլարընը ֆարզ իթտի : Իշթէ ֆիլ հազիգա վուզուաթ չուն-
տան իպարլթ իտի : Սիւլէյման բաչա , ճէնէրալ Գարցօֆուն Թրօյան կէչիտինի
սրգըշտըրտըղընը վէ Կիօքսա վատիսի թարիգիլլէ Ֆիլիպէ իւզէրինէ եիւրիւմէք-
տէ օլտուղունու խապէր ալմըշտը : Պունուն իւզէրինէ բաչաի միւշարիլլէհ միւ-
տաֆաա իչիւն թէտարիքեաթը ազլիմէտէ պուլունմուշ օլտուղու Սամազօվ վէ
Գարուճըգտան բիճաթ իթտի : Սիւլէյման բաչա Թաթար բազարճըղընը պունտան
զիտտէ միւտաֆաա իթմէք իսթէմէեօր իտի . էսսսըր ամէլիաթ իթթիխազ վէ
ինթիխապ իթմիշ օլտուղու չէհրէ իմտատա գօշմադ քէնտիսի իչիւն էն մուհիմ
չէյ իտի : Օրտուսունու իքի գըմմա թագսիմ իտուպ , Արապ զօնադ վէ Սօֆի-
ատան կէլէն եօրկուն ասքէրինի էվլէլ էմիրտէ Ֆիլիպէ իւզէրինէ տօղրու սէվզ
իթտի , վէ Ֆուաա բաչա Եանպօլու վէ Ֆիլիպէ տէմիր եօլու իլէ Շումնուտան
կէթիւրմիշ օլտուղու թագէ ասքէրին իլլինտէն ինթիխապ օլունան օթուդ գա-
տար թապուրլա բիճաթը մէզքիւրէյի մուհաֆազաեա մէմուր օլտու : ճէնէրալ
Կուրգօ պունու ֆարզ ու թէմնիզ իտինճէ , իրթէսի Յունվար օն տէօրտիւնճիւ
կիւնիւ իչիւն ասքէրինէ աթիտէքի թէրթիպաթը վիրտի . 1. Պարօն Գրիւտնէ-
րին գօլու չաֆադ սէօքտիւքտէ եօլա չըգար , Ձէրնօկօլ նամ մէվզիտէ շօսէ
իւզէրինէ չըգար , վէ տիւշմանըն Ֆիլիպէեէ տօղրու բիճաթընը քէսմէք իչիւն
սրգասընը գօվալար . 2. Ձէրնօկօլ հէվալիսինտէ պուլունան պիլ ճիւմլէ սիվարի
Տօղան քէօյիւն ճէնուպի չարգի ճիհէթինտէքի շօսէ իւզէրինտէն կիտէր , տիւշ-
մանըն բիճաթընը տուրտուրուր վէ գօլլարըն ելթիշմէսինէ վազըթ վիրիւր , Պուն-
տան մատաա սիվարի ասքէրի Ձէրնօկօլ , Ձէքէրլի վէ Ֆիլիպէ արասընտաքի եօլ-
լարը քէշֆ իտէր վէ տէմիր եօլ իլէ թէլէկրաֆը պօզար . 3. ճէնէրալ Շիւտնէր-
Շուլտնէրին գօլու Սէրայ քէօյիւ իլէ Մասլադ քէօյիւ արասընտա իճրայի ամէ-
լիաթ իտէր . 4. ճէնէրալ զօնթ Շուալօֆուն գօլու սապահ սաաթ ելտիտէ Պա-
ղուլա նամ մէվզիտէն չըգարադ , չըմալ ճիհէթինտէն Թաթար բազարճըղընը գու-
շաթմադ իւղրէ իճրաի ամէլիաթ իտէր վէ չէհրի էօնիւնտէ դայիֆ պիւր սիքէրլիք
ասքէր պրազըր . 5. ճէնէրալ Վէլիաթմիսօֆուն գօլու , խասսա Մօսկուա վէ Ֆին-
լանտիա ալայլարըլլա թանքիմ օլունարադ , Էսկի-Գօզա վէ Շէհր-Գազալի վէ
Ջիւնլինայը թէրք իտէր , վէ չէհրի ճէնուպ թէրաֆընտան գուշաթմադա չալը-
շըր : Էկէր տիւշման կիճէ չէհրի պրազմըշ իսէ , ճէնէրալ Գրիւտնէրին գօլու տա
շօսէյի պրալըպ , տօղրու Ձէքէրլի իւզէրինէ եիւրիւր :

Կիճէ Բուսլար հիշ բահաթ իթմէտիլէր . Թիւրքլէր Թաթար բազարճըղընըն
էօնիւնտէ Գօղրու տէրէ իւզէրինէ աթըլան քէօրրիւնիւն տուպասընը գալտըր-
մըշ օլտուղլարընտան , զօնթ Շուալօֆ եէնտէն վազ իթտիւրտի : Պատէհու գա-
րաղօլլար , Թիւրք սիվարիսինին հէր թէրաֆտան չէքիլմէքտէ օլտուղունու վէ
Ֆուաա բաչանըն տախի չէհրի թախիլլէ իթտիլինի խապէր վիքտիքէրինտէն ,

դօնթ Շուալօֆ քէնտի գօլունու եօլա չըգարտը , վէ հիչ պիւ թիւֆէնք աթմազարդըն Թաթար բազարճըղընա կիրտի :

Լաքին Բուս ասքէրինին շէհրը մէզքիւրէ տուխուլինտէ , տէհչէթլի հարիզլէր տէօրթ թէրաֆը սարմըշտը : Խանլէր վէ չարշըլար հէք աթէշ իչինտէ իտի , 15,000 նուֆուս գատար էհալտի պուլունան պու շէհր Պուլկարիսթանըն էն իւմրանը վէ զէնկին շէհրէրինտէն պիրի իտի , պունտան մատա օրատա Սօֆիա վէ Արապ դօնադ վէ Սիւլէյման բաշա օրտուլարը իչին քիւլլիյէթլու էրզազ վէ մուհիմմաթ իտիսալ օլունմուշուտու . պունլարը գալտըրմագ իչին վազըթ օլմատըղընտան վէ Ֆուատ բաշա տախի էրզազ վէ միւհիմմաթը մէզքիւրէնին տիւլման էլինէ տիւլմէսինի իսթէմէտիլինտէն , տէմիր եօլ սթասիօնունտա պուլունան պէշ երւզ սանադ քէթրօլ կազընը աշտըրտը վէ Ձէրքէսլէրէ պիւթիւն էվլէրին վէ տիւքեանլարըն գանատլարընը վէ էօնլէրինի կազ իլէ ըսալթտը : Կազ պիթտիքտէ գաթրան սիւրտիւրտիւ , վէ շէհրին հէր թէրաֆընտան եանկըն դուհուր իտէրլէք , տէհչէթլի պիր սիւրաթ իլէ եանըլտը : Միւս լիմանլար քէնտի մուգատտէս պինալարընա պիլէ գըշտըլար . շէհրը մէզքիւր էսկիտէն Պուլկարլարըն եէտինտէն ալընտըղը զէման թէլէֆ օլմուշ օլան Միւսլիման պէշ էվլիանըն թիւրպէսինէ տէ աթէշ վիրտիլէր : Պունլար արթըզ պուրալարա ալտէթ իտէճիլէրինի ումմաեօրլարտը , Հալ պու քի հէր նէ գատար պու գատար եազմաեա երզմաեա չապալատըլար իսէ տէ , եինէ էրզազըն պիր գըսմը պօզուլմատը : Ալէվ , քիւլլիյէթլու պուղտայ երզընլարընըն իւզէրինտէն կէշէրէք , սալթ պիր ազ իսթիւնիւ դալուրմուշ տուր . պու գալուրմուշ գըսմ իւսթտէն գալտըրըլարըն կիպի , ալթընտան քէք թէմիզ պուղտայ պուլունտու : Բիրինճ , արքա , եուլաֆ վէ հաթթա օթ վէ ճաման տախի պէօյլէ օլտու , վէ ճինլրալ Կուրգօնուն օրտուտու պօլ պօլ թօքլատը վէ էրզազընը թէտարիք իթտի :

Գօնթ Շուալօֆ , ասքէրինի պու եանկըն երզընթըլարընըն իչինտէ իսքեան իթտիլէմէգտի . շէհրին իչինտէն կէշտի վէ Ֆիլիպէ եօլու իւզէրինտէ տուրտու . ճէնէրալ Վէլիամինօֆ տախի քէնտի գօլու իլէ օրաեա կիտիպ սասքիրի մէրգուլէյէ պիրլէմէեէ էմր ալտը :

Պու սըրատա ճինէրալ պարօն Գլօտթըն 14 պէօլլէք սիվարի վէ 6 թօրտան իպարէթ պուլունան միւֆրէղլիսի , Գօնայէ Տուվան քիօյտէն կէշէրէք վէ մըղրագտար ալայընը Տօղան քէօյէ իրսալ իտէրէք Ձէրնօկօլտան Թաթար բազարճըղընա տօղրու կիթմէքտէ իտի :

Ալքիզ սիվարի պէօլլէլիլ իլէ իքի թօրտան իպարէթ օլուպ , խասսա տըրախօն դօմանտանը միրալայ Գօվալէվսքինին թահթը դօմանտաընտա պուլունան պիր միւֆրէղլէ , շէհրը մէզքիւր գուրպինտէ պուլունան տէմիր եօլունու գապթ իթմէք մէմուրիլէթլիլէ Գուրու քէօյտէն Ձէքէրլի թարիզիլլէ Ֆիլիպէեէ տօղրու իրսալ օլունտու : Պիրինճի միւֆրէղլէ եիւրիւտիլլէ էանատէ խապէր ալտը քի , Թիւրքլէր չօսէ իւզէրինտէ կէօրիւնմէմիլէրտի . Պուլկարլար տա խապէր վիրտիլէր քի , տիւլմէն Թաթար բազարճըղընը թախիլլէ իթմիլէր տիլ : Ֆիլհագիգա սապաշ սաաթ օն պիրտէ մէզքիւր միւֆրէղլէ Թիւրքլէրին պիր նիշանէսինի պիլէ կէօրմէքսիզին չօսէ իւզէրինէ չըգտը . Օսմանլըլար իսէ գաշմազ իչին Մէրիճին օ պիր Գընըսընա կէշմիլլէր , վէ չայը քէնտիլէրինէ սիքէր թուլթմուշլար ըտը :

Թիւրքլէրին ասըլ Բիճաթ թարիզինի պուլմագ իչին տէրագապ Մէրիճ իւ-

զէրինէ վէ տահա ուղաղա պիր խայլի քէշֆ զօլարը իրսալ օլունտու , վէ աղ սօնրա պիւթիւն սիվարի միւֆրէզէսի , բիատէ գօլարընն Թաթար քաղաքըղը կէշմիշ օլտուգլարընը իշիտէրէք , տէօրթ նալ Ֆիլիպէ իւզէրինէ տօղրու երկուտիւ : Օ վազըթ էյիճէ կէօրտիւ քի , Ֆուստ քաշա օրտուսունուն քիյատէ , սիվարի , թօրճու վէ մէքեարէճի գօլարը Մէրիճին սաղ զըբըալ իւզէրինտէ իքի եօլտան , եանի տէմիր եօլ իլէ Բօտօք տաղլարընն էթրաֆընտան կիտէն թափգտէն երկրիւմէքտէ իտիլէր :

Մէգըիւր սիվարի միւֆրէզէսի Ֆիլիպէսէ եաղլաշմագտա օլտուղունտան , սօլ ճիհէթինտէն թօք սէսի ալար : Պու թօք սէսի միրալայ Գօվալէվաքինին միւֆրէզէսինտէն կէլմէքտէ օլուպ , մէգըիւր միւֆրէզէ Չէրքէսլէրի Չէքէրլիտէն տըլարը ուղրաթըպ , չըմալ ճիհէթինտէն չէհրէ եաղլաշմըշ օլմաղլա , օրատա իւշ Թապուր Օսմանլը ասքէրինէ թէսատիւֆ իթմիշտի :

Պարօն Գլօտթըն սիվարիսի տահա սիւրաթլըճա Ֆիլիպէսէ տօղրու կիտէք , չէհրին գարչըքնա եէթիշտի վէ Չէրքէսլէրին Ֆիլիպէյի հէր թէրաֆտան անթէշէ վիրմիշ օլտուգլարընը կէօրտիւ : Ըրմաղըն էօթէ թէրաֆընտա Բօտօք տաղլարընն պօյունտա , Օսմանլը գօլարը հատսըղ հիսապսըղ երկրիւմէքտէ օլուպ , Բուս սիվարիսինի կէօրտիւքճէ , տահա անէլէ ֆիրար իթմէքտէ վէ պուլպէպէլէ բէյ տէր բէյ սաֆլարը գարմազարըշ օլմաղտա իտի : Հէլէ եօլար պօզլունլուգ էսէրլէրիյլէ տօլու իտի : արապալար , գըրըգ թօք սանտըղլարը , գօլաղ գաշմաղ իշիւն անթըլմըշ սիւահլար , գար իւզէրինտէ սիւրիւքլէնէն եարալըլար վէ կէրի գալմըշ նէֆէրլէր , սօուգտան , եօրկունլուգտան վէ մէյուսիեէթմէն էօլէնլէր :

Սաաթ իւշ պուշուգտա Ֆիլիպէ թէրէլէրինէ եէրլէշթիրլմիշ թօրլար Բուս սիվարիսի իւզէրինէ անթէշ իթմէ եէ պաշլալըպ , Մէրիճին սօլ զըբըսնտա քեաւմահալլէրի իշղալ իթմէքտէ օլան պիր խայլի թապուրլար տախի , քէնարա պուլունան խանլէրին գարչըքնտա եանըլտըլար : Բուս սիվարիսի իքի թօք տօղ իտէրէք տուրտու , վէ չէհրի չարգ ճիհէթինտէն չէվիրմէք վէ Լտիրնէյէ կիտէմիր եօլունու զապթ իթմէք իւզըրէ միրալայ Գօվալէվաքինին միւֆրէզէսինէ պիրլէշմէք իշիւն սօլ ճիհէթէ տօղրու կիթտի :

Լաքին օրատա սայքի կէշիլմէզ պիր մանիայէ ուղրատը . պու մէվիտէ , Եօլու բիրինճլիքլէր իշինտէն կէշիպ , պու բիրինճլիքլէր իսէ ասըլ եէրալն արչըն գատար երեքսէք իտիլէր : Հալ պու քի միւֆրէզէ օ եօլա կիրտի իւթտէ , պէշ ալթը թօք իւզէրինէ շիտտէթլի անթէշ եաղտըրտըղընտան , թասափուրունտան վաղ կէշիպ թէքրար շօսէ իւզէրինէ չըգմաղա մէճպուր օլտու : անթէ քէօյ թէքէսինտէ արթըգ բիրինճլիք գալմատըղընտան , օ ճիհէթէ տօղլար կիթտի վէ սաղամա գարիյէյի մէգըիւրէսէ միւվասէլէթ իյլտի : Ֆիլիպէ արչըքնտա շօսէ իւզէրինտէ եալընըղ բիշտար ասքէրինի պրազըպ , օ տա ալարալօն պէօլիւկիւ իլէ իքի թօքտան իպարէթ իտի :

Պալատէ զիքր օլունտուղու վէշ իլէ միրալայ Գօվալէվաքինին միւֆրէզէսի թապուր բիատէ ասքէրինէ թէսատիւֆ իթտիյինտան , օ տա Մէրիճի կէշմէք իշիւն պիր կէշիտ պուլմագ իւզըրէ Ֆիլիպէնին չարգ ճիհէթինէ խայլի սէյեար արաղօլ իրսալ իլէտիյինտէն սօնրա , Սաբըճ գարիյէսի իւզէրինէ չէքիտի :

Սիւվարի ասքէրի պու սուրէթլէ Ֆիլիպէ գարուլարընա գատար տէհէթ արաղը վէ չէհրի չէվիրմէսէ պաշլատըղը հալտէ , ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆու

բիառէ ասքէրի Մէրիճին սօլ զընըսը իւղէրինտէ , սաղ զընըսընտա ֆիրար իթ-
մէքտէ օլան Ֆուատ բաշա օրտուղունա սիւրաթլա եէթիշմէեէ չալըշմագտա ,
վէ նէվէնմա մուվաֆիադ օլմագտա խոի : Գօնթ Շուալօֆ պիր թապուր բիա-
ռէ վէ իքի թապուր կրընատիյէ Սիրէզիքէ իրսալ իթմիշ , վէ Թիւրքլէրին ըիւ-
ճաթընը քէսմէք վէ Գատը քէօյէ տօղրու թաադիպ իթմէք իշիւն մէզքիւր իւշ
թապուրուն դօմանտսըննա էմր վիրմիշտի : Քէնտիսի տէ սէքիդ թապուր առ-
քէր վէ օն ալթը թօբլա սօլ զընընըն շօսէսի պօյունա կիթմէքտէ խոի : Միւ-
մայիլէյի գօնթ Շուալօֆուն գօլու Ատաքէօյ-նան նամ մէվգիյէ թաղարրուպ
իթտիյինտէ , ըրմաղըն էօթէ թէրաֆընտա պուլունան սէյեար գարաղօլլարը
խապէր վիրտիլէր քի , տիւշման կալիպա Մէրիճին սաղ զընըսընտա քեային Ա-
տա քէօյիւնի իշղալ իթմէք նիյէթիյէ , գարիյէյի մէզքիւրէ իւղէրինէ տօղրու
կիթմէք իսթէեօր : Պու գարիյէտէն գաշան վէ ըրմաղըն իշինէ աթըլարադ էօ-
լէճէ սուլու կէչէն պիր խայլի Պուկարար , սէյեար գարաղօլլարընըն մալիւմա-
թընը կէլիպ խապաթ ու թաստիդ իթտիլէր . չայըն կէչիտինտէն կէչմէքտէ օլան
պիւարէ գատընլարա պուլնլարըն մէմէլէրինտէ պուլունան մասուվարըն նիտա
վէ հայգըրըշարը վէ եիւղլէրինտէ կէօրիւլէն էսէրը խէվֆ ու տէհչէթ , Թիւրք-
լէրին եազըն պուլունտուղունու խապաթ իթմէեէ քեաֆի խոի :

Մէզքիւր Ատաքէօյ մէվգիինին ֆէննը հարպճա պէօյիւք էհէմիլեէթի վար
ըտը : Սօլ գընըտաքի շօսէ մէվլիի մէզքիւրէ էրլիյճէ եազըն օլտուղունտան ,
էկէր Ֆուատ բաշա գարիյէյի մէզքիւրէյի զապթ իթմէեէ մուվաֆիադ օլտ
խոի պիլէ , Բուսլարըն եիւրիւշիյինի պիր գաշ գըթա թօբ տուրտուլմայա քի-
ֆայէթ իթմէգտի : Էկէր Թիւրքլէր ըրճաթլէրինի մուվաֆիադիյէթլէ իքմալ իթ-
մէք իսթէեօրլար խոի խէ , մէվլիի մէզքիւրը իշղալ իթմէլէրի լազըմ ըտը . քէ-
գալիք էկէր Բուսլար Թիւրքլէրէ եէթիշմէք իւմիտ խոեօրլար խոի խէ , պուլ-
լարըն տա մէվլիի մէզքիւրը թութմալարը լազըմ կէլիւր խոի : Տիմէք օլուեօր քի
իքի օրտուղուն տա թաթար բազարճըղընտան պէրի թաադիպ մուհարէպէսի
նօգթատա նէթ իճէքէղիր օլաճաղըր : Թիւրքլէր Բուսլարտան սօնրա օրանա
վապ օլտուլար վէ պու խուսուս քէնտիլէրի իշիւն պիր ֆէլաքէթ օլտու :

Գօնթ Շուալօֆ պիր տագիգա պիլէ զայպ իթմէքսիզին իքի խասա ալթը
թապուրընա , շօսէի պրաղըպ Մէրիճին կէչիտինտէն կէչմէք , վէ Ատաքէօյիւնի
իշղալ իթմէք իշիւն էմր վիրտի . ճէսուր վէ իյիտ ալթը ասքէրլէրի քէնտի նու-
ֆուղլու դօմանտանլարընըն էմրինի պիլա թէրէտտիւտ իճրա իթտիլէր , վէ Մէ-
րիճին իւղէրինտէ թութմուշ օլան խնճէ պիր պուղը կէօյիւթլէրի իլէ գըրաղլար
պու սուրէթլէ չայըն սուլու պէլլէրինէ գատար օլտուղու վէ սօուգ պէշ ալթը
տէրլճէ սըֆըրտան աշաղա պուլունտուղու վէ բօրեադ ըիւզկեարը շիտտէթլէ
էստիյի թաղաիրտէ , Յունվար օն տէօրթտէ մէզքիւր սուլու կէչտիլէր : Էօթէ-
քի գընըեա կէչէր կէչմէք Ատաքէօյիւնիւ իշղալ իթտիլէր , վէ արգալարընտան
տա տիկէր ասքէրլէր վէ պաթարեալար եէթիշտիլէր : Օսմանլըլար գարիյէյի
մէզքիւրէյի Բուսլարա իշղալ իթտիւրմէմէք իշիւն պիր թէճրիւպէ պիլէ իթմէտի-
լէր . անճադ շօսէեէ տօղրու տէօնիւպ , հարէքէթտէ պուլունան Բուսլարը
գարշըսընտա հարպ նիզամը իւղրէ տիգիլմէքլէ քիֆայէթ իթտիլէր : Հէլէ գ-
կիճէ իւսթէ կէլտիյինտէն վէ նէֆէրաթ կիւնաիւզ 37 քիլօմէթրօ եօլ եիւրիւ-
միւշ օլմաղլա , բէք եօրիւն վէ բէք ըսլադ օլտուղունտան , Բուսլար տուրտու
զա մէճպուր օլտուլար :

իշթէ Մէրիճին սէվահիլինտէ Յուսւյար 14իւնճի կիւնքի մուհարէպէ պուսուրէթլէ խիթամ պուլտու : Բուսյար Թիւրքլէրէ եէրիշմիշ օլտուգլարընտան , Թիւրքլէր պուստան անօյլէ քիճաթլա ֆիրար իթմէնէ մէճպուր խիլէր :

Կուրգոնուն ասքէրի օ ազչամ աթիտէքի մէվզիլ րի թութտու .

1. — Ճէնէրալ Գլօտթըն սիվարիսինին , սէքիզ պէօլիւքլէ իքի թօրտան իպարէթ պիր բիշտարը : Սարիճ քէօյիւնտէ , վէ ալթը պէօլիւքլէ իքի թօրտան ֆիւրէքքէպ տիկէր պիր բիշտարը տախի շաճի Ալի տէյլրմէնիինին շարգ ճիհէթինտէ չօսէ իւզէրինտէ վարտը . պիր գարաղօլ գօրտօնը Մէրիճին սօլ դընըրտան Չէքէրլի չօսէսինէ գատար Ֆիլիպէյի գուշաթմըշտը , վէ մէզքիւր սիվարիսին գըսմը ազէմի տէ — քի օն տէօրթ պէօլիւք վէ տէօրթ թօր ըտը — Գօսթէ քէօյիւնտէ պուլունուօրուտու :

2. — Ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆուին վար խտի Ա. սէքիզ թապուր , տէօրթ թօր վէ իքի պուշուգ սիվարի պէօլիւքլիւ Ատա քէօյիւնտէ . Բ. մա թօրճու 12 թապուր Ատա քէօյ-Խան իլէ Թաթար բաղարճըղը արասընտաքի չօսէ իւզէրինտէ . Գ. պիր խասսա լիվասը , պիր մըգտար հաֆրիյէ ասքէրի , Լիթուանիա ալլը վէ եէտի պաթարեա թօր Գօնարէ Տուվան նամ քէօյտէ :

3. — Ճէնէրալ Վէլիամինօֆ գօլունըն Թաթար բաղարճըղը գուրպինտէ 8 թապուր բիատէ վէ մա թօրճու եէտի պէօլիւք սիվարիսի վարտը :

4. — Ճէնէրալ Շիլտնէր-Շուլտնէր գօլունուն Տօղան քէօյիւնտէ պէշ թապուր բիատէ վէ տէօրթ թօրու պուլունուօրուտու :

5. — Ճէնէրալ պարօն Գրիւտնէր գօլունուն Չէլօքէցտէ 18 թապուր բիատէ , տէօրթ պէօլիւք սիվարի վէ 36 թօրու մէվճուտ ըտը :

ԻԻԶ ԿԻԻՆԼԻԻԲ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ . ՊԻՐԻՆՃԻ ԿԻԻՆՔԻ ՀԱՐՊ .

ԳԱՏԸՔԷՕԵԼԷ ԱՅՐԱՆԼԸ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ .

Թաթար բաղարճըգտա Սիւլէյման բաշա խապէր այմըշտը քի , ճէնէրալ Գարցօֆ Թրօյան կէչիտինի միրուր իթմիշ տիր , վէ Կիօբսա վատիսի թարիգիյլէ խաթթը րիճաթը դաթ օլունուր գօրգուաուլա բաշաի միւշարիլէյճ աբալ թապալ Ֆիլիպէյէ կէլմիշտի : Պուրատա տախի պիր չօգ պաշգա հալատիսիւր ալտը . Շիպգա օրտուաու էսիր տիւշմիւշ խտի , վէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին սիվարիսի էտիրնէեէ եազլաշմըշտը : Պու Թիւրք կէշմիշի խաթթըլաեարագ , խրիօթիսի ճէնէրալ Գլաբգանըն նասիհաթլարընը ֆիքրինէ կէթ իրտի , վէ պու նասիհաթլարը միւթէքէպպիրանէ րէտտ իտուպ տիյնէմէտիյինէ աճը աճը թէէսսիւլֆ իթտի : Հիշ պիր օրտու ճէնէրալընըն աշվալի , պու սըրա Սիւլէյման բաշանըն օլտուգու գատար աճըղը օլմամըշտըր : Ֆիլիպէտէ սայքի 20,000 քիշիսի վարտը , վէ Ֆուատ բաշա տախի 15,000 ասքէր կէթլրիեօր խտի . Արապ Գօնագ , Սօֆիա , Թաթար բաղարճըգ օրտուլարըլա Թունա գալէլէրինտէն կէլէն իմտատ ասքէրինտէն աճադ 35,000 նէֆէր գալմըշտը , պունլարըն տա մատար վէ մանէվի հալի նէ ֆէնա խտի : Պու օրտու Թիւրքիանըն սօն օրտուա

սու վէ մուգավեմէթ իշխւն սօն իւմիտի խոխ : Պու օրտուլու նէ եաքմալը , նէ-
րէեէ կէօթիւրմէլի : Եկէր Ետիբնէտէ Էվլիճէ եաքըմը իսթիճքեամաթ արդա-
սընտա պուլունուլսա խոխ , իքինճի պիր Բլէշլա օլապիլիր , մուսալլաթլար հէր
նէ գատար տա օլսալար ուզուն միւտտէթ ալընտըրըլապիլիր վէ Սթանպօլ մու-
հաֆազա օլունապիլիր խոխ . լաքին պու օրտու Սիւլէյման քաշա սայէսինտէ
Ֆիլիպէտէ պուլունմագտա խոխ , վէ քայլթաթը մուհաֆազա իթմէք շէօյլէ
տուրսուն , քէնտիսի պիլէ Էօյլէ պիր հալտէ խոխ քի , գուրթուլմասը հէման
միւմքինսիգ կիպի խոխ : Արդասընտա Կուրգօնըն ալթմըշ եէթմիշ պին տէմի
կիպի նէֆէրի պուլունուեօր խոխ , քի պու ասքէր իւշ հաֆթատան պէրի պի-
լա իսթիրահաթ պէօյլք իշլէր կէօրմէքտէ խոխ . մէգքիւր Օսմանլը օրտուսու-
նուն Էօնիւնտէ Էյիճէ պիր իսաթթըր ըիճաթ վար խոխ իսէ , օնտան տա ճէնէրալ
Բատէցքլինն օրտուսու կէլմէքտէ խոխ :

Սիւլէյման քաշա քէնտի վաթանընա իթտիյի ֆէնալըղը իշլէ օ վաղըթ
անլատը : Քէնտիսի Մէհմէտ Ալի քաշաեա իթաաթ իթմէեէրէք Օսման քա-
շանըն տիւշմէսինէ սէպէպ օլմուշ խոխ , քէնտիսի պիլ ճիւմլէ գօմանտանլըղա-
րըն քապըթա ու ինթիգամընը պօզմուշ խոխ , քէնտի Բուսլարըն զալէպէ վէ
մահվ իթտիքլէրի օրտուլարը Նիպլատա , Արապ գօնագտա վէ Սօֆիատա տուր-
տուրթմուշ խոխ , քէնտիսի Ետիբնէյի միւտաֆասսըգ պրազմըշ խոխ , վէ եինէ
քէնտիսի Թիւրքիանըն սօն օրտուսունու շու շիմտիքի հալը մէեուսիյէթ կի-
րիֆթար իթմիշ խոխ : Մէմլէքէթինին հէր ֆէլաքէթինտէ Սիւլէյման քաշանըն
մէնհուզ թէհսիրի պուլունմագտա վէ կէօրլւմէքտէ խոխ , վէ շիմտի աթթըգ
հէր շէյ սայքի զայպ օլուպ պիթտիկի սըրատա վիճտանըլա շիւբէսիգ միւթէ
էզդի օլմագտա խոխ :

Օսմանլը օրտուսունու գուրթարմագ իշխւն եալընըգ պիր թէճրիւպէ դալ-
մըշտը . Սթանիմագա եօլունտան վէ Տիմօթիգայա կիտէն ֆէնա թարիգլէրտէն
պիր ըիճաթ թէճրիւպէ իթմէլի խոխ : Եկէր պու ճիհէթտէն մուվաֆֆագիյէթ
նայիլ օլունմագա պիշէ , տաղլարտան Ագ տէնիղէ աօղու կիտիլէպիլիր վէ օ
րատա տօնանմա կէլիպ ասքէրի Սթանպօլա նաղլ իտէպիլիրտի : Ֆուատ քաշա
Սիւլէյման քաշաեա պիրլէշմէեէ չալըյմագտա իքէն , միւշարիլէյն պաշ գօման-
տան զիքր օլունան մագսէտէ մէպնի Ֆիլիպէյի թաիլիյէ իթմէք , վէ ասքէրինի
Սթանիմագա եօլունուն աղղընտա Պէլէշնիցա պօզաղընըն մէտիսալինէ հաքի-
օլան բէք գուվլէթլի պիր մէվգիյէ կէօթիւրմէք իշին թէտապիրի լաղըմլի իթ-
թիխաղ իլլէտի : Քէզա Ֆուատ քաշա տաիսի Յունլար Աճինճի կիւնիւ սապա-
լալըն քէնտի ըիճաթընա տէվաթ իթմէք , վէ Սթարա ըրմաղընըն պօյընտա պիր
սիւբէլլէ ասքէրինի մուհաֆազա իլլէմէք իւզրէ , թէտապիրի միւղթաղիյէյի իթ-
թիխաղ իթտի :

Ճէնէրալ Կուրգօ Յունլար օն պէշինճի կիւնիւ իշխւն աթիտէքի էմիրլէրի
վիրտի . 1. Ճէնէրալ պարօն Գրիւսնէրին գօլու , գօնթ Շուալօֆըն գօլունա
մուավէնէթ իթմէք իշխւն , Ֆիլիպէ շօսէսի թարիգիլլէ իլէրիլլէ կիտուպ , ըիւ-
ճաթտա պուլունան տիւշմանըն իւզէրինէ հիւճուվ խտէր , եալսօտ գօնթ Շուա-
լօֆուն գօլունա տահա զիատէ սունուլէթ վիրմէք իշխւն պիր նիւմայիշ իճրա
խտէր . 2. Ճէնէրալ Նիլսնէր-Շուլսնէրին գօլու սապահ սաաթ ալթըտա հարէ-
քէթ իտէր , վէ շօսէ թարիգիլլէ շահի Ալի տէյիրմէնինէ վաալ օլուր . 3. Ճէնէ-
րալ Վէլիսմինօֆըն գօլու սապահ սաաթ իւշտէ եօլա չըղարաղ Մէրիճին սաղ

ընտր պայուստան Իվերմէլէք գարիյէսինէ գատար կիտէր , 4. ճէնէրալ Գլոստ-
ին սիվարիսի չըմալ ճիհէթինտէն Ֆիլիպէյի չէվիբիբ , չէհը մէղքիւրուն շարգ
ճէթինտէն Մէրիճի միւրուր իտէր , վէ բիճաթ իտէն տիւշիանա միւմքին օլ-
ուղու մէրթէպէ էն զիատէ սարգընթըլըզ վիբիբ :

Ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆ , պալատէ զիքը օլունան գօլ օրտուլարա միւթ-
էֆիպէն իճրայի մուամէլէ իթմէք իչիւն , պիր խասսա ալայընըն տէօրթ թօբ-
Գատըքէօյ իւղէրինէ կիթմէսինէ , վէ խասսա ալճը լիվասընըն օն թօբլա
էմիր հօլու պօյունա կիթմէսինէ էմր վիրտի : Քէզալիք Ֆինլանտիա ալայընըն
տէ թարիգիյէ իլէրիլէմէսինէ վէ Թիւրքլէր Գատը քէզալտէ տիկէր պիր մէվգի
թաթուզլարընտա , Ֆուատ քաչանըն հան վէ արգա ճիհէթլէրինտէ պատէհու
րայի մուամէլէ իչիւն Օրթաքէօյտէն սարֆը նազար իտուպ Մէրիճտէն կէչ-
սինէ էմր իթտի :

Խասսա իքինճի ֆըրգանըն պիրինճի լիվասը ինթիյաթլըզ իտուպ , չօնէ
ընտան Ֆիլիպէնէ տօղրու եիւրիւեհէճէքտի :

Բուս ասքէրի Ատաքէօյտէն չըգար չըգմազ վէ թային օլունան հօլարա
տօղրու եիւրիւմէնէ պաշար պաշլամազ , Ֆուատ քաչա գօլարընըն Տէյիրմէն ,
արա Թահիր վէ Գատըքէօյ գարիյէլէրինտէն չըզըպ Ֆիլիպէնէ տօղրու կիթ-
թլէրինի կէօրտիւլէր : Պիր պաթարեա տէրագապ իլէրիլէ տօղրու աթըլըպ ա-
լէ իթմէնէ պաշլատը : Թիւրքլէր տուրտուլար , Գարա թահիր վէ Տէյիրմէն
գարիյէլէրինի իշղալ իտուպ , հարպ նիգամը իւղրէ տիգիլտիլէր վէ սապահըն
աթմէքիլինէ տօղրու մուհարէպէ պաշլատը : Այնի վաղըթտա քիւլլիյէթլի
թր գօլ տահա , սիվարի ասքէրինին հիմայէ վէ մուհաֆազասըլա Գարա թա-
ր գարիյէսինտէն չըգտը , խաթթը հարպըն հան ճիհէթինտէ տիգիլտի , վէ Բու-
անըն խասսա ալայը վէ ալճըլարը ալէհինտէ աթէշ սաչմահա պաշլատը : Լա-
ին պու Բուս ալայըլա ալճըլարընա կընատիլէ ալայը եէթիշտի , վէ գօնթ
ալալօֆտան Գարա թահիր գարիյէսինին գարշընտաքի մէվգիբիբի իշղալ իթ-
թէն էմր ալտը :

Իքի օրտուլար հարպ նիգամը իւղրէ եաեըլըպ , հիչ թաարրուղէ Կիրիշմէք-
իլին շէտիտ պիր թիւֆէնք մուհարէպէսինէ պաշլատըլար : Թիւրքլէր , Բու-
արըն էօնիւնէ եաեըլմըշ օլան սիբէր սայէսինտէ սէրիան Ֆիլիպէ իւղէրինէ տօղ-
րու սըվըշմագտան պաշգա պիր շէյի տիւշիւնմէհօրլարտը , վէ գօնթ Շուալօֆ
տախի Մօսկուա ալայընըն Մէրիճտէն կէչիպ Ատաքէօյիւնէ կիթմէսինի վէ իհ-
թաթմէքլէմէսինի վէ խասսա պիրինճի բիատէ լիվասընըն չօնէ իւղէրինտէ
թէթլէմէսինի էմր իթտիքտէն սօնրա , ճէնէրալ Վէլիամինօֆ գօլունուն միւվա-
թէթլինէ ինթիպար իթմէնէ գարար վիրմիշտի : զիրա մէղքիւր Վէլիամինօֆ
գօլու , տաղարըն էթէյինտէ պուլունան Օսմանղը մէվգիբինին հան ճիհէթի իւ-
րինէ իճրաի ամէլիաթ իտէճէքտի :

Ճէնէրալ Կուրգօ Թաթար քազարճըզլա Ֆիլիպէ արասընտա եարը հօլտա
բեային Օրթա խանտա պուլունան պիր թէքէտէն մէղքիւր իքի օրտուլարըն հա-
րաքեաթընը սէյր ու թէմաչա իթմէքտէ իտի : Ահվալի կէօրէրէք ասքէրինի տէ-
րագապ հայմահա գարար վիրտի վէ Գրիւտնէր իլէ Շիւտնէր-Շուլտնէր ճէնէրալ-
լարըն Ֆիլիպէյի թաթմալարը իչիւն էմր հօլատը : Խւչիւնճիւ խասսա բիատէ
ֆըրգասըր գաթէն սապահ օն պիր պուշուգտա շէհըր մէղքիւր էօնիւնտէ եա-
եըլմագտա օլուպ , սիվարինին էվմէլճէ իշղալ իթմիշ օրտուղու մէվաղիլի բիյա-

տէսի կէշինճէ, ֆըրդայի մէղքիւրէ գօմանտանը ճէնէրալ Տանտըվիլ, մէղքիւր շէհրի շըմալի շարդի թէրաֆընտան չէվիրմէք իւղրէ սիվարիյի օլ թէրաֆա սէվէ իյլէտի:

Օ սաաթտա Ֆինլանտիա ալայը ըրմաղըն սօլ զընըսընտաքի շօսէ իւղէրմէտէ, Այրանլը դարիյէսի թէրէսինտէ պուլունմադտա օլուպ, ճէնէրալ Կուրգօ մէղքիւր ալայա էմր իթտի քի, Գատը քէօյիւնտէն կէլէն Օսմանլը գօլլարընէն հիւրիւյի զէ հարէքէթինի տուրտուրթմադ իչիւն շօսէյի պրադըպ Մէրիճի միւրուր իթտին: Պու մահալտէ ըրմաղըն կէշիտինին էնի 180 մէթրօ վէ տէրինլիկ պիր պուշուգ արշըն իտի: Պու միւշքիլաթտան մաստա չայըն իչինտէն պուզ ադմադտա իտի: Ֆինլանտիա ալայընըն պիրինճի պէօլլաքլէրի ճէսուրանէ սուհա կիրտիլէր: Թիւրքլէր պուշարըն իւղէրմէն հաղմուր կիպի աթէշ հաղաղընտըլար վէ սօնրա տա հիւճումէ պաշլայըպ, գարիյէյի զապթ իթմէյէ թէճըրիւպէ իթտիլէր:

Ճէնէրալ Կուրգօ, ասքէրի հէմ չապուգ սուտան կէշիրմէք վէ հէմտէ գօլլայըգ վիրմէք իսթէտիյինտէն, քէնտի մայէթինտէ օլան պի ճիւմլէ պէկիրէրի Ֆինլանտիա նէֆէրաթընա վիրաիրտի: Օ գէման իշ սիւրաթլա իլէրիլիլայ, տիւշմանըն աթէշի հէր նէ գատար չէտիտ իտի իսէ տէ, սաաթ տէօրտէ տօղրու մէղքիւր ալայ Այրանլը դարիյէսինի իշլալ իթտի: Պու գօլ իլէ պուլունան իքի պաթարեա էվլէլա սօլ զընըտան մէղքիւր ալայըն կէշիտինի միւտաֆտա իտուպ, պատէճու քէնտիսի տէ կէշտի վէ իքի թէրաֆտան թօք աթէշի հիշ տուրմատը: Միւրալայ Շմիթ Այրանլը մէվգիինտէ իքի թապուր քիտտէ վէ սէքիգ թօք պրադտը, վէ տէմիր հօլուն արգասընտա պիր մէվգի թութ մուշ օլա Օսմանլըլարըն սաղ հանընը չէվիրմէք իչիւն տիկէր իքի թապուրունու օլ ճիհէթէ իրսալ իյլէտի: Ֆինլանտիալըլար օրատա պէօյիւք կիւճիւքլէրէ օղրատըլար քիլինճիլքէրտէն կէշիպ իլէրլէմէնէ մէճպուր օլուպ, օրալարտա իսէ թէմանլը իլէ տիւշմանըն աթէշի ալթընտա պուլունտուղլարընտան, գարանլըգ պատմադտան էվլէլ անճադ 3-600 ատըմ իլէրտէ պիր խայլի սու գանալլարը թութմա հա մուվաֆֆադ օլտուլար:

Նինէ սաաթ տէօրտէ տօղրու գօնթ Շուալօֆ, քի հէնուգ ճէնէրալ Վէլիւամինօֆ գօլունուն միւվսսէլէթինէ պէքլէմէքտէ վէ կէլմէտիյինի կէօրմէքտէ իտի, կիճէ հաղլաշարդընտան վէ սաղ հանընը միւշէվլէշ պիր հալտէ պրադմադ իսթէմէտիյինտէն, Գարա թահիր դարիյէսի մէվգիինէ հիւճում իթմէնէ գարար վիրտի, քի զաթէն Թիւրքլէր կալիպա կիւնտիւղիւն պիր բարչա թալմէլիյէ իթմիլլէրտի:

Խասսանըն Բօլ նամ ալայը պու հիւճումէ մէմուր օլուպ, ճէնէրալ Եթէրին թահիթը գօմանտաընտա պուլունտուղու հալտէ, Օսմանլը օրտուսունուն արգա ճիհէթի ասքէրինին աթէշի ալթընտա Սթարա սուլունու պիր կէշիտէն կէշտի, տիւշմանը գարիլէտէն աըշարը ուղրաթտը վէ ալթըլարը տալի հիթրաֆ թէրէլէրտէ պուլունան Թիւրք սիվարիսինի գաշըրտը: Գարանլըգ պատաղընտան, քէտտէ մուհարէպէնէ խիթամ վիրտի, վէ ֆադաթ Վէլիւամինօֆ գօլունուն էօնիւնտէն հիւրիւմէքտէ օլուպ, հէնուգ մէյտանը մուհարէպէնէ միւվսսէլէթ իթմիշ օլան Գալգասիւս գաղադ լիվասը, րիճաթ խտէն տիւշմանըն թաաղիպինէ իրսալ օլունտու: Վէլիւամինօֆ գօլու տալի աըշամ վասլ օլարադ, կիճէլէմէք իչիւն Գատը քէօյիւն ճէնուպի շարդիսինտէ քիպին Գարա թահիր գա

ըրդէսինտէ ետըլէշտի : Ճէնէրալ Շիլմանէր-Շուլմանէրին գօլու աղչամ սաաթ Յտէ Այրանը գարիյէսի թէքէսինէ միւլասէլէթ խոռ 4 , տէրնալ բրմաղը կէշմէեէ սղաշլատը , վէ պու կէշիտ կիճէնին սաաթ իքիսինտէ խիթամ պուլտու :

Յունվար 15 ինճի կիւնքի մուհարէպէ պու սուրէթլէ խիթամ պուլտու : Բուսլարըն հարաքեաթընտա պիր աղ գարըշըղըզ կէօրիւնտիւ : Եկէր իսթիլ-տատան Այրանը վէ Գարա թահիր գարիյէլէրի իւղէրինէ սուրէթը շէտիտէտէ հիւճուճ օլուհմուշ օլաա խտի , Ֆուստ բաշանըն Սիւլէյման բաշա իլէ պիրլէշմի սի մէն օլուհուր , վէ նէթալինճի գաթիյէ հուսուլէ կէլիր խտի . օ կիճէ միւշա-րիլէյիւմա իքի բաշա պիր պիրինէ դափուշտուլար : Լաքին մուհիմ նէթիճէլէր հուսուլլէղիր օլմուշուտու . Բուսիա օրտուսու հէզարան զահմէթ ու մէշաղ-գաթտան սօնրա նիւայէթ հէր խաթիթ իւղէրինտէ Օսմանը օրտուսուհա չաթըշ-մըշ բար :

Բուս ապքէրի Յունվարըն 15 ինճի կիճէսինի մէվաղիի աթիյէտէ կէշիրտի . գօնթ Շուալօֆ իլէ ճէնէրալ Վէլիամինօֆուհ գօլարը Գարա թահիր վէ Գարա քէօյաէ . ճէնէրալ Շիլմանէր-Շուլմանէր գօլու Այրանըտա . Ֆիլիպէ էթրաֆընտա ճէնէրալ Գրիւտնէրին գօլու իլէ խասսա պիրինճի ֆըրգա պիրինճի լիվաաը , Վէ-լիամինօֆ գօլուհտա պուլուհան Գափգասիա դազաղ լիվասըյլա տօգուղուհնու միղրադտար ալայընտան պաշգա , սիվարինին պիր դըսմը , Չէքէրլիյէ կիտին չօ-սէնին շարգ ճիճէթինտէ Ֆիլիպէ գուրպինտէ վէ պիր դըսմը տախի , Կիօրսա սուլուհուհ Մէքիճէ տէօքիւլտիւյիւ մէվղինին եանընտա պէյթուլէթ իթմիւլէր տիր :

ՖԻԼԻՊԷՆԻՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Յունվար 15 ինճի կիւնիւ կիւնտիւղէ տօղրու իւշիւնճի ֆըրգանըն չըմալ ճիճէթինտէն Ֆիլիպէեէ միւլասէլէթ իթտիյի պէեան օլուհմուշ տուր : Օ դէման Բուս ապքէրինին կէօղիւնէ էօլլէ պիր մէնգարէ կէօրիւնմիւշ տիր քի գալպէ-րինի բէք ֆէնա բիգգաթա կէթիրմիշ տիր : Ֆիլիպէ շէհրի իւշ թէքէ իւղէրին-տէ ամֆիթէաթրօ շէքլինտէ կէօրիւնիւպ , պիլ ճիւմիլէ պէեաղ խանէլէրի տախի պէյաղ գար աթընտա էօրթիւլիւ պուլուհմադտա խտի : Եէր եէր պու պէյաղ-ըղըն իւղէրինտէն եալըն ալէվէր վէ տիւմանպար չըգմադտա խտի . քէզալիք ճէպհանէ բաթլար կիպի բաթլայըշար սէսի իշխտիլպ , սօնրա տա ասիւմանէ տօղրու հուր հուր ալէվէր չըգմադտա խտի . տահա ուղադտա Բուս վէ Պուլ-կար քիլիսէլէրինին դամբանալարը անը անը չալընմադտա վէ պու ֆէլաքէթ-էրի շար ագթարէ խապէր վիրմէքտէ խտի : Աթթըզ չիւքէ հօգ տու քի Ֆիլի-պէ դասպ ու հարիպէ տիւշար օլմուշտու վէ պու 40,000 նուֆուսը հալի օլան շէհր տախի Թաթար բազարճըզ կիպի օլաճադը : Պու խապասէթլէրի իճրա ի-տէն հաղմաճը վէ եանիլընճըլարը շէհրը մէղքիւրտէն թարտ ու թէպիտ իթմէք իւղէր , Բուս ապքէրինին տէրադապ օրաեա կիրմէսինէ էմր վիրիլտի :

Բիատէ ապքէրի սիւնկիւ իլէ իլէրիյէ տօղրու աթըրըպ , հիշ պիր մուգա-վէթէ օղրամադսըղըն շէհրին Քէշիադա նամ մահալէսինէ կիրէր : Պու մա-

հալլէ թէքմիւ չիֆթճի խօսամ խանէսինտէն իպարէթ օլուպ, տօլու օթ վէ եու-
լաֆ պուլունտուլունտան, Չէրքէսլէր արթէչէ վիրմիլէրաի: Պու եանկընըն էօ-
նիւնիւ ալմադ իչին տէրազապ խմատա գօշուլտու վէ մահալլէ գուրթուլտու
խէ տէ, եինէ գըրդ էլլի էվ գատար եանտը:

Մէգըիւր ֆէչիագա նամ մահալլէ ասըլ շէհիրտէն Մէրիճլէ այրըմըշ օլուպ
Մէրիճլին շէհիր իլէ մահալլէի մէգըիւրէ արասընտա օլան դըթասը տա բէք էնլի
աիր, վէ ագընթըսը տա չօգ տուր: Ըրմադըն իքի գըեքսը կիւզէլ պիր քէօրբիւ
իլէ պիր պիրինէ պաղլըլտը: Բուսլար եագլաշտըգտա, Թիւրքլէր էլէքթրիք
վասիթասըլլա մէգըիւր քէօրբիւլիւ հավանա ուշուրմանա թէճրիւպէ իթմիլէր
խոի խէ տէ, պու վասէթա իլէ մուվաֆֆադ օլմայըպ, քէօրբիւնիւն տուպա-
լարընա գօյտուղլարը պարուլթա արթէչ վիրմիլէր, վէ թէմամըլա խարապ իթ-
մէք իչին թօրա տա թուլթուլարտը: Նշթէ պալատէ զիք օլունան թօք բաթ-
լայըլարը պունտան նէշէթ իթմիլտի: Պու հալտէ օ սըրա շէհրէ կիրմէք մու-
հալ գապիլինտէն խոի, զիրա հէնուզ տիւշման իլէ տօլու օլուպ, Մէրիճտէն
կէչիլտիքտէ, մէրգուլ տիւշմանըն արթէչի Բուսլարը խայըլ զէտէլէյնպիլիր խոի
Պինայէն ալէյհ Բուսլար սօլ գըեքտա եէրլէյմէեք վէ Թիւրքլէրին աշտըլը արթէ-
չէ մուգապէլէ իթմէեք մէճպուր օլտուլար:

Խուսուսի պիր մուխպիր պու պապտէ պէր վէչի արթի եագմագտա խոի:
«Ազչամ սաաթ սէքիգտէ մահալլ մէգըիւրէ միւվասէլէթխմտէ, մէնգարէ
շահանը թէմաշա խոի: Հէր նէ գատար կիճէ օրթասը սայըլըր խոի խէ տէ:
Չէրքէսլէրին արթէչէ վիրտիքլէրի միւլթէատալտ էվլէրին ըլըղընտան օրթալըք
կիւնտիւզ կիպի այտընլըգ խոի, վէ արէվլէր Մէրիճ չայընըն սուլարը իչինտէ
աքս խոուպ բարըլ բարըլ բարլամագտա խոի: Չանն խտէրսին քի, էօնիւնտէն
պիր գան ըրմաղը աղըեօր խոի: Սաղ թէրաֆըմըգտա քէօրբիւնիւն եըղընթըլա-
րը չայըն իչինէ տիւշիւպ սուլուն ագմասընա էքէլիճէ մանի օլմագտա վէ սու-
ֆիսքլէյն շէքլինէ կիրմէքտէ խոի: Ֆիրիպէ, եանկընլարըն ըլըղըլա այտընլա-
նըպ, կէօք եիւզիւնտէ պիր թասվիր կիպի կէօրիւնմէքտէ խոի: Ճամպաղ թէ-
քէ նամ սօլ թէրաֆտաքի թէքէտէ Օսմանլըլար էսկի պիր էվին թարաքասընա
իքի թօք գօյուպ, Բուս բիատէսինին իւզէրինէ արթէչ իթմէքտէ խոիլէր, վէ
գաղաղլար տախի ավըր աքքէրի մագամընտա տէրազապ աղաճ քիւլթիւքլէրի
արապլար վէ սայրիէ արգասընտա բուսուտա եաթըպ էվլէրտէ վէ պէօլիք
պիր համամ իչինտէ սիքէրլէնէն ասաքիրի նիգամիլէի Օսմանիլէ արթէչինէ Մէ-
րիճին տիկէր սահիլինտէն մուգապէլէ իթմէքտէ խոիլէր:»

Օ կիճէ Բուսլար Ֆիրիպէյն կիրմէյի հէր նէ գատար մէմուլ իթմէտիլէր ի-
սէ տէ, պիր պէօլիւք քիւլթախըլըլա պիր քէրրէ թէճրիպէ իթտիլէր, վէ պու
թէճրիպէլէրինտէ մուվաֆֆադ օլտուլար. զարթէն տէ եըլմըշ օլան տիւշման
էօնիւնտէ պու կիպի թէճրիպէլէր էքսէրիա մուվաֆֆադիլէթէ նայիլ օլուր:
Ճէնէրալ Կուրգօ Գօսթէ քէօյտէ տուրմուշ օլուպ, պիր աղ իսթիրահաթ իթ-
մէեք հաղըրլամագտա իքէն, պիր եիւզ պաշը կէլէրէք Մէրիճլին էօթէքի գը-
եքսընա պիր պէօլիւք սիվարի վասէթասըլլա 1500 բիատէ նէֆէրի միրուր իթ-
մըշ օլտուղունու միւշարիլէյհ ճէնէրալա խապէր վիրտի:

Մէրգուլ եիւզ պաշը պու հավատիսի վիրտիքտէն սօնրա, իլավէթէն տէտի.
— Պէկիլէրիւմ բէք Էօրկուն, նէֆէրլէրիւմ սօնուգտան տիթրէմէքտէ, էմրիւ-
նիլէ միւնթաղըրըմ:

— Էմբրիոն : Իշղալ իտինիզ Ֆիլիպէյնի , ճէվապ վիրտի Կուրգօ նիւմ ճիւտտի , նիւմ լաթիֆէ :

— Պէօյլէ էմբր պուլուրմէնօր մուսուլմուզ :

— Էվլէթ :

— Էմբրինիզ իծրա օլունաճագ տըր , տէտի եիւզ պաշը վէ ասքէր ուսուլի իւզըն սէլամլայարագ ճէնէրալըն եանընտան չըղտը կիթտի : Պիր գաչ տագիդէ սօնրա մէրգոււմ եիւզ պաշը քէնտի պէօլիւկիւ իլէ պէրապէր Ֆիլիպէ իւզէրին տօղրու սիւրաթլա եիւրիւեէէք , գարանլըզ սայէսինտէ Մէրիճի թա շէհրին եանընտան կէշտի վէ Օսմանլըլար կէօրմէքսիզին Ֆիլիպէ սօգադլարընա գատար կիրտի : Գարանլըզ պատըղընտան պէրու թօք սէսի քէսիլմիշտի : մէզքիւր սիւվարի պէօլիւկիւ սօգադլարտա հիշ պիր Օսմանլընա թէսատիւֆ իթմէեիպ , եալընըզ Պուլկար վէ սիւահյանմըշ էհալի վարտը : Պիւթիւն խանէէր գառալըլտը : Պուրակօ նամընտա պուլունան մէրգոււմ եիւզ պաշը Եունան գօնսօլօսունա թէսատիւֆ իտիպ , պու գօնսօլօս տախի Բուսլարը կէօրիւնճէ պիր ազ էվլինէ կիրմէլէրինի բիճա իթտի :

— Նէ գատարսընրի , սիվալ իթտի գօնսօլօս , եալընըզ գալտըղլարընտա :

— Զօգլուղուզ , ճէվապ վիրտի եիւզ պաշը Պուրակօ :

— Խայր , օնու սօրմաեօրոււմ , շիմտի շէհրէ նէ գատար գուվլէթինիզ կիրմիշ տիր :

— Զօգ տուր , — պէնիւմ թահթը գօմանտամտա սէքսէն նէֆէրտէն իպարէթ պիր սիվարի պէօլիւկիւ :

— Էօյլէ իսէ չարուզ կէրի տէօնիւնիւզ , հայգըրտը գօնսօլօս գօրպապ պիր թարգլա , հէր թէրաֆտան գուշատըմըշսընըզ , պու կիւն պուրատա էն ազը 42,000 քիշի վարտը , պիր գըսմը վագաա շէհրտէն չըգմըշ տը իսէ տէ , հէնուզ տէմիր եօլ սթասիօնունտա իւշ պէշ պին քիշի վար տըր :

Լաքին նէ չարէ քի Ֆիլիպէյնի իշղալ իթմէք իշիւն էմբր վիրիմիշտի : Պուրակօ , նէֆէրլէրինի աթլարտան աշաղա ինտիրիպ , տէմիր եօլ սթասիօնունա տօղրու կէօթիւրտիւ : Ս նօգլա իւզէրինտէ պէօլիւք պիր հարթէթ վարտը պիւթիւն սթասիօն ըլըզ իշինտէ իտի վէ տահա էօթէտէ թարգլար իշինտէ օրտու աթէշլէրի եանմագտա իտի : Օսմանլըլար աթէշլէրինին էթրաֆընտա պաշըրըպ չաղըրմագտա վէ չօգ բաթըրտը իթմէքտէ իտիլէր : Պուրակօ սթասիօնէն եաղընընտա պիր հէնտէք վէ հէնտէյին եանընտա տա պիր թօրագ եղընթըլ կէօրիւպ , ասքէրինի օրատա տուրտուրթտու վէ Թիւրքլէրին իւզէրինէ միւմ քին օլտուղու մէրթէպէ շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշի եաղտըրարագ , ավազէլէրի չըգտըղը գատար «հուրրա» պաղըրմալարընը վէ օրատա տուրմալարընը էմբր իթտի : Մէզքիւր Բուս տրակնլարը աթէշ իթմէեէ պաշլայընճա , Թիւրքլէր տէ տէրագապ մուգապէլէ իտուպ , Ֆագաթ ալապիլտիյինէ նիշան ալարգլարընտան , գուրշունլարը Բուս ասքէրինի թուլթամագտա իտիլէր : Սթասիօնու միւտաֆաա իթմէք Թիւրքլէրին խաթըրնա պիլէ կէլմէտի , վէ տէրալ չէքիլտիլէր , վէ գարըլարընտա պիր հէնտէք իշինտէ սէքսէն քիշիտէն պաշգա տիւշման օլմատըղընը անլաեամատըլար :

Թիւրքլէրին սօն գօլլարը կիճէ գարանլըղընըն իշինտէ դայպ օլունճա , եիւզ պաշը Պուրակօ սթասիօնա կիրտի վէ չարապլար վէ չէրէզլէրլէ տօնատըլմըշ միւքէմմէլ պիր սօֆրա պուլտու : Սթասիօնուն իթալիար պիր պուֆէճիսի եիւզ

պաշտեալ պէսան իթտի քի . եւմէք հաղըրլամագ իւղըէ իտի , վէ պու եւմէյի չիմտի Բուսլարա թէտարիք իթմէսիյէ քէնտիսինի մէսուտ ատտ իտէրտի . — Պիր աղ էվլէլ պուրատա իւչ բաշա վարտը , տէտի իլալէթէն մէրգում պուֆէնի , չէնիրտէն օն տագիդա էօթէտէ օնլարա եւթիշէպիլիրսինիդ : Սիւլէյման բաշա-նըն թաամը—զիրա պու թաամ օնուտ իտի—բէք նաղիք վէ բէք միւքէմէլ սու-րէթտէ հաղըրլամագտա իտի :

Սթապիօնուտ եագընընտա հէնուղ իքի Սամանլը թօրու պուլուտուպ , պու թօրլար պիր բիաւտ պէօլիւյիւ թէրաֆընտան մուհաֆադա իտիլմէքտէ իտի :

Միւլաղիմ դօնթ Բէհպիլնտը պիր մըդտար տրակօն ասաքիրիյէ մէգքիւր թօրլարըն իւլէրինէ պիլ հիւճում մուհաֆըղլարընը գըլընլա թէլէֆ իտէրէք զապթ իթտի :

Իշթէ Ֆիլիպէ չէնրի Յուսլարըն Այինճի կիճէսի , պիր պէօլիւք արակօն սիվարիտի թէրաֆընտան պէօլիւճէ զապթ օլուտուտ :

Գօնաօլալարըն վէ խուսուսի իլէ Ֆրանսըղ դօնաօլա վէքիլնին թէէսիրի սայէսինտէ մէգքիւր չէնրի խարապիլէթտէն գուրթարըմըշտը : Միւմաիլէյի դօն-սօլա վէքիլի , Թիւրք օրտուտուտուտ էանաի բիճաթընտա կէչտիյի քէօլէրի վէ Թաթար բազարճըղընը աթէչէ վիրտիյինի իշիտիպ , Ֆիլիպէյէ տէ էօլէ պիր չէն եագար տէյի գօրգտուղուտան , Բուսլարըն չէնրը մէգքիւրէ եագլաշտըղընտա մութասարըֆ բաշանըն նէգտինէ կիթտի :

Նասրլ քի Սաման բաշա Սօֆիատա , էօլէ տէ մումաիլէյի մութասարըֆ բաշա Ֆրանսա դօնաօլա վէքիլի Մ. Պօյսէյէ Նասիհաթ իթտի քի չէնիրտէն չըգ-սըն կիթտին , զիրա , տէր իտի , արթըղ չէնրին սահիպի տէյիլիմ , վէ չէնր Զէր-քէսլէր վէ պաշը պօղուղլար թէրաֆընտան իշղալ օլուտահագ տըր : Լաքին Մ. Պօյսէ խարար իտէրէք մութասարըֆա պիր թէքիլիֆ զապուլ իթտիրտի . չէօլէ քի , Ֆիլիպէտէ պուլուտան 2,000 Պուլկար գաթօլիքլէրինի սիւահլանտըմագ ի-չիւն պիր խայլի թիւֆէնք , վէ պարութ , դուրչուտ վէ գարսօլ թալէպ իթտի վէ պու թալէպի իճրա օլուտուտ , Պու Գաթօլիք Պուլկարլար իւչ կիւն չէնրի կէօղէթլէտիլէր վէ խրիսթիան էվլէրինի եանկընա վիրէն եիւղլէրճէ Զէրքէն թուլթուպ Սամանլը հիւքիւմէթինէ թէօլիմ իթտիլէր : Պու հալտէ Բուսլարըն Գէ-չիադա մահալլէսինէ կէլտիքլէրինտէ կէօրտիւքլէրի պէօլիւք եանկընլարըն էօ-նիւ պու սուրէթլէ ալընըպ , Ֆիլիպէ տալի գուրթարըլտը :

ԻԻԶ ԿԻԵՆԼԻԻԲ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷ . — ԻԲԻՆՃԻ ԿԻԵՆ . — ՏԷՅԻՐՄԷՆ-ՏԷՐԷ
ՎԷ ԳԱՐԱ-ԱՂԱՃ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷԼԷՐԻ .

Յուսլարըն Այինճի կիճէսի Ֆուատ բաշա բիճաթընտա տէվամ իտէրէք Գատը քէօլիւնի թալիլյէ իթտի վէ նիհաեթ Սիւլէյման բաշա իլէ պիրլէշտի Սամանլը օրտուտու բէք գուլվէթիլի պիր մէվլի թուլթուտ . օրտուտ մէգքիւրը նըսֆը միւշարիլէյի Ֆուատ բաշանըն թահթը գօմանտարընտա պուլուտուտըս հալտէ , Մարգօլօտա Բօտօք վէ Տէյիրմէն տէրէ տաղլարընա տաեսմըշտը . նըս

տիկէրի տախի տողրուտան տողրուեա Աիւլէյման բաշանըն թահթը էմրին-
է պուլունուպ, եէտի սէքիզ քիւլմէթրօլուպ պիր ճէպէն իւղէրինտէ Մարդօ-
տան Պէլէշնիցայա գատար եաեըլմըշտը քի, պու մէսաֆէնին իւղէրինտէ պիր
Մարդօ ուֆազ թէքէլէր վէ թապիի իսթիհքեամլար պուլունմադտա իտի, վէ
08 զըթա թօք հաղըրլանմըշտը :

Ճէնէրալ Կուրդօ տախի օրտուսունու իքիյէ թազալմ իտուպ, օ պիր գըս-
րիճաթ իտէն Օսմանլը օրտուսունու էօնիւնտէն մուրէճէքտի վէ տիկէրի Սթա-
մադա եօլու իւղէրինէ տողրու կիտէրէք, օրտուի մէգքիւրըն եօլունու գա-
եաեաճադտը : Էկէր պու բլան թէմամըշլա մուվաֆֆազ օլտա իտի, Թիւրք օր-
տուսու գուշատըրը իտի . էկէր նիւ մուվաֆֆադիյէթ հասլ օլտա իտի, մէգ-
քիւր օրտու հիւ օլմադսա գարմադարըշ Բօտօք վէ Տէսրօթ տաղլարընա աթըրըր
տի քի, թօքլարընը օրտեա կէօթիւրէմէզ իտի :

Պինաէն ալէյհ Բուսիա պաշ գօմանտանը Յունվար 16ընճը կիւնիւ իշիւն
թիտէքի էմրիւրի վիրտի . Ճէնէրալ զօնթ Շուալօֆըն վէ Ճէնէրալ Շիրանի-
ուլանէրին վէ Ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլլարը, միւշարիւյէյհ Ճէնէրալ գօնթ
ուալօֆուն ումումի գօմանտասը ալթընտա օլտուղլարը հալալ, Պուստ բաշա
րտուսունուն պուլունտուղու Տէյիւրմէն տէրէ նաւ մէվզի ալէյհինտէ իճրալի
ուամէլէ իտէրէք, վէ օրտուի մէգքիւրըն սօլ եանընը չէվիրմէյհ, չալըշըրլար .
Ճէնէրալ Տանտըվիլին Փըրգասը, Ճէնէրալ Գրանօֆըն միւսթէլիթ տրադօն վիվա-
շլա Ճէնէրալ Գուրնազօֆըն պաղը սիվաթի պէօլիւքէրի պիրլիքտէ պուլունա-
պզ, Օսմանլըլարըն բիճաթընը քէսմէք իշիւն Սթանիմադա իւղէրինէ տողրու
թտէր . նիշայէթ Բէրֆիլ քէօյիւ իլէ Մանուլթ քէօյիւնտէ պուլունան խասսա
թիւնճի սիվաթի Փըրգասը, Մէրիճին սաղ զըեըսընտա Եէնի մահալլէ գարշըսընտա
արաղըր եօլունուն իւղէրինէ կէչէր, Թիւրքէրին բիճաթ եօլու իւղէրինտէ տու-
ուր . վէ տիւշմանըն Ֆիլիպէ իլէ Սթանիմադա արաընտաքի եօլու կէշալիյինի
ապլըր ալտըգտա, Թիւրքէրի օրտտա թուլթար :

Սապահ օլտուգտա Ճէնէրալ Կուրդօ Ֆիլիպէյէ կիթմէք իւղրէ Գօսթէ քէօյ-
ն հարէքէթ իթտի : Մումարիւյէ Ճէնէրալ սապահ սաաթ ալթը բատտէլէրին-
տէ չէհըր մէգքիւրէ միւվասէլէթինտէ, Բուս ասքէրինին սաղ զըեըեա կէչմիսի
իշիւն Պուլկարլարըն քէօբրիւ վէ սալ եարմանա չալըշտըղլարընը կէօրտիւ :

Խասսա հաֆիրիյէ թապուրու տախի իլը կիւնիւ միւվասէլէթ իտէրէք, օ
արապար իւղէրինտէ պիր քէօբրիւ ինշատընա չալըշմադտա իտի . չէհրտէն
քիլօմէթրօ ուղադտա ըրմադտա պիր կէչիտ պուլունուպ, խասսանըն իքի բի-
տտէ լիվասը օրտտան նէհրի կէչմէյէ հաղըրլանմադտա իտի . պիրինճի վիվա
պարկիրլէրէ բաքիպ օլուպ, իքինճի տախի սալլար իւղէրինտէ վէ էյրէթի պիր
քէօբրիւ իլէ էօթէ եադայա թէճալուղ իթտիլէր : Ուղադտա պաղը պաղը թօք
պլէրի իշիտիլուպ, պու սէսլէր ասքէր գօլլարընը Մէրիճ նէհրի սաղ զըեըսը
իւղէրինտէ իճրալի առէլիաթ իտէճէքէրի ճիւնթտէն կէլմէքտէ իտի, վէ էօյլէյէ
տողրու միւշարիւյէյհ Ճէնէրալ, չէհրին ճէնուպ ճիւնթինտէն իչէրի կիւրալինտէ,
թօք սէսլէրի տահա զիտտէ սըգլաշտըլար :

Իշթէ պու մուհարէպէ պաշլանկըճը, Աիւլէյման բաշա օրտուսունուն քեա-
լէն իգմիշլալ վէ մաղլուպիյէթիյէ թիթամ պուլան մուհարէպէնին պաշլան-
կըճը իտի :

Գօնթ Շուալօֆ, Թիւրքէրին Գասը քէօյ մէվզիինի թախլիյէ իթտիլէրի-

նի սէյեար գարադօլլարտան խապէր ալարադ , ասքէրինի իւշ գօլ իւզէրինտէ իւլլըթտի . ճէնէրալ Ելիսին թահթը գօմանտասընտա պուլունան սօլ գօլ տէ-
միր եօլ պօյունա իրսալ օլունտու . ճէնէրալ Ելթէրին գօմանտասընտա օլան մէր-
քէզ գօլու Աղլաթար վէ Մէչուր եօլունու թութտու , վէ ճէնէրալ Վէլիամի-
նօֆուն գօմանտասը ալթընտա օլան սաղ գօլ տախի տաղլար էթէյլնտէքի ե-
լու թութտու . Պու սօն գօլ տայմա տիկէր գօլլարըն իլէրիսինտէ պուլունուսլ ,
էկէր Թիւրքէր մէվլիլէրինի մուհաֆազայա մուվաֆֆազ օլուդլարսա խտի , օն-
լարըն սօլ թէրաֆընը չէվլիլէլէքտի : Պու էսնատէ ճէնէրալ Շիլտնէր-Շուլտնէ-
րին գօլու , Մարգօլօ գարիլէսինի իշղալ իթմէք մագսէտիլլէ , սօլ ճիշէթ իւ-
զէրինտէ պէօլիւք պիր չէվլիլմէ հարէքէթի իծրա խտէճէքտի :

Պու մանօվրա մուվաֆֆազ օլտու իսէ տէ թէքմիլ օլմատը . զիրա ճէնէ-
րալ Շիլտնէր-Շուլտնէրին գօլու , եօլ իւզէրինտէ հէզէրան մանիալէրէ ուղրա-
եարադ , օ կիւնիւ Մարգօլօ գարիլէսինի զապթ խտէմէյիպ , Ֆուատ բաշանըն
րիճաթ եօլունու քէսէմէտի :

Սապահ սաաթ օն պիր բատտէլէրինտէ , սաղ գօլ Տէյիրմէն տէրէ դաթի-
եէսի էօնիւնտէ Թիւրքէրէ թէսատիւֆ խուսպ , պունլար աթէշ իթմէյէ պաշ-
լատըլար : Վէլիամինօֆըն ասքէրի հարպ նիզամը իւզրէ եալըլարադ , պիր խալ-
լը ուֆազ թէլէլէր իշղալ իթտիլէր վէ թօրլարընը տօղրուլթարադ տիւշման
իլէ թօր մուհարէպէսինէ պաշլատըլար : Չօք սիւրմէտի տաղլարտա պիր չօք
Թիւրք ասքէրի կէօրիւնիւպ , պունլար քէմալը ինթիզամիա իլէրլէյէրէք , Տէ-
յիրմէն տէրէ մէվլիլինին հրմայէսի թահթընտա օլտուդլարը հալտէ , Բուսիա գօ-
լունուն եան վէ արդա թէրաֆլարը իւզէրինէ հիւճուս իթմէք մագսէտի զանի-
րինէ մէսինի հարպ նիզամը իւզրէ տիլիլտիլէր :

Եօլլէտէն իւշ սաաթ սօնրա օն Օսմանլը թապուրը տաղլարտան աշաղա-
էնիպ հիւճուս իթտիլէր : Օսմանլը ալճը ասքէրի հէր նէ գատար չէտիտ պիլ-
թիւֆէնք աթէշինէ պաշլատըլար իսէ տէ , Բուսիա թօքճուլարը սլունա լալլը-
լը սուրէթտէ թօրլա մուգապէլէ իթտիլէր , վէ բիատէ ասքէրի տախի թէրէլթ
արդասընտա սիւրէրլէնէրէք քէմալը իսթիլրահաթիա Թիւրքէրէ պէքլէմէքտէ ,
վէ 50-60 ատրմ էօթէտէն նէօվալթ աթէշի իծրա իթմէքտէ իտիլէր , Թէարրու-
ղէ պաշլանան Ոսմանլը ասքէրի իւշ տէֆա հիւճուս խուսպ , իւշ տաֆասընտա
տախի 34ինճի Ֆորգա թէրաֆընտան կէրի բիւսկիւրտիւտի : Մուհարէպէ սա-
աթ ալթընա տօղրու խիթամ պուլտու . օ վազըթ Թիւրքէր բիճաթ իթտիլէր
վէ տիւշմանըն մէվլիլէրի ճիւլարընտա 600 մագթուլ պրագալար : Պու հիւճուս
Բուսլարըն ալթիլիաթը իւզէրինէ պիր տէրէճէնէ գատար թէէսիր իթտի , զիրա
օնլարըն Ֆիլիպէ իւզէրինէ տօղրու ումուս հարէքէթինի կէճիլթիլար :

Գօնթ Շուալօֆ , Տէյիրմէն տէրէնին Թիւրքէր թէրաֆընտան իշղալ օ-
լունտուղունու վէ օնլարըն հիւճուս իթմէք էֆքընարընտա պուլունտուղունու
սաաթ պիրտէ խապէր ալարադ , մալիւս օլտուղու վէչլէ Այրանլրտան Թիւրք-
լէրին արդասընտա տօղրու ելիւրիւմէքտէ օլան ճէնէրալ Շիլտնէր-Շուլտնէրէ , Գօ-
մաթ թարիլիլլէ Պէլէսնիցա վէ Մարգօլօ քէօյլէրի արասընտա պուլունան տաղ-
լարա տօղրու կիթմէսինի թէքլիֆ իթտի . էլհասըլ քէնտի թահթը գօմանտա-
սընտա օլան գօլլարա տա Մէչգուր մէվլիլ իւզէրինէ տօղրու հալըլմայը էմ-
իթտի , քի ճէպհէլէրի Տէյիրմէն տէրէ ճիշէթինէ տօղրու չէվլիլմիշ օլաճաղալ

Ազլամ սաաթ ալթընա տօղրու եէնի պիր բարօրթօ կէլիպ , պու բարօր-

կէլիպ, պու բարօրթօնուն միւնտէրիճաթընտան իսէ միւթէատտիտ Օսման-
աքէրինին ճէնէրալ Վէլիամինօֆ իւղէրինէ հիւճուօ իթտիքլէրի անլաշը-
ղընտան, միւշարիլէյս գօնթ Շուալօֆ օթուղ պիրինճի բիատէ ֆըրգասընա
Շուգուա ալաշընը իմտատ սէվգ իթտի, Բէզալիք խա սա կըրնատիյէ ալաշընը
ալաշընէր-Շուալանէրէ իրսալ իթտի, զիրա Ֆուաա բաշանըն էլինաէ օլան գուվ-
թին նէ օլտուղուհու անյամանա պաշլախօրուտու: Լաքին պու իմտատ պիր
նէ կարամատը, զիրա էվլէթէ զիքր օլունտուղու վէչլէ, բիրինճիքլէր Շիտ-
էր-Շուալանէրին եւրիւլլիւշինէ մանի օլտուղլարընտան, պու ճէնէրալ Թիւրք-
էրին իւսթիւնէ հիւճուօ իթմէք իլիւն Մարգօլօ գարիյէսինէ գատար եթիլէ-
տի:

Նիհայէթ Բուսլար Յունվարըն Աճընճը կիւնիւ կիւնտիւղ սօլ ճիհէթլէրին-
նէ կանա ազ իլէրիլէտիլէր. Ֆուաա բաշանըն գուվլէթ վէ տանանըղըղը վէ
իւնիւ թէրթիպաթը, վէ ինթիխապ իթտիլի արաղլինին միւտաֆաայէ վիրտիլի
հուճուլէթլէր, գօնթ Շուալօֆուս պիլ ճիւմլէ ճահա ու իգտամաթընը հիչէ չը-
արտըլար: Լաքին պուսա մուգապիլ Բուսլար սաղ ճիհէթլէրինտէն կանա բար-
ազ պիր մուվաֆֆաղիլէթէ նայիլ օլտուլար: Պու ճիհէթաէ Սիւլլիման բաշա,
աքէրինին Սթանիմադա իւղէրինէ տօղրու բիճաթընա տէվաօ իթմէք իլիւն,
ալաշընէր-Շուալանըն լայըղը մուգալլէթլինտէն խթիֆատէ իթմէքտէ խտի իսէ
նէ, Բուսլար պու աքէրի էանաի ֆիրարիլէրինտէ պատըլար:

Պալատէ պէկան իթմիշ խիլք քի, Յունվարըն Աճընճը սապահը տրակօն
իւթէլիլի լիվասը վէ խաասա բիատէ պիրինճի լիվասը պարկիլլէրէ բաքիպէն
էրին նէհրինին Ֆիլիպէտէն տէօրթ քիլօմէթրօ ուղաղըղտա պուլունան պիր
էլտիլինտէն միւրու իթմիշլէրտի, էվլէլ տրակօնլար չայը կէշտիլէր, վէ ճէնէ-
րալ Գրազնօֆըն թահթը գօմանաասընտա պուլունտուղլարը հալտէ ալտըղլարը
թէ թէվֆիդէն Սթանիմադա չէհրի իւղէրինէ տօղրու կիթտիլէր: Սէյկար գա-
ղօլլար աղչամ սաաթ տէօրթ բատտէլէրինտէ Բաշա մահալլիսի նամ գարի-
նին թէրէտիլէ միւվասէլէթ իտէրէք, կէօրտիլէր քի քիլլիւլլէթլու Օսմանլը
ղլարը Պէլէսնիդա, Գարաղաճ, Գուղլէն վէ Վօտէնի նամ գարիլէլէրին իչին-
նէ կէշիպ Սթանիմադա իւղէրինէ տօղրու կիտէօրլար. տիլէր գարաղօլլար
ապէր վիրտիլէր քի, Գարաղաճ գարիլէսի քէմալը մէթանէթլէ տիւլիման թէ-
աֆընտան իշղալ օլունմուշ տըր: Տրակօն լիվասը սաղա տօղրու կիտէրէք մէգ-
լար Գարաղաճ գարիլէսի իւղէրինէ տօղրու եւրիւտիւ, վէ թէմամ օրանա
թիլիլէճէլի էանատէ ալթը տտէտ թօք գուրտու: Պիրինճի կիւլլէլէր պիր Օս-
մանլը գօլու տուրտութալար քի գարիլէի մէղքլիւրէյէ կաղաշմադտա խտի. տիւ-
լար գօլլար հարէքէթլէրինտէ տէվաօ իթտիլէր, վէ պու հարէքէթ էանասընտա
արաղաճտա պուլունան գօլլար տալի տրակօնլար ալէյինտէ ալթէլ իթմէք-
տէ խտիլէր: Իւլիւնճիւ բիատէ ֆըրգասընըն պիրինճի լիվասը միւվասէլիլ ի-
լիւնէնէ գատար հալ պու մէրքէզտէ գալըպ, պու լիվա կէտիքտէ սիվարի
թօքճու պաթարեասընըն սաղ վէ սօլ ճիհէթլէրինէ կայըլար:

Արճէ կաղաշմադտա օլտուղսնտան, ճէնէրալ Գրազնօլ լիվանըն գօման-
ասընը տէրէօնաէ իտէրէք հարպ նիղամը իւղէր տիգտի, վէ հիւճուլմըն բիա-
տէ ալթէլիլէ հաղըրլամադ իլիւն վաղըթ գայպ իթմէքսիլին սիւնիլիւ իլէ ալաշ-
ման իւղէրինէ եւրիւլլիւշ իթտի:

Մէղքիւր լիվա պու ումուլի հիւճուլէ օրատա պուլունան 18 զըթա թօ-

բըն թօրճուլարընը տաղըթտը վէ թօրլարը դապթընա կէչիտի : Լաքին տիւշ մանը գօլալամադ մուհալ օլտու , զիրա իմտատա պէքլէմէք իշխն Թիւրքլէթ տաղլարա իլթիճա իթմիշլէր իտի : Սօնրա Օսմանլըլտը տա էրէյիճէ գուլթլէթ պիւրիքթիթմիշ օլտուգլարընտան , հիւճուժ իթտիլէր վէ իւղէրլէրինէ եաղան արթէշի աօլա տիյնէմէեքէք , թօրլարը կէրի ալմադ իշխն իլէրի աթըրլարա : Պուշտան բէք շէտիտ պիր մուհարէպէ աշըլար , լաքին ճէնէրալ Գրազնօլ Լիթուանիա վէ Աւսթրիա իմրէրաթօրընըն ալայլարընըն ճէսուր վէ իշիտ նէֆէրլէրիլի տիւշմանը կէրի բիւսիլարթտի վէ ալմըշ օլտուգու 18 թօրու սաղլատը : Թիւրքլէր թէքրար տաղլարա իլթիճա իթտի վէ եէնիտէն պուշարա իմտատ ապէրի կէլտի : Պիր ազ սօնրա երինէ հիւճուժ իթտիլէր , վէ իքինճի տէֆաաիւնկիւ սիւնն կիւյէ վէ գըրըճ գըրըճա կէլէրէք տէշլէթլի պիր մուհարէպէեէ թութուշտուլար : Թիւրքլէր պիր իլիտլիքլէ դապիկա իթմէքտէ իտիլէր . խուսուտիյլէ բաշալարընտան պիրի իպրազը պէսալէթ խտէրէք քէսպը շէօրէթ իթտի . միւշարիլէյի բաշա Լիթուանիա ալայլընըն նէֆէրլէրինտէն գուշատըլարադ արսլան կիւ պի տէօյիւշմէքտէ իտի . հէնուղ պիր սիւնկիւ եարասը ալմաղտան էվլէլ գըրըճըլա օն պէշ քիշիտէն զիատէ եարալատը , լաքին նիհայէթ պիր սիւնկիւ , միւշարիլէյի տէվիրտի : Պէօյլէ պիր դաճրամանլըզլա մէյտանը մուհարէպէտէ տիւշէն իլիտին իամի մէճնուլ գալմըշ տըր : Բուսլար էվլէլա գանն իթտիլէր քի Ֆուսատ բաշա իտի , ֆազաթ պու ճէսուր ճէնէրալ մէյտանը մուհարէպէնին պու գըթասընտա տէյիլտի :

Սապահըն սաաթ պիրինտէ մուհարէպէ խիթամ պուլտու . օ գէման դաւիպլէր մէճրուշլարընը դալտըրմայա պաշաաըլար վէ ալարգլարը թօրլարը Բաշա մահալլէսի դարիյէսինէ կէօթիւրտիլէր : Օսմանլը գօլլարը Պէլլէսնիյա վէ Մարգօլօ ճիւլէթինէ տօղրու իլէրիլէմէքտէ օլուպ , օ թէրաֆտա միւթէատաթիտ օրտուկեա հաթէշլէրի եանմազտա օլտուգուշտան , Թիւրքլէրին խալլի գուլթլէթի օլտուգու անլաշըլմազտա իտի : Գարաղաճ դարիյէսինի իշղալ իթմիշ օլուպ Սիւլէյման բաշանըն բիճաթ իւղրէ պուլուշտան օրտուսուշուշն հէման իշինէ կիւշմիշ օլտան միւֆրէղէնին թէշլիքլի հալլնտէն տօլայը , ճէնէրալ Գրազնօֆ ապէրինի Բաշա մահալլէսի դարիյէսինէ կէօթիւրմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլուշտու : Գարաղաճտա իքի տրաիօն պէօլլէլիւ պրաղըլըպ , պուշար տա օրատա տաեանամեարադ պիր դաշ սաաթ սօնրա տիւշմանըն քիւլլիյէթլի գուլթլէթի էօնիւնտէն չէքիլտիլէր , վէ Թիւրքլէր կէլիպ դարիյէի մէգքիւրէյի իշղալ իթտիլէր :

ԻԻՁ ԿԻԻՆԼԻԻՔ ՄԱԻՀԱՐԷՊԷ . — ԻԻՁԻԻՆՃԻ ԿԻԻՆ . — ՖՈՒԱՏ ԲԱՇԱՆԸՆ
ՕՐՏՈՒՍՈՒ ԹԵՄԱՄԸՅԼԱ ՄԱՂԼՈՒՊ ՕԼՈՒՐ .

Սիւլէյման բաշա իշպու բիճաթտէ լայըգաըզ պիր սուրէթտէ իշֆաի վադիֆէ իթմէքտէ օլուպ , բիճաթ իթմէքտէ օլտան օրտուշըն տայմա իլէրիսինտէ պուլուշուշուր , վէ հիշ տիւշման էօնիւնտէ կէօրիւնմէսօր բար : Յուշլարըն 16 ընճը կիճէսի բաշաի միւշարիլէյի հիշ օլմազսա մուվազգաթէն Բուսլարըն թա-

ուղ խոէմէյէճէյի Սթանիմագա մէվզիլինտէ գըրդ թապուր առքէր մէրքէզ-
տիրմէյէ մուվաֆֆադ օլտու : Օրտունուն գալան զըսմը , Պէլէմնիցա պօղա-
նն մէտխալինի նիհայէթ տէրէճէյէ գատար միւտաֆաա խոէրէք , մէզքիւր
թապուր ասքէրին բիճաթընը մուհաֆադա իթմէյէ մէմուր օլտու : Ֆուատ
պու մագսէտէ մէպնի թէտապիրի լազըմէ իթթիխազ իթտի , քէնտի մէր-
դի մուամէլէսինտէն բէք ուզագ պուլունան Տէյիրմէն տէրէտէն սօլ ճէնահը-
լէքտի , վէ Գարադաճլա Պէլէմնիցա գարիյէլէրինի քէմալը մէթանէթլէ իշ-
լ իթտիրտի : Սօն կիւնքի մուհարէպէ , թարաֆէյնին ատէտի պիր պիրինէ հիշ-
կապի օլմատըղը հալտէ պաշլահաճագոր . զոն սէքիղ եիրմի պին եօրկուն վէ
տարէթտէն տիւշմիւշ Օամանլըլար , էլլի պինտէն դիատէ Բուս ասքէրինին թաղ-
դինէ մուգավէմէթ սատատընտա պուլունաճագլարտը :

Ճէնէրալ Տանտըլլի Յունվար Աքընճը ազաաբըր ճէնէրալ Գրադնօֆըն իճ-
իթտիյի բարագ մուհարէպէյի իշիտէրէք , քէնտի ֆըրդասընն իքինճի լի-
աբըլա պէրապէր պիրինճի լիվայա խոտատա կիթմէք իւզրէ օ կիճէ եօլա չըզ-
կիճէ եօլա չըգմասընն սէպէպի տէ շու խտի քի , մէզքիւր իքինճի լիվա
թիրճտէն կէշիշտէ պիր չօգ մանիպէրլէ կէճիքմիջտի : Յունվար Ալինճի սա-
հարը պու իքինճի լիվա Բաշա մահալլէսի գարիյէսինէ միւվասէլէթ իթտիք-
ի , իքի տրակօն պէօլիւիւնին Գարադաճտան կիթտիքլէրինի խապէր աշարագ
թարագապ գարիյէի մէզքիւրէ իւզէրինէ տօղրու եիւրիւտիւ , Բէթէրապուրկ ա-
լը կըրնատիյէլէրի սօլա վէ Վօլինի ալայը տալի սաղա , վէ էօլլէտէն պիր
թաթ սօնրա տիւշման իլէ թօր մուհարէպէսինէ թութուշտու :

Օ վագթա գատար Բուսլար քէօր քէօրընա գավկա խոյօրլարտը , էօնլէ-
տէ նէ օրտու վար վէ նէ դուվլէթտէ տիր պիլմէղլէտի : Ճէնէրալ Կուրգօ
նն խոէր խտի քի , Շաքիւր բաշանըն օրտուսու էն էվվէլ Թաթար բազարճը-
նտան չըգարագ , Բուսլարըն միւվասէլէթինտէն էվվէլ Էտիրնէ իւզէրինէ սը-
լէմանա վագթա պուլմօնշ ըտը , վէ պիլիրտի քի , արթըգ Թաթար բազարճը-
նն պէրիսինտէ եալընըգ Ֆուատ բաշանըն օրտուսու վար ըտը :

Յունվարըն Ալինճի սապահըսը միւշարիլէյճ ճէնէրալ Կուրգօ պիր խալը
մանլը գօլլարընըն Սթանիմագանըն շարդ ճիճէթինէ տօղրու ֆիրար իթտիք-
իինի խապէր ալտըգտա , պիլթիւն Բումէլի դուվլէթինին քէնտի էօնիւնտէ
պուլունու անլատը , վէ գաշան ասքէրլէրի թաագիպ իթմէք վէ պու գաշան
թարըն բիճաթընը սիքէրլէմէնէ մէմուր օլան ասքէրլէրի դուշաթմագ իշիւն թէ-
աարիքեաթընը իճրա իթտի :

Ճէնէրալ Կուրգօ , հաղըրտա օլան պիլ ճիւմլէ սիվարիյի , ճէնէրալ Սգօպէ-
լէֆին բէտէրինին թահթըր գօմանտաընտա վէ ճէնէրալ Գրադնօֆըն տրակօն լի-
աբըլա սէվգ իթտի վէ էմր վիրտի քի , օ կիւնիւ շարդ ճիճէթինէ տօղրու
Սթանիմագանըն բիճաթ եօլու իւսթիւնէ կիթսինլէր . պատէհու խասա իքին-
ի բիատէ ֆըրդասընա խոտատ օլմագ իւզրէ պիրինճի բիատէ ֆըրդասընըն պի-
լինճի լիվաընը իրսալ իթտի : Քէզալիք խասա իքինճի սիվարի ֆըրդասը ճէ-
նէրալ Սգօպէլէֆին ասքէրինէ պիրլէշմէք վէ Ֆիլիպէ իլէ Սթանիմագա վէ Էտիր-
նէ արասընտա պուլունան պիլ ճիւմլէ եօլարը դապթ իթմէք իշիւն Բաբալը
թարիգիլլէ վէ տահա էօթէյէ Մէրիճին սաղ գըեքսը եօլունա կէօնտէրիտի :

Պու սուրէթլէ ճէնէրալ Կուրգօնըն սօլ ճէնահընըն պիր զըսմը Սիւլէյման
բաշա օրտուսունուն բիճաթ եօլու իւզէրինտէ պուլունատուգտա , վէ սիվարի

տախի մէղքիւր օրտուկունս պու եօլունու թէմամըլա քէսէճէք տէրէճէսինտ
եօլա չըգադտա : ճէնէրալ Շուալօֆ Զուատ բաշա օրտուկունս իւղէրինէ հիւ
ճու միլիւն աթիտէքի էմրէրի վիրտի :

1.— ճէնէրալ Շիլանէր-Շուլանէրին գօլու , 1/4 թապուր բիատէ , 4 պէ-
լիւք սիվարի վէ 8 թօրտան իպարէթ օլտուղու հալտէ , Մարգօլօ վէ Պէլէսնի-
ցա գարկէլէրի արասընտաքի տաղլարտա պիր մէվգի թութմագ իչիւն Գօմաթ
թարիգիլէ հօլա չըգար :

2.— ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլու , տաղլարըն էթէյի պօյունտա պու-
լունան եօլտան Տէյիրմէն տէրէ իլէ Մարգօլօ գարկէլէրի արասընտաքի թա-
րիգաէ եիրիւմիսինտէ տէվամ իտէր :

3.— Բօլ նամ ալայ , Մօսգուա ալայընը իւչ թապուրը , վէ խասանըն
ավճը լիվասը , վուգուաթա պէքլէմէք իչիւն Մէցքիօնտտ գալըր :

Պու հարաքէթլէր , ճէնէրալ Տանտըվիլին Գարաղաճ իւղէրինէ տօղրու
լան հարէքէթլիլէ ուշտուրուլարագ , Զուատ բաշա ասքէրինի հէման քետֆի-
թէն գուշատաճագ , վէ ասաքիրի մէրգումէնին եալընըդ արդասընտա պուլու-
նան Բօտօք վէ Տէսթօթ տաղը բաթիգալէրի աչըդ վէ սէրպէսթ պրագաճաղլար
տըր . զիրա պու եօլլարտան մէքքեարի վէ նէ տախի թօք կիտէպլիլի :

Ճէնէրալ Շիլանէր-Շուլանէրին գօլու շաֆագ սէօքէր սէօքմէդ հօլա բէ-
վան օլտուգտա , Գօմաթտան իւչ քիլօմէթրօ պատը մէսաֆէտէ Պէլէսնիցա չիֆթ-
լիլի մէվգիինտէն իւղէրինէ շէտիտ պիր թօք աթէլի եաղարըրմահա պաշլարագ :
Մուսաիլէյ ճէնէրալ , խաստա Զինլանտիա ալայընը Պէլէսնիցահա տօղրու վէ
Արխանկէլ ալայընը տախի մէղքիւր չիֆթլիք իւղէրինէ տօղրու սէվգ իտէրէք
խաթթը հարպ իւղրէ իլէրիլմէքաէ տէվամ իթտի վէ Մօսգուանըն իւչ թապու-
րունու , խաստա կըրնատիլէլէրինի վէ Վօլօկտա ալայընը իթթիաթ թութաւ :
Պու նօգտա իւղէրինտէ Թիւրքլէրին եիրմի թապուր բիյատէ իլէ եիրմի թօրու վաթ-
ըտը : Պունլար սապահըն սաաթ ծնունտ տօղրու թօք վէ թիւֆէնք աթէլէլէրի-
նի արթըրարագ , Արխանկէլ ալայընըն սաղ եանը ալլիլնտէ մանսօլրայա պաշ-
լատըլար , վէ պու ճիհլթ ալէյինտէ Մարգօլօտան էօթէյէ սիվարի ասքէրի տէ
իրսալ իթտիլէր : Բուս մըղարագտարլարը տէրագապօ ճիհլթէ սալտըրըլպ , քէ-
յիւն պահճէլէրինի իշղալ իտէպիլիլիլէր վէ Օսմանըր ավճըլարա սիվարիլէրինի
վէ իլէրէլմիշ տիկէր ալայլարընը պիր աղ կէրի կիթմէյէ մէճպուր իթտիլէր :

Թիւրքլէր քէզալիք ճէնէրալ Շիլանէր-Շուլանէրին սօլ ճիհլթի իւղէրինտէ
Զինլանտիա ալայընըն գարչըսընտա տա ասքէր մէրքէլլէթտիլէր : Մուսաիլէյ
ճէնէրալ պունու Փարգ իտէրէք , գօնթ Շուալօֆա խապէր վիրտի վէ սօլ ճի-
հլթինէ տէսթէք օլմագ իւղրէ Վօլօկտա ալայընտան պիր թապուր իրսալ իթ-
տի : ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆ տախի պիլ ճիւմէ խաստա ալայլարընը իլէրիլէ
եիրիւտէրէք , մէյտանը մուհարէպէյէ սէյիրթտի վէ ումուս գօմանտայը տէ-
րէճտէ իլլէտի : Վօլօկտա ալայընը խաթթը հարպըն սօլ եանընտան էօթէյէ
եօլլատը վէ ճէնէրալ Շիլանէր-Շուլանէրին իլէրիլէ տօղրու եիրիլիլինի տուր-
տուրթմասընը վէ ճէնէրալ Տանտըվիլին հիւճուսինէ պէքլէմէսինի էմր իթտի
Սաաթ էօյլէտէն սօնրա իքի բատտիլէրինտէ իտի :

Զիքր օլունտուղու վէչ իլէ ճէնէրալ Տանտըվիլ Գարաղաճը գապթ իտէ-
րէք , Սթանիսագա եօլունտա Զուատ բաշա օրտուկունս էօնիւնիւ քէսմէե
մէմուր օլմաղա , Վօլլինի ալայըլա պիր չօդ խաստա կըրնատիլէլէրի հիւճուսին

հաղորդանմադատ իբէն, քիւլլիյէթլի Թիւրք զօլլարը տա թաարբուզէ պաշլա-
տըլար: Պու զօլլար Պէլէսնիցա թէրէսէնէ միւլասէլէթ իտէրէք, միւթէատտիտ
ալճը զօրտօնլարը Բուսլարն սաղ ճիհէթլինէ տօղրու հօլլատըլար վէ պիր խա-
լի բիատէ սաքէրիյլէ տէ դարիյէի մէգքիւրէյի իշղալ իթտիլէր: Օսմանլը ալճը-
լարը Վօլլնի ալայը իւզէրինէ հաղմուր կիպի գուրչունէ հաղտըրտըզլարնտան,
պու ալայ ուսուլճաճըզ ճէպճէսինի տէյիլթիրտի, վէ լայըղը պիր աթէշլէ Օս-
մանլըլարն իւլըրիւլիլնի տուրտուրթտու. ալայը մէգքիւրն պօշ պրազտըղը
խաթթա տէրազազ տիկէր ասքէր վաղ խոխիլ Օլմաղլա, Թիւրքլէր պու աս-
քէրին կէլտիյնի կէօրիւնճէ Պէլէսնիցատան թօրլարընը տըշարը չըզարըպ, ա-
սաքիլի մէրդուլէյի զօրգուտուպ կէրի թէրտիրմէք իշլան տաղլարա տօղրու
աթէշ իթմէլէ պաշլատըլար. լաքին 3,000 մէթրօ ուզաղընդտա վաղ Օլմանուշ
պիր հարըմ Բուս պաթարեասը, Թիւրք պաթարեալարընը եէնի մէվլէրիլէրնտէն
չըզմաղա մէճպուր իթտի:

Ճէնէրալ Տանտըվիլ պու սուրէթլէ սաղ եանընը մուհաֆազա խտէրէք,
Թէթէրսպուրկ կըրնատիյէ ալայընը հիւճուլմէ սէվզ իթտի. Կըրնատիյէ ասքէրի
հալաշ հալաշ իլէրիլէտի, զիրա բիրինճիքլէրտէն կէշէճէքտի վէ պու բիրինճ-
լէքլէրտէ տէ հէմ դար տօղու խտի վէ հէմ տէ պիր չօզ խէնտէքլէր վար խտի.
պուրնտան մատտա իւսթլէրինէ տէ միւթէմատիլն հաղմուր կիպի գուրչունէ հաղ-
մազտա խտի: Պէօյլէ պիր տէշէթլի աթէշ հաղմազտա իբէն, դարիյէի մէգքիւ-
րիյէ 200 ատըմ հազլաշտըլար, պիր խալլի նէօվպէթ աթէշի խճրա իթտիլէր,
վէ «հուրրան» պաղըրչարազ սիւնիկիւ իլէ տիւշմանըն իւզէրինէ աթըլտըլար: Սոս-
մանլըլար էվլէրտէն տըշարը ուղրատըլար վէ Բուսիւնըն Բուսիա դրալը ալայը
մէրգուլմ Թիւրքլէրի ատըմ ատըմ զօվալաւարազ, Տէօթթա տաղընըն պիրինճի
թէթէլէրինէ վարտը վէ օրալարտա ալճը զօրտօնլարը դուրտու:

Ճուտտ քաշա Գարաղաճը թութմազտա դաշպ խտէճէյնի ֆարզ խտէրէք,
Քիրարիլէրի պիրլէլթիրտի. պուրնարա թազէ խմատ վիրտի վէ մէյուսանէ պիր
հիւճուլմա Բուսլարը իշղալ իթտիքլէրի մէվլէրիլէրտէն տիշարը օղրաթմաշա թէճ-
իւպէ իթտի: Ճէնէրալ Տանտըվիլ պիր դարըշ պիլէ կէրիլէմիյիպ մուզալէմիթ
խտէրէք, գօնթ Շուալօֆա խապէր վիրտի քի, Շիլանէր-Շուլանէր գօլու տուր-
տուղու իշլան Թիւրքլէր պիւթիւն գուվլէթլէրիլէ քէնտի Քըրգասընը էզէճէք-
լէր տիր: Օ վաղըթ գօնթ Շուալօֆ թաշթը գօմանտաընտա պուրուսան իւշ
լուտա իլէրի հարէքթի էմրի վիրտի, վէ 30,000 Բուս, պիւթիւն գուվլէթլի
լէ Օսմանլը ասքէրինին իւզլրինէ տիւշալիլէր. պու պիշարէ ասքէր խտէ ա-
լէտճէ վէ գուվլէթճէ Բուսլարա հիշ միւսալի Օլմատըզլարը հալտէ, իւշ կիւն-
իւն պիրու տաեանմազտա խտի խտէ տէ, արթըզ թօն սաաթը կէլմիշտի: Բու-
սիւնըն խաաաա կըրնատիլէրի իլէ մըզրազտարլար Մարգօլօ իւզլրինէ հիւ-
ճուլմ իթտիլէր. Շիլանէր-Շուլանէրին թաշթը գօմանտաընտա միւթլէլիթ պիր
թիւլա Պէլէսնիցա հօլուտա պիր չիֆթիլք իւզլրինէ հիւճուլմ իթտի. մէրքէզ
լու գատէմէ գատէմէ իւլըրիլէրէք մէգքիւր միւթլէլիթ լիվանըն արդատըն-
տան կիթտի, նիհանէթ Ճէնէրալ Վէլիաւիլնօֆըն գօմանտաընտա պիր բիատէ
Քըրգասը սաղ թէրաֆա վէ Բօտօր տաղլարը սըրթընա տօղրու հարէքթի իթ-
տի, տաղլարա թօրլար չըզարտը, Թիւրքլէրին սօլ ճիհէթլին չէվիրտի, վէ հէմ
եանտան վէ հէմ արդատան Թիւրքլէրի թօրա թութտու:

Օսմանլըլար պու իւշ գօլ հիւճուլմա տաեանմաշըպ, պիւթիւն խաթթ իւ-

դէրինտէ սըղըշաղգլարընտան , օ հալտէ տէհչէթլի պիր մէնդարէ վուզու պու-
տու : Ասաքիրի Օսմանիյէ տաղլար իլէ , քէնտիլէրինի հէր թէրաֆտան դուշաթ-
մագտա օլան տիւշմանըն քիւլլիյէթլի գօլլարը արասընտա գալարագ , էվլէլա
Պէլէսնիցա պօղաղընտան Գարաղաճ հօլունա տօղրու ֆիրար իթմէեէ թէճրիւ-
պէ իթաիլէր . դարմա գարըշ մէզքիւր պօղաղա կիրտիքլէրինտէ , արգալարըն-
տան սիւնկիւ իլէ իքի Բուս ֆըրգասը սըղըշաղընուպ , էճնլէրինէ տէ օ հօլտան
տիկէր պիր ֆըրգա չըղտըղընտան , օրատա հագիգաթէն տէհչէթլի պիր մու-
ղաթէլէ պաշլատը . Բուսլար իւշ թէրաֆտան պու աքէր եղընթըսը իւղէրինէ
աթէշ հաղտըրըպ , հէր պիր գուրշուշլարը պիր վէ եա պիր դաշ Օսմանլը նէ-
ֆէրի թէլէֆ իթմէքաէ իտի :

Աղշամ իւսթիւ մէզքիւր մէյտանը մուհարէպէյի սէյր ու թէմաշա իթմիշ
օլան պիր մուխպիր շու վէշ իլէ հաղմըշ տըր :

«Պէլէսնիցա պօղաղընըն մէտիայինտէ թօք , ճէպհանէ սանտըղը , արապս
ինսան վէ պէկիր լաշէլէրի եղըլմըշ , վէ պու եղըն մէթէրիս օլաճագ գատար
եւլքսէլմիշտի : Կէօղիւն կէօրէպիլտիյի գատար միսաֆէտէ մէզքիւր պօղաղըն
իշէրիսինտէ գարըն իւղէրի ինսան նաշէլէրի վէ մէճրուշլարը գարլամըշ , վէ միւ-
պալաղասըղ օլարագ , օրատան ճէրեան իթմէքաէ օլան ուֆտգ ըրմագ քեամի-
լէն գանա պօյանմըշար :

Պու մուսիպէթէնկիղ տէրէ իշինտէ նէ գատար Թիւրք թէլէֆ օլտուղու
մալիւմ տէյիլ տիր , ծնլարը կէօմմէքաէ օլան Բուսլար սայմագտան պըղթըլար ,
լաքին իքի պին գատար օլմանը թախմին օլունուհօր . պու իքի պին քիշի-
քէնտիլէրի էօլտիւրմէքսիզին էօլտիւլէր , դիքա արթըղ մուհարէպէ իթմէյիպ էք-
սէրիօի սիւահլարընը աթտարագ , գաշմայա սալաշմագտա իտիլէր :

Յուաա բաշա օրտուսուշուն պաղլիյէլէրի գարմա գարըշ տաղլարա ֆիրար
իտուպ , Արխանկէլ ալայը թէրաֆընտան թաաղիպ օլունտուլար : Ջապըթան
վէ նէֆէրաթ , գար տիղլէրինէ գատար օլտուղու հալտէ , թէրէլէրէ գատար
Թիւրքլէրին արգալարընտան թըրմալանտըլար , վէ հէր նէ գատար տէֆաթիլէ
քէնտիլէրինէ ընձաթ իշարէթլէրի վիրիլտի իսէ տէ , տիյնէմէյիպ նիհայէթ պիր
թէրէեէ վարտըրար : Պուրատա հէնուղ պէշ գըթա թօք վար ըտը վէ տիւշման
տալտի կէօրիւնիւշտէ հէնուղ պիր մուղալէմիթը մէյուսանէ թէճրիպէ իթմէք
էմէլինտէ իտի : Պու սուրէթլէ թօքճուլար պիր նէօլպէթ աթէշի իճրա իթմէք
հաղըրըղընտա իքէն , Արխանկէլ ալայընտան օն պէօլլք գատար աքէր մէր-
գուս թօքճուլարըն իւղէրինէ հիւճուս իթտիքլէրինտէ , պունլար անճագ պէ-
կիրլէրինի թօրլայըպ գաշմանա վաղըթ պուլտուլար , վէ տօլտուրուժուշ օլան
մէզքիւր թօրլար Բուս նէֆէրաթընըն եէտը գապթընա տիւշտիլէր : Յինլանի-
տիա ալայը Թիւրքլէրի գօլլայըպ եիրմի նէֆէր գատար էօր թութտու : Լա-
քին գարանլըգ պատըղընտան , մուհարէպէտէն վէ տահա տօղրուսու թաաղիպ
տէն ֆէրաղէթ օլունտու :

Իշպու Յուշդար Կիլիճի կիւնքի մուհարէպէտին ղիտաէսիյէ սէմլէրէ հաթ,
օլտու : Սիւլէյման բաշանըն , Յուաա բաշա թահթըր գօճանտաքընտա պուլու-
նան նըսֆ օրտուսու թէմամըյլա տաղըտըլմըշար :

Պու նըսըֆ օրտուսա միւքէմիլ Կ) թապուր աքէր պուլունուպ , պուն-
տան տօլայը Թիւրքլէր մուհարէպէնին տէվամընտա թաաննիւտ իթմիշ վէ էք
սէրիա հիւճուս կիրլշմիշլէր տիր : Բուսլար մէզքիւր օրտունու հէման պիւ-

հեն թօրլարրնը (47 ատէտ) վէ պիր խայլի մէքքեարիլէրինի դապթ իթմիլէր
օի : Եւյտանը մուհարէպէտէն իբի պին թիւֆէնք , օն ալթը սանտրդ միւհիմ-
թ , տիկէր պիր չօգ բէրաքէնտէ միւհիմմաթ վէ հաֆրիլէ էտէվաթը վէ սա-
րէ ալմըլարտը : Էլհասըլ Ֆուատ բաշա օրտուսունուն գաեաթ ու թէլէֆա-
ը բէք չօգ օլուպ , իւշ պինտէն զիատէ մազթուլը վէ պիր օ դատար տա մէճ-
ուհը վաղը օլմուշ տըր : Թիւրքլէրին թէլէֆաթը բէք չօգ օլտուղունա վէ Բուս-
արըն տա օնա զըեաեէն բէք աղ օլտուղունա սէպէպ չու տուր քի , Բուսլար
արըմ սաաթ գատար պիր ինսան եղղընը իւղէրինէ աթէշ իթաիլէր : Ճէնէրալ
ուրդօնուն բարթթթօլարընտա օղունտուղունա կէօրէ , եւվմը մէքքիւր մուհա-
էպէսինտէ Բուսլարըն 400 մազթուլը վէ մէճուհը օլմուշ տըր :

Երթէսի Յունկար 18ինճի կիւնիւ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին բէտէրինին օն իբի
էօլիւքտէն իպարէթ օլան սիվարիսի Բաշա մահալլէսինտէն Սթանիմադաեա
օղրու հարէքէթ խտուպ , պատէհու Գըթանլըդ նամ մէվզիլէ վարմադ իչիւն
օլա տէճնաիւ . զիրա Սիւլէյման բաշա օրտուսունտան գըրդ թապուր գատար
ասքէր մէվզիլի մէքքիւրէ տօղրուլմուշ խտի . պիր տրախօն լիվասը վէ իբի դա-
լադ պէօլիւիւ վէ արգալարընտան տա պիր բիատէ լիվասըյլա պիր տէ բիատէ
Փըրդասը տօղրուճա Սթանիմադա իւղէրինէ եիւրիւտիւլէր , վէ գազազլար տա-
իի նարէչինէ տօղրու կիթմէքտէ օլան (սամանը ասքէրինին արգասընտան սէվզ
օլունտուլար : Տիկէր իբի Փըրդա Ֆիլիպէ վէ Սթանիմադա արասընտաքի չօսէ-
ին դարպ ճիւնէթինտէ պուլունան քէօլլէրտէ եերլէշտիլէր , վէ տաղըմըշ օլան
Թիւրք օրտուսունտան քէօլլէրտէ հիւ քիմնէյի պրագամմադ իչիւն գազազ լի
վասըյլա մըղրագտարլարը տաղլարա տօղրու եօլլատըլար : Թիւրքլէրին Գըթա-
նլը իւղէրինէ տօղրու բիճաթընը քէսմէք իչիւն տիկէր պիր խասսա Փըրդասը
վէ ալմը լիվասը Ֆիլիպէ իւղէրինէ վէ պիր սիվարի Փըրդասը տաիի Բարաղլը
թարիգիլէ Հասքէօյ իւղէրինէ սէվզ օլունտուլար : Էլհասըլ ճէնէրալ Գարցօֆըն
ճէնուղ Թքօյան պօղաղընտան վարիա օլան բիատէ Փըրդասը տաիի Չըրբան
թարիգիլէ Հասքէօյ իւղէրինէ տօղրու չըգարըլտը :

Կիճէնին գարանլըղընտան պիլէ իսթիֆատէ իտէրէք , Սիւլէյման բաշանըն
օրտուսու հէր նէ գատար քէմալը սիւրաթլէ բիճաթ իթմէքտէ խտի իսէ տէ ,
Բուսլար Յունկարըն 19նճը կիւնիւ Գարաճըլար գարիլէսի գուրպինտէ Գըթան-
լը իւղէրինէ տօղրու չէքիլմէքտէ օլան Սամանը գօլունա եէթիշտիլէր :

Սիւլէյման բաշանըն Յունկար 17տէ Սթանիմադատա պուլունուպ , օրա-
տա 40 թապուր ասքէր մէքքէլլէթմիշ օլտուղունու եաղմըլըդ տըր : Ֆուատ
բաշա Գարաղաճտա տաեանըպ տուրմադ իչիւն պէշհիւտէ բաշաի միւհարիլէյի-
տէն իմտատ իսթէտի . Սիւլէյման բաշա թա եէվմը մէքքիւրուն ազչամըսը Ֆու-
ատ բաշայա պիր դաշ թապուր իրսալ իթմէյէ գարար վիրտի , օ տա ճէնէրալ Սգօ-
պէլէֆին բէտէրինին սիվարիսի թէրաֆընտան գօլայճաճըք թէվզիֆ օլունտու :
Սամանը ասքէրինին պաշ գօմանտանը գալմադտան պաշգա պիր շէյէ պաղմա-
եօր խտի , վէ օ ազչամը պիլէ ասքէրինի Թահթանլը թարիգիլէ Հասքէօյէ տօղ-
րու սէվզ իտէրէք պիւթիւն կիճէ եիւրիւտիւ : Յունկար 18տէ Գարաճըլարա վասը
օլարագ պիր աղ իսթիւրահաթ իթտի : Իշթէ Սիւլէյման բաշա պու սիւրլթլէ
գալմաեա աճէլէ խտուպ , հէր նէ գատար սիւլէյմանա թէսլիմ իտէեօր կիպի օլ-
տուղունու պիլիւօր խտի իսէ տէ , ելինէ ումուրընտա իթմէնէէք , թօրճուսու-
նու պէշ թապուր ասքէրին մուհաֆազասը աթընտա մէքքիւր գարիլէտէ պը-

բազար, զիրա տաղլարտան կէշտիյի իշիւն բէք եօրկուն օլտուղունտան, մէջ քիւր թօրճունուն արթըզ եիւրիւմէեէ մէճալի գալմամըշտը :

Պիր տէ միրալայ կրէդօֆըն գաղաղ սիվարիլէրի Յունկար 19տա շաֆա սէօքէր սէօքմէզ մէջքիւր թօրճու վէ պէշ թապուր բիտտիյէ եէթիշէրէք, սը երրա գըլըճ իւզէրլէրինէ հիւճոււմ իթտիքլէրինտէ, Օսմանլըլար պիր ազ մօս գալմէթ իթտիքտէն սօնրա, ֆիրար իթմէեէ պաշլատըլար : Նիհանէթ մէջքիւր Բուս սիվարիլէրի գըրդ ասէտ թօր զապթ իթտիլէր, վէ ֆիրար իտէն սաքիլի Օսմանիյէյի թապղիպ իտէրէք, պիր խալլիտինի թէլէֆ իթտիքտէն սօնրա օն իւշ թօր տահա օ վաղըթ ալտըլար :

Իշթէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն թէմամըլլա մաղլուպիյէթի պու սուրէթլէ խիթամ պուլտու :

ՕՍՄԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԹԱԱԳԻՊԻ. — ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕՆԸՆ

ԵՏԻՐՆԵ ԻԻՁԵՐԻՆԵ ԵԻՐԻՒՅԻՒՇԻ :

Յուսառ բաշա օրտուսունուն պաղիյէլէրի Տրամա վէ Գալալաեա տօղրու տէնիդէ գատար ֆիրար իթմիշլէրտի : Սիւլէյման բաշա, թօրարընըն ալընմա սընտան սօնրա Հասքէօյիւն տէ Բուս սիվարիլէրի թէրաֆընտան իշղալ օլունտուսունու խապէր ալարադ, պիրտէն պիրէ եօլունու տէյիլթիրտի, վէ քէնտաիտ տէ տաղլարըն իշինէ վուրարադ, աճէլէ պիր եիւրիւիլէ Մըսթանլը թաքիլիլէ Համուրճիլէ միւվասէլէթ իթտի : Բուս ասքէրլէրի բէք եօրկուն օլտուղլարընտան, պու ֆիրարլար պիլա միւշքիլաթ իճրա օլունտու :

Ճէնէրալ Կուրդօ, բիտտէսինէ Յիլիպէ եթրաֆընտա իւշ կիւն խթիրա հաթ իթտիրտի : Ճէնէրալ Սգօպլէֆին գօլ օրտուսունա թապթ օլունան վէ Ետիրնէյի իշղալ իտէն իքինճի խասառ սիվարի ֆըրդասընտան մաստա, Ճէնէրալ Կուրդօնըն պիլ ճիւմլէ սիվարիսինէ աթիտէքի մէմուրիյէթլէր թէվտի վէ թէվլի օլունտու :

Շէօյլէ քի, Ճէնէրալ Գուրնադօֆուն լիվասը Նարէչին թարիլիլէ վէ Ճէնուպա տօղրու տիւշմանը գօվալամագտա իտի. Ճէնէրալ Ձէրնօղուպօլուն լիվասը Գարաճըլար վէ Մըսթանլը թարիլլէրիլլէ թաաղիպ իթմէքտէ իտի. Ճէնէրալ Ձէրլվինին թահիլը դօմանտաընտա օլան Գալգասիա գաղաղ լիվասը մէջքիւր իքի լիվանըն արասընտա Ճէնուպա տօղրու իճրաի մուամէլէտէ պուլունմագտա իտի. տրակօնլարըն մըղարադտարլարլա միւթթէլիթ օլան լիվասը Սթանիմագտան հարէքէթ իտուպ, Գարաճըլարտան կէշէրէք. Բուսլարըն սաղ ճիհէթինի մուհաֆազա իթմէք իշիւն Տիմօթիդօ իւզլրինէ տօղրու եիւրիւմէքտէ իտի :

Պիւթիւն պու գօլլարըն իշինտէն եալընըզ Գալգասիա լիվասը Բումէլի տաղլարընըն իշինտէն միւրուր իտէրէք Թիւրքլէրէ եէթիշտի : Գաղաղլար սէքիլ պէօլիւք սիվարի օլտուղլարը հալտէ Յիլիպէտէն Յունկար Չհաէ Հիւմուրճըզ թարիլլինէ տօղրու հարէքէթ իտէրէք, էվլէլա չօգ կիւճիւքլէրէ ուղրա :

տըլար, զիրա դայալըզլար պօյընտան բէք տար հօլլարտան կիթմէհէ մէճպուր
խտիլէր. էնիչլէր վէ հօգուչլար էօյլէ տիք խտիլէր վէ հօլ էօյլէ տէրին ուչու-
րումլար հանընտան կիթմէքտէ խտի քի, պէկիրլէրի հէտէքլէրինէ ալըս պոլա
արգահա երւրիւյէսիլիյօրլար քըր : Պու հալտէ մէղ զիւր դօլ բէք աղըր իլէրի-
լէմէքտէ օլուպ էօյլէ տէ ուզուհ հանըմըշար քի, իլէրուտէ օլան դադաղլար
Պանգօլօ դարիյէսինին թէքէսինէ վարմըշ իքէն, թա կէրիտէքի գադաղլար հէ-
նուղ Սթանիմադատան չըգընօրլար խտի : Ելք կիւնիւ գադաղլար օն քիլօմէթրօ
հօլ ալարլար : Եօլ տանա իլէրաէ տանա սարք խտի, վէ պուղ պաղլամըշ օլան
էնիչլէր կիտէրէք մուխաթարալը օլմագտա խտիլէր : Նարէչին իլէ Բալլէսպօէ
մէվիլէրի արասընտա օն պիր բէս պարկիրին այաղը գայըս ուչուրումլարըն
իչինէ հուվարանտըլար : Յունվար 26տա մէղքիւր լիւա Բալլէսպօէյէ մուվատէ-
թ խտուպ, իրթէսի կիւնիւ Ձերէլիայա տօղրու հարէքէթ իթտի, զիրա Թիւրք-
լէրին օրահա չէքլտիքլէրի սէօյլէնմէքտէ խտի, լաքին տէօրթ քիլօմէթրօ հօլ
ալարդտան սօնրա, սու սիվարի գօլու շէտիտ պիր թիքլէ թութուլուպ, վէ
Պուկար դլավուղլարը տա հօլա տէվամ իթմէք խթմէտիքլէրինալն, Բալլէսպ-
օէյէ ալտէթ իթմէհէ մէճպուր օլտու :

Ճէնէրալ Ձերէվինին մուֆրէզէսի Յունվար 28տէ հօլա բէվան օլարագ,
հօլտա իւք կիւնքի ֆօւրթունանըն էսէրլէրինէ թէսատիւֆ իթտի : Տար հօլուն
իւզէրինտէ սօուդտան տօնմուշ Թիւրք նաչլէրի պուլունուպ, հօլ տախի գար
իլէ գարանմըշ օլտուդունտան, կէչիտ աչմագ իլիւն գարլար գաղըլըր վէ նի-
հաեթ Ձերէլիարտան իքի քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ տիւչմանա եթիչիլտի : Տիւչ-
մանըն արգա ճիհէթինտէ պուլունան ասքլրի պօղաղտա սիքէրլէնմիշ օլտու
դունտան, օնու օրտտան տիշարը օղրաթմագ լաղըմ կէլտիչի ճիհէթլէ, Ճէնէրալ
էրէվին, գադաղլարը աթտան աչաղա էնտիրիպ, հան ճիհէթտէն Թիւրքլէրին
մէվիլինի թութմագ իլիւն տաղ հօլուչլա սէվգ իթտի, Թիւրքլէր պունարը
Վօրիւնէ, ֆիրար իթտիլէր իտէ տէ, գադաղլար Ձերէլիար գուրպինտէ եինէ
էթիլշտիլէր, վէ 100 Օսմանլը թէլէֆ խտուպ 69 նէֆէր տէ էսիր թութտու-
լար : Կիհէ իւսթէ կէլտիլինտէն, թաագիպտէն տէ ֆէրաղէթ օլունտու : Երթէ-
սի կիւնիւ Յունվար 29տա Չաթագ դարիյէսի գուրպինտէ թէքրար Թիւրքլէրէ
իթիլիլուպ, պուրտա Օսմանլըլար շէտիտէն մուգալէմէթ իթտիլէր, լաքին
պիր շէյէ հարամայըպ, 100 նէֆէր էսիր վիրտիլէր : Գադաղլարըն պէշ նէֆէր
Ձերունը օլտու վէ տօգուղ պէկիրլէրի էօլտիւ :

Ճէնէրալ Ձերէվին Չաթագտա խապէր ալտը քի Լտիրնէ Բուսլար թէրա-
նտան իչդալ օլունմուշ, քէնտի էօնիւնտէ իւշ թապուր ասքէր վար խմիշ,
20,000 նէֆէրլէ ալթը թօր Իսթըրիտէ մէրքէղլէնմիշ վէ Հիմուրճիքտէ մա սի-
լար 20,000 նէֆէրէ հաղըն ասքէր պուլունուհօր խմիշ : Լաքին պու միդտար
պալաղալը կէօրլէնիւր, վէ էօյլէ խմիշ :

Պու խապէրին իւզէրլնէ Ճէնէրալ Ձերէվին, տիկլը Բուս ասքէրինէ եէ-
թիւմէք վէ պիրլէշմէք իլիւն, միւրքին օլտուդու մէրթէպէ թաագիպտէ տէ-
վամ իթմէհէ վէ շարգ ճիհէթինէ տօղրու կիթմէհէ գարար վիրտի : Պու բլան
միւրմիւրլա միւթէսալլէր խտի : Մումաիլլիյ ճէնէրալ, ատէտճէ աղըղընը վէ
պըլըղընը սէրի հարէքէթլէրլէ վէ պիր դաշ նօղթալար իւզէրինտէ պիրտէն-
է կօրիւնմէքլէ, տիւչմանտան կիպլէմէյի իւմիտ իտէրէք վէ կիտէճէյի հօլու
իւչմանա չաղտըրմամայը ումարագ, Յունվար 30տա շարգ ճիհէթինտէ վուգու

պուլաճադ հարէքէթին կիզէմէնէ վէ Բալաս թարիգիյէ ճէնուպտա Բաշալիգ նամ մահալէ գատար կիթմէնէ գարար վիրաի : Յունվար 29ունճու կիճէ Պուկարլար խապէր վիրտիլէր քի 2,000 գատար Օսմանլը սիվարիսի Ատաքէօյ թարիգիյէ Հիւմուրճիքտէն Տէյրիմէն տէրէ իւզէրինէ տօղրու Եօլա չըգմըշար : Պու մալիւմաթն իւզէրինէ մումալիէյի ճէնէրալ շարգ ճիւնթինտին տախի քէնտու յի կիզէմէնէ մէճպուր օլտու :

Յունվար 30տա ճէնէրալ Չէրէվին , պէկիրլէրի բէք Կօրկուն օլուպ էն աղը պիր կիւն իսթիրահաթա միւհթաճ օլան պիր միւֆթէզէյի Չաթագտա պրա գարադ Բաշագլընա , Բասա վէ Իսմիլանա քիւլլիյէթի գարադօլար վէ Տէրէ տէրէ գարիյէսինէ տէ իքի սիվարի պէօլիյիւ սէվգ իթտի : պու սիվարի պէօլիւքլէրի մէգքիւր գարիյէյի հէր նասըլ օլուրսա օլտուն քէնտիսինին միւվասէլէթինէ գատար դապթ իթմէնէ էմր ալաըլար . լաքին օ պիր սիվարի պէօլիւքլէրինի մումալիէյի ճէնէրալ տօղրուճա Բալաս քէօյիւնէ կէօթիւրաի : Գաղաղլար պու գարիյէտէ Թիւրքլէրէ եթիլէրէք աթլարտան էնտիլէր , սիբէրլէրին տէն տիշարը ուղրաթաըլար , վէ թէքար պէկիրլէրինէ պինէրէք արդալարնա տան տիւշտիւլէր վէ գարմագարըշ տաղլարա գատար գալըրըպ , 300 գատար նէֆէր թէլէֆ իթալիէր :

Գաղաղլար անճագ Բաշալիգ նամ մէվզիտէ տուրտուլար : Պու քէօյտէ 50 նէֆէր գատար բիատէ ասքէրի էվլէրտէ բուսուկա Կաթարագ , միւտաֆաա իթմէքտէ խոիլէր , լաքին պիր թանէսի գալմայրպ հէքսի թէլէֆ օլտուլար : 0 կիւնիւ էսիր թութուլմայրպ , Եալընըգ իքի սանճագ ալընտը : Գաղաղլարն տա իքի մագթուլլա իքի մէճրուհը օլտուշ , վէ եէտի հայվանլարը էօլմիւշ տիր :

Լիվանըն դուվլէթինին գըսմը աղէմի Բալաս իլէ Բաշալիգ նամ մէվզիլէր արասընտա տուրտու , վէ Յունվար 31ինճի սապահըր Տէրէտէրէ իւզէրինէ կիթտի . մէգքիւր միւֆթէզէ էլլի պէշ քիլօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իթտիքտէն սօնալա , Եօլտա հէր նէ գատար շէտիտ պիր թիբիյէ օղրատը իսէ տէ , կիճէ Կարըսընտա Տէրէտէրէնէ վասլ օլտու :

Լիվանըն տիկէր պէօլիւքլէրի տախի պու միւֆթէզէյէ պիրլէշուպ , իլլիթէսի կիւնիւ Փեարվար պիրտէ պիւթիւն լիվա Ատա քէօյիւնէ միւթէվէճճիհէն հալընէթ իթտի : Թիւրքլէրին Տէրէտէրէ վէ Ատա քէօյիւնէ տօղրու Եիւրլիւմէքտէ օլտուգլարընա տալիր Պուկարլարըն վիրտիլէրի մալիւմաթ Կալան ըտը . պիլի աքս խապէր ալընտը քի , Յունվար 29տա ասաքիրի Օսմանիյէ Հիւմուրճիքտէն Գալալանա հարէքէթ իթմիշ օլուպ , Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն պաղիյէլէրի , վէ վասաթի վէ դարպի Բումէլինտէ տաղըրմըշ օլան պիլ ճիւմիէ միւֆթէզէլէր շէհրը մէգքիւրտէ մէրքէզէնտիլէր : Օսմանլը տօնանմասը սօնրա օրաեա կէլիպ պիր գըսմընը Կէլիպօլուկա վէ պիր գըսմընը տախի Տէրսաատէթէ հաղլ իթտի , վէ Կէլիպօլու գօմանտանլըղընը տա , Յուսա բաշա իլէ պիրլիքտէ Յիւլիպէնէ կէլմիշ օլան շէճիանը գապըթանտէն Սապիթ բաշա տէրէօնտէ իթտի , Սիւլէյման բաշա Չանագ գալէսինէ միւվասէլէթ իտիլէք , քէնտի խաթա վէ տէսիսէլէրինին միւճագաթընը պուլտու . բաքիպ օլտուղու սէֆինէտէ կէրէք քէնտի վէ կէրէք Կալէրի հարալարը վէ գապըթանընտան չօղու թահթը թէվգիֆէ ալընտը :

Միւլղա Պալէթիլ զաղէթասը օ վագըթ պու թէվգիֆ հագղընտա աթիսէր քի ֆըզրայի Կաղմըշ խոի :

«Ենթացի մուհարէպէտէ Սիւլէյման բաշա խաթիյաթը միւթէատտիտէտէ պուլունմուշ տրր : Էն սօնու Բաղարճըգտա օրտուսունուն մաղլուպ վէ միւղմէն հիլ օլմասընա սէպէպ օլմուշ տրր , վէ պու մաղլուպիյէթ բայ/թախթըն Եօլուսնու տիւլմանա աշմըշ տրր : Սիւլէյման բաշա պու լ զմինլալտան վէ Շիպղա դարա շըսընտա չօլբալըղլա իճրա իթտիյի մուհարէպաթտան տօլայը , Բուսլարա 200 թօթ թէսլիմ իթմիշ տիր :

«Պոռնտան մաատա բաշաի միւշարիլէյն շու սօն կիւնլէրտէ հիւքիւմէթը Սէնիյէ ալէյնիտէ պիր մուսամէլէի խուսումէթքեարանէտէ պուլունարադ , պուլունտուղուսունու շու հալի պուհրան իշթիմալ էսնասընտա ասայիլի ումուսլիյի իսլալ իթմէնէ չալըշմըշ տրր :

«Պինասպէրին , Սիւլէյման բաշանըն թէվզիֆ օլունուպ աթիվարը ասքէրիս Կէսինտէն տօլայը , տիվանը հարպտա վէ տէսայիսի վէ իզվաաթը ճինայէթքեարանէսի իլիւն տախի , տիվանը ալիտէ մուհաքէմէ իտիվմէսինէ դարար վիրիվմիշ տիր : »

Պագըլարը իտտաա իտէրլէր քի , Տամատ Մահմուտ բաշա , քէնտի տօսթլարը պուլունան սէրասքէրը էսպադ Բէտիֆ վէ պաշ դօմանտանը սապըդ Սպաիլ Քէրիմ բաշալարը գուրթարմադ իլիւն , Սիւլէյման բաշանըն մուհաքէմէսինի թէէթիթէ դարար վիրտիրմէյէ մուսլաֆֆադ օլմուշ օլտուղունտան , միւսսալէհա իմզալանտըգտան էքէյիճէ վագըթ սօնրաեա դատար մուհաքէմէի մէդքիւրէ կիրույէ թայիգ օլունմուշ տուր : Տէրխաթըր օլունտուղու վէչի իլէ օ վագըթ շու թէվաթուր տախի չըգտը քի , Սիւլէյման բաշա պիր չուվալ իլինէ տիքտիրիլուպ տէնիղէ աթըլմըշ տրր , լաքին պու շաիյանըն ասլը չըգմատըղը մալլիմ տիր :

Յունվար 22տէ պիր լիվա վէ իւլ Ֆըրդատան իպարէթ օլան ճէնէրալ Կուրգօնուն բիատէ ասքէրի Գասթէ քէօյ թարիգիլէ Էտիրնէնէ տօղրու Եօլա չըգտը : Յունվար 26ընճը կիւնիւ պիր լիվանըն բիշտար ասքէրի Էտիրնէնէ տախիլ օլտու իտէ տէ , պու շէհրի զաթէն իքի Ֆըրգա սիվարի , վէ պիր Ֆըրդա բիատէ իշղալ իթմիշէրտի , վէ իրթէսի կիւնլէրի տէ կէրի դալմըշ բիատէլէր Կաւաշ Կաւաշ կէլուպ Էտիրնէտէ մէքքէղլէնտիլէր :

Ճէնէրալ Կուրգօ , ըրճաթ իթմէքտէ օլան Սամանը օրտուսունուն չաքուլըլարըղլա տօլմուշ օլան շէհրը մէդքիւրուն հէվալէսինտէ ասայիլի թէէմին իթմէք իլիւն , վէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն թէմամըղլա հանկը նօգթատա մաղլուպ օլտուղու Յունվար 22տէ մալլիմ օլմատըղը իլիւն Զիրիպէտէ ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն թահթը դօմանտանտա պիր չըգտար սիտէ վէ պիր ազպիվարի պրադմըշտը , վէ մուսաիլէյն ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն մուսաիլգաթէն Ֆիրիպէտէ վալի նասպ ու թային օլունմուշտու :

ՃԷՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕՆՈՒ ՔԷՆՏԻ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ՀԱԳԳԸՏԱ ԵԱԶՏԸՂԸ
ՊԻՐ ԲԱԲՈՐԹՕՆՈՒՆ ԻԻԿԱՍՍԱԸ .

Բուսիա օրտուսու Պապա-գօնադ կէչիտինին դարպ ճինէթինտէն Էտիրնէնէ դատար կէլաիյինտէ պին տիւրլիւ մուսամէլաթ իճրա իթմիշ օլմաղլա , մէսէլա Պալդանլարտան կէչաիյի վագըթ պէօյիք միւշքիլաթը տէֆ իթմիշ , ճնտան

սօճրա հայրաթաղախէ եւրօպայիչէրտէ պուլուստու չ ։ պուլ աղմագտա օլան ըր-
մագլարտան կէչիտ պուլուպ ճէսարէթ իտէրէք կէչմիչ , Սօֆիատան չըզըպ Սս-
մանլը օրտուսունու թարումար խախնճէյէ դատար քէք աղ խաթիրահաթ իթմիչ
վէ աղ ուլուսուն շարդընտան , պու աւմէլիաթը նատիրէթ իւլէմասլ հաղղընտա մի-
լահապաթը հալի ճէնէրալ կուրգօ պիր մուֆասսալ բարօրթօ դալէմէ ալմիչ ի-
սէ տէ , պիղ թէքէրիւրտէն իճթինապ իթմիչք իչլին , պու շայանը աղղղաթ
բարօրթօյը պէր վէչի աթի խալասա իտէրիղ :

Շէօյլէ քի , ճէնէրալ կուրգօ մէքքիւր բարօրթօսընտա , Յունպար հտան
Փետրվար խաթիրտաընա դատար օլան միւտտէթտէ քէնտի զօլ օրտուսունուն
նէթայիճի աւմէլիաթը նէտլն իպարէթ օլտուղունու թարիֆէ կիրիչէրէք : Սիւ-
լէյման բաշանըն 100 թապուրտան միւրէթթէպ օլան օրտուսունուն թէմամը
իլէ մաղլուպ տաղըլաղընը , վէ պինլըճէ թէլէֆաթ վիրտիքտէն մատա իքի
պին էսիր վիրալիինի վէ 114 թօք վէ պիր խայլի միւհիմմաթ վէ սայիրէ պը-
րագաղընը եպմիչ տըր : Պու մուվաֆֆաղիյէթէ նայիլ օլարապ , Սօֆիատան
Էտիրնէեէ կէլինճէեէ դատար քէնտիրսինն տէ միւտտէթը մէքքիւրէ դարօրնտա
7 զապիթ վէ 220 մագթուլը վէ 26 զապիթ իլէ 980 մէճրուհը օլմուշ տըր : ճէ-
նէրալ կուրգօ տէեօր քի , Սիւլէյման բաշանըն աքէրի րիճաթ իտէեօր խաթի-
սէ տէ , պու , րիճաթ տէյիլ իտի , պու ատէթա կիճէ կիւնտիւղ դաշմագ խաթի
հիհանէթ ճէնէրալ կուրգօ պու մուհարէպաթը նօղթա պէ նօղթա թարիֆ իթ-
տիքտէն վէ աքէրիինն եօրուլմամաղլընը վէ իյիտլիինի վէ զապըթմանըն իտ-
րաղ իյէտիյի մէհարթ վէ տիրայէթինն ումումէն թանսին էյլէտիրաէն սօնրա
խասսէթէն Շուալօֆ , Տանտըվիլ վէ Գրաղիօֆ ճէնէրապարը մէա՝ ու սէնա ի-
տէրէք բարօրթօսընա խիթամ վիրիեօր :

ԲՈՒՄԷԼԻՆԵՆ ԹԱՍՐՐՈՒԶԸ . — ՍԳՕՊԷԼԷՖԻ , ԲԱՏԷՖԻ , ԿԱՆԷՖԻ ՎԷ
ՏԷԼԻՆԿԱՅԱԶԷՆ ՆԱՄ ՔԷՆԷՐԱԼԻԱՐ ԳՕԼ ՕՓՏՈՒԼԱՐԸՆԸ
ԱՄԷԼԻՅԱԹԸ ՀԱՐՊԵՅԵՍԻ :

ՍԳՕՊԷԼԷՖԻՆ ԵԻԻՐԻՅԻՇԻ ԷՏԻՐԵԼԵՆԻՆ ԻՇՂԱԼԸ :

Ճէնէրալ կուրգօ զօլ օրտուսունուն Բումէլինտէ եւրօպայի դաշմէթի օլ-
տու , զիրա էօնիւնտէն կէրի բիւսկիւրաէճէք Սիւլէյման բաշա օրտուսու վար-
ըտը . տիկէր թաարուղ զօլարընըն էօնիւնէ հիչ պիր մանիա չըլմատը վէ ա-
տէթա նէֆէրաթ վէ պէկիրլէրինն դուվիթի երալիլ դատար սլարաթլա միւ-
լէքէթին իչինտէն եւրօպալիլէր : Աղ օպէլէֆ , Բատէքքի վէ Կանէքքի ճէնէրալ-
լար զօլարընըն եւրօպայի իթմէյէ միւր օլտուղարը Էտիրնէ շէրի հիչ օլ-
մաղսա պիր աղ մուգալէմէթ իթմիսի միւր խաթի : Խաթիրտա մուհարէպալտէն

պէրու Օսմանլիւար շէհրը մէղքիւրըն էթրաֆընը իսթիհքեամաթլա թէղէինն ու
թէճհիդ իթմլքտէ իտիւր . մէթանէթը թամմէ իլէ եարըւմը 32 բարչա իսթիհ-
քեամ վարտը . լաքինն պունլարըն հիչ պիրի պիր իչէ եարամատը , դիրա Թիւրք-
էր արանսըզա կէլտիլէր : Իսթիհքեամաթլ մէղքիւրէտէ պուլունմաթը լազըմ
կէլէն թօրլար տահա միւսթաճէլ ինթիլաճաթ իչիւն հէր իլէրաֆա , եանի Թա-
թար բաղարճըղընա , Շիպգայա վէ մահալը սայրէյէ իրալ օլունուպ տաղըրը-
մըչար : Կտիրնէտէ աքէր մէրքէղլէնաթիւմէմիչտի , դիրա տիւչիւնիւլիւր իտի-
քի , էկէր Պալզան խաթթլարընտա պուլունման աքէր ըիճաթ իթմէյէ մէճպուր
օլուր իտէ , պիթթապ Կտիրնէտէ կէլէճէք տիր : Յաղաթ Շիպգա վէ Թաթար-
Բաղարճըգ օրտուլարը միւտաֆտա իչիւն օրահա կէլմէմիլլէրտի , վէ պունլա-
րըն օրահա նասըլ կէլէմէտիքլէրի տէ մալիւմ տիր :

Շիպգա օրտուսու քեամիլէն էսիր տիւչտիւ վէ Թաթար բաղարճըգ օրտու-
սունուն տախի Կտիրնէ իլէ իրթիպաթը դաթ օլունտու , վէ պու սուրէթլէ շէհ-
րը մէղքիւրըն մուհաֆաղատը լազըմ կէլտիլէ էննատէ , գօմանտանը աքէրի Ահ-
մէտ Էլուպ բաշանըն թահթը էմրինտէ 6,000 նէֆէր վէ 60 թօր պուլունտու :
Եալընըդ պիր չարէ վարտը . Պալզանըն չարգ ճիհէթ ինտէ Գօթէլ իլէ Իպիմնա
արասընտա Թունա գալէլէրինինն Ֆէրիմ , Հագան վէ Հաճի Հիւսէյին բաշալար
գօմանտաընտա 25,000 նէֆէր դատար պուլունուեօրտու . Մէհէմմէա Ալի բա-
շա իւչիւնճի տէֆա օլարադ իլթիֆաթէ մաղհար օլուպ , մուհաֆաղաթի միլիէյէ
մէմուր օլունու վէ Կտիրնէտէ կէլմիլլ օլմաղլա , մէղքիւր 25,000 նէֆէրի սիւ-
րաթլա վէ հէր հանկը թարիզտէն օլուր իտէ օլուն Կտիրնէտէ տօղրու սէվգ
թիմէք իւզըրէ , Եամալօլուտա մէրքէղլէթմէտէ էմր միրտի : Լաքինն Բուսլար Օս-
մանլիւարտան տահա չարուդ եիրիւտիւլէր . պու եիրմի պէշ պիննէֆէր թօր-
լանարդա Կտիրնէ իւզէրինէ սէվգ օլունմատը , դիրա էօյլէ օլսա իտի , ա-
րանսըզա կէլիպ , թիւֆէնք բաթլաթմազօրըն տիւչմանա թէսլիմ օլունաճաղ-
աթ , ասաքիրի մէրգուճէնին թութաուղու իսթիգամէթ թէպալի օլունուպ ,
թիւմպօլա տօղրու կէթիւրիւլտի , վէ զաթէն Բուսիա սիվարիսի տախի օրա-
հա տօղրու քէմալը սիւրաթլէ գօշմաղտա իտի :

Բուսիա օրտուսընն մէրքէդ գօլունա ըրշտարլըդ իթմէք իւզըրէ ճէնէրալ
Ալօպլէթինն աքէրի ճէնէրալ Բատէցքի գօլ օրտուսընտան իֆրադ իտիմիլլ օլ-
ունու Կրան տիւք Նիզօլանըն Բուճլլինէ թաարուդ ըլանընտա մուհարէր
պուլունուղու էլիլէճէ գիրք օլունմուշ տուր : Մէղքիւր ըրշտարըն սիվարիսի
օրտուսընն սիւրաթը հարէքէթինէ չօդ եարալմ իթտի վէ պու սիւրաթը հարա-
թէթ սայէթինտէ մուհարէպէ խիթամ պուլտու : Պու սիվարի օն պէշ կիւն գար-
թընտա երիզէրճէ քիլօմլթրօ մէսաֆէ գաթ իթտի վէ Պալզանլարըն ճէնուպ
ճիհէթի սըրթլարընտան Չաթլաճայա դատար հէման պիր սօլուղտա վաթ օլտու
վէ օրատա Աթանպօլտան պիր միշդիլ պատու մէսաֆէտէ միթարէքէնին աղա
օլունտուղունու խապէր ալար : Մէղքիւր օն պէշ կիւնլիւք միւտտէթտէ պու
սիվարի , աթլարընտան հէման հիչ էյէրի դալտըրմաղաթ , Ալլահ նէ եօլլար իտի
թէ օնու էէր իտի , հախօտ պիր շէյ էէմէղտի , դիրա վաղթը եօղտու , լաքին
թիւմէյէ չօդ էրգադ թէտարիդ իթտի , պիր կէօղիւլլէ ոյուր իտի վէ սայքի
էր կիւն ալաճան իլէ մուհարէպէ իտէրտի :

Մուհարէպէինն իպթիտաընտան պէտ իլէ ճէնէրալ Աթրուգօթ լայըղը պիր
սիվարի գօմանտանը օլունուղունու խապաթ իթտի , Պարպօշ քէօրքիւչիւնի պու ճէ-

ներալ արիւշ տրբ քի, պու քէօրիւ սայէսինտէ Պէսարապիա հուտուտունտան Պուքրէշ վէ Եէրկէօյէ գատար պիւթիւն խաթթը ամէլիաթ Բուս օրտուսունտն էլինտէ պուլունմուշ տուր : Քէզալիք երնէ մուսաիլէյ՝ ճէնէրալ պիր սիվարի մանօլրասըյլա մուհարէպէնէ խիթամ վիրմէք շէրէֆինէ նայիլ օլմուշ տուր :

Յունվար 13 պաշ գօմանտանըն Գըզանլըղա միւվասէթինտէ, ճէնէրալ Սթրու- գօֆուն Եսկի-Չաղրատա մէրքէզլէնէն միւֆրէզէնէ կիտուպ պիրլէշմէսինէ Կը- րան տիւք Նիգօլա թէրաֆընտան էմր օլունտու : Պալգանլարըն էօթէսինտէ Բուս սիվարիսինին պաշլընա գուվլէթի ճէնէրալ Կուրգօնուն գօլ օրտուսույլա պուլունմադատ խոի . օրտունուն սօլ ճիհէթինտէ իւշ ալայ սիվարի վար ըար : Պու հարտէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ բէք զայիֆ պիր գուվլէթլէ Թիւրքիանըն մէր- քէզինէ տօղրու աթըլար :

Յունվար 14 տէ ճէնէրալ Սթրուգօֆըն միւֆրէզէսի սապահ սաաթ օն պիր- տէ Եսկի-Չաղրատան հարէքէթ իթտի : Մուսաիլէյ՝ ճէնէրալ , շէհրը մէզքիւր- տէն չըզտըղը սրրատա թահթը գօմանտասընտա պուլունան զապըթանա շու- վէշ իլէ խիթապը մէգալէ խլէտի . «Ձապըթան , օրտուեա բիշտարլըգ իթմէք շէրէֆի սիղէ հիստէ իսապէթ իթմիշ տիր : Պիւթիւն օրտունուն վէ պիւթիւն Բուսիանըն կէօղիւ սիղտէ օլաճագ տըր : Սիվարիսին պօրճու հէր նէ իսէ , ու նութմամանըղը բէճա խտէրիւ . հէմ ինթիյաթքեարանէ տավրանմալը , վէ հէմ տէ թէշէպպիւսաթտա ճէսարէթտէն տուր օլմամալը տըր :

«Պիզիւմ իշիմիզ շու օլաճագ տըր քի , միւմքին մէրթէպէ ազ թէլէֆաթ վիրէլիւմ , չօգ սէմէրէ հուսուլէ կէթիրէլիւմ Պիզ չիւտի պիր սիվարի թաարրուղէ նա թէշէպպիւս խտէճէյիզ քի պու պիր ճիհէթլէ տէ ումումի պիր քէշֆ սայը- լաճագ տըր : Եօնիւմիւզտէ նէ վար նէ կօզ պիլմէյիզ . անճագ անվալէ կէօրէ իւ կէօրէճէյիզ : Խաչըմըղը չըգարալըմ վէ իլէրիլէ եիւրիւեյլիւմ , » Պու նութգ մաթի- լուպ տէրէճէ թէշէսիր իթտի :

Մէզքիւր միւֆրէզէսին պիրինճի մագսէտի Ֆիլիպէ վէ Եանպօլու տէմիր եօլ խաթթլարընը զապթ իթմէքտէն իպարէթ օլմալլա , մէզքիւր խաթթլարըն պաղը մագամընտա օլան Թրնօվա սթասիօնը էվլէլա էլէ պրադմագ լաղըմօր , ճէնէրալ Սթրուգօֆ , Եէնի-Չաղրա սթասիօնընը զապթ իթմէք վէ Ետիրնէլի Շուսիուլա վէ պիւթիւն Էւրօքա Թիւրքիասընըն զարպ ճիհէթինէ լապթ խտէ- թէլէկրաֆը քէսմէք իշիւն մըղրագտարլար ալայընը քէնտի գօմանտանլարը պու- լունան միրալայ Պալզ իլէ Եէնի-Չաղրայա տօղրու սէվզ իթմիշ օլուպ , քէնտիւ- սի տէ Մէրիճ նէհրինին սօլ զըեըսընտա Թրնօվա սթասիօնընըն զարշըսընտա քեային Սէմէնլի դարիլէսինէ միւթէվլէճճիհէն Մօսղուա տրակօնլարը վէ գազադ- լարըյլա հարէքէթ իթտի : Թրնօվա իլէ Եէնի-Չաղրա արասընտա պուլունան սթասիօնլարըն իշինտէն Գարա-բունար սթասիօնընա , ճէնէրալ Կուրգօնըն իթ- սէֆէրտէ Պալգանլարը ալարընտա ուֆագ պիր թաարրուզ վուզու պուլմուշ օլուպ , ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու տէֆա օլ թէրաֆա տօղրու իթի միւֆրէզէ սէվզ իթտի . պունուն սէպէպի էվլէլա շու խոի քի , մէզքիւր միւֆրէզէլէր իւ քի ալայըն արասընտա պիր բապըթա օլսունլար . պատէհու քէնտիսի տէ հէմ Եէնի-Չաղրատա վէ հէմ Գարա-բունարտա թէլէկրաֆ խաթթընըն քէսիլէճէյի- նէ էմրն օլսուն . պիր տէ էկէր պու իւշ նօղթայա տա սէվզ օլունան ասքէր մուվաֆֆագ օլուր իսէ , տիւշման տահա զիատէ տէհէթէ տիւշսիւն :

Սապահ սաաթ օն պիրտէ միւֆրէզէսին իւշ զըսըն տա եօլա չըզտը . Եօլ-

լար պուղ պաղլամըն օլուպ , եօլ քէնարլարընտա դար վարտը խէ տէ , օ տա էքէյիճէ օլուպ հէմ տէ եուճաղ պուլունտուղունտան , պուղ գատար պու գար տախի հայլանլարըն սիւրաթը սէյր ու հարէքէթ ինչ մանի օլմադտա խտի : Իլէ-րույէ վէ միւֆրէղէնին եան ճիհէթլէրինէ սէյեար գարաղօլար իրօալ օլունուպ պունլար գարիյէլերի քէչֆ իթմէքտէ վէ հէր քէօյտէ եանկըն վերանէլլինտէն պաշգա պիր շէյ կէօրմէմէքտէ իտիլէր . հէլէ քի հէր թէրաֆտա եանկըն , քիւլ-վիյէթլի սաման վէ օթ վէ արքա էրգաղլարընը մահվ ու խարապ իթմէմիշտի :

Պաղէն քէօյլէրտէ վէ եօլ իւզէրինտէ եարալը Օսմանլը ասքէրլէրինէ թէ-սատիւֆ օլունմագտա օլուպ , պունլար Շիպգատան ֆիրար իթմէքտէ իտիլէր . եէրլի էհալի քեամիլէն մէյտանտա եօգտու . Բուս գարաղօլարը եօլարընը սօր-մաղ իչինն քիմսէյի պուլամաեօրլարտը : Եօլլարտա արապա , սըղըր վէ գօյուն պուլունուպ , պիր տէ գաշանլարլա կիտէմէհէն վէ եիւղ լութիւնէ պրաղըլան իլթիարլար վարտը :

Ագշամ սաաթ եէտիտէ ճէնէրալ Սթրուգօֆըն միւֆրէղէտի 58 քիւօմէթրօ-լըզ պիր մէսաֆէ գաթ իթտիքտէն սօնրա , Սէմէնլիտէն սէքիզ քիւօմէթրօ էօ-թէտէ Ալատաղ գարիյէսինէ վաալ օլտու : Ճէնէրալը մուսալիլէյ հայլանլարըն եէմի վէ նէֆէրաթըն եէմէյի վիրլիմէսինի էմր իթտի : Իշթէ պու մէվլիտէն ի-թիպարէն մէգքիւր միւֆրիղէ տիւշմանըն եաղընընտա պուլունտու : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ , իլէրիտէ նէ օլտուղունու էյիճէ պիլմէգտի . նէ մէմէքէթի թանըր ըսը վէ նէ տէ տիւշմանըն նէ գատար գուվլէթի պուլունտուղունու պիլիրտի : Եօլտա հիչ պիր մալիւմաթ ալմագսըղըն Գըգանլըղա 58 քիւօմէթրօ պատու մէ-սաֆէտէ պուլունուպ , բիատէ ալայլարընտան տախի 110 քիւօմէթրօ ուզադ տը : Ալատաղա եաղլաշտըգճա հէր տագիդա կիրուհ կիրուհ պաշը պօղուզլա-րա վէ գաշմագտա օլան սիլաշը էհալիէ բաթ կէլմէքտէ խտի :

Բէք չօգ էսիր թութմագտա խտի խէ տէ , պունլարտան պիր մալիւմաթ ալմաեօրտու , թա քի էօնիւնէ իրի լութիւ պաշը երթեղ պիր Արապ կէթիւր-տիլէր : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու Արապտան խապէր ալտը քի , Մէրիճին իւս-թիւնտէն կէչիպ Թրնօվա սթասիօնընա կիտէն տէմիր եօլունուն պէօյիւք քէօք-րիւսիւ պինէֆա Սէմէնլի գարիյէտի գուրպինտէ պուլունմագտա , վէ պու քէօք-րիւ պիր թապուր ասքէր վէ ալթը թօքլա մուհաֆաղա օլունմասը իչինն Հարմանլըտան իթի թապուր ասքէր տահա կէթիւրտիլմէք իւզրէ գարիյէի մէգքիւրէյէ ատամ օւլլը օլունմուշտու : վէ լաքին չայըն սուլու տա ճօչկուն ըսը : Պու մալիւմաթ Ճէնէրալ Սթրուգօֆը տիւշիւնտիւրտի : Կիճէ եաղլաշտըղընտան , ասքէրինէ բա-թաթ իթտիրտի վէ մէգքիւր քէօքրիւյէ տօղրու պիր քէչֆ գօլու չըգարտը : Պու քէչֆի եիւղ պաշը Ամօսօֆըն թահթը գօմանտաընտա Մօսկուա չէհրի տրա-կընլարընըն օն իքինճի պէօյիւլիւ իճրա իթտի : Պու դապիթ թալիմաթը լաղը-մէյի իսթիւհապէն ագշամ սաաթ օնտա հարէքէթ իտուպ , մէմուրիյէթի վէ թա-լիմաթը չու խտի քի , քէօքրիւնիւն էթրաֆընը միւմքին օլտուղու մէրթէպէ պէր թաֆսիլ կէօղտէն կէչիլիպ անլաեաճագտը , վէ չօգ թէլէֆաթ վիրմէքսի-չին գապիլ օլուր խէ , կիճէնին գարանլըղընտա քէօքրիւլիւ դապիթ խտէճէքտի : Մէգքիւր տրալօն պէօլիւլիւ տէրագապ սէքիզ քիւօմէթրօ մէսաֆէյի գաթ իտուպ Սէմէնլի գարիյէսինէ վաալ օլտու : Լաքին գարիյէնին իչի օ դատար չօգ արապա գաթարլարընլա տօլմուշ խտի քի , սօգաղլարընտան կէչիպ տէօնմէնին

իհիմնադրի ետզ կիրպի խոր : Հալ պու քի երեզ պաշը Ամօսօֆ թէ չէ պալիւսիւ-
նին իճրասընը աշնէմէեէ դարար վիրիպ , նէ ֆէրէրէրն աթլարտան աշաղա ին-
մէսինի վէ հլէճուս իթմէսինի էմր իթտի : Օրստա պուլունան պինլէրճէ Թիւրք
ֆիրարիլէրի սիւհան սարըլարադ Բուսլարը տուրտուրթմադ իսթէտիլէր իսէ տէ ,
տրակօնլար սլէնկիւ իլէ սաղա սօլա սափուրարադ , վէ արասլալար արասընտան
եօլ աշարադ քէօրթլէյէ վարտըլար , վէ օրատա մուսթաղամ բիատէնին աթէշի
իլէ գասպուլ օլունտուլար : Բուսլար քէօրթիւնին մէտիսալինի մուհաֆաղա ի-
տէն վէ սօնրա իչլէրիսինէ տօղրու չէքիլէն պիր պէօլիւք Օսմանլը բիատէսին
սիւնկիւ իլէ գօվարադ , քէօրթիւլիւ գասլթ իթտիլէր վէ տէրհալ Եանպօլունըն
տէմիր եօլ խաթթընը պօզմաեա վէ թէլէկրաֆը քէսմէեէ պաշլատըլար : Երեզ
պաշը Ամօսօֆ պու թէշէպալիւստէ տահա իլէրի վարմադ իսթէտի իսէ տէ , պիր
թէրաֆտան Օսմանլը ասքէրինին վէ տիկէր թէրաֆտան տա Սէմէնլի մէհաճի-
րինի իսլամիլէսինին իքի աթէշի արասընտա գալուպ , հէր նէ գատար մուգա-
պէլէտէն կէրի գալմատը իսէ տէ , քէնտիսինին իսքեան օլմատըղը հալտէ դիա-
տէ թէհլիքէլէրէ կիրմէմէսի իչլէն ճէնէրալ Աթրուգօֆտան էմր ու թալիսաթը
պուլունտուլունտան , վէ զաթէն տէ մաղսէտի քէօրթիւնին էթրաֆընը քէշի
իթմէք օլուպ , պու մաղսէտինէ տէ իրմիշ օլտուղունտան , քէօրթիւտէն չէքիւ
տի վէ ասքէրի իլէ սապահ սաաթ ալթըտա ալայընըն եանընա վարտը :

Երեզ պաշը մէրգուս Ամօսօֆըն պիրինճի բարօրթօսու կիճէ սաաթ պիր-
տէ ճէնէրալ Աթրուգօֆա վասլ օլուպ , պունտա Արասլըն թօր վէ ասքէր իւ-
գէրինէ վիրտիլի մալիւմաթ թաստիդ օլունմուշտու : Սօնրա շաֆադ սէօքտիւք-
տէ , իքինճի պիր բարօրթօ տահա կէլիպ Սէմէնլիտէ վէ քէօրթիւ եանընտա ի-
սիլէն մուհարէպէ հաղգընտա թաֆսիլաթը հալի խոր : Եկրիլի երեզ պաշը Ա-
մօսօֆ քէօրթիւլիւ գասլթ իթմէեէ մուլաֆիֆադ օլմամըշ խոր իսէ տէ , մաղսե-
տի մէմուրիլէթինէ աղ իրմէմիշտի . նապ քի տէտիք տէմիր եօլու իլէ թէլէկ-
րաֆ խաթթը քէսիլմիշտի վէ քէշիլին իճրասըլա միւքէմէլ մալիւմաթ ալըն-
միշ խոր , քի ճէնէրալ Աթրուգօֆ թէհլիքէլի պիր վաղիլէթտէ պուլունտուլու-
նու անլաեարադ , ալէլիւնմէեէ պաշլատը : Նէ թօրու վէ նէ տէ բիատէսի վար-
խոր , վէ քէնտիսինէ էն եաղըն պուլունան բիատէ ալայլարը (ճէնէրալ Աղօպէ-
լէֆին բիատէսի) հիշ օլմաղսա ճՅ քիլօմէթրօ պատու մէսաֆէտէ պուլունմաղ-
տա օլմալը խոր , օ տա անէլէ երեքիւրլէրսէ , պու գատար ուղաղտա պուլու-
նաճաղտը : Պէշ պէօլիւք սիվարիսի պուլունուպ , պունլարը աթտան ինտիլին-
ճէ պէշ երեզ բիատէսի օլապիլիւրտի , լաքին հիշ պիր թօրու օլմատըղընտան ,
Օսմանլը թօրլարընա նասթլ մուղապէլէ իսէպիլիւրտի :

Տիկէր թէրաֆտան , տահա ուղուն միւտտէթ պու քէօրթիւլիւ Թիւրքիւ-
րին էլինտէ պրադմամալը , վէ գօյ վիրմէմէլիլիտի քի խարապ իթմինլէր , Ղիրա-
էօլէ օլտուղու հալտէ Բուս օրտուսունուն սօլ ճէնահը Մէրիճ նէհրինի գօր վէ
կիւճ կէշէրտի , վէ ամէլիաթը տուրուր խոր . հալ պու քի Պալլանլարը կէշ-
տիքտէն սօնրա , Էտիրնէ իւղէրինէ տօղրու րիճաթ իթմէքտէ օլան Թիւրքիլէրին-
էօնիւնիւ քէսէպիլմէք իչլէն սիւրաթլա իլէրլէմէք լաղըմտը : Իշթէ պու մաղ-
սէտէ վասլ օլմաղ իչլէն , հէրսինտէն էվլէլ Ֆիլիպէ տէմիր եօլունու գասլթ
իթմէք իղթիլգա իտէր խոր , դիրա պու եօլ օ զէման Եանպօլու եօլունտան տա-
հա էհէմիլլէթլի օլուպ , Սիւլէյման բաշանըն օրտուսունա էսասը մուսալլաթ
օլմուշ խոր . լաքին պու խաթթը զուլանապիլմէք իչլէն , էվլէլա Սէմէնլի

քէօրբիւսի իլէ Թրնօվա սթասիօնուհու զապթ իթմէք լազըմբար : Մուսաիլէյն
ճէնէրալ պուշարը տիւշիւնէրէք, աճէպա Ալմէյլի քէօրբիւսիւ իւզէրինէ երնէ
հիւճուս իթմէք լազըմ կէլտիյի թագաւորտէ, պու հիւճուստէն պլր շէյ իսթի-
ֆատէ օլուհամաեաճազ մը տէյու քէնտի քէնտիսինէ սիւվալ իթտի : Վագաա
պուհա պիր չարէ վար իտի իսէ տէ, պու տա բէք շիւբնէլի իտի . կիճէ վուզու
պուլան հիւճուսին Թիւրքլէր իւզէրինէ շիտտէթլէ թէէլսիր իթմիշ օլուզու
զանն օլուհապիրիտի, վէ Նիպզա իլէ Նէնօլօտա վուզուա կէլէն վուզուաթը
ճէտիտէ տաթի հիսապ օլուհապուտա, բէք ինթիմալի վար իտի քի, տիւշման
Թրնօվա հէվալիսինտէ քիւլլիւյէթլի Բուս ասքէրինին մէյտանա չըգաճազընը մէ-
մուլ իթմին : Յիլ վագը Ամօսօֆրն պէօլիւյիւ չէքլիմիշտի, լաքին պու զապի-
թլին Էալընըզ օլաեա կէլիլի պիլէ տիւշմանը թաաճիւպէ տիւշար իթմիշ, վէ
Ֆիրարտա պուլուհան էհալլիյի մահալլիլէնին գօրգուսուհու արթըմընշ օլմալը
ար : Տիկէր թէրաֆտան պէլլի իտի քի, Թիւրքլէր մէզքիւր միւֆրիզէնին նէ
զուվէթտէ օլուզուհուսն անլաեամամըչլարտը, վէ պու խուսուս Բուսար ի-
չիւն բէք էլի իտի : Պու հալտէ կիճէ հիւճուսուհու թէքրարլամագ վէ տիւշմա-
նը քէնտիսինի պուշմարնա վագըթ վիրմէմէք լազըմբար : Իշթէ ճէնէրալ
Սթրուզօֆ պու թէտալիրի պիրիճիք վասէթա տաա խուսպ, պուհաան իսթի-
ֆատէ իթմէյի թէճրիւպէ իթմէլէ գարար վիրտի :

Սապահ օլուհա մուսաիլէյն ճէնէրալ ալայըն Էանընա կիթտի . իքինճի
պէօլիւյիւն իճրա իթտիյի կիւզէլ քէշֆ իչիւն թէշէքքիւր իթտի, պատէհու
պիրինճի պէօլիւքլէ տիկէր պիր նըսըֆ պէօլիւյիւ մայէթինէ ալարագ իլէրույէ
աօղրու Էիւրիւտիւ : Միրալայ Եաղիպօֆա տաթի էմր իթտի քի, տիկէր Յ պէօ-
ւաք ասքէրի ալըպ արգասընտան կէլսին վէ լազըմ կէլտիյի թագաւորտէ հիւ-
ճուս իտէն ասքէրէ մուսաիլէնէթ իթմին : Սապահ սաաթ սէքիզ օլմազտան Էվ-
վէլ, պիրինճի պէօլիւք Ոսմանը մէվլէիին գարչըսընա միւվասէլէթ իթմէքտէ
Խտի : Մէմէյի գարիլէսինտէքի արապա վէ հալմանլարըն պիր մըզտարը, կէրէք
քէօրբիւտէն վէ կէրէք սալ վէ գայըլա նէհրին էօթէ Էաղասընա կէշմիշ իտի
Խէ տէ, հէնուզ գարիլէի մէզքիւրէնին իչի ինսան, արապա վէ սըղըր վէ գօ-
լուհա տօլու իտի :

Նէհրին կէշիտինտէն միրուր իթմէք իսթէյէնլէրին քեաֆֆէսի սուտա պօ-
ղուլմուշ տու . ուզագտան պազըրչլար վէ նիտալար իչիտիլմէքտէ օլուպ, պու
գալապալըղըն նիհայէթ տէրճէ գօրգույա օղրամըշ օլուզու կէօրիւմէքտէ
Խտի : Մուալիսարէն Բուսլար խապէր ալարըր քի, պու գարիալըգ իլք ազ-
լամը իքինճի տրակօն պէօլիւյիւնին ընճաթ իթտիյի վագըթտան պալլամըշ ի-
տի : Քէօրբիւնիւն էօթէսինտէ տէմիր Էօլ սթասիօնու կէօրիւնիւպ, պու պի-
նանըն Էթրաֆընտա իքի քիլօմթրօ մահալ ուզագըղա գատար քիւլլիւյէթլիւ
արապա, վէ մէհաճիր վէ գօյուս վար իտի : Քէօրբիւնիւն սօլ թէրաֆընտա պիր
Թօրրագ իսթիլքեամ, վէ պու իսթիլքեամտա ալթը թօր պուլուհամագտա իտի :
Թիւրքլէր, արակօն ասքէրինի կէօրիւնճէ քէօրբիւնիւն էօթէ թէրաֆընա ա-
թէշ վիրտիլէր վէ օ վագըթ Բուսլարըն պուլուհապուզու զընտա օլան էհալի
պիւթիւն պիւթիւնէ մէհուսիլէթէ տիւշար օլուս . զիրա պու Էանըն քէնտի-
լէրինէ գաճաճագ Էօլ պրագմալըպ, զանն իտէրլէր իտի քի, Բուսլարտա քէն-
տիլէրինի ճիւմլէթէն զընճտան կէշիւրէճէք տիր : Յագաթ Բուսլարտան զիյատէ
Պուլկարլարտան գօրգալար իտի, զիրա 1877 սէնէսինտէ Թիւրքլէր թէրաֆըն :

տան պէօլիւք զընազըլըզլար խճրա օլունան քէօյլէրտէն պիրի տէ մէզքիւր Սէ-
մէնլի դարիյէսի խտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ քէօբրիւյիւ վէ սթասիօնու զապթ ու իշղալ իթտիք-
տէն սօնրա , քէօբրիւնիւն եանընտա Թիւրքլէրին տիքմըշ օլտուղու տար աղա-
ճը դուրթարճը Զար նամընա օլարագ աշաղա ալաւլար , վէ պունտան մատա
կէչէն Սգոստոս այընտա Թիւրքլէրին գուրպան իթտիքլէրի ինսանլարըն էսամի-
սինի սթասիօնուն էնէնպի մէմուրու վէ Պուլկար բարազը հուգուրունտա եազ-
տըրալ :

Տրակօն ասքէրի մէյտանա չըղընճա , Սամանլը թապուրու թօր պաթար-
եասընըն արդասընտան Բուսլարըն դարչըսընա կէլտի : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ տիւշ-
մանըն տիգգաթընը պաշգա մահալէ չէվիրմէք , վէ մէզքիւր թապուրուն նէ եօլ
թութ աճաղընը էյիճէ անլամագ իչիւն , եօլուն սօլ թէրաֆընա պիր ուֆագ
պէօլիւք կէճնտէրտի . պատէհու քէնտիտի տէ իլէրիյէ կէչտի , ասքէրինի աթլար-
տան էնտիրտի , վէ պիր թիւֆէնք բաթլաթմագսըղըն վէ Թիւրքլէրին աթէչի-
նէ տէ պէքլէմէքսիղին քէօբրիւնիւն իւզէրինէ հիւճուժ իթտի : Ճէնէրալ Սթրու-
գօֆ տրակօն ասքէրինին պաշընա կէչէրէք էն էվիլէլ քէօբրիւյէ վասլ օլտու վէ
պու ճէտուրլուդ Թիւրքլէրին իւզէրինէ չօզ թէէսիր իթտի . պունլարըն պէշ
եիւզ քիչիտէն իպարէթ օլան թապուրու տէրագապ չայըն քէնարընտան չէքի-
լիպ սթասիօնա տօղրու կիթտի վէ Բուս սիվարիօլնին տէ հէր հարէքէթինի կէ-
ղէթլէտի : Բուսլար իտէ ճէնէրալարտան թութ սօն նէֆէրլէրինէ գատար քէօ-
բիւնիւն աթէչինի սէճնտիւրմէյէ չալըչպ , քիմի եանմագտա օլան թանթալա-
րը քէսէր խտի , քիմի չայտան սու չէքիպ աթէչէ սէրքէր խտի . նիհայէթ ան-
ճագ եիրմի մէթրօ գատար եանտը եանմալը եանկըն սէճնտիւրլուլու :

Պու սըրատա եիւզ պաշը Եագիգօֆ տա իւշ պէօլիւք սիվարիյէ Սէմէնլի
միւվասէլէթ իտուպ , Սամանլը ասքէրի իւզէրինէ տահա դիատէ թէէսիր իթտի :
Պու եէնի կէլէն ասքէր հէնուդ հիւճուժ իթմէզտէն , Սամանլը թապուրու չար-
մանընա տօղրու չէքիլիպ բիճաթ իթտի :

Շալ պու քի Բուսլար պու գատարա քէնտի իչլէրինի պիթիրմըշ սայմագ-
լար խտի , ղիրա քէօյիւն Պուլկարլարընտան վէ պիր Սամանլը էսիրինտէն ալը-
նան խապէրէ կէօրէ , Թիւրքլէր կիճլնին մուհարէպէսինտէն սօնրա շարմանլը-
տան իքի թապուր տահա չաղըրմըշ օլտուգլարընտան , պու թապուրլար էլիլթ-
տէ նէրտէ իտէլէր կէլէճէքլէր խտի : Պինայէն ալէյ՝ ճէնէրալ Սթրուգօֆ օրա-
լարտա պրագըլան արագալարըն օտունունտան քէօբրիւյիւ տէրագապ թամի-
թիմէլէրինի պիր մըղտար տրակօն ասքէրինէ էմի իթտի :

Պու սըրատա իմէրաթօր Ալէքսանտրա մախսուս օլան սիվարի պէօլիւյիւ
Մէրիճին էօթէ եագասընա կէչմիշ օլմաղլա , մումալիէյ՝ ճէնէրալ Սթրուգօֆ
պու պէօլիւկիւն էֆրատընա , տիւշմանըն ալթը թօրունու զապթ իթմէք շէ-
րէֆինէ նայիլ օլաճագլարընը պէեան իթտի : Եկէր Թիւրքլէրէ իմտաա եէթի-
չիր իտէ , ճնլարա եէնիտէն պիր ճէսարէթ կէլէճէլնտէ վէ քէօբրիւ իչիւն թէք-
րար մուհարէպէ իտէճէքլէրինտէ չիւպհէ օլմատըղընտան , եարըմ քիլօմէթը
ուգագըղդտա պուլունան մէզքիւր թօր պաթարեասընը զապթ իթմէք լաղըմ
խտի : Անիտէ տրակօնլար թօրուն իւզէրինէ հիւճուժ իտուպ , պիր չարէէք կէչ-
մէզտէն քէմալը մուգաթիֆէրիյէթլէ վէ էլ իլէ չէքէրէք դարլարըն իչիտէն պա-
թա չըգա կէթիրմէքտէ խտիլէր : Քէօբրիւ ազ չօզ թամիր օլունարագ մէզքիւր

ալթը ատէտ թօք տէրագապ Մէրիճին սօլ գընըսնա նազլ օլունտու : Քէօքրիւն հիւն թամիրի պիթմէքտէ իքէն , ճէնէրալ Սթրուգօֆ վէ գայիմագամ Ալէքսիէֆ թէլէկրաֆա դաթիէն սահիպ օլմագ իչիւն սթաթիօն ա շթապ իթալէր . լաքին թէլէկրաֆ էվլէլճէ Բուսարըն քէօքրիւյէ հիւճումէրինի հէր թէրաֆա խապէր վիրմիշտի : Հալ պու քի պունուն խապէր վիրիլիչի Բուս արվարիսի իչիւն տա-
հա էյի օլտու , մէմէքէթին հէր թէրաֆընը դօրգու թութմուշ խալ : Սթրու-
գօֆ թէլէկրաֆ մաքնասընը գալարբարպ , պու սուրէթլէ Էտիրնէ իլէ Ֆիլիպէ
արասընտաքի մուխապէրաթը դաթ իթալ . պատէհու թէլէկրաֆխանէնին էվ-
րագընը , գայտ տէֆթէրլէրինի գապթ խուպ , մէմուրլարը տա խաթինթադ ի-
ւրէք , անխաթ քի , Եամալօլուտան Ֆիլիպէյէ Ֆէվլէլատէ 29 թրէն իրսալ օ-
լունտուշ խալ :

Սիւլէյման բաշա պու թրէնլէրլէ 30,000 քիչի գատար նազլ իթմիշ խալ ,
վէ սօն գաֆիլէ , Սիւլէյման բաշայը տախի համլ օլտուգու հալտէ Ֆիլիպէկէ
էլմէք իւզրէ Յունվար Յտէ Թրնօվատան կէչմիշ խալ : Պատէհու Օսմանլը պաշ
գամանտանը , Ֆիլիպէտէն պիր թէլէկրաֆ չէքէրէք , նէ գատար վազօն վար ի-
ւէ , օրտուլու Ֆիլիպէտէն Էտիրնէկէ նազլ իթմէք իւզրէ , տէրագապ իրսալ
թմէսինի խաթթը մէգքիւր միւտիրնէ էմր իթմիշտի : Լաքին պու թալէպ իճ-
ու օլունամաթը , զիրա Թրնօվա քէօյիւ սթաթինու իքի կիւն սօնրա Յունվար
Յտէ Բուսարըն էլինէ կէչտի : Իշթէ պունտան անլաշըրեօք քի Սիւլէյման բա-
շա նիչիւն Յունվար 15տէքի մուհարէպէյի գապուլ իթմէտի , վէ Յունվար 16
է 17տէ պէօյիւք պիր մուհարէպէ իթմէկէ գարար վիրալի . աղ վագըթտան
խազնլարըն կէլմէսինէ պէքլէեօք խալ , ծնուն իչիւն 30 պին քիչիսինի տիւմա-
լլա Էտիրնէկէ կէօթիւրմէք ազմինտէ պուլունմագտա խալ . լաքին բիճաթ
թաթթը դաթ օլունտուգունու խապէր ալընճա , լայլաճ մուհարէպէ իթմէսի
թաթթը կէլտի , վէ պու մուհարէպէ տէ Սթանիմագա ճիհէթինտէ տաղ հօլուն-
տան բիճաթը գահգահարիսինի մուճիպ օլտու :

Ագշամ արազօն ասքէրի , քէօքրիւնիւն թամիրինի իքմալ իթմիշ օլմաղլա
քէօքրիւնճիւ պէօյիւք պէկիրլէրիլէ պէրապէր Մէրիճին սաղ գընըսնա կէչտի
Հարմանլը ճիհէթիլէ Ֆիլիպէ հօլու իւզէրինտէ իլէրու գարաղօլարը վազ
թալի : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ բիճաթ իթմէքտէ օլան Օսմանլը թապուրունու
թապիպ իթմէտի , զիրա արթըգ վագըթ կէչմիշտի . քէնտի պաշընճա մագսէ-
քէօքրիւյիւ էլէ կէչիրմէքտի վէ պունա մուվաֆֆադ օլտու . չիմտի շայէտ
թէլէ պիր հիւճում վուգու պուլուր խտ , միւտաֆաատա պուլունապիլմէք ի-
ւն պիլ ճիւմէ թէտապիրի լաղըմէյի իթթիխադ իլլէտի . զիրա բէք տէ մէմու-
լունուր շէյ տէյիլ խալ քի , Թիւրքլէր էօյլէ պիր մուհիմ մէվլէյի կէնիտէն է-
լէ կէչիրմէք իչիւն պիր թէճրիւպէ իթմէքսիղին գօլայճա պրագըպ կիթսինլէր .
պէթթտէ անլամըշլարթը քի , Թրնօվա Բուսարըն էլինէ կէչինճէ արթըգ պուն-
արըն Էտիրնէ իւզէրինէ Էլուրլամէլէրինէ հիչ պիր մանիա հօդ խալ , վէ պու
սուրէթլէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունու բիճաթ հօլու քէսիլմէքտէ վէ Տէր-
աատէթլէ հիչ պիր մուխապէրէ թարիղի գալմամագտա խալ . Խալմնա , Գօ-
թէլ , Գարնապաթ վէ սայիրէ արասընտա տէմիր հօլ ամէտլիլտ խտմէգ խալ ,
պու միվլիլէրտէ պուլունան Թիւրք ասքէրլէրի գըշըն էն Ֆէնա վագթինտէ
թէլէրտէն չէքիլմէյէ մէճպուր օլմագտա խալ . Ալէ ֆագաթ խէվֆ ու տէհէթ
ամանլըրը պիւթիւն պիւթիւն ինթիա խուպ , պունլար հիչ պիր թէճրիւպէ

վէ թէշէպպիւստէ պուլունմատըլար , վէ Թրնօվա սթասիօնունտա կիճէ քէմալը խթիրահաթըլա կէշիրտիքէրինտէն , Բուսըր թաաճիւպտէ դալտըլար :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ թօրու թօրու իքի նէֆէր թէլէֆաթ վրէրէք , պէօլէ պիրէ էնէմփիսէթի սէմէրէսէ նայիլ օլտու . Էանի քէօրրիւյիւ հանկընտան դուրմարըպ էլէ կէշիրտի վէ տէմիր հօլ սթասիօնունտա դապթ իթտի , վէ ալթը թօր վէ պիր խայլի սըղըր վէ միւսթէլիֆ էրզադ ալտը :

Ճէնէրալ Սթօպէլէֆ պու մուվաֆֆադիյէթը ադիմէյի խապէր ալընճա Էսկի-Չադրատան պիր բիյատէ թապուրու իրսալ իթտի , քի Յունվար 26 ա թրնօվահա վասլ օլտու , վէ ադ վազըթտան սօնրա Բուս օրտուսունուն ալիճէլէ վէ բիշտարըլար պու նօղթա իւզէրինէ թօրլանըպ մէրքէզլէնտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու սըրատա սիվարիսինի իլէրիյէ եիւրիւմէքտէ տէ վամ խտէօր խտի : Քէնտի ասքէրինին աղըղընը պէհան իթմէք խթէմէտիլինտէն , միւսթին օլտուղու մէրթէպէ կիւնաիւզ կէօղիւյէ իճրայի սմէլիաթտան սազընմադա դարար վիրտի : Պինաէն ալէյհ կիճէ ուֆադ միւֆրէզէլէր սէվլ իտուպ , պունլարըն մէմուրիյէթի միւսթին օլտուղու մէրթէպէ ուզադա կիթմէք վէ վազթիւնտէ կէրի չէքիւմէք խտի , զիրա պունլարըն մազսէտի մէմլէքէթին ի չէրիլէրինէ կիթմէքտէն վէ օրատա դօրպու պրազմադտան իպարլթ խտի :

Պու միւֆրէզէլէրտէն պիրի , Հարմանը իլէ Էտիրնէ արասընտաքի թէլէկըաֆ թէլլէրինի քէսմէք , վէ տէմիր հօլ սթասիօնունը դապթ իթմէք իյին Հարմանը իւզէրինէ տօղրու սէվլ օլունտու : Մէքքիւր միւֆրէզէ ազչամ սաաթ 40 տա հաւաքէթ խտուպ , ձասքէօյ իլէ Հարմանը արասընտաքի չօսէ եօլունու քէշֆ իլտի , Մէրիճ իւզէրինէ աթըլմըչ քէմէրլի քէօրրիւյէ տօղրու կիթտի վէ դարիյէ մէքքիւրէ դարչըսընա վասլ օլտու : Միւֆրէզէին դօմանտանը պին պաչը 2 ուղոյ , էվլէլէրի կիւն Թրնօվատան չէքիլէն բիտտէ Սամանը միւֆրէզէինին մա հաֆադասը ալթընտա պիր խայլի արապալար թօրլանմըչ օլտուղունու վէ 3000 սիւաչը ֆիրարի պուլունտուղունու կէօրէրէք , չօսէտէն տէմիր եօլուն պիլ դազըլմըչ մէվլիինէ էնտի , պիր ադ տահա էօթէտէ պուլունտան պիր տէմիր հօլ քէօրրիւսիւնտէն կէշտի , սթասիօնու դապթ իթտի , վէ պէօլէճէ մէմուրիյէթին իքմալ խտէրէք , Ճէնէրալ Սթրուգօֆա խապէր կէօնտլտի :

Մէքքիւր Բուս միւֆրէզէսի Թրնօվահա ալտէթ իթմէք իւզրէ իքէն , պիլէվ կէօրէրէք , արգասընտա տէմիր հօլ քէօրրիւսիւնին աթէլէ վիրիլտիլինանդատը : Պու հալտէ տօղրունա Թրնօվահա ինէճէք հօլու քէսիլմիշտի , վէ ալթըր դարիյէի մէքքիւրէյէ տօղրու էնիպ դուվէի ճէպրիյէ իլէ սալիֆ իւլղէլէ քէմէրլի քէօրրիւտէն կէշմէքտէն պաչադա պիր Հարէսի հօղ խտի : Պինապէրլին մուամիլէյհ պին պաչը պէօլիւյիւնիւ ալըպ քէօլէ տօղրու էնտի , հիչ պիր մա նիայէ օղրամագսըղըն սօղազլարընտան կէշտի վէ քէօրրիւյէ վասլ օլտու : Էսքիւն քէօրրիւսիւն պիրիսինտէ պիր չօղ արապա վէ սըղըր եղըլմըչ օլտուղունտան , պիր նէվի մէթէրիս կիպի օլմուչ օլմադլա , Թիւրքլէր , պու մէթէրիսի արգասընտան Բուս արալօնլարը իւզէրինէ չէտիտ պիր աթէլէ իթմէյէ պաչլատըլար :

Պին պաչը 2 ուղոյ , պէօլիւյիւնին տէօրթ ըայըն իւչ բայընը պէկիլլէրինտէն էնտիրտի վէ քէօրրիւսին էն հաղընընտա պուլունտան խանէլէրտէ սիլէրլէնտի : Շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէլինէ պաչլանըլըպ Բուսարըն իքի մալթուլը , սէքիլ մէճրուհու օլտու վէ պէշ պէկիրի էօլտիւ : Պու պէօլիւյին հա

խայլի ֆէնալաչոյ, հալթիա պու հայտէն մալիւմաթ վիրմէք իչին ալայընա
պիր խապէր պիլէ կէօնտէրէմէղտի: Յագաթ հէլէ քի դատէր եարտըմ խոուպ
պու պուհրանտան գուրթուլտու: շէօյլէ քի ճէնէրալ Սթրուգօֆա պէօլիւկին
իճրա իթտիյի սէֆէրտէն մալիւմաթ իթա իթմէք իւզրէ էվլէճէ իրաալ օլունան
պիր պայրադտար, եօլտա թիւֆէնք սէսի իշիտուպ պէօլիւք պիր եանիլըն տիւ-
մանը կէօրլէք, շայանը էսէֆ պիր վագաա ճէրեան իլտիյինի անլատը: Հայ-
վանը բէք հրզլը եիւրիւտիւլինտէն կիճէ եարըսը Թրնօլանա միւվասէլէթ ի-
տուպ, զաննլաթընը ճէնէրալ Սթրուգօֆա արզ ու պէհան իթտի: Մումայի-
լէյ ճէնէրալ տէրադապ գայիմադամ Ալէքսէվի պիր պէօլիւք սիվարի իլէ իր-
աալ խոուպ, էմր վիրտի քի: հէր նաարլ օլուր իսէ օլունա քէօյտէ պուլունան
պիլճիւմլէ էհալի վէ սայիրէյի քէօյտէն տիշարընա օլրաթմըն վէ էթրաֆա պիր
սէհէլէթ սաչսըն:

Պու սրրատա Սէրմէր բաշա իլէ Նամըգ բաշա, թրէնը մալսպուպա կիճէ
սաաթ ալաֆրանկա պիրտէ Հարմանլընա միւվասէլէթ խոուպ, իլէրուտէ հիւ-
քեայլէ օլունաճաղը վէհլէ, պաշ դօմանտան Կրան տիւք Նիգօլատան մլթա-
րէքէ թալէպ իթմէք իւզրէ Գըղանլըգա կիթմէքտէ իտիլէր: Քլօրրիւ եանմադ-
տա օլուուզու իչին միւշարիլէյհիւմա բաշալար սթաաիօնտա տուրտուլար: Թիւ-
ֆէնք սէսինի ալարագ վէ քէօյլին իշինտէ պիր մուհարէպէ օլուուզունու իչի-
տէրէք, բաշալար մէղքիւր միւֆրէղէնին դօմանտանըն պուլտուրմագ վէ Թիւրք-
լէրին աթէշլինի քէստիրմէնէ թէվաստութ իթմէք իւզրէ պիր սըր քեսթիպի իր-
աալ իթտիլէր: Պին պաշը Չուլգօլ, բաշալարըն թէքլիֆի իլթիֆաթ քեսարանէ-
լէրինտէն թէշէքքիւր իթտիլինի, Ֆադաթ պէօյլէ ֆէվգէլատէ պիր մատտէ
ճագղընտա քէնտի ամիրլէրինտէն հիշ պիր թալիմաթ ալմամըշ օլմաղլա գա-
պուլ իտէմէտիլինի, վէ մուհարէպէյէ քէնտիսի սէպէպիլէթ վիրմիշ օլմատըղըն-
տան, գուվլլ թի ելթտիլի դատար, պունտան պիր հիւանիւ նէթիճէ հուսուլէ
կէթիրմէյէ չալըշաճաղընը բաշալարա պիլտիրմէսինի, մումալլէյ սըր քեսթիւ-
պէ քէմար դուրուրա իճրա իթտի:

Պիրինճի տրակօն պէօլիւյիւ կիճէ սաաթ իքիլէ տօղրու մէյտանը հարպա
կլտիլինտէ, միւշարիլէյհիւմա բաշալար հիշուգ սթաաիօնտա իտիլէր: Պու պէօ-
լիւք, քէմէրլի քէօրրիւլիւ միւտաֆաա իթմէքտէ օլան Թիւրքլէրին իւզէրինէ
եըլտըրըմ կիպի հիւճուլ իտէրէք, պէկիլլէրիլլէ չիյնլիպ գըրըճ սալլատը: Չուլ-
գօլլըն տրակօնլարը, Թիւրքլէրին տէհէլէթ վէ դօրդու նիտալարընա գարըշմըշ
օլան բէֆիլլէրինին «հուրրա» պաղըշլարընը Մէրիճին էօթէքի եադասընտան
իշիտէրէք, սիւնկիւ իլէ քէօրրիւնիւն իւզէրինէ հիւճուլ խոուպ, Թիւրքլէրին
պէօլիւք գաֆիլլէսինի վէ գաֆիլլէսին մայէթլինտէ օլան ասքէրի տարմաաղըն
իթտիլէր:

Նիճէնին գարանլըղընտա իճրա օլունան պու տէհէլէթի մուգաթէլէնին
հիքեսայէսի բէամլ պիր բարօրթօտա միւնտէրիճ օլմաղլա, պէր վէհհի աթի նաղլ
իտէրիգ:

«Պու մուգաթէլէտէն գուրթուլան ճիւղի պիր ասքէր, չիլ եալըուսու կի-
պի տաղըլըպ ֆիրար իթտի: Քէօյլին Պուլկարլարը տալի Թիւրքլէրին իւզէրիւ-
նէ հիւճուլ իթմիշ օլուուզլարընտան, բէք ազ տաաթ գուրթուլապիլտի: Գա-
րանլըղտա տրակօնլար էրքէյի գատընը բէք տէ էյի սէչէմէղլէր իտի իսէ տէ,
միւմըին օլուուզու դատար սագղընըրլար իտի, անճագ հէր հանկը գատըն սիւա-

հա սարբըլս շիտտէթլէ միւտաֆաա իթմէքտէ իտի իտէ օնա դըյտըլար . զիրա շու ինքեար օլուսմադ քի , Թիւրք դատընլարընտան էքսէրիսի էյի գալկա իտէրէր , վէ թիւֆէնքլէ պուչաղը բէք ալա գուլլանըլար :

Ձերթէսի կիւնիւ Սէրվէր վէ Նամըզ բաշալար քէօքրիւնիւն եանմապընտան տօլալը արապա իլէ Թրնօվա դարիյէսինէ կիթմէյէ մէճպուր օլարագ , մէղքիւր կիճէ մուհարէպէսինին էսէրինի բէյ իւլ այն կէօքտիւլէր , վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ տախի պու մուդաթէլէնին սէպէպինի միւշարիլէյհիւմայէ իյզաճ ու թաւրիֆ իթմէյէ մէճպուր օլտու : Պու մուհարէպէսէ Թիւրքլէր սէպէպիյէթ վիրիպ պաշալմըլար իտի , զիրա պին պաշը Զուլղօվը պիր տուդաղա տիւշիւրմէք իսթ էտիքլէրինաէն , քէօքրիւնին իւղէրինէ կէլինճէ իւսթիւնէ աթէշ իթմիշլէր տիր : պինասպէրին պիղ (Բուսլար) պու բուսուռնուն նէթիճէսինէ մէսուլ տէյիլ իտ'ք : զիրա դալկա իտէն եալընըդ ասաքիրի Օսմանիյէ օլմալպ , էճալիյի մահալլիյէ տախի սիւահլանմըշ իտի Սիւլէյման բաշանըն բիճաթընը քէսմէք իշիւն մէղքիւր քէօքրիւ պիղէ լաղըմ իտի , վէ մատամ քի սիւահլանմըշ էճալիսի տէ ասքէր իլէ պէրապէր շիտտէթլէ միւտաֆաա իթմէքտէ իտի , էլպէթթէ պիղ տէ սիւահա սարըլաճագտըզ , վէ Թիւրքլէրին վիրտիյի քիւլլիյէթլի թէլէֆաթտան անդաշըլընօր իտի քի , նէ տէրէճէ պիր մէյուսիյէթլէ հարալ իթմիշլէր իտի : Սէրվէր բաշա մէղքիւր հարալ մէյաանընը կէօքէրէք կէօղլէրի տօլմուշ իտի , վէ պու մաղուպիյէթլին իւղէրինէ միւթարէքէյի տահա զիտտէ շիտտէթլէ թալէպ իթմէյէ դարար վիրմէքտէ իտի :

« Պունա ճէվապէն ճէնէրալ Սթրուգօֆ շէօյէ սէօյէտի :

« Կրան տիւք Նիդօլա հաղրէթլէրի միւթարէքէսէ բաղը օլմահաճագ տըր , լաքին միւսալէհայէ միւվաֆաղաթ իտէճէք տիր . օ տա անճագ քէնտի իսթէտիյի միւտալէհա օլաճագ տըր . պօշ եէրէ կիտէեօքսուռնուզ , միւթարէքէ դապուլ իթտիրէմէյէճէքսինիլ :

Թրնօվա քէօյիւնէ կիթմէք իւղրէ միւշարիլէյհիւմա բաշալարըն Հարմանըլը սթասիօնուռնտան հարէքէթ իթտիքլէրի էսնատէ , հարպճա էհէմիյէթի օլան մէղքիւր Թրնօվա դարիյէսինի իշալ իթմէք իւղրէ վէ պու սուրէթլէ Սիւլէյման բաշանըն արդալարընը թութմագ իշիւն ճէնէրալ Սգօպէլէֆ ալէլ աճէլէր իտտէ վէ թօրճուտան միւրէթթէպ պիր միւֆրէղէ իրսալ իթմէքտէ իտի , զիւրա մի շարիլէյհի Սիւլէյման բաշանըն նէ օլտուզու հէնուզ մալիւմ տէյիլ իտի : Պու միւֆրէղէտէ Մօսկուա տրակօն ալալընըն պաղիյէսինտէն մաատա , վլաա սըմիր բիտտէ ալալը , օն պիրինճի ալճը լիվաթը , պիր հաֆրիյէ պէօլիւյիւ , 4 թօք վէ պիր պէօլիւք Տօն գազաղը ասքէրի վար իտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ եօլտա բաշալարա թէսատիւֆ իտէրէք , միւշարիլէյհիւմայը քէմալը իլթիֆաթլա դապուլ իթտի վէ եարըմ սաաթ գօնուշաու , բաշալար Յունվար Գտա Շիպղա վէ Շէնօլօտա վուգու պուլան մուհարէպէտէ , Սսման բաշանըն թէսլիմ վէ անվալի իւղէրինէ միւշարիլէյհի ճէնէրալ չօք շէյլէր սօրտուլար . քէզալիք Յունվար 16տան պէրու եանի Սթրուգօֆուն թէլէկրաֆ իսթթիւրընը դաթ իթտիյինաէն պէրու Սթանալօտա Սիւլէյման բաշա հաղընտա հիշ պիր մալիւմաթ ալընամաղընտան , բաշաի միւշարիլէյհի հաղընտա տախի միւշարիլէյհի ճէնէրալ Սթրուգօֆա ուղուն ուղաալիյէ սիւվալլէրտէ պուլունտուլար :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ միւթին օլտուզու մէրթէպէ բաշալարըն մէրաղընը

տէր իթմէէնէ չալըշար, վէ օ էսնատէ միւսմասէլէթ իտէն միւֆրէզէնին, շօ-
սէնին քէնարընտա մուղիզա իլէ սաֆայէսթէի սէլամ տուրմասընը էմր իթտի.
բաշալար իսէ պու իլթիֆաթը ասքէրլյէյի վէ պիր Բուս միւֆրէզէսինին թօք
իլէ պէրապէր Հարմանըտա պուլունմասընը ումհետըլար իտի: Պաշ գօման-
տան Կրան տիւքին գալասը, Սթրուգօֆա իթէճէմանըլ իթմէքտէ օլուպ, սօն-
րա տա նազլ իթտի քի, միւշարիլէյիլմա բաշալար ասքէրին էօնիւնտէն կէշ-
տիլէրլինտէ, Սէրվէր բաշանըն թէրճէմանը մէզքիւր միւֆրէզէնին սահիհէն
Բուս օրտուսունուն քիշտարը օլուպ օլմասըղընը բաշանա սիվալ իթմիշ օլմաղ-
լա, բաշա մէրգունուն գուլաղընտան աշաղա ճէվլէթ, քլմ ումարտը քի» տէ-
նու ճէվապ վիրմիշ տիր:

Պիլճիւմլէ տէմիր Եօլ մէմուրլարը վէ միւտիրի, բաշալարլա պէրապէր
Հարմանընա կէլմիշ օլուպ, մէրգում միւտիր թրէնին Ետիրնէնէ ալտէթ իթ-
մէսինէ միւսատա տէ օլունմասընը թալէպ իթտիլինտէ, ճէնէրալ Սթրուգօֆ պը-
րադմատը, զիրա սու մէմուրլար Բուս միւֆրէզէսինին զայիֆլիլինի կէօրմիշ
օլուգըլարընտան, պունու խապէր վիրէճէքլէրլինտէ չիւրհէ Եօգ իտի: պուն-
տան մատաա լօգօմօթիֆլյէ պէրապէր պիր թրէն քիմնա կիպլի օլուպ, Բուս-
լարա պէօյիւք խըստէթլէր իտէպիլիրտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ բաշալարտան միւֆարազաթ իտիրէք Հարմանընըն
էօնիւնտէ Ֆիլիպէ իլէ Ետիրնէ արասընտաքի շօսէնին արսէյլինտէ Եէրլէշտի,
վէ ճէնէրալ Սգօպլէֆին էմրի մուճիպինճէ իսթիճքնամ իչիւն խննտէքլէր գա-
ղըմաղա պաշլատը, վէ ֆազաթ սաղ ճիհէթէ տօղրու Հասքէօյ Եօլունա տա
Բէշշաֆլար չըզարմաղտան կէրի տուրմատը: Կիրուհ կիրուհ Սամանը մէհաճիր-
լի Ֆիլիպէ Եօլունտան կիթմէքտէ օլուպ, պունլարը պինլէրճէ սիլահըն էհա-
թտէն մատաա նիզամ ասքէրի տէ մուհաֆաղա իթմէքտէ իտի: Բուսլարըն մէվ-
լիսի բէք էյի իտի: Հէր նէ գատար չիտտէթլի պիր սօուգ հիւքմիւնի իճրա
իթմէքտէ իսէ տէ, Վլատմիր ալայը հիշ չէքինմէհէրէք խննտէքլէր գաղըմաղա
պաշլատը: Սօուգտան Եէրլէր թաշ քէսիլմիշ օլուգընտան հաֆիրլաթ բէք
Բօլայ իճրա օլունմամաղտա իտի իսէ տէ, նիհայէթ Եէրլիճէ պիր ուզուն մէ-
հաֆէ գաղըլըպ կիճէնին նըսֆընտա հաղըր պուլունմաղտա իտի: Ճէնէրալ
Սթրուգօֆ սօլ ճիհէթլինէ պիր ասքէր գօրոտըն վաղ իտիրէք, քէօյիւն կիրէճէք
Եօլուն իւզէրլինէ պիր օրտու գուրուպ կիճէլէտի: Հասքէօյ ճիհէթլինէ տօղրու
սէվզ օլունան բօսթա գարաղօլլարը կիճէ թիւֆլնք աթէշի իճրա իթտիլէրլին-
տէն, Միւսլիման մէհաճիրլէր Հարմանընըն իշալ օլունտուղունու վէ քէնտի-
լէրլինին շօսէ թարիդլյէ բիճաթ Եօլլարը գաբանտըղընը ֆարզ իթտիլէր:

Պու սըրատա ումում օրտուկեհատան խապէր կէլտի քի, Սիւլէյման բա-
շա օրտուսունուն պիր գըսմը Հասքէօյ իւզէրլինէ տօղրու չէքլիմէքտէ տիր:
Պու խապէր ալընըր ալընմաղ Սգօպլէֆին ասքէրլինին պիր գըսմը հարէքէթ
իւզրէ պուլունուպ, Ուկլուշ ալայը, պէրապէրլինտէ տէ իքի թօք պուլունտու-
ղու հալտէ, Հասքէօյէ տօղրու Եօլա չըզտը, վէ ֆազաթ մէմուլ իթտիլի վէշ
իլէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն պիր գըսմնա թէսատիւֆ իտէճէք Եէրտէ,
պունլար Գօտա ճէնէրալ Կուրգօ օրտուսունուն էօնիւնտէն գաղմաղտա օլան
Մէրիճ վատիսի քէօյլէրլինտէն պիր խայլի էհալիյէ բասթ կէլտի: Պու ալայըն
գօմանտանը միւրալայ Բանիուլթին էհալիի մէզքիւրէնէ բէֆազաթ իտէն ալթը
Բապուր գատար Սամանը ասքէրլինի տարմատաղըն իտիրէք, Եիրմի պինտէն

զիատէ արասպատան իպարէթ օլան պու պէօլիւք դաֆիլէյի դապլթ իթտի : Ի պու Բուս վէ Օսմանլը մուհարէպէսինին խիթամինտա իճրա օլունան վէ շիմնէյէ գատար իշիտիլմէնէն զուլմ ու զընագըզլարա մախսուս եազըլանագ պիր ֆաաըլտա պու դաֆիլէ վազաասը տախի զիքը օլունանագ տըր . զիրա մուհարէպէսի մէզքիւրէնին էն զիատէ շայանը հիւզն ու քէտէր օլան վազաալարտան պիրի տէ պու տըր : Բուս էվրագլարընտա մուհարէր օլտուզու վէ՛ն իլէ , պու դաֆիլէ , էրզագ վէ մուհիմմաթ գաֆիլէսի տէյիլտի . պու դաֆիլէ Միւսլիման լարտան միւրէթթէպ պիր դաֆիլէ իտի քի , Բուսիա թաարուդաթընտան գաշմադտա խտի . վէ պիր պէօլիւք զըսմը միրալայ Բանիուլթինին հիւճուլմ ու թասալլութուլա թէլէֆ օլտու :

Ճէնէրալ Սգօպէլէֆին քիատէ ասքէրի Հասքէօյ ճիհէթինտէ մէշղուլ իքէն սիվարիսի Ետիրնէյէ տօղրու եիւրիւմէսինտէ տէվամ իթմէքտէ խտի : Յունվար 18տէ Բէթէրսպուրիըն մըղրագտար ալայը ճէնէրալ Սգօպէլէֆին իլէրիլէմիշ օլան միւֆրէզէսինէ պիրլէշտի վէ եինէ օ կիւնիւ Մօսկուանըն տէօրտիւնճի տըրաիօն պէօլիւլի Մուսթաֆա-բաշա չէհրինի դապլթ իթտի : Պու պէօլիւք էվէ վէլքի կիւն էօյլէ պիր եօլա չըգարըլմըշար քի , կիճէ չէհրը մէզքիւրէ վարաճագտը , վէ սապահա գատար մէզքիւր պէօլիւք միւթէատտիա պայը պօզուլլար վէ Ձէրքէսլէր իլէ օղրաշտը , զիրա պունլար մէզքիւր պէօլիւլի պատիլըն իլէ դապլթ իթմէնէ մուվաֆֆագ օլմուշ օլտուզու խանիլէրտէն վէ տէմիր եօլսթասիօնուտան տիշարընա օղրաթմանա չալըշըհօրլար խտի :

Յունվար 19տա ճէնէրալ Սթրուգօֆ տօգուզ պէօլիւք սիվարի իլէ պէրապէր Հարմանլուտան Մուսթաֆա-բաշայա միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իլէլտի : Պու միւֆրէզէ հէր նէրէտէն կէշտի իտէ խէվթ ու տէհշէթի մուճիպ օլտու վէ իլէրիլէտիքճէ պու տէհշէթ տախի արթմագտա խտի : Լչալի դարմագարըշ գաշմադտա խտի , վէ պաշը պօզուզլար , Ձէրքէսլէր վէ ասքէրլէր տախի օնլարտան էվլէլ տաղըլըպ ֆիրար իթմէքտէ խտիլէր : Մահալլի Օսմանլը հիւքիւմէթլէրէ գօնագլարընը թէրք խուպ , պազը էպնիլէլէրէ աթէշ վիրմէքտէ վէ էվրագլարընը ալըպ Ետիրնէնէ սափուլմագտա խտիլէր :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ Մուսթաֆա-բաշայա կիթտիլի էօնատէ , միւֆրէզէնի եօլունա տէվամ իթտիրէրէք , պիր աղ տուրտու արգասընտան կէլէն եիւք հայվանլարընը պէքլէտի : Պու սըրատա Մէրիճին էօթէ եազապընտա էլլի նէֆէր Ձէրքէս զուհուր իտուպ , պունլար ճէնէրալ Սթրուգօֆը եալընը օն իքի քիլնի մայէթիլլէ կէօրէրէք , իւղէրինէ հիւճուլմ իթմէք իչիւն սուլա աթըլտըլար , վէ եիւղէրէք պէրիքի զընընա կէչմէք իսթէտիլէր : Ճէնէրալըն մայէթ տաքէրի ուֆագ պիր թէրէ իւղէրինտէ մէվգի թութարագ , րէվօլլէր վէ թիւֆէնքլէրինի հազըրլասը քի տիւչման պէրիքի եագահա չըզընճա իւղէրինէ աթէշ իթսին : Եկէր պու թէրթիպ իճրա օլունմագտա խտի , չիւքհէսիլ եիւք հայվանլարը Ձէրքէսլէրին էլլնէ կէչճէքտի վէ մէզքիւր հայվանլարլա պուլունան սիլահօրը չափուշ վէ գլափուզ նէֆէրլէրինի գաթլ իտէճէքլէրտի : Ձէրքէսլէր Բուսլարըն միւտաֆաայէ հաղըր օլտուզլարընը կէօրիւնճէ , նէհրին եարը եօլունտան կէրի տէօնտիւլէր վէ իչլէրինտէն իքի քիչի պէկիրլէրիլլէ պէրապէր պօզուլտուլար : Պու Ձէրքէսլէր դարշըքի եագայա կէշտիլէրի կիպի սիւրաթլէ գաշըպ ուղագտա դայպ օլտուլար : Մուսթաֆաբէն ալընան մալիւմաթլէ կէօրէ , պու Ձէրքէսլէր Գէրիմ բաշանըն Իսլիմիատան կէթ իրտիլի գօլա մէնսուպ իմնէլէր :

սուս գարշըլամանա կէտիքլէրինի պէհան իթտիքտէն սօնրա, չէհր պաշը պո-
զուզլար թէրաֆընտան խարապ ու հաղմա խոիլմէք իւզրէ պուլունտուզու-
տան, մէզքիւր միւֆրէզէնին չէհրի խարապլիյէթտէն գուրթարաֆ իչիւն կի-
լիպ պիր տաթ չվիլէ իշղալ իթմէսինի մէրգոււ մուրախնասլար բիճա իթտի-
լէր: Պու մուրախնասլարն բիվայէթինէ կէօրէ, Բուսլար պիւթիւն մէմլէք
թի գօրգու իչինտէ պրագմըշլար խոի, վէ պու գօրգու բէշ տէր բէշ արթմաշ
տա խոի: Հարմանըտան վէ Մուսթաֆա-բաշատան Խտիրնէնէ դաշան Օսման
հիւքիւմէթ մէմուրլարը օ դատար վէլվէլէյէ վիրմիշլէրտի քի, Խտիրնէտէքի բի-
ֆիզլէրի տէ պիւթիւն պիւթիւնէ շաշըրլպ, աբալ թարալ թօրլանմըշ վէ դաշ-
մանա հազըրլանմըշ խոիլէր: Ինթիմալ քի օ վազթա դատար դաշմըշլար խո-
տէ: Ֆիհնագիդա իքի կիւնտէն պլրու պուսլարըն խայլիսի Խտիրնէտէն պիր չի-
միւսլիման էհալիսիյէ կիթմիշ խոի, վէ Խտիրնէնին հէվալիսի պաշը պօղուզ, Ձէ-
քէս վէ Օսմանլը օրտուսունուն Ֆիրարիլէրլիյէ տօրմըշ խոի: պուսլար դաշ-
ու դասպ իթմէք իչիւն հիւքիւմէթ մէմուրլարըն կիթմէտինէ պէքլէտիքլէր-
նի աշըդտան աշըղա Խրիսթիանլարա պէհան իթմէքտէ խոիլէր:

Ասըլ վուզուաթ չու աթիալքինտէն իգայլէթ տիր: Մէհէմէտ Ալի բա-
շա մաթլուզ օլան վազըթտա Խալիսիա աքէրլինի Խտիրնէյէ հէթիշտիրմէք միւս-
քին օլմատըղընը անլայրնճա, չէհրլն աքէրի զօմանտանը Ահմէտ Էյուպ բաշա-
էա էմր իթտի քի, 6000 աքէրլէ 60 տաէա թօրու Սթանպօլա կէօթիւրսին-
քէնտիտի տէ Գէրիմ, Հասան վէ Հաճի Հիւսէյին բաշալարըն գօլլարը էօնիւն
տօղթու կիթտի: մագսէտի չու խոի քի, առաքիրի մէրգումէնէ Գըրգ-քիլիս
հօլունու թութտուրուն վէ բայիթախթա տօղթու կիւրիւթսին:

Յունլար 17ինճի ազշամըսը Խտիրնէ վալիսի ձէմիլ բաշա, Բուսլար մէյտա-
նա չըզընճա չէհրի օնլարա թէքք իթմէք իւզրէ էմր ալմըշ օլտուզունու խա-
պէր վիրմէք իչիւն Խտիրնէնին Էրմէնի, Բոււ վէ Նահուտի բուէսսաի բուհմի-
նէլէրինի նէղտինէ ձէլպ իթտի: Պինապէրին Բուսլար միւսվասէլէթ խտիրնէնէ
դատար չէհրի խարէ վէ նէղաթլէթ իթմէք իչիւն մուսլագգաթ պիր գօմիսիօն
թէշքիլինի զէվաթը միւշարիլէյհիւմէ թալսիյէ իյլէտի: Պունտան մաստա Վա-
լիի միւշարիլէյհ մէզքիւր գօմիսիօնուն թահթը էմրինէ 500 նէֆէր աքէր վիր-
մէյի տէ վատ իթտի:

Գօմիսիօն օ կիճէ թէշքիլ օլունուպ, ազասը պիր Միւսլիման, իքի Ե-
մէնի, իքի Բոււ վէ իքի Նահուտիտէն իպարէթ խոի: Երթէսի կիւնիւ ձէմիլ
բաշա հիւքիւմէթ թէրճէմանը Վասօ էֆէնտիյի մէզքիւր գօմիսիօնա բէլիս թա-
նին իթտի, վէ գօմիսիօն տախի օ դէման իյիթի մէմուրիսէթէ պաշլատը:

Միւշարիլէյհ ձէմիլ բաշանըն չէհրին էմնիլէթ ու առաքիլնէ նէղաթլէթ իթ-
մէք իւզրէ 500 նէֆէր աքէր վիրէճէյինի պալատէ հազտըգ իտէ նէ, պու ու-
ֆազ թապուր հէր հալտէ Բուսլարըն էլինէ կէշէճէյիտէն, Մէհէմէտ Ալի
Ահմէտ Էյուպ բաշալար պու դատար աքէրլի պաթթալ իթմէյի միւնասիպ կէօր-
մէնէրէք, գօմիսիօնա անճազ 73 նէֆէր ալմը աքէրլի վիրտիլէր: Պունտան
մաստա աքէրէ գախրէ անպարլարոնը աշըպ էհալիյէ հաղմա իթտիտիլէր
միւհիմմաթը հարպիյէ պուլունան պիլճիւմէ էպնիլէրլի աթէշէ վիրտիլէր:
Թէ Բուսլարըն թօր սէսի տէյի անլատըղլարը բաթլայըշլար պուսլար ըտը:

Խտիրնէտէ պինլէրճէ Ձէքքէս վար խոի: Օսմանլը աքէրլի ալէլ աճէլէ բի-
ճաթ իթմէքտէ խոի: էհալի աքէր անպարլարոնը հաղմա իթմէքտէ, հանլը

մագտա, մէհաճիրէր աբալ թաբալ գաշտողարդնաւան, սօգաղար թղղալ
մագտա, իւշ պինտէն զիատէ արապա եղղըլը տուրմագտա խաի. նիհայէթ
մէքէթ ալթիւթ օլտուղունաւան, էլպէթտէ պունաւան պիր պէօյիւք թէհ-
նէ գուհուր խաիւր տէյու գօրղուրմագտա խաի: Յուռն իշխն սէլամէթ քէօ-
նի Բուսլարըն չապուդ կէլմէսի խաի: Պու մաղսէտէ մէպնի Յունվար 18 տէ-
ր հէյէթը մէպուսէ ինթիխապ օլունուպ, Բուսլարը տալթիթ իթմէք իւղրէ
արա տօղրու իրապ օլունուռ օլմաղլա, իշթէ պու հէյէթ խաի քի, ճէնէ-
լ Սթրուգօֆա թէսատիւֆ իթմիշտի:

Մուսաիւլէյ ճէնէրալ ինանամագ խաի քի, պիր թիւֆէնք բաթլաթմագ-
ըն 120,000 էհալխի օլան վէ տէվլէթին իքինճի բայիթաթը պուլունան
իր իշղալ իթմէք միւմքին օլուն, վէ Թիւրքլէր տէ էյի պիր թօքճուեա վէ
գալէյէ վէ էրգապ վէ միւհիմնաթը քէսիրէյէ մալիք օլտուղարը հալտէ չէհ-
մէգքիւրը պրաղսն. լաքին հէր նասըլ օլուրսա օլուն, վուգուս կէլին ահ-
լաէն տէ իսթիֆատէ իթմէկէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ դարար վիրտի: Ալայ դօ-
նաւանլարընը կանընա ճէլպ խաիւրէք պէեան իթաի քի, էլինտէ օլան միւֆ.
էնին նըսֆըյա Կաիրնէ իւղէրինէ Էիւրիւմէկէ գարար վիրմիշտի, վէ քէն-
արգալարընը մուհաֆաղա իթմէք վէ Ագօպէլէֆ իլէ մուխապէրաթընը թէէ-
լիլմէք իշխն տիկէր նըսֆընը տա Մուսթաֆա բաշատա պրաղսն:

Ստպահ սատթ ալթըտա ճէնէրալ Սթրուգօֆ հէյէթը մէպուսէյէ տէ միւֆ-
լէ իլէ պէրապէր ալարապ վէ հէյէթը մէգքիւրէյէ խուսուսի պիր մայէթ ա-
սի տէ վիրէէէք, ալէլ աճէլէ Կաիրնէյէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իթաի:
Իթին Խօլուն իւղէրինտէ քիւլլիլէթլի Պուլվարլարա թէսատիւֆ խաուպ,
Էնլար քէնտիսինի գուրթարընը կիպի գաղուլ իթմէքտէ խաի, վէ չէհրին հէ-
լիսինտէ պուլունան զըչալարտան մահգուղիլէթ նիտալարըյա տիշարը չըգ-
ղաա խաիլէր, գիրա ումում պիր միլիս ապքէրի թէչքլ իթմէք պէհանէսիլէ
պուլում Պուլվարլար օ զըչալարա գարատըլմըչլար բար: Շէհրտէն պէշ քիլօ-
թրօ մէսաֆէտէ Բուս սիվարիլէրի պիր թաղըմ իսթիհքեամաթ կէօրիւպ պու
թիհքեամաթ տա Կաիրնէ էթրաֆընտա պուլունան իսթիհքեամաթըն էնգա-
ւան խաիլէր: ճէնէրալ Սթրուգօֆ օ գատար մէսաֆէտէ միւֆրէգէսինի
բուրուրթուպ, մէպուսլարըն չէհրէ կիտէրէք Բուսլարըն կէլալինի խապէր
թալէրինի էմր իթաի: Պուլարըն խալէրինի դայա իթաի վէ խապէր վիրտի
էկէր քէնտիլէրինտէ սահիհէն պէօյլէ պիր մէպուսլուդ մէմուրիլէթի պու-
նամալըպ տա իշին իշինտէ սաթիմէլիք վար խաէ, վէ պու Բուս միւֆրէգէսի-
ն գայիֆիլիկինի դամմաղլամագա ճիւրաթ խալէրլէր խաէ, էր եա կէճ գուրչու-
տիղիլէճէքլէր տիր: Շէհալի Էքմէք վէ թուդ թաղաթ խալէրէք քէմալը էմ-
թիլէ պիլէ իսթիգպալէ կէլսին, տէտի մուսաիւլէյ ճէնէրալ մէպուսլարա,
լաճընը թէօլիմ իթսին վէ գարըչըղըլ չըգարմագտան վաղ կէչսին, Խօղսա
հրէ կէլմէմ, վէ պաշը պօղուղարըն քէյֆինէ պրաղըրըմ:»

Կաիրնէ մուրախտալարը պու թալմիլէրի իսթիսահպէն Բուսլարըն եա-
ւանան հարէքէթ իթալլէր: Շէհրին դալէ վէ թաղեալարընտա պէօյիւք սիւ-
թի հիւքմ իթմէքաթ օլուպ, պունաւան իսթիհքեամաթը մէգքիւրէտէ քիմսէ
պուլունամաղըլը անլաշըլմագտա խաի: Յիլ հաղիլա Յունվար 19 տէնու կիւնիւն
զալմընը սիլճիւմէ տասքիրի մուհաֆրգա Ահմէ Կիւսպ բաշա իլէ պէրապէր
թէնլէրէ բաքիպէն Չաթալճայա տօղրու հարէքէթ իթմիշտի: Աղ սօնրա պիր

ճասուռն կէլտի խապէր վիրտի քի, Հասան բաշանըն թանթը դօմանտաւընտա
2500 դատար Արապ աքէրի, Բէրիմ բաշանըն բիշտարը մագաւընտա Եամպօ-
լու Կօլունտան Ետիրնէնէ միւլլամէլէթ իթմէքտէ խոի, լաքին հէլէ քի, Բուս
միւլլարէգէսի ասաքիրի մէրգուլմէտէն էվլէլ Կէթիշէքէ, շէնրը մէգրիւրը դատա
ու դարէթտէն գուրթարմըշ խոի:

Եքի սաաթ սօնրա պիր խալլի էհալի, Բուսլարըն Ետիրնէնէ Կազըն օլ-
տուղլարընը խապէր ալարագ, քէմալը սուրուր վէ հուպուրլա խթիգալլէթի
նէ գօշտուլար, ձէնէրալ Սթրուգօֆ պուռու կէօրիւնճէ, ալայըն մուգիգասըն
չալարըրը վէ շէնրէ տօղրու տահա իլէրիլէտի: Պինլէրճէ քէսան մէթրուրինէ
նիտալարըլլա մուսաիլէյհի գապուլ խոուպ, աքէրինին էլլէրինի վէ տիղլէրինի
էօրմէքտէ խոիլէր:

ձէնէրալ Սթրուգօֆ քէշ տէր քէշ արթմագտա օլան գալապալըղըն իլինտէ
դայպ օլմամագ իլին, չօսէտէն էնտի վէ Կօլուն սօլ թէրաֆընտա Ետիրնէնէ
նազըր օլան պիր թէրէյէ չըգտը: Օրատա մի խթէլիֆ ճէօմաաթլար բաքաղա-
րընը գապուլ խոուպ, պուռնլար պայրագլար, խաչլար վէ մուղատտէն թա-
վիլլէրլէ քէնտիսինին խթիգալլէրինէ կէլմիլլէր խաի, Եհալիտէն պիր չօզլարը
«պիգիմ պէօյիւք խմէրաթթրուսուղ» տլյու պաղըրըպ, խիւէրաթթր Ալէքսանդր
հազրէթլէրիլէ Կրան տիւք նիգօլանըն խալինի վիրմէքտէ, վէ շէնրին պէօյիւք
պիր թէնլիքէտէն գուրթուլտուղու իլին միւշարիլէյհիւմ հազարաթընա տու-
վա իթմէքտէ խոիլէր:

ձէնէրալ Սթրուգօֆ պիր չօգ հէյէթը մէպուսէլէր գապուլ խոուպ, պուռն
լարըն իլինտէ պիր հէյէթ վար խաի քի Երէյիսի Մէճիտիյէ նիշանընը հայիգ պու-
լունտուղու հալտէ, շէնրին վալիսի օլմագ սըֆաթըլլա անաթիթարլարընը թէս-
լիմ իթտի, ձէնէրալ Սթրուգօֆ անաթիթարլարը գապուլ իթտի, լաքին պու-
ղաթա ճէվապ վիրտի քի, Բուսիա խմէրաթթրու աքէրինին պուլունտուղու
Կէրտէ Սթանպօլտան թալլին օլունան պիր վալի պուլունմասը ույամայաճաղըն
տան, արթըգ քէնտիսինի օ սըֆաթտա աաա իթմէմէլի տիր:

Պու գապուլլիյէթլէր սըրապընտա պաշը պօղուղլարլա Չէրքէսլէր արալ
թարալ շէնրտէն չըգմագտա վէ ֆագաթ աապիշ պէր քէմալ պուլունմամագ-
տա խաի: ձէնէրալ Սթրուգօֆ կիւճ հալ իլէ էհալլիի շէնրէ ավտէթ իթմէնէ
գանտըրարըպտան սօնրա, ախիրէն վուղուա կէլէճէք վուղուաթա պէքլէմէթ ի
չիւն, կիճէ պուլունտուղու թէրէնին իւղէրինտէ գալտը: Բուս մէթրօքօլլալլէ
սայիր ճէօմաաթլար բուէսասընըն հասիհօթլարը սայէսինտէ շէնրին իլինտէ ա-
ապիշ խաաէ օլունուպ, Բուս միւլլարէգէսինին նէֆէրաթ ու հայվանլարը իլին
էվաղիմաթ իրալ օլունտու:

Ագշամ Աւսթրիա գօնսօլուու Մ. Սախս պէօյիւք իւնիւֆօրմասընը լապիս
օլարագ գըրճընը տա թագըպ Բուսլարըն օրտուկեանընա կէլտի, վէ պէրապէ-
րինտէ շէնրին Օսմանլը վալիսի սըֆաթընտա պուլունտան Ֆասօ էֆինտի տալիս
պուլունմագտա խաի: Մուսաիլէյհի գօնսօլու, ձէնէրալ Սթրուգօֆա անաթիթը
քի, էկէր Ֆասօ էֆէնտիսին վալիլիլինի թանըրըպ թաաթիգ իթմէքտէ, պէօյիւք
գարըշըղըլար դահուր խտէր: Պուռուն իւղէրինէ ձէնէրալ Սթրուգօֆ ճէվապ
վիրիպ տէտի քի, իգթիղա իթտիլինտէ աապիշ ու խթիգալլէր թէէսիս ու իյա-
տէ իթմէլի տէրլօնտէ խտէր, լաքին գօնսօլու քէնտի սէլահիլէթի տալիլինտէ
օլմահան իլլէրէ միւտալիլէ իթմէմէլի տիր, ձէնէրալ պու ճէվապա իլալլէթէն

գոնաօլօսա շոճնու տախի պէհան իթտի քի, էկէր քէնտի միլլէթտալարընըն մէնաֆիլի հաղզընտա հիյնի իզթիղատէ պիր բէյ վէ նասիհաթ վիրիրսէ, օնու քէմալը մէմնուսիյէթլէ իսթիմա իտէր: Մ. Սախա ճէնէրալտան այրըլըպ, Ֆա-սօ էֆէնտի իլէ շէնրէ ասլտէթ իթտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ Նամպօլու թարիզի իւղէրինէ պիր խայլի քէշշաֆ-լար իրսալ իտուպ, զիրա օրատան հասան քաշանըն դուհուրի մէմուլ իտի: Բուս միւֆթէղէսինին օրտուկեհա՛ը սըրթընը Մէրիճէ վիրմիշ օլուպ, օրատան կէշիլմէսինտէն ասլա գօրգմաղ իտի, ճէնէրալ Սգօպէլէֆ տէ Հասքէօյտէ օլտու-դունտան, պու միւֆթէղէսին արդալարը Էտիրնէնէն Հարմանլըհա գատար է-բէյիճէ մուհաֆաղա օլունմաղտա իտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ օրտուկեհա՛ընը ալայ գօմանտանլարընա թէրք իտէ-րէք, էհալինին տապիշլինի թէմամըլլա իատէ իթմէք վէ մէարօրօլտալէ Աւսթը-րիա գօնաօլօսունուն վիղիթասընա մուգապիլ վիղիթա վիրմէք իշիւն, մայէ-թինէ պիր մրդատար տրական ասքէրի ալարադ Էտիրնէնէն կիթտի: Օ աղշամհա-վա բէք կիւղէլ իտի: Ճէնէրալըն կէշտիյինի կէօրմէք իշիւն պիւթիւն խանէլէ-րին բէնշէրէլէրինտէ տօլու սէյիրճի պուլունուպ, անճաղ սօղապլարտա աղ ա-տամ վար իտի, զիրա միւլքիյէ ասքէրի գօլլարը կէզիպ, հէր մահալլէլէրտէ ի-եատէի ասալիշ ու ինթիղամէ չալըշմագտա իտիլէր: Մա մաֆիհի պաշը պօղուգ-լարտան հէր քէս թէք գօրգմաղտա օլուպ, օ աէրէճէյէ գատար քի, ճէնէրալ Սթրուգօֆ Աւսթրիա գօնաօլօսանէսինէ եաղլաշտըգտա, գօնաօլօսուն ուշադ-լարը, մայլթ տրակօնլարընը Զէրքէս զանն իտէրէք, աղ գալտը քի թիւֆէնք վէ ըրվօլլէրլէ գապուլ իտէճէրլէր իտի: Լաքին պիր ույդունուզլուգ վուգու-պուլմատը վէ պու եաննըլըգ տա չապուգ տիւզէլտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ գօնաօլօսա վիղիթասընը վիրտիքտէն սօնրա, Սթան-պօլ իլէ օլան մուխապէրաթը քէսմէք իշիւն տէմիր եօլ սթասիօնունա կիթտի: Թէլէկրաֆ մաքինալարընը վէ 28 պէօյիւք Գրուք թօքու գապթ իթտի: Պու թօրլար Չաթալճա իսթիշքեհամաթլարընա վազ օլունմաղ իւզրէ օրահա սէվգ իտիլէճէքլէր իտի: Հէր նէ գատար ճէնէրալ ումար իտի իտէ տէ, հիշ պիր հիւ-ճուճ վուգու պուլմատը, վէ րահաթճա մէղքիւր թօրլարը քէնտի օրտուկեհա-հընա կէօնտէրտի:

Յունվար 21ինճի իրթէսի կիւնիւ Ֆրանսա, Նոկիլթէրրա, Նունան վէ Ա-ւըսթրիա գօնաօլօսլարը ճէնէրալ Սթրուգօֆա զիյարէթ իթտիլէր: Ճէնէրալ, մումաիլէշիւմին իշպու իլթիֆաթլարընտան թէշէքքիւր իտէրէք, հէր խուս-սուստա վէ խուսուսիյլէ քէնտի թէպաալարընըն մէնաֆիլինճէ մուալլնէթլէրի-նի քէնտիսինէ տիրիղ իթմէմէլէրինի բիճա իթտի: Պատէհու ճէնէրալ Սգօպէ-լէֆին պիր գաշ սաաթտան քէնտի օրտուսուլլա պէրապէր շէնրէ կիրէճէլինի խապէր վիրտի: Գօնաօլօսլար պիլ իթթիֆաղ ճէնէրալ Սթրուգօֆա բիճա իթ-տիլէր քի Էտիրնէնէն սէրիան ասքէր սէվգ օլունարադ եաղմա վէ եանկընլար-տան վէ պաշը պօղուզլարտան թաատիյաթլընտան գուրթարըլտըղը իշիւն, ճէ-նէրալ Սգօպէլէֆ վէ պաշ գօմանտան Կրան տիւք Նիգօլայա օլան թէշէքքիւր-լէրինի թէպլիղ իլլէսին: Շէհրի մուհաֆա իլլէմէք իշիւն պրաղըլան 73 նէֆէր ասքէր Էսիր իտիլմէտիլէք. եալընը սիւահալարը արընըպ Սթանպօլա իրսալ օ-լունտուլար:

Իշթէ Էտիրնէ պէօյլէ ալընտը. հիւքիւմէթ իտէ Բուսլար ալէյինտէ պու

չէհրին սօն պիր նօղթայի մուգավէմէթը շէտխէն օլանճարընը ուստեօր ի-
տի, վէ սահիհ տէ էօյլէ օլմալը իտի: Արւելյանս բաշանըն խաթալարը վէ Շիպ-
գանըն աղըլա Ֆիքրէ կէլմէզ ֆէլաքէթի սէպէպի իլէ, Էտիրնէ շէհրի մուհա-
ֆազա վէ մուտաֆաա պիլէ օլունամասը: Էկէր Խալիմանըն 25,000 քի. իտի
պիր կիւն էլվէլ հէթիշսէ իտիլը, պիւնէրճէ Պուլիարալարըն պիր չօզ ալլար չու-
լըշաղլարը իսթիհքեմաթըն աղաաընտա Թիւրքիա հէնուղ պիր աղ տահա
տանանըր իտի: Պիր կիւն կէճիքիտի վէ հէր շէյ զայաղ օլտու: Արայ վէ պէօ-
լիւք գօմանտանլարընս տիգգաթ վէ թէճրիւպէլէրի սայէսինտէ ճէնէրալ Աթրու-
գօֆ միւֆրէզէսի Քէրիմ բաշատան հէմ էփլէլ հէթիշիպ շէհրի ալար վէ հէմ տէ
ճիւղի պիր թէլէֆաթ վիրտի. սօուգ 40 տէրէճէտէ օլարադ օրտուկեմա իթ-
թիտազ օլունան թէքէտէ հէր նէ գատար կիճէ կիւնտիզ իքտմէթ իյֆա օ-
լունամադտա իտի իսէ տէ, մէզքիւր միւֆրէզէսին անճագ իքի խաթմասը օլտու:
Պիւթիւն սէֆէր ու հարէքէթի էսնաաընտա աալա նիպամու ինթիգամա խալէլ
կէլմէտի: Շիշ պիր պէկիր եօլտա պրաղըլմատը: ճէնէրալ Աթրուգօֆ պու սլապ-
տէ ումուս օրտուկեմահա շէօյլէ եազմադտա իտի. «Մէմուրիյէթիմի թէմամըյա
իյֆա իթմէք իշիւն էլլիմտէ քիֆայէթ իտէճէք գուվլէթիմ օլմատըղընա խալի-
սանէ թէէսիւֆ իտէրիմ, էկէր իսթէտիյիմ գուվլէթէ մալիք օլալըալմ, կէլէք
էսնայի հարէքէթիմտէ վէ կէրէք Էտիրնէտէ իճրա օլունան պիլճիւպէ գըեադ-
լըղլարըն էօնիւնիւ ալըրալմ: Թէքմիլ քէօյլը գատաղ օլունամէշլար վէ էհալիտի
ղէնճրիպէնտ օլարազ կէթիւրիւլմիւլէր տիր: Եալընըզ գարըլարըն ըրղլարընա
կէշիլմէյիպ, օն վէ հաթթա սէքիզ եաշընտա գըղլար պիլէ պու հալէ կիրիֆ-
թար օլարազ շէհրիտ օլմուշլար տըր:»

Բուսլար օ գատար սիւրաթլա երարիւմիւշ վէ Թիւրքլէր էսաըն ամէլիաթ-
լարընտան օ գատար երրաղլանմիւշլար իտի քի, տէմիր եօլ Հարմանը վէ Էտիր-
նէ արաաընտա պիլէ սօգուլմամըշ իտի: ճէնէրալ Սգօպէլէֆ Էտիրնէսին քէն-
աի սիվարի ասքէրի թէրաֆընտան իշղալ օլունատուղունու խապէր ալարադ,
Հորմանըտա գապթ օլունան թրէնտէն իսթիֆատէ իթտի, Աւկիլէ ալայընը օ-
րահա պիւնտիրտի վէ Յունար 24տէ Էտիրնէհէ կէօնտէրտի, Բիվալէթ օլունուր
քի, Ահմէտ Էյուսպ բաշա պիր աթուճ սիվարինին էօնիւնտէն գաշաղը իշին ար-
լանարադ, Թաարբուղլէ ալտէթ իթմէհէ հաղըրլանմադտա իքէն, Բուս քիյա-
աէսինին սիւրաթլէ միւվառէլէթ իթտիյին իշիտուպ պու թասալթուրունտան
վազ կէլտի վէ տէմիր եօլա բաքիպէն Աթմանաղլա կրթտի:

Յունար 22տէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ պիղլաթ Էտիրնէյէ վաալ օլտու, վէ
մայէթինտէ վլատմիր վէ Շույա ալալարը, օն պիրինճի ալճը թաաղուրու վէ 4
թօր վար իտի, վէ պու թօրլար տախի քէզալէք տէմիր եօլ իլէ նաղլ օլուն-
մուշ իտի: Աղ սօնրա խաասանըն իքինճի սիվարի ֆըրդաաը տա կէլտի:

ՍԳՕՊԷԼԷՅ ԳՕԼ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԿԷԼԻՊՕԼՈՒ ՎԷ ՍԹԱՆՊՕԼ ԻՒՋԷԻՐՆԷ
ՏՕԼՐՈՒ ԵԻԻՐԻԿՅԵԾԻ. — ՃԷՆԷՐԱԼ ՍԹՐՈՒԳՕՖՈՒՆ ՍԻՎԱՐԻԼԷՐԻ
ՀԱՐԷՔԷԹԼԷՐԻՆՏԷ ՏԵՎԱՍ ԻՏԷՐԼԷՐ:

Էտիրնէ ալընտըդտան սօնրա, արթըզ Բուսլար մէրամլարընա նայիլ օլմուշ-
լար իտի, վէ արթըզ մուհարէպէտէն տէ պիր շէյ պէքլէմէղլէր իտի: Արթըզ

Օսմանյը օրառւառ և օդ խախտելով, վէ սօն մուգալէնէթ նօղթալարը, պունտան պէօյլէ մուհասէրէտէ պուլունան Թունա դալէլէրի վէ Սթանպօլուն արգասընտա պուլունան Տէրգօս նիւմ ճէզիրէսի վէ Ալէիպօլու ճիհէթի խախտելով, Լաքին Բուսլարա խապէր վիրիւմիշտի քի, կերէք Սթանպօլա վէ կերէք Ալէիպօլու և պիր հիւճուս փուզու պուլուր խախտելով, Նսկիլթէրա իշին իրանը հարպ սայրւանագարը պու հալտէ իշի պունտան իլէրույէ կէօթիւրմէմէք Բուսլարըն մէնափիլէրի լուսայրնտան օլտուղու թարիֆէ հաճէթ տէյլլ տիր :

Լաքին օն պէշ կիւնտէն պերու միւղաքէրէ օլունմադտա օլան միւթարէքէ հէնուղ ինրդատ իթմէմիշ օլտուղունտան, Կրան տիւք Նիդօլա, ճէնէրալ Ագօպէլէֆէ ասքէրինի իլէրիլէմէքտէ տէվամ իթմէսի իշին էմր վիրալիմտէն, ճէնէրալ Սթրուգօֆ սիվարիլէրիլէ պէրապէր Գըրգ-քիլիսէ վէ Ալուէ-պուրկազ թարիլիլէ Սթանպօլա սօղրու սէվլ օլունտա, վէ խասաննի իքինճի սիվարի ֆըրդատ տախի պիր բիատէ դօլուշա պիրլէքտէ Տիմօթիգա վէ Ուզուն քէօրբիւ թարիլիլէ Ալէիպօլունա սօղրու չըդարըլար : Յունար 26տա մէղքիւր բիատէ գօլունուն դօմանտանը ճէնէրալ Նիթիմիլգօֆ Ետիքնէնի ճէնուպ ճիհէթինէ սօղրու 32 վէ 37 քիլօմէթրօ մէնաֆէտէ պուլունան միւղքիւր Տիմօթիգա վէ Ուզուն քէօրբիւ նամ չէհիլլէրի հիշ պիր թիւֆէնք բաթլաթմադսըղն իշղալ իթաի : Հէմ Միւսլիմանլար վէ հէմ Խրիսթիանլար Բուսլար իսթիլպալ իթաիլէր, զիրա պունար քէնաիլէրինի Չէրքէսլէրտէն գուրթարմադտա իտիլէր, վէ Բուս ասթիլմտէն օլան էքմէք վէ թուղու պու գուրթարըճըրա թադաիմ իլլէտիլէր : Ուզուն քէօրբիւտէ պիր անպար բէքսիմէթ վէ կալէթա պուլուպ Բուսլար դապթ իթաիլէր :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ Յունար 22տէ Բէթէրապուրկ մըղարդտարըրըյա Հալիպայա սօղրու հարէքէթ իթմիշտի : Պու մըղարդտարըր տայիմա էօնլէրին տէն Օսմանյը ասքէրլէրի, պաշը պօլուղլար, Չէրքէսլէր, Չէյսլէքլէր վէ սիւլաշլանմըշ քիւլլիյէթլի Միւսլիման քէօյլիլէրի գօլալտըրար, վէ էքմէրիա պունլարալ հարըըշտըրար : Պունտան մատաա հօլուն կեան սաղ վէ կեան սօլ ճիհէթինտէ էքմէրիա թիւֆէնք սէսի իշիթաիլէր : պունլար տա Պուլիար վէ Բուսլար խախտելով, ֆիրարիլէր վէ չարուճուլարալ ուֆիաղ թէֆէք մուհարէպէլէր տահա գիյատէ իթմէքտէ իտիլէր : Լաքին պու ուֆազ թէֆէք մուհարէպէլէր տահա գիյատէ խարապիլէթ ու թէլէֆաթը մուճիպ օլուպ, հաթթա պիրի պիրինէ էման պիլլ վիրմէղլէր խախտելով : Թիւրքլէր պիր խրիսթիան դարիյէսինէ սեհազ պասընճա քէօյլա ևադարըր, գարը վէ չօճուղարը պօղաղլարըր, վէլ հասըլ դաթլի տամ իտէրլէր խախտելով : Քէլալէք Խրիսթիանլար տախի հօլտան պիր ազ ուղաղ պիր Օսմանյը քէօյլա պուլունճա, ախըլ ինթիլպամ մադամընտա ալնի մուամէլէրի դատա տարանէտէ պուլունուր խախտելով : Բուս սիվարի միւֆէրէգէսինին բէք աղ նիֆէրի պուլունտուղունտան, քէնտի ասըլ մադսէտիմտէն պաշղա, ևանի Սթանպօլա սօղրու հիւրիւմէսինտէն պաշղա, կիթաիլի հօլուն հէվալիսինտէ դապթթա խըտա մէթինի տէ իճրա իտէմէդաի :

Միւսլիման օլտուղու մահալտէ Թիւրքի տէ Խրիսթիանյը տա խարապիլէթ ու թէլէֆաթէն գուրթարըրար խախտելով, Լաքին մէմէքէթլին իշէրլէրինէ կիրէմէտիլէրինտէն, Թիւրքլէր Խրիսթիանլար արատընտա մուգալէլէ տէրլէլի նիհայէյէ վարմըշ խախտելով : Մըղարդտարըր կիճէ սաղտա վէ սօլտա ևանկընլարըն ԸՆԴՂԸՄ տայրնլանմըշ օլան պիր հօլտան կիթմէքտէ իտիլէր :

Յունվարըն 23ինճի կիճէսի շափազ սէօքաիւկինտէ պունլար Հալզանա վարըպ, օրատա հիւքիւմէթ գօնաղընտա պիր օտատա պիր թաղըմ իշքէնճէ ալաթլարը պուլտուլար: Պու օտա է-հէ-հէ մաշքէմէսի մազամընտա իմիշ: Պու իշքէնճէխանէնին մաղպաթաթը հարըըպ, պաղը ալէթէրլէ պէրապէր պաշ գօմանտան կրան տիւքէ իրսալ օլունտու: Պու սըրատա ճէնէրալ Սթրուգօֆ պիր խայլի Պուլարլարըն սէպլիլնի թախլիյէ իթտի, զիրա պունլար միլիա առքէրինէ խոխալ օլունմազ իւղրէ Հալզանա կէթիլիլմիշ օլուպ, հալ պու քի սու սուղ եէմէքսիզ գօնաղա վէ գօնաղըն եէր ալթլարընա դաքաթըմըշլար խոխ:

Յունվարըն 23ինճի կիճէսի Բուս մըղըրադտարլարը Պապաի Սթիզ նամ քիւս չիւք շէհրի իշղալ խոուպ, եիւրիւտիւքլէրի պիւթիւն եօլ Թիւրք վէ Խրիսթի-հան նաշէլէրի վէ հայվան լէշէրիյէ դաքանմըշ խոխ: Շէհրը մէղքիւրտէ խրիսթիան էվէրի հանըպ պիթմէք իւղրէ օլուպ, մըղըրադտարլար միւլասէլէթ իթտիլինտէ, պաշը պօղուղլար հէնուզ իճրայի իթթափաթ վէ թասատլյաթ իթմէքտէ խոխէր: Լաքին պու խապիւլէր ճէզալէրինի Հապուզ պուլուպ, իճրաի դուլմ իթտիլէրի եէրտէ գըլըճտան կէշիլիլալէր: Պու պաշը պօղուղլարըն իթտիլի գուրպանլար իշինտէ պիր սէ բաքազ պուլունուպ, մէրդուս բաքազ Խըրիսթիան գըղլարընըն նէրէտէ սաղլը օլուղլարընը խապէր վիրմէտիլի իշիւն դաթլ օլունմուշ խոխ: Պու պապտէ Մ. Գրէթօֆքի պիթէրափանէ օլարագ շէօլէ պիր ֆըզրա եազմըշ տըր: «Պու գատար ֆէնայըղլարտա մէրագ խոխէ-ճէք շու վար տըր քի, Թիւրքլէր հէր նէ գատար ֆէլաքէթլէրէ կիրիֆթար օլմուշ, վէ պու գաթալ վէ հարիգլէրլէ պէքան իթտիլէրի մէյուսիլէթտէ պուլունմուշ խոխ խալէր տէ, պիր տագիզա պիլէ քէնտի գընաղըղլարընը էլտէ պրագմատըլար, վէ ալէնի սուրէթտէ վէ պիլա խշվթ ու բէրվա տէօրթ եանը գան վէ աթէշ իլէ միւլէմիա իթտիլէր:

Կէնճ գատընլարըն, տէլիգանը չօճուղլարըն վէ քիւսիւք գըղլարըն բըղընա կէշալիքտէն սօնրա, եաթաղան իլէ թէլէֆ իթմէքտէ խոխէր: Պու գանլը վաշիլիքտէ տահա զիյատէ պիր պարպարըզ վէ օրանսըղլըզ վար խոխ, վէ պու տէհշէթ մէնդարէսէնի կէօրէնլէր ասլա ունութմամազ պէտպաթլըղընա օլարարլար խոխ: »

Յունվար 24տէ ազշամ սաաթ օնտա իմթէրաթթօրուն եալէրի հարպլարընտան օլուպ, պիրինճի Գաշադ ալայընըն գօմանտանը պուլունան միրալայ Գուլթէնիլիգօֆ, Թիւրք Հարուլճուլարընըն էլինտէն Լիւլէ Պուրկաղընը գուրթարմազ իշիւն իքի պէօլիւք դաղազ սիլարիսի իլէ Պապայի Սթիզտէն չըզըպ, մէղքիւր Լիւլէ Պուրկազ շէհրինէ կիթմէեէ ճէնէրալ Սթրուգօֆտան էմր ալաթ, Մուժալիէյն միրալայ իքի պէօլիւքլէ ազշամ սաաթ օն պիլտէ հարէքլթ խոխէք, սապաշըն շափաղընտա Լիւլէ Պուրկաղընա միւլասէլէթ իթտի: Շէհրէ պիր խայլի դարադօլ իրսալ խոուպ, արգասընը տա պիր պէօլիւք դաղաղալ շէվիրթտի վէ գաշմագտա օլան Ձէրքէսլէրլէ պիր աղ թիւֆէնք մաւհարէպէսի իթտիլքտէն սօնրա շէհրի իշղալ իլլէտի:

Պէշինճի գաղադ պէօլիւլիւ շէհրին իշինտէն կէշիպ, միւտաֆաայէ պիր տէրէճէեէ գատար էլլէրիլլի օլան պիր մէզարիսթանտա եէրլէշտի, վէ պիրինճի գաղադ պէօլիւլիւ տախի շէհրին քէնարընտա պիր սույուն իւղէրինտէքի թէօրընիւն եանընտա թէվադգուֆ իթտի: Միրալայ Գուլթէնիլիգօֆ պու սուրէթլէ քէնտի մէմուրիլէթլինին պիր զըսմընը իյֆա իթմիշ օլմաղլա, շափազ

էօրինանէ մէքքիւր պիրինճի պէօլիւքէ եօլա չըզադ, վէ տէմիր եօլու իշղալ թմէք վէ Աթանպօլ իլէ օլան մուխապէրաթը թէլէկրաֆիյէյի գաթ իյլէմէք իւլան չըմէնտըֆիւր սթասթիօնունա տօղրու կիթաի Եօլտա պիր սիվարի գըչլա-տընը գապթ խոուպ, պու գըչլա տէօրթ նէֆէր Զէրքէս թէրաֆընտան մուհա-ֆադա օլունմադտա խաի : Գըչլանըն իշղալ օլունտօղու էսնատէ թիւֆէնք սէ-պնտէն տիւշման ույանըպ, պիր գաչ թազըմ ասքէր դուհուր իթաի, վէ գա-պըլար սթասթիօնա ետդլաչարգճա, պունլար չօղալարադ մէքքիւր գազադ պէօ-վիյիւ իւղէրինէ աթէչ իթիլէր խէ տէ, Բուսլար տիւշմանըն աթէչինէ ապա մուգապէլէ իթմէքսիլին սթասթիօնու իշղալ իթիլէր, վէ մէքքիւր ասքէրի գօլմադլա իքթիֆա խոուպ, իյլէրինտէն իքի նէֆէր էսիր թութաուլար . պու իքի Սամանլը նէֆէրլէրի պէկիլէ պինմէյէ վազըթ պուլամամըչլար խաի : Շէ-տիտ պիր աթէչ ետդմադտա իքէն, միրալայ Գութէյնիդօֆուն գազադ չափուչ-լարը թէլէկրաֆ մաքինալարընը գապթ իթիլէր, վէ գօմանտանլարընա կէօ-թիւրաիլէր . պունուռն իւղէրինէ մէրդուլմ գօմանտան կէրի տէօնմէլէրի իյլան գազազլարա էմր վիրաի : Օ վազըթա գատար էրէյինէ ուղադտա տուրմուշ օ-լան Սամանլը սիվարիլէրի գազազլարըն արգասընտան տիւշլուպ, ֆազաթ պու դայրէթ չօգ սիւրմշաի . եարըմ պէօլիւք գազադ եօլտա տուրուպ, մուսալլաթ-լար իւղէրինէ չէտիտ պիր աթէչ իթիլէրինտէն, պունլար արալ թաքալ էօթէյէ պէրլյէ գաչմայա պաչլատըլար :

Պու էսնատէ պէչինճի գազադ պէօլիւյիւ իւղէրինէ տախի քիւլլյէթիլինէ պիր թազըմ Սամանլը սիվարիլէրի հիւճուլմ իթմէքտէ խաի : Պու պէօլիւք, մէք-քիւր սիվարիլէրին աթէչինէ մուգապէլէ իթմէքտէք, մըզրադ վէ գըլըճլա ան-լէրին իւղէրինէ հիւճուլմ իթաի, վէ օն նէֆէր գատար երբէ սէրէրէք քէնտիսի պիր նէֆէր թէլէֆաթ վիրաի : Պու արապա գաֆիլէսինէ ռէֆադաթ իթմէքտէ պուլունան սիւանլը պիր չօգ Միւսիլմանլար, օ արա թազըմ թազըմ թօբլա-նըպ, մուհարէպէսին նէ սուրէթ քէսպ խալճէկինէ տիգզաթ իթմէքտէ խաիլէր, լաքին գափկանըն նէթիճէսի Սամանլըլարա էյի օլմատըղընը կէօրինանէ տաղըլ-տըլար, պունուլլա պէրապէր կինէ քէօրիւնիւն եանընտա տուրան նօզթա դարադօլլարընա տա թէչտիտաթ կէօսթէրաիլէր : Պու սուրէթլէ գազազլար Պա-պաի Աթիգ իլէ Լիւլէ-Պուրկադը արասընտա գըրդտան զիատէ էսիր թութաու-լար :

Միրալայ Գութէյնիդօֆ պու թէրաֆա տօղրու կիթմէքտէ իքէն, տէմիր եօլունուռն Բազլօ նամ սթասթիօնունա պիր պէօլիւք մըզրադտար իրսալ օլուն-տու : Պու սթասթիօն Լիւլէ-Պուրկադըլլա Պուրկադ Գուլէմա նամ մահալլէր ա-րասընտա պուլունուպ, Տիմօթիգա վէ Տէտէ-աղաճ իւղէրինտէն Ագ տէնիլէ տօղրու տէմիր եօլունուռն պիր գօլու ուղանմադտա տըր : Պու պէօլիւք 75 քի-լօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իթտիքտէն վէ մէքքիւր Բազլօ սթասթիօնունա գապթ իլէտիքտէն սօնրա, Լիւլէ-Պուրկադընըն թէմամըլլա իշղալ օլունտօղունու ի-չիտինճէ, ալայընա տօղրու ալտէթ իթաի :

Բուս սիվարիլէրինն պու իքի տէմիր եօլ գօլարընա տօղրու իճրա իթ-տիլէրի թաարուդ մուվաֆֆադ վէ մուէսսիր օլմադլա, պիւթիւն Բուս օրտու-տու իյլան պէօլիւք ֆայլտէյի մուճիպ օլտու, զիրա Բազլօ վէ Լիւլէ-Պուրկադ սթասթիօնլարը Բուսլարըն էլինէ կէչէրէք, Տիմօթիգա վէ Տէտէ-աղաճ գօլու դաթիլէն քէսիլմիշաի . Տէտէ-աղաճընտա խէ 200 գատար վալօն վէ 3 լօգօմօթիլ

պուլունուպ, պունլար վասիթասըյա Բուս օրտուսու սէրիան աքէրինի, թօ
բունու, մուհիմմաթ վէ լէվաղիմաթընը արթըդ սօն նօգթալարա գատար նազէ
իթտի :

Ումուճէն Միւսլիմանլարըն Պուլկարիսթանտան հիճրէթի հաղըն պաշա-
մըշ օլուպ, մուհարէպէնին ալարըը սուրէթլէրինէ կէօրէ, կեահ չօդ կեահանդ
օլմուշխտի : Ղալէպէ Թիւրքլէրին թէրաֆընտան կէօրիւնտիւքտէն պու հիճրէթ
տէ թաթիլ իթմիշ խտի : լաքին սօն Ֆէլաքէթլէրտէն պէրու սուրէթը ֆէվզի
լատէտէ արթմըշ խտի : ձէնէրալ Սթրուգօֆ Նիւլէ-Պուրկաղընա միւվասէլէթին
տէ օրատա պիր չօդ Թիւրք մէհաճիրլէրի, պաշը պօղուղար, Չինկեանէլէր
վէ Չէրքէպէր պուլտու : Պուլկարլարա տիւշման օլան վէ ճուարըն ինթիգամըն-
տան դօրգան պիլճիւմլէ միլլէթլէր օրատա մէվճուտ խտիլէր :

Նն աղը եիւղ սէքսէն, իքի եիւղ պին առամ վէ երիմի պին արապա վար
ըտը : Պունլարըն կէչաիքլէրի խրիսթիան չէհր վէ դասապալարընը նէ հալէ պը-
րագաղղարընը թասավուր խտէպիլմէք իչիւն, բէյ իւլ սոն կէօրմիւշ օլմալը
տըը : ձէնէրալ Սթրուգօֆուս միւֆրէղէսի, հէր վաղըթ պունլարըն իղլէրի սը-
րա կիտուպ, իճրա իթտիքլէրի հէր պիր խարապիլլէթ վէ դասալ վէ դաթալ վէ
տիւրլիւ տիւրլիւ նամուսուղլուգ էսըլլէրինի կէօրմիւշ տիւր : Անճագ չարուգ
եիւրիւեիւպ շարմանըրը իշղալ խտուպ, էթրաֆա տա դօրգու վիրաիլի իչիւն,
եալընըղ մահալը մէղքիւրու պու կիպի թէչիլքէլէրտէն գուրթարմըշ աղը, զի-
րա ճնուսն էթրաֆընտա տախի քիւլլիլլէթլի մէհաճիր պուլունուպ, պունլարըն
չօղու սիւահը խտիլէր :

Թէէսիլլի պիր սուրէթտէ տավրանմաղ լաղըմ կէլտիլնտէն, մումալէյ
ձէնէրալ Նիւլէ-Պուրկաղընա միւվասէլէթ խտէր իթմէղ, եէնիտէն իճրայի իթիւ-
սաֆաթ խտէրէք, օլ հէվալիլի տէ խարապիլլէթ վէ եաս ու մաթէմէ գօյմաղա
մէճալլէրի գալմամաղ իչիւն, օրատա պուլունան պիլճիւմլէ մուհաճիրիլին սի-
լահլարընը ալար : էվվիւ քէնտի կէճիւլ ըրղալարըյա սիլահլարընը կէթիլիպ
թէչիլմ իլլէմլէրինի նասիհաթ խտուպ, բէտտ իթտիքլէրինի կէօրիւնճէ գուլ-
վէյի ճէպիլլէր իսթիմալինէ մէճպուր օլտու : լաքին միւթէնէվ պին պէշ եիւղ
բարչա սիլահ էլէ կէչիլլէպիլտի : գուսուրուսու արապալար իչիւտէ վէ կիլլի
եէրլէրտէ սագլատըլար :

Ձապթ օլունան էսլիհանըն նըսֆը էհալիլի խրիսթիանիլլէյէ թէվզի օլու-
նուպ, նըսֆը տիլլէրի տախի չէհրին պիր ճամթիլնտէ հըֆղ օլունտու : Շիմտի
պու գատար աճ վէ միւթասարպ մուհաճիրլէրի նէ եարմալը տիւշիւնմէք լա-
ղըմ խտի : ձէնէրալ Սթրուգօֆ նէ եաբաճաղընը պիլլէմէյիպ, պու պապտէ թա-
լիմաթը տա հօդ խտի : Ս հալտէ իքի գըլըճ արասընտա կիպի պիր չէյ խտի, է-
կէր մուհաճիրլէրի եօլլարընա կիթմէյէ պրագաս խտի, Պուլկարիսթանըն գալան
գըսմըտա դասալ ու դարէթ վէ խարապիլլէթ թէչաիտաթընա կիրիֆթար օլա-
ճագալը : էկէր կէրի չէվիլլէր խտի, կիտէրքէն գուսուր պրագաղղարը խարա-
պիլլէթի, կէրի տէճաիլլէրինտէ թամամլահաճաղար խտի : էկէր Նիւլէ-Պուր-
կաղընտա ալը գօյուպ, պիր եէրէ պրագամաղսա խտի, պու գատար ինսան վէ
հալլանաթ աճլըդտան էօլլար խտի : էկէր պունլարը քէնտի Սթանպօլա գատար
սիւրիւպ կէօթիւրսէ խտի, սահիհէն օրատա օրթալըղը էյի պիր գօրգու վէ վէլ-
վէլլէյէ տիւշար խտէճէլլէր խտի, լաքին Բուս օրտուսուսու մուհաճիրլէրին կի-
տէճէյի ֆէնա եօլլարտան եիւրիւմէնէ մէճպուր խտէրէք, ճնա ֆէնա պիր խըտ-

էթ իթմիշ օլաճադար . զիրա զաթէն խաֆիֆ թօբլարն ալիւ մուճալէյճ ճէ-
 րալ իլէ Լիւլէ-Պուրկազընա կէլաթլէրի եօլտան պէօլիւք զահմէթ չէքմիշ օլ-
 ազլարընտան , պու եօլուն տատընը մէզքիւր օրաւ ալմը խաի : ճէնէրալ
 թրուգօֆ , պու միւշքիլի նասլ հալլ խտճէյինի պիլէմէկէրէք , մէրդոււմ սէ-
 ճիլէր նասըլ խաթէրլէրսէ էօյլէ հաքսընլար տէյու թէքլիֆ իթաի : Սթրուգօֆ
 թէրճէմանը իլէ պէրապէր մուհաճիրլէրին եանընա կիտէրէք , քիւմ քի քէնաթ
 թէմէքէթինէ ալտէթ իթմէք . խաթէրսէ , կիտէպիլտիյնի վէ քիմսէ մուխալիֆէթ
 թէմէկէճէյնի օնլարա պէհան իթաիրաի . հախօտ Սթանպօլա կիթմէք իթթ
 էն տէ Թէքիր տաղը իւզէրլնտէն կէտէպիլտիլաի . օրաւա հիւքիւմէթը Սէնիս
 թէրաֆընտան սէֆինէլէր կէլիւլ , գարար վիրլէն մահալլէրէ նաղլ օլունաճադ-
 ար քար :

Օամանը մուհաճիրլէրի , էքսէրիսի պիրի պիրինէ պադարագ հիճրէթ իթ-
 միշ օլմաղա , մուճալէյճ ճէնէրալն թէքլիֆինի քէմալը մէմնունիյէթլէ դա-
 ղուլ իթաիլէր , վէ հիւքիւմէթը մաթպուալէրինտէն չօդ սըղաշաւար , զիրա
 իւքիւմէթը միւշարիլէյնա քէնաթլէրինէ էօյլէ անլաթմը խաի քի , Բուսլար
 թէնաթլէրինի թէլէֆ վէ խաաթ խաճէք տիր . էկէր տէրագապ ֆիրար խաթլէր
 սէ գուրթուլապիլտիլէր . անճագ տիւշմանըն եիւրիւյիյինի կէճիքտիրմէք իլիւն
 արշըլարընա նէ չրգարսա խարապ խաուպ , դըրմալը եազմալը տըրլար տէյու
 հաշալլի հիւքիւմէթլէրի էմը ու թէնպիհ իթմիշլէր խաի : Մուհաճիրլէր տէրլէ
 տիր քի , էկէր Բուսլարըն պիղէ աննաթտըրըլաղլարը կիպի օլմաթըղարընը պիւ-
 թէ խաիք , էօյլէ մէմէքէթլէրիմիլի պրագըպ տա սէրսէրի միւսալի եօլա չըզմաղ խաիք

Յունվար 28ինճի կիւնիւ սապահլայըն ճէնէրալ Սթրուգօֆ միւֆրէզէսիյլէ
 էրապէր Լիւլէ-Պուրկազընտան հարէքէթ իթաի . պու միւֆրէզէյէ . էվլէլէթ
 իւն պիր լիվա խաաա սիվարիսի կէլիւլ պիրլէշմիշ խաի : Մուճալէյճ ճէնէրա
 ղօպլէլէֆին գօլունու վէ քէնաթ միւֆրէզէսինին արգալարընը մուհաֆաղա իթ-
 րիմէք իլիւն տէօրաիւնճիւ գաղաղ պէօլիւյիւնի Գըրգ-քիլիսէ ճիհէթինէ սէվ
 թաի . Պու թէրաֆտա Օամանը օրաուսունուս պաղը ուֆագ թէֆէք պէօլիւք
 էրի պուլունուպ , պունլար տա զաթէն չէհը , մէզքիւրտէն յէլիւլ կիթմէքտ
 ալիլէր : Պու պէօլիւք չօլ կէշմէյիւլ Գարըշթըրան դարիյէսինին պիր աղ պէ-
 իսինտէ ճէնէրալ Սթրուգօֆուն միւֆրէզէսիյլէ պիրլէշաի :

Մուճալէյճ ճէնէրալըն քիշաար ասքէրի գարիյէլ մէզքիւրէնին եաղընընա
 լիլի կէլմէղ , իւշ եիւղ նէֆէր գաաար Օամանը քիատէ ասքէրի օրաաան չը-
 ղուլ , պիր թիւֆէնք քաթլաթմադսըղըն ճէնուպա տօղրու չէքիլտիլէր : Սթրու-
 գօֆ տահա զլատէ էմին օլմաղ վէ կիտէճէյի եօլու էյիճէ քէշֆ իթմէք իլիւն
 օրըլայա տօղրու պէօլիւճէք պիր սէյնար գարաղօլու իրաալ իթաի : Պու գա-
 աղօլ պէօլիւք գուվլէթլէրէ թէսաաիւֆ խաթէք կէրիյէ տէօնտիւ : Սապա
 ղաուգտա մուճալէյճ կէնճ ճէնէրալ պիրինճի մըզըաղտար պէօլիւյիւնի օ թէ
 աֆա տօղրու սէվգ իթաի :

Պու պէօլիւք , միւլաղիմի սանի քրէնա Տօնաուգօֆ Գօրսագօֆըն թահթ
 ղօմանտաընտա պուլունտուղու հալտէ , մէմուրիյէթի չու խաի քի , հէվալլի
 մէզքիւրէյի էյիճէ քէշֆ խաուպ , Չօրլուտան էօթէյէ բիշաար ասքէրինին վիւ-
 սուաթինտէն խապէր ալընմամաղ իլիւն չէհը մէզքիւր թէլէկրաֆընը գաթ խա-
 ճէքտի . պինտէն ալէյճ պու պէօլիւք տաք պիր քէօրլուտէն կէշէրէք , տէրա
 ղապ տէմիր եօլ սթաաթիւնունու գապթ իթաի : Բրէնա Տօնաուգօֆ Գօրսագօֆ

թէլէկրաֆ մաքնասընը եւտը դապթընա կէշիրիր կէշիրմէզ, չէհիրտէն պէօ
 եիւք պիր Օսմանլը միւֆթէզէսի եանի պին նէֆէր դատար պիր դօլ տիշարը
 չըզըպ, Բուս մըզրագատարարընըն իւզէրինէ հիւճուժ իթտիլէր. մըզրագատարար
 խըշմ իլէ սթասիօնտան չըզըպ, քէօրրիւնիւն էօթէսինտէ հայվանլարտան էն
 տիլէր, վէ ավճըլար մարիֆէթիլէ մէզքիւր քէօրրիւնիւ իշղալ իթտիլէր. պու
 մանօլրա Թիւրքլէրի պիր աղ տուրտուլթուս իսէ տէ չօզ սիւրմէտի: Պուշլար
 մէզքիւր պէօլիւնիւն րիճաթ հօլուհու քէսմէք իւմթիլլէ չայըն պիր կէշիրին
 տէն միւրուր իթմէնէ պաշլատըլար:

Թիւրքլէր պէրիքի եադայա կէշմի դաէն էվվէլ քըննա Տօնտուգօֆ Գօրա
 գօֆ, նէֆէրաթը հայվանլարընա պինտիրտի վէ ճէնէրալ Աթրուգօֆա խապէր
 վիրտիրտի: Տէօրտիւնճիւ դադագ դէօլիւնիւ մըզրագատարարընը խմատընա իր
 սալ օլուհուպ, պու պէօլիւք, քէօրրիւտէն կէշիպ պէկիրլէրտէն ինմէքսիլլին
 Բուսլարա թիւֆէնք մուհարէպէսինէ թութուշան իքի Օսմանլը սիվարի պէօ
 լիւքլէրինի եանտան թութմայա մէմուր խի: Թէրաֆէյնտէն մուհարէպէս
 թութուշուպ, Թիւրքլէր օ դատար իլէրիլէ սօգուլտուլար քի գապըթման րըվօ
 վէր խթ իմալինէ պաշլատըլ:

Պու մուհարէպէտէ Բուսլարըն տէօրթ մըզրագատարը իլէլէֆ օլուպ, ծնու
 մէճրուճ օլտու վէ պէշ պէկիրի էօլիւպ տօգուգտա եարալանտը: Մէզքիւր Բուս
 աաքէրի օն դաթ գիյատէ պիր տիւշման թէրաֆընտան դուշատըլարազ քէյտէր
 քէյ ֆէնա պիր հալէ տիւշար օլմագտա իքէն, հէլէ քի տէօրտիւնճիւ գադագ
 պէօլիւնիւ քէմալը սուրէթլէ մէյտանը մուհարէպէսէ միւվանէլէթ խոուպ մըզ
 րադլա տիւշմանըն իւզէրինէ հիւճուժ իթտի: Պու խմատ կէլինճէ օ պիր մըզ
 րագատարար տա թաարըուզէ պաշլայըպ, գադագլարըն մուսվէնէթլլէ Թիւրք
 լէրի տէրհալ ֆիրարէ մէճպուր իթտիլէր: Պիր աղ սօնրա պիր պէօլիւք գա
 դագլա պիր պէօլիւք արախօն աաքէրի տահա եէթ իշիպ, պուշլար միրալայ Գու
 թէյնիգօֆըն թահթը գօմանտաընտա պուլուշմագտա խիլէր: Մուսաի
 լէյ մէզքիւր տէօրթ պէօլիւք սիվարի աաքէրինին գօմանտաընը տէրէօհալ ի
 տուպ, Չօրուշու կէշմէնէ վէ Թիւրքլէրի օրատան գաթիէն ուզրաթմայա մէ
 մուր օլմագլա, մըզրագատարարա գադագլարա օն տազիլայ խթ իրահաթ իթ
 տիրտի, գիրա մէզքիւր մուհարէպէտին խայլիճէ եօրիւն խիլէր. սլատհու
 տէմիր հօլուհ տար քէօրրիւնիւտէն կէշմէնէ մէճպուր օլմամագ իլիւն րմագ
 տա պիր կէշիտ արաթտը վէ հայիզ օլտուգու մէմուրիլէթի իյֆա իթմէք իւզ
 րէ հօլա չըզըլ:

Միրալայ Գութէյնիգօֆ հարէքէթը թաարըուգլիլէ պաշլայընճա, Օսման
 լը սիվարիսի մուշթագամ սուրէթտէ Չօրու իւզէրինէ չէքիտի, վէ սօզագ
 րատա մուհարէպէսէ չաթըշմագտա սագընտը, գիրա չէհրին խրիսթիան էն
 լիսի Բուսլար եադաշարգճա Օսմանլըսը պէյնինտէ իպրազը խուսուճէթ իթ
 մէքտէ խիլէր: Չօրու գօմանտանը շիտայէթ րաշա, պիր թէքէտէն մուհարէ
 պէյի մէզքիւրէյի սէյր իթմէքտէ իքէն, պիր գադագ պէօլիւնիւն գարադօ
 լարը, քէնտի պուլուշտուգու մէվիլլէ տօղրու եադաշարգլարընը կէօրիւնճէ,
 արալ թաթալ գաշար վէ գօմագտա պուլուշտան պլիճիւմէն էվրազը օրատա թէրք
 իթտի: Գօմանտանըն ֆիրարընը հեր քէս կէօրտիւքտէ, չէհրին իլի պիր ալի
 իւթիլիւք տիր ալտը. խրիսթիանլար տէրագապ սօզագլարա աօլտուլար վէ Օս
 մանլըլար տա աաքիլի մուհաֆրըլանըն արգասընա օրընտըլար. լաքին մէզքիւր

լարադուլար պու գարդաշալըդտան չէքինմէյիպ, չէհրին իչինտէն կէշտիլէր : Պէշինճի դադագ պէօլիւյիւ տիւշմանը զօվլամաւա աշվզ օլունուպ, Աթանպօլ թարիդինտէն պէշ քիլօմէթրօ գատար մէսնփէ արգապընտան երւրիւտիւ : Սոմանլը սիվարիսի Սիլիվրիյէ չէքիլիպ, Չօրլու Բուսլարըն եւտը դապթ ու թէս-խիրինտէ գալտը :

Օ կիւնիւ չօգ եօրուլտուգլարընտան վէ եօլլար տա ֆէնա օլուպ գարան-լըդ պատըղընտան, մէգքիւր գադագլար թաադիպտէ տէվամ իթտիլէր . պուն-տան մատա միւֆրէզէնին կիճէլէյէճէք իդամէթկեսնը հաղըրլամագ վէ տէմիւր եօլուն խաթթլարընը չըգարմագ լաղըմ խի, զիրա էվվէքի կիւն Աթանպօլ տէմիւր եօլ իլէ պիր խալը մուհանիր կիթմիշ, վէ իքի կիւն էվվէլ տէ Էտիրնէ-տէն գաշմըշ օլան պիր թագըմ աքքէրլէր նաղլ օլունմուշլար խի :

Թիւրքլէր Լիւլէ-Պուրկազլա Չօրլույու թախրիպ իթմէկէ վաղըթ պուլ-մատըղլարընտան, ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու իքի չէհիրտէ տախի բէք չօգ ուն վէ պուղտայ պուլաու, տէյիւմէնլէրի թամիր իթտիւրուպ ֆրունլար եաղաբար, վէ հէմ քէնտի նէֆէրաթը վէ հէմտէ ճէնէրալ Ագօպէլէֆին գօլուլա տահա օ թէրաֆլարա կէլէճէք օլան սայիր աքքէր իչիւն էքմէք թէտարիքինէ պաղտը : Միւֆրէզէ իլէրլէտիքճէ սէրաբա գաթ իթիլմէքտէ օլան թէլէկրաֆ խաթթլարը բէյ տէր բէյ ինչա իաիլէրէք, արգատա պուլունան օրտուկեսնը ումուսիյէ հէր չէյ խապէր վիրիլմէքտէ խի :

Չօրլունուն ալընաղընտան պիր կիւն էվվէլ ճէնէրալ Սթրուգօֆա Թէքիր-տաղ էնալիսինտէն պիր հէկէթը մէպուսէ կէլէրէք, պու հէկէթ մէգքիւր չէհ-րի Չէրքէսլէրին վէ վարօրա բաքիպ օլմագ իւղրէ օրաես կիտէն միւթէատտիտ մուհանիրլէրին գուլմ ու իթխաֆաթընտան գուրթարմագ իչիւն կէլիպ իչղալ իթմէսինի բիճա իթմէքտէ խի :

Մուսաիլէյ ճէնէրալ Թէքիր տաղընա պիր միւֆրէզէ իրսալ խուպ, Բուս-լար չէհրէ կիրէր կիրմէզ էնալիտէն սիւհալարը թօրլաբըլար, վէ քիմսէյի վա-րօրա պինմէյէ պրադմատըլար : Գաշամաեսն պաղը Չէրքէսլէր վէ մուհանիրլէր թէսլիթ օլտուլար : Յալընը պիր Չէրքէս պու թէնպիհնէ Կարշը տուրուպ իթա-աթ իթմէտիյինտէն, գուրշունա տիղիտի :

Յունլար Յօտա սէյեսար միւֆրէզէ Սիլիվրիյէ միւթէվէճճիհնէ հարէքիթ խուպ, պու չէհր Չօրլուտան կիթմիշ օլան Սանանլը սիվարիսիյէ իքի թապուր տաաքիրի նիզամիյէ թէրաֆընտան իչղալ օլունմուշ խի : Լաքին մէգքիւր միւֆ-րէզէ եօլտա իքէն ումումի օրտուկեսնտան էմր կէլտի քի, մահալը մէգքիւրու պըզըշաղընաըն, զիրա իրթէսի կիւնիւ միւթարէքէ իմզալանաճաղտը : Պունուն իչիւն մէգքիւր միւֆրէզէ հիչ պիր թէչէպպիւսաթը հարպիյէտէ պուլունմագ-սըղըն, չէհրը մէգքիւրուն գարշըսընտա եւրլէշաի :

Նրթէսի կիւնիւ խապէր կէլտի քի, միւթարէքէ տնքեսմընա թէվֆիզան Սիլիվրի իչղալ օլունաճաղտը : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու պապտէ Հիտայէթ բաշաես պիր միւքեսպէմէ մէմուրու իրսալ իթտի խէ տէ, բաշաի միւսաիլէյ բէատ իլէ ճէվապ վիրտիյինտէն, ճէնէրալ պիղզաթ չէհրէ կիտուպ բաշայը դօ-նապատ պուլաու, վէ ալտըղը էմրի օնա կէօսթէրաի : Բաշա պունա ճէվապէն քէնաթինէ էօյէ պիր էմր կէլմէտիյինի, վէ պու պապտէ պիր կէօնա թալի-մաթը օլմատըղընը պէեսն իթտի . հաթթա միւթարլէքէ սղտ օլունտուղու տա բէսմէն քէնաթինէ իչար օլունմամըշ օրտուգաւտան, Բուս ճէնէրալընը թա-

էպիսկոպոս մուկաթագաթ խտեմէղ խաի : Աթրուգօֆ պուսնա ճէվապ վիրէրէք տէտի
քի , եա պաշ դօմանտանընտան ալարդը իշպու էմրի իճրա խտեմէքաի , եա եօգ-
սա րէտտօ օլտանտուդու թագաիրաւէ թօրլարընը գուրուպ , շէնրի թօրա թու-
թաճագաղը վէ պիլա շարթ թէպիմէ մէճպուր պրլաճագաղ :

Պուսնուն իւզէրինէ Հիտայէթ բաշա շէնրի իքիյէ թագսիմ իտուպ , միւ-
թարէքէնին տէվամ իթտիլի միւտտէթճէ պիր նըսֆընտա Թիւրքլէրին վէ նըս-
ֆը տիկէրինտէ տախի Բուսլարըն իգամէթ իթմէսինի թէքլիֆ իթտիկինտէ , ճէ-
նէրալ Աթրուգօֆ սըրթընը շէվիրիպ ճէվապ վիրմէքսիղին օտաւտան տիշարէ
չըգաղ . լաքին նէրաիվէնին ճէնուդ եարըննա կէլմիշ իքէն , բաշա պիղզաթ ա-
րլաքընտան դօշուպ , տէտի . ճէնէրալ , ճէնէրալ , Պապը Ալիտէն պիր թէլէկ-
րաֆ կէլմիշ տէ պանա վիրմէսէ ունութմուշլար . քեաթիպ օղուտու , շիմի-
զանի օլտուժ քի միւթարէքէ սահիճէն իմզալանմըշ տըր , վէ Բուսլարըն միւ-
թալէպաթընա մուխալիֆէթ իթմէմ : ՝ Հիտայէթ բաշա պու պապտէ էմրիքէ-
նի վիրէրէք պիր չարեհք սօնրա կինէ ճէնէրալ Աթրուգօֆուս նէգաինէ կէլաի
Սիլիվրինին իշպալի ալէշինտէ պիր բրօթէսթօնամէ վիրաի վէ պաշ գօմանտա-
նա թէպիղ իթմէսինի րէճա իթաի , ճէնէրալ Աթրուգօֆ պու էվրաղը դապու
իթմէտի վէ աքէրին շէնրի կէլիպ իշպալ ու դապիթ իթմէտի իշիւն քէնաի էմ-
չալուշուլա միւֆրէգէսինէ խապէր եօլլատը :

Փետրվարըն իքք կիւնիւ մէղքիւր սիվարի միւֆրէգէսի Չաթալճայա կիթ-
մէք իւզրէ Սիլիվրիտէն չըգար չըգմաղ , իքի Օսմանլը տրախօն պէօլլուլիւ շէ-
րին եաղընլարընտա մէյտանա չըգըպ , Սիլիվրիլի կէնիտէն զապիթ իթմէք իշիւն
Բուսլարըն կիթմէսինէ զանն խտէրսին պէքլէեօրլար խաի : Բուսլար խտէ պու
շէնրի միւթարէքէնին աճքեամընա թէվիթլան իշպալ իթմիշլէր խաի : ճէնէրալ
Աթրուգօֆ մէղքիւր Օսմանլը պէօլլուքլէրինին գօմանտանընը եանընա ճէլպ ի-
տուպ , էկէր աքէրիլլէ պէրապէր սէրխան եօլա չըգըպ կիթմէղ խտէ , կէրէպ
քէնաի վէ կէրէք աքէրի իւզէրինէ աթէշ իթտիրէճէյինի խապէր վիրաի : Պա-
իլթիմաթօնըն իւզէրինէ Օսմանլը միրալալը աքէրինէ էմր վիրաի , վէ պիրլիք
տէ չըգաղ Բուս աքէրինին էօնիւնտէն սալուշտու Չաթալճայա կիթաի . Բուս-
լար տա արգալարընտան կիթաիլէր :

Սիլիվրիտէ նասըլ օլտու խտէ , այնի հալ Չաթալճատա տաիթի վուդու պու-
տու : Թիւրքլէր ճէր նէ գատար միւթարէքէնին աճքեամընը պիլիլլէր խաի խ-
տէ , շէնրի թախլիյէ իթմէք խաթմէեօրլար խաի : ճէնէրալ Աթրուգօֆ թօրլա-
րը տիւզէթիպ , շէնրի աթէշէ վիրմէք թէնտիտաթընտա պուլունմաղա մէճպու-
օլտու , վէ օ վաղըթ Թիւրքլէր շէնրի թախլիյէ խտէրէք Հատըմ քէօլլունէ աօղ-
րու շէքիլաիլէր :

Ճէնէրալ Աթրուգօֆուս սօն սիվարի մուհարէպաթըն իշթէ պու սուրէթլ
խիթամ պուլուպ , մուսաիլէյի սահիճէն իպրաղը մէհարէթ իթմիշ , վէ Բուս օր-
աուսունա պէօլլուք խըտմէթլէրտէ պուլունմուշ տուր : Սն պէշ կիւն զարֆըն
տա տիւշման թօրրաղընտա 300 քիլօմէթրօ մէսաֆէ գաթ խտէրէք , վէ ճէրթէ
րաֆտա նախէնան վէ մէմուլին դայրի սուրէթտէ գուհուր խտէրէք , ճէր թէսա-
տիւֆ իթտիլի ճէսիմ գուլվիթլէրի թէնտիլիսիղ վէ մուաթթալ պրաղաղ , Սիւ-
լէյանն բաշանըն րիճաթընը քէսաի , Քէրիմ վէ Հասան քաշալարըն աքէրինտէ
էվլէլ տալրանտը Էտիրնէյի իշպալ իթաի վէ Աթմանպօլա 50 քիլօմէթրօ մէս-
ֆէ գալընճայա գատար իլէրի կիւրիւտի :

ԲԱՏԵՅՔԻ, ԿԱՆԵՅՔԻ ՎԷ ՏԵԼԵԿՐԱԿԱԶԻՆ ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒԹՅԱՆ
ՈՐՏՈՒԱՐԸ ԹԵՐԱՅՐՆՏԱՆ ԻՃԲԱ ՕԼՈՒՆԱՆ ԱՄԵԼԱՆԱԾՈՒՄ

Ճէնէրալ Բատէցքինին ասքէրի Շիպգատաքի Յունվար 9 մուհարէպէսին աշն սօնրա Գրգանլըգտա քիւլլիյէթլի կալէթա, ուն, պուղտայ վէ օթ պուլ-տուղունտան, օրատա պիր աղ քէնտիպինի պուլմուշ օլմաղլա, միւշարլէյ՝ ճէ-նէրալ, Բունճա փատիսինտէն Կտիրնէյէ տօղրու երբիւմէյէ սայիր հայիղ օլ-տուղու թալիմաթընը իճրայէ միւպաշլէթ իթտի:

Տօղրուհունճու քիատէ Ֆրրգասընըն պիրինճի լիվասը 23իւնճի դաղաղ ա-լայըլա պէրապէր Յունվար 14տէ Խային քէօլունէ կիթտի, վէ տիւ չմանը օրա-տա պուլմաեարաղ, Եէնի-Չաղրաեա գատար եօլունա տէվամ թտի, վէ Յուն-վար 16տա օրաեա վասլ օլտու: Օրէլ ալայը տալիս Յունվար 13տէ Գրգանլըգ-տան օլ թէրաֆա տօղրու իրալ օլունուպ, Յունվար 13տէ օրաեա եթիշաի: Օթուղ իւշիւնճիւ դաղաղ ալայը Եանպօլունա սէվգ օլունուպ, Յունվար 17տէ չէհըր մէգքիւրու իշղալ իթտի:

Պիւթիւն քիատէ Ֆրրգասը Յունվար 18տէ Գրգանլըգտա մէրքէղէտի, վէ օ կիւնիւ պէշ ալթը պաթարեա թօք Շիպգատան էնմէյէ մուվաֆֆաղ օլ-տու: Պու սուրէթլէ Յունվար 18տէ ճէնէրալ Բատէցքի պիլ ճիւմէ ասքէրիյէ Եսքի-Չաղրայա տօղրու եօլա չըղըպ սօնրա երնէ Եէնի-Չաղրաեա տօղրու կի-տէճէքտի: պատէհու տիկէր ալայարը տա քէնտի միւֆրէղէսինէ պիրլէթիրիպ Եամպօլու իւղէրինէ տօղրու երբիւմէյէ, վէ օրատան Բունճանըն սաղ քէնա-ըր պօյընտան կիտէրէք, Վօգօլտան կէչէճէք վէ Կտիրնէյէ վասլ օլաճապը:

Ճէնէրալ Բատէցքինին միւֆրէղէսի Յունվար 18տէ Եսկի-Չաղրայա միւ-վասլէթ խուպ, իրթէսի կիւնիւ Գարա Բունարա կէլտի կէօրտիւ քի եանմը իւլ օլմուշ խտի: Յունվար 20տէ Եէնի-Չաղրաեա վասլ օլուպ, պու մէվի-տէն պէա իլէ ասքէր իքի դատէմէ իւղէրինէ երբիւմէյէ պաշլատը: Եամպօ-լունտան էօթէյէ 23իւնճի դաղաղ ալայը բիշտարլըղ խըտմէթիւնի տէրէօնտէ ի-տէրէք, օն տէօրտիւնճիւ Ֆրրգատան պիր մէնգիլ իլէրուտէ երբիւմէքտէ խտի: Եէնի-Չաղրատա քիւլլիւյէթլի էրդաղ պուլունուպ, ասքէրին պէրապէրինտէ բէքսիմէթ թաշըմաղ իշիւն վէսաթիթի նաղլիյէ օլմաաղըրնտան, էրդաղը մէգ-քիւրէյի մուհաֆաղա իթմէք, պուղտայը իւշիւթմէք վէ էքմէք եարմաղ իշիւն Բատէցքի օրատա պիր թապուր ասքէր պրապը:

Ասքէրին պիրինճի գատէմէսի Յունվար 24տէ Եամպօլունա միւվասլէթ խուպ, պու չէհր սայքի քեամիլէն աթէշլէ խարապ օլմուշ խտի խտէ տէ, եի-նէ էրէյիճէ պուղտայ էրդաղը պուլունուտ: Կրան տիւք Նիղօլանըն էմրի մու-ճիպլինճէ, ճէնէրալ Բատէցքի պուրաեա տա իքի թապուր ասքէր պրապը, վէ Եէնի-Չաղրատաքի թապուր կէլիպ Եամպօլունա էքմէք եարմաղ վէ օրատա 26ընճը բիատէ Ֆրրգասընըն կէլմէսինէ պէքէմէք իշիւն մէգքիւր իւշ թապուր-լարըն միրալայընա էմր վիթտի:

Պուղտայր է օյիւթմէք վէ էքմէք եաքմադ զօր պիր շէյ տէյիլ խաի , լաքմէքմէյի չադլ իթմէք իչիւն հիչ պիր վէսայիթէ մայիք օլմադդլարը ճիւ հօդ-
լտիրնէէէ գատար անկարեա թարիգիյէ քէօյիլէրաէն հայվան վէ արապա-
մադտա իտիլէր : Պու ասքէր Եամպօլու իւղէրինաէն հարէքէթ իտէրէք , Էէա
կիւնաէ Էտիրնէէէ միւվասէլէթ իթաի :

Ասաքիրի մէրդուսէնին կիթաիյի հօլ Եամպօլույա գատար չօդ էյի խաի
լաքմն օնտան էօթէյէ պաթազլըդ հօլլարտան կէչէէէյի ճիհէթլէ , Յի սաթ-
տա օն իքի քիլօմէթօ մէսաֆէ անճադ դաթ իթաի վէ թօրլարընը Վադօլօ Գ-
Թաթար քէօյիւնաէ թէրք իթմէյէ մէճպուր օլտու : Հալ պու քի պոնսան պա-
դա պիր կիւճիլէքլէրի օլմադը . դիրա Գըղանլըգտան Էտիրնէէէ գատար տիւ-
մանրն գօղուսուա պիլէ բասթ կէլմէյիպ , պիր թիւֆէնք պիլէ բաթլաթմա-
ալլար :

Ճէնէրալ Կանէցքինին թահթը զօմանտարնտա օլուպ , իքի կըրնատիյի
Փըրդասընտան իպարէթ օլան վասաթ գօլու Յունվար Ատէ Կասրօվատան հա-
րէքէթ իթաի իսէ տէ՛, Շիպգա մուհարէպէսինաէ պուլունան թօրճուլարլա մէք-
քիարէլէրին տաղարտան էնալիյի վէ ումոււ օրտուկեա հմէքքիարէլէրինին տա-
լսի եիւրիւաիլիւ ճիհէթլէ , մէգքիւր գօլ աճէլէ եիւրիւեէմէտի . պինաէն ալէ
պու գօլուն պիրինճի գատէմէսի Գըղանլըգտան Յունվար 23իւնճի կիւնի չըգալ :

Սօլ ճիհէթ միւֆրէդէօի , պիր Փըրգա վէ իւչ ալայ բիաաէաէն իպարէթ
օլուպ , էօնտէն տալի իւչ ալայ քէչչաֆ սիվարիսի պուլունտուղու հալտէ
Յունվար Ատէ Թվարտիցա պօղազընտան Պալգանլարը կէչմէյէ պաչլաար : Պուն-
լարտան պիր ալայ ասքէր թամամ ալթը կիւն չալըշտը վէ թօրլարլա մէքքեա-
րէլէրին կէչմէսի իչիւն հօլ եալաը . պու սուրէթլէ թէքմիլ միւֆրէդէ Յունվար
22աէ Խալմաստա մէրքէզլէնէպիլաի : Խալմա շէհրի Յունվար 16տա իքի պէօ-
լիւք սիվարի թէրաֆընտան պիլա հարա իչղալ օլունապ , պու սիվարիլէր հէ-
թէրաֆը քէչֆ իթմիլ , վէ Թիւրքլէրին քեաթֆէթէն Էտիրնէ իւղէրինէ չէքիլ-
աիքլէրինի անլաթըչլար խաի :

ՁԱՐԷՎԻՁԻԷ ՃԵՆԷԻՐԱԼ ԶԻՄՄԷՐՄԱՆ ԴՕԼ ՕՐՏՈՒԱՐԸՆԸՆ ԱՄԷԼԻԱԹԸ .

ՁԱՐԷՎԻՁ ԴՕԼ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆԸՆ ԱՄԷԼԻԱԹԸ

Բուսիա վէլիի ահաը Ձարէվիչ Ալէքսանտր իլէ ճէնէրալ Զիմմըրմանրն թա-
թը զօմանտալարնտա պուլունան գօլ օրտուլար , պիւթիւն Բուս օրտուսունըն
էն դիաաէ ֆէտաքեարլըգտա պուլունան գօլ օրտուլարը օլմուչլար ալր : Պուն-
լարըն հիսաէսինէ գահմէթլի վէ էզլիյէթլի մէմուրիյէթլէր խապէթ իթմիլ իսէ
տէ , պու մէմուրիյէթլէրին չաչաար օլմամըչ ալր : Ձարէվիչ գօլ օրտուսունտան
մէմուրիյէթլի Թունաաաքի տէօրթ գալէ Էանի Բուսճուդ , Շուսնու , Ալիթաթրէ ,
վէ Վարնա գալէլէրինտէ վէ հէվալիտէ պուլունան Օսմանըր օրտուսունու թութ-
մադտան իպարէթ օլմաղլա , պիր սիքէր միաալի մէգքիւր գալէլէր էօնիւնաէ

որոշուալ, պու սայէտէ Բլէյնա ալէյնիւտէ վէ Պալլաւար իշինտէ էն բարլադ շէրէֆիլի ամէլիաթը հարպիյէ իճրա վէ տէ կամ օլունապիւտի . իքինճի եանի ճէնէրալ Զիմմէրմանըն դօլ օրտուտու , Բուսանիատաքի մուխապէրէ թարիզլէ-
օրինի վէ Բուս օրտուտուըն սարգալարընը քէսմէք իշին Թիւրքլէր թէրաֆընտան
պիր թէճրիպէ վուգու պուլմամազ իշին , Տօպրուճայի իշղալ իթմէքլէ իքթի-
ֆա իթտի :

Պու իքի գօլ օրտուտա , հալը թէարրուզիյէ եէ կէչիպ աէ բարլադ մու-
վաֆֆազիյէթլէր արամահաճազլար իտի . քի պու մուվաֆֆազիյէթլէր , ասքէ-
րին հարպտա շէքտիյի գաճմէթ վէ եօրկունլուզլարընա պիր միւքեաֆաթ տըր :

Տէվլէթը Սամանիյէնին գուվլէյի ասքէրիյէսի Շիպգա Ֆէլաքէթինտէ քեա-
միլէն մահվ օլտուղունտա , նիհայէթ պու իքի գօլ օրտուլար իլէրիյէ եիւրիւ-
մէյէ էմր ալտըլար : Ս վազըթ Զիմմէրմանըն ասքէրլէրի Բաղարճըզ էթրաֆըն-
տա պիր պախթիար մուհարէպէ իտէրէք քէնտիլէրինի կէօսթէրտիլէր : Զարէ-
վիշին ասքէրինէ կէլինճէ , պունլար պահթըզլըզլարընտան նաշի պիր ֆիթիւ-
հաթա նայիլ օլամատըլար կիթտի :

Մալիւմ օլտուղու վէ պաշ գօմանտան Արան տիւք Նիգօլանըն պիլ ճիւմէ-
հարպ նիզամընտա կէօրիւտիւյիւ վէչիլէ , պու ասքէր Բուսճուգտան պէտ ի-
լէ Բաղկրատ վէ Էսկի-ճոււմաա թարիզլինտէն Սաման բաղարընա գատար ումու-
մէն եիւրիւմէյէ վէ պու սօն շէճրի գապթ իթմէք իշին քէնտի սաղ եանընը
իլէրիյէ տօղրու կէօթիւրմէյէ էմր ալմըշ իտի :

Զարէվիշ պու թալիմաթա իթաաթ իթմէքտէ հիշ պիր կիւճիլէ թէսա-
տիւֆ իթմէտի : Թունա սէվահիլինտէն միւթէմատիլէն Բուսմէլիյէ (Սամանըլ աու-
քէրի իրաւ օլունտուղունտան , օրալարտա պուլունան Սամանըլ գուվլէթի գա-
լիֆլէնմիշ օլտուղու ճիւլէթլէ , ալթըզ մուգալլէմէթ իթմէյէ միւքթէտիլ օլ-
մայոււզ , պիր դըսմը Գայսէրիլ Անմէտ բաշանըն թահթը գօմանտաքընտա պու-
ղունան Բուսճուգա վէ տիկէր զըսմը տա Ֆաղը բաշանըն գօմանտաքընտա օլան
Շուսմուլա շէքիտի : Յունլար 27տէ օն իւշիւնճիւ Բուս գօլ օրտուտընըն աս-
քէրի Սաման բաղարընա վէ իրթէսի կիւնիւ տախի պիր գաշ թիւֆիշք . բաթ-
լաթարազ Բաղկրատա տուխուլ իտոււզ , Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն չըզաղըլ իս-
թիքքեամլար մուհաֆաղա օլունամատը : Տահա իրթէսի կիւնիւ Յունլար 29տա
ասաքիլի մէրգումէ Էսկի-ճոււմայը իշղալ իտոււզ , Բուսլար օրատա տէհշէթլի
պիր հիւզն ու քէտէր մէնզարէսի կէօրաիլէր , շէճրի պիր գաշ եէրինտէն եան-
մագտա օլոււզ , Գալիցա նամ մէվզիլին գուրպինտէ 200տէն զիատէ գատըն վէ
չօճուզ նաշէսի պուլունմագտա իտի , քի պունլարը պաշը պօղուզլար պօղազ-
լամըշլար վէ հաթթա բարչա բարչա իթմիշլէր իտի :

Բուսլար Էսքի-Սթանպօլ վէ Վէրպիցայա գատար իլէրիլէտիլէր , լաքին Է
Փետրվարտա միւթարէքէ ազո օլունտուղունտու խապէրի վարիտ օլտուղունտա
բէսմէն թային օլունան խաթթըն պէրիսինէ կէչտիլէր : Մն իքինճի գօլ օրտու-
իլէ 32ինճի Փըրգա Բուսճուղու մուհասէրէ իթմիշ օլոււզ , ճէնէրալ Թօթլէպէն
մուհասէրէյի մէզքիւրէյի սըզըշտըրմաղա վէ շիտտէթլէնտիւմէյէ հաղըրլանմազ-
տա իքէն , միւթարէքէ խապէրի կէլիպ մուխասէմաթա թիթամ վիրտիրտի :

ԲԱԶԱՐՃԸԳ ՄՈՒՆԱՐԷՊԷՍԻ

Բուսլար մուհարէպէնին իպթիտասընտա եանի 1877 տէնէսինտէ 2 միւֆ-
րէդէ թէշքիլ խուպ, պունլար Թունանըն աշաղքի ճիհէթինտէ իճրայի ամէ-
լիյաթա մէմուր իտի : Պիրի, եէտինճի գօլ օրտուտան թէշքիլ օլունուպ, ճէնէ-
րալ Վէրէվքէնին թահթը գօմանտասընտա պուլունտուղու հալտէ, նէհրին սօլ
դընըսընը մուհաֆազա իթմէյէ, Սիւննէտէ օլան տիւշմանը գօրդուլմաղա վէ-
նէհրին իւղէրինտէ թաարրուզաթ իճրասընը մէն իթմէյէ մէմուր իտի : Պու գօ-
լա ուֆազ պիր տօնանմա տախի մուլին օլուպ, մէգըլուր գօլ Սիւննէյէ տօղրու-
պազը մէֆհուսուղ քէշֆլէր իճրա իթմէքտէն պաշգա հիչ պիր շէյ իթմէմիշ
տիր : Լաքին պու քէշֆլէրին պիրիտինտէ եանի Յունվար Յտա Թիւրքլէրին պիր
պէօյիւք վարօրունու աթարըմաղա մուվաֆֆազ օլուպ, պու մուղուաթ հազ-
գընտա մուհարէպէնին վէգայիի պահրիյէսինէ տայիր խասսէթէն եաղըլաճազ
պիր ֆասլտա պազը թաֆսիլաթ վիրիլէճէք տիր :

Տիկէր միւֆրէդէ չօգ պէօյիւք օլուպ, սուրէթը մախսուտէտէ տախի ա-
շաղքի Թունա գօլ օրտուտու թէսմիյէ օլունտուղու հալտէ, օն տէօրտիւնճիւ
գօլ օրտուտան իպարէթ իտի վէ ճէնէրալ Զիմմէրմանըն թահթը գօմանտասըն-
տա պուլունմաղտա իտի : Պու օրտունուն Թունալը նասըլ կէշտիյի վէ Տօպրու-
ճանըն իլինտէ նասըլ իլէրլէտիյի հիքեայէ օլունմուշ տուր : Եվվէլա դանն օլու-
նուր իտի քի պու գօլ հէմ Սիլիսթրէ վէ հէմ Վարնա իւղէրինէ հիւճում իտէ-
ճէք տիր : Լաքին ասըլ Բուս քլանընճա, պունուն մէմուրիյէթի ստտէճէ հալը
թէտաֆիտէ պուլունմաղտան իպարէթ իտի : Ուլահ իլէ Պուղտան արասընտա
Գարբաթ տաղլարը, Թունանըն Գարա տէնիղէ տէօքիւտիլիւ տիրսէյէ եազ-
լաշտըղլարընտա, օրտտա պիր պօղազ թէշքիլ խուպ, իշթէ օնօզթատա Բու-
սիա իլէ Բումանիա արասընտաքի մուխասէրէ թարիլէրի տարլաշըրլար : Ճէ-
նէրալ Զիմմէրմանըն գօլու պու մուհիմ նօզթալարը մուհաֆազա իտէճէքտի :

Աշաղքի Թունա գօլ օրտուտունուն ապէրլէրի, 1877տէ Յուլիս այընտա
Մէճիտիյէ, Պօղազ քէժիւ (Չէրնօլատա) վէ Գիւսթէնճէյի իշղալ իթտիքտէն սօն-
րա, Թրօյան թապիր օլունան պօղապըն արգասընտա եէրլէշէրէք, օ վազըթտան
պէտ իլէ արթըզ ճիւղիյաթ նէվինտէն մուհարէպէլէրտէ պուլունտուլար : Լա-
քին սըզ սըզ ճէնուպա վէ ճէնուպը զարպիյէ տօղրու տէյեար գօլլար իրսալ օ-
լունուպ, պունլար մէմլէքէթին վէ տիւշմանըն իւղէրինէ մալիւմաթ ալըրլար
վէ թէք թիւք թէսաաիւֆ իթտիքլէրի սիվարի պէօլիւքլէրինի թար ու մար ի-
տէրլէր իտի : Պունտան մաատա Յուլիս այընտա տէնիղ թէրաֆընտան Գիւս-
թէնճէ իսթիհքեամաթընա մէթանէթ վիրմէքլէ մէշղուլ օլտուլար : Պու թլտա
պիր խայիլճէ իշէ եարատը, զիրա Յուլիսին 25ինտէ Օմանըլ տօնանմասը շէ-
րը մէգըլուրը թօբա թուլմազ իսթէտի :

Սեպտեմբերին 13ինտէն սօնրա մէգըլուր Տօպրունա օրտուտու իքի քէշֆ

խճրա խառււղ , պիրի 20տէ Սիլիսթրէյէ տօղրու վէ տիկէրի 23տէ Բաղարճըղա տօղրու վուզու պուլտու : Պու սուրէթլէ Թիւրքլէրին իսթիհքեամաթը նէ գուվ վէթտէ պուլունտուղու , վէ իսթիհքեամաթը մէզքիւրէյի մուհաֆազա իթմէք իյիւն նէ դատար ասքէրլէրի օլտուղու խայլիճէ անլաչըլտը : Հոկտեմբեր 17տէ Պօղազ քէօյիւնտէն Սիլիսթրէյէ կիտէն եօլուն իւզէրինտէ դաղաղլար պէօյիւք պիր Թիւրք դաֆիլլիսինի դասպ խառււղ , մայէթինտէքի ասքէրի էսիր թուլտուլար : Նոյեմբեր 23տէ ճէնէրալ Զիմմէրման տիւշմանըն մէվզի վէ գուվվէթինի եինէ անլամազ մէհպուրիյէթինտէ պուլունտուղունտան , պիր խայլի սէյեար գօլլար սէվզ իթտի , քի պու գօլլար էօմէր Ֆաղրտա , Պաչըդտա վէ Հաճի օղլու Բաղարճըղընտա Թիւրքլէրլէ չաթըչըպ դալէպէ իթմիչլէր տիր :

Նոյեմբեր էվասիթինտէ Պօղազ քէօյ վէ Քիւսթէնճէ խաթթընըն իլէրիսինտէ եիրմի քիլօմէթիօ դատար մահալ թէմամիյլէ Թիւրքլէրաէն թալէլիյէ օլուն մուշ օլմաղլա , մուախխարէն Բաղարճըղա դատար տախի ասաքիրի Օսմանիյէ կէրիլէտիլմիշ տիր :

Բաղարճըղ տէնիզ պօյընտան իսթիսատ խառււղ Տօպրուճատան Սթամպօլա կիտէն պէօյիւք ասքէրի թարիդին իւզէրինտէ պուլունուպ , Տօպրուճատաքի մէվզիլէր ալընընճա , Բաղարճըղ տախի մէվազիի մէզքիւրէնին պաչը սաչըլըր : Մուհն իյիւն Թիւրքլէր մէվզիի մէզքիւրէ զիատէսիլլէ մէթանէթ վիրմիշ օլուպ , չէհրը մէզքիւր պիր չօք իսթիհքեամաթ ինաթա օլունմուշ վէ ճիվար թէքէլէրտէ մէթէրիսլէր վէ դալէլէր եարըլմըշ օլմաղլա , Բաղարճըղտան պիւթիւն հէվալիյէ աթէշ սաչըլապիլիր խտի :

1878 սէնէսի Յունկար այընտա Բաղարճըղտա հէր պիրի սէքիղէր եիւզ քիչիտէն օն իքի թապուր Մըսըր ասքէրի , հէր պիրի պէչէր եիւզ քիչիտէն 8 թապուր Օսմանը ասքէրի , 1500 սիվարի վէ 42 թօք , վէ պիր միւֆրէղէ տէ պաչը պօզուզ վար խտի , հէրսի 20,000 նէֆէր պուլունուպ , պունկար Բէշիտ բաշանըն թաթթըր գօմանտաընտա խտիլէր : Վարնա վէ Բուսնուզ արասընտաքի խաթթըն իւզէրինտէ եիւրիւմէք վէ ճէնէրալ Տէվլիկահաղէնին ասքէրիլլէ պիրլէշմէք իյիւն , ճէնէրալ Զիմմէրման պու մէվզիի ալըպ գուվվէթինի թարումար իթմէլի խտի :

Յունկար 26տա խճրայի ամէլիսթա պաչլայըպ , ճէնուպտան Գարա քիլիսէ գարիյէսինին գուրպլինտէ Բաղարճըղըն գարչըսընտա իքի լիվա ասքէրլէ պէշ պաթարեա թօք վէ 2ալըր Օրման քէօյիւնիւն եանընտա պիր լիվա իլէ իւշ պաթարեա թօք պրադարբտան սօնրա , միւլսթէլիթ պիր բիատէ Փըրգասը թէչքիլ խտէքէք ճէնէրալ Ժուգօֆըն գօմանտաընտ վիրտի :

Պու Փըրգատա 17իւնի վէ 18իւնի Փըրգալարըն պիրինճի լիվալարըլլա 6 պաթարեա թօք , պիր հիւսար ալայը , պիր տրակօն իլէ պիր տէ դաղազ ալայը վէ տէֆա իւշ պէօյիւք դաղազ վէ եինէ իւշ աթըլը պաթարեասը վար խտի , վէ ճէնէրալ Մանսէյին թաթթըր գօմանտաընտա պուլունմազտա խտի : Քէօքէքճիւլէր վէ Թօխ գուեուսու գարիյէլէրի իւզէրինտէն Փըրգայի մէզքիւրէ Վարնա չօսէսի իւզէրինէ տօղրու եիւրիւտիւլիւպ , պու սուրէթլէ Բաղարճըղ էօթէ թէրաֆընտան ալընարազ Վարնա իլէ մուխապէրաթըր գաթ օլունաճազ տըր :

Պու էվիրմէ հարէքէթինէ պաչլանըր պաչլանմազ , Բաշիտ բաշա Յունկար 26տա սապահլայըն Գարա-քիլիսէ գարիյէսի ճիհէթինտէն տիշարը հիւճուվ խտէքէք , հարէքէթըր մէզքիւրէյի մէն իթտի : Օսմանը սիվարիսինին գարիյէի

մէզբերէնէ եազլաշտըղը վէ արդասընտան տա պիր խայլի բիատէ ասքէրի կէ-
մէքտէ օլտուղու դարազօլլար թէրաֆընտան խապէր վիրիւտի : ձէնէրալ Շամ-
շէվ տիւշմանը տուրտուրթմազ իչիւն , տէրագապ ալթը պէօլիւք գազազ վէ
իքի պաթարեա թօք իլէրիյէ սէվզ իթտի : Մէզբիւր գազազլար պին ատըմ ու-
ղազտա իքէն , Օսմանլըար աթէշ իթմէնէ պաշլատըղլարընտան , գազազլար
տախի քէմալը շիտտէթլէ մուզապէլէ խտէրէք , ասաքիրի Մըսրիյէնին հարէքէ-
թինի մէն իթմէյէ մուվաֆֆազ օլտուլար . գազազ գօմանտանը միրալայ Իսմա-
յիլօֆ նէֆէրաթըլլա պէրապէր տէֆաթլէ տիւշման բիատէսի իւղէրինէ հիւ-
ճուս խոուպ , բաքիպ օլտուղու աթը թէլէֆ խոինճէյէ գատար սապաշտը : Թա-
րութինօ ալայընըն ալճըլարը մէվզիի հարպա եազլաշտըղլարընտա , գազազլար
կէրի չէքիլուպ պէօլիւքէրինի հէնիտէն տիւղէլթտիլէր , վէ պատէհու տիւշման
օրվարիսի իւղէրինէ հիւճուս խոուպ ֆիրարէ մէճպուր իթտիլէր : Մուախխարէն
բիատէնին սաղ ճիհէթի արդասընտա մէվզի թութտուղլարընտա , Տօն թօքճու-
լարը հէնուզ աթէշ իճրասընտա տէվամ իթմէքտէ խոիլէր :

Պու սըրատա Թիւրքլէր մէվզիի հարպա հաքիմ պիր թէբէյի իշղալ իթմէ-
նէ մուվաֆֆազ օլուպ , օրատա խթիհէքիսա եաքմանա պաշլատըղլարընտան ,
պուշլարը օրատան տէֆ իթմէք լազըմ խոի :

Պիր լիվա գօմանտանը պիր խայլը Օսմանլը բիատէսինին թօքճուլարլա պէ-
րապէր Բազարճըղտան չըզըպ , Բուսլարըն թարաստուտկեահը օլան պիր թէբէ-
նէ տօղրու հիւրիւտիւքէրինի խապէր ալընճա , իքի ալայ ասքէր վէ օն ալթը
ատէտ թօք ալարազ տէրագապ իլէրիյէ տօղրու կիթտի :

Մէզբիւր լիվանըն գօմանտանը ձէնէրալ Նիլսօն Թարութինօ ասքէրինի ի-
քի խաթթ իւղէրինէ տիւղէրէք , մէզբիւր թէբէ իւղէրինէ հիւրիւտիւ , վէ ա-
սաքիրի Մըսրիյէ թէրաֆընտան հէր նէ գատար շէտիտ պիր աթէշէ օղրատը
խտէ տէ , եինէ օնլարը օրատան տէֆ իթտի :

Թարութինօ ալայը իլէրիյէ տօղրու թէբէնէ եազլաշտըղտա , Մըսըր բիա-
տէ գօլլարը , մէզբիւր ալայըն սօլ թէրաֆը իւղէրինտէ Չէրնի-Գուրկան թապ-
եասընա տօղրու իլէրիյէմէքտէ խոիլէր :

Թարութինօ ալայը իլէրիյէ տօղրու թէբէյէ եազլաշտըղտա , Մըսըր բիա-
տէ գօլլարը , մէզբիւր ալայըն սօլ թէրաֆը իւղէրինտէ Չէրնի-Գուրկան թապ-
եասընա տօղրու իլէրիյէմէքտէ խոիլէր : ձէնէրալ Նիլսօն Պօրթուինօ ալայըլլա
պիր պաթարեա թօքճուեա Չէրնի-Գուրկանըն դարչըսընտա պիր մէվզի թութ-
մալարընը էմը խտէրէք , օնլարը տէրագապ իլէրիյէ սիւրտիւ , պու սուրէթլէ
մէզբիւր թէբէյի զապթ իթտիլէրինտէ , պիր թէրաֆլարը Թիւրքլէրին սաղտա
օլան պաթարեալարընըն աթէշինէ հէտէֆ օլտու , ձէնէրալ Նիլսօն պուշու կէ-
րիւնճէ , էմը խոուպ Թարութինօ ալայընըն պիր թապուրուըն տէօրթ զըթա
թօքլա պէրապէր պաշղա ճէպհէյէ նազլ իթտի , վէ օ հալտէ ալճըլարլա թօք-
ճուլար կիւղէլ պիր աթէշ խտէրէք Մըսըր ասքէրինին Չէրնի-Գուրկանա տօղ-
րու հարէքէթլէրինի մէն իթտիլէր :

Պու էսնատէ Բէշիտ բաշայա պիր խայլի ինթիաթ ասքէրի վիրուտ իթտի-
կինտէն , բաշայի միւշարիլէյի սաղ ճիհէթտէ պուշուեան պիրինճի Թարութինօ
թապուրուընու էյինճէ սըզըշտըրմանա պաշլամագտա խոի . պու մէվզիտէ մու-
հարէպէ քէք շէտիտ խոի : Մըսըր ալճըլարը , քիւլիյիթլի գօլլարտան մու-
լլէնէթ պուլարազ , Բուս գօրասնուսա քէք եազլաշմագտա խոիլէր , լաքին մէզ-

քիւր Բուս գորտօնունա տէրադապ ետաւորմ եւթիշերէք, աիւշման դօլլաքընըն իւղէրինէ շէտիտ պիր ակէշէ հաղաքըրըպ, աիւշման տէֆաթիւթ թէլէֆաթը վա-
ֆիրէ իլէ կէրի չէքիւմէեէ մէճպուր իտիւտի :

Ճէնէրալ Զիմմէրման թիւֆէնք վէ թօք սէսինի ալընճա, Չայըր-Որման-
տան Գարա-քիլիսէնին սօլ թէրաֆընա իւշ պաթարեա թօրլա իքի ալայ սաքէր
սէվզ իթտի վէ քէնտիսի տէ պիզդաթ մէյտանը հարպա կիթտի : Օրատա աիւշ-
մանըն պէօյիք գուվլէթի օլտուղունու անլաեարազ, ճէնէրալ Նիլսօն լիվասը-
նըն սաղ վէ սօլ եանլարընը իքի ալայ սաքէր իլէ թազվիյէ իթտի, վէ աիւշ-
մանըն սօլ ճիհէթիլլէ արգա ճիհէթիլլէրի իւղէրինտէ վուրուշարազ Բուսլարըն
սօլ ճիհէթտէքի տաքէրլէ կէլիպ պիրլէշմէլլէրի իլիւն եալլէրը հարալ ճէնէրալ
Մանսէյէ էմր իրսալ իլլէտի : Պու սրդատա ճէնէրալ Ժուզօվ սապաճ սաաթ ԿԷ
տէ Գուբալէր դարիլէսինէ միւվասէլէթ իտէրէք վէ Գարա քիլիսէ ճիհէթինտէն
թօք վէ թիւֆէնք սէսի իշիտէրէք, հարեքէթինի թաթիլ իթտի վէ գաթիլլէրի
մէզքիւրէ ճիհէթինէ եիւղ պաշը Սօզօլսաքիլլէ քէշֆէ իրսալ իլլէտի :

Մուսաիլլէյ ճէնէրալ Ժուզօվ Թիւրքլէրին հիւճումու շիտտէթիլ օլտուղու-
նու խապլէր ալարազ, ֆըրդասընըն եօլունու չէվիթտի վէ Նլէնճիք գաթիլլէսի
իւղէրինէ տօղրու սէվզ իթտի : Անճազ պիր ալայընը Գուբալէրտէ պրազտը :

Ելէնճիք տօղրու կիտէն ալայլարըն պիրի, օրատա յիքէրլէնմիշ օլան Ոս-
մանլըարտան շէտիտ պիր ակէշէ թէսատիւֆ իտուպ, գուվլէթիլ պիր թիւ-
ֆէնք մուհարէպէսինտէն սօնրա, ալայը մէզքիւր միւրալայը պիր թապուր ոս-
քէրի իլլէրիլլէ սալտըրարազ Թիւրքլէրի Ելէնճիքտէն չըգարտը վէ քէնտիսի իշ-
ղալ իթտի : Պու էանատէ իքի ալայ տրակօն վէ դապազ սաքէրի, Բուս բիլտ-
տէսինին արգա թէրաֆլարընա տօղրու թէարրուզ իթմէքտէ օլան քիւլլիլթիլ
պաշը պօղոնդլար իւղէրինէ հիւճում իտուպ, թարումար իլլէտի : Ելէնճիքի իշ-
ղալ իտէն թապուր, դապթ ու իսթիլատէն սօնրա, Չէրնի-Գուրկանա տօղրու
եիւրիւմէյէ տէվամ իթտի վէ ճէնէրալ Մանսէյ թէրաֆընտան թային օլունան
պիր նօթատա մէվզի թութմուշ օլան պիր պաթարեա, 3000 մէթրօ մէսու-
ֆէտէ պուլունարազ Կիլնճի ֆըրդանըն իքինճի լիվասը իւղէրինէ ակէշէ իտէն
Թիւրք պաթարեալարը իսթիւնէ ակէշէ սաշմայա պաշլատը, վէ թութմուշ օլ-
տուղլարը մէվզիլի թէրք իթմէյէ մէճպուր իթտի :

Թիւրքլէր իսէ Ելէնճիք ճիհէթինէ կիտէն ալայըն սաղ ճիհէթինէ գաթը
օլան իսթիհքեամաթըն արգասընտա քիւլլիլթիլ տաքէր թօքլամըշ օլտուղա,
հիւճումէ պաշլայըպ իքինճի վէ իւշիւնճիւ պաթարեալար տէլլինտէ ակէշէ իճ-
րա իթտիլլէր - լաքին մէզքիւր ալայըն ակճըլարը, գօրտօնլարընը ակէֆ իթտիլլէր
վէ պու իքի պաթարեանըն ակէշլինտէն Թիւրքլէր արալ թարալ իսթիհքեամ-
լարընըն արգասընա սիքէրլէնմէյէ մէճպուր օլտուլար : Ազլամ սաաթ տէօթթիւ
Սամանլը սաքէրլլէրի պիւթիւն իսթթ իւղէրինտէ կէրի բիւթիւրտիւլապ, վէ
Բուսլարտան գօվալանըպ իսթիհքեամլարընըն արգասընա սըղընալար : Բուսլար
տա իսթիհքեամաթը մէզքիւրէյէ 1000-1200 տարմ գալընճայա գատար թատ-
զիպ իթտիլլէր : Պու մուհարէպէտէ Սամանլըարտան 600 դատար մազթուլ վէ
մէճրուհ պուլունուպ, Մըսըրը Ձէքէրիա քաշա տաիլ պու գալկատա թէլէֆ
օլտու : Բուսլարըն թէլէֆաթը Թիւրքլէրին թէլէֆաթըյա եարըպէ եարը իտի :

Պու մաղուպիլլէթտէն սօնրա Բէշիտ քաշա Բազարճըղտա տաեանապիլլէ-
ճէինի մէմուլ իթմէտիկինտէն, պիլ ճիւմլէ օրտալուլա պէրապէր Վարնա իւ-

ղէրինէ չէքիտի : Յունվար 27ինձի կիւնիւ սաղաքայլըն ճէնէրալ Զինմլուման ,
պիր սիվարի միւֆրէղէսիլէ պէրասպէր մէլգիլի մէղքիւրէ տուխուլ իթմի վէ պիր
խայլի թիւֆէնք վէ մուհիմմաթ պուրտու : Բէլխո բաշա պուշնյարը նէ պէրա-
պէր կէօթիւրմէնէ վէ նէ տախի պոզուպ խարապ իթմլէ վաղքի պուլումա-
մըն խոի : Թիւրքէր մէլքիւրաթ տէպոյրնա թահմիլ իթմիլ օլաուգլարը 3 ճա-
մի իլէ պիր Էրմէնի քիլիտէոնէ աթէլ Վիրիլլէրաթ : Օրատա 250 հարալը վէ
70 տէ խասթա պրագմը օլաուգլարնուման : պուշնյարը Գրքըղը-Եաշ ճէլքմէ
բինտէն պիրի թէտապի իթմի :

Բուս սիվարիտինի սրգաւորնուման չօգ կէլմէտի բիտտէ աքէրի կէլաթ վէ
Բաղարճըղա ճէլալիտնաէ եթիլլէտի : Եօլար Էաղմուրխարաւան բէք չալուր օլ-
տուղու իլլան , Բաղարճըղաւան 12 քիլոմէթրօ էօթէտէ 2պիր Թրման իլէ Գարա
քիլիտէտէ պրագլըլը օլան մէքքիւրէլէր անճաղ թէքմիլ Յունվար 30 ունճու-
աղչամը աքէրին հանընպ վարապիլտիլէր :

Եւլմը մէղքիւրաթ ճէնէրալ Զինմլուման Վարնա իլէ Բաճուգ արաւորնա-
քի տէմիր Էօլուու պօղմաղ իլլան պիր միւֆրէղէ տրակօն աքէրի սէվ իթ-
մի : Մէղքիւր տրակօնրա սապաւ սաաթ ծառա Գարաճպալաւան հարէքթի ի-
տուպ , Վէպէճէ պիտաօնուման աօղրու կիթաիլէր : Եքէրիա թարալար իլլան
տէն Էիւրիւնէրէք վէ պիր չօգ տէրէլէրալն կէլէրէք սապաւ սաաթ իւչտէ Տու-
ճա գարիլլէսինէ վապ օլաուլար , վէ օրատա օլաւուման իթի պէօիւք Մըղը
սիվարի աքէրինի գալըրալար : Յունվար 31ինձի սաալանաւ տրակօնլար Վէ-
պէճէ թիտալծնու իւղէրինէ հիւճուճ իտուպ , թիտաիօնու վէ տէպոյլարը վէ
վաղօնլարը Էաղսըլար վէ տինաթիթ պարութուլա տէմիր Էօլուու պօղմալար
Պու հանաթէ պալգալարը ապ Էուճնու ճիթթիլնաէ 15 քիլոմէթրօ ուրաղաթ թէ-
լէկրաթ խաթիլլըք քէտէրէք , թէլէկրաթ մաքնաւորը վէ թէլէկրաթ միւտի-
րինի պիրիլքաէ Բաղարճըղա կէօթիլրմէքտէ խաիլէր : Տրակօնլար Էուճնու չօ-
սէսի պօլընաւ պիր խայլի մլաաթէ թէլէկրաթ թէլլին գաթ իտէրէք կիթմիթ-
լէրի Էօլուման տէճուլէրի , պաշա պիր թարիգտէն ալալարընա ալտէթ իթ-
աիլէր :

Օ կիւնիւ պէշ գաղաղ պէօիլլիւ ճէնէրալ Նանօլըն թահմը գօմանտաւորն-
աւ օլաուգլարը հալտէ Պալլըղը իշղալ իթմիլլէր , զիրա պու շէնր Թիւրքէր
թէրաֆընուման թէրք օլունմուշ խոի վէ իլլնաթ քիւլլիլթիլ պուղտայ վարաթ

Եթէնի կիւնիւ պիր լիվա աքէրտէն իպարլթ օլան Բուս քիշտարը ,
պաթարնա թօր իլէ վէ ճէնէրալ Թուգօլըն թահմը գօմանտաւորնաւ պուլուն-
աւղու հալտէ , Վարնա չօսէսի իւղէրինալն Բաղարճըղն 15 քիլոմէթրօ մէ-
սաաթէսինաէ ճէնուպ ճիլլիլնէ աօղրու պուլունան Պալաճա գարիլլէսինէ սէվ
օլունաու :

Փետրվարըն իրիլնաէ տախի տրակօն , հիւսար վէ գաղաղ աքէրինալն
միւրէքէրէպ պիր միւֆրէղէ տէօրի գրթա թօրա վէ ճէնէրալ Մանսէյին թահ-
մը գօմանտաւորնաւ , Վարնա վէ Էուճնու արաւորնաւքի տէմիր Էօլուու պօղ-
մաղա իրապ խաիլաի , ճէնէրալ Մանսէյ քէնտի հարէքթիլինի տինչմանա չաղ-
տըրմանապ իլլան Գարաճպալա իւղէրինէ աօղրու կիթալ , Գօաիրչաւաւ կիճէ-
լէտի : Եւլմը մէղքիւրաթ վաղու պուլան սէֆէր բէք զանմէթիլ օլուպ , Բուս-
լար Թիւրքէրին պիր չօգ աղաճ թապիւլարը Էալմըն օլաուգլարը օրմանլար-
աւան կէլմէնէ մէճօլուր օլաուլար : Մա մաֆիճի թօրարընա պիլէ ճնար պէկիլ

գօշարագ պիլ ճիւղէ մշվանխտէն կէշտիլէր, վէ ազլամ սաաթ եւտիտէ մէնդիլէ վարարլար :

Իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Մանսէյին միւֆթըզէսի սապահ սաաթ 7տէ Գա տիրչատէն հարէքէթ խառպ, սաաթ 10տա Գօղլուճայա միւվասէլէթ խտէրէք, օրատա Թիւրք վէ Պուկարլարտան միւրէքքէպ պիր հէյէթը մէպուսէ թէրա- ֆրնտան գապուլ օլունտու վէ էքմէք իլէ թուզ թաղաթ խտիտի : Կիւնտիւզ Նուսնու վէ Վարնա չօսէսի իւզէրինտէ քեալին Գօթլուպէյ գարիլէսինէ վարա- րագ, ճէնէրալ Մանսէյ թէլէկրաֆ թէլինի գաթ իթտիրտի, վէ Բաշնա Վէհ- չանա սթասիօնուռնուս եօլունու վէ քէօրիւլէրինի թախրիպ իթմէք իւզրէ պիր ուֆագ տրակօն պէօլիւլիւ սէվզ իթտի :

Պու պէօլիւք մէմուրիլէթ ինի թէմամըլլա իճրա խտէրէք, քէօրիւլէրի աթ- տըրըպ, եօլու պօղտըզտան սօնրա ազլամ սաաթ 7 րատտէլէրինտէ Գօթլու- պէյէ ադտէթ իլլէտի : Էօլլէյին ճէնէրալ Մանսէյ Բրափատիլէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ խառպ, գասապայի մէզքիւրէլի իշղալ իտէրէք եօլու քէսմէք վէ շը- մէնտըֆէր քէօրիւսիւնի աթտըրմագ իլլիւն էօնտէն իքի պէօլիւք հիւսար վէ 2 պէօլիւք տէ գաղագ ասքէրի չըդարար : Սաաթ իքի պուչուգտա ճէնէրալ Ման- սէյ Բրափատիլէ տուխուլ իթմէքտէ օլուպ, օրատա տախի ահալի էքմէք վէ թուլլա պէրապէր շէհրին անախթարլարընք քէնտիսինէ թագաթ իթտի :

Բուպար օրատա 40 նէֆէր սիկահլը դապթիլէ նէֆէրի էսիր թութտուլար վէ պիր խալի միրի պուգտալլարը պուլարագ աթէշէ վիրտիլէր : պէլէտիլէ իլէ ասքէր իքը կիւնիւ գաշմըչլար իտի : Գասապայի մէզքիւրէտէ մուվագգաթ պիր խաաթէ թէէսիս օլունտու :

Ճէնէրալ Մանսէյ Բրափատիտէ պուլունմագտա իքէն, պաղը հիւսար ա- քէրէրէրի տէմիր եօլ սթասիօնուռնուս պինալարընք երգաղլար, եօլու պէշ եէրին- տէն գաթ իթտիլէր, վէ շէհրին իլլինտէ պուլունան չըմէնտըֆէր քէօրիւսիւնի խարապ իթտիլէր : Կէպէճէ սթասիօնուռնուս եօլ քէսիտիլլինտէն պէրու, տէմիր եօլ իլլէմէմէքտէ օլուպ, Յունվար 3լտէ Թիւրքլէր եօլու մուվագգաթէն թա- վիր իթմէքտէ մուվաֆֆագ օլտուլար իտէ տէ, եալընը վակօն վէ լօգօմօթիլլէ- րի, թէլէկրաֆ մաքինալարը, սանտըղը վէ մէմուրլարը Վարնայա նաղլ իթմէ- քէ գուլլանմագտա խտիլէր : Տրակիօնլարըն Կէպէճէ սթասիօնուռնուս իթտըլէրի թախրիպաթ նէ տէրէճէ գօրգու վիթիշ օլտուղու պունտան անլաշըլըր : Ճէ- նէրալ Մանսէյ Գօթլուպէյ գարիլէսինտէ կիճէլմէք իլլիւն ազլամ սաաթ 3տէ Բրափատիտէն հարէքէթ իթտի վէ սաաթ 7տէ գարիլէի մէզքիւրլէ վաղ օլտու :

Փետրվար 4տէ մուվալիլէյ ճէնէրալ Տէրվէնտ քէօլիւնտէ նէ գատար գուվ- վէթ պուլունտուղուռու անլամագ իլլիւն Գօղլուճա թարիղիլլէ օրանա կիթտի : Էօլլէտէն իքի պուչուգ սաաթ սօնրա գարիլէի մէզքիւրէքէ թագարրուպ խտէ- ճէրի էսնատէ եիւզ պաշը Վէզըրօլ քէնտիսինէ պիր թահրիւրաթ վիրտի վէ պու թահրիւրաթտան Յունվար 3լտէ միւթարէքէնին աղտ օլունտուղու անլաշըլտը : Պուռնուս իւզէրինէ աւելիաթը հարալիլէսինի թաթիլ իթտիրտի վէ պիր ալայ բի- կատէ, պիր ալայ սիվարի վէ իքի պաթարեա թօրլա Տէրվէնտ քէօլիւնիւ իշ- ղալ իթմէքտէ օլան ասաքիլի Մըսրիլէ գարըրընտա մէվլի իթթիխաղ էլլէտի :

Միւթարէքէ ագալինտէն սօնրա էսիր խտիլմիշ օլան գապթիլէ նէֆէրաթը տէրհալ Թիւրքլէրէ թէսլիմ օլունտու իտէ տէ, աթէշէ վիրիլմիշ օլան օքիւլ- լիլէթլու պուգտայ իլատէ օլունամատը : Բուպար իլք տէֆա օլարագ էրգագ

հազմը քորուար։ Ազգամ ստաթ Գոտ Պալաճա օրտուկեհանա միւսկանէլէթ խոււպ իշպու իլէրույէ տօղրու հարէքէթինտէ հիւ պիր նէֆէր պիլէ թէլէֆաթ վիրմէ-միւզ վէ հալընը 43 պէկիրլէրի էօլմիւշ խոի։ Իւշ կիւն իլինտէ մէզքիւր միւֆ-րէզէ 160 քիլօմէթրօ դաւար մէսաֆէ գաթ խոււպ, հէմտէ եօլլարտան կիթ-մէ կէրէք, տայմա տէրէլէրտէն թէքէլէրտէն կէլմիւշտի։ արապասը տա պուլուն-մամազտա խոի։ պունասն մաստա իլք կիւնիւ չամուր պաթագ խոի։ իքի կիւն տէ պուզտան կէրլէր թաշ կիպի խոի։ Թօքնուլար միւֆրէզէնին առաւ կէ-րիւրինտէ գալմամըշ վէ օ իւշ կիւնտէ հալընը իքի խասթասը օլմուշ խոի։

ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՆԻՆ ԳԸԵԱԳԼԳԼԱՐԸ. — ԻՍԼԱՄԼԱՐԸՆ ՀԻՃՐԷԹ ՈՒ ԽՈՒՐՈՒՃԸ.

ՄԻԻՍԼԻՄԱՆԼԱՐԸՆ ՖԻՐԱՐԸ

Բուսիս օրառուս թէրաֆընտան Բումէլինին իշղալինի մուհիպ օլան մու-հարէպաթը վագրանըն հիքեայէսինի պիւս ֆասըլա իքմալ իթմէյէ պէօյիւք ար-գաւմուզ օլտուգանտան, օ էմնատէ վէ օնտան նէլէթ խոն գըհագըլգարըն տէ հէլթի հիքեայէսինտէն սարֆը նաղար իթմիւշտիք։ Շիմտի պու տէ հէլթամիդ հիքեայէյի տախի տէրմէյան իթմէլիյիզ, զիրա էսկի զէմանլար մուհարէպէլէրի իլէ սորը վասաթըն տին գալկալարը կիպի վահշէթ վէ պարպարըլգա իճրա օ-լունտան իշպու Բուս վէ Օսմանլը մուհարէպէսինին պու տէ հէլթ ֆասընը պէթ թէրաֆ խէր խէք, մուհարէպէի մէզքիւրէնին թարիխինի միւքէմմէլ հազմը օլմայըլ։

Բուս տաքէրլէրի Պալգանլարըն չըմալ ճիհէթինտէ իճրայի տալէլիաթ իթ-աիքլէրի էմնատէ, պուլարըն իշղալ իթմէքտէ օլտուղու արագինին էքսէր է-հալիի միւսլիմէթի ճէնուպա տօղրու ֆիրար իթմիւշ օլուպ, պու ֆիրարիլէթ ֆիլիպէ իլէ էաիրնէ արասընտա վէ խուսուսիլէ պու շէհրլէրի պիր պիրինէ բալթ խոն եօլուն պօյընտա կէրլէյիպ իսքեան իթմէքտէ խոլէր։ Օսմանլը մահալլի հիւքիւմէթլէրի տէ Բուսլարըն օրալարա գատար կէլմէյէճէլէրինի մուհաճիրլինի մէքգումէէ պէհան խոլէք թէլէմին իթմիւշլէր խոի։

Պիր տէ պաղթէթէն ճէնէրալ Կուրգօ Պալգանլարը թէճալուզ իթտի։ Գը-շըն թա օրթասընտա պէօյէ պիր թէարրուզը նակէհանի Օսմանլը օրառուս թէ-րաֆընտան մէմուլ օլմասըղընտան, Միւսլիմանլար բէք պիրտէն պէրիյէ կէլտի-լէր։ Սօֆիանըն ալընսըղը հալմախի Նտիրնէ եօլու պօյընա եանըլընճա, պիւ-թիւն էհալի պէօյիւք պիր խէվֆ ու տէ հէլթ տիւշար օլտու։ Օսմանլը հիւ-քիւմէթլէրի խէ պու գօրգաւ վէ էնտիլէյի տէֆ իթմէյէ չալըչաճագ կէրտէ արթըրմահա վէ տահա զիտաէ հայմահա դայրէթ իթաիլէր։ Թիւրքլէրին պիլէ Սըրթլան լաղապը վիրմիւշ օլտուգլարը Միւլէյման բաշա, զանն խոլէրսին քէնտի վէ Բուսլար արասընտա գալան մէմէքէթլէրի չէօլէ չէվիրմէյի ֆիքրինտէ գուրթ մուշ խոի։

Յիւ հազիզա Սօֆիա իւր Թաթար բազարճըղը արասննտաքի քէօյլէրին եան-
կընը , վէ պին նէսֆ Թաթար բազարճըղընն եանկընա վիրիմէսի մասսուսի
էմր օլունմուշ օլուպ , հաթթա պու գընազըղա պիր սուհուլէթ օլմագ իշին
տախի էտիրնէտէն պիր խայլի սուլու կաղ իսթէնմիշտի : 1876 սէնէսինտէ Պու-
կարլարն գաթլ ու թէլէֆ օլունտուգլարը գէման օնլարա պիր չօդ էյլիք իթ-
միշ օլան ինկիլիզի Մ . ձէյմա Լօնկ , խանէսիզ վէ հուվասըզ գալան էհալիյ
պարընտըրմագ իշին եարտըրաղը պիր թագըմ պարագալարը Միւլէյման բա-
շահա թափսիյէ իթտիկինտէ , բաշաի մուսաթլէյ՜ խնսաֆաղճա շէօյլէ պիր ճէ-
վապ վիրմիշ տիր : « Միւսթէրին օլունուզ , պէն օնլարը աթէլէ վիրէճէլիմ : »
Իրիսթիանլարը քէսմէք իշին էմիր տէ վէրիմէտի խէ , կէօզ գըրըրաղ վէ Միւս-
լիմանլարա տա տիւշման էօնիւնտէն տայիմա գաշմայը նասիհաթ օլունտու : Պու
նասիհաթը իճրա իթմէք իշին հաթթա Միւլէյման բաշա պիր շայա չըգարթ-
աը քի , Բուսլար էլլէրինէ տիւշէն Միւսլիմանլարը տօղրահօրլար :

Պինապէրին Բունա սէվաշիլինտէն կէլէն մուհաճիրլէր ելինէ գաշմանա
պաշլարը , Մէրիճ վատթմինտէքի էհալի տախի օնլարն արգասընտան ֆիրարէ
հիւզ թութուլար : Պիշարէ քէօյլիւլէր թէվաթուր պուլան ըրվայէթլէրտէն
տէլի կիպի գօրգարագ , խանէ վէ մէվալէրինի թէրք իտուպ Սթանպօլ իւզէրի-
նէ տօղրու ելուրիւշ իթտիլէր : Պազըլարը սէվաշիլէ գատար կիտուպ կէմիլէ-
րէ աթըրաղար : Պիր գաշը գարըսընը վէ չօճուգլարընը էօքիւզ արապասընա
պինտիրիպ , էն եազըն տէմիր եօլ սթասիօնունա գատար կիւճպէլա եօլ պու-
լապիլտիլէր : Օրատա գարըն իշինտէ քէմալը թէհամմիւլ իլէ իզամէթ իտուպ ,
թրէնին կէլմիսինէ պէքէտիլէր : Պու էանատէ արապալարընը եազըպ ըսընը-
լար իտի , վէ էօքիւզլէրինի տախի մէճպուրի օլարագ 9-10 ֆրանկա Եանուտի-
լէրէ վէ սայիր ֆըրօսաթ եասըրլարընա սաթարլար իտի : Մուհաճիրլէրի թաշը-
մագ իշին թրէնլէր քիֆայէթ իթմէզ իտի . թրէն կէլտիլի կիպի մուհաճիրլէր
նէրէեէ բասթ կէլլըսէ օթուրուրլար իտի . եօլտա տա սօուգտան եախօտ աճ-
ըզտան էօյիւրլէր վէ եօլ իւզէրինտէ պրագըլըրլար իտի :

Պու գարկաշարըզ արասընտա տէհշէթլի մէնգարէլէր կէօրիւլմիւշ տիր :
Իշիւլ պին կէօրմիւշ օլան ինկիլիզ միրալայը Պլօնթ պիր մէքթուպունտա շէօյ-
լէ եազմըշ աըր . « Յունլար 12տէն պէրու պին վահօնտան զիեատէ Չօրլուտան
կէշմիշ վէ պու վահօնլարտա էն ազը 33,000 մուհաճիր պուլունմուշ տըր : Եա-
նա գաշանլար տա պաշգա : Վահօնլար օ գատար իւսթ իւսթէ տօլու տըր քի
չօճուգլար օլօղուլուպ թէլէֆ օլուեօրլար : Սթասիօնտա մուհաճիրլէր եէրլէ-
րինտէն գալւմայա ճէսարէթ իթմէեօրլար . գօրգարլար քի պաշգալարը եէրլէ-
րինի թութարլար :

« Տէօրթ կիւն պէօյլէ կիտիօրլար : Պազը գատընլար չըլտըրարագ հէմ չօ-
հուգլարընը վէ հէմ քէնտիլէրինի տէմիր եօլունուն իւզէրինէ դօյմուշլար վէ
թրէնտէն չիյնէնմիշլէր տիր : Պազըլարը տա մասումլարընը բասթ կէլտիքլէրի
չայլարա աթըրօրլար : Պիր գատըն տա իքի չօճուգունու պըշագլա թէլէֆ իթ-
միշ տիր , տիյէրէք քի , պիր կիւն տէ օնլար պու ֆէլաքէթլէրի կէօրմէսինլէր :
Պու գընազըղլար , էսքի մուհասէրէ գընազըղլարընը պասթըրմիշլար տըր : »

Ինկիլթէրա սէֆարէթխանէսի թէրաֆընտան իյանէ թէվգիինէ մէմուր օ-
լան Մ . շէրօնըն տախի 22 Յունլար թարիխիլէ եազաղըզ մէքթուպունտան չու-
սթ իտէքի ֆըզրա իխրաճ օլունմուշ տըր :

«Յունվար 15ին՝ սալը կիւնիւ աղշամ սաաթ Զտա Լտիրնէտէն հարեքէթ իտէն թրէնտէ պուլունուպ, պու թրէն եիւք վախօնլարընտա պիր պիրի իւղէրինէ երղըլմըշ դարը, չօճուգ, իսթիյար 2000 գատար մուհաճիր նազլ իթմէքտէ օլմաղլա, չու պիչարէ Միւսլիմանլարըն չէքտիքլէրի հէր նէվի էզիյէթ վէ դահմէթի կէօզլիւմ իլէ կէօրտիւմ :

«Աղշամ սաաթ 11տէ թրէնիսիդ Գուլէլի-Պուրկազը սթասիօնուհա վասլ օլարագ, խաթթըն իւղէրինտէ երղընլար պուլունուպ, մանխատէն սալիւ օլմաւորը իչիւն 14 սաաթ գատար մէքքիւր սթասիօնտա տուրտուգ : Սօուգ բէլ շիտտէթլի օլուպ, իլլէ վախօնլարըն իւղէրինտէ պուլունան եօճուլար բէք զիւ եատէ մուգտարըպ օլտուլար : Կիճէ պազը Փամիլիւլարը եագտըրտըղըմ աթէշին էթրաֆընա կէթիրթտիւմ, վէ սապահ քէօյտէ նէ գատար էքմէք պուլտոււմ իսէ 200 օգկա գատար էն զիատէ միւհթաճիյնէ թէվզի իթտիրտիւմ :

«Էօյլէյէ տօղրու Ուզուհ-քէօրիւ գայմադամը պիր լօգօմթիլլէ 15 չու վալ բէքսիմէթ կէթիրմիշ օլմաղլա, աճ մուհաճիրիյնէ տաղըթտը :

«Յունվար 19ունը ճուճաա իրթէսի կիւնիւ Պուրկազտան հարեքէթ իթտիրիմէ գատար, օրատան կէչիպ Սթանպօլա կիտէն թրէնլէրէ եէյճէք թէվզի իթտիւմ : Պէշ կիւն պէնիւմ կէօզլիւմիւն էօնիւմտէն կէչէն պու պիչարէլէր սահիհէն քէմալը սապը ու թահամիլլ իլէ պու զարուքէթ ու սէֆալէթէ ինանըլմազ տէրէճէտէ տաեանմագտա իտիլէր : Պիր խայլի չօճուգլար տօնմուշ տուր, Եալընըզ Զօրլու սթասիօնուհտա ալթը կիւն զարֆընտա 250 տօնմուշ չօճուգ կէօմիլտիւ : »

Ղազէթալար պու հիճրէթին հիքեայէլէրինի նէշր ու իլան իթտիքճէ Էվրօրա տէհչէթէ իրիրֆիթար օլմագտա իտի : Միտհաթ բաշա հաղրէթլէրի օ էսնատէ Էվրօրատա մէնֆիտէ պուլունուպ, պու սէֆիլ վաթանտաշլարը լէհինտէ մէրհամէթ վէ մուալնէթը ումուսլէյի տալէթ իթմէք իւզրէ, Ննկիլիզ զազէթալարընտա պիր մէքթուպ նէշր իթտիրմիշ վէ անլէրին աւվալը մուսիյպէթ իշթիմալինի թէճէսսիւմ իթտիրէճէք պիր թարզտա թարիֆ իթտիքտէն սօնրա, խուսուսլլէ Ննկիլիզլէրին թիգգաթ ու նէճապէթինէ միւսթէնիտէն իանէլէրինի իլթիրմաա վէ թալէպ իլլէմիշ տիր :

Յունվար 15տէն սօնրա Սթանպօլա կիւնտէ 10,000 մուհաճիր կէլիպ, հիւքիւմէթը Օսմանիլէ պիր ճիհէթլէ քէնտի սէպէպիլլէթ վիրմիշ օլտուղու չու ումուսի գօրգուտան քէնտիսի տէ շաշըրարագ, նէտէն սօնրա պունուհ էօնիւնի ալմագ իւզրէ Ննկիլթէրրայա միւրաճաաթ իթտի : Ննկիլթէրրանըն Տէրսաաաթէթ սէֆիրի Սըր Լէյարտ գաթը Շահանէ թէրաֆընտան վուգու պուլան թալէպ իւղէրինէ, օ դէման տէվլէթը միւշարիլլէյանըն խարիճիլ նէզարէթինտէ պունունան Լօրտ Տէրպիլլէ աթիտէքի թէլէկրաֆնամէյի քէշիտէ իթտի :

Սթանպօլ, 19 Յունվար 1878

«Պիւթիւն Իսլամ էհալիսի Բուսլարըն էօնիւնտէն ֆիրար իթմէքտէ տիր վէ եիւդ պիլնէրճէ գատըն վէ չօճուգ աշղղարտա աճլըգտան վէ սօուգտան էօլմէքտէ տիր : Պասլը Ալի ինսանիլէթ նամընա հիւքիւմէթը մէթպոււամըգտան թալէպ իսիեօր քի, Բուսլարը, Միւսլիմանլարըն ճան վէ նամուսուհա հիւսպէ իթմէլէրի իչիւն թէէմլնաթ վիրմէյէ մէճպուր իլլէսին : Հիւքիւմէթի Սէնիլլէ վէ մահալլի Օսմանը հիւքիւմէթլէրի տէօրթ թէրաֆը իսթիլա իտէն գօրգուհըն էօնիւնիւ ալամեօրլար վէ պու գօրգու Սթանպօլա գատար եալըլաճաղընտան, պունտան նէթալիճի վէսիմէ մէմուլ տըր : »

Իրթէսի կիւնիւ Յունվար 20տէ միւշարիւէյն Լօրտ Տէրպի, Ինկիլթէրրա-
նըն Բէթէրապուրկ սէֆիրի Լօրտ Լօֆթիւսէ պիր թէլէկրաֆ քէշիտէ խուպ,
Պասը Ալինին սալիֆ Իւզդիքը թալէպինի Լուս հիւքիւմէթինէ թէպլիդ իյլէմէ-
սինի էմր իթաի, վէ օ կիւնիւ Լօրտ Լօֆթիւս տալի բրէնս Կօրչադօֆա աթի-
տէքի նօթայը իրսալ իյլէտի:

Բրէնս հազրէթլէրի,

Ճէլիւքիւմէթը մէթպուամ, Տէրսաաաաթէթ սէֆիրինտէն էհալլի իսլամիյէ-
նին բիգգաթը ճալլիպ սէֆալէթ ու իզտիրապը հագգընտա ախըը մալիւմաթ
իթմիշ օլմադլա, էհալլի մէզքիւրէ գօրգուսուստան նաշի Բուս աաքէրինին էօ-
նիւնաթէն ֆիրար իտէրէք, էմնիյէթը ճանը իշիւն վաթանընտան էատ օլմադտա
վէ հէր մէտարը թապիւշ ու վէսայիթի նազլիյէտէն մահրում պուլուսմադտա
տըր:

Պիւթիւն էհալլի իսլամիյէ Բուս օրտուլարընըն էօնիւնաթէն ֆիրար իթ-
մէքտէ օլտուզու կիպի, Երուշարտան եիւզ պինլէրճէ դատըն վէ մասուլար
տալի աշըլլարտա աճըրգտան վէ սօուզտան թէլէֆ օլմադտա տըր: Պու ահ-
վալը Բիւրմէլալտէն աօլայը Պասը Ալի, ինսանիյէթ նաւընա օլարադ, հիւքիւ-
մէթը մէթպուանըն Բուսիա իմէրաթօրու նէզտինտէ թէվասսութ իյլէմէսինի
վէ էհալլի Իսլամիյէնին պու դատար սէֆալէթ ու ֆէլաքէթինի մուճիպ օլան
գօրգու վէ տէհշէթին էօնիւնիւ ալմադ իշիւն, թէտապիր իթթիխազը զըմըն-
տա իմէրաթօրը միւշարիւէյնէ իլթիմաս իթմէսինի րէճա իյլէմիշ տիր:

Ճէլէր Բուսիա պաշ գօմանտանը թէրաֆընտան պիր պէհաննամէ նէշր
օլունուպ, էհալլի Իսլամիյէնին ճան ու մալը թէլէմին օլունուր իտէ, պու գօր-
գուսուս էօնիւ ալընըր, վէ հէմ Խրիսթիան հէմ Միւսլիման էհալլի արաքընտա
էմնիյէթ հասըլ օլուր տէյու պէյանը րէյ իտիլմիշ տիր:

Պինաթէն ալէյն Լօրտ Տէրպիինն էմրի միւճիպինճէ դաթը վալալէրինէ միւ-
րաճաաթ պիրլէ, իւմիտիմ պօշա չըգմաեաճազընա էմնիյէթիմ պէր քէմալ տըր,
վէ պու պապտէ թէտապիրի մուէսսիրէյի սէրիա իթթիխազ պուսուրարադ,
գօրգուսուս էօնիւ ալընաճազը վէ էհալլի Իսլամիյէնին սէֆալէթ ու ֆէլաքէ-
թինէ նիհայէթ վիրիլէճէյի գալիլէն մէմուլ տըր: »

ԼՕՅԹԻԽՍ

Բրէնս Կօրչադօֆ իրթէսի կիւնիւ շու ճէվապնամէյի իրսալ իյլէտի:

Բէթէրապուրկ, 22 Յունվար 1878

Սէֆիր հազրէթլէրի,

Ձաթը վալալէրի Յունվար 21 թարիխիյէ պիր նօթա իրսալ իտէրէք, Ին-
կիլիզ հիւքիւմէթի նաւընա արգու պէհան իտէրսինիդ քի, Թիւրքիանըն էհալլի
միւսլիմէսի արաքընտա գուհուր իտէն վէ մէսաիպի աղիմէյի մուճիպ օլան գօր-
գուսուս թէնքին իթմէք իշիւն Բուս աաքէրի պաշ գօմանտանը թէրաֆընտան
էհալլի մէրգումէյի թէլէմին իտէր վէ ճան ու մալարընը հըմայէ էյլէր պիր պէ-
եաննամէ նէշր ու իլան օլունուսուս:

Ձաթը ալիլէրինիզէ պրազըրըմ քի, մուհարէպէնին իպթիտաքընտա պի-
լէ Բուսիանըն Թուսա օրտուսու պաշ գօմանտանը, ճինս ու մէզնէպ ֆարգ իթ-
մէքսիղին պիլ ճիւմէ սաքին էհալլի հըմայէ իտէրէք ինսանիյէթի քէտաիմինէ
րէհայէր իթթիխազ իթմէք իսուսուսու հաշմէթու իմէրաթօր հազրէթլէրի թէ-
րաֆընտան մալասուսէն էմր պուլուլմուշ օլտուզուսու Պուլլարթիթան էհալլի-
սինէ սուրէթը ալէնիյէտէ իլան իթմիշ տիր:

«Թիւրքլէր հէր նէ դատար պիղիմ ետարալլարըմըզ վէ էսիրլէրիմիզ հագ-
դընտա իծրաի իթիսաֆաթտա պուլունուպ . մէտէնի էվրօքանըն հըսսիյաթընը
ճէրհնատար իթմիշ , վէ տահա եագընտա Հօպարթ քաշա կէօզլվէ (Էօրաթօ-
րիա) վէ Թէոտօսիա նամ աշըզ շէհիրլէրի թօքա թուլթարազ , Թիւրքլէրին նէ
թարզ մուհարէպէ իթիթիլէրինի իպրազ ու իսպաթ իյլէմիշ իսէ տէ , պիղ երինէ
լինսանիյէթ գայիտէլլըրինի տայիսա իլան իտէրէք հէր վագըթ մէվզըրի իծրայէ
վագ իթմիշիզ տիր :

«Պու աշվալտէ Բուսիա պաշ գօմանտանլարընըն զաթէն վագիֆէլէրի օ-
լուպ , հէմ տէ հիշ նիքիուլ իթմէտիլլէրի վէ հէմ տէ նիքիուլ իթմէյէ նիյէթ-
լէրի օլմատըղը զավաթի ինսանիյէյի միւքէրրէրէն իլան իթմէք վահի պիր շէյ
օլաճագ տիր : »

ԿՈՐՁԱՂՅՈՅ

Պունտան գաթի նաղար պուրատա սիւալ իթմէք լաղըմ կէլիր քի , զաթէն
Օսմանլը մահալլի հիւքիւմէթլէրի թէրաֆընտան պու գօրգույա վիւճուտ վէ
գուվլէթ վիրիլմիշ օլտուղու հալտէ , Բուսիա թէրաֆընտան նէշր օլունաճագ
իլաննամէնին նէ ֆայիտէսի օլապիլիրտի : Բուսիա իլաննամէլէրի տիւշմէնին վի-
րուտինտէն սօնրա էհալլիյէ մալիւմ օլաճագտը . հալ պու քի Բուսիալլար միւ-
վատէլէթ իթմէգտէն էվլէլ էհալի ֆիրար իթմէքտէ օլտուղու կիպի , մահալլի
Օսմանլը հիւքիւմէթլէրի նասըլ քի մուհարէպէնին իպթիտասընտա նէշր օլունան
Բուս պէհաննամէսինի իլան իթմէտիլլէր իսէ , էօյլէ տէ Մ . Լէյարտըն թալէպ
իթտիլի պու եէնի պէհաննամէսինի տէ նէշր իթմէեէճէքլէրինտէ շիքհէ եօզ իտի :

Պինապէրին հիծրէթ տէվաժ իթտի վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆուն սիվարիլէրի
թէրաֆընտան Թըրնօվա քէօյիւ սթապիօնու զապթ ու իշգալ օլունաուղու իչիւն
Ֆիրլիպէ իլէ Էտիրնէ արասընտաքի տէմիր եօլ խաթթը միւնգաթի օլմաղլա , տա-
հա ղիյատէ տէհշէթ վէ հիւզն ու էլէմ մէնգարէլլըրի վուգուա կէլտի : Շըմէն-
աըֆէրլէ ֆիրար իթմէք մուհալ գապիլինտէն օլտուղու ճիւնթլէ , պէօյիւք քէր-
վանլար պաղլանըպ , Խասքէօյ թարիզիլլէ Էտիրնէյէ տօղրու կիտիլմիյէ պաշ-
լանտը : Գատըն , չօճուգ , իրթիար հէքսի արապալար իւղէրինէ եղըլըպ , ա-
տամ պօյու գարլար իչինտէն վէ շէտիտ պիր սօուգ հիւքմ իթտիլի հալտէ արալ
թաքալ ֆիրար իտիլտի , վէ հօյլարտա աճըգտան վէ սօուգտան էօշէն պիր
խալլի պիչարէ ինսանլարըն նաշլէլէրի պրագըլտը : Յունլար 25տէն 30ա գա-
տար Ֆիրլիպէ վէ Էտիրնէ արասընտաքի եօլտա պուլունան պիր մուխպիր պու
տէհշէթէնկիզ մէնգարէյի պէր վէհի ղիյր թարիֆ իթմիշ տիր :

«Ֆիրլիպէտէն պիր ազ կէճճէ հարէքէթ իթմիշ օլտուղումուգտան , պիրին-
ճի գօնագտա տէմիր եօլունուն էօթէ թէրաֆընտա պուլունան Սաթա պէյ նամ
ուֆագ Պուլկար գարիյէսինտէ գօնագ իթտիլք :

«Երթէսի կիւնիւ Սաթա պէյտէն Հասքէօյէ կիթտիկիմիզտէ , պիւթիւն կիւն
կէօղիւմիւզիւն էօնիւնտէ տէհշէթլի վէ րիզգաթէնկիզ պիր մէնգարէ պուլու-
նուպ , պունու կէօրիւնճէ ինսան սահիհէն մուհարէպէտէն վէ մուհարէպէեէ
սէպէպ օլանլարտան նէֆրէթ իտիյօր , Իշպու ալթը քիլօմէթրօ մէսաֆէսի օլան
եօլտա , շօնէնին քէնարընտա օլան թարլա վէ օվալարըն իչինտէ սօուգտան վէ
աճըլղտան էօյմիւշ միւթէատտիլտ Թիւրք գատըն վէ չօճուգ վէ իրթիար նաշէ-
լէրի եէրլէրի գարլամըշ իտի : Պու պիր կիւնիւք սէյեհաճաթտա 600 գատար
սայտըզ , Թաասսուպը իսլամըն պու պիչարէ գուրպանլարը Ֆիրլիպէ վէ էթրաֆ
գարիյէլէրի էհալիսինտէն օլուպ , էհալի մէղքիւրէ Բուսլար եագլաշընճա խա-

նէլերինի թախկնէ իտէրէք, սիրաթալա Կտիրնէ վէ Սթանպօլա տօգրու Փիրաթ
կթմէյէ գաթիէն էմր ալմըշ խոի : Կէօզիւ ի է կէօրէնլէր իսպաթ իթմիշ տիր քի
Միւսլիման մահալլէլերինտէ զապթիյէլէր կէզէրէք էհալլիյէ աճէլէ իթտիրիրլէր
խոի, վէ կիթմէք իսթէմէյէնլէրի տէ հաթթա սըզըշտըրըրլաք վէ տէօյէրլէր խոի
պիլիյէ : Պուհստան շու պիչարէ էհալլինին նէ տէհշէթլի պիր հալտէ պուլունտա-
ղու Փէհմ օլունհապիլիր . եէրտէ առամ պօյու գար վէ սէճէրէլի պիր սօուդ պու-
ղունտուղու հալտէ, եօլա չըգմայա մէճպուր իտիլմէքտէ խոի :

«Պուհաճիրիյնի մէրգումշին իլք գօնադ իթտիրլէրի պէօյիւք Յարաղը
գարիյէսինտէն պաշլաեքարագ ինսան նաշէլէրի եօլտա տօլու խոի : Նէրէտէ քի
պու պիչարէլէր գօնադ իթմիշ իսէ պէլլի խոի . եէրտէ սաման իզլէրի, բուպա
բարչալարը վէ նաշէլէր վար խոի : Պու կէօմիւլմէմիշ, քիւսքիւթիւք քէսիւմիշ
տէլիւք տէլիւք օլմուշ, սօուդտան գուրուսուշ ճէսէպլէրի կէօրմէք բէք տէհշէթ-
լի շէշ տիր . հէքսի մանտա, սըղըր, գօյուն, քէշի լէշէրի իշինտէ եէրտէ սէ-
րիլմիշ գալմըշլար խոի, գիրա պիր վազըթտան պէրու . Պուլկարիսթանտա հայ-
վան խաթթալըղը վէ զըրկընը տա մէվճուտ խոի : Պու տէհշէթլի մէնգարէյի աս-
լա ունուտամանտաճաղմ :

«Եվվէլճէ պէհան իթտիրկիմ վէհի իլէ, պու սալխանէլէրտէ իսթիար, գա-
տրն վէ չօճուդ նաշէսինտէն պաշլա նաշէ կէօրմէտիմ . հիշ պիր տէլիզանլը վէ
կա տահա պէօյիւք ինսան ճէսէտի եօդ խոի : Պու էօլէնլէրին հիշ պիրինտէ
կարա օլմայուպ, հէքսի տէ սօուդտան վէ աճըրգտան էօլմիւլլէր խոի : Պազը-
լարը պիր պիրինի ըըթմմադ իշին պէշէր ալթըշար քիշի թօր օլարադ էօլլէճէ
գալմըշլար խոի . վալիտէլէր եըրթըդ բըրթըդ եօրկանլար իւզէրինտէ սէրիլմիշ
օլուպ, չօճուդլարընը տա հէնուդ կէօյիւպլէրինին իւսթիւնտէ թուլմադտա խոի-
լէր . իքի կէնճ գըզլար սըզը սըզը պիր պիրինէ սարըլըպ եիւզիւն գօյու գալ-
մըշլար խոի . սաշլարը ուզուն վէ սիյահ, վէ քէնտիսի տէ զայէթ տիլպէր պիր
կէնճ դատըն, եաշմաղընը էլիլլէ թուլթմուշ եիւզիւնիւ գարամադտա իքէն օ
վաղիյէթտէ տօնմուշ խոի :

«Տէրկիշ զըեաֆէթլինտէ պիր պիչարէ իսթիար կէօրտիւմ քի եօլուն իւ-
ղէրինտէ տիւլմիւշ օլուպ, արապանըն թէքէրլէյի իւսթիւնտէն կէշէրէք գա-
ֆասընը էզմիշ խոի . գիրա գօրգու պու մուհաճիրլէրին եիւլէյինէ էօյլէ կիրմիշ
խոի քի, կիճէ գօնադ իթտիրլէրի մէվգիտէն սապահլարն հարէքէթ իթտիրլէ-
րինտէ աըալ թարալ դաշմադտա, վէ նաշէլէրինի մէղարսըղ պրադմադտա իւ-
տիլէր :

«Հաքէօյտէն իքի սաաթ ուղադտա պուլունան Գայաճըդ գարիյէսի մու-
հաճիրլէրին իքինճի գօնաղը օլուպ, օրատան կէշէն պիր սուլըն եագընլարըն-
տա տօլու նաշէ խոի . եէրլէրտէ բէք չօդ տա բըրթըլար, եըրթըդ բըրթըդ բու-
պալար, քիթապլար վար խոի :

«Իքինճի կիւնիւ ագշամըսը Հաքէօյտէ գօնադ խոուպ, պու շէհր թիճա-
րէթկեահ վէ զէնկին պիր շէհր տիր, վէ օն պին նուֆուսու էհալիսի վաք տըր :
Կաքին հալըֆ քի չարըսը իլէ պէօյիւք խրիսթիան խանէլէրի Փիրարիլէր թէ-
րաֆընտան աթէշէ վիրիլմիշ խոի :

«Իրթէսի կիւնիւ շէհրը մէղքիւրտէն հարէքէթ իթտիրկիմիզտէ էթրաֆ ու
էքնաֆը իսլամ մուհաճիրլէրի նաշէլէրիլլէ տօնմուշ օլաուդունու կէօրտիւք : Ի-
քի սաաթ եիւրիւտիւքտէն սօնրա, բէք տիւք պիր պալըրըն թէքէսինէ չըգա-

բազ, մէմուլին դայրի պիր մէնդարէյի միւշահէտէ իթտիք : Հէր թէրաֆտա Եօլուն իւղէրինտէ վէ էթրաֆ թարլալարտա վէ կէօղիւն սէնէպիլտիյի մէսաֆէլէրէ դատար պինդէրճէ գըրըմըշ արապալար, քիւլլիյէթիլ էօքիւղ վէ մանտա վէ պէկիր նաշէլէրի կէօրիւմէքաէ խտի : Մուհամմիդէր պուրատա պիրտէն պիրէ Բուս սիվարիսինէ թէսատիւֆ խտէրէք, նէ վար նէ Էօք պըրաղըպ տաղլարա դաշմըշ օլմալը խտիլէր :

«Պու Ֆարդիյաթըմըդա իսպաթ օլարադ պու ճիվարտա էշեա վէ սայլը կիպի բէք չօք շէյլէր կէօրտիւք : Պունտան անլաշըլան մուհամմիդէր արանսըդա կէլիպ կէօղիւրինէ հիշ պիր շէյ կէօրիւնմէմիշ, վէ Էալընըդ ճանլարընը գուր թարմաեա պադմըշլար տըր : Պազը Պուլկարլար էշեայի մէգքիւրէյի Էաղմա ի տուպ թօրլամադ իսթէմիշլէր իտէ տէ, դադաղլար իւսթէ կէլէրէք պրագմա մըշլար տըր :

«Տէօրթ միլէ Էաղըն մէսաֆէլէ գատար պէօյլէ թէրք խտիմիշ էշեա իլէ տօլու խտի : Հարմանլըեա վարմադտան էվլէլ, վէ Էօլուն պիր տէրէյէ էնտիկի պիր ուֆադ տաղ թէբէսինտէ պու էշեա Էըղընթըլարը խիթամ պուլմուշ օլուպ պու էշեալարըն իշինտէն պէկիրլէրիմիդ զօր իլէ Էօլու սէօքէպիլմիշլէր տիր : Պու թէբէտէ պիր չօք տա ինսան նաշէսի պուլունուպ, պունլարըն պիր մըգտարը կէնճ տաշմէր խտի, քի քիմիսի քէօյլիւ գըեաֆէթինտէ պուլունմադտա, վէ քիմիսի բէտիֆ ասքէրի իւնիւֆօրմասընը թաշըմադտա խտի, վէ հէբի տէ գըլընտան կէշիրիմիշ խտի : Պունլարըն արաղընտա պիր տէ դատըն սէրիմիշ օլուպ պունուն կէօյսիւ գուրշունլա տէլիք տէլիք օլմուշ խտի : Աշսպէլի խտի քի, պու պիշարէլէր քէրվանըն էօնիւնտէ պուլունտուղլարընտան, էն էվլէլ Բուսլարա րասթ կէլիպ շէտիտ պիր մուհարէպէյէ թութ ուշմուշ, վէ հէմ քէրվանա բէֆա գաթ խտէն ասքէրլէր վէ հէմտէ սիւահը մուհամմիդէր պու դալկայա կիրիշմիշլէր տիր : »

Յիլ հաղըդա Հարմանլըտան 12 քիւմէթիօ ուղադ պուլունան պու մէվ գիտէ խտի քի, 20,000 արապատան իպարէթ օլան պէօյլիք մուհամմիդ քէրվանը Յունվար 19տա միրալայ Բանիութին թէրաֆընտան թէվգիլֆ օլունմուշ խտի : մումալէյհ միրալայ Բանութին պիր ալայ բիտտէ, պիր թապուր ամըր, իքի պէօլիւք դադադ վէ իքի թօըլա ճէնէրալ Սղօպէլէֆ թէրաֆընտան պու թէրաֆլարա սէվգ օլունմուշ խտի : Պու մէվգիտէ բէք տէնշէթիլ շէյլէր իճրա օլունմաղլա, Բուսլարըն րաքօրթլարը հաղըդաթը հալի պէյհուտէ խաֆիֆլէթմէեէ չալընըքօրլար : Փէրվանը մէգքիւրուն էօնիւնտէն ալթը թապուր ասքէր Էիւրիւմէքաէ օլուպ, պու ասքէրին արդասընտա հէման ճիւմէսի սիւահը օլարադ իսլամ մուհամմիդէրի պուլունմադտա, վէ իսթիյարլարլա ջօնուղլարտան մատաա պունլար 15,000 նուֆուեա պալիդ օլմադտա խտի : Միրալայ Բանիութին Էօլուն սօլ թէրաֆընտա պուլունան թէբէլէրէ իքի թապուր ասքէր վաղ խուպ պու ասքէր քէրվանըն էօնիւնտէն կիտէն ասաքիլի Սամանիյէ իւղէրինէ ալէլ իթմէյէ պաշլատը :

Պիր թապուր տա Էօլա տօղրու սէվգ օլունարադ, պունուն էօնիւնտէն կիթմէքաէ օլան իքի գըթա թօք, արապալարընտա սիրէրլէնմիշ օլան մուհամմիդէր իւղէրինէ սալզըմ Էաղաըրտը : Փարիֆէ հաճէթ օլմատըղը վէշիլէ քէրվանըն իշինտէ պիր վէլվէլէ տիր գօրտու, վէ Բուս ամըրլարըլա դադաղլար թէբէլէրաէն ինէրէք Թիւրք ասքէրինի չիյնէյիպ կէշտիլէր վէ քէրվանըն իշինէ

կիրառէր : Արթըզ պու մէնգարէ թարիֆ օլունուր չէյ տէյիլ տիր . պու գատար պին արապալարըն իչինտէն գըրզ էյլի պին պէտպաթ , գորգուլարընտան հայ-գըրարագ տաղլարա տողրու գաչարլար իս : նմարլ օլուր : Էնքսէրիսի իրթէսի կիւնլէրի մէգքիւր տաղլարտա սօուգտան վէ աճլըգտան էօլտիւլէր :

Արապալարըն իւղէրինտէ 322 գատըն վէ 43 չօճուգ գըլըճտան կէչիրիլտիւլէր : Միրալայ Բանիուլթին քէնտի րաբօրթօսընտա պու վազաա իւղէրինէ պէ-հանը թէէսիւֆ իտէր , վէ հաղմա իչին քէնտի գօլունուն արդասընտան կէլէն Պուլկարլարը իթհամ իյլէր : Հէր նասըլտա Բուսլար , հէր րաբօրթօլարընտա պու պլնլէրճէ պիչարէլէրին գաթլ ու թէլէֆ օլմալարը , վէ քէրվանլարը պասըլ-տըգտա տաղլարա գաչարագ օրատա էօլմլէլէրի մէսուլիյէթինտէն վէ գապահա-թընտան հազալարընը սընըրմահա չայըչընօլար :

Ճէնէրալ Սգօպլէլէֆ Յունվար 20տէ Հասքէօյտէն չու թէլէկրաֆը քէչիտէ իթտի . « Պինլէրճէ գատըն վէ չօճուգլար , Հանէ պիր գօրգուես թութուլարագ էթրաֆ տաղլարա գաչմըչ , վէ Հքմէք վէ սըղընաճագ եւրլէրի օլմատըղըղը հալ-տէ օրատա գալմըչլար տըր : Պիւթիւն պու տէհչէթամիլ վազաալարըն սէրի սէ-պէպի Միւլէյման քաչա տըր . զիրա քաչաի մուհալիյէհ , կէօյա պիլլիմ ասքէր-լէր վահչիլէք վէ գալիմիլէք իթմէքտէ տիրլէր տէյու չայեալէր չըգարըպ էհալիլ գօրգուլթմուչ տուր : Պու պիչարէ գատընլարա չօճուգլար , դար գարըլ մէգ-քիւր տաղլարտա չիւրհչիլ օլարագ էօլէճէքլէր տիր : »

Ճէնէրալ Սգօպլէլէֆ Միւլէյման քաչայը իթհամ իտիյօր . իրան տիւք Նիւ-գօլա պու չայանը թէէսիւֆ վազաաաւէն բէք մուգտարըպ օլարագ , Յունվար 21 թարիսիյլէ հազտըղը պիր թէլէկրաֆտա միրալայ Բանիուլթին կիպի գապա-աթըր Պուլկարլարա աթիֆ իտիւօր : Իչպու թէլէկրաֆտա իրան տիւք , մուհա-րէպէյի հիքեսայէ իթտիքտէն սօնրա չու ֆըղըրայը տա իլամլէ իտիւօր . « Հայըֆ քի , գաֆիլէնին արգասընտան պինլէրճէ Միւսլիմանլար պուլունուպ , Միւլէյ-ման քաչա պունլարը Ֆիլիպէտէն վէ հէվալիսինտէն հօլա չըգարթմըչ իտի : Պու պիչարէլէր , մուհարէպէյի մէգքիւրէնին իլլիթիտասընտան տէհչէթէ կիրիֆթար օլարագ էօթէյէ պէրիյէ տաղըլմըչլար , վէ չօլուգ չօճուգլարընը արապալարըն իւղէրինտէ պրագմըչլար տըր :

« Էսնտի մուհարէպլտէ Պուլկարլար չօճուգլարը գապթ իտուպ , ֆիրարի-լէրին տէ բըրթըլարընը հաղմա իթմէքտէ իտիլէր : Ասքէրիմիլ մէգքիւր մասու-լարը թահթը հըմայէլէրինէ յալարագ , Պուլկարլարըն նէհպ ու դարէթինէ տէ խիթամ վիրտիրմիլլէր տիր : Աթֆալը մէգքիւրէյի վալիտէլէրինէ իտէ իթմէք իչին թէտապիր իթթիխաղ օլունուպ , վալիտէլէրի տէ սօնրատան պիր պիրի արտը սըրա կէլմիլլէր տիր : Պու պիչարէ Միւսլիմանլարըն հալ ու վաղիյէթի բէք չայեանը թէէսիւֆ տիր :

« Պունլար , Միւլէյման քաչա թէրաֆընտան վիրիլէն էմրլէրտէն աօլայը վէ կիրիֆթար օլտուգլարը պէօյիւք գօրգուտան նաչի հէր թէրաֆա գաչընօլար , խանէլէրինի հըզընօլար , վէ ֆամլիւալարըյա բըրթըլարընը ալըպ կիտէնօր-լար իտէ տէ , ծնլարը տա հօլտա դայպ իտիյօլար : Պու պիչարէլէրին էօլիւմէ-րի մուհագգագ տըր . լքքին էկէր եւրլէրինտէ գալալար իտի , պիլլիմ հիւքիւ-մէթը ասքէրիյէմիլլին թահթը հըմայէսինտէ քէմալը իսթիրահաթ վէ ասպիլլէ հաչարլար իտի :

« Բէք թէէսիւֆ իտէրիմ քի , նայիլ օլտուղումուգ օ բարլագ բարլագ մու-

վաթիֆադիյէթլէրին սորգնարնտան պէօյլէ վազաւլէր զուհուրէ կէլիեօր . պուհւ-
լար հիչ խաթրումտան կէչմէդ խաթ . շիմտի տէ պէօյլեք կիւհլիւքլէ էօնիւնի ա-
լապիլիւր եախօտ խաթիֆլէտէպիլիլիւրիմ : »

Պու վազաւլի միւէլլիմէտէն սօնրա հիծրէթ քէրվանլարը տայիմա Բուսիա
աւքէր դօլլարընա թէսատիւֆ խոռւպ , ճէնէրալ Սթրուգօֆ սիվարիլէրինին հէր
կիւն պիր դաչ թազրմ ֆիրարիլէրէր րասթ կէլտիքլէրի մալիւմ տիւր : Հէլէ քի
Յունլար 19ընծը կիւնքի մէնդարէլէր սօնրատան վուգուա կէլմէտի վէ մուսնի-
լէյհ ճէնէրալ Սթրուգօֆուհ Լիւլէ—Պուրկազընտա թէսատիւֆ իթտիլի 200,000
մուհաճիր իչիւն դօլայ պիր թէտպիր պուլուալ իճրա իլլէտի , քի իշպու թա-
րիխիմիգտէ րիվայէթ օլուհմուշ տուր :

Լաքին էլէմ ու հիւզն պուհուհւա աա պիթմէտի : Տէրսաատէթէ էն սօն
միւվասէլէթ իտէն թրէնլէրաէ վէ քէրվանլարտա բէք չօգ խաթթա պուլուհուա
պուհւարըն տահա դիյատէ ուզադ եօլլարտան կէլտիքլէրի վէ քէնտիլէրինտէն էվ-
վէլ կէլէնլէր եօլլարը վէ մէմլէքէթլէրի էվլէլճէ խարապ իթմիշ օլտուգլարը ի-
չիւն , պու սօնրաքիլէր տահա դիատէ մուգտարըպ վէ միւթէգզի օլմուշլար ի-
տի : Ելինաըլ պուհւար մուհաճիր գաֆիլէսի օլմայըպ , ճան չէքիչնլէր քէրվա-
թը իտի : Տէմիր եօլ սթասիօնլարընտա վէ մուհաճիրլէրին կէլտիքլէրի եօլ պաշ-
լարընտա էյրէթի խասթախանէլէր եարըլըպ , թրէն կէլտիլինտէ սաղլար էօլիւ-
լէրտէն այրըլըպ , մէդքիւր պարագալարա կէթթիւրիւլիւր վէ տէրագապ թէ-
տալի օլուհուրլար իտի : Պազը գատընլար վէ չօճուգլար , աճըգտան օգատար
գալըֆլանմըշ վէ տէրվանլարը քէսիլմիշ իտի քի , պիր դաշըդ չօրպա աղըզլա-
րընա գօնուլուհմա էօլիւեօրլար իտի :

Պուհւարա իանէ իթմէյէ կէլմիշ օլան պաղը Եւրօբալըլարըն պու եիւրէք
տաեանմալ մէնդարէյի կէօրիւպ պայըլմըշ օլտուգլարը կէօրիւլմիւշ տիւր :

ԽՐԻՍՏԻՅԱՆ ԳԸՐԿԸՆԼԱՐԸ

Մէրիճ վէ Թուհմա վատիլէրինտէ մուհարէպէնին մէտայիպի էն դիեատէ
Միւսլիման էհալլիյէ սօգանըպ , չիւնքի պուհւար չօլլաղըզլա թէվաթուր իտիւ-
միշ օլան պիր դօրգու սէպէպլինտէն , վաթան վէ մէմլէքէթլէրինտէն այրըլըպ
տաղլարա տիւշմիւշլէր իտի : Պուրատա ազ գըրկըն վէ գըթալ վուգու պուլտու .
Խրիսթիյանլարըն տա սալթ խանէլէրի եանտը վէ էմլաքլէրի դայպ օլտու : Լա-
քին Թուհմա իլէ Գարատէնիզ արասընտա վէ խուսուսիլէ Իսլիմա իլէ Պուր-
կազ արասընտա Խրիսթիյանլար գըրըլըպ , պէշ ալթը պին գատարը գաթլ ու
թէլէֆ օլուհմուշ տուր :

Պու թէրաֆտա էքէյիճէ Միւսլիման Արնաուտ իւքեան խոռւպ , պուհւար
տայիմա մէմլէքէթին տէհէլէթի օլմուշլար տըր . մուհարէպէ սէպէպլիլէ պիր խա-
յի պաշը պօղուգլա Ձէրքէսլէր տախի պու Արնաուտլարլա պիրլէչիպ , պուհ-
լար Սմանլը օլտուհուհուհն արդաթընտան կէլէրէք Խրիսթիան էհալլիյէ իթմէ-
տիքլէրի խապասէթ գալմամըշ տըր : Մէրգոււմ Ձէրքէսլէր մալիւմ օլտուգու վէչ-
իլէ 1878 սէնէսի Յունլարընտա Գալլարնա դարիլէսիլադէրինէ հիւհմալ խոռւպ ,

էքսէրիսի Բուժ օլարագ 500 գատար էհալիյի թէլէֆ վէ գարիյէյի տախի պիւս պիւթիւն խարապ իլլէտիլէր : Պու տէհչէթլի ֆաճիա Էվրօքաաա էօյլէ պիր հէ- եւճան հուսուլէ կէթիրտի քի , Պապը Ալլ միւթէճապըրարը թէէտիպ իթմէյէ մանէն մէճպուր օլարագ , Գաւարնայա 2 թապուր Մըսըր ասքէրի կէճնտէրտի վէ 55 Զէրքէս թութուլուպ ասըլտը :

Պին սէքիզ երւզ եթմիշ սէքիզ սէնէսի Յունվար այընըն իպթիաապընտա պիւթիւն Սամանլը օրտուսու րիճաթ խուպ , Բուսլար տախի Վարնա , Բաղլը- րաա վէ Սաման բաղարընա տօղրու երւրուտիւքլէրի իչիւն , պիւթիւն պու հայ- տուալարը չիյնէյուպ , Պուրկապ հէվալիսինէ գատար սիւրմիւշ օլմաղլա , մահա- լը միզքիւր խրիսթիան էհալիսի տախի հէնուզ Գաւարնա վաղաաի մուէլլիմէ- սինի ունութմամըշ օլմաղըն , բէք գօրդմայա պաշլատը : Պու հալաէ Միւսլիման- լարըն հիճրէթինին սէպէպի Սիւլէյման բաշա օլտուղու կիպի , էօյլէ տէ Խրիս- թիանլարըն գաթլ ու թէլէֆ իտիլմէլրինէ տէ սէպէպ վէ պիւթիւն վաթմանըն ֆէլաքէթ ու մուսիպէթինէ մէսուլ եինէ բաշաի միւշարիլէյհ տիր :

Օլ հէնկեամտէ Խսլիմա չէհրի տախի բէք տէհչէթլի պիր մէնգարէ իչիւն տէ պուլունուպ , Պուլկար գատըն վէ չօլուզ չօճուլարընըն տէրէճէյի նիհա- եւտէ սէֆալէթլրինտէն մաաաա , հապսիանէլէր գապահաթսըղ Պուլկարլար իլլէ տօրմուշ . վէ հէր կիւն պիր խալլի Պուլկարլար պիւս իսթինթապ ասըլմաղ- տա պուլունմուշ տուր : Պու գընազըղզարա ճիւրաթ իտնիլէր , էվլէլա Սիւլէյ- ման բաշա , վէ սօնրա անըն եէրինէ կէչէն Խսլիմա տիվանը հարաք բէյիսի Սա- տրգ պէյ օլմուշ տուր :

Հաթթա պու ֆէնալըղլարըն մինի իչին Պուլկար մէթրօպօլիտի Աէրաֆէն էֆէնտի թէրաֆընտան միւմաիլէյհ Սատըզ պէյէ բէճա օլունաուղու կիւն , եա- նի Յունվար 12տէ , տէվլէթ խըտմէթլէրինտէ իսթիարլանմըշ օլան վէ սօն դէ- մանլէրտէ Սամանլը ասքէրի իչիւն քիւլլիյէթլի ազճէ վէրմիշ , վէ հալա տէվլէթ- տէն բարալարընը պլմամըշ պուլունան չէհրին 24 գատար Պուլկար միւթէպէ- րանը պիթթէվիթի հապս օլունմուշ , վէ իւշ կիւն դալտըղտան սօնրա , այազ- լարընտան վէ Էլլէրինտէն չիֆթ չիֆթ դինճիլէ պաղլանարագ Աթանպօլա կէօ- թիւրիւլմիւշ տիր :

Մահպուտիյնի մէրպումէ Յունվար 18տէ Տէրաաաաթթէ միւվասէլէթ խիպ , Մէհթէրիսանէյէ թիւրմըշ վէ չօղլարը օրաաա խաաթա օլմուշ տուր : Պուլկար էքզաթըօթ փօղէֆ էֆէնտի սէպիլլէրինին թախիլէյսի իչիւն Սատրաղամա չօզ րիճա իթմիշ վէ սատրաղամ Էտհէմ բաշա տախի վաա պուեուրմուշ տուր : Լա- քին պիւթիւն պիւթիւն սալը վէրէճէք եէրտէ Պօլույա նէֆի իթմիւշլէր տիր :

Հատըրը Բուսլար Յունվար 16տա Խսլիմայէ կէլինճէեէ գատար , էվլէլա Միւսլիմանլար , վէ անլէրին տիւշարը խէվֆ ու տէհչէթ օլմալարընտան սօնրա տախի պաշը պօզուղլար , մահալլի Սամանլը հիւքիւմէթլէրինտէն թէչլիլզ օլու- նարապ , պի բէրվա քէնտի վահչիլիքլէրինի իճրա իթաիլէր : Շէօյլէ քի , նիչէ չէհր , գաաապա վէ քիօյլէր իւղէրինէ հիւճումէ եադտըլար , երգտըլար , էհա- լիսինի գաթլ վէ էսիւր իթիլէր վէ նիչէ կէնճ գըղլարըն վէ գատընլարըն ըրգ- լարընա կէչտիլէր . նիչէլէրի աթէշ իչինտէ եադտըլար , վէ հէր նէ գատար պու- չէլլէր Սամանլը մէճիլի միւսուսանընտա խրիսթիան աղալարը թէրաֆընտան խա- պէր վէրիլտի խա տէ , պու ճիւմլէ իլլէ տախի միւթէճապըրարը եինէ ճէղապըղ պրազըլաը Պու վադաալար , Տէրաաաաթթէ միւկիլիզ սէֆիրի Մ . Լէեըրա թէրաֆընա

տան տէվլէթինէ կէօնտէրիլիւ, Մալի Գիթապտա միւնտէրիճ օլան իքի դըթա թէլէկըաֆնամէ վէ պաղը Էւրօթա դաղէթալարըյա տախի մուսատտազ տըր :

Սօն պիր վադապի միւթէէսսիւֆէ տահա նազլ ու հիքեայէ իտլիմ քի տիկէրլէրին քեաֆֆէսինի պասթըմըշ տըր : Վիզէ գոսապասը հէվալիսինտէ Այ Եօրկի նամը իլէ պիր գարիյէ պուլունուպ , պունուն 800 նուֆուս գատար է-հալիսի պիր մաղարա տէրունինտէ սըղընմըշ իքէն, Չէրքէս վահշիլէրի պու մա-դարանըն իւզէրինտէն պիր տէլիք աչըպ , օրատան իշէրիյէ մաշալալար աթտը-լար վէ տիւմանլա պիշարէլէրի պօղտուլար :

Պու գըթալլէրտէն եագայը գուրթարապիլէն Խրիսթիանլար Սթանպօլա ճան աթըպ , պունլարտան էքսէրիսի Բում օլմաղլա , Ֆէնհը վէ ձիպալի վէ Գա-լաթա ճիվարլարընտա վէ Պէյօղլունտա Բում քիլիսէլէրինտէ վէ Թաթաւլլատա վէ Ատալարտա պուլունան մանասթըրլարտա վէ Պօղազ իշինին էքսէր գարիյէ-լէրինտէ իսքեան օլունտուլար : Պունլար պիր կիւն էվլէլ խալիճէ սէրվէթ սա-հիպի իքէն, կիրիֆթար օլտուզլարը մէղալիմ վէ իթիսաֆաթ եիւզիւնտէն տէրէ-ճէյի նիհայէ սէֆալէթէ տիւչար օլարագ , չըրը չըպլագ վէ աճ վէ սօուդտան տիթըշյուպ քիմիսի անասընը պապասընը , քիմիսի էվլատընը , վէ քիմիսի տա-խի աճպապընը աղլամագտա խոի :

Յունվար 20ինճի բաղար կիւնիւ պիր եէլքէն կէմիսի Պուրկազտան 200 գատար պու պէտպախթ մուհաճիրլէրտէն կէթիրիւպ Արնաուտ քէօլէն չըգար-տը : Բում քիսդօպօսը վէ զէնկին ֆամիլիալար մէրգում պիշարէլէրի գապուլ-իտուպ , իսքեան իթտիլէր վէ իհթիյաճաթը էվլէլիլէրինի թէլտարիք իյլէտիլէր :

Պու մուհաճիրլէրին իշինտէ կէնճ պիր Պուլկար գատընը պուլունուպ հանընտա տա քիւչիւք քիւչիւք տէօթթ նէֆէր մասումը վար իալ : Պու գատըն Գարնապաթըր օլուպ , ֆագաթ Պուրկադա նասըլ կէլտիլինի պիլմէմ քտէ խոի-անճաղ շու գատարընը խաթըրլահօր խոի քի , չարուճըլար գօճասընը Գարնա-պաթտա դաթլ ու թէլէֆ իթմիշլէր խոի : Նիսթյարճա պ'ր ատալըն էթրաֆըն-տա տախի ալթը չօճուգ կէօրիւնիւպ , պունլարըն իւչիւ քէնտիսինին վէ իւչիւ տէ գարտաշընըն իմիշ , գարտաշը Գարնապաթտա բարաղ պուլունուպ , եագ-մաճըլար մէրգումը եօլտա էօրտիւրմիւշլէր խոի : Էլ հասըլ պու մուհաճիրլէրին տէհշէթլի սէրկիւղէշթլէրի ատէմէ պիր ֆէնալըզ վէ խլէճանը գալպ կէթիրի-հօր : Պուրկադ գաղասը մուհաճիրլէրի տէ բայիթախթըն տիկէր մահալլէլէրինտէ եէրլէշտիրիլուպ , պունլարըն տա հալի քէք ֆէնա խոի : Մալլարընը քեաթիլէն դայպ իթմիշ օլտուզլարը կիպի , հէր խանէտէն տէ իքիշէր իւչէր քիշի գաթլ խոլմիշ օլմաղլա , հէքսի գան աղլամագտա խոի : Պու մուհաճիրլէրին իշինտէ 150 գատար չօճուգ պուլունուպ , պունլարըն անալարը վէ պապալարը դայպ օլմուշ խոի :

Պու պիշարէլէրտէն աղ սօնրա , պունլարըն ճէլլապարը օլան Չէրքէսլէթ տախի Տէրսաատէթէ միւվասէլէթ խոուպ , օրատա չալտըզլարը հայրանաթտան մաստա , գարըպ գաչըրտըզլարը գարըլարլա չօճուզլարը տա սաթարլար : Էվ-վէթ 1878 սէնէսինտէ տիւլլը մուաղղամա սիւֆէրասըյա Էւրօթալլարըն կի-օղլու էօնիւնտէ պու ինսան ախգուլիթասը վուգու պուլմաղլա , մէճլիսի Մէպու-սանտա եինէ Խրիսթիան աղալար թէրաֆընտան խապէր վէրլտի խէ տէ , հիշ պիր ֆայիտէ իթմէտի :

Իշպու տէհշէթլի մուհարէպէ միւնասէպէթիլէ գուհուրա կիւն օլ հիճրէ-

թը իսլամիյէ, օ պինդերձէ էօլլումէր, չու խորսթ իան գըթալլէրի, մէյտանը մուհարէպէյէրէ ճիվար օլան մահալլէրին թախրիպի, օ սէրաբա մախսուսի եանկընլար, վէ նիհանէթ օ պաշը պօզուզլարն թախրիպաթը, ուզուն միւստէթ իչիւն Թուրքիանըն էն մահսուլտար էեալէթլէրինի խարապիյէթէ տիւչար իթմիշլէր տիր, շէօյլէ քի, պու մուհարէպիւէ պիր տէնչէթ վէ ինսաֆօրզլըդ սուրէթ/նի վիրմէք իչիւն Թուրքլէր, Պուլկարլար, Ձէրքէսլէր, Գազազլար մուհապէլէթէն պիր պիրինտէն իւսթիւն չըզմըչլար տրր: Ուզուն ուզուն մուհարէպէլէր իճրա օլունան մահալլէրտէ, մէսէլա Բլէմլատա, Շիպգատա վէ զայրիհիւմ վէ զայրիհիւմ, նէ քիօյ վէ նէ տախի ահալլինի իզ վէ էսէրի պիլէ գալմալը տրր: Պու մահսուլտար օվալար պինդերձէ հայլան վէ ինսան քէմիքլէրի/լէ տօլմուշ վէ կէօզիւն սէչէպիլտիյի ուզագ մահալլէրէ գատար թօքրագալթ իւսթ օլմուշ տուր, զանն խտէրսին քի ճանաւարլար օրատան կէչիպ եէրի զլիյր ու զէպէր իթմիշլէր տիր: Ասքէրլէրին չար չարուզ կէչտիքլէրի մահալլէրտէ պիր: զանն խտրսն քէօյլէր եանմըչ խարապ օլմուշ տուր:

Իւչ ելզ էլլի քէօյալն զիատէ վէ սէքիզ չէհիր խարապ վէ մահվ օլուպ, 30,000 նուֆուս ինսան տախի գուրպան կիթմիշ տիր:

Իշթէ պու թարիֆտէն մուհարէպէյի մէզքիւրէտէ նէ մըգտար զայալթ վէ թէլէֆաթ օլտուղու անլաշլըրը: Պալզանլարըն էօթէսինտէ Բուսլարըն էսիր թութսուզլարը Ձէրքլէրտէ եիւզլէրձէ ալթուն, միւնէվէր, կիրանպահա էշեա վէ սայիր, պուլունմուշ տուր: Մուհարէպէնին սօն վազթլարընտա Բուսլարէ պաշը պօզուզլարա, նէ Ձէրքէսլէրէ աման վիրմէմէք իւզլէ էմր ալմըչլար տրր:

Պու էմր նօգթասը նօգթասընա իճրա օլունմուշ տուր: Էն զիատէ մուհապ օլուպ պիւթիւն պիւթիւնէ խարապ օլան շէհիրլէր Թաթար-բաղարճըղը, Էսքի Զաղրա, Գօլօֆէր, Գըզանլըզ, Գարլօվա, Բլէմլա, Լօվաչ վէ Ձըրբան շէհիրլէրի տիր:

Մալլում օլտուղու վէչհ իլէ զըսմը ազէմի Իսլամ օլարագ մուհաճիրլէր կէչիպ Սթանպօլա երզլտըզլարընտա, պունլարըն կէրէք եօլլարտա վէ կէրէք շէհրը մէզքիւրտէ աճըգտան վէ սօուգտան չէքտիքլէրի զարուրէթ վէ սէֆաթլէթ եիւզիւնտէն իչլէրինէ պէօյիւնէք պիր տէ թիֆօ խապթալըղը զուհուր իտէրէք, հէր նէ գատար իանէ ճէմիլէթլէրի թէրաֆընտան թայիշլէրինէ վէ թէտալիլէրինէ ինսանիյէթ նամընա օլարագ տիգգաթ օլունմուշ վէ թէտարիք իտիլմիշ իսէ տէ, եինէ քիւլլէյէթլէ վէֆիյալթ վուզու պուլմուշ տուր:

ԱՄԵԼԻՑԱԹԸ ՊԱՀՐԻՑԵ

ՕՍԽԱՆԼԸ ՏՕՆԱՆԾԱՍԸՆԸՆ ԻՃՐԱ ԻԹՏԻԿԻ ՃԻԻՁԻ ԽԸՏԽԷԹ

ՄՈՒՃԻՊԻ ԻՍԹԻՂՐԱՊ ՕԼՈՒՐ

Թէչէպպիւս իթաիկիմիդ իշպու Նարդ մուհարէպէսի թարիխինի իքմալ իթմէք իւզրէ , շիմաիյէ գատար նազլ ու պէեսան իթմիշ օլմատըղըմիդ տէնիդ մուհարէպէլէրինին պաշլըճա վադաալարընը մուխթատարէն պասթ ու պէեսանընա միւպատէրէթ իտէճէյիդ տիր :

Մուխատէմաթա պաշլանտըղը զէման քէչֆ օլունտուղու վէչիլէ , ամէլի-յաթը պահրիյէնին , մուհարէպէնին աշվալը ումումիյէսի իւզէրինէ պէօյիւք պիր թէէսիբի օլմատեճադտը . լաքին Թիւրքլէրին պահրէն մալիք օլտուզլարը թէ-ֆէվվիւզի ազիմտէն տէ պու տէրէճէ ազ իսթիֆատէ իթմէլէրի ճիւմլէյի հայրէթ ու իսթիդրապտա պրագտը : Օսմանը տօնանմատը Գարատէնիզլին սահիպի մուխ-լադը օլտուղու ճիհէթլէ , իպթիաալի էմրտէ պունուն պէօյիւք պիր մուալէ նէթ վէ միւզահէրէթի օլաճադը իւմիտ օլնէմադտա իքէն , պու իւմիտ քէք չապուզ պօչա չըդտը : Պու սէֆինէլէր , միլիօնլար եութմուշ օլտուզլարը հալ-տէ վէ պու միլիօնլար պաշգա պիր եէրէ սարֆ օլունուր իսէ տահա զիեատէ միւֆիտ օլաճազ իքէն , նէ Թունալը մուհաֆազա իտլպիլտիլէր , վէ նէ տալի Գարատէնիզտէ պիր եարարըղ կէօսթէրտիլէր : Նէ Ստէսալա վէ նէ Նիզօլայէ-ֆէ գարչը հիշ պիր թէհտիտաթտէ պուլունմատըլար : Սէվասթաթօլուն եալընըղ աչըղընտան կէչտիլէր , վէ մուհարէպէնին թա սօնունտա , միւթարէքէ իւզէ-րինէ միւզաքէրէ ճէրեան իթաիկի էսնատէ , Գորըմըն աչըզ չէհիրլէրի իւզէրինէ մուխատէմաթա պաշլատըլար . պունուն իսէ քեարը օլմատըղտան պաշգա թէհ-լիքէսի տէ օլտալիլի իտի : Լիկէր պու Օսմանը սէֆինէլէրի պիր խրաւթի իթա իթաիլէր իսէ , օ տա չու օլմուշ տուր քի , պիհուտէ եէրէ Սօխումա սէվզ օ-լունան օրտուեսա մուալէնէթ իթմիշլէր տիր : Պիր տէ սօնունա գատար Պա-թում մէվզիի մուհիմմինի մուհաֆաղա իթմիշլէր տիր քի , Բուսլար քէք չօզ չալըշտըլար իսէ տէ ալամատըլար :

Լաքին պու իքի սէմէրէտէն պաշգա , Թիւրքիանըն հարպ տօնանմատը 49 զըրհլըտան վէ եիւզ գատար սէֆայինի սայիրէտէն իպարէթ պուլունտուղու հալտէ , հիշ պիր ֆայիտէի հազիկիյէսի օլմամըչ վէ հիշ պիր չէրէֆ գազանա-մամըչ տըր . էօթէտէ Բուսիանըն պահրիյէսի իսէ քէք աչաղա պիր հալտէ , պու-լունուպ հէր տաղիզա մուխաթարա վէ միւշքիլաթա օղրամատը մուհազգազ օլտուղու հալտէ , քէք չօզ չէրէֆ վէ նամուս գազանմըչ տըր :

Շէօյլէ քի , Բուսլարըն Թօրքիլ վաթօրլարը վէ սանտալլարը Մայիս 26 տա

վէ Յունիս 20 վէ 23տէ պիր խալլի բարազ բարազ իշլէր կէօրէնէք , Թունա նէհրի իւղէրինտէ պէօյլւք շէրէֆ գազանտըլար , վէ բէք տէհշէթլի զանն օլու նան տօնանմաի Հիւսնառունու հիշ պիր շէյէ եարամանեաճազ պիր հալէ գօյառու լար : Տուպասօֆ , Շէսթադօֆ , Նօվիգօֆ վէ սալիր կէնճ զապիթանը պահրի յէնին իպրազ իլլէտիքլէրի գահրամանըղլար վազթ ու մահալինտէ նազլ ու հիւ քեայէ իտիլմիշ օլմազլա , էլպէթտէ ունուտուլմուշ տէյլլ տիր :

Իքի Օսմանլը զըրհըսը բաթլատը վէ պթտը , վէ պունտան մատաա Բուս լար Նիկպօլուտա իքի զըրհըլ ալաըլար վէ թամիր իթտիքտէն սօնրա Նէօօթօն վէ Ձէշլօշէ թէսմիյէ իտէրէք քէնտիլէրի գուլլանտըլար : Օսմանլը տօնանմաըն նըն տիկէր սէֆինէլէրի տալի Բուս թօրթիլ վաքօրլարընըն վէ սանտալլարընըն ճէսարէթ վէ քիւսթալլըղընտան բէք Ֆէնա գօրպարազ Սիլիսթրէ , Բուսնուզ վէ Վիտինէ սըղընտըլար վէ արթըզ մէվազիյի միւսթահթէմի մէղքիւրէնիլ թօք մէնզիլլինտէն տիշարը չըգմազա ճէսարէթ իթմէտիլէր , Հէլէ Բուս օրտուսու Թուս նայը կէշտիքտէն սօնրա ուֆազ Բուս տօնանմաընըն աշվալի պիւթիւն պիւ թիւնէ էմինիէթ ալթընա կիրտի վէ իմբերաթօրուն մախտուլէրինտէն Կրան տիւք Արէքսիս Յունիս ալը իշլինտէ կէլտի մէղքիւր ֆիլօեա գօմանտան օյաու :

Գարատէնիզտէ Օսմանլը տօնանմաը Թունա իւղէրինտէֆի Օսմանլը իլօս սընտան գիտտէ ֆախտէլի օլտու , լաքին էինէ բէք բարազ պիր իշ կէօրմէտի : Պու տօնանմա Թիւրքիանըն Էրօրա վէ Ասիո գըթալէրի արատընտա մուսապէ բաթր պիր սուրէթի մուսթազամէտէ պուլունտուրտու , վէ պու իքի գըթալարըն արատընտա աւքէր իլէ մուհրմմաթը հարպիյէնին նազլինէ մէտարը քիւլլի օլտու : Էլպու նազլիյաթ իշլին խուսուսի ուֆազ ֆիլսուր թէշքիլ օլունուպ , պուլօր , զըրհըլաքըն թահթը հըմաշէսինտէ Գարատէնիզտէ սուրէթը մուսթազամէտէ աւ մէտըլա իտէրէր իտի :

Մէղքիւր տօնանմանըն հալը թատրուղիտի հէման հիշ նէվինտէն պիր շէյ օլտու : Հօպարթ բաշանըն ճէսարէթ վէ շէնաթթը չօդ սէօյլէնիթօր իտի . հաթթա քէնտիսի տէ իլանը հարպտան իքի կիւն սօնրա , Բուսիա իմբերաթօրունուէն եաղըղը պուլունան Ալմատիատա թաամ իթմէյի վէ Օտէպայը քիւլէ շէվերմէյի էօյիւնմիւշ իտի : Իմտի պազընըղ չիմտի տօնանմաի մէղքիւրուն ամէլիաթը ֆիլիլիյէսի նէտէն իպարէթ գալտը :

Անատօլու ճիհէթի մուհարէպէսինի հիքեայէ իթտիկիմիզ սըրատա գիքր ու պէհան օլունտուղու վէշէլէ , 1877 սէնէօի Ապրիլինին 26 վէ 27տինտէ պիր զըրհըլ տօնանմա Գալգասիա հուտուտու իւղէրինտէ քեային Սէն-Նիգօլա գալէսինի թօքա թութտու , Մայիս 5տէ Բօթի իւղէրինէ աթէշ իթմէյէ պաշլատը , Մայիս 12տէ Կուտաութի գարիյէսինի թօքա թութտուգտան սօնրա պին նէֆէր գատար 2էրքէսի օրանա չըգարտը , 13տէ Զամշարայը թօքա թութտու վէ 17տէ Սօխում գալէսինի աթէշէ վիրիպ խարապ իթտի :

Պատէհու քէնտիսինին թէշվիզ ու թահրիք իթմիշ օլտուղու Ապաղէք իւս եանընը վէ Յաղըր բաշանըն օրտուսընը մուհաֆաղա վէ վիգայէ իթմէք իւզրէ Ապաղէք սէվաշիլինտէ վուզու պուլան ամէլիաթը հարպիյէնէ իթթիւրաք իթտիքտէն սօնրա , Օգօստօս նիհաեթլինտէ սէվաշիլի մէղքիւրէտէն հարէքթթ իթտի :

Յուլիս 11տէ սիշ զըրհըլտան իպարէթ օլան տիկէր պիր ֆիլօ պիր խալլի կիւնտէն պէրու Գըրըմ սէվաշիլինտէ Էօքաթօրիա (Կէօղլէվէ) աշըղընտա պուս Լունադընա իքէն , շէհրը մէղքիւրէ աթթըղ գումարաւ աթթը վէ վաղաթ ճիշ

պիր մաղարարար թողունմամբ վէ քիմէնին թէլէֆինի մուճիպ օլմատը . անճաղ պու տօնանմա Սուգ լիմանընտա թուգ եիւքլէնմէքտէ օլան պիր Բուս կօլէթաւ սընը գալթ իթտի : Նոյեմբեր 2-տէ պիր թագըմ գըրհլըլար պիր թիւճճար կէմիսինի գօլպաւարաւ Էօրաթօրիա շէհրի բիշկեաճընտա կէօրիւնտիւէր վէ սէքիդ թօր էնտաթթ իթտիլէր : Պու վագըթտան Յունվար պընա գատար արթըդ Օսմանլը տօնանմատը իւզէրինէ հիշ պիր շէյ սէգլէնմէտի :

Պապը Ալի Մայիս 3-տէ տիւէլը Էճնէպիյէ սիւֆէրաարնա բէամի պիր նօթա իրսալ իտէրէք , պունտա , Գարատէնիդտէ պիւթիւն Բուսիա սէվաճիլինի , Էանի Ասիա սէվաճիլի իւզէրինտէ քեպլին ճօրօ սու նամ նէհր իլէ Թիւրքիանըն Էւրօբա գըթաարնտա Թունանըն աղղընտա Քիլիս նամ մահալ արաարնտա օլան գըթայը Մայիս 5-տէն իթիպարէն ապլօգա հալինէ վագ իթտիկինի պիլտիրտի :

Պու ապլօգա նիզամսըդ պիր շէյ օլտու , վէ Բուս դաղէթալարը մուճարէպէնին սօնունա գատար ալէյճիտէ բրօթէսթօ իթմէքտէն ֆարիդ օլմատըլալ : Պաւնուլը պէրապէր մէգբիւր էմր վէ գարար տախի իճրաարդ գալտը :

Յիլ հագ/գա մատէմ քի պաղըսը կէօգ դաբամաղլա , պաղըսը իհմալ իլէ , պաղըսը միւսաատէի մախսուսէ իլէ , վէ պաղըսը տախի միւճէրրէտ թէվլիֆէլէրի նիզամսըդ օլուր տէյու Ղանայիմի Պահրիյէ տիվանը գարարըյա խայլիճէ կէմիսին կէշմէսինէ միւսաատէ օլունմագտա խտի , Պապը Ալինին հիշ հագգը եօգ իտի քի , թութուլան կէմիլէրին մէսսուպ օլտուգլարը սէֆարէթլէր , քէնտի թէպատալարը իշիւն տախի ախի միւսաատէլի մուամէլէ օլունմասընը թալէպ իթմէքտէ իտիլէր Էթալեա վէ Եունանիսթան սէֆիրլէրի գաթիէն պէեան իթտիլէր քի , քէնտի կէմիլէրինին մահբիւմ օլմատընա բաղի օլմաղլար վէ պունուն իւզէրինէ Պապը Ալի սէֆայինի մէգբիւրէյի դօյ վիրմէյէ մէճպուր օլտու :

Իշթէ պու սէպէպէ մէսինի Գարատէնիդտէ Բուս սէվահիլինին ապլօգատը խայալի պիր շէյ օլտու . զիրա Սամանը տօնանմատը մէգբիւր լիմանլարը ֆիւլէն ապլօգա իթմէտի , վէ Պապը Ալի տախի մէմուրլարըն բիշլէթճիլիկի սէպէպլինտէն նաշի , ապլօգա խաթթընըն արգասընտա թութուլան սէֆինէլէրէ գարըլը պու նիզամը եիւրիւթմէնին իմքեանսըդ օլտուղունու անլատը :

ԲՈՒՍ ԳԱՐԱՂՈՒ ԿԵՄԻԼԵՐԻՆԵՆ ՇԷՃԱՍԹԼԱՐԸ . — ՎԷՍԹԱ ՆԱՄ ՍԷՖԻՆԵՆԻՆ
ՖԵԹՅԻ-ՊԵԻԼԵՆՏ ԱԼԷՑՆԻՆՏԷ ԻԹՏԻԿԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ :

Բուսլարըն մէմուլին դայըր օլան տօնանմատը Յունիս 10-տա թաարրուգաթա պաշլաերպ , Սիւննէ ճիհլթինտէ պահրիյէ եիւզ պաշըսը Բուշլին էսիր թութուլտու : Յունիս 15-տէ Վլաւէր նամ վարօր Օտէսատան հարէքէթ իտուպ , Թունանըն Քիլիս պօղազընտա պիր քէշֆ իճրա իթտի , վէ մէվլիլի մէգբիւր գուրպլինտէ գումա օթուրմուշ պիր Օամանը կէմիսինին պաթտըղընը կէօրտիւքտէն սօնրա լիմանը մէգբիւրէ ալտէթ իթտի :

Յունիս 10-տէ Կաւալ Գանիւլէն նամ վարօր հարէքէթ իտուպ , Սիւնապ լիմանընա տօղրու կիթտի : Եօլտա տէօրթ գըթա (սամանը կօլէթատընա բաթթ կէլիպ դօվալատը վէ գալթ իթտի : Մէգբիւր վաբօրուն գօմանտանը պու

կօլէթալարըն թայֆալարընը դարաեա չըգարըպ . կօլէթալարը տա պաթըրտը :

Օսմանլը հիւքիւմիթի , օ վագիթա գատար զանն իտէր իտի քի , տօնանմա-
սը սայէս'նտէ պիւթիւն Գարատէնիդէ սահիպ իտի , վէ տիւշմանըն վարօրլարը
էնկի'նլէրէ չըգմաեա սալա ճէսարէթ իտէս'իւէճէքլէրտի . լաքին պալատէ դիքը
օլունան վագաայը իշիտինճէ , Բուս լիմանլարընտան չօգ ուզազլարա տիւշման
կէմիլէրի կիտէ պիլտիկինի անդաեարագ բէք ֆէնասընա կէլտի , վէ Յունիս 26
թարիխիյէ տիւշլը մուազամաեա կէօնաէրտիկի պիր նօթատա Բուսիայը ինթամ
իթտի տէեւրէք քի , տիւշման սէֆինէլէրի պաթըրտըղը վագըթ թայֆալարը տա
պօղուեօր . լաքին պու իթթիհամ հագիգաթը հալէ մուզայիր իտի :

Յունիս 19տա Վլատմիր նամ սէֆինէ հարէքէթ իտուպ . Վարնայա գա-
տար իլէրիլէտի , վէ լիմանը մէգըբիւրուն եիրմի միլ աչըղընտա 610 թօնէլաթօ-
լըգ Աւլաշ Պաշէ նամ պիր Օսմանլը կէմիսինի գօվալաեղպ , պու կէմի հէր նէ
գատար բուբա եէլքէն գաչմագտա իտի իսէ տէ , Վլատմիր էօնիւնի քէստիրտի
վէ էօր թութտու : Մէգըբիւր Ասլանը Պահրի Սթանպօլ իլէ Գիւսթէնճէ արա-
սընտա սուրէթը մուսթազամէտէ ամէտշիւտ իտուպ , մուհիմմաթը հարպիյէ թա-
շըմագտա վէ օն ալթը նէֆիր թայիֆէսի պուլունմագտա իտի :

Յուլիս 23տէ Գիւսթէնճէ գարչըրընտա բէք զարիպ պիր մուհարէպէի պահ-
րիյէ իճրա օլունտու . շէօյլէ քի , Բուսլարըն հարպ սէֆինէսինէ թէպտիլ իթ-
միշ օլտուզլարը կէմիլէրտէն պուլունան Վէաշ նամ 1800 թօնէլաթօլըգ սէֆի-
նէ 9 լիպրալըգ թօը վէ ալթը բուս հալման թօըու վէ թօրբիլէրլէ տօնաւորլըշ
օլտուղու հալտէ , Օսմանլը տօնանմասընտան 8000 թօնէլաթօլըգ Ֆէթհի Պիւ-
լէնտ նամ զըրհըր գօրվէթէ դարչըր պէշ սաաթ մուհարէպէ իթտի : Պու Օսման-
լը սէֆինէսինին եիրմի պէշ սանթիմէթրօ գալընլըղընտա զըրհըր պուլունտուղու
հալտէ , էն իվլէլ մուհարէպէտէն պու կէմի բուկէրտան օլտու :

Վէսթա նամ Բուս կէմիսի , իքի հաֆթա իշինտէ թիւճար սէֆինէսի հալին-
տէն հարպ սէֆինէսի հալինէ վագ օլունտուգտան սօնրա , գօմանտանը , գա-
պիթլէրի վէ թայֆալարը թալիմ իթմէք վէ իլք տէֆա գուլանրաճագ օլուպ
աթէշ իթմէեէ մախսուս օլան մաքինալարը թէճրիւպէ իթմէք վէ էլհասըլ կէ-
մինին գուվվէթ վէ խասայիլի սայիրէսինի տէնէմէք իշիւն , ամիրալ Արգաս թէ-
րաֆընտան Բէրտէրէքլի ֆիլոսոունա իրօալ օլունտը : Պատէհու սէֆինէի մէգ-
ըիւրէ Ստէսա լիմանընա ալտէթ իտուպ , օրատա քէօմիւր ալտըգտան սօնրա ,
Յուլիս 22տէ թէքրար հարէքէթ իթտի վէ Բուալէի սէվահիլինի գարազօլ տօ-
լաշմագա կիթտի :

Իրթէսի կիւն Քէօսթէնճէտէն 35 միլ մէսաֆէ աչըղտա Վէսթա , Ֆէթհի
Պիւլէնտէ բասթ կէլիպ , պու Օսմանլը սէֆինէսի օ էսնատէ տօնանմաի Հիւմա-
եունուն պիր ֆլօսու էօնիւնտէ պուլունմագտա իտի : Հէր նէ գատար պու 2
հարպ սէֆինէսինին գուվվէթի եէկտիկէրինէ հիշ միւսապի տէիլ իտի իտի տէ ,
գարտան Պարանօֆ ասլա թէրէտտիւտ կէօսթէրմէշուպ մուհարէպէեէ պաշլա-
տը : Մէրգուլ գարտան կէմինին Տալիսոֆ ուսուլինտէ օլան մաքինասընա ,
թօրբիլէրինէ վէ խուսուսիլէ թայիֆէսինին իշիտլիկի վէ ճէսուրլուղունա կիւ-
վէնմէքտէ իտի : Վէսթա մէնգիլէ գատար եագ աչտը , պաշ , էրաֆընտան Ռ-
մանլը զըրչըսընըն իւզէրինէ թօր աթէշի իճրա իտէրէք մուհարէպէեէ պաշլա-
տը , վէ էօյլէ եարտը քի տայիմա եան թէրաֆընը տիւշմանտան սաչընսըրտը ,
տայիմա տիւշմանը զըշ թէրաֆընա պրագտը վէ օրատան տիւշմանըն իւզէրինէ

համան թօրու իշխեթտի : Գարսան Պարանօֆ դանն իտէր իտի քի , քէնտի կէմրտի տիւշմանն կէմրտինտէն զիյատէ սիւրաթլը իտի , լաքին պու դաննը տօղրու չըգմար :

Հազիգաթէն Ֆէթհի Պիւլէնտ Սամանլը զըրհլըարընն էն սէրի իւլ սէյր սէֆինէսի օլուպ , մուհարէպէ պաշլար պաշլամազ . Ալէսթանն իւզէրինէ չօզ զիյատէ եօլ ալար : Պու հալտէ գարսան Պարանօֆ տիւշմանն կէմրտինէ չաթըրմագտան գուրթ ուլմազ իշիւն պիւթիւն մէհարէթինի օրթանա տէօքմէն մէհպուր օլտու , վէ Սամանլը կէմրտինն աթէշի բէք տօղրու իսապէթ իթտի իլլիւք , Բուս սէֆինէսի չօզ սըզըշարըրմագտա օլտուղու ճիհէթլէ , մէրգուրմ գարսան զըրհլընա եազըն սօզուլմանա վէ էկէր գաշար իսէ թօրթիլ աթմանա գարար վիրտի :

Աէօյլէճէ պիր խայլի սաաթ մուհարէպէ տէվաւ խուուպ , նիհանէթ Սամանլը սէֆինէսի կէրի չէքիլմէնէ մէհպուր օլտու :

Պու մուհարէպէնն նէթիհէսի Սամանլը պահրիյէսի իշին օ գատար մէզէլէթպիւշ պիր նէթիհէ իտի քի , մուհարէպէի մէզքիւրէյի գօմանտա իտէն ինկիլիզ զապիթլէրի , հիշ պիր էյի թարաֆընը կէօրմէտիքլէրի իշին , հարպը պիլէ պիւթիւն պիւթիւնէ ինքեսար իթմէյէ գալգըշմըշլար տըր :

Լաքին Բուսլար իշպու մուվաֆֆագիյէթլէրինի հէր սիւրէթլէ իլան խուուպ , խուսուսիյէ թօփնու զապիթի Գրօթգօֆուսն եաննա տիւշէն գումպարա իլէ տէլիք տէլիք օլմուշ օլան գարօթուսուս ֆօթօկրաֆ րէսմինի ալարազ խայլիճէ սաթմուշլար տըր :

Ոգոստա 16տէ Գօնթմանթէն նամ Բուս վարօրը Գաւգասիա սէվահիլինէ կիթմէնէ էմր ալար . օրատա միրալայ Շէլգիլիգօյլըն (մումաթլէյհ միրալայ Շէլգօյլիգօյլ էրմէնի օլուպ , մուսիսէրէն Վէնէրալլըզ իւթպէսինի հաիզ օլմուշ տըր , վէ ֆազաթ մալիւմ օլտուղու վէճէլէ մուհարէպէնն իթթամընտա էրզըրումա թիֆօտան վէֆաթ իթմիշ տըր) թահթը գօմանտասընտա օլարազ տէնիզ գըլըը պօյունտան Սօխում Գալէ իւզէրինէ էրիւլմէքտէ օլան պիր միւֆրէզէնէն ամէլէյաթընա մուսպէնէթ իտէճէքաի : Աէֆինէի մէզքիւրէնն , Ապխազի մուհարէպէսինտէ մէզքիւր միւֆրէզէնէ վուգու պուլան մուսպէնէթի էվիլէճէ նաղլ օլունմուշ տըր : Քէզալիք պու սէֆինէնն տէօրթ թօրթիլ սանտալարը Սօխում լիմանընտա լէնկէրէնտազ օլան պիր Սամանլը զըրհլըարընն իւզէրինէ նասըլ թիւթմանա հիւճիւմ իթտիքլէրի վէ խայլիճէ գէտէլէտիքլէրի տաիսի իշպու Շարք մուհարէպէսի թարիսինն մահալու մէվգիլինտէ հիքեսպէ օլունմուշ տուր : Պինա էրին պուշլարըն թէքրար նազլու հիքեսպէսինտէն սարֆըր նազար իտիլմէք Լազըմ կէրի :

Օգոս . 24տէ Ամիրալ Արգուս , Բուսէյի սէվահիլինէ քէշթու կիւզար իթմէք իւզրէ Լէվաշէ նամ վարօրը օլ թարաֆա սէվգ իթտի : Մէզքիւր վարօր Գալլընանա եազլաշարազ , պիր իւշ տիրէքի պիրտէ իքի տիրէքի իքի զըհլլէ իլէ տըր ֆըրգաթիլին օրատա լէնկէրէնտազ պուլունտուղլարըն , վէ պիրտէ պաշ օմանտան սաննաղը օլտուղունու կէօրտի : Լէվաթիւս վարօրը պոտէհու Վարսըրա թաշարրուպ իտէրէք , օրատա տաիս տիրէր պիր չըրլլէլէ տէ տէօրթ գէթ հարպ վէ թիւճնար կէմիսի կէօրտի : Վարնա քէօրֆէզինտէն չըգաճաղը սըրտա քիւշիւք պիր Սամանլը կէմիսինէ րասթ կէլիպ , մէզքիւր վարօրըն թայֆէսինի պօշալթադտան սօնրա աթէշէ վէրտի :

Պու. էմանտէ իբր Սամանլը զըրհըսը տէմիր գալաքըրդ , Աիվատիայը զօւ
լալանաեա պաշլատը , վէ օնուն իւղէրինէ խայլի տէ եօլ ալմագտա խիլէր :
Բուս վարօրու Սէվասթօթօլա տօղրու կիթմէք իսթէտի վէ հաֆիֆլէնմէք իչիւն
քէօմիւրինին պիր մըգտարընը տա տէնիղէ և էօթաիւլիւնտէն , եինէ էվլէլքի սիւ-
սաթընը վէ մէսաֆէսինի պուլտու :

ԲՈՒՍ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸՆԸՆ ԱՄԵԼԻՅԱԹԸ ՀԱՐՊԻՅԵՍԻՆԵ ՏԷՎԱՄ . —

ՍԻԿՆԵՏԵ ՊԻՐ ՕՍՄԱՆԼԸ ՎԱԲՕՐԸՆԸՆ ԹԱԻՐԻՊԻ . — ՄԷՐՍԻՆ

ՎԱԲՕՐԸՆԸՆ ԹՈՒԹՈՒԼՄԱՍԸ .

Սեպտեմբերին իւք կիւնլէրինտէ կրանտիւք Գօսթանթին նամ ֆրգաթիյն
Անատօլու սէվահիլինտէ քեայլն օլուպ , Պօղազ իչինտէն օն պէշ միլ մէսաֆէ-
տէ պուլունան Շիլէ լիմանընա գտտար սիւրտիւ : Պու սէֆինէ Շիլէտէն պէշ
ալթը միլ մէսաֆէտէ պէշ ատէտ քիւչիւք վարօրա թէսատիւֆ իթտի : Մէգքիւր
վարօրլարա ատամ կլօնտէրուպ թահգիլ իթտի քի , իւչիւնտէ Բում վէ իքի-
սինալ Միւսլիման թայֆա վար իտի : Օ վազըթ էմր վէրտի մէգքիւր թաիֆէլէ-
րէ քի : Ըրրթըրաընը ալըպ քէնտի սանտալարըյլա գարայա չըգսընլար : Պու
էմիրտէ հալընը պիր վարօր միւսթէմնա թութուլտու , զիրա մէգքիւր վարօր-
տա պիր խայլի իսլամ գատընլարըյլա ուֆագ չօճուղար վար իտի : Տիկէր
տէօրթ վարօրըն թայֆալարը մէճպուրի սանտալարընա ռաքիպ օլարադ գա-
րաեա չըգտըլար : Պունուն իւղէրինէ Բուսլար մէգքիւր վարօրլարը թուլունպա
վասէթաուրյլէ կազ իլէ կիւղէլճէ ըսլատուպ աթէշէ վէրտիլէր : Գարատան պու-
նուն նէ օլտուղու անլաչըլմատը : Պունտան սօնրա Բուս գարաղօլ կէմիսի Շի-
լէեէ եաղլաչպ , պիր պաթարեա իւղէրինէ պիր գաշ թօփ աթաը , վէ ֆա-
գաթ պիր մագարրաթ իյրաս իթմէյէրէք էնկինէ տօղրու աչըլտը :

Օ էմանտէ օրալարտա տօլաչմագտա օլան իլպօրուդ նամ Բուս վարօրը
տաիսի տիկէր պիր թիւճար կէմիսինի աթէշէ վէրտի :

Բիւլայէթ օլունտուղունա կէօրէ , Շիլէ իւղէրինէ աթըլան թօթլարըն սէսի
Սթամպօլա գտտար ագս իթմիշ տիր , լաքին պիղ իչիթմէտիք :

Պու եէնի մէգլլէթին իւղէրինէ Սամանլը հիւքիւմէթի , մէմալիքի էճնէ-
պիյէտէ մուգիւմ Սալթանաթը Սէնիյէ սիւֆէրասինէ Ըրօթէսթօ եօրունտա պիր
թահրիրաթը ումումիէէ իրսալ իթտի :

Միւրալայ Շէլգօլիդօֆ եարալըրաընը թալիլիյէ իթմէք իչին եինէ Բուս
տօնանմասընը ոււալէնէթինի թալէպ իթմիշ օլտուղունտան , գարտան Պարա-
նօֆ , Վէսիւ իլէ Վէսիւնէ մայէթինէ ալարագ , կուտաուլիյէ կլթտի , եա-
րալըրալա պիր խայլիճէ Սամանլը սիւահը եիւքլէտի վէ կիճէլէյին սալիմէն
Սեպտեմբեր 8տէ կակրէյէ վասըլ օլտու : Պու մէվլիտէն տէ պիր թագըմ եարա-
լըլար ալարագ մէգքիւր իքի սէֆինէ պիրա մանիա Թուրսէէէ վարօրլար :

Հօկտ . 9 տա Թիւրք տօնանմասը Սիւննէտէ Սէնէ նամընտա պիր կէմի
տահա զայպ իթտի : Մալիւմ տիր քի , պու շէնր Թունա գօմիսիյօնունըն մէր-
ճէզի իտի , վէ գօմիսիյօնա տա ահտնամէլէր միւնիպլինէ տօղունուլամագ իալի :

Իմօր Սեպտեմբեր Էփսոսի/թիւոէ Թուհա Բուս տօնանմասընն գօմանտանը ժէ-
նէրալ Վէրէվը/ն մէգքիւր գօմ սիօնա պիլտիր Դի Խա/քի , մուհարէպէ դի/ի-
դասընճա քննախնին տէ պուլունտուղու շէրին թօրա թութուլ/նար իշթի-
մալտէն պախտ տէյի/ տիր : Գօմիսիօն իշի չապուդ սնլատր , վէ Խալրնը/ըրօ-
թէսթօ իտէրէք Սիւնն/տէն շէքիլտի կիթա/ի էհալի պ/լէ դօմիսիօնուս իշպու-
կիտիշինին Ֆիքրինի չապուդ անլայարադ , Սեպտ . 20 տէ օ տա գօմիսիօն կի-
պի շէքիլտի կիթա/ի :

Դեկտեմբեր 25տէ գաքտան Պարանօֆ Էէնի պ/ր շէճաթ տահա իպրադ
իթմիշ օլմադլա , Թիւրքլէր Օսմանլը տօնանմասընն պիր իշ կէօրէ/մէմէդ կի վէ
գապըթանընն իգթ/տարսըզըդը պէյնիտէ պիւթիւն պիւթիւնէ հիտու/թիւնտիլէր :

Մալիւմ տիւր քի , գաքտան Պարանօֆ Վէսթա նամ սէֆինէն/ն սիւվա-
րիս իտի . լաքին մուախտարէն սէֆին/ի մէգքիւրէի թ/րք իտուպ , հ/նուդ տօ-
նատըլպ հարպ հալինէ վազ իտիլմիշ օլտն Բուս/է- նամ վաքօրն գօմանտանը
տէրէօնտէ իլլէմիշտի : Պօղադ իշի ճ/հէթլէր նի տօյաշմադ լւզը/ , Դեկտեմբեր
22տէ Օտէսատան հարէք/թ իթմիշ օլուպ , 24տէ Խա Բէնտէրալի նամ մէվ
գիլէ Խազլաշտըղնտա , էնկ/նտէ գաթը պիր տիւման կէօրտիւ քի պէօյի/ք պիր
կէմի օլտուղունու կէօսթէրմէքտէ իտի : շէմանտէ Բ Բուս ա նամ վաքօր Խօլունը
թէպտիլ իտէրէք , էնկինէ տօղրու հարէքէթ իթտի քի , սէրպէսթէ իճրալի
մուամէլէ իտէպիլսին , վէ շայէտ տիւշման քէնտ/սինտէն Փալիգ պուլունուր իտէ
սահիլէ բէք Խազըն պուլունմասըն : Դեկտեմբեր 25տէ սապահ սաաթ սէքիզտէ
Խւշ տիրէքլի պիր կէմինն քէնտի իւզերինն տօղրու կէլմէքտէ օլտուղունու
մէգքիւր Բուսիա վաքօրու սէլտի : Պու իւշ տիրէքլի սէֆինէ Մախսուս/ իտա
բէսինն պիր նազլիլէ վաքօրու օլուպ , Թրապիզօն իլէ Սիմանպօլ արապնտա
իշլէմէքտէ իտի : Պու վաքօրտա Տէրլիշ քաշա օրտուսունտան պիր Դըգտար աա-
քէր պուլունուպ , աաքիլի մէրգումէ Բումէլին/ սէվ/ օլունմադտա իտի : Իշ-
պու վաքօր կիպի իքի վաքօր տահա պուլունուպ , պունլար ամէտլիւտ իթտ/ք-
ճէ , իքի դըրնը տա պունլարա բէֆադաթ իթմէքտէ պուլունաճադտը , լաքին
տէնիգ բէք լիմանլըգ օլուպ հավա տախի բէք կիւպէլ իքէն . օրալարտա պիր
թէրաֆտա պիր դըրնը կէօրիւնմէքտէ իտի : Բիվայէթէ կլօրէ Մէրսինն սի-
վարիս Բուսիա վաքօրունուն նէ շէքիլ շէյ օլտուղունու էյ/ճէ անլամալիշ օ-
լուպ , գօլալըզլա թութուլուր պիր շէյ դանն իտէրէք , լւզէրինն տօղրու գօշ-
մուշ իտէ տէ , իլէրուտէ կէօրիւնմէլի վէչհ իլէ , միլլուժ գաքտանըն պու/լգա-
հաթը մադպուլ օլմալըպ , ատէթա խընանէ/լէ ի/համ օլունմուշ տըր :

Բուսիա նամ վաքօր սանճադ իշարէթինի վիրտիքտ/ն սօ/րա տիւշման սէ-
ֆինէսինն պաշընա տօղրու պիր կիւլլէ աթընճա , մէգքիւր սէֆինէ պիրտէն
պիրնէ կէլուպ , տէրհալ գըքընա տօղրու Խօլունու շէվիրտի վէ սանճադ տա շէք-
մէտի : Բուսիա վաքօրու պիր թօր տահա աթտը վէ Օսմանլը վաքօրընը սըզըշ
տըրմադա պաշլատը . պունուն իւզէրինն մէգքիւր վաքօր պիր սանճադ շէքտի/՝
Գաքտան Պարանօֆ Բէնտէրազլիլայա գատար թաազ/պ իթմէյէ մէճպուր օլմա-
մադ իշիւն , իշի չապուդ պիթիրմէյէ գարար վիրուպ , Թիւրք վաքօրունա Խազ-
լաշտը վէ պիր պէօյիւնէք ուպուդ թօրու տահա աթըպ վաքօրը տուրմադա մէ-
պուր իթտի :

Միւլադիւմ 2արին վաքօրը գապթ իթմէք իւզրէ սանտալա բաքիպէն իւզէ-
րինն վաքտը : Օսմանլը վաքօրընտա քիմնէ կէօրիւնմէկօր իտի : լաքին միլլուժ

Զարին եագլաշտրդտա պիր սրբա գրք ըզը ֆէօ կէօրիւնախա : Բուսլար մէմուլ իտէրլէրտ' քի . Թիւրքլէր մէզքիւր սանտալըն իւզէրինէ աթէշ իտէրլէր . լաքին նէ գատար տա եագլաշտր իտէ , Թիւրքլէր թէրաֆընտան պէօյլէ պիր մուամէլէ վուլու պուլմատը , Վ մէրգուս մուլազիմ սալիմէն վարօրուլն կիւվէրթէսինէ չըգաը վէ Թիւրքլէրտէն հիչ պիր մուխալիֆէթ էսէրի կէօրիւնմէտի : Միւլաղիմ Զարին տէրագապ Բուս սանճաղը չէքտիրուպ , Բուսիա վարօրընըն թայֆէլէրի տէ «հուրրան» պաղրըշտրագ լպրաղը մէսէրրէթ իյլէտիլէր :

Էսիր թութուլան Մէրսին վարօրու Բուսիա վարօրուլըն թա եանընա կէթիրիլէրէք , Կարտան լէ իւմէրասը օրաեա նազլ օլունաու . Բուսիա վարօրընտան սուխա պիր թագըմ Բուս զապիթանը վէ թայիֆէ վէ մաքլինիսթ վէ սայիւրէ սանտալարլա Մէրսին վարօրուլնա կէօթիւրիւլտիւ : Բուսլար բէք սէվինմիչլէր տիր քի , կիւզլ պիր վարօրը էսիր թութուլգտան մաատա , պիր տէ 800 գատար աւքէրի : սիր ալմըշլար խոի :

Բուսլար Մէրսինէ իւմաւիլլա սահիպ օլտուգտան սօնրա , պէօյիւք պիր Թիւրք սէֆինսի կէօր էստի իտէ տէ , Բուսլար տէրագապ Մէրսինի ալըպ Բուսիա վարօրու իլլ պէրապէր Սէվաթմարօլ լիմանընա աշըրտըլար , վէ պէօյլէճէ պիր հարպ սէվինէսինէ տահա մալիք օլտուլար :

ԳՐՐԸՄ ՍԷՎԱԶԻԼԻՆԻՆ ԹՕԲԱ ԹՈՒԹՈՒԼՄԱՍԸ . — ԲՈՒՍ ԹՕՐԲԻԼ
ՎԱԲՈՒԼԱՐԸՆԸՆ ՊԱԹՈՒՄԱ ԹԱԱՐՐՈՒԶԼԵՐԻ . —
ՊԻՐ ԹԻՒՐԲ ՎԱԲՕՐՈՒՆԸՆ ԹԱԹԻՐՊԻ .

Յունվար 14տէ Պալըշլավա (Էօրաթօրիա) բիշկեանընտա իքի Սամանը զըրնլըսը գուճուր խոււպ , պունլար թօք մէնզիլինէ կէլինճէ աթէշ իթմէյէ պաշլաւարպ 130 կիւլլէ գատար աթտըլար : Լաքին Բուսիա թօքճուսու , տիւշմանըն գուվիթն նէ մլւսալի գուվիթի օլմատըղընտան պօշ եէրէ մուհարէպէ եաքմաշ իսլիէ Ռէյուպ , եալընըզ ալթը թօք աթտը : Շէհրը մլզքիւրտէ 22 խանէ զէտէլնիպ , եէտի աաքէրլէ էնալիտէն իւշ քիշիտէ եարալանտը : Իրթէսի կիւհիւ բալ լստահըշ օլան պիր գումպարաը պօշալթմազ իսթէտիքլէրինտէն տէօթմաաքէր էօլտի . վէ եէտի աաքէր տէ եարալանտը . օ կիճէ Սամանը զըրնլըսը զաշպ օլուպ օրթմ յիլէր :

Յունվար 15ինճի սապահըսը մէզքիւր իքի զըրնլըլար Թէօթօսիա լիմանընա տօղրու կիտուպ , օրատա աթէշ իթմէեէ պաշլատըլար : 132 թօք էնտալթ իստուպ 12 խանէ խարապ իթտիլէր , պիր աաքէր էօլտիւրտիլէր , վէ պէշ թօքճու իլէ եէտի էնալի եարալատըլար : Մէզքիւր խարապ խոլէն խանէլէրին իւլիտէ միլլէլիմիտէն լէսաամը մէշհուր Յովհաննէս Ալվաղովաքիին խանէսի տալի պուլունմուշ տըր :

Էշնարի Յունվար 14տէ պու իքի զըրնլընըն պլրի Անաքա էօնիւնէ կէլիպ իքի սաաթ միւթէմատիէն շէհրէ թօք աթտը վէ պիր աաքէր թէլէֆ իտէպիլուպ քիլիսէ իլլ պիր գաշ խանէ զէտ լէտիլէր վէ պատէհու մէզքիւր 2 զըրնլը Սիւնա շէհէ ապտէթ իթտիլէր :

Բուսիս պահրիյէսի երկնէ Պաթուստա սօն պիր մուղաֆֆէրիյէթէ տահա նայիլ օլտու : Սամանլըլար տայիմա պու լիմանտա պիր զըրնլը ֆիլօ տուրտուրթ մադտա օլուպ , մուհարէպէնին իպթիտասընտա Մայիս 13տէ Բուս թօրբիլ վաբօրլարը մէգըիւր ֆիլօնըն իւզէրինէ հիւճոււ իթմիլէր իտի խէտէ , մուաֆֆադ օլամամըչլար իտի : Գեկտեմբեր 27տէ Գօնսթանիթին նամ վաբօր 2էչմէ , Սինօք Սօխոււմ դալէ վէ Նափարին նամ թօրբիլ սանտալլարընյա թէքրար թաարրուզ իթտի :

Ագչամ սաաթ օնտա հարէքէթ իտուպ , կիճէ բէք դարանլըզ օլտուղունտան վէ չէհրտէ տէ ըչըզ կէօրիւնմէտիյինտէն Պաթոււմը ուղուն միւտտէթ արատըլար : Անճադ կիճէնին նըսֆընտա չէհրին լիմանընա կիրուպ , օրատա 2 զըրնլը կէօրտիւլէր : Պու թօրբիլ սանտալլարընա դօմանտա իտէն Զադարէնի , պիր իւչ տիրէքլի զըրնլը իւզէրինէ հիւճոււ իթմէյէ դարար վիրմիլ օլմաղլա , պիր միւնասիպ մէվդիտէ պուլուպ , քչնտի քէնտինէ հարաքէթ իտէն թօրբիլինի սայլը վէրտի : Պու թօրբիլ հէտէֆէ էյի թէսատիւֆ իտուպ , մէգըիւր Սամանլը սէֆինէսինին օճաղընըն ալթընտա բաթլատը վէ պիր վէլվէլէ տիր դօքտու : Գըլըտանտա թիւֆէնկ սէսի իչիտիլտի : Տէրադապ Սինօպ նամ թօրբիլ սանտալլընտան տախի թօրբիլ աթըլարադ պու տա զըչ տիրէյինին ալթընտա բաթլատը , վէ պուղուն իւզէրինէ տէօրթ Բուս սարտալը տա , հիչ պիր մադթուլ վէ մէճըուհլարը օլմադսըղըն , էնկինէ աչըլտըլար :

Գօնսթանի Վաբօրը , սանտալլարըն եաղլաչմա իշարէթինի կէօրէրէք , սիւսրաթը թամմէ իլէ դարչըլարընա կիթտի : Պատէհու Բուսիյա սէվահիլինէ չէքիլուպ պիր իքիսի Սէվասթօքօլա վէ պաղըսը տա Բօթիյէ ալտէթ իթտիլէր :

Պու թէարրուզ տա նիւմ մուվաֆֆապ օլմուչ սայըլըր իտի : Պիր այ սօնղրա Գօնսթանիթին իւչիւնճիւ տէֆա օլարադ թէարրուզա պաչլայըպ , պու տէֆա թէմամըչլա մուվաֆֆադ օլտու , վէ Սամանլըլարըն պէօյիւք պիր ախչապ սէֆինէսինի թախրիպ էյլէտի :

Իչթէ Բուսիյա վէ Սամանլը մուհարէպէսինին ճիհէթի պահրիյէսի տախի պու սիւրէթլէ խիթամ պուլուպ , վուղուաթ մէյտանտա օլտուղունտան , միւսթալաաֆիզէ հաճէթ եօգ տուր : Վադաա միլեօնլար սարֆ իտէրէք դուվվէթլի զըրնլը տօնանմալար թէտարիք իտէն տէվլէթլէր , վուղուաթը մէգըինրէյի կէօրիւնճէ , էյվահ տէյուպ միլեօնլար սարֆ իթտիքլէրինէ բէչիման օլմադ տէրէճէսինէ կէլէճէքլէր իտէ տէ , իշպու Սամանլը վէ Բուս մուհարէպէսինին պահրիյէճէ թէճըիւպէսի դաթի պիր թէճըիւպէ տէյիլ տիր . տօնանմաի Հիւմայու նըն էյի դապիթանը վէ պաչգա տիւրլիւ դօմանտասը օլայտը , չէրէֆլի իճրաաթտա պուլունապիլիլի իտի :

Պիր գաչ սէօզ տէ Գարատադ հուտուտունտա մուախսարէն վուղու պուլան մուհարէպաթ հադգընտա սէօյլէեէրէք , իշպու մուֆասսալ թարիխին օլճիհէթինի տէ պու վէչի իլէ կէչմէք իսթէրիլ :

Մալիւմ օլտուղու վէչի իլէ , Սիւլէյման բաչա օրտուսու իլէ պէրապէր 1877 Յունիս այընտա Գարատաղըն պիր թէրաֆընտան կիրուպ հէման օ պիր թէրաֆընտան չըգտըղը իչիւն , իմարէթը մէգըիւրէ բէք միւղմէհիլ պիր հալտէ պուլունմուչ իտէ տէ , Բուսլար Բուսնայը թէճալուլ իթտիքլէրինաէ , Գարատաղըն

լար, քէնտիլէրինի իբր թէրաֆտան սրգըշտըրմագտա օլան իքի օրտուընն էլլ
տէն գուրթուլտըլար: Սիւլէյման բաշա նասըլ քի մալիւմ տիւր, ասքէրիյլէ պ
րապէր տօնանմահա բաքիպէն, ճէնէրալ Կուրգօնըն Պալզանլարը աշմալտա
լան քիւսթախ սիվարլէր/նտէն թէհտիտ օլունան Բումէլիյի մուհաֆաղա ի
մէնէ կիթաի: Մէհէմմէտ Ալի բաշա տախի, Սաման բաշաեա իսթինատկեան օ
մալի իւղրէ, քէնտի օրտուընը Սօֆիա ճիհլթէնէ կէօթիւրաի, վէ Շոտրա գ
մանտանը Ալի Սաիպ բաշա տա 14 թապուր նիզամ, 7-8 թապուր մուսթա
ֆըզ, 4000 պաշը պօզուզ ասքէր վէ 24 թօք իլէ Գարատաղ ճիհլթինտէ գ
տը: Պու մըզտար գուվլէթ, իւշ օրտուշա տա պիրաէն մուգալէմէթ իթմըշ
լան պիր տիւշմանը թութմադ իչիւն բէք ազըտը: պու սէպէպտէն տօլայը օ
տան սօնրա Գարատաղլըլար հէմ աաէտճէ վէ հէմտէ ինթիզամ վէ շէճաթթ
Սամանլըլարա ֆաիդ պուլունտուլար, վէ պինապէրին (սամանլըլարտան պիր իա
լի մէմլէքէթ, էսիր վէ սայիրէ զապթ իյլէտիլէր, վէ խլթամը մուհարէպէտ
զապթ իթտիքլէրի պիր խալլի մէմալիքին թասարրուֆունա հագգ էտինտլէր

ՄԻԻԹԱՐԷՔԷՆԻՆ ԱԳՏ ՕԼՈՒՆՄԱՍԸ

ՎԷ

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԱԹԸ ՍՈՒԼՀԻՅԷՆԻՆ ԻՄԶԱԼԱՆՄԱՍԸ

ԹԻԻՐԳԻԱ ՏՕՂՐՈՒՏԱՆ ՏՕՂՐՈՒԵԱ ԲՈՒՍԻԱ ԻԼԷ ՄԻԻԶԱՔԷՐԷ ԻԹՄԷՑԷ
ԳԱՐԱՐ ՎԷՐԻՐ. — ՄԻԻԶԱՔԷՐԱԹԸՆ ՕՂՐԱՏԸՂԸ ԹԷԷԻԹԻՐԱԹ.

Ազտը միւսալէհա իչիւն Պապը Ալինին 1877 սէնէսի 12 Գեկտեմբեր թա
րիխիլէ Էւրօթա տէվլէթլէրինէ եազմըշ օլտուղու թահր/րաթը ումումիյէ ի
պշըլան միւզաքէրաթըն հիքեայէսինի պուշտան էվլէլճէ եազտըղըմըզ պիր ֆա
սըլտա 1878 Յունվար 8ինէ գատար կէթիրմիշիզ տիր:

Հէր նէ գատար Ինկիլթէրրա, կէրէք միւթարէքէ վէ կէրէք միւսալէհա
իչին Բուսիանըն շարթլարընը անլամահա չալըշտը իսէ տէ, մուվաֆֆադ օլա
մատը, վէ օլ խուսուսա հիչ պիր թէրաֆտան միւտախէլէ խտիլմէյիզ, Բուսիւ
իլէ Սամանլը հիւքիւմէթի միեանէսինտէ իճրա օլունտու:

Շէօյլէ քի, Սամանլը խարիճիյէ նազըրը Սէրվէր բաշա Լօնտրատա մուգիւ
սալթանաթը սէնիյէ սէֆիրի Միւղիւրիւս բաշայա պիր թահրիրաթ իրսալ վ
պիր միւթարէքէ իսթինապի իչին տօղրուտան տօղրուշա իճրաի մուամէլաթմ
թէշէպպիւս իթտի, վէ պու սիւրէթլէ միւզաքէրաթ պաշայուզ, եիրմի իւ
իւն տէվամ իթտի, վէ թէմամըլլա էսրար ալթընտա սէթր օլունտու: Պու
միւտուլթ էսնասընտա Էւրօթա, Շարգ մէսէլէսինին հալ ու թէսլիյէսինէ իլի
ալազատար իքէն, հէման հիչ պիր խապէր վէ մալիւմաթ ալամատը: Բու
տուղարը սէյլապ կիպի Սամանլը թտիլաղընըն իչինտէն սիւքաթը թամմէ իլէ

իլէրլէմէքտէ օլուպ , հալ պուքի պուհլարըն նէրէտէ գարար գըլըպ տուրա-
նադլարընտան էր օրանըն ապա պիր մալիւմաթը մէվսուդէսի եօզ խոի : Բու-
ւար պու իշտէ մուվաֆֆալիյաթը աքըլ ըրյէլէրինին սէմէրէլէրինի էլտէ իթմէ-
նէ վէ տէվէթլէրի միւզաքլրաթա գարըշտըրմամադա չըվըշտըգլարընտան , վէ
պու խուսուս էր օրոքայա պէօլիւք պիր հազարէթ սայըլտըղընտան , էվրօքա
պուհա թահանիւլ իթմէմէնէ պաշլայօր խոի : Հալ պուքի Բուսլար տայմա
Պապը Ալինին թէրլտոլւտաթընտան իսթիֆատէ իտուպ իշլէրինի պէճէրլէնէ
պագըրօրլար խոի :

Յունվար 9 տա Սլրասքէր Բէուֆ բաշա , միւքեալէմէ մէմուրը վասէթա-
սըյլա իլք տէֆա օլարազ Լօֆչա օրտուկեահընտա կրանտիւզ նիգօլայա պիր
թէլ կրաֆ իրսալ իթտի վէ Բումէլի ումոււ ասաքիրի Սամանիյէ պաշ գօման-
տանը Մ հմէտ Ալի բաշանըն ազտը միւթարէքէ իշին մէմուրը միւրախիսա
թային օլտուղուհու իշար էյլէտի :

Բէուֆ բաշայա իսթ լւսթէ իքի ճէվապ կէլուպ , պ'րինտէ խապէր վի-
րիւմիշ խոիքի , Բուսիյա մուգատտէմաթը սիւլհիյէնին միւսալէհա միւզաքէրա-
թընտան ատտ օլուհմասը շարթըլլա պիր միւթարէքլէ բաղի օլմագտա տըր :
Եթինճի ճէվապ շէօյլէ պաշլայօր խոի . « Տիւնքի թէլէկրաֆմա թէվֆիզան
թէքրար խտէրիմքի , մուխասէմաթ անճազ օ շարթ իլէ թաթիլ օլուհաճագ
տըր . . . » Իշթէ պու ճէվապտան եինէ շու անլաշըլըյօր խոիքի , կրանտիւզ
իլէ միւզաքէրէ օլուհաճագ միւթարէքէ շէրաթիթի , միւսալէհա էսնասընըն թա-
հինի իլէ պիր կիտէճէքտի :

Պունուս իւզլըրինէ Պապը Ալի Բէուֆ բաշա վասէթասիլա շունու սիւ-
վալ իթտի . « Մուսալէհանըն էսասընըն թային իտէճէք շէրաթիթ նիտէն իպա-
րէթ տիր : » Պու սիւվալա կրանտիւզ նիգօլա տէրագապ ճէվապ վիւրէմէտի .
զիրա գապինէթոտան թայիմաթ կլթիրէճէք օլան բօսթա օ վալըթ հէնուղ
կէլմէմիշ խոի : Պու բօսթա Բլթրէսպուրկտան Յունվար 4 տէ հարաքէթ իթմիշ
օլմաղլա պէքլէնիլուպ , նիհայէթ Յունվար 13 ինճի կիւնիւ ազշամըսը կլճճէ
Պապը Ալիյէ շու ճէվապ կէլտի . « Եկէր շէրաթիթի սիւլհիյէլի անլամագ իսթէր-
սինիզ , մուրախիսալարընըղը Գըզանըղա իրսալ խոինիզ , Պիր ճէվապ պէքլէ-
նէօրոււ . »

Մ. Լէյըրտ Յունվարըն 17 ինճի կիւնիւնէ պէքլէնիլմէսինէ նասիհաթ իթ-
մէքտէ խոի , զիրա օ կիւնիւ ինկի թէլըրա բարլամէնթօք քիւշատ օլուհաճա-
ղընտան , Գրալիշա Նարզ մէսէլլիս իւզլէրինէ պաղը պէյանաթտէ պուլուհա-
ճաղը ճիհէթլէ . Պապը Ալի օնտան իսթիֆատէ իտէ պիլիր խոի :

Լաքին Պապը Ալի պու նասիհաթա գուլազ ասմանըպ , լքի միւլքիյէ մու-
րախիսա , էսասը միւսալէհա իւզլէրինէ միւզաքլէ , վէ իքի ասքէրի մուրախ-
իսա տախի միւթարլքէլի ազտ իթմէք իշին թային իլլտի . Միւլքլէ մու-
րախիսալարը մալիւմ ժլտուղու վէշլէ վիւքէլատէն Նամըզ բաշա իլէ Սէրլէթ
բաշա . վէ ասքէրի մուրախիսալար տախի Նէճիպ բաշա իլէ ֆէրիզ Սաման բա-
շա խոի :

Պէօղէճէ վազաա մուրախիսալար կլօնտըրիլտի իտէ տէ , պ'ր ըրվանէթէ
կէօրէ Բուսլարըն վէ տիկէր պիր ըրվանէթէ , կէօրէ Թիւրքլէրին սէպլպ նտէն ,
միւզաքլրաթա հէման իպթիտար օլուհամաղլա պու սըրատա Բուսլար տախի
իլէրլէտիլէր , վէ նիհանէթ էտըրնէնէ էսաըլ օլտուլար

Մուրախսաւարըն Էտիրնէնէ մուվասլէթ իթտիքլէրնին իրթէօի կիւնիւ եանի Յունվարըն 20ինճի իւնիւ սապահ սաաթ օն պիրտէ Կրան տիւք թիւա Ֆըրտան գապուլ օլունուպ , Բուսիա պաշ գօմանտանը , իմքէրաթօր թէրաֆընտան էվվէճէ թաստիգ օլունմուշ օլան էսսար մուսալէհանըն սուրէթինի մուշարիէյհիւմայէ թէսլիմ իթտի : Մուխասէմաթա խիթամ վիրմէք իչիւն իշ անճադ մուրախսաւարըն իշպու սուրէթի իմգալամաւարընտա իտի : Լաքին մուրախսաւար պիր ազ տիւշիւնմէք իչիւն մէօնլէթ իսթէտիլէր վէ իրթէսի կիւնի պիր մուխթիրէ թադտիմ իթտիլէր . պու մուխթիրէ Բուսիանըն թէքիլֆ յլէտիլ պէհէր նօղթա իւզէրինէ իթիրազը հապի իտի : Պունլարըն ճէվապը դաթիսի շու օլմուշ տըր քի , սատէճէ շէրաթիթի սուլիյէյի իմգալամադտան էվվէլ գալմը հազրէթը Շէհրիեարտէն էվաթիրի ճէտիտէ ախզ իթմէք էլլէմ տիր :

Պու պէեանաթըն իւզէրինէ Կրան տիւք Նիգօլա , Սիրվէր վէ Նամիգ բաշաւարըն հիւքիւմէթի Սէնիյի մէթպոււլրիլլէ պաթլէկիրաֆ մուխասպէրէ իթմէլրինէ մուվաֆադաթ իթտի : Լաքին շունու տա պիլտիրտի քի , մուհարէպէ վէ մէվսիմի չիթա սէպէպինտէն տօլայը մուխասպէրաթը մէգքիւրէ րիք աղըր իճրա օլունաճաղընտան , Ֆիւնը հարպճա պազը լուզումէ մէպնի . Պապը Ալիսին ճէվապընա պլքլէմէքսիլլին օրտուկեհանըն իլէրույէ տօզրու նազլ իտէճէք տիր , զիրա ճէվապը մէգքիւր իթիմալ քի տէօրթ պլշ կիւն վարիտ օլամազ :

Նսկիլթէրրա սլֆիրի Մ . Լէւարտըն 29 Յունվար թարիխիլլէ եազտըղը պիր թէլլկրաֆա կէօրէ , Յունվար 23տէ Սատրազամ , Բուսիանըն մուգատտէմաթը սուլիյէսինէ իմգա գօյմաւարը իչիւն մէէգունիյէթ վէ սլահիյէթ վրմիշ տիր : Իշպու թալիմաթըն նէ գատար կիւնտէ մահալլինէ վապ օլտուղու մալլւմ տէյլ տիր : Շու գատար վար քի , էկէր թալիմաթըն թալէպի Գըզանլըյտան Լսթանպօլա տէօրթ կիւնտէ կէլմիշ վէ Պապը Ալի ճէվապ վիրմիշ իտէ , պիր օգատար կիւնտէ տէ ճէվապը մէգքիւր մուրախսաւարըն ետինէ վապ օլմուշ տուր : Պու արատա տա Բուս օրտուկեհանը ումուսիսին Էտիրնէնէ նազլի իւճապ թտ'կինտէն , մուրախսաւար թալիմաթը մէգքիւրէյի իս իսհասպէն Էտիրնէնէ կէլմիշէր իտի :

Շուրասընա տ'գգաթ իթմէլի տիր քի , թալիմաթըն թալէպի Գըզանլըյտան Յունվար 20տէ տէյլ 21տէ հարէքէթ իթտի վէ պու իահրիրաթըն մէալինտէն , Բուսիանըն օրտուկարընը թէվլիֆ թմէք նիյէթինտէ պուլունմաւորընա տալիր պիր շէլ անլաշլըմամադտա իտի : Լաքին հէր նէ տէ օլտա , Էրօքա պու թէէխիւրաթտան պիր շէլ անլաւամադտա իտի . միւզաքէրաժ էսրար իչինտէ իտի , Բուսիա քէնտի նիյէթլէրինի ալա Էրօքաեա պիլտիրմէմէքտէ , վէ պէօյլէ պիր միսէլէտէ պէօյիւք ալադասը պուլունան Էրօքայը ալարկատա թուլթարադ օնա հադարէթ իթմէքտէ իտի . պու հալլի իւզէրինէ Նսկիլլուրա իլք պիր միւտախէլէյէ թէշէպպիւս թմիյէ դարար վիրտի . խուսուսիլլէ քի , Թիւրքիայը ուզուն միւտտէթ մուգալմէթէ թէշվիլլ թալիքաէն սօնրա , Էլզ իւսթիւ պրազըպ մաղլուպլէթը թամմէսինէ գատար հիշ պր մուալմէթտէ պուլունմաւորընտան , Նսկիլլէրրա քէնտիսի տախի պու միւճանիպ թինտէն իսշնուտ կէօրիւնմէքօր իտի :

Ս վազըթա գատար Բուսիանըն էօնիւնտէ , եալընլը Թիւրքիա վարըտը : Պունտան սօնրա Նսկիլլէրրա տախի գարշըսընտա պուլունաճադ վէ օնտան սօնրա Աւաթրիա տա մէլտանա չըգաճադ տըր : Մուհարէպէնին էթրաֆա սիրա-

եւթ իթտիրիւմէմէսինէ մուվաֆֆազ օլունուլմուշ խոի , լաքին Ննկիլթէրրա իլէ Աւս . լիա տախի ազաը միւսալէհայէ իշթիրազ իթմէք իսթէտիքլէրինալն , պիւթիւն Բուս գուրնազլըզլարը , Ննկիլթէրրանն թալէպի գաւլիսինէ գարշը պիր շէյ եարամահաճազլար խոի :

Ինկիլթէրրանն Տիւճֆիեհեհեհե . — Պէճիգու ՏՕՆԱՆՄԱՍԸ

ՍՍԱՆՊՈԼԱ ԿԻՓՄԵՅԷ ԷՄՐ ԱԼԸՐ .

Ինթիմալ քի Ննկիլթէրրա 1878 սէնէսի յունվար այընտա նուֆուզ ու թէէսիրինին գորըմասը գատար պաշգա հիշ պիր վազթ պէօյլէ պիր հալէ կիրիֆթար օլտուղընը կէօրմէմիշ խոի : Ձանն խտերսին Էւրօբա գարասընն իւզէրինտէ հէր թէէսիրտէն քէֆեհտ իթմիշ , վազ կէշմիշ խոի , Շարգտա Ննկիլիզ մէնաֆիինին մէրքէպի Սթամպօլտա օլտուղու , տէվլէթի միշարիլէյահաճա պիր գալիտէի մ լիյէ հիւք փունէ կիրմիշ օլուպ , հալ պուքի Բուսլար Սթամպօլ գարուսընտա պուլունմագտա վէ Թիւրքիա մահվ օլմագ տէրէճէսինէ կլմէքտէ իքէն , Ննկիլիզ գապինէթօսընն հէրնէ իսէ պիր գարարընը խապէր վէրէճէք Լօնտառտան հիշ պիր էմարէ կէօրինմէմէքտէ խոի : Պու գապինէ անճագ պիթարաֆլըզտան պահօ խոուպ , տայիմա մէնաֆիինին տաիրէսինի բէյ տէր բէյ տարալթմագա վէ մուհարէպէ աշմագա չալըմագտա խոի : Ննկիլթէրրա միւքէմմէլ պիր քիւլիւքլիւքտէ պուլունուպ , զանն խտերսին հիւքիւմթին վէ հիյէթի խաարէնին րուհընտա հէր միւրատ ու տիլխահըն մէնապալէրի գուրուլմուշ խոի . էլ հասըլ իյալիք վէ ճէսուրլըզ զայպ օլմուշ խոի :

Սուրէթը ֆէվգէլ ատէտէ բարլամէնթօ Յունվար 17 ինճի կիւնիւ ինթիմաէ տալէթ օլունմուշ օլմողլա , բէք պէօյիւք պիր սապըրսըզլըզլա պու ինթիմայի պէքլէնիլմէքտէ խոի : Լաքին նէ Գրալիշանըն նութգու վէ նէ վիւքէլանըն նութգրաը ումոււմ Էւրօբանն կիրիֆթար օլտուղու կէվլէքլիյէ վէ անթալէթ հալին , բէքտէ պէօյիւք պիր թէպլտաիւ կէթիրմէտիլէր : Գրալիշա իյրատ իթտիրի նութգընտա կիւճ պէլա իլէ պիր գաշ թէտապիրի ինթիյաթիլէ իպրազ ու թային իթտի :

Շէյթը վիւքէլայա կէլինճէ , պունտա իթիլաֆ հուսուլէ կէլէմէմիշ խոի : Վիւքէլատէն պազըը Ննկիլթէրրանն տիւշար օլտուղու մէգէլլէթի հիսա խտէրէք , տահա գապա պիր բօլիթիգա իթթիլազ իթմէք արզուսընտա իքէն : Ըօրտ Գարնալմու իլէ ըօրտ Տէրպի պիթարաֆլըզը պօղաճագ օլան հէր թէտալիւրէ տէ մուխալիֆէթ իթմէքտէ խոիլէր : Պունտան մատա Ննկիլթէրրա բարլամէնտա օսընտա տալի հէր ֆըրգա պէյնինտէ պէօյիւք պիր իսթիլաֆ կէօրինմէքտէ խոի , լաքին եինէ հիշ պիր աղա տա սուլն ու սալահ բօլիթիգասընտան այըլմագ իսթէմէզ խոի : Խիլաֆիլիւրան ֆըրգասը թարաֆընտան հիւքիւմթ իթհա . օլունուլմու քի մուհարէպէեհ կիւլշմէք մէյլինտէ պուլունմըլ տըր , լաքին հիյէթը վիւքէլա պու իթհամը բէտա խոուպ , պէօյլէ պիր նիյէթ ու մագսէտ տէ ասլա պուլունմառըընը իսպաթ իթտի :

Էլհասըլ Ննկիլթէրրա վիւքէլասըլա խիլաֆիլիւրան ֆըրգասը արասընտա

րագ, կէլէլիմ Էտիրնէտէ ազտ օլունան էսասը մուգատտէմէի սուլհիյէնին գապուլի իլէ միւթարէքէնին իմզալանմասը խուսուսընա :

Էտիրնէտէ տէօրթ կիւն Կրան տիւք Նիդօլա իլէ Սամանլը մուրախսատարը միւզաքէրէ իտուպ, էսասը մուգատտէմէի սուլհիյէնին գապուլինի միւսպիթ մազպաթա իլէ միւթարէքէ մուգալիլէնամէսի Յունվար 31տէ իմզալանտը :

Իմզալանան էվրագ իսէ, մուվագգաթ շէյլէր օլուպ, վէ իլէրուտէ իշպու մուֆասսալ թարիխին վէ Շարգ մուհարէպէսինին նէթիճլէրի օլան Այսթէֆանօս անանամէսիլէ, Պէրլին Գօնկրէսինտէ մուաղլամ տէվլէթլէր միւսանընտա ազտ օլունան մուահէտէնին սուրլթլէրինի ախէն տէրճ իտէճէք օլուղու մուգտան, էվրագը միւմգիլէյի մուվագգաթանըն պէսանընտան սարֆը նաղար իտէր վէ անճաղ շու գատարճը պէօյլէրիլ քի, ազտ օլունան միւթարէքէնին շարթլարը, հիշ պիր վագաա զուհուր իթմլքսիլին իճրա օլունտու : Փետր. 4տէ Պապը Ալի Գարա տէնիլգտէ Բուսիա լիմանլարընըն ապլօգասը գալգմըշ օլուղու մու տէվլէթլէրէ թէպլիլ իթտի :

Կրան տիւք Նիդօլա, միւթարէքէնին գապուլի խապէրինի Բէթէրսպուրկտէն ախղ էյլէմէսիլէ պէրապէր, պիրատէրի կրան տիւք Վլատմիր իլէ շէնրը մլգքիւրէ ավտէթ իթմէկէ էմր ալտը : Ճէնէրալ Վանօվաքի օն իքինճի դօլ օրտուսուլա պաշ դօմանտան թայլին օլունտուղու կրպի, ժէնէրալ Թօթլէպէն տախի շարգ ճիհէթի օրտուսուլա պաշ դօմանտան նասպ օլունտու, վէ Փետրուար 20 տէ մէգքիւր դօլը իսթիահապէն, Գայսէրիյէլի Անմէտ բաշա թարաֆընտան թախլիյէ օլունան Բուսնուղ մէվգիլինէ տուխուլ իթտի : Պիր գաշ կիւն սօնղրա ճէնէրալ Թօթլէպէն տախի Պուլկարիսթանտան հարէքէթ իտուպ, դօմանտանլըղը օն իւչիւնճիւ դօլ օրտու դօմանտանը բրէնա Տօնտուգօֆ Գօրսաղօֆա թէրքու թէվտի իլլէտի :

Փետրուար 12տէ իքի պէօլիւք տսքէր Սիւննէյի իշղալ իթտի վէ Փետրուար 23տէ տէ Բուսանիա ասքէրի, Վիտինէ տախիլ օլտու :

Անատօլուտա Էրզրումու թախլիյէսի Փետրուար 9տա պաշլայուպ, 22տէ խիթամ պուլտու : Գալգասիա վալիսի Կրան տիւք Միքայէլ Բէթէրսպուրկա վէ ճէնէրալ Միքայէլ Լօրիս Մէլիգօֆ տախի Թիֆլիզէ միւթէվէճիհէն օրատան հարէքէթ իթտիլէր : Ճէնէրալ Հէյման Բուսիանըն Անատօլ ճիհէթի օրտուսուլա պաշ դօմանտան օլուպ, Փագաթ պու օրտու թիֆօ խասթալըղընտան բէք չօթ վէֆիաթ վէրտի :

Իշպու Շարգ Մուհարէպէսինի հիքեայէ իթտիկիմիլգտէ, քէնտիմիլգէ մէէլտէզ վէ բիհպէր իթթիխաղ իթմիշ օլուղու մուգ Զրանըղճա թարիխանամէ, պալատէ զիքր օլունան միւթարէքէնին ազտ ու գապուլինի թարիֆ իթտիքտէն սօնրա, օ էսնատէ զուհուրա կէլէն Եունան վագաասընը սուրէթը մուֆասսալէտէ սէպի ու պէեան իթմէքտէ տիր : Ֆիլ վագը Եունան տէվլէթի էսնտի մուհարէպէտէ թէմամըլա պիթէրաֆ տուրտուգտան սօնրա, պու արա միւթալէպաթա գալըղճուպ ատէթա պիր թէհտիտ օլմաղա պաշլամըշ վէ հաթիա Եունան ասքէրի պիր արա հուտուտու տախի թէճալուղ իթմիշ վէ Փագաթ տէրաղապ կէրի չաղըրընը վէ Թէսալիա, վէ Մակէթօնիա վէ Էքիր նամ հուտուտու Եունանիյէ էեալաթընտա վէ Կիրիտ ճէզիրէսինտէ խեանլէր զուհուր իթմիշ վէ խալ-

լինէ գանլար ագմըշ վէ էեալաթը պաղիյէի մէղքիւրէ Կնկիթէրրանն թէվասս սութուլլա քէսպի սիւրիւնէթ իթմիշ տիր : Հալ պու քի պու վազաալարնն Բուսիա վէ Օսմանլը մուհարէպէսիյլէ բէքտէ պէօյիւք պիր իրթիպալթը օլմատըգտան պաշկա , օ դէման դաղէթալարտա տա պէր թաֆսիլ նազլ ու հիքեայէ օլունմուշ վէ պիզիմ տէ սատատ ու մագսէտիմիդտէն խարիճ պուլունմուշ օլմադլա , վուզուաթը մէղքիւրէնին թարիֆ ու պէեաննտան սարֆը նազար իսիլուպ , ագտը միւթարէքէ հիքեայէսինտէն պէր վէչհի աթի Այսթէֆանօզտա միւսապէհանն իմզալանմասը հիքեայէսինէ սէպզաթ վէ նազլը քէլամ օլունտըղը պուրաճըգտա օզույանլարըմըզա խասսէթէն պէեան օլունուր :

ՄԻԻԹԱՐԷԲԵՆԻՆ ԻՄՁԱԼԱՆՄԱՍԸՆՏԱՆ ՄԻԻՍԱԼԷՀԱՆԱՄԵՆԻՆ
ԻՄՁԱԼԱՆՄԱՍԸՆԱ ԳԱՏԱՐ .

ԻՆԿԻԼԷԶ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸ ՍԹԱՆՊՈԼ ԲԻՇԿԵԱՀԸՆՏԱ

Միւթարէքէնին իմզալանտըղը իլան օլունուր օլունմազ , Աւթրիա-Մասնարիթան հիւքիւմէթի , Էտիրնէտէ միւզաքէրէ օլունան մուգատտէմաթը սուրհիյէի թէտզիզ ու թէֆթիշ իթմէք իւզդէ իճթիմա իթմէլէրինն տուէլը մուազմանա թէքլիֆ իթտի : Փետրվար 5 թարիխիյլէ տէվլէթը միւշարիլէյաննն Լօտրատա մուզիմ սէֆիրի գօնթ Պայսթ , Կնկիթէրրա խարիճիյէ նազրըր լօրտ Տէրպիյէ պու մէալտէ պիր տավլթնամէ թէպլիզ իտուպ , իշպու իճթիմաը տիւվէլինն տէ Վիլննատա վուզու պուլմասընը թէքլիֆ իթմէքտէ իտի :

Լօրտ Տէրպի ֆետրվար 7 թարիխիյլէ ճէվապ վիրուպ , Կնկիթէրրա հիւքիւմէթինն իշպու տավլէթէ իճապէթ իթտիկինն պէեան իթտի : Մա մաֆիհի Վիլննատա իճթիմա իթմէք ֆիքրինտէն սարֆը նազար օլունտուգտա , Աւթըրիա տէվլէթի Ալէհաննանն Պատ շէհրինն իճթիմակեահ թէքլիֆ իթտի վէ տիւնէլի մուազդամա տախի թէքլիֆի մէղքիւրը գապուլ իյլէտի : Լաքին պու պապտէ տէվլէթլը արասընտա ճէրեան խէն մուխապէրաթը տիբլօմաթիզիյէ , պիր վուզուաթը վախիմէ իլէ միւնզաթի օլտու :

Բուս տիբլօմասիասը , միւթարէքէնին իմզալանմասընտան էվլէլքի կիպի եինէ էսրար քէրտէսի արգասընտա սազլանմազա պաշլայուպ , միւթարէքէնին վէ մուգատտէմաթը սուրհիյէնին սուրէթինն պիլէ կիզլի սազլամոդ ազմինտէ պուլունտու . եա բօսթալարնն Ֆէնալըղընտան վէ եախօտ Բուսլարնն իսթէքսիզլիկինտէն տօլայը . Պապը Ալի սուրէթը մէղքիւրէեէ սէքիզ կիւն սօնրա տէաթըրէս օլտու , վէ պու լքի էվրազ , Բուսիաննն բէսմի դաղէթասընտա ֆետրվար 15տէ անճազ նէշր օլունտու :

Պու սուրէթլէ քիմսէյէ մալիւմ տէյիլ իտի քի , միւթարէքէ սայէսինտէ Բուսիա տէվլէթի Պէօյիւք Չէքմէճէ իլէ Տէրգօսը եանի Պապը Ալինն մուհարէսէ իպթիտասընտան պէրու եարմանա չալըշմըշ օլտուղու խաթթը իսթիհէքեամը եէտը գապլընա կէչիրմիշ իտի :

էր խայլաւորէն խայլի թէպէտտիւր իթմիշ խոի : Անպարտութիւնն էվմէլնէ իղահ իթտիկիմիդ պիր դարադա մէպնի էօյն պիր էֆքեար հուսուլէ կէլմիշ խոի քի , մէմալիքի (սամանիյէնին միւպթէլա օլտուղու պիլ ճիւմէ ֆէլաքէթ ու մուսիպէթէ Ննկիլթէրրա սէպէպ օլմուշ խոի , պինապէրին էֆքեարլար Բուսիստան զի-
հատէ Ննկիլթէրրա ալէյինտէ պուլունմագտա խոի :

Գալայի Սուլթանիյէ զօմանտանը , տօնանմանն պօղադտան կէշմէսին , միւսաստէ իթմէք իչիւն էմր ալմամիշ օլտուղունու պէհան իթտիկինտէն , տօ-
նանման մէգքիւր տալիս պիր եանըշլըգ օլմասընտան գօրգարագ Պէշիդայա ալ-
տէթ իթտի , վէ Սամանը զօմանտանընն Սթանպօլտան պու պապտէ թալիմաթ
իթմէմէսինէ վազըթ պրագաթ . պու չարըզ մանօվրա , Ննկիլթէրրանն Թիւր-
ք տաա զաթէն թէնէզզիւլ իթմիշ օլտն իթիպարընը օ արա պիր գաթ տահա
տիւշիւրտիւ , վէ տէվլթը միւշարիլէյնա ալէյինտէ իթթիհայը մուճիպ օլտու :
Իրթէսի կիւնիւ Պէյօղլունուն վէ Գալայթանն հէր սօգագ քէօշէսինտէ պասմա
եաղըրարա պէօյիւք եաֆթարար եաբըշտըրլըպ , պու եաֆթարարտա պէր վէչի
սթի իթալէա օլունմագտա խոի . « Պէշիտ քի օրթէզի իլէ Սթանպօլ արասն-
տա պիր տօնանմա դայպ օլմուշ տուր : Յի պուլարտա միւքեալաթա նայիլ
օլտանալ տըր » Պու եաֆթարարտան բէք չօգտա Ննկիլթէրրա սէֆարէթխանէ-
սի տուվարլարընա եաբըշտըրլըմըշ վէ պ'ր տտէտ տէ զարֆ իչինտէ մէլֆուֆէն
Մ . Լէհարտա կ'օնտէրլմիշ տիր :

Հիւքիւմէթը Սամանիյէ Ննկիլիդ գապինէթտընն տօնանմանըն Մարմարա
տէնիլիլէ խոիալ իթմէք դարարը ալէյինտէ բրօթէսթօ իթմէնէ միւսարաաթ
խոււպ , խարիճիյէ նաղըրը Սիւլէր բաշա Լօնտրատա մուգիմ սալթանաթը Սէ-
նիյէ սէֆիրինէ պիր թէլէկրաֆ քէշիտէ իլլիւրէք , բայթալթտա աապիշ ու
լմնիւնէթին պէր քէմալ օլտուպ , խարիճտէն հիշ պիր թէտպիր իթթիխաղընա ին-
թիյաճ օլմատըրը խուսուսունտա Ննկիլիդ գապինէթինէ մալիւմաթ վիրմէսի ի-
չիւն , թալիմաթ իթա իլլէտի :

Փետրվար 12տէ լօրտ Տէրպի պու թէլէկրաֆա ճէվապ վիրտի քի , Ննկի-
լիդ հիւքիւմէթի զաթը Նանանէնին հիւսնի նիյէթ ու մագսէտինէ գանի օլմուշ
տուր , լաքին Սթանպօլտա պալը իսթիլալլէր դուհուր իթմէսինտէն գօրղու-
տուղու խապէր վէրիլտիկինտէն , հիւքիւմէթը միւշարիլէյնա թէպասընը թէհ-
լիքէտէ պրագամազ վէ սանճաղընն հրմայէսի ալթընա ալմագա մէճպուր տըր
Խմտի տօնանմանն կէլմէսի իչիւն բուխաաթ իսթիլաալի էլզէմիյէթինտէն նէշէթ
խտէն թէէլիսիւրտէն մաատա , չայէտ թէլէկրաֆ թէլլէրի տէ գըրըլըր վէ կէճ
խապէր ալընըր տէյու , տօնանման մէգքիւր պէօյիւք վէ էօնիւ ալընմազ պիր
խաթատէ պուլունմամազ իչիւն բայթալթտա եալլաշմայա մէճպուր օլմուշ տըր ,
զիրա Տէրսաատէթլէ Չանագ գալսի արասընտա տա էրէյիճէ պիր միւսաֆէ վար
տըր : Պինաէն ալէյն Ամիրալ Հօրնպիյէ եէնի թալիմաթ իրաալ օլունտու , վէ
պու տէֆա էկէր Օսմանը գալլէրինտէն մուխալիֆիթ վուզու պուլուր իսէ ,
թօք աթարազ գօր իլէ կէշմէնէ էմր վիրիլտի :

Փետրվար 14ինճի սապահարը Ննկիլիդ տօնանմանը պօղադա տուխուլ իթ-
տի . մահալլի Օսմանը հիւքիւմէթլէրի բրօթէսթօ իթմէքլէ իլթիֆա իթտիլէր :
Ալէքսանդր . Ալէլլէ , Սուլլէ , Թէգրէք վէ Սուլէ նամ զըրհըլըր Տէրսաա-
տէթ գարչըսընտա քեային Ատալար գուրպինտէ տէմր աթտըլար , վէ տօնան-
մանն մուխապէրաթընը թէէմին իթմէք իւզըն , Ալլէքսանդր վէ Սուլլէնէր սէֆի-

նէլէրի Կէլիպօլուտա , վէ Լօթ-Բէշ , Բոսպօլ , Տէլ-Էն-Են-Վէ Բ-Լէյն նամ սէֆա-
յին տախի Պէշիգատա գալաղար : Սէֆալի մէղքիւրէտէն մատա , Կնկիլթէր-
րա սէֆիրի իլէ Ինկիլիզ գօնաօլալարն թանթը էմրինտէ պուլունմագ իւղի ,
Սթանպօլ սուլարնտա վէ Մարմարատա տիկէր պէշ ատէտ օրթա պէօյիւրլիւ-
տէ վարօրլար տախի պուլունտուրուլու :

Օ վազթա գատար Բուսլար միւթարէքէ շէրաթինի մէվգիի իճրայէ վազ
իթարմէքտէ իտիլէր , վէ Թիւրքիա իլէ Էւրօքանն իթթէյինէ մուղայիւր օլարագ
ասլա Սթանպօլա կիթմէք նիյէթինտէ տէյիլ իտիլէր , լաքին Ինկիլիզ տօնանմա-
սընն շէշըր մէղքիւր բիշկիաննա իրսալի խապլի Բուսլարն Ֆիքրինի թէպ-
տիլ իթաի , վէ բրէնս Կօրչագօֆի Փետրվար 10տա Բուսիանն Պէրլին , Վիէննա
Քարիզ , Լօնտրա վէ Բօմատա մուգիմ սէֆիրլիլինէ պէշ վէշի աթի թէլէկրաֆը
չէքտի :

« Կնկիլիզ հիւքիւմէթի , Տէրսատէթտէ մուգիմ սէֆիրինտէն ալարղը մա-
լիւմաթ իւղէրինէ , Կնկիլիզ թէպատսընն ճան ու մալընը թէլէմն իթմէք իւղ-
րէ տօնանմասընն պիր գըսմընը Սթանպօլա տօղրու սէվգ իթմէք իշիւն մու-
գատտէմա իսթիհալ իլէտիյի Փէրմանտան իսթիֆատէ իթմէյէ գարար վէրմիշ
տիլ : Տիկէր տէվլէթլի տախի , թէպատարընն մէնաֆիինի մուհաֆագա իթ-
մէք իշիւն աշի թէտպիրի իթթիխագ իյլէմիշլէր տիր : Պու աշվալէ նազարէն ,
Խրիսթիանլարն տա ճան ու մալարը թանթը թէհտիտտէ պուլունարագ , պուն-
լարը տա վիգայէ իթմէմիզ լաղըմ կէտիլինտէն , աքէրիմիլին պիր մըղտարընը
Սթանպօլա իտիալ իթմէլիլիզ : »

Պունուն իւղէրինէ Կրան տիւք Նիգօլայա էմրլէր վէրլաի , վէ Տէրսա-
աթ Բուս սէֆարէթ խանէսի պաշ թէրճէմանը սապըգ Մ. Մնու , Բուսիանն
Սթանպօլու մուվաղղաթին զապթ իթմէք մէճպուրիլէթինտէ պուլունտուղու-
նու զաթըր Շահանէնէ կիտուպ խապլի վիրմէյէ մէմուր օլտու :

Բրէնս Կօրչագօֆըն թէլէկրաֆը իւղէրինէ Բուսիա իլէ Կնկիլթէրրա արա-
սընտա միւնասէպաթ խալլիտէն խալլի սօուտու , Էւրօքատա էնտիշէ չօղալար
վէ էնալի մուհարէպէնին սուրթը մուհաղղագէտէ վուգու պուլաճաղընը մէ-
մուլ իթաի : Երթէսի կիւնիւ լօրտ Տէրպի , Լօնտրատա մուգիմ Բուսիա սէֆիրի
գօնթ Շուալօֆ իլէ միւլագաթ իթաիլինտէ , Բուս ասքէրինն Սթանպօլա կիրիշինի
Կնկիլթէրրա քէնտի շախսընա տօղանըր պիր թէտպիր ատտ օլունապիլիւր մի տէ
եու սէֆիրէ միւշարիլէյնէ սիւալ իթաի , վէ տէտի . « Պու թէլէկրաֆ հաղղըն-
տա տահա տօղրու վէ տահա աշրգ իյղահաթ իտիլի իտէմ մէմուն օլաճաղըմ
պիլմէք իսթէրիմ քի , Բուսիա հիւքիւմէթի Սթանպօլա ասքէր իտիալ իտիլէք
մալսէտի կէօյա թէշիլքէտէ օլան Խրիսթիանլարը վիգայէ իթմէք մի տիր , եօղ-
սա սըրֆ նամուսը ասքէրիլէ տայիր պիր մէմէլէ տիր տէ , շայէտ Կնկիլթէրրա
եախօտ սայիր էճնէպի միլլէթլէր Սթանպօլուն իւղէրինէ քէնտի պայրագլարընը
չէքտիլէրինտէ , Բուսիա տա քէնտիլիննիլին մի չէքէճէք տիր : »

Բրէնս Կօրչագօֆ թապիի պու իքի սէպէպտէն եալընըգ օսէպէպի ինթի-
խապ իթաի քի , Կնկիլթէրրայա ասլա տօղունմագ իտի : Բրէնսը միւշարիլէյ
Փետրվար 13տէ շու ճիվապը վէրտի :

« Կնկիլիզ հիւքիւմէթի ալարղը մալիւմաթ իւղէրինէ , թէշիլքէյէ տիւշա
օլմալարը ինթիմալտէն պայտ օլմաեան թէպատսընն ճան ու մալընը մուհա-
ֆագա իթմէք մագսէտինէ մէպին , տօնանմանըն պիր գըսմընը Սթանպօլա իր

սալ իթմէք իւզրէ պուլունտուղունու խապէր վերմիշ օլմաղլա, Բուսիա հիւ-
քիւմէթի տէ աշնի նիշէթէ մէսնի Աթանպօլա մուվազգաթէն պիր մըղտար աւ-
քէր խախալ իթմէք ֆիքրինտէ խտի, անճագ շու ֆարդ իլէ քի, լուզումը թաղ-
տիրինտէ ումուլմէն հէր խրիթիան էնալիյի տէ հիւմայէ խտէճէքտի, Պինաէն ա-
լէյհ իքի հիւքիւմէթ տախի պիր ինսանիյէթ վազիֆէսինի իճրա խտէճէքէր տիր:
Պու թէշէպպիւս հատար դաթինտէ միւսալամէթքեանէ պիր մուամէլէ օլմաղլա
հիշ պիր մուխասէմէի մուճիպ օլմամեհաճագ տըր: »

Ննկիլիզ հիւքիւմէթի քէնտի տօնանմանըն իրսալի իլէ Բուս ասքէրինին
տուխուլի արասընտա օլան միւշապէհէթի գաթան ինքեար վէ բէտտ իթտի,
Հադիգաթէն պու իքի մուամէլէնին ֆարդը օ գատար կլօզէ չարբար պիր շէյ
խտի քի, Բուսիանըն պուշարը պիր պիրինէ թէշպիհ իթմէք խաթէտիյի ատէ-
թա չօճուղուզ խտի: Պիրինճի չըղտա պիր աօսթ տէվլէթին սէֆայինի հար-
պիյիսի, Ննկիլիզ թէպաասընը մուհաֆազա իթմէք մազաէտինէ մէսնի շէհրին
թա եագընընա իրսալ օլունմուշ խտի, զիրա լուզումը թաղտիրինտէ թէպաաի
մէրգումէ պէօլէ պիր մուհաֆազայը թալէպ խտէպլիլրտի. իքինճի չըղտա խէ,
պիր տիւշման տէվլէթին ասքէրի միւթարէքէյ Նազդ ու բայխալ խտէրէք, այ-
նը շէհրէ տուխուլ իթմէք խաթէյօրտը, քի պու մուամէլէ իլէ Բուս հիւքիւմէթի-
նին տէֆ իթմէք խտտասընտա պուլունտուղու Գէհլիքէ պիլաքս վուզուա կէ-
լէճէք վէ գարըշըղըղլար զուհուր խտէճէքտի: Պինաէն ալէյհ լօրտ Տէրպի տէ-
տի. «Ննկիլիզ հիւքիւմէթի, տօնանմանըն իրսալի իլէ Բուս ասքէրինին տու-
խուլի արասընտա պիր միւշապէհէթ օլունտուղու գապուլ խտէմէզ. պու թէտ-
պիր, քէնտի զանընճա ֆախտէսիզ վէ ասքէրիճէ տէ հիշ պիր լուզումը եօզ տըր.
պուխտան մաատա նէթիճէսի տէ Աթանպօլուն պիլ ճիւմէ էհալիտինէ բէք ֆէ-
նա օլապլիլր: » Բուս հիւքիւմէթի զիատէ ըսրար իթմէտի. վէ իլէրուտէ պէ-
եան օլունաճաղը վէշ իլէ Պապը Ալինին տօղրուտան տօղրուեա թալէպի իւզէ-
րինէ, հէր նէվի գարըշըղըղլարը հալի օլան պու թասալվուրտան վաղ կէշտի:
Բուսիանըն տիրօլմախասը վէ ասքէր գօմանտանլարը բէք սըզը էսրար ի-
չինտէ պուլունտուղլարընտան տօլայը, Էւրօրա բէք զիատէ էնտիշէ իթմէքտէ
օլուպ, պու հալտին տէ ֆէնա շախլար նէշէթ խտիեօր խտի:

Ալէսէլա խապէր վիրիլտի քի ճէնէրալ Ագօպէլէֆ Աթանպօլա կիրմիշ տիր,
վէ ճէնէրալ Կուրպօ տա Կէլիպօլու իւզէրինէ երրուլմէքտէ տիր, վէ պու ճէնէ-
րալ Թիւրքլէրլէ միւթթէֆիդէն Չանագ գալէ խաթիհքեանաթընը հարպ հալինէ
գօյաճագ, պօղաղը գաբաեհաճագ վէ Ննկիլիզ տօնանմանըն գաբանճատա պը-
րագըր կիպի Մարմարա տէնիզլինտէ գուշաթաճագ տըր: Պու թէվաթուր, հէր
նէ գատար ազլ ու ֆիքրէ մուղայի պիր շէյ խտի խտէ տէ, Ննկիլիզ հիւքիւմ-
թի եինէ միւթէէսսիր օլաու, զիրա օ վազըթ զիհնլէր թէշէվլիւշ իչինտէ եու-
վարլանըպ տուրմաղտա խտի:

Լօրտ Տէրպի պու պապտէ լօրտ Լօֆթիւսէ Փետրվար 13 թարիխիլէ ա-
թիտէքի թէլէկրաֆը քէշիտէ իթտի:

«Թարիհիյէ տաիրէսի, 13 Փետրվար 1878

Մայրօրտ,

«Պու կիւն էօյլէտէն սօնրա իչլէրին ահվալը հաղըրէսի իւզէրինէ Բուսիա
սէֆիլի իլէ վուզու պուլան միւլագաթըմտա, հիւքիւմէթ թէրաֆընտան պէեա-
նը իւմիտ իթտիմ քի, Բուսիա նէ Կէլիպօլուեա տօղրու վէ նէ տէ Ննկիլիզ

տօնանմանըն մուխապերաթընը թէհտախ խտէճէք սուրէթտէ ասքէր սէվզ ու իրսալ իթմէեէճէք տիր : Պէօյլէ պիր հարէքէթ վուգու պուլուր իսէ , Ննկիլ- իժրրատա տօնանմանըն ալէյհնտէ պիր հարէքէթ ատա օլունանագ տըր , վէ էֆքեհարը ումուսիյնիյն պուլունտուգու շու շիմաթի հալինտէ վուգուս կէլէ- պիլէճէք նէթաթիճի վախիմէնիյն մէսուլիյէթինի իւզլրիմէ ալամահանագըմտըր : »

Բուսիս , եալընըզ ֆիւթուհաթընըն սէմրէսինի էլէ պրագմագ մագսէ- տինտէ օլմաղլա , գարշըսընա միւշք'լաթ չըպարմագ նիյէթինտէ տէյիլ իտի : Պի- նայ'ն ալէյհ աթիտէքի նօթա իլէ պիթթէմա՝ Ննկիլթէրրաեա թարգիյէ վէրտի վէ պու նօթայը Ննկիլթէրրա խարիճիյէ նագըրընա թէպիլզ իթտի :

« Լօնտա . 13 Փետրվար 1878

« Բրէնա Կօրչագօֆ , Բուս գապինէսինի կէլիպօլուլու իշգալ իթմէմէյէ վէ Պուլայիր խաթիթլարընա կիրմէմէյէ վիրտիկի սէօզլունի թութանագընը Զաթը Ասիլանէլէրինէ պէեան իթմէեէ պաթէլկրաֆ պանա էմր վէրիեօր :

« Պուսա մուգապէլէթէն Բուսիս գապինէսի մէմուլ իտի քի , Անատուլ- վէ եա Բուսէլի սէվահիլինէ հիշ պիր Ննկիլիզ ասքէրի չըպարըմահանագ տըր : »

Ննկիլիզ հիւքիւմէթի , Բուսիանըն թալէպ իթտիկի թէլէմիւնաթը իթա իլ- լէտի վէ պու վագաա պլօյլէճէ գարանտը :

Փետրվար 13տէ Մ . Մնու Սթանպօլա միւվասէլէթ իթտի վէ Ննկիլթէրրա վէ Աւսթրիա սէֆարէթխանէլէրի թէրճէմանլարըյլա պէրապէր , խարիճիյէ նա- գըրը Սերվէր բաշա հագըթթէրինիյն նէզտինէ կիթաի : Մ . Մնու պէեան իթտի քի , էկէր Ննկիլիզ տօնանմանը Սթանպօլ բիշկեհանընա կէլիլ իսէ , Բուս օրտու- սու տաթի Տէրսաատէթէ կիրճէճէք տ'ր . Ննկիլթէրրա սէֆարէթխանէսի թէր- ճէմանը տա պէեան իթտի քի , բուխաթ ֆէրմանը վէրիլմէզ իսէ , Ննկիլիզ տօ- նանմանը Զանագ գալէսի պօղաղընտան զօր իլէ իշէրի կիրէճէք տիր : Աւսթրիա սէֆարէթխանէսի թէրճէմանը տա Աւսթրիա տօնանմանըն Մարմարա տէնիյի- նէ կիրմէք էլիւն պիր ֆէրման թալէպ իլլէտի :

Խարիճիյէ նագըրը , Ննկիլթէրրա վէ Աւսթրիանըն մէթալիպի հալզընտա խաքիրայի Շահանլէ մալլեմաթ վիրուպ , զաթը Շահանէ վէ նագըրը միւշա- րիլէյհ վէ պաշ վէքիլ Անմէտ Վէֆիզ բաշա արապընտա ֆէրմանըն վիրիլուպ վիրիլմէճէսի մէս լէսի հալզընտա միւգաքէրէ ճէրեան իթտի , Անմէտ Վէֆիզ բաշա , ֆէրմանըն թէտա օլունանագըն թէյինտէ պուլունտուեօր իտի :

Բաշաի միւշարլէյհին խտաաարընա կէօրէ , սուրէթը մաթլուպէտէ սիլահ- լանըլ օլան Ննկիլիզ տօնանմանը Սթանպօլ բիշկեհանընտա պուլունտուգտա միւգաքէրաթը սուրիյէյին սուրէթը ճէրէեանը իւզլրինէ պիր տէրէճէյէ գա- տար թէէսիր իտէճէք վէ պու սուրէթլէ Թիւրքիա իլիւն պիր պէօլիք ֆայի- տէսի օլանագ տըր : Անմէտ Վէֆիզ բաշա պու խտաաարընա իլալէթէն չունու տա պէեան իտիլ իտի քի , պու խուսուս պիւթիւն պիւթիւնէ էմալսըզ պիր շէյ տէյիլ տիր . 1814 վէ 1855 սէնէլէրինտէ էննէպի տօնանմալարը թալիճի Տէրսաատէթէ գատար կէլմիլլէր տիր : Լաքին Աւսթրիա իլիւն հէմ Անմէտ Վէ- ֆիզ բաշա վէ հէմ տէ Սերվէր բաշա բուխաթ ֆէրմանը վիրիլմէմէսի թէյինտէ պուլունտուլար :

Զաթը Շահանէ , բէք զիյատէ թէէսաիւրի գալպիլէտէն նաշի , պիր շէյ սէօյլէմէմէքտէ իտի . լաքին Սերվէր բաշա Մ . Մնունըն հայիզ օլտուգու թալի- մաթը Բատիշահա խապէր վիրտիլինտէ , Բատիշահըն լէհնէսի աթար վէ բէք

միւքէտտէր օլտու : Ահրմէր վէ Ահմէտ Վէֆիզ բաշալար մահդուն վէ պէտպախթ հիւքմտարլարընը թէսլլի ին մէք իչլին պինուտէ կէրտէ չօդ չալըշտըլար : Նիհանէթ հէկէթը զիւքէրտտան մատաւ մաաղու Ստորադամլարը , պէօյիւք մէմուրլարը , մէճիսի Ահպոստան վէ մէճլիսի Այան բէխլէրինի , էքսէրի մէպուսանը վէ բիճալը տէվլէթի պիւթիւն պիր արահա թօրլայուպ , պէօյիւք պիր մէճլիս ազա իթմէկէ գարար վիրիլտիկինտէն , զաթը Շահանէնին կաթէրլէրի վէ էօր չալուշլարը մէճլիսի մէղքիւրտէ պուլունմալարը մուգարրէր օլան զէվաթը տալէթ իթմէք իւզրէ , հէր թէրաֆա տա սէղգ օլունտուլար :

Պիր գաշ սաաթ սօնրա պու մէճլիսի քէպիր ինրգատ իթմիշ օլուպ , 73 ազատան իպարէթ պուլունհաշտա խախ : Մէճլիս թօրլանաճաղը էմնտէ գաթը Շահանէ կաթէրի հարպ Մէհմէտ բաշալի պէրապէր պիր օտահա չէքիւլուպ , Սթանպօլ հէվալիսինին խարթալարընը կէթ իթմիշ խախ : Հիւնքեար քէմալը տըզգաթլա մէղքիւր խարթալարը թէտգիզ իթմէքտէ , վէ Բուսլարըն իլէրիյէ տօղբու հարէքէթինին տուրտուրթմազա պիր չարէ օլուպ օլմատըղընը անլամազ խաթէմէքտէ խախ :

Ձաթը Շահանէ մէճլիսի կիթմէզտէն էվլէլ , Ահրմէր բաշա , ահվալը մէվճուտէյի խաքիւրայի Շէհրիեարլիյէ թաարիֆ իլլէտի : Մէճլիսին քիւշատնտա , Ապուիւլ Համիտ խան թէէսսիւրլի վէ անճազ իշիտիլուր պիր սէտա իլէ ահվալը մէղքիւրէյի մէճլիսի պէկան պուկուրտու , մէճլիս քէմալը սիւքիւթլէ իսթիմա իթախ : Պատէհու զաթը Շահանէ շու վէչ իլէ իրաար մէպալ իլլէտի . « Պէն տէյիլ , պէնիմ էհալլիմ մուհարէպէ իսթէտի : Մաղլուպ օլտուգ , վէ մալիւմինիզ տիր քի նէրէլէրէ գատար տիւշտիւք : Պիր թէրաֆտան Ննկիլիզլէր , տօնանմանըն միրուրինէ մուխալիֆլէթ իթտիկիմտէ դօր իլէ պօղազտան կէչէճէքլէրինի պանա պիլտիրմիշլէր տիր . տիկէր թէրաֆտան տա Բուսլար , Ննկիլիզլէրին պօղազ իչլինէ կիրաթլէրինի կէօրիւնճէ , Սթանպօլու զապթ իտէճէքլէրինի թէհտիտ իտէեօրլար : Պու ահվալ իւզէրինէ պիլլիքտէ միւզաքէրէ իթմէք իւզրէ սիլի մէճլիսի տալէթ իթտիմ :

Պատէհու զաթը Շահանէ մէճլիսի մէղքիւրտէ հաղըր պուլունան ասքէրի գօմանտանլարընա իթթապէն սիւալ իթախ . « Բուսլարըն իլէրիյէ տօղբու հարէքէթինի տուրտուրթմազ , վէ լայլիթալթը զապթ ու իշղալտէն գուրթարմազ միւմքին մի տիր : » Գօմանտանլար , ճէվապը բէտա վիրտիլէր :

Պունուն իւզէրինէ Բէուֆ բաշա քէլամէ ազաղ իտուպ , հէվալիյի իշղալ իթմէքլէ իքթիֆա իթմէսինի Վրան տիւք Նիգօլայա բիճա խոխմէսինի թէքիլիֆ իլլէտի : Պատէհու զաթը հաղրէթը Շէհրիեարլինին , թէքիլիֆի մէղքիւր մէալին վնտէ Բուսիա իմքէրաթթօրունա պիր թէլէկրաֆ քէլիտէ իթմէսի դարարաշտըրլարապ , ֆիլ հաղիգա մէճլիս տաղըլմազտան էվլէլ պու թէլէկրաֆ կազըլար :

Միւզաքէրէի մէճլիս տէվամ իտուպ , բէք բաթըրտըլը օլտու : Ննկիլիզ տօնանմաընըն իլէրիյէ կիրմիսի հաղգընտա սիւալ իլրատ օլունմուշ օլմազլա , Ահմէտ Վէֆիզ բաշա պէկան իթտի քի , մուգալէմէթին մուհալ գապիլլիտէն օլտուգու ճիհէթլէ , գարչտա պիրին կէրինէ իքի տիւշման պուլունտուրմամազ չլին , եալընըզ բրօթէսթօ իլէ իքթիֆա օլունմալըտըր :

Օ հալտէ Ալլանիք վալիսի սապըզ Նիւզէթ բաշա շլօյլէ պաղըրաղ . « Աֆվ լուհմազ պիր խաթա իլլէտինիզ : Սիլվն մուհաֆազա իտէճէք իքի տիւրլիւ մէաֆիինիզ վարըտը , եանի հէմ միլլի վէ հէմտէ պէյնէլ մլլէլ պիր վազիթի իլէ

միւքէլէֆի խորինդ : Պուշարբն հիշ պիրինի եարմատննդ : Եկէր Չանագ դա-
ւէսի պողադրնտան կէշմէսինէ մուխալիֆէթ խորիէճէք պիր տէվլէթ վար խսէ ,
օ տա ինկիլիթէրրա տըր . զիրա պու տէվլէթ ալէյհինտէ բէք չօզ թէշէքքի ի-
տէճէք սէպէպլէրիմիդ վար տըր : Մէմէքէթին մէնաֆիի հադիզէսինի ասլա
նազարը էնէմիսէթէ արմաեօրսննդ , վէ եալննդ Մ . Աէեարտըն կէօզիւնէ կիր-
մէյէ չալըշեօրսննդ : » Անմէտ Աէֆիդ բաշայը միւտաֆաա իթմէք իսթէեէն
սատըր սապըզ Մէճէմմէտ Ռիշտի բաշանա տախի հիւզհէթ բաշա չու վէշիւ
ճէվապ վիրտի . « Սիդ , ինկիլիթէրրատան մուալէնէթ պէքլէմիշսինիդ տիր , լա-
քին պուռուռլա պէրապէր պիլիր խորինիդ տէ քի ինկիլիդէր ասլա սէօզլէրնի
թուլմաղլար : Խայր , խայր , Թիւրքիանն իշլէրի Մ . Աէեարտըն նէզտինտէ
միւզաքէրէ օլուսմալը տըր : »

Մէճիխին պաղը ազալարը տա հէր նասըլ օլուրսա օլտուն , Բուսլարն ի-
լէրույէ հարէքէթինէ մուզալմէթ իթմէք վէ Սթանպօլուն մուհաֆազաօր իշին
պիր քիշի գալմայընճա մուհարէպէ իթմէք լազըմ կէլտիյինէ տայիր պէեանը բէյ
իթալիէր : Կէլէճէք իմտատ ասքէրիյլէ պէրապէր 30-40 պին նէֆէր ասքէր պու-
լունաճագտը : Շաքիր բաշա գօլու տա Շուսնուտա խի : Ասաքիրի միւլըյիշի
վաթաննն սօն մէթէրիսլէրի իւզէրինէ տալէթ իթմէլի , վէ պիւթիւն էրքէք է-
հալիյի սիւհանտըրմալը տըր տէյու պու մէճիխտէ պէեանը բէյ օլունտու : Չա-
թը Շահանէեէ խարթալար , բըլանլար վէ դայրիհիւմ արդ օլունտու . վէ եէնի
պիր խաթթը միւտաֆաա թէքլիֆ խիլտի . պու խաթթ Չէքմէճէտէն Պէլկը-
րատ քէօյլ օրմաննն վէ Գարատէնիդէ իմթիտատ խտէրտի :

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ խան հազրէթլէրի , բէնշէրէտէն պազարապ քէ-
մալը սիւքիւթ իլէ տիյնէմէքտէ խի : Եաշարմըշ կէօզլէրնի Տօլմա պաղլէ սէ-
բայը վէ Պօղազ իլի սուլարնա տօղրու տիքմիշ խի : Պիրտէն պիրէ գըեամ ի-
տուպ , մէճիխին տաղըրմասըն էմր իթտի : . . . Հիշ պիր գարար վէրիւմիշտի :

Իրթէսի կիւնիւ Փեարվար Կէտէ սապահայըն , զաթը Շահանէնին սէվլիւ-
լիսիւ վէ մահրէմի պուլունան Սաիտ բաշա արալ թարալ Մապէնէ չաղըրտը ,
Չաթը Շահանէ եէքտէն չու վէշիլ իլէ իյրտաղ մէգալ իթտի . « Պիր բատիշան ,
տիւշմանա էսիր օլամազ . Սթանպօլտան չըգուպ կիթմէյէ դարար վիրտիմ . պուն-
տան պաշգա չարէ եօզ տըր . եօզսա էօլմէլիմ : Եկէր էօլմէյէ դարար վէրիւ
խսէմ , էսքի բայիթախթըմըզ օլան Պրուստա չէքլիւճէյիմ : »

Յիլ հադիգա Ապտիւլ Համիտ խան զըրհըլ տօնանմայը հաղըրլամազ իւզըրէ
Սաիտ բաշանա էմր վիրտի :

Չաթը Շահանէնին աղիմէթ իտէճէլի հավատիս տէրագապ պիւթիւն սէ-
բայըն իշինտէ եանըտը վէ հարէմէ գատար կիտուպ , սուլթանլար վէ գատըն-
լար վէ պիլ ճիւմէ նիսվան թայիֆէսի աղլամաա պաշլատը :

Հիւնքեարն գարարը Պապը Ալիյէ տախի մալլւմ օլուպ , վիւքէլա Մա-
պէնէ գօշտու , զաթը Շահանէնին աեազլարնա գաբանտը , վէ բայիթախթը
թէրք խտուպ կիտէրսէ քէնտիսի տէ պէրապէր Պրուսայա կիտէճէկինի պէեան
իթտի : Ապտիւլ Համիտ խան ճէվապընտա տէտի . « Եկէր սիդ տէ կիտէր իտէնիդ
քիմ իտարէ իտէճէք : Պէնիմ կիթմէմ լազըմ տըր , լաքին պու աղիմէթիմ թէր-
քի սալթանաթ տէյիլ տիր : »

Պուստուն իւզէրինէ Անմէտ Աէֆիդ բաշա , բատիշանը սապըզըն թարաֆ
կիրլէրի մէյտան պուլաճաղըն զաթը Շահանէեէ իրթար իթտիկինտէ , միւշա

բիւէյն տախի ճէվապէն տէտի . «Օ հալտէ պիւթիւն խանէտան վէ Մուրատալա Եուսուֆ Իզզէթ տին տախի պիրլիքտէ կէօթիւրբիւմէլի տիր :» Ուզուն պիր միւ . ճատէլէ ճէրեան իտուպ , նիհանէթ Ապտիւլ Համիտի Սթանպօլտա գալմազա դանտրորար :

Տէրագապ թէտապիրի միւթիւնէլիֆէ իթթիխազ օլունուպ , համրդ բաշա , օրտուլը բայիթախթա իտխալ իթմէքտէն վազ կէչմէսինէ սէօզ ալմագ իչիւն Այսթէֆանօզա իրապ օլունտու : Ինկիլիդ տօնանմասնըն զօր իլէ Չանազ գալէս սի պօղազընտան իչէրի կիրմէսի ալէյհինտէ պիր բրօթէսթօնամէ գալէմէ ալընտը : Էյհասըլ մէճիլսի Մէպուսանըն թաթիլինէ գարար վէրիտի : Չօզտան պէրու Օսմանըլ վիւքէլասը մէճիլսի մէգքիւրէ ալէյհինտէ զարազըլ իտի . պու մէճալիս վիւքէլանըն թափը ու հարէքէթինի թէֆիթիչ իտէրէք , քէնտի տայիմի վէ հագզըլ թէչէքքիլաթըլա էֆքեարը ումումլէյի թահրիք իթմէքտէ իտի , ֆէնա էնթրիքալարընը մէյտանա չըդարեօրտու , էհալինին կէօղիւնէ խօր կէօս թէրիեօրտու : Վիւքէլանըն մէճիլսի մէգքիւրտէն ախզը ինթիգամը սալթ թաթիլ իթտիրիւմէսիլէ գալմատը . էն դիյատէ սէրպէսթ սէօլէյին մէպուսանտէն օն նէֆէր , արթըզ Սթանպօլտա գալմալարընա հաճէթ օլմատըլընա տայիր իխթար ալտըլար վէ մէմէքէթիւրինէ կիթմէյէ մէճպուր օլտուլար : Էտիրնէ մէպուսու Բասիմ պէյ տախի Պրուսատա մահպուս օլտու :

Պունուն իրթէսի կիւնիւ Ինկիլթէրրանըն իւք զըրհլըլարը Սթանպօլ գարչըսընտա Ատալար սուլարընտա կէօրիւնտիւլէր : Հալ պու քի հէր քէսին մէմուլ իթտիկի կիպի , Բուս աքքէրի տէ բայիթախթա կիրմէտի . պունուն սէպէպի իլէրուտէ պէհան օլունաճազ տըր :

ԷՏԻՐՆԷ ՎԷ ԱՅՍԹԷՖԱՆՕԶ ՄԻԻԶԱՔԷԻՐԱԹԸ

Բուսլարա Թիւրքլէր , Յունվար Յատէ Էտիրնէտէ իմզալանմըլ օլան էսապը սուլիյէ ահքեամընա թէվֆիգան , քիւշատ օլունան միւզաքքէրաթտա պիր պիրինտէն բէք Փարզըլը բէյլէրտէ պուլունտուլար : Թիւրքլէր իւմիտ իտէրլէր իտի քի , Ասթրիա , տէվլէթլէրի Վիէննատա իճթիմաէ գանտըրապիլէճէք տիր . պունուն իչիւն պու զօնիլրանա թէճէմիւ իթմէգտէն էվլէլ միւսալէհանամէի իմզալամազ իսթէմէմէքտէ իտիլէր : Պունուն աքսի օլարագ , Բուսիա Լարօքանըն միւտախէլէսինտէն էվլէլ միւսալէհանամէյի ազտ իթմէք իչիւն աճէլէ իթմէքտէ իտի : Թինաէն ալէյհ Թիւրքլէր միւզաքքէրաթթ մէգքիւրէյի թէլէսիր իթմէք իչիւն էլլէրինտէն նէ կէլտի իսէ եարտըլար , Բուսլար տա միւզաքքէրաթտա սիւրաթ վէ նէթիճէ վիրմէք իչիւն , հէր նէ միւմքին իտի իսէ եարտըլար : Լաքին Բուսլար գալիպ օլտուգլարը իչիւն , Թիւրքլէրի քէնտի միւրատալարընա իթաաթ իթմէյէ մէճպուր իտէպիլտիլէր :

Բուսիա , Տէրսատտէթ սէֆիրի սապըզ ճէնէրալ Ինեսթիլէֆի վէ պունուն միւշափիրի Մ . Նէլիտօֆու մուրախիսա , վէ Պապը Ալի տախի Սաֆվէթ բաշա իլէ Պէրլին սէֆիրի Սաատուլլահ պէյի մուրախիսա թային իլէտիլէր : Փետըր-

վար Ահա! միւղաքէրաթր րէսմիյէյէ միւսպաշէրէթ օլունուպ . Թիւրքլէր տէրու-
գապ հէր ուսթալըզլարընը մէյաանա գօյտուլար . Ասատուլլահ պէյ Եօճուլու-
ղունու կէճիքթիրիպ , ալըն նիհանէթինտէ միւսպաշէրէթ խէպիլէճէկինի խապէր
վէրաի . Ասթիլէթ բաշա պիր չօդ կիւն քէնտույի խաթա կէօսթիւրաի . Կէրլք
Բուս մուրախխապարընտան վէ կէրէք Սամանլը մուրախխապարընտան Սթան-
պօլա իրսալ օլունան թէլէկրաֆիար տէօրթ կիւն Եօլտա գալըրլար խաի , վէ Սա-
մանլը մուրախխապար տա պիր ճէվապ ալտա խաի բէք միւշէվիլէ օլտուղունտան ,
Եէնխալն իշղահաթ թալէպ իթմէք լաղըր կէլլըր խաի , Պու միւշքիլաթ Բուսլա-
րը խալլիլալն խալլի հիտտէթլէնաթիւրպ , Նամըգ բաշա Բուս օրտուսընըն Սթան-
պօլա կիրմէմէսինի Կրան տիւղտէն իսթիտա իթմէք իւզըր ումուսի օրտուկիւս-
հա կիրաիկինտէ , իշպու իսթիտատա , մահալը միւղաքէրաթր տիկէր պիր մէվ-
գիլէ նազլ իթմէկէ չալըմազ իշիւն պիր Ֆիքր ու պէհանէ միւշահէտէ օլուն-
տու : Գարար վիրիլաի քի Բոն օրտուսու Սթանպօլա կիրմէիւճէք տիր , լա-
քին պունա մուղապիլ Սամանլը օրտուսունուն թահթը իշղալինտէ պուլունան
քիւշիւք Չէքմէճէ խաթթը , մէղքլար Բուս օրտուսունա թէրք օլունանապ , վէ
միւղաքէրաթրն տէվամը իշիւն մուրախխապար Այսթէֆանօզա նազլ խէպիլէ-
ճէքլէր տիր :

Փետրվար 24տէ Կրան տիւք Նիղօլա մուրախխապարլա պէրապէր վէ մա-
Եէթինտէ պիր ալայ առքէրլէ պիր պէօլիւք գապապ պուլունտուղու հալաի ,
Այսթէֆանօզա միւսպաշէրէթ խաթա , օրատա Բէուֆ վէ Ահմէմէտ Ալի բաշա-
լար թէրաֆընտան գապուլ օլունտու :

Պապը Ալի Բուսլարըն Սթանպօլա Եաղլաշաղընը քէնաի իսթէյի իլէ օլ-
տուղունու խապաթ իթմէք իշիւն միւշարիլէյիճիւմա բաշալարը իրսալ իթմիշաի :
Պունտան մատա Բուս օրտուսունուն Սթանպօլա պու գատար թէգարրուպ
իթմէսինտէն իլէրի կէլէն մէղէլլէթ ու հագարէթի տահա էյի կիլլէճէք վէ միւս-
լիման էհալխաինի թուլմազ իշիւն Պապը Ալի ճամիլէրտէ աթխէթի իլանը գը-
րաաթ իթաիրաի :

«Մատամ քի պիր վազըթտան պէրու Պէշիգա լիմանընտա պուլունան Ին-
կիլիղ տօնանապընըն պիր գաշ սէֆինէլլէրի Չանազ գալէսի պօղաղընը թէճա-
վուղ իթմիշ , վէ աշվալը հաղըրտէն աօլալը սուրէթը աօթթանէտէ կէլիպ Մու-
տանԵա քէօրֆէղինտէ լէնկէրէնտաղ օլմուշլար տըր :

«Մատամ քի պու վազաատան էվիլէ Նիւքիւմէթը Սամանիյէ Բուսիս իլէ
միւթարէթէ ազա իթմիշ օլմաղլա , պու աէվիլէթ տախի հիշ պիր էֆընարը
խուսումէթքեարանէյէ մէպնի օլմազաղըն Սթանպօլա պիր գաշ թապուր աւ-
քէր խաթալ իթմէք իսթէմիշ տիր :

«Զաթըր Շահանէ իլէ Բուսիս իմրէրաթօրու միյանընտա թէաթի օլունան
պիր մուխապէրէի թէլէկրաֆիլտէ Բուս օրտուսընըն պիր դրամը պէօլիւք Չէք-
մէճէ իլէ քիւշիւք Չէքմէճէտէ Եէրլէշմէսի թալէպ օլունաղըր իւզըրինէ , պու
թէքլիֆ , գաթըր Շահանէ թէրաֆընտան մապէնը Հիւմաեուստա ճէմ խալլէն
պիր մէճիլօի ումուսիյէ արգ ու թաղաիմ օլունաուշ տըր :

«Պիլճիւմէ վիւքէլա վէ իւլէմա վէ մէմուրիյի քիրամըն հալըր պուլուն-
տուղու իշպու մէճիւս , Բուսիանըն իճապաթըր աշվալէ մուվաֆըր օլան մէղքլէր
թալէպինէ մուվաֆադաթ իթմէյէ դարտըր վէրմիշ տիր :

«Պու գարար մուճիպինճէ հիւքիւմէթի Սէնիյէ , Կրան տիւք Նիղօլանըն

պին պին իքի երևզ քիչիտէն խաբւթ օլան մայեթիյէ պերապէր մուլազգա-
թէն Այսթէֆանօղա կէլիւ գօնմասընա բուխսաթը լաղէմէյի իթա իթմիչ տիր : »

Իւչ կիւն սօնրա պու 1200 քիչի 25000 քիչէյ իպլազ օլունտու վէ տա-
հա սօնրա Բուսիանըն պիւթիւն խասսա աքէրի Այսթէֆանօղ հէվալիսինտէ
մէրքէլզէնտի : Իքի օրաուընն նէֆլրաթը արասընտա պիր կէօնա միւնազտա
վուզու պուլմանադ իչիւն թէտապիրի շէտիտէ իթթիխազ օլունտու . պիր խաթ-
տան տիկէր խաթթա կէչմէլէրի շէտիտէն մէն օլունտալ . քիմ քի կէչս իաի
խտամ օլունաճազտը . լաքին պու թէտապիրէրին պէյնուտէ օլտուղու չապուզ
աննաչըտը . Թիւրքիէրտէ թաասուլ մանվ օլմուչ օլտուղունտան , Բուս նէ-
ֆէրլէրի հիչ պիր միւճազաթ վէ միւչքիլաթա օղրամազսըզըն քիւլլիյէթլէ Աթան-
պօլա կէլիւ կէզաիլէր :

Սատուլլան պէյ Այսթէֆանօղա միւլասէլէթ իտէրլք , օրատա միւզա-
քլրաթա տէվամ օլունտու : Օսմանը մուրախիսալարը Այսթէֆանօղ ահտնա-
մի օինի պիզզարուր գապուլ իթաիլէր քի , պու ահտնամէ ճէպրէն մազլուպէ
գապուլ իթաիլիմիչ պիր իւլթիմաթօմա միւչապիհ տիր , նլ թէքիմ իքի թա-
րաֆ միւնանընտա սէրպէսթճէ միւզաքէրէ օլունմուչ պիր մուզալէլէնամէյէ :

Միւզաքէրաթը բէսմիյինին բէնք վէ հիքեայէսինի անլամազ իչիւն Սաֆ-
վէթ բաչա թէրաֆընտան Պէրլին գօնկրէսինէ խիթապէն գալէմէ պլընան վէ
վազթինտէ զաղէթալարտա նէչր օլունան Միւօրանտօմա միւրաճաաթ քիֆա-
նէթ իաէր :

ԱՅԾԹԷՖԱՆՈՉՏԱ ՄԱՐՏԸՆ ԻԻՉԻՆՃԻԻ ԿԻԻՆԻԻ .—

ԱՃՏՆԱՄԷՆԻՆ ԻՄՁԱԼԱՆՄԱՍԸ

Իչպու միւզաքէրաթը սուլիյէտէ Բուսլարըն իթթիխազ իյէտիյի մուամէ-
լէյի շէտիտէ վէ ճէպրլիյէ երւզիւնտէն , Սաֆվէթ բաչա քէնտի նուֆուզ ու մէ-
հարէթի սայէսինտէ Բուսլարը բէք ազ մէթալիպլէրլիտէն վազ կէչիթէպիլտի :
Բուսլար , մուհասէրէյի իթմիչլը իաի , պունուն իչիւն իքինճի տէրէճէտէ պիր
գաչ նօզթա իւզլրլիտէ Օսմանըլարա մուվաֆապաթ իթաիլէր , մէսէլա Պօզազ
իչինտէ պիր լիման իսթլմէքտէն (Պէյզօզըն լազըրտսը կէչմիչ տիր .) սարֆը
նաղար իթաիլէր , վէ տօնամա մէսէլէսինի պէր թէրաֆ իյէտիլէր : Պունտան
մատաա Օսմանը մուրախիսալարը իպրամ իաէրլք , Պուլկարիթանը զարգ ճի-
հէթինտէն կէրի ալտըրտըլար , Սէլանիք լիմանըն վէ Գարատաղ իլէ Սըրպիս
արասընտաքի կէչիտի գուրթարտըլար . պու կէչիտ գուրթուլմազաա իաի Պօս-
նալըլար Թիւրքիանըն վիլաեաթը սայիրէսի իլէ մուխապէրէ իտէմէյէճէքլէրտի ,
զաթէն օնա տա հաճէթ գալիտաը , զիրա օրասընր տա մալիւմ օլտուղու վէչիլէ
մուախիսաթէն Աւսթիիա Մաճարիսթան իչզալ վէ տահա տօղրուսու զապթ իթ-
տի : Շուհա տա տիզգաթ իթմէլի տիր քի , Բուսլար էօյլէ նօզթալարտան վազ
կէչմէքտէ իաիլէր քի , զաթէն Եւրօրա օնլարը կիւճ թաստիզ իտլճէքտի :

Բուսլար թէրաֆընտան Թիւրքիէրէ շահանը իսթիչգա պիր մուվաֆապաթ

ԱՅՍԹԻՖԱՆՈՋ ԱՀՏՆԱՄԷՍԻ

Իշթէ պալէատէ պէհան օլունտուղու իւզրէ , Այսթէֆանօղտա , Բուս վէ Օսմանլը մուրախխասլարը պէյնինտէ ազտ օլունան միւսալէհա ահտանամլսինին սուրէթի պէր վէհի աթի տիր :

Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հազրէթլէրի վէ հաշմլթլու Օսմանլըլար իմքէրաթօրու հազրէթլէրի , քէնտի մէմլէքէթլէրինէ վէ միլլէթլէրինէ , միւսալէհա մուհասէնաթընը իթա վէ թէէմին իյլէմէք , վէ պու միւսալէհայը թէհտիա իտէպիլէն հէր տիւրլու եէնի գարըչըղըղըն էօնիւնիւ ալմազ արղուսուլա միւթթաթըֆ օլարազ , մուգատտէմաթը սուլիյէյի թէգարրիւր վէ ազտ վէ իոգա իթմէք իւզրէ , թարաֆլարընտան շու աթիտէքի զէվաթը մուրախխաս թային իյլէմիլլէր տիր :

Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան , միւշարիւլէյինն եալէրի հարպ ճէնէրալը , վէ ֆիլիզ ճէնէրալ վէ շուրայի տէվլէթ ազասը օլան , վէ Աէնթ Ալէքսանտր Նէվօթի մուրասսա նիշանընըն պիր գըթասընը վէ տիկէր միւթէատտիտ Բուս վէ էճնէպի նիշանլարընը համիլ պուլունան զօնթ Նիգօլա Ինեաթիլէֆ հազրէթլէրի իլէ , սէրայը իմքէրաթօրի դուրէնասը , վէ շուրայի տէվլէթ միւշապիլի օլան , վէ Աէնթ Անն նիշանընըն պիրինճի սընըֆընտան պիր գըթասընը , զըլըճլարըլա , վէ տիկէր միւթէատտիտ Բուս վէ էճնէպի նիշանլարընը համիլ պուլունան Մ. Նէլիտօֆ ճէնապլէրի :

Վէ հաշմէթլու Օսմանլըլար իմքէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան , նիշանը Օսմանլինն մուրասսա պիր գըթասընը , վէ Մլճիտիյէ նիշանընըն պիրինճի սընըֆընտան պիր գըթասընը , վէ միւթէատտիտ էճնէպի նիշանլարընը համիլ պուլունան խարիճիյէ նազըրը Սաֆվլթ բաշա հազրէթլէրիլէ , պիրինճի սընըֆ Մլճիտիյէ վէ իքինճի սընըֆ Օսմանիյէ նիշանլարընը , վէ միւթէատտիտ էճնէպի նիշանլարընը համիլ օլան Սաատուլլահ պէյ հազրէթլէրի :

Զէվաթը միւշարիլէյիւմ , հայիզ օլտուղլարը մէէզունիյէթի քեաթիլլէրի նի պիլ միւպատէլէ , միւնթազամ վէ միւքէմմէլ օլտուղունու թաստիգ իյլէաթտէն սօնրա , մէվատթը աթիյէյի գարարլաշտըրմըլլար տըր :

1.—Տէվլէթի Ալիյէ իլէ Գարատաղ պէյնինտէ տայիմի միւնազաալօրա վէ միւսատէմլէրի նիհանէթ վիրմէք իւզրէ , իքի մէմլէքէթի թէֆրիք իտէն հուտուտ , իչպու մուհանէտէնէ մըրպութ խարիթա մուճիպլինճէ , վէ աթիտէքի սուրէթտէ թասհիհ օլունաճագ տըր :

Տօպրօսթիչա տաղընտան հուտուտ , Սթանպօլ զօնթէրանընըն թային իթտիկի խաթթ իւզրէ , Պիլէքէ թարիղիլէ Գօրիթօեա միւմթէա օլաճագ տըր : Անտէն եէնի հուտուտ կաշգաեա ուզանաճագ տըր : Մէթօքիա կաշգա , Գարատաղըն թասարրուֆունտա զալաճագ տըր : Հուտուտ , Բիլա վէ Թարա նէհրէրլինն պիրլէշտիկի մահալէ կիտիպ , վէ անտէն Տրինա իւզէրինտէն շըմալէ տօշրու չըղըպ , պու նէհրին Լիմ սուեու իլէ պիրլէշտիկի մահալէ գատար կիտէճէք :

տիր: Գարա տաղ իմարէթինն հուտուտու շարգլյէտի, Լիմ սուեուհտան Բրի-
 ժէքօլժէնէ գատար կիտէճէք, վէ Բօսթրաժտան Սօդհա Բլանինտեա միւթթէ
 օլարադ, Պիհօր վէ Բօսթրաժ Գարատաղա գալաճադ տըր: Հուտուտ խաթթը
 Բուկօլօ, Բլալա վէ Ալլինժէնի պիլլէշտիրիպ, ճիպալը միւթէնէլիթէտէն
 Շլէպ Բադլլէնէ տօղլու կիտէճէք, վէ Գօրբիլնիք, Պապալէր վէ Պօրիլ ասա-
 լարնլն թէքէլէրինտին Արնալուալուդ հուտուտուհա ուղանալը հալաէ, Բրօզ-
 լէթի տաղընն էն էիքսէք թէքէսինէ թէմօտ օլաճադ տըր: Մէգքիւր նօղ
 թատան հուտուտ Պազալէք թէքէսինտէն կէշէրէք, տօղլու խաթթ իւղլէ Ա-
 ժիսլնի Հօթի կէօլիւնէ կիտէճէք, վէ Իժիսէնի Հօթի իլէ Իժիսէնի Գատթրաթի-
 նի թէֆրիդ խէրէք, Պօեանա նէհրինէ վաալ օլմադ իլին, Շօթորա կէօլիւն-
 տէն կէշէճէք, վէ նէհրի մէգքիւրուն մէճրասըլլա պէրապէր տէնիլէ միւթէնի
 օլաճադ տըր: Նիզշիդ, Կաշգա, Սըուցի, Բօտկօրիչա, Զապլիադ վէ Պար Գա-
 րատաղա գալաճադ տըր:

Պիւ Էլրօբա գօմիսիօնու, Պապը Ալի վէ Գարատաղ հիւքիւմէթի թարա-
 ֆընտան տախի վէքիլլէր պուլունմադ շարթըլլա, իմարէթին հուտուտու գաթի-
 նէսինի թայլնէ մէմուր օլաճադ տըր: Գօմիսիօնու մէգքիւր մահէլլինտէ թա-
 րաֆէյն մէնաֆիլլինի վէ իքի մէմլէքէթին ասալիլինի մուհաֆադա իլլէմէք նօղ-
 թայի նազարըլլա, իճապ խէն գարշըլըղարը կէօսթիլլէրէք, լիւղիւմ կէօր-
 տիւկիւ վէ հազգանիլթէ մուվաֆըդ ատտ իթտիկի թատիլաթը, խարթիա իւ-
 ղէրինէ իշար իտէճէք տիր:

Պօեանա նէհրինտէ սէյրի սէֆալին, Պապը Ալի իլէ Գարատաղ պէյնինտէ
 տայիւմ միւնադալարը մուճիպ օլտուղունտան, պու խուտուս իլին մէգքիւր
 գօմիսիօն մարիֆէթիլլէ պիր նիղամնամէյի մախսըս թանգիմ օլունաճադ տըր:

2.—Պապը Ալի Գարատաղ իմարէթինն խաթթալընը գաթիէն թատիդ
 էլլէր:

Պապը Ալի իլէ իմարէթ պէյնինտէ ճէրէնա իտէճէք միւնապէպաթը,
 վէ Տէրիսաատէթտէ վէ մէմալիքի Օսմանիլլէնին սայիք պաղը մահէլլէրինտէ Գա-
 րատաղ աճէնթէլէրինին թայլնի, վէ մէմալիքի Օսմանիլլէտէ պուլունան Գա-
 րատաղըլարըն Օսմանը նիղամաթ վէ մէմուրալընա, հուղուղու պէյնէլ տիւէլ
 ուտուլինէ թէվֆիդան իթաաթլարը, գանղի շէք վէ սուրէթտէ օլմադ լաղըմ
 կէլիւ իտէ, Բուսիա տէվլէթի վէ տէվլէթի Ալլյէ վէ Գարատաղ պէյնինտէ իլէ-
 րուտէ պիլ իթթիֆադ գարար վէրիլէճէք տիր:

Իքի մէմլէքէթին հուտուտու ճիվարընտա պուլունան էհալինին միւնապէ-
 պաթընա. վէ հուտուտ ճիվարընտա ինշաաթը սաքէրիէնէ տայիր օլան մէսէ-
 լէլէրի թանգիմ իլին, Պապը Ալի իլէ Գարատաղ պէյնինտէ պիր մուգալէլէնա-
 մէ աղտ օլունաճադ տըր: Թարաֆէյն իթթիֆադը իլէ թէսվինէ օլունամաեան
 նօղթալար: Բուսիա իլէ Ալթթրօ-Մաճար տէվլէթլէրի միւթէվաալթ օլարադ
 թէսվինէ օլունաճադ տըր:

Գարատաղ սաքէրի, մուգատտէմաթը սուհիկէ իմզալանտըղը կիւնաէն
 իթիպարէն, օն կիւնէ գատար պալէտաէ մուհարթի հուտուտ խարթինտէ պու-
 լունան մահէլլէրի թախլիէ իտէճէք տիր:

3.—Սըրպիսթան միւսթաղիլ օլուպ, հուտուտու, մուհաշէտէնէ միւրպուլթ
 խարթիա մուճիպլնէ, Տրինա նէհրինն մէճրասըլլա պէրապէր կիտիպ, վէ
 Քիւչիւք Իզգօրնիք վէ Զազար Սըրպիսթանա գալարադ, Սթօլադ եազընընաա

Տէգէվօ նէհրինին մէնպարնէ գատար էսկի հուտուտ իւզրէ միւմթէտ օլաճագ տըր : Որատան էննի հուտուտ Տէգէվօ նէհրիյլէ պէրապէր Բասգա սուեռունա գատար կիտէճէք , վէ պու սու իլէ պէրապէր Եննի-Բագարա միւնթէհի օլաճագ տըր : Եննի-Բագարա հուտուտ , Մէքինժէ վէ Թէրկօվիսթէ գարիեէլէրի ճիւլարըյլա , նէհրի մէգքիւրտէն եօգարը չըզըպ , մէնպարնէ գատար վասըլ օլտուգտան սօնրա , Իպար տէրէսինտէ Պօսուլ-Բլանիաեա գատար հուտուտ խաթթը միւմթէտ օլաճագ , վէ Բիպանիք գարիեէսի եագընընտա նէհրի մէգքիւրէ միւնսապ օլան ըրմագ իլէ պէրապէր ինէճէք տիր : Անտէն հուտուտ խաթթը Իպար , Սիթնիցա վէ Լապ նէհրէրինին մէճրալարըյլա պէրապէր կիտիպ , Պարինցէ ըրմագըյլա Կրարաչնիցա Բլանինա տաղը իւզէրինտէ , մէգքիւր ըրմագըն մէնպարնէ վասըլ օլաճագ , վէ պատէհու Քիրիվա վէ Վէթէնիցա սուլարընը թէֆրիգ իտէն թէրէլէրտէն կէչիպ , Միօվաչգա նէհրինին պօղաղընտա , էն զըսա թարիգտէն մէգքիւր Վէթէնիցա նէհրինէ կիտէճէք , վէ Միօվաչգա նէհրի իլէ էնիպ , Միօվաչգա Բլանինաեա կէչէրէք Գալիմանսի գարիյէսի եագընընտա Մօրավայա տօղրու ինէճէք տիր : Մէգքիւր հուտուտ պու նօգթատան պէտ իլէ Սթաեիգօլլի գարիեէսի եագընընտա Վլօսինա նէհրի իլէ Մօրօվաեա ինէճէք , վէ Լիւպէրաղտաեա գատար Մօրօվա նէհրինտէն եօգարը կիտիպ , Գուգալիցէնէ վասըլ օլաճագ , վէ Սուգհա Բլանինաեա կէչիպ , Վրիլօ ըրմագըյլա Նիսալաեա , վէ անտէն Գրուբաչ գարիյէսինէ վիրուա իտէճէք տիր : Անտէն զըսա թարիգ իլէ , էսկի Սըրպիսթան հուտուտու իւզէրինտէն միւմթէտ օլարագ , Գարասուլ Պարէնին ճէնուպը շարգիսինէ վէ պու խաթթ իւզրէ Թունաեա վասըլ օլաճագ տըր :

Ատա Գալէա թախիյէ վէ հէամ օլունաճագ տըր :

Պիր Բուսիա գօմիսէրինին մուալէնէթ իլլէ , պիր (սմանլը վէ Սըրպլը գօմիսիօնու , մահալլինտէ իւչ այ զարֆրնտա հուտուտ խաթթընը գաթիէն թային վէ Տրինա ատալարընա տայիր օլան մէսէլէլէրի գաթիէն թէսվիյէ իտէճէք տիր : Մէգքիւր գօմիսիօն , Սըրպիսթան վէ Պուլկարիսթան պէյնինտէքի հուտուտու թէսվիյէ իթաիկի սըրատա , Պուլկարիսթան թարաֆընտան պիր վէքիլ , գօմիսիօնուն մէմուրիեէթինէ միւշարէքէթ իտէճէք տիր :

4.—Սըրպիսթանա իլհագ օլունան արագիտէ , էմլաքա միւթէսարըֆ պուլունան Միւսլիմանլար , իմարէթ տախիլինտէ իզամէթ իթմէք իսթէմէտիքլէրի հալտէ , էմլաքլարընը իճարա վէրիպ վէ Եախօտ սայիրլէրի վասըթասըյլա իտալէ իթտիրիպ , մուհաֆազա իտէպիլէճէքլէր տիր : Տէվլէթի Ալիյէ իլէ Սըրպիսթան թարաֆընտան թային օլունան պիր գօմիսիօն , պիր Բուսիա գօմիսէրինին մուալէնէթ իլլէ , Միւսլիմանլարըն միւթէսարըֆ օլաուղլարը էմլալը դայրը մէնա գուլէնէ միւթէալիպ օլան մէսէլէլէրի իքի սէնէ զարֆրնտա ֆասլ վէ թէսվիյէ իտէճէք տիր : Մէգքիւր գօմիսիօն , իւչ սէնէ գատար էմլաքը միրիյէ վէ վագըֆիեէնին սուրէթի ֆէրաղընը , վէ էմլաքը մէգքիւրէնէ ալէագատար օլան էֆրատըն մէնաֆիլէրինէ տայիր մէսէլէլէրի տախի ֆասլ իտէճէք տիր : Պասլը Ալի իլէ Սըրպիսթան պէյնինտէքի միւնասէպաթըն սուրէթ վէ շէքլինի միւլէյիթ օլարագ , պիր մուահէտէ ագտ օլանա գատար , մէմալիքի Սմանիլտէ սէյեա հաթ վէ Եա իզամէթ իտէն Սըրպիսթան թէպատը հագընտա հուգուզը պէյնէլ տուէլ գալայիտի քիւլլիյէսինէ թէվֆիգան մուամէլէ օլունաճագ տըր :

Սըրպիսթան ասքէրի , պալէատէ մուհարըրէր հուտուտ խարիճինտէ պուլ

լուսնան մահէլլէրի , մուգատտէմաթը սուրիյէնին ինզալանմասընը միւթէազըպ ,
օն պէշ կիւնէ գատար թախլիյէ իտէճէքէր տիր :

5.—Պապը Ալի , Բուսանիա (Մէմէքէթլին) իսթիզալընը թանըմըշ տըր :
Բուսանիանըն թազմինաթը հարպլիյէ թալէպ իթմէկէ հագգը օլաճաղընտան , պու-
մատտէ իքի թարաֆ (Էսնի տէվլէթի Ալիէ իլէ Բուսանիա) պէյնինտէ միւզա-
քէրէ օլունաճագ տըր :

Տէվլէթի Ալիյէ իլէ Բուսանիա պէյնինտէ տօղրուտան տօղրու պիր մուա-
հէտէ ազտ օլունմասընա գատար , մշմալիքի Օսմանիյէտէ պուլունան Բուսանիա
թէպաաը , սայիր Էւրօքա տէվլէթլէրի Էւպաալարընա իթա վէ թէէմին գը-
լընմըշ օլան իսթիեազաթա մազհար օլաճաղար տըր :

6.—Պուլկարիսթան մըլսթարիյէթի իտարէ իլէ վէրկի վէրիր պիր իմարէթ
օլաճագ , վէ հիւքիւմէթ մէմուրլարը իլէ առաքիրի միւքիյէսի Խրիսթիան օլաճագ տըր :

Պուլկարիսթան իմարէթինին հուտուտու գաթիէսի , Բուսիա ասքէրի Բու-
մէլիի թախլիյէ իթմէղտէն էվլէլ , տէվլէթի Ալիյէ իլէ Բուսիա տէվլէթի թա-
րաֆընտան թայեին օլունան պիր դօմիսիօնը մախսուս մարիֆէթիլլէ գաթիէն
թայեին օլունաճագ տըր : Իշպու դօմիսիօն , իճրա օլունաճագ թատիլաթը , մա-
հէլլինտէ խարիթատա իշարէթ իտէճէք վէ էքսլրիյէթի էհալինին միլիէթլէրի-
նի վէ թախթիթի արազի ֆէնը իճապը իւզըրէ , էհալինին մշնաֆիլի մահէլլի-
էսինի թայեին իլլէէլէէք տիր :

Պուլկարիսթանըն վիւսաթը միւքիյէսի պիր խարիթատա թային օլունուպ
թահոթտի գաթիէկէ էսաս իթթիխագ օլունաճագ տըր : Արրպիսթանըն Էէնի
հուտուտուտան , հուտուս խաթթը վրանիա գազասընըն դարպ ճիհէթինտէ
Գարատաղ սիսիլէսինէ վասլ օլաճագ , վէ դարպա տօղրու տէօնէրէք , Գուսա-
նօլօ , Գօչանի վէ Գալգան-Տէլէն գազալարընըն հուտուտու դարպիյէլրինտէն
կէչէրէք , Գօրապ տաղընա վասլ օլաճագ , վէ օրատան Վէլէչիչա նէհրինտէն
Տէրինաեա վէ ճէնուպա տօղրու կէչիպ , Տրինատան Օսրիտէ գազասընըն դարպ
հուտուտունա վէ Լինաս տաղընա միւնթէհի օլաճագ տըր : Պատէհու հուտուտ
Կօրչա վէ Սթարօլօ գազալարընըն դարպ թարաֆընտան կէչէրէք , Կրամօս տա-
ղընա կիտէճէք վէ Գասթօրիա կլօլիւնտէն կէչիպ , Մօկլէնիցա նէհրինէ վասլ
օլաճագ , վէ նէհրը մէգքիւր մէճրասըլլա Վարտար Ելնիճէսինին ճիհէթի ճէ-
նուպիսինէ միրուր , վէ Վարտար նէհրինին ազղընտան , Կալիզօեա ուպուր իլէ
Բարկա վէ Սէրայ-քէօյ գարիէլլէրինէ վէ օրատա Պէչիկ-կէօլլէն օրթասընտան
կէչիպ , Սթրուսա վէ Գարասու նէհրլէրինին պօղազլարընա , վէ սէվահիլտէն
Պուրու կէօյէ , վէ անտէն չըմալի դարպա տօղրու ուզանըպ , Բօթօր սիսիլէ-
սինտէն Չալթէրէ տաղընա վէ Գրուչօլօ տաղընա վէ Գարա Պալգանլարտան վէ
Էչէք Գուլաճ վէ Չէրլիօն վէ Գարազօլաա վէ Չըզլար տաղլարընտան Արտա Հա-
ղընա գատար կիտէճէք , վէ անտէն խաթթը հուտուտ Չիրմէն չէհրինէ տօղրու
ուզանըպ վէ Սէօլիւտլիւ , Գարա-Համզա , Արնաուտ քէօյ , Ազարճը վէ Էնիճէ
գարիէլլէրինտէն Էտլրնէէ տօղրու Թէքնէ տէրէսինէ գատար կիտէճէք տիր :
Հուտուտ , Թէքնէ տէրէսինտէն վէ Չօրլու տէրէսինտէն կէչիպ , Լիւլէ Պուրկա-
ղընա վէ օրատա Սուճուզ տէրէ նէհրինտէն Արկէն գարիէլլէրինէ , վէ թէրէլլէր-
տէն կէչիպ վէ Հէքիթ թապեաընա կիտիպ , Գարա տէնիլլէ վասլ օլաճագ վէ
Մանկալիա Էազընընտա սէվահիլի պրազըպ , Թուլչա սանճաղընըն հուտուտըն ճէնու-
պիլլէսինտէն կէչէճէք վէ Բասօվանըն իւսթ թէրաֆընտա Թունայա վասլ օլաճագ տըր :

7.—Պուլկարիսթան բրէնսի էնալի թարաֆընտան սէրպլէսթ սուրէթտէ ին-
թիխասլ օլունարագ , Պապը Ալի ճանիպլինտէն տախի տէվլէթլէրին ըէյի իլէ
թաստիլ գըլընաճագ տըր : Էւրօքա տուէլի ֆէխիմէսինն պիլ ֆիլլ սանապլի
հիւքիւմէթ տէ պուլունան խանէտանլարը աղասընտան հիշ պիրի Պուլկարիսթան
բըլնսլիլինէ ինթիխասլ օլունամահաճագ տըր : Պուլկարիսթան բրէնսլիլի մէս-
նէտի պօշ օլտուղու հալտէ , Էէնի բրէնսին ինթիխասլը երինէ մէգըլըր սուր վէ
շէրայլիթ իւզըէ իճրա գըլընաճագ տըր : Բրէնսին ինթիխասլընտան էվլլէլ Պուլ-
կար միւթէպլըանը մէճլիտի , Ֆիլիպէ վէ եախօտ Թընօվատա իճթիմա իալւալ ,
իտարէյի միւթապլէլէնին նիզամաթընը թանդիմ իտէճէքլէր տիւր : Պուլկար-
լարըն Միւսլիմանլար վէ Բուսլար վէ Ուլահլար վէ սայիրէ իլէ միւթէլիթ օլ-
տուղլարը մահլլէրտէ էնալիլի սայիրէնին հուզուգ վէ մէնաֆիի տախի ինթի-
խասլար էսնաթընտա վէ նիզամաթըն էսաթիլէնին թանդիմնտէ վիզայէ օլունա-
ճագ տըր : Պուլկարիսթանտա Էէնի գանձլարը մէվլըր իճրայէ վազ վէ պուն-
լարըն սուրէթը իճրասընա նէզարէթ իթմէք իքրամէթի , իրի սէնէէէ գատար
Բուսիա տէվլէթլինն պիր գօմիսէրինէ իհալէ օլունաճագ տըր : Ելք սէնէնին խի-
թաթընտա Էանի Էէնի գանձլար մէվլըր իճրայէ վազ օլունտուգտան սօնրա ,
Էւրօքա տէվլէթլէրի պէյնլէրինտէ իթթիֆագ հաթըլ օլտուղու վէ իգթիզա կէօ-
րիւտիւլիւ հալտէ , տիւէլը միւշարիլէյհիւմ տախի Բուսիա գօմիսէրինէ ըրֆա-
գաթ իլլէմէք իւզըէ մախտուս գօմիսէրլէր թայլին իտէպիլէճէքլէր տիւր :

8.—Ասաքիրի Ոսմանիլէ պունտան պէօլլէ Պուլկարիսթանտա իգամէթ իթ-
մէէէճէք վէ էսքի գալէալար հիւքիւմէթի մահլլիկէ մասրաֆըլլա հլտմ օլու-
նաճագ տըր : Պապը Ալի , Յունլար 1934 թարիխիլլէ աղա օլունան միւթարէ-
քէնամէյնին ահքեամը մուճիպլինճէ թախիլլէ օլունան Թունա գալէալարընտա ,
վէ Նումու իլէ Վարնատա պուլունան էտէվաթը հարպլէյի վէ հիւքիւմէթին
մալի օլուն էշեալը սայիրէյի իթթէալիլի Էէրէ հազլ իտէպիլէճէք տիւր : Նիզամ
ու ասայիշ վէ էմնիէթի մուհաֆաղահա քեաֆի ասաքիրի միլլէյի մահլլիլէ-
նին իէմամի իլէ թէշքիլլինէ գատար Բուսիա ասքէրի Պուլկարիսթանտա գալըպ
իճագ իտէր իտէ գօմիսէրէ մուսվէնէթի ֆիլիլլէտէ տախի պուլունաճագ տըր :
Ասաքիրի միլլէյի մէգըլըրէնին մըզտարը , տէվլէթի Ալլիլ վէ Բուսիա տէվլէ-
թի թարաֆընտան պիլ իթթիֆագ թայլին օլունաճագ տըր :

Պուլկարիսթանտա գալաճագ Բուսիա ասքլըրինն միւտաթլը իգամէթի 2
սէնէ օլուալ , մէմալիքի Օսմանիլէնին թախիլլէսինտէն սօնրա Պուլկարիսթանտա
պուլունաճագ օլուն ասաքիրի մէրգումէ 6 Փըրգա ըիտաէ վէ 2 Փըրգա սիւա-
րիտէն , Էանի 50 պլիննէֆէրտէն իալաթլէ պուլունաճագ տըր : Ասաքիրի մէրգու-
մէնին մէսարիֆի Պուլկարիսթան թարաֆընտան թէսվլլէ գըլընաճագ վէ Բու-
սիա իլէ կէրէք Մէմէքէթէյի վէ կէրէք Գարատէնիլ լիմանլարըլլա Վարնա վէ
Պուրկազ իւզէրինտէն իթթիլաթ թարիլի պուլունուալ , Պուլկարիսթանտա միւտ-
աթլը իգամէթինտէ ասաքիրի մէրգումէնին մէգըլըր լիմանլարտա իճագ ի-
տէն անպարլարը օլաճագ տըր :

9.—Պուլկարիսթան թարաֆընտան , տէվլէթի մաթպուասընա իթա օլու-
նաճագ սէնէվի վէրկի , Պապը Ալի ճանիպլինտէն կէօսթէրլէճէք պիր պանդա-
հա թէալլիմ օլունաճագ տըր : Մէգըլըր վէրկի , իտարէյի ճէտիտէնին պիրինճի
սէնէ իճրասընն խիթամընտա , Բուսիա վէ Տէվլէթի Ալիի վէ սայիր գապլինէ-
լէր պէյնիտէ հաթըլ օլաճագ իթթիֆագլա թայլին գըլընաճագ տըր : Վէրկի-

նին մեղտարը , Պուլկարիսթան իմարեթի իթթիխանդ օլունաճադ մահէլլէրին օր-
թա հիսապա օլան վարիտաթը իւզէրինէ թէէօսա գըլլինաճադ տըր : Տէվլէթի
Ալիյէնին , Վարնա վէ Բուսճուզ շըմէնտըֆէր գուսթանեստընա օլան թահախ-
տաթընը Պապը Ալի վէ Իմարեթ , վէ գուսթանեսա պէյնինտէ պիլ միւզաքէրէ ,
Պուլկարիսթան տէրիւնտէ իտէճէք տիր : Պուլկարիսթանըն իյնտէն կէչէն սա-
եիդ շըմէնտըֆէրլէր մէսէլէօի տախի , տէվլէթի Ալիեհ վէ իմարեթ վէ գուս-
թանեսա պէյնինտէ պիլ իթթիֆադ թէսպիկէ գըլլինաճադ տըր :

10.—Պապը Ալի , Պուլկարիսթան տախիլինտէ թայեին օլունաճադ պիր
թարիգտէն , իմարեթին էօթէ թարաֆընտա պուլունան էեալէթլէրինէ ասքէր ,
վէ միւհսինաթ վէ դէխայիր նազլ իտէ պիլէճէք տիր : Պու պապտէ միւշքիլաթ
գուսուր իթմէմէք իւզրէ Պապը Ալինին ինթիեաճաթը ասքէրլէտինի թէէմին
իյլէմէք իւզրէ , իչպու մուահէտէնին թաստիդի թարիսինտէ իւչ այա գատար
օլ պապտէ պիր նիզամնտմէ գալէմէ ալլինաճադ տըր : Իչպու թարիգտէն ան-
ճադ ասաքիրի նիզամիլէի Օսմանիեհ կէչլ պիլիպ , պաշը պօզուզ իլէ Չէրքէպէ-
րին կէչմէսինէ ասպա միւսաատէ օլունմանաճադ տըր : Պապը Ալի , իմարեթ
թարիգի իլէ բօստա տախի իչլէտէպիլէճէկի կիպի թէլլկրաֆ մուխապէրէսինի
տախի իճրահէ հազըր օլաճադ տըր : Իչպու իքի մատտէ տախի պալէատէ
մուհարրէր շէրայիթ վէ միւտտէթլէ թանդիմ ու թայեին գըլլինաճադ տըր :

11.—Իսլամ վէ սայիր ահապը էմլաք իմարեթ խարիճլնտէ իգամէթ իթ-
մէք իսթէրլէր իսէ , էմլաքլարընա սահապ օլարադ իճարա վէրէպիլիր , վէ եա-
խօտ սայիրլէրի մարիֆէթի իլէ իտարէ իտէպիլիրլէր : Օսմանլը վէ Պուլկար գօ-
միւնէրլէրի , էհալինին պաշըճա մէրքէզլէրինտէ վէ Բուսիա գօմիւնէրլէրինին նէ-
զարէթի թահլընտա պիլ իճթիմա , իքի սէնէ զարֆընտա , թասարրուֆու էմ-
լաքա , վէ էհալլիյի Իսլամիեհ մէնաֆիինէ այիտ մէսայիլի ֆասլ իտէճէքլէրտիր :

Էմլաքը միրլյէ վէ վազըֆէնին ֆիրուսթի , վէ եախօտ Պապը Ալիեհ էն
ֆայիտէլի սուրէթտէ իսթիմալի մէսէլլէրինի տախի թէսպիկէ էյլէմէք իւզրէ
եինէ իքի սէնէ միւտտէթլէ գօմիսթնլար թայեին օլունաճադ տըր : Պալէատէ
մուհարրէր իքի սէնէնին խիթամընտա սահապսըզ գալան արազի միւզաթտէ օ-
լունուպ սաթըլարադ հաթըլաթլարը , կէրէք Իսլամ վէ կէրէք Խրիսթիանտան ,
ահվալը ախթէտէն միւսապ օլանլարըն տուլ գատըն արընա վէ եէթ իմէրլինէ
թախսիս վէ իթա գըլլինաճադ տըր :

12.—Թունատա պուլունան գալէալարըն ճիւմլէսիտէ հէտմ օլունաճադ ,
վէ Թունա սէվահիլինտէ պունտան պէզլլէ գալէա պուսունմանաճադ տըր : Վէ
Բուսանիա , վէ Սըրպիսթան , Պուլկարիսթան սուլարընտա , բօլիսէ վէ կէօմրիւք-
լէրէ լազըմ օլան քիւչիւք սէֆինէ վէ գանդըլար միւսթէսնա օլարադ սէֆայի-
նի հարպիեհ պուլունմանաճադ տըր : Թունա միւխթէլիթ գօմիսթնուս հու-
գուզ ու վէգալիֆ վէ իմթիեազաթը թէմամի իլէ պագի գալաճադ տըր :

13.—Պապը Ալի , Սիւննէ պօղազընը եինէ սէյրը սէֆայինէ սալիհ հալ
գօյմանը վէ մուհարէպէ իլէ Թունատա սէյրը սէֆայինին թաթիլլինտէն միւթէ
զարրուր օլանլարըն զինանընը թազմին իթմէլի տէրիւնտէ իտէր : Թունա գօ
միսթնըն Պապը Ալիեհ օլան պօրճունտան 500 պին ֆըրանդ սըր գօնու
լարադ մէպալըր մէզքիւր իչպու իքի մէսարիֆէ թախսիս գըլլինաճադ տըր :

14.—Տէրիսաատէթ գօնֆէրանընըն պիրինճի իճթիմաինտէ Օսմանլը մու-
րախտալարընա թէպիլիդ գըլլնան իսլահաթ , Պապը Ալի վէ Բուսիա վէ Ավա-

Թըրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթլէրի պէյնինտէ պիլ իթթիֆագ գարար վէրիլէ-
ճէք թատրիաթ իլէ պէրապէր Պօսնա վէ Հէրսէքտէ տէրնալ մէվզըյի իճրանէ
վագ օլունաճագ տըր : Իշպու իքի էեալէթտէն պագահա թալապ օլունմահա-
ճաղը կիպի , 1880 սէնէսի Մարթընն պ'րինէ գատար ալընաճագ վարիտաթ ,
ահվալը ախիրէտն միւսապ օլան պիլա խթիսնա էհալինին վէ միւլթէճի ֆա-
միլիալարըն գիեանալարըն թագմինէ , վէ ինթիեաճաթը մահէլլիյէեէ սարֆ օլու-
նաճագ տըր : Միւտտէթի մէզքիւրէտէն սօնրա հիւքիւմէթի մէրքէզիյէ իշին
սէնվի ալընաճագ մէպլաղ իլլըուտէ տէվլէթի Ալիե վէ Բուսիա վէ Ավսթրիա
Մաճարիսթան տէվլէթլէրի պէյնինտէ պիլ իթթիֆագ թայեին դըլընաճագ տըր :

15.—Պապը Ալի , Կրիտ ճէզիրէսինտէ 1868 սէնէսի նիզամմաթէն էսասի-
նի իճրա վէ եէրլի ահալթիսին մուաթիտաթէն իզհար իլլէտիյի արզույի բիշնա-
զարը արզաթա ալմահա թահիւտ խտէր :

Թրնալա վէ Եանեստա , վէ Բումէլինին սայիր մահէլլէրինտէ Կրիտ նի-
զամաթընա միւմասիլ իսլահաթ խճա օլունաճագ տըր : Պունար իշին եէնի նի-
զամար թանդիմ օլունաճագ , վէ պունուն իշին հէր էեալէթտէ էհալիյի մա-
հէլլիէտէն մախուս գօմօսիօնյար թէշքիլ դըլընպ , պունարըն նէթիճէյի միւ-
զաքէրաթը Պապը Ալիյէ թագաթիմ օլունաճագ , վէ Պապը Ալի տէ , նիզամաթը
մէզքիւրէյի մէվզըյի իճրայէ վագ իլլէմէզտէն էվլէլ Բուսիա տէվլէթի իլէ իսթի-
շարէ իտէճէք տիր :

16.—Բուսիա ասքէրինին Երմէնիսթանը թախլիյէ իլլէտիյի սըրաաա , տէվ-
լէթէյն միւնասէպաթընա խալէլ վիրէպիլլըր միւնաղաալար դուհուրի ինթիմալ-
տէն օլուդուստան , Պապը Ալի ինթիեաճաթը մահէլլիյէեէ թէվֆիզան Երմէնի-
լէրին սաքին օլուդու էեալէթլէրտէ տէրնալ իճրայի իսլահաթ վէ Խրիսթիան-
լարըն Քիւրտլէր վէ Չէրքէլլըտէն թէէմնլէրին տէրիւտէ խտէր :

17.—Պապը Ալի , ահվալը ախիրէտէ միւլթէճիմ օլանյարա աֆիլը ումու-
մի իլան իտէճէք , վէ պու խուսուստան նաշի մէնֆի վէ մահպուս պուլունան-
լարը տէրնալ սալը վիրէճէք տիր :

18.—Պապը Ալի , տիւլէլի միւլթէվաթթա գօմիսէրլէրինին , Գօթուր գա-
ղասը թասարուֆունա տայիր պէեան իթտիքլէրի էֆքեարլարըն նազարը տիզ-
գաթա ալըպ , հուսուտը Երանլիյէնին գաթիէն թայեինին տէրիւտէ խտէր :

19.—Հաշմէթլու Բուսիա իմրէրաթօրու հաղրէթլէրի թարաֆընաան , մու-
հարէպէնին Բուսիահա մուճիպ օլուդու գարար ու գիեանա մուգապիլ թագ-
մինաթը հարպիյէ տէյի թալէպ օլունան վէ Պապը Ալի ճանիպլիտէն թէէտիյէ-
սի տէրիւտէ խալէն մէպալիլ , էվլէլա սաքէր վէ էտէվաթը հարպիյէ վէ ֆէք-
սուտէ օլան էչեա մէսարիֆի օլարագ 900 միլիօն բուպլի , վէ սանիէն Բուսի-
անըն սէվահիլի ճէնուպիլէսինէ վէ իսրահաթը թիւճճարիյէսինէ վէ չըմէնտը-
ֆէրլէրինէ վուգու պուլան գարար իշին 400 միլիօն բուպլի , վէ սալիսէն Գալ-
գասիա հիւճումունտան վուգու պուլան գարարլարա մուգապիլ 100 միլիօն բուպ-
լի , բապիէն մէմալիքի Օսմանլիտէ Բուսիա թէպաա վէ թէէսսիսթընա վու-
դու պուլան գարար իշին 10 միլիօն , քի ճէման 1410 միլիօն բուպլի (43 միլ-
իօն 247,394 իրայի Օսմանի) :

Բուսիա իմրէրաթօրու , տէվլէթի Ալիլէնին մուգաիգայի մալիէսինի , վէ
գաթը Շահանէնին պու պապտէ օլան արզուսինի նազարը իթինահա ալըպ ,
թագմինաթը հարպիյի մէզքիւրէնին էքսէր գըսմը եէրինէ գիյրտէ մուհարէր
թէրքը արագի իլէ թէէտիսինին գապուլ խտէր :

Ա. Թուրքա սանճաղը, Եանի Քիլիս վէ Սիւննէ վէ Մահմուտիյէ վէ Իսաք-
ճա վէ Թուրքա վէ Մաչին վէ Պապա տաղ վէ Հիրսովա վէ Քէօսթէնճէ վէ Մէ-
ճիտիյէ գազալարը, վէ Թուստա վաղը ատալար Բուսիաեա թէրք օլունմուշ
խսէ տէ, Բուսիա տէվլէթի մէզքիւր մահէլլէրի մէմալիքինէ իհնագ իթմէք էֆ-
քեարընտա պուլունմատըղընտան, 1856 մուահէտէսի իլէ Բուսիատան ալընան
Պէսարապիա գըթասըլլա միււպատէլէ իթմէք հագընը հըֆիզ իտէր: Պէսարա-
պիա գըթասընըն հուտուտու ճէնուպէն Քիլի չիւպէսի, վէ Թուսանըն Աթարի
Աթանպուլ պօղաղը իլէ մահտուտ տըր: Նէհր իլէ պալըզ սէյտ օլունան մահէլ-
լէր, Բուսիա վէ Մէմլէքէթէյն գօմիսէրլէրի մարիֆէթի իլէ, իշպու մուահէտէ-
նին թաստիզի թարիխինտէն իթիպարէն պիւր սէնէկէ գատար թէֆրիզ օլու-
նաճագ տըր:

Բ. Արտահան վէ Գարս վէ Պաթում վէ Պանագլիտ իլէ հալի օլտուղլարը
արագի Սօղանը տաղընա գատար Բուսիաեա վէրիլէճէք տիր: Հուտուտ Գարս
տէնիզ սէվահիլինտէն պէտ իլէ, Լօբա նէհրինէ տէօքիւլէն սուլար իլէ ձօրօք
նէհրինէ տէօքիւլէն սուլարը թէֆրիք իտէն տաղլարտան, վէ Արթվին շէհրի-
նին ճէնուպ թարաֆընտա վաղը ճիպալը միւթէսէլիլէտէն վէ Ալաթ վէ Պէ-
շակէթ գարիեէլէրի ճիվարընտան կէչիպ, Տէրվէնիքկէքի վէ ձօրէզօր վէ Պէ-
ճիկիւլէն տաղ իւզէրինտէն, վէ Թօրթում չայ վէ ձօրօք նէհրլէրինէ տէօքիւլէն
սուլարը թէֆրիզ իտէն տաղլար վէ Նալի վէ Լիյն վէ Վէլիմ քիլիսէ գարիեէ-
լէրի իւզէրինտէն Թօրթում չայընա միւնթէհի օլաճագ, վէ Սիվրի տաղ իլէ պօ-
ղազընտան կէչիպ Նէրիման գարիեէսինէ վասլ օլաճագ, վէ պատէհու ճէնու-
պ տէօնիւպ Զէվինտէն կիտէճէք, վէ օրատան Զէվին քէօլիւնտէն Արտօթ-
վէ Խօրասանա կիտէն հօլուն դարպ թարաֆընտան վէ Սօղանը տաղընտան ճէ-
նուպա կէչիպ Կիլիզման գարիեէսինէ, վէ անտէն տալի Թէրեա տաղընտան
կէչիպ Խամէր գարիեէսինտէն օն վէրսթ մէսաֆէտէ Հօրի վէ Թանթուրէ գարի-
եէլէրինէ վէ ճէնուպտա Պանագլիտ օլասընը միւրուր իլէ Գաղը կէօլիւնին ճէ-
նուպ թարաֆընտա տէվլէթի Ալիեէ վէ Իրան հուտուտը գատիմէսինէ միւնթէ-
հի պուլունաճագ տըր:

Իշպու մուահէտէն մէրպուլթ խարիթատա կէօսթէրիլիպ, Բուսիա մէմա-
լիքինէ իհնագ օլունան մահէլլէրին հուտուտը գաթիլէսի, Բուսիա վէ Սամանլլ
գօմիսէրլէրի թարաֆընտան թայեին գըլընաճագ տըր:

Գ. Պիրինճի վէ Իքինճի ֆըզրատա պէեան օլունաուղու վէչի իլէ, Բուսիա-
եա թէրք օլունան արագի 1 միլեոն բուպլի իթիպար օլունմուշ
տուր: Թաղմիւնաթըն պագի գալան 300 միլեոն բուպլի սուրէթը թէտիյէ վէ
թէչմինի — մէմալիքի Սամանիլտէ Բուսիա թէպասաըլլա միւլէսիսաթընա թա-
եին օլունան օն միլեոն բուպլի միւսթէսնա օլարազ — Բուսիա տէվլէթի իլէ
սալթանաթը Սէնիյէ պէյնինտէ պիւր իթթիֆաղը մախսուա իլէ թէպվիյէ օլու-
նաճագ տըր:

Դ. Բուսիա թէպասաըլլա միւլէսիսաթընա թախսիս օլունան 10 միլեոն
բուրլի, ալէագատար օլանլարըն միւսթէտիեաթը Տէրսատէթտէ Բուսիա սէ-
ֆարէթթանէսի մարիֆէթի իլէ թէտզիզ օլունարագ, Պապը Ալիեէ արզ իտիլ-
տիքճէ, թէպիլիէ օլունաճագ տըր:

20.—Պապը Ալի, Բուսիա թէպասաընըն պիւր խ... Էնէլէրտէն պէրու-
մուհատաա թահթընտա օլան տալալարընըն տօսթ... Կչին թէտա-

պիրի միւլէտիւրէ իճրասընը , վէ իզթիզա իտէր իսէ , պուլարա թաղմինաթ ի-
թասըյա իլամլարն իճրասընը սէրիան տէրիւհաէ իտէր :

21.—Բուսիահա թէրք օլունան մահէլլէր տէհալիսի , սայիր պիր մահալլէ
հիճրէթ իթմէք իսթէտիքլէրի հալաէ , արազի վէ էմլաքլարընը սաթըպ հարէ-
քէթ իտէճէքլէր տիր : Պուսուռն իշին էհալիյի մէրպումէհէ մուահէտէյի հազըրէ-
նին թաստիզի թարիթինտէն իթիպարէն իւշ սէնէ մէօհլէթ վիրիլմիշ օլուուղուն-
տան , միւստէթը մէզքիւրէնին խիթամընտա մալլէրինի սաթըպ կիտէմէհէն է-
հալի Բուսիա թէպասար օլաճազլար տըր :

Բուսիահա թէրք օլունան մէզքլուր մահէլլէրաէ պուլունան էմլաքը միրի-
հէ վէ մէֆղուֆէ իւշ սէնէհէ դատար պիր Բուսիա վէ Սամանլը գոմիսիօնու-
նուն թային իտէճէկի ուսուլա թէվֆիզան ֆիրուլթ օլունաճադ տըր : Պու
գոմիսիօն , Բուսիահա թէրք օլունան , ֆադաթ շիւտի Բուսիա ասքէրի թարա-
ֆընտան իսթիլա իսթիլմիշ օլմահան գալէալարտա վէ սայիր մահէլլէրաէքի էտէ-
վաթը հարպիւնին , միւհիմմաթըն , մէքիւլաթըն վէ էշեայի սայիրէնին հիւ-
քիւմէթի Սէնիյէ մարիֆէթ իլլէ սուրէթը իսրաճընը տաթի գարարաշարաճադ տըր :

22.—Տէվլէթի Ալիեյնին Բումէլի վէ Անասուլու գըթալարընտա սէյեա-
հաթ վէ հաթուտ իզամէթ իալն Բուսիալը բարաւս վէ զիւվար , տիւլը սայիրէ
թէպասարնտան պուլունան բարասլարա վէ զիւվարա միւսապի մազհարը իմ-
թիւազ վէ հուգուգ օլաճազլար տըր : Տէրսասաթէթաէ Բուսիա սէֆարէթ իլլէ
մէմալիքի Սամանիէհէ Բուսիա գոնալաթօլարը , պալէատէ մուհարրէր էշիս-
սըն զաթլարընը վէ պուլարըն կէրէք Գուսսու շէրիֆաէ վէ կէրէք սայիր մա-
հէլլէրաէ օլան էմլաքլարընը , վէ թէէսիսաթը բուհանիէ վէ խայրիէլէրինի ,
վէ սաթիէկի րէսմէն հիւսաէ իթմէք հազընը հայիզ օլաճազլար տըր :

Ան սաղ Բուս օլան Այնօրօզ բարասլարը , հուգուգը սապըզալարընը հա-
հիզ օլուպ , քէնտիլէրինէ պիտ օլան իւշ մանասթըր իլէ պուլարըն միւշթէ-
մէլաթընտա , Այնօրօզտա պուլունան սայիր մանասթըրլար իլէ միւլէսիսաթը
բուհանիէնին նայիլ օլուուղարը այնի հուգուգ վէ իսթիւազաթմա միւսապի
սուրէթաէ մազհար օլաճազլար տըր :

23.—Տէվլէթէն պէյնինտէ թիճարէթ վէ մէհաքլմէ , վէ մէմալիքի Սամ-
նիյէտէ սաքին Բուսիա թէպասարնա սայիր մուգատտէմա միւլճուտ օլուպ ,
մուհարէպէ հասէպլլէ աճքեամլարը թաթիլ օլունմուշ օլան մուահէտաթ վէ
մուգալլէնամէլէր քէմաֆի իւսսապըդ մէրի օլաճազ տըր : Մուտհէտաթ վէ
մուգալլէլաթը մէզքիւրէնին իշպու մուահէտէի հազըրէ իլէ ֆէսի օլունմուշ
օլմահան աճքեամը միւսթէնա օլարազ , տէվլէթէն , թիճարէթ վէ սաթիէճէ
իլան հարպտան էվլէլէրի միւհաթէպաթլարընը իւստէ իտէճէքլէր տիր :

24.—Տէրիսասաթէթ վէ Գալէայի Սուլթանիէ պօզազլարը , կէրէք սուլհ
վէ կէրէք հարպ զէմանընտա , Բուսիա լիմանլարընտան կէլէն վէ հաթուտ Բու-
սիա լիմանլարընա կիտէն պիթարաֆ տէվլէթլէրին սէֆայինի թիւճարիլէրի
իշին աչըզ պուլունաճազլար տըր : Պինաէն ալէյհ Պապը Ալի պունտան պէօյէ
Գարասաթիլ վէ Ազազ տէնիզի լիմանլարը էօնիւնտէ , 1836 սէնէսինին Ապրիլ
4 թարիթիլէ իմզա օլունան Բարիզ պէհաննամլիգի խիլաֆընտա օլարազ , դայ-
րի միւլէսիսի պիր ապլօզա իլան իթմէհէճէք տիր :

25.—Բուսիա ասքէրի , տէվլէթի Ալիեյնին էվրօքա գըթալարնտա պուլու-
նան մէմալիքի Թան միւսթէնա օլարազ , սուլհու գաթինին ազ-

ալ թաքիսխնտէն իթիպարէն իւշ մահ գարփընտա թէքմիլէն թախիլյէ իտէճէք
լէր տիր :

Բուսիա ասքերի վազըթ զայ իթմէմէք վէ մէմալիքի Օսմանիյէտէ վէ Բուս
մանիատա ուզուն միւտտէթ իզամէթէ մէճպուր օլմամազ իւզրէ , Բուսիա սէ-
ֆինէլէրինէ վէ եախօտ Բուսիա տէվլէթի թարաֆընտան իսթիճար օլունան վա-
բօրլարա բաքիպէն ալտէմ իտէպիլմէլէրի իշին , Գարատէնիզ վէ Մարմարա
տէնիզի սէվահիլնտէ վազը լիմանլարա հարէքէթ իտէպիլէճէքլէր տիր :

Անատօլուտա մէմալիքի Օսմանիեկնին թախիլիէսի , սուլու գաթիինին
ինազտինտէն ալթը անա գատար իճրա օլունուպ , Բուսիա ասքերի Թրապիզօն-
տան վաբօրլարա բաքիպէն , Գաֆգասիա վէ եախօտ Գըրըմ թարիզիլէ ալտէթ
իտէպիլէճէքլէր տիր :

Իշպու մուհաէտէնին իճրայի թաաթիսինի միւթէագիպ , թախիլիէ մուս-
մէլաթընա պաշլամաճազ տրը :

26.—Բուս ասքերի , իշպու մուհաէտէ միւճիպինճէ , Պապը Ալիիէ իեա-
տէ օլունաճազ մահէլլէրտէ իզամէթ իթտիքլէրի միւտտէթտէ , իպթիտաի տու-
խուլլէրինտէն պէրու ճէրէեան իտէն ուսուլ վէ էվամիր պապի գալըպ , ասա-
քիրի մէրգումէնին թէքմիլէն օրալարտան չըգմասընա գատար , Պապը Ալի
պունլարա միւշարէքէթ իթմէեէճէք , վէ Պապը Ալիիէ իեատէ օլունաճազ օլան
պու մահէլլէրէ , ասաքիրի Օսմանիէ տուխուլ իլլէմէեէճէք տիր : Պինապէրին
Բուսիա ասքերինին թախիլիէ իտէճէքլէրի հէր գալէա վէ էեալէթին թախիլյէ-
սի , ասաքիրի մէրգումէ գօմանտանը թարաֆընտան , ճանիպի Պապը Ալիտէն
պու խուսուս իշին թային օլունաճազ գապիլթէ խապէր վէրլիմէտիքճէ , Պա-
պը Ալի իճրաի հիւքիւմէթէ պաշլամայաճազ տրը :

27.—Պապը Ալի , մուհարէպէ զէմանընտա Բուսիա ասքերիլլէ միւնասէպաթ-
տա պուլունան թէպայի Օսմանիյէ հազըրտա իճրաի միւճաղաթ իթմէյէճէք տիր :
Բուսիա ասքերիլլէ պէրապէր կիթմէք իսթէեէն էհալի , Օսմանլը մէմուրլարը
թարաֆընտան մէն վէ թէվզըֆի օլունամանաճազ տրը :

28.—Մուգատտէմաթը սուլիիէնին թաաթիսինի միւթէագիպ , իքի թա-
րաֆտան թաային օլունան գօմիսէրլէրին թահթը նէգարէթլէրինտէ օլարազ ,
էսիրի հարալար իատէ գըլընաճազլար տրը : Գօմիսէրլէր Ոտէսսա վէ Սէվասթա-
բօլա կիտէճէքլէր տիր : Հիւքիւմէթի Սէնիյէ , Օսմանլը էսիրլէրի իշին իտիլէն
մէսարիֆի , գօմիսէրլէր թարաֆընտան թանգիմ օլունան տէֆթէր մուճիպինճէ ,
օն սէքիզ թազսիթտէ վէ ալթը սէնէտէ թէէտիէ իտէճէք տիր :

Տէվլէթի Ալիիէ իլէ Բուսմանիա , Սըրպիսթան վէ Գարատազ հիւքիւմէթ-
լէրի արալարընտա էսիր միւպատէլէսի , պալէատէ զիքը օլունան էսասա թէվ-
ֆիլլէն իճրա օլունաճազ , չու գատար քի տէվլէթի Օսմանիէ թարաֆընտան
իյատէ օլունաճազ էսիրլէրին մըգտարը , քէնտիսինէ թէվլիմ օլունաճազ Օսման-
լը էսիրլէրի մըգտարընտան թէնզիլ գըլընաճազ տրը :

29.—Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հազըթլէրիլլէ հաշմէթլու Օս-
մանլըլար իմքէրաթօրու հազըթլէրի իշպու մուհաէտէյի թաստիզ իտէճէքլէր
տիր : Թաստիզնամէլէր օն պէշ կիւնտէ վէ եախօտ միւմքին օլուր իսէ , տահա
չաբուզ պիր սուրէթտէ Բէթրէսպուրկտա թաաթի գըլընաճազ , վէ մուհաէտա-
թը սուլիիէտէ ճարի օլան ուսուլ իւզրէ , իշպու մուհաէտէնին տախի հալի
օլտուղու չէրայիթ , նէտէտէ վէ նէ ուման , սուրէթի րէսմիէյի իքթիսապ իյ-

լէհէճէկի Բէթրսպուրկտա դարարաչաբըրըրաճագ տըր : Անճագ տէվլէթէյնի միւթէահիւտէյն , իշպու մուահէտէյնի թաաթիսի թարիսինտէյն իթիպարէյն , քէնտիլէրինի րէսմէյն միւթէահիւտ ատտ խտէճէքլէր տիր :

Թարաֆէյն մուրախսասարըր պու մուահէտէյի թաստիդ իշին , պէր վէճհի աթի վաղը իմզա վէ թէմէր իթմիշլէր տիր :

Եարըրը Այ-Սթէֆանօզտա , պին սէքիդ եիւզ եէթմիշ սէքիդ սէնէսինին րումի օն տօզուզընտա , վէ ալաֆրանկա Մարթըն իւշիւտէ :

Մահէլլի իմզա

ԳՕՆԹ Ն. ԻՆԵԱԹԻԷՖ

ՍԱՖՎԷԹ

ՆԷԼԻՏՕՖ

ՍԱՍՏՈՒԼԼԱՀ

Պու կիւն , եանի 1878 սէնէսինին րումի փետրվար 19 ունտա վէ ալաֆրանկա Մարտըն 3 ինտէ իմզա խալլէն իշպու մուգատտէմաթը սալհիւտէ մուահէտէսինին օն պիրինճի մատտէսինին շու սօն պիր ֆասըր ունուտուրմուշ իստէտէ , ֆասըր մէղքիւր , իշպու մուահէտէյնի ալասաթ միւթէմիմէսինտէյն ատտ օլունաճագ տըր :

Մէմալիքի Սամանիւէնին սայիր գըթալարնտա սէյեսահաթ վէ իզամէթ իտէն Պուլկարիսթան իմարէթի էհալիսի , Սամանըր գալսանին վէ մէմուրլարընա թապի օլաճագլար տըր :

Այ-Սթէֆանօզ , րումի փետրվար 19 , վէ ալաֆրանկա Մարտ 3 սէնէ 1878

ԳՕՆԹ Ն. ԻՆԵԱԹԻԷՖ

ՍԱՖՎԷԹ

ՆԷԼԻՏՕՖ

ՍԱՍՏՈՒԼԼԱՀ

ԳՕՆԿՐԷ

ՎԷ

ՊԷՐԼԻՆ ՄՈՒԱՀԷՏԷՍԻ

Մէղքիւր Այսթէֆանօզ ահտնամէսի , Բուսիա իլէ տէվլէթի Ալիյէ մէհաշընտա , հէր նէ դատար իմզալանըպ , թարաֆէյն հիւքմտարարըր թարաֆընտան սաթի թաստիդ օլունտու իտէ տէ , պունուշու Շարգ մուհարէպէսինին նէթիւէսի հաարլ օլամանըպ , վէ իշէ գաթիլէն խիթամ վերիլմէյիպ , մէղքիւր Այսթէֆանօզ ահտնամէսինէ դարչըր հէր թարաֆտան իթիրադ օլունմահա , վէ տիւրլուպէ տիւրլիւ վէսիմ մանէալար վիրլմէկէ պաշլանտը : Բուսիա իտէ , իշպու թիրազլար իլէ մանէալարըն էօնիւնիւ ալմահա վէ Այսթէֆանօզ ահտնամէսինի հէլիէթի ասիլիէսինտէ սազլամահա չօզ չալըշտը իտէ տէ , չօզլուդա դարչըր դօյմոգ միւրքին օլամատըղընտան , վէ պու միւհասէպէթլէ Խակիլթէրրա տէվլէթի աշըգտան աշըգա Բուսիա ալէյսինտէ խուսումէթ վէ ատապէթ պլեան իթտիկինտէն , նիհանէթ Բուսիա , աիլէր տէվլէթլէրին մէթալիպաթընա մուվաֆֆադաթ իթմէյէ վէ Այսթէֆանօզտա ազա խտիլէն ահտնամէսին , պիր գօնկրէ մա-

րիֆէթիլլէ թատիլ խորմէսինէ բազը օլտու : Պունուն իւզէրինէ , տէվլէթլէր ա-
րասընտա պիր խայլի մուխապէրաթ վէ միւզաքէրաթ վուզու պուլտուգտան
սօնրա , 1878 Յունիս ալաֆրանկա Յտէ , Ալմանիա խարիճիլէ նէզարէթի թա-
րաֆրնտան տուէլը մուազզամանա միւշթիլլէք իւլ մաալ պիր թահրիրաթ կէօն-
տէրէրէք , պունտա , Բուսիա իլէ տէվլէթի Ալիյէ պէշնինտէ ազա օլունան Ա-
յըթմէֆանօզ անոնամէի իպթիտաիլէսինն աճեաւորնը , Պէրլինտէ թէճէմմիւ
իթմէսի մուգարրէր օլան պիր գօնկրէտէ միւզաքէրէ իթմէք իւզրէ , 1856 վէ
1871 անոնամէլէրինէ վազը իմգա իթմիշ օլան տուէլը մուազզամայը տալէթ ,
վէ էկէր պու տալէթէ մուվաֆֆազաթ խորլիր իսէ , գօնկրէսինն հէվթը իճթիւ-
մայի , Յունիսին ԱՅիւնէ թախսիս գըլընմասը թէքլիֆ խորլտի :

Պիր թազըմ իթիրազաթ վէ պէհանաթտան սօնրա , իշպու տալէթ վէ թէք-
լիֆ քեաֆֆէլլի տէվլէթլէր թարաֆընտան զապուլ օլունուպ , Յունիսին ԱՅիւն-
ճիւ կիւնիւ հէտի տուէլը մուազզամանն հանի Ալմանիա , Աւսթրիա Մաճարիս-
թան , Ֆրանսա , Իսկլիթէրրա , Իթալիա , Բուսիա վէ տէվլէթի Ալիեշնն մու-
րախսաւարը Պէրլինտէ թօրլանտըրա :

Մէգըիւր մուրախսաւար միեանընտա վազթին էն մէշնուր էվլիայը ու-
մուրը օլան բրէնս Պիզմարդ , բրէնս կօրչագօֆ , լօրտ Պիզընսֆիլտ վէ գօնթ
Անտրասի նամ տէօրթ նէֆէր զէվաթը մուազզամա տախի պուլունմուշ տուր :
Հէր տէվլէթ , իւշէր նէֆէր մուրախսա կէօնտէրիպ , հալընըզ իթալիա տէվ-
լէթի իքի մուրախսա կէօնտէրմիշ տիր քի , պունլարըն պիրէր պիրէր իսիմէ-
րինի պիտիրմէքլիկի զայա աաա իտէր , վէ հալընըզ տէվլէթի Ալիեշ թարա-
ֆընտան Ալէքսանտր Գարաթէօտօրի բաշանըն պիրինճի , Սաաաուլլաճ պէլին
իքինճի , վէ Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն իւշիւնճիւ մուրախսա սըֆաթլարըշլա
պուլունտուգլարընը , վէ զէվաթը միւշարիլէշիւմա մանէթլէրինէ , Բարնիս է-
ֆէնտինն , Ֆէրիտան պէլին , Պազտաուլեան (Վան էֆէնտինն , Խաշիկ էֆէն-
տինն վէ Նաում էֆէնտինն թէրֆիք խորլտիլէրինի պէլյան իլէ իքթիֆա իլլէրիզ :

Մուազզամ տէվլէթլէրտէն մաատա , Նարդ մէսէլէսինն թանդիմ ու թէս-
վիեէսինէ ալէազատար օլան պազը միւլթմէլիֆ միլլէթ վէ մէզնէպլէր թարա-
ֆընտան տախի , գօնկրէտէ քէնտի տալալարընըն մուհաֆազա վէ միւտաֆաա-
սը իլին մուրախսաւար կէօնտէրիտիկի կիպի , միլլէթիմիզտէն տախի Մկրտիշ
Խրիմեան վէ Խորէն Նար-Պէշ սէրրիսգօպօսլար կէօնտէրիտի :

Թաֆսիլէն պէհանընս հաճէթ օլմատըղը իւզրէ , գօնկրէնէ տալէթ խորլ-
միշ վէ օլ խուսուսա մուվաֆֆազաթ իթմիշ օլան տէվլէթլէր մուրախսաւարը
թամ պիր սյ միւտտէթ զարֆընտա , Այսթմէֆանօզ անոնամէսինի թէզէքըիւր
իթմէք իւզրէ , երկիրմի տէֆա թօրլանըպ , պիր խայլի մուխապէրէ վէ միւ-
զաքէրէ իթտիքտէն սօնրա , նիհանէթ երկիրմինճի իճթիմատէ վէ Յուլիսին 31
Ննճի կիւնիւնտէ , մաթլուպ օլան մուհաճտէ , մէգըիւր հէտի տէվլէթլէր մու-
րախսաւարը թարաֆընտան իմգա վէ թաստիզ խորլտի :

Իշպու գօնկրէսինն միւզաքէրաթ զապթլարը բէք ուզուն օլուպ , վէ
իլլէրրանըն Մաի Գիթապընտա 258 սահիֆէլի թութմուշ օլտուղու հալ
պիղտէ իտէ թէրճէմէսի պիր գաշ ճիլտ պէօյլէք քիթապ օլաճաղընտան ,
Էիւր զապթլարըն թէրճիմէսինտէն սարֆը նազար իտէր , վէ անճազ Պէրլին
հաճտէսինն սուրէթի միւլթէրճէմէսինի աթիտէ տէրճ իլէ , հաաու . . .
Նարդ . . .

ՊԵՐԼԻՆ ՄՈՒԱՀԵՏԵՍԻՆԻՆ ՍՈՒՐԵԹԻ

Զաթը չէվքէթսըմաթը հաղրէթի Բատիշահի, վէ հաշմէթլու Ալմանեա իմքէրաթօրու, վէ հաշմէթլու Ավսթրեա իմքէրաթօրու, վէ Ֆրանսա ճուհուրու րէյիսի, վէ հաշմէթլու Ինկիլթէրրա Գրալիչասը վէ Հինտիսթան իմքէրաթօրիչասը, վէ հաշմէթլու Իթալիա գրալը, վէ հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հաղարաթը 30 Մարտ 1856 Բարիս մուահէտէսի ահքեաթինա թէվֆիա գան, Էվրօքանըն ինթիզամընը մուհաֆազա էֆքեաթըյա, կէշէն սէնէլէր ահւալալինտէն, վէ Այ-Սթէֆանօզ մուահէտէյի էվվիլլիյէսիլլէ նիհանէթ պուլան մուհարէպէտէն նէշէթ իտլն մուսայիլի թէսվիեէ արդուսույա, պիր գօնկրէնին իճթիմաի, մուվաֆազաթլարընը թէսիլէ էն կիւզէլ վասթա օլաճաղընա, ումուհէն միւթթէֆիզ իւլ րէյ պուլունտուզլարընտան, հիւքիւմտարանը միւշարիլէյիւմ հաղարաթը վէ Ֆրանսա ճիւմհուրու րէյիսի մուրախսալար թոյնին իլլէմիշէր տիր, եանի.

Զաթը հաղրէթի Բատիշահի թարաֆընտան, Նաֆիա նաղըրը Ալքսանտր Գարա-Թօտօրի բաշա, Միւշիր Մէհէմէտ Ալի բաշա, Պէրլին սէֆիրի քէպիրի Սաատուլլահ պէյ.

Հաշմէթլու Ալմանեա իմքէրաթօրու հաղրէթլէրի թարաֆընտան, պաշ վէքիլ վէ ումուրը խարիճիեէ նաղըրը րէնա Պիսմարզ, խարիճիեէ նէղարէթի մուավինի Մ. Էրնէսթ Պիւլօֆ, Բարիս էլլիսի րէնա Հօհէնլօհէ.

Հաշմէթլու Ավսթրիա իմքէրաթօրու հաղրէթլէրի թարաֆընտան, խարիճիեէ նաղըրը գօնթ Աանտրասի, Պէրլին էլլիսի գօնթ Գարօլի, Բօմա էլլիսի պարօն Հիմշրէ.

Ֆրանսա ճուհուրու րէյիսի թարաֆընտան խարիճիեէ նաղըրը Մ. Վատինկթօն, Պէրլին էլլիսի գօնթ Սէն-Ալիեէ, խարիճիեէ նէղարէթինտէ քօլիթիլլա միւտիրի Մ. Տէրրէ.

Հաշմէթլու Ինկիլթէրրա գրալիչասը վէ Հինտիսթան իմքէրաթօրիչասը հաղրէթլէրի թարաֆընտան, պաշ վէքիլ գօնթ Պիգօնսֆիլա, խարիճիեէ նաղըրը մարքի տը Սալիսպըրի, Պէրլին էլլիսի լօրտ Ոսօ Բաէլ.

Հաշմէթլու Իթալիա գրալը հաղրէթլէրի թարաֆընտան, խարիճիեէ նաղըրը գօնթ Գօրթիլ, Պէրլին էլլիսի գօնթ տը Լօնէյ.

Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հաղրէթլէրի թարաֆընտան, խարիճիեէ նաղըրը րէնա Կօրչազօֆ, Լօնտրա էլլիսի գօնթ Շուվալօֆ, Պէրլին էլլիսի Մ. ա' Օպրիլ.

Միւշարիլէյիւմ մուրախսալար, Ավսթրիա տէվլէթինին թէքլիֆիլ, Ալմանեա տէվլէթինին տալլէթնամէսի իւզրէ, Պէրլինտէ իճթիմա իտիպ, համթիլ օլտուզլարը իթիմասնամէլէրի ուսուլ վէ գաիտէսինէ միւվաֆըզ պուլունտուզու հալտէ, թէմինէն պէյիլէրինտէ իթիֆազը էֆքեաթ հասըլ օլարագ, աթիլ իւզ զէքը չէրայիթէ գարար վէրմիշէր տիր.

1.—Պուլկարիսթան, սալթանաթը Մենյէնին հուգուգու հիւքմրանիսի թահթընտա մըխթարիյէթի իտարէ իլէ վէրկի վէրիր պիր իմարէթ մագաժընտա թէշքիլ օլունմուշ տուր : Պուլկարիսթան հիւքիւմէթի, Խրիսթիեան հիւքիւմէթի օլուպ, ասաքիրի միլիյէսի տախի պուլունաճադ տըր :

2.—Պուլկարիսթան իմարէթի, ակթի իւզ զիքը արաղիտէն իպարէթ պուլունաճադ տըր : Հուտուտ, չըմալէն Սըպիսթանըն էսկի հուտուտընտան պէտ իլէ, Թունանըն սաղ սահիլինտէն տօլաչլպ, պիր Եփօքա դօմիսլօնու թարափընտան կէօսթէրիլէճէք Սիլիսթընին շարզ ճիհէթինտէ վազը պիր նօզթանա մինթէհի օլաճադ, վէ անտյն Բուժանիա արաղիսինէ բապթ օլունան Մանգալիանըն ճէնուպ թարափընտա Գարատլնիզէ տօղրու կիտէճէք տիր : Ճէնուպէն հուտուտ միւնսապընտան հօգարբեա տօղրու, նէհրին մէճրասըլլա պէրապէր միւմթէտ օլուպ, Հօճա քէօյ վէ Մէլամ քէօյ վէ Այվաճըզ վէ Գուլիպէ վէ Սուճուլուզ գարիեէլէրի ճիվարընտան կէչէճէք տիր : Հուտուտ Տէլի Գամչըզ վատիսինէ միւհազի կէչիպ, Պէլիպէ վէ Քիւմհալըզ նամ մահէլլէրին ճէնուպ թարափընտան, վէ Չէնկի նամ մահէլլին իքի պուչուզ մէթրօ իլէրուսինտէ Տէլի Գամչըզ նամ մահէլլի կէչտիքտէն սօնրա, Հաճի-Մահալլին չըմալ ճիհէթինտէն միրուր իտէճէք, վէ Թիքէնիք վէ Այսօս-Բիրէօս արասընտա վազը պիր նօզթանըն թէշէսինէ չըզըպ, Գարինապատ պալգանընտան վէ Թէրէզիլիզա պալգանընտան վէ Գօրէլ նամ մահէլլ չըմալինտէ Գազան պալգանընտան կէչէճէք վէ Տէմիր-Գարուեա կիտէճէք, վէ Գօճա պալգանըն սիլսիլէյի ասլիեէսինտէն միրուր իտուպ, պունուն քեափֆէյի միւսամէհասը իւզլըլնտէ միւմթէտ օլուգու հալտէ, Գօզիզա թէշէսինէ վասըլ օլաճադ տըր :

Օրատան հուտուտ Պալգան թէշէսինի պրազըպ, ճէնուպա տօղրու Բիրթօպ վէ Տիւզիւնճի գարիեէլէրի արասընա կիտէճէք, վէ Բիրթօպ գարիեէսինի Պուլկարիսթան վէ Տիւզիւնճի գարիեէսինի Շարզի Բուժլլինէ պրազըպ, Թուգուտ տէրէ նէհրինէ կիտէճէք, վէ իշպու նէհրին մէճրասըլլա պէրապէր կիտիպ, պունուն Թօթլնիցա նէհրինէ միւնսապ օլուգու մահէլլէ գատար վէ պատէհու թէթրիչօփօ գարիեէսի ճիվարընտա, պու նէհրէ տէօքիւլէն Խոմօքիօ տէրէսինէ գատար կիտէճէք վէ Շարզի Բուժլլինէ իքի քիլօմէթրօ դութրինտէ վէ մէզքիւր տէրէնին հօգարընտա արաղի պրազըպ, Խոմօքիօ տէրէ վէ Գամչնիզա նէհրիլէրի արասընտան թաղսիմի մէհաճ խաթթըլլա պէրապէր կիտէճէք վէ Վօնճադ թէշէսինտէն ճէնուպի գարպիյէ տօղրու տէճնէճէք վէ Աւսթրիա էրիքեաճը հարպ հէյեէթի խարթթասընըն սէքիզ եիւզ եէթմիշ պէշինճի նօզթասընա տօղրուտան տօղրուեա միւնթէհի օլաճադ տըր :

Խաթթը հուտուտ Ինթիման տէրէսինին հօգարըքի ճիհէթի խաթթը միւսթագիթ իւզըրէ դաթ խաիպ, Պուգտլնէ վէ Գարա Վէլի արասընտան կէչէճէք, վէ Իսքէր վէ Գամարը վէ Հաճիլար պէյնինտէ Մէրիճ նէհրինին մէնչալարընը թէֆրիզ իտէն թաղսիմի մէհաճ խաթթընը պուլաճաղար, վէ Վէլնիս Մօկիլա թէրէլըրինտէն խաթթը մէզքիւր իլէ պէրապէր կիտիպ, պէշ եիւզ օթուզ պիլինճի նօզթատա վազը կէչիտէ վէ Այվանէլիզա վէ Բէնպէսսանիսթիզա նամ մահէլլէ կիտէճէք, վէ Սիլվրի թաշ վէ Գատըր թէրէ արասընտան Սօֆիա սանճաղընըն հուտուտ իտարէսինէ վասըլ օլաճադ տըր :

Հուտուտ Գատրը թէքէտէն ճէնուպը դարպիյէ տողրու կիտիպ, պիր թա-
րաֆտան Սէթէ Գարասու, վէ տիկէր թարաֆտան Սթրոմաքիասու մէնշարը
արասընտան թագսիմի միեա՛ խաթթը իլէ պէրապէր կիտիպ, Տէմիր գարու վէ
Սգօմէէք վէ Գալիմսար Պալզան վէ Հաճի Աէտիկ թէսմիյէ օլունան էրտէր տադ-
լարընըն թէքէլէրինտէն Գարթէնիգ պալզանընա տողրու կիտէրէք, գատիմ Սօ-
ֆիա սանճաղը հուտուտու իլէ պիրլէշէճէք տիր :

Գարթէնիգ պալզանընտան Ռիլէօդարզա վէ Պէսգարաքա վատիլէրի արա-
սընտան հուտուտ, թագսիմի միեա՛ խաթթը իլէ կիտիպ, վէ Տէնիճէ Բըլանին
եա թէքէսինի տօլաշարադ, էսթրօմա նէհրինին Ռիլսգարգա սուլու իլէ գարըշ-
տըղը մահէլտէ էսթրօմա վատիսինէ ինէճէք վէ Պէրազըր գարիեէսինի տէվլէթը
Ալիյէէէ պրազաճադ տըր :

Անտէն հուտուտ Բէլէշնիգա գարիեէսինին ճէնուպ թարաֆընտան եօգարը
չըզըպ, էն գըստա խաթթ իւզրէ Կօլմա Բլանինա սիլսիլէսինէ վէ Աիթգա թէ-
քէսինէ վատըլ օլաճադ, վէ օրատա էսկի Սօֆիա սանճաղը հուտուտուտան վատըլ
օլուպ, Սուհարգա մէնշալինի քեաթիլն տէվլէթի Ալիէէէ պրազաճադ տըր :

Ժինգա տաղընտան հուտուտը դարպա վէ Գըրնիվլէրէ տաղընա տողրու Գա-
րօնօնեա Պուգա տաղլարընտան վէ էսկի Սօֆիա սանճաղը հուտուտուտան տօ-
լաշարադ, վէ էյրի սու վէ Լէքնիգա մէճրալարընըն իւսթ թարաֆլարընտան
կէշէրէք կիտէճէք վէ Պապնա Բօլօնա թէքէլէրինէ չըզըպ Գարնիվլէրէ տաղընա
միւնթէշի օլաճադ տըր :

Գարնիվլէրէ տաղընտան հուտուտ էսթրէզէր վէ Աէլէղօսու վէ Մէսիտ Աէ-
լէնինտ թէքէլէրինտէն վէ էսթրօմա վէ Մօրալա արասընտան թագսիմի միյա՛ խաթթը
իլէ պէրապէր կիտիպ, Գասինա վէ Գարնէ Թրալա վէ Տարգօսգա վէ Տրանիգալալան
վէ պատէհու Տուշանի Գալատանիք իւզէրլնտէն վէ եօգարքի Սօգօլա վէ Մօրալա
թագսիմի միեա՛ խաթթընտան տողրուտան տողրուեա Ըսթօլ նամ մահէլլէ կի-
տէճէք, վէ անտէն ինիպ Սօֆիատան Բլրօթա (եանի Շէշիր քէօլունէ) կիտէն
թարիգի Սէնօսա գարիեէսինին չըմալը դարպ թարաֆընտա պին մէթրօ դաթ
իտէճէք, վէ անտէն Ալալիյէ Բլանինատան խաթթը միւնթէգիմ իւզրէ չըզըպ
Գօճա Պալզան սիլսիլէսինաէ Բատօլինա տաղընա չըգաճադ վէ Տուլզանճը դա-
րիեէսինի Սըրպիսթանա վէ Ալնաղօս գարիյէ սինի Պուլկարիսթանա պրազաճադ տըր :

Բատօլիչնա թէքէսինտէն հուտուտու դարպա տողրու Սէբօք Պալզանըն-
տան վէ էսթէրա Բլանիատան Պալզան թէքէլէրինի տօլաշաճադ վէ թուլէն Իս-
միլլա Գօգա ճիվարընտա Սըրպիսթան խմարթինին էսկի հուտուտու իլէ պէ-
րապէր Թունաեա գատար կիտէրէք, Բագօլիչատա Թունաեա միւնթէշի օլա-
ճադ տըր :

Իշպու հուտուտ, տուէլը միւմիլիյէ վէքիլլէրինտէն միւրէքքէպ, էւրօք
գօմիսիօնու մարիֆիլթիլլէ մահէլլէրինտէ թայեին օլունաճադ տըր : Միւթթէֆի-
զի ալէյ տիր քի էվլէլա պու գօմիսիօն, Սալթանաթը Սէնիյէնին Շարգի Բու-
միլլինին պալզան հուտուտուտու մուհաֆաղա վէ միւտաֆաա իճապաթընը նա-
զարը իթինաեա ալաճադ, վէ սանիէն Սամագօ էթրաֆընտա օն քիլօմէթրօ
գուլթրինտէ պիր մահէլտէ խաթթընամ ինչա օլունամաեաճադ տըր :

3.—Պուլկարիսթան քըշնի, էշալի թարաֆընտան սէրպիսթի իւզրէ ին-
թիխապ օլունուպ, տէվլէթլէրին մուվաֆֆադաթըլա ճանիպի Պապը Ալիտէն
թաստիգ օլունաճադ տըր : Էւրօքա տուէլը ֆէխիմէսինին իճրայի հիւքիւմէլ

իտէն խանէտանլարը աղասընտան հիշ պիրի, Պուլկարիօթան բրէնսի օլամայա-
ճագ տըր : Բրէնսլիք մագամը միւնխլլ օլտուղու հալտէ , եէնի բրէնսին ինթի-
խապը , շէրայիթ վէ մուամլլաթը գատիմէնին աշնի իւզըրէ իծրա օլունաճագ տըր :

4.—Պուլկարիօթան միւթէպէրանընտան պիր մէճլիս Թրնօվատա պիլ իճ-
թիմա , բրէնսին ինթիխապընտան էվլէլ , իմարէթին նիզամնամէյի էսասիսինի
թանգիմ իտէճէք տիր :

Պուլկարլարըն , Թիւրք վէ Բուսմանիալը վէ Բուսմ վէ սայիր անասըր իլէ գա-
րըշըգ օլտուղլարը մահէլլէրտէ , կէրէք ինթիխապլարտա վէ կէրէք նիզամնա-
մէյի էսասի թանգիմլինտէ , էհալլիյի մլրդուսնին հուգուգ վէ մէնաֆիլէրի տա-
խի հիսապա ալընաճագ տըր :

5.—Մէվատտը աթիյէ , Պուլկարիօթանըն հուգուգու ումուսիւնէսինին է-
սասը օլաճագ տըր : Հուգուգու մէտլնիկէ վէ սիեսսիյէ մագհար օլմագ իւզըրէ
մէզնէպ վէ ալին ֆարզը հիշ պիր քիմնէկէ , հէր նէրէտէ օլուր իտէ օլսուն , սէ-
պէպի իսթիխնա վէ նաէնլի օլամանըպ , պուսլար խրտմաթը ումուսիւնէ վէ մէ-
մուրիկէթ ու մէսնէտէ վէ իծրայի սանաթա մանի օլամանաճագ տըր :

Նէրէք մէզահիպի միւթթէլիֆէտէն Պուլկարիօթանտա մէվճուտ պուլու-
լունան էհալլիկէ , վէ կէրէք թէպաայի էճնէպիկէ , մէզահիպին ալինի խարի-
ճիկէսիյէ հուրրիկէթի թէէմլին գըլընմիշ տըր : Միլէլը միւթթէլիֆէնին թէշ-
քիլաթը մէզնէպիկէլէրինէ վէ ըուէսսայի բուհանիյէլէրիյէ միւնասէպաթլարընա
գաթան միւսմանաթ օլունանաճագ տըր :

6.—Պուլկարիօթանըն խտարէյի մուվագգաթատը , նիզամնամէյի էսասիսին
իքմալինէ գատար , Բուսիա տէվլէթի ֆէխիմէսինին պիր զօմիսէրի թարաֆըն-
տան իծրա օլունաճագ տըր : Պիր Սսմանը գօմիսէրի , վէ իշպու մուահէտէկէ
վապը իմզա իտէն տէվլէթլէր թարաֆընտան մախսուսէն թայեին վէ թէվքիլ օ-
լունան գօնսօլսար , իտարէյի մուվագգաթանըն իծրասընը թէֆթիլ իլին Բու-
սիա գօմիսէրինէ մուամլլէնթի մէմուր օլաճագլար տըր : Թէվքիլ օլունան գօն-
սօլսար պէյնիտէ , իսթիլաֆը արա զուհուրինտէ էքսէրիկէթլէ գարար վէրի-
լէճէք վէ էքսէրիկէթ իլէ Բուսիա վէ եա տէվլէթը Ալիկէ գօմիսէրի պէյնինտէ միւ-
պանէնթ զուհուրինտէ , տուէլը միւմգիկէնին Տէրսատտէթտէ մուգիմ սիւֆէ-
րատը , գօնֆէրանա ագտիյլէ գարար վիրէճէքլէր տիր :

7.—Խտարէյի մուվագգաթա , մուահէտէյի հազըրէնին թաաթի վէ թաս-
տիգնամէլէրին միւպատէլէսի թարիխինտէն իթիպարէն , տօգուգ մահ միւտտէթ-
աէն գիատէ իսթիտատ իտէմէկէճէք տիր : Նիզամնամէի էսասի իգմալ օլուն-
աուգտա , տէրհալ Պուլկարիօթան բրէնսինին ինթիխապընա միւպաշլէթ օլու-
նաճագ տըր : Բրէնսին ինթիխապ վէ իգատը ազըպինտէ , թէշքիլաթը ճէտիտէ
մէրի իւլ իծրա օլուպ , իմարէթ թէմամըլլա մըխթարիկէթի իտարէսինի հայիզ
պուլունաճագ տըր :

8.—Տիւէլի էճնէպիկէ իլէ Պապը Ալի պէյնինտէ միւնապըտ , վէ էլան
մէվճուտ վէ միւթէպէր պուլունան թիճարէթ վէ սէյրի աէֆալին մուահէտաթը
վէ մուգտվէլաթը սայիրէ , Պուլկարիօթան իմարէթինտէ տախի քէմաքեան ճա-
րի , վէ պազի օլաճագ , վէ պուսլարըն հէր պիր տէվլէթէ տայիր օլան աշքեա-
մը , օ տէվլէթ թարաֆընտան մուվաֆադաթ օլունոստըգճա , գաթան թատիլ
իտիլէմէկէճէք տիր :

Պուլկարիօթան իմատէթի տախիկէտէ , քայիլ մահէլլէրէ հազըր օլունան էճ-

Թառա իւղէրինէ, հիշ պիր Թրանսիթ, եանի միրուրինէ րէսմի արնդ ու խմի-
ֆա օլունմանաճագ արը :

Քեաֆիթէի տէվլէթլերին թէպտա վէ ի խնարէթլերի հաղղնտա, Պու-
կարիսթանտա մուսավաթը քեամիլէ իւղը, մուսմէլէ օլունաճագ արը :

Թէպտաի էճնէպիլէնին հուգուգ վէ իմթիւնաղաթը, վէ գօնաօլուարն
գարիթիւլատիօն, եանի մուսնէտաթը գատիմէ վէ թաամիլիլէ թէէսիս գըլըն-
միշ հուգուգու մէհաքիմէ վէ հուգուգու հիմանէլէրի, ալէադատար օլան ա-
լէթլէրին մուվաֆաղաթըյլա թատիլ օլունմաթըճա, քէմաքեան մէրի իւլ ի-
րա գալաճագ արը :

9.— Պուկարիսթան իմարէթլինին Պապը Ալի ճանիպիւնտէն իլէրուտէ թա-
եին օլունաճագ պանգաեա իթա իլէ, տէվլէթի մաթպուտարնա սէնէվի թէէ-
տիւնէ իտէճէկի վէքիլինին մըղտարը, մուսնէտէի հաղղրէեէ վաղը իմգա իտէն
տէվլէթլեր թարաֆընտան, թէչքիլաթը ճէտիտէնին իճրասընըն պիրինճի սէ-
նէսինին խիթամընտա թայելին օլունաճագ արը : Զիքր օլունան վէրկի, իմա-
րէթ արադիսինին վարիտաթը միւթէվաթըթաթը իւղէրինէ թէէսիս գըլընաճագ
արը : Պուկարիսթան, տէվլէթի Ալիեհնին տուեուեու ումուսիեհսինին պիր
գըսմընա միւթէհամմիւլ օլաճաղընտան, տէվլէթլեր վէրկիյի թայելին իթտիքլէ-
րի սըրատա, պիր նիսպէթի ատիլանէ էսա իւղէրինէ, իմարէթ հիսսէսինէ
իսապէթ իտէճէք տուեուեու գըսմընը նաղարը իթինաեա լաճաղլար արը :

10.— Մուսնէտլի հաղղրէնին թաաթիսի թարիսինտէն իթիօլարէն,
Բուսճուգ վէ Վարնա չըմէնաթիէր գումրանեաթընա գարչը տէվլէթը Ալիեհնին
հուգուգ ու վէղայիի, Պուկարիսթան իմարէթլինէ այլա օլաճագ արը : Մա-
հաէպաթը սապըղանըն թէտվիեէսի, Պապը Ալի վէ իմարէթ վէ մէգքիւր չը-
մէնաթիէր գումրանեաթը պէյնինտէ իթթիֆաղա հասը ու թաալիգ գըլընմըշ
արը : Պուկարիսթանտա պուլունան չըմէնաթիէր խաթթլարընը իգմալ ու իւ-
սաղը վէ չըմէնաթիէրլէրին իշլէտիլմէսի խուսուսուեա Պապը Ալիին կէրէք Ա-
վըսթրիա—Մաճարիսթան տէվլէթի, վէ կէրէք Բուսմէլի չըմէնաթիէրլէրինին իշ-
լէտիճի գումրանեաթը իլէ ազա իթտիյի թաաճուտաթըն քէնաթիլնէ իսապէթ
իտէն հիսսէսինի իմարիթ գապուլ իտէճէքտիր : Խշպու մէսայիլին թէտվիեէսի
իշին լաղըմ օլան մուգալէլաթ, աղաթ միւսալէհա աղըպինտէ, տէրհալ Ավըս-
թըրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի վէ Պապը Ալի վէ Արըպիսթան վէ Պուկա-
րիսթան իմարէթլերի պէյնինտէ թանղլա օլունաճագ արը :

11.— Ասաքիլի Ասմանիէ արթըզ Պուկարիսթանտա իգամէթ իթմէեէճէք
տիր, էսկի գալէալարըն քեաֆիթէսի, իմարէթ մասրաֆիլէ պիր սէնէ միւտտէթ
գարֆընտա, վէ եախօտ միւմըին իտէ տահա էվլիլ հէտ օլունաճագ արը :
Հիւքիւմէթը մահալիէ, պուկարըն թախրիպի իշլէ լաղըմ օլան թէտապիրի
իթթիսաղ իտիպ, եէնիտէն իսթիսքեաթ ինչա իտէմէյէճէք տիր : Տէվլէթը Ալի-
եհնին մալի օլուպ, 31 Քեանուեի սանի 1878 միւթարէքսինէ թէվիթիան
թախլիէ օլունան Թուեա գալէալարընտա գաթըշ օլան, վէ եախօտ Շուսնու
վէ Վարնա գալէալարընտա պուլունան էտէվաթը հարպիէ վէ սայիրէյի Պա-
պը Ալի նաղլ վէ եախօտ ֆիրուսթ իտէպիլիր :

12.— Իսլամ վէ սայիր տահաթը էմլաք, իգամէթկեահը զաթիլէրինի իմա-
րէթ թարիսինտէ թէէսիս իթտիքլէրի հալտէ, Պուկարիսթանտա էմլաքլարընը
մուհաֆաղա իտէպիլէճէքլէրինտէն, պուկարըն իճար վէ եախօտ իսթըրէր իտէ,

վէքիւ վասնթասըյա իտարէ խտէպիլիւրէր : Պիր Ոսմանլը վէ Պուլկար դամիւ-
օնու իքի սէնէ զարֆընտա էմլաքը ամիրիւ վէ վազըֆիլէնին ֆիրուլսթինէ ,
վէ ուսուլը իտարէ վէ իսթիմալընա տայիր օլան մէսալիհի , վէ պուռնլարտա
ալէազատար օլան Վֆրատըն մհնաֆիլէրինէ միւթաալիգ մէտայիլի թէսվիէնէ
մէմուր օլաճագ տըր : Պուլկարիսթան էնալիսի , մէմալիքի Ոսմանիլէնին սայիր
մահէլլիւրինտէ սէյեսահաթ վէ իզամէթլէրինտէ , հիւքիւմէթ վէ նիզամաթը Ոս-
մանիէնէ թապի օլաճագլար տըր :

13.—Պալզանլարըն ճէնուպ թարաֆընտա , « Շարգի Բումէլի » նամընը
իհրազ իտէճէք պիր էեալիթ թէշքիլ օլուռնաճագ , վէ իշպու էեալէթ իտարէճէ
մըլսթարիէնէթ շարթըյա սայթմանաթը Աէնիլէնին տօղրուտան տօղրուեա հիւ-
քիւմէթը սիասիէ վէ ասքէրիէսի թահթընտա պուլուռնաճագ տըր : Էեալէթը
մէզքիւրէնին վալիսի Խրիսթիան օլաճագ տըր :

14.—Շարգի Բումէլինին հուտուտու , շըմալ վէ շըմալի զարպի ճիհէթինտէ
Պուլկարիսթան իլէ մահտուտ օլտուղու հալտէ աթի իւզ զիքը տայիրէ տալիս-
լինտէ արազիլի հալի օլաճագ տըր :

Հուտուտ , պահրը Սիեահտան պէտ իլէ Հօճա քէօլիւ վէ Սէլամքէօլիւ վէ
Այվաճըզ վէ Գուլիէ վէ Սուճուլուք զարիէէլէրինէ միւճավէր օլան չայըն միւռն-
սապընտան եօգարը վէ մէճրասըյա պէրապէր կիտիպ , Տէլի Գամճըզ վաաիսի-
նէ մէհաղի օլարագ կէչէճէք , վէ Պէլիպէ վէ Քէմլալըզ զարիէլէրինին ճէնուպ
թարաֆընա վէ Հաճի մահէլլէնին շըմալ թարաֆընա տօղրու Ձէնքէտէն եօգա-
րը իքի պուչուգ քիլօմէթրօ պայիտ մէսաֆէտէն կէչտիքտէն սօնրա կիտէճէք
տիր : Հուտուտը մէզքիւրէ Թիքէնիլք , վէ Այտօս Պէրէսա արասընտա վազը
պիր նօգթատա պուլուռնան թէքէնէ չըզըզ , Գարին Ապաա պալզանընտան , վէ
Բրէ իվիչա պալզանընտան վէ Գազղան պալզանընտան Գօթլըզ Շէման թարա-
ֆընտա Տէմիր զարուեա վասըլ օլաճագ , վէ օրատան Գօճա պալզանընըն սիլ-
սիլէյի ասիէսինի թէքմիլ տօլաշըզ Գօզիզա թէքէսինէ միւնթէհի օլաճագ տըր :

Պու նօգթատա Բումէլինին հուտուտու զարպիէսի , Պալզանըն գէրվէսին-
տէն ալըրըզ , Պուլկարիսթանա թէքը օլուռնան Բիթրօզ , վէ Բումէլինտէ գա-
լան Տիւզանս զարիէլէրի արասընտան ճէնուպա տօղրու ինէրէք Թուզլու տէ-
րէնէ նղուլ իտէր , վէ Թօըլինդա չայը իլէ պիրլէշտիլի եէրէ գատար անըն պօ-
եուռնա կիտէր , վէ Բէթրիսօվա զարիէսի ճիվարընտա պու չայըն Աէմօվէս-
գիլ տէրէսիլէ պիրլէշտիլի մահէլլէ գատար կիտէր : Պու վէճս իլէ Շարգի Բու-
մէլիտէ պու մէճարինին ճիվարընտա իքի քիլօմէթրօլուգ մահէլ թէքը իտէր :
Վէ սուլարըն խութուլը ֆասլէսինէ թապիէն Սիմօլաքթօ տէրէ վէ Գամիսիզա
չայլարընըն պօյուռնա եօգարրեա կիտիպ , վէ Վանժըրագ թէքէսինտէ ճէնուպը
զարպի ճիհէթինէ պիթ թէվէճիւհ Ասթրիա էրքեանը հարպը թարաֆընտան եա-
քըլան խարիթատա ՏԴՏ լազամըյա կէօթէրիլէն նօգթաեա վասըլ օլուր :

Խաթթը հուտուտ իլին Տէրէ չայընըն մէճրաի պալասընը Ամուտէն զաթթ
խտուպ , Պօզարնա վէ Գարօյա նամ մահալլէր արասընտան կէչէր վէ Քէօմիւր-
լիւ վէ Հաճիլէր արասընտա Էսգըր վէ Մարիզա տէրէլէրինին խաթթը ֆասլընա
վասըլ օլուր : Վէ Ոլինա Մօթիլ , վէ խարիթատա ՅՅ0 լազամըյա կէօթէրի-
լէն մահէլ վէ Ժէմարիզա վէ Բէվսօլլա Թիզա թէքէլէրինտէն , պու խաթթ
պօյուռնա կիտիպ , Սիվրի Թաշ վէ Գատըր թէքէ արասընտա , Ոօֆիա սանճա-
ղընըն հուտուտու իտարէսինէ միւթթասըլ օլուր :

Բուսնէլինին հուտուտը իլէ, Պուլկարիսթանն հուտուտը, Գաւոր-Թէքէ տա-
ղընտան այրըլըպ, պիր թարաֆտան Մարիգա իլէ թէվապի մէճրալարընն խու-
թութու ֆասլիյէսինէ, վէ տիկէր թարաֆտան Մէսթա Գարա-Սու վէ թէվա-
պի մէճրալարընն խութութու ֆասլիյէսինէ թապիլն իլէրուլէյուպ, Տէսըթ
տաղը թէքէլէրինտէն Կիրէչօլա տաղընա տողրու ճէնուպու շարգի վէ ճէնուպ
ճէնէթլէրինէ թէվէճիւհ խէրքի, պու տաղ Այսթէֆանօղ ահանամէսինտէ մու-
այեկէն խաթթըն իպթիտասը խի: Կիրէչօլա տաղընտան իթիպարէն, հուտուտ
Այսթէֆանօղ ահանամէսինտէ թայեկին օլունան խաթթա թապի օլուր, Էանի,
Գարա-Պալգան սիլսիլէսիլէ Գուլագլը տաղ վէ Էլէք Ձէրէլի վէ Գարագօլա վէ
Իշիգլար տաղարը թէքէլէրինտէն կէչիպ, պու սօն թէքէտէն ճէնուպի շարգի
ճէնէթլինտէն Արտա նէհրլինէ միւնթէհի օլուր, վէ անն մէճրասը պօլունճա կի-
տիպ, Ատա գալէա գարիեհիսի նէզալինտէքի նօլթասընա գատար վարըր: Ատա
գալէասը տողրուտան տողրույա տլվէթի Սամանիլէ խարէսինտէ գալանճաղ տըր:

Պու նօլթատան խաթթը հուտուտ Պէշտէքէ տաղը թէքէսինտէ չըզըպ
անտէն ինէլէք վէ Մուսթաֆա բաշա քէօրըլսինտէն պէշ քիլօմէթրօ Էօղար-
տան Մէրիճ նիհրինի կէչիպ, պատէհու Տէմիր Խանլը տէքէ վէ Մէրիճէ տէօ-
քիւլէն քիւլիւք չայլար արասընտան Գօթլէր պայըրընա գատար թագսիմի մի-
Էան խաթթը իլէ, չըմալէ տողրու կիտէճէք, վէ Գօթլէր պայըրընտան շարգա
տլօնիւպ, Սագար պայըրընա, վէ անտէն տողրուճա վատիսինէ վէ Պէօլիւք
Տէրպէնտէ տողրու միւմթէտ օլանճաղ, վէ մէզքիւր Պէօլիւք-Տէրպէնտ իլէ Սու-
ճաղը չըմալէ տողրու պըրալանճաղ տըր: Պէօլիւք Տէրպէնտէն խաթթ չըմա-
լէն ԹունճաԷա վէ ճէնուպէն Մէրիճէ տէօքիւլէն չայլար արասընտան թապի-
մի միԷան խաթթը իլէ պէրապէր կիտիպ, Գապլիւր թէքէսինէ չըզանճաղ, վէ
Գապլիւր, շարգի Բուսնէլիտէ գալանճաղ տըր: Պատէհու հուտուտ ճէնուպէ տօղ-
րու կիտիպ, ճէնուպէն Մէրիճ տէքէսի վէ Պէլէվրին վէ Ալաթը գարիլէլէրի
պէյնինտէ պահըր ՍիԷան տողրուտան տողրուԷա տէօքիւլէն սուլար արասըն-
տա Էլմալը գարիլէսինի ճէնուպ թարաֆընտան սէչէճէք տըր: Անտէն Գարան-
լըպ նամ մանէլին չըմալ թարաֆընտան Վէսնէ վէ Ձէվաղ թէքէլէրինի տօլա-
չըպ, Տուգա սուլարընը Գարա-Աղան սուԷուտան թէֆրիգ խէն խաթթ իլէ
պէրապէր, մէզքիւր Տուգա վէ Գարա-Աղան նէհրլէրի պլինինտէ պահըր ՍիԷա-
նա միւնթէհի օլանճաղ տըր:

15. — Սալթանաթը Անիլիյէ, իշպու Էեալէթ հուտուտունուն պլըրէն
վէ պահրէն մուհաֆաղա վէ միւտաֆաա հուգուգունու հայիղ պուլունճաղ
վէ հուտուտու մէզքիւրէտէ իսթիքէտմ ինչասըլլա տքէր իգամէ իտէճէք տըր:

Շարգի Բուսնէլիտէ ասալիչը տախիլի, ասաքիրի միլիեէ մուալլէնթիլլէ
վէ ասաքիրի զապթիլի մահէլլիեէ վասըթասիլլէ մուհաֆաղա օլունճաղ տըր:

Իշպու իթի ֆըրգանըն զապթմանը ճանիպի սալթանաթը Անիլէտէն նասպ
վէ թայեկին պուլլուլանճաղ, վէ ասաքիրի մէրգումնին թէրթիպաթ վէ թէչքի-
լաթընտա, մահէլլինէ կէօրէ, միզնէլը Էհալի տախի հիսապա ալընանճաղ տըր:

Սալթանաթը սէնիեէ, հուտուտտա ասաքիրի մուհաֆաղա տէյու պաչը
պօղուգ վէ Ձէրքէս կիպի ասաքիրի զալրի մունթաղամա իսթիլիտամ իթմէԷէ-
ճէկինի թահիւտ իլլէր: Հուտուտ մուհաֆաղասընտա պուլունճաղ ասաքիրի
նիգամիլէ պէնէմէհալ Էհալի խանէլլէրինտէ իգամէ օլունամաԷանճաղ տըր: Ա-
սաքիրի մէրգումէ Էեալէթ տախիլինտէն կէչտիքլէրի հալտէ, պիր մահէլտէ ի-
գամէթ իթմէԷէճէքլէր տըր:

16.—Էւրայէթին , տախիր ԿՅ -

օլունտուզու հալտէ , վալի թարաֆընտան ասաքիրի Օսմայյէ տաւա-
ճագ տըր : Պու հալտէ Պասպը Ալի իշպու դարարը վէ պունուն էսպապը մուճի-
պէսինի Տէրսատէթտէ տուէլը ֆէխրմէ սիւֆլրասընա խապէր վիրէճէք տիր :

17.—Շարգի Բումէլի վալիսի , տէվլէթ լէրին մուվաֆազաթըլա ճանիպի
Պասպը Ալիտէն պէշ սէնէ միւտտէթ իշին նասպ ու թայեին օլունաճագ տըր :

18.—Մուհաճէտէյի հազըրէ թաստիգնամէլէրինին թաաթիյի վէ միւպատէ-
լէսինի միւթէագլա տէրհալ Պասպը Ալինին մուվաֆազաթըլա Շարգի Բումէլի
նիզամաթըլ էսասիեէսինի թանղիմ իշին , պիր Էւրօրա գօմիսիօնը թէշքիլ օլու-
նաճագ տըր : Պու գօմիսիօն իւշ մահ դարֆընտա վալինին հուգուդ ու վէզայի-
ֆինի վէ էւալէթին ուսուլու խտարէ վէ մէհաքիմ վէ մալիեէսինի թանղիմ ի-
տէճէք տիր :

Իշպու նիզամաթ իշին միւթէատտիտ վիլաետի նիզամնամէլէրի վէ Տէր-
սատէթ գօնֆէրանսընըն սէքլիլինի իճթիմալնտէ խոլէն թիքիֆաթ նօզթայի
խոթինատ իթթիխազ օլունաճագ տըր : Շարգի Բումէլի իշին դարարլաշտըրըլան
նիզամաթըն , ճիւլէսի պիր ֆլրանը հիւմանունա տէրճ խոլէճէք վէ պիր ֆէր-
մանը ալի , ճանիպի Պասպը Ալիտէն իլան վէ տէվլէթ լէրէ տախի թէպլիդ օլու-
նաճագ տըր :

19. — Թանգիմաթըլ ճէտիտէնին իքմալինէ գատար էւալէթին ումուրու մա-
լիեէսինի Պասպը Ալի իլէ պիլ իթթիֆագ խտարէյէ Էւրօրա գօմիսիօնու մէշմուր
օլաճագ տըր :

20.—Պասպը Ալի իլէ տուէլը էճնէպլյէ պէյնինտէ միւնազըտ օլմուշ , վէ
եախօտ պունտան պէօյլէ ազտ օլունաճագ հէր նէվի մուհաճէտաթ ու մուդա-
վէլաթ վէ սայիր թահիւտաթըլ տուէլյէ Շարգի Բումէլիտէ տախի մէմալլի Սա-
մանիեէսին սայրը մահէլլէրինտէ օլտուզու կիպի , մէրի իւլ լճրա օլաճագ տըր
Թէպապի էճնէպլյէնին հուգուդ վէ իմթիեազաթընա հէր հալտէ էյալէթը մէգ-
քիւրէտէ բիպէթ օլունաճագ տըր : Պասպը Ալի , տէվլէթը Ալյէնին քեաֆֆիյի
մէզահիպ ու այինէ միւսախտ սուրէթտէ սերպլսթիլի մէզահիպէ տայիր տէվլէ-
թը Ալիյէնին նիզամաթըլ ումուլիեէսինէ էւալէթը մէգքիւրէտէ բիպէթ իտէճէ-
կինի թահիւտ իլէր :

21.—Շարգի Բումէլիտէն կէշէն շըմէնտըֆէրլէրէ տայիր Պասպը Ալինին հու-
գուդ ու վէզայիֆի թէմամէն պալը գալաճագ տըր :

22.—Պուլկարիսմանտա վէ Շարգի Բումէլիտէ իգամէթ իտէճէք Բուսիա
ասքէրի ալթը ֆըրդա բիատի վէ իքի ֆըրդա սիւվարիտէն իպարէթ օլուպ , Յու-
պին նէֆլի միւթէճազուդ օլամանաճագ վէ իգամէթ իթտիքլէրի մէմլլէթին
մասրաֆըլա գալաճագլար տըր : Զիքը օլունան Բուսիա ասքէրի , Բուսիա իլէ
կէրէք տէվլէթէյն պէյնինտէ ազտ օլունաճագ մուկապլէլաթա թէվֆիլպան Բու-
մանիա իւղէրլնտէն վէ կէրէք պահըր Սիեահ լիմանլարընտան , վէ Վարնա վ-
Պուրկաստան թարիդի մուխապլէլէրինի մուհաֆազա իտէճէքլէր տիր : Բուսի-
աասքէրի իշպու պահըր Սիեահ լիմանլարընտա միւտտէթի իգամէթլէրի իշին
ճագ իտէն անպարլարը թէշսիա իտէճէք տիր :

Բուսիա տէվլէթի ֆէխրմէսինին Շարգի Բումէլիտէ վէ Պուլկարիսմանտ
ասքէր իգամէ իթմէսինին միւտտէթի , մուհաճէտէյի հազըրլնին թարիխի թա-
թիսնտէն իթիպարէն տօգուդ մահ թայեին օլունմուշ տուր : Բուսիա տէվլէթ

Բու... զերինտէն ասքէր կէ չիրիպ իմարէթի քեամիլէն թախլիյէ իտէճէք տիր :
 23.—1868 սէնէսինտէ , Կիրիտ ճէզիրէսի իչին թանգիմ օլունան նիզամ-
 նամէի էսամսինն , մուվաֆըզը հազգանիսէթ կէօրիւլէճէք թատիլաթըյա պէ-
 րապէր թէմամէն իճրայի աքեամընը Պապը Ալի թահիւտ իտէր :

Իշպու ահմանամէ իլէ սուրէթը մահսուսէյի իտարէսի թայեին օլունմա-
 եան Բումէլի մէմալիքի իչին տախի ինթիսեամթը մահէլլիյէնէ թէվֆիզան , վէ
 եալընըզ Կիրիտ առաարնա վերլէն վերկի մուաֆիսէթի իմթիսեազընը իսթիսնա-
 էն , պէօյլէ նիզամսնամէլէր եարըլաճագ տըր : Հէր վիլաեէթտէ Պապը Ալի նի-
 զամաթը էսասիյէյի մէզպուրէնին թէֆէրրուաթընը թանգիմ իչին գօմիսիօնլար
 թէշքիլ իտէճէք , վէ պուշարտա ազանըն զըսմը քիւլիսի էհալլիյի մահէլլիյէ-
 տէն օլաճագ տըր : Պու գօմիսիօնլարըն եաքաճագլարը լայիհալար Պապը Ալիյէ
 թազտիմ օլունաճագ , վէ Պապը Ալի պուշարը մէվլըի իճրայէ վագ իթմէզտէն
 էվվէլ , Բումէլի Լըօրա գօմիսիօնուսուս լէյինի սօրաճագ տըր :

24.—Պապը Ալի իլէ Եունսիսթման պէյնինտէ Պէրլին գօնկրէսինին օն իւ-
 չիւնճիւ զապմնամէսինտէ զիքր օլունան թասհիհի հուտուա խուսուսուստան
 տօլայը : իթիլաֆը էֆքեսար հասըլ օրմատըը հալտէ , Ալմանեա վէ Աւսթրիա-
 Մաճարիսթման , վէ Ֆրանսա , վէ Իթալեա : վէ Բուսիա տէվլէթլէրի միւզաքէ-
 րաթը թէսիլ իլլէմէք իւզրէ , թարաֆէյնէ թէքըլիֆը թէվասուսթը քէնտիլէրի-
 նէ հասըր իտէրլէր :

25.—Պօսնա վէ Հէրսէք էեալէթլէրի , Աւսթրիա վէ Մաճարիսթման տէվ-
 լէթլէրի թարաֆընտան իտարէ օլունաճագ , վէ էեալէթէյնը մէզպուրէթէյնէ
 տէվլէթի միւշարիլէյհա ասքէր սէվզ իտէճէք տիր :

Սըրպիսթան իլէ Գարատագ արասընտան , ճէնուպը շարգի ճիհլթինտէն
 Միթրօվիչանըն էօթէ թէրաֆընա զատար միւնթէհի օլան Եէնի բազար սան-
 ճաղընըն իտարէսինի Աւսթրիա վէ Մաճարիսթման տէվլէթի տէրիւհալէ իթմէք
 իսթէմէտիքլէրինտէն , պու սանճագ տէվլէթը Օսմանիլէյին թահթը իտարէսին-
 տէ գալաճագ տըր : Անճագ հալալը հաղըրէի սիեասիէնին վէ էմիսիէթը թու-
 րուզ ու մէապլիլին մուհաֆաղասը զըմընտա իշպու սանճագտա Աւսթրիա տէվ-
 լէթինին զարաղօլ պուլունտուրմանա վէ ասքէրի վէ թիւճճարիյէ Եօլլարը պու-
 լունմասընա հազգը վար տըր :

Պու պապտէքի մէվատտը միւթէֆէրրիա խուսուսուստա տէվլէթը Օսմա-
 նիյէ իլէ Աւսթրիա վէ Մաճարիսթման տէվլէթի իթթիֆագ իթմէք հազգընը մու-
 հաֆագա իտէրլէր :

26.—Գարատաղըն իսթիզլալը , Պապը Ալի թարաֆընտան թաստիզ օլուն-
 տուղու կիպի , տուէլը ֆէխիմէի միւթէհիւտէտէն տախի մէզքիւր իսթիզլալը
 հէնուզ թանըմամըշ օլան տէվլէթլէր պու տէֆա թաստիզ իթմիշլէր տիր :

27.—Տուէլը ֆէխիմէի միւթէհիւտէ աթի իւզ զիքր շէրայլթէ պիլ իթ-
 թիֆագ գարար վէրմիշլէր տիր :

Հուզուզը մէտէնիյէ վէ սիեասիյէնէ մազհար օլմագ իւզրէ , մէզհէպ վէ
 այլին ֆարզը հիւ պիր քիմսէնէ հէր նէրէտէ օլուր իսէ օլսուն , սէպէպը իսթիս-
 նա վէ նաէհիլ օլամանըպ , պուշար խըտմաթը ումուսիսէ վէ մէհմուրիսէթ վէ
 մէսնէտէ վէ իճրայի սանաաթա մանի օլամանաճագ տըր : Մէզհահիպի միւթթէ-
 լիֆէտէն Գարատաղտա պուլունան էհալլիյէ , վէ թէպապի էճնէպիյէնէ մէզա-
 հիլլին այլին խարիճիյէսիյէ սէրպէսթիկի թէէմին զըընմըշ տըր :

մըշ տըր •

Հուտուտ, Իլինօպրտօտան պէտ իլէ, Գլօպլեգիւ չըմալ թարափընա վէ
Թրէպէնչիգլա իւղէրինտէն տախի Կրանգարէլօնա կիտլճէք տիր: Կրանգարէ-
լօ, Հէրսէք տախիլինտէ դալաճադ տըր: Պատէհու խաթթը հուտուտ, մէզ-
քիւր Կրանգարէլօ նէհր/նտէն հօղարը չըզըպ էրէլիգանա տէօքիւլէն չայըն պիր
քիւլօմէթրօ հօղարըսընտա պուլունան պիր նօգթանա գատար կիտէճէք տիր: Օ-
րատան հուտուտ, էն զըստա խաթթ իւզըրէ, Թրէպլինչէ ճիւլարընտա պուլու-
նան թլէթէլէրէ չըգաճադ տըր: Պունտան սօնրա հուտուտ Բիլաթօվանա կիտիպ
պու գարիլի Գարատաղա պրադաճադ վէ թէրէլէրտէն չըմալէ տօղրու կիտիպ,
Պիլէքէ, Գօրիթօ վէ Ղաչգա թարիվինտէն միւմթին մէրթէպէ ալթը քիւլօմէթ-
րօ ուզագտան կէչիպ, Սիւմինա-Բլանինա վէ Գուրիւ տաղը պէյնինտէ վազը
կէչիտէ վէ անտէն չարդէն Վարթիգօվլիճի գարիեէսինի Հէրսէքէ պրազըպ Սը-
լէյն տաղընա միւմթէտ օլաճադ տըր:

Անտէն հուտուտ Բէվանէյի Գարատաղա պրազըպ, տօղրուտան տօղրուեա
չըմալի չարդիյէ ուզանարադ, Լէպէրսէնիք վէ Վէլփազ թէրէլէրինի կէչէճէք
վէ պատէհու էն գըստա խաթթ իւղէրինտէն Բիյվէ նէհր/նէ ինէճէք վէ նէհրը
մէզքիւրու կէչիպ Գէրգօրիգէ վէ նէտվինէ պէյնինտէ Թարէեէ վասըլ օլաճադ
տըր: Պու նօգթատան հուտուտ Մօթգօվադա գատար Թարէտէն հօղարը չըզըպ
Սէսգօթէրօպա գատար կիտէճէք, վէ մանալը մէզքիւրէտէն Սօգօլար գարիյէ-
սինէ գատար կիտիպ, էսկի հուտուտ իլէ պիրլէչէճէք տիր: Անտէն եէնի հու-
տուտ Մէքրաքլանինա թլէթէլէրինէ կիտէճէք վէ Մաքրէ գարիեէսի Գարատա-
ղա գալաճադ տըր: Պատէհու հուտուտ, Աւսթրիա էրիքեանը հարպ հէյնէթի-
նին խարիթաընտա 2166 բազգամ իլէ կէօթէրիլէն կէչիտէ գատար սիւսիլլի
ասիեէտէն, վէ պիր թարափտան Լիւմ վէ Տըրին վէ տիկէր թարափտան Սիւլ-
նա պլինինտէ վազը թագսիմի մէեա՜ խաթթը իւղէրինտէն կիտէճէք տիր: Պա-
տէհու հուտուտ պիր թարափտան Գուչի-Տրիքալօվիչի գապիլսի, վէ տիկէր
թարափտան Քիւքա-Քըրամնա վէ Քլէմանթի վէ Կրիւտիւ արասընտան հու-
տուտը հազըրէ իլէ պիրլէչիպ Բօտկօրիչա սանրասընա ինէճէք, վէ Գլէմանթի
վէ Կրօտի վէ Հօթի գապիլլէրինի Արնավուտլուղա պըրազըպ Բլալլէնիգանա
կիտէճէք տիր: Անտէն եէնի հուտուտ Կօրիգա-Թօրալ նամ քիւլիւք ատա ճի-
վարընտան Շօգօրա կէօլլինիւ կէչիպ, Կօրիգա-Թօրալտան տօղրուտան տօղ-
րուեա թէրէլլէրէ միւմթէտ օլաճադ, վէ անտէն Մէկիւրէտ վէ Քալիմէտ պէյ-
նինտէ թագսիմի միա՜ խաթթըյա պէրապէր կիտիպ Միքօվիքի Գարատաղ
պըրազաճադ վէ Գիուչի գարիլսինտէ Վէնէտիք տէնիլլինէ միւնթէհի օլաճադ տըր:

Շըմալի դարպ ճէհէթինտէ Գարատաղ հուտուտը, Սիսանէ վէ Զիւպի
գարիէլէրի արասընտան սահլիտէն կէչիպ, Վէրսօթէ Բլանինա իւղէրինտէ
հուտուտը հազըրէնին ճէնուպը չարդիլնօգթաի միւմթէհասընա վասըլ օլաճադ տըր:

29. — Պար իլէ արազիլի միւմթէֆէրրիսը, շէրայիթի աթիեէ իլէ Գարա-
տաղա թէրք օլունմուշ տըր: Շէօյլէ քի, Պարըն ճիհէթը ճէնուպիլէսինտէ պու-
լունան արազի, պալէատէ կէօթէրիլէն հուտուտա թլվֆիգէն, Տօլսինիչօ
տախի տախիլ օլտուղու հալտէ, Պօսնանա գատար տէվլէթը Ումանիլէյէ իստի

Թարիֆնամէյի մուֆասսայը հուտուտընտա կէօթէրիտիկի իւզրէ , արաղինին հուտուտու շրմայիեէսինէ գատար Էսրէզա զազասը Տալմա-
ցիաեա իլհազ իտիլ՝ճէք տիր : Պօեանա նէհրի իւզէրինտէ Գարատաղըն հու-
րիլէթը քեամիլէյի սէյրի սէֆայինի օլաճադ տըր : Շոտորա շէհրինին մուհաֆա-
զասընա միւզթէղի օլան իսթիհքեամաթտան պաշղա , շէհրը մէզպուր էթրա-
ֆընա իսթիհքեամ եարլամաեաճադ վէ շէհրի մէզպուր իսթիհքեամաթը , շէ-
հրտէն ալթը քիլօմէթրօտան իլէրուսինէ գատար թէզսի իտէմէեէճէք տիր :

Գարատաղըն հարպ սէֆինէսի , վէ հարպ սէֆինէսի պայրաղը օլամաեա-
ճադ տըր :

Պար լիմանընա , վէ ումումէն Գարատաղտան միւրուր իտէն նէհրէրէ
հիշ պիր տէվլէթլէրին հարպ սէֆինէսի կիրմէսի մումնու տուր :

Շոտորա կէօլիւ իլէ տէնիզ սէվահիլի արասընտա , վէ շիմսի Գարատաղ
արաղիսի ատտ օլուհան մահէլլէր իւզէրինտէ պուլուհան քեաֆէյի իսթիհքեա-
մաթ հէտմ օլուհաճադ վէ եէրլէրինէ պաշղալարը եարլամաեաճադ տըր :

Կէրէք Պարտա վէ կէրէք սայիր Գարատաղ սէվահիլինտէ զապիթայի
պահրիեէ վէ սըհիլէ Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի թարաֆընտան սէ-
վահիլ մուհաֆազասընա մախսուս խաֆիֆ սէֆինէլէր իսթիմայի իլէ իճրա
զըլընաճադ տըր :

Գարատաղ Տալմացիատա ճարի օլան զափանիյնի պահրիէյի գապուլ վէ
իթթիխադ իտէճէք տիր : Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի գօնսօլսուարը
մարիֆէթի իլէ Գարատաղըն մէնաֆի թիճարէթը պահրիէսինի մուհաֆազա
իթմէյի թահիւտ իտէր : Գարատաղըն արաղիյի ճէտիտէսինտէն միւրուր իթմէ
իւզրէ պիր շօսէ , վէ տէմիր եօլու ինչա վէ մուհաֆազասը զըմնընտա Գարա-
տաղ իլէ Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի իթթիֆադ իտէճէքլէր տիր :

Պու եօլուր իւզէրինտէ իսթիլաթ քեամիլէն տէրպէսթ օլաճադ տըր :

30. — Գարատաղա իլհազ օլուհան մէմալիքտէ ապարաթը օլան էհր Իս-
լամ վէ սայրէ , մահալը սայրէտէ իգամթ իթմէք իսթէտիքլէրի հալտէ ,
ազարարընը ախէրէ իճար , վէ եա վէքիլ մարիֆէթի իլէ իտարէ իտէպիլէ-
ճէքլէր տիր :

Հիշ քիմէնէ , գանձուհու մէնաֆիի ումումիեէ իչին թայելին իտէճէեի
աշվալտէն մատաա , աշվալտէ վէ պլտէլի պէր վլճիլ րէշին իյֆա վէ թազմին
օլուհամտըգճա , ազարընըն հաղզը թմասարրուֆուհան մահրուս իտիլէմէ-
եէճէք տիր :

Արաղիյի ամրիեէ վէ վազըֆիէնին Պասը Ալի հիսապընա օլարադ պիյ
վէ ֆիրուսթ վէ իսթիմայինէ վէ իլգամընա , վէ պուհարտան միւթէվլէլիւտ
հուզուզը շախսիեէ միւթաալիզ քեաֆէյի մէվատտը իւշ սէնէ զարիընտա
հալ ու ֆասլ իթմէք իւզրէ տէվլէթը Սամանիլէ վէ Գարատաղ մէմուրլարըն-
տան միւրէքքէպ պիր գօմիսիօն թէշքիլ օլուհաճադ տըր :

31. — Սթանպօլտա վէ մէմալիքի Սամանիլէնին իճապ իտէն սայիր մահէլ-
լէրինտէ Գարատաղ աճէնթիլլէրի պուլուհաճադ իչին Պասը Ալի իլէ Գարատաղ
իմարէթի պէյնինտէ տօղրուտան տօղրուեա իթթիֆադ իտիլէճէք տիր :

Մէմալիքի Սամանիլէտէ սէյեհաթ ու իգամթ իտէն Գարատաղըլար ,
հուզուզը ումումիէյի տուէլլէեէ , վէ Գարատաղըլար հաղզընտա ճարի ուսուլ
ու ատաթա թաթպիլիքէն զափանիյնի Սամանիլէեէ թապի օլաճաղար տըր :

32.—Գարատաղ ասքերի, մուսնէտէյի հաղըրէնին թարիխը թաաթիսին տէն իթիպարէն 20 կիւնէ գատար, վէ միւմքին օլուր իսէ տահա էվլէլ խաւքէթին հուտուտը ճէտիտսի խարիճինտէքի մահէլլէրի թախլիէ իտէճէք տիր:

Ասաքերի Սամանիէ տախի Գարատաղա թէրք օլունան մահէլլէրի, զիքը օլունան 20 կիւն միւտտէթ զարֆընտա թախլիէ իտէճէքլէր իսէ տէ, մամաֆիհ, կերէք մէվաղըրի միւսթահէքէմէ թէրք, վէ կերէք օրալարտա մէվճուտ դէխայրի վէ էտէվաթը հարպլէյի նազլ, վէ եախօտ տէրհալ զալտըրըլաճազ էշեա վէ էտէվաթըն տէֆթէրինի թանգիմ իյլէմէք իւզրէ 13 կիւն ֆազլա միւտտէթ տահա թայիին օլունաճազ տըր:

33.—Գարատաղա թէրք օլունան արաղիտէն տօյայը տիւեուէնը Սամանլէնին պիր մըգտարը, իմարթը միւմաիլէյահեա պիտ օլաճազ, վէ պուսուէն մըգտարը, հազգանիէթէ թէվֆիդան Պապը Ալի իլէ պիլ իթթիֆազ Տերսաատէթտէ պուլունան սիւֆէրայի էճնէպլիէ թարաֆընտան թայիին գըրընաճազ տըր:

34.—Տուէլը մուֆախսամայի միւթէահիւտէ, պէնտը աթիտէ միւնտէրիճ շէրայիթէ րապթ իլէ, Սըրպիսթան իմարէթինին իսթիզլալընը զապուլ վէ թաստիգ իտէրլէր:

35.— Սըրպիսթանտա հուգուգու մէտէնիէ վէ սիւեսիէիէ մազհար օլմազ իւզրէ, մէզհէպ ու ալին ֆէրքի հիշ պիր քիմսէիէ հէր նէրէտէ օլուր իսէ օլսուէն, սէպէպը իսթիսնա վէ նաէհի օլամաերպ, պուսլար խրտմաթը ու մումիէ, վէ մէմուրիէթ ու մէմնտէ վէ իճրայի սանաթա մանի օլամաեաճազ տըր: Կերէք միւզահիպը միւսթէլիֆէտէն Սըրպիսթանտա մէվճուտ պուլունան էհայիէ, վէ կերէք թէպաայի էճնէպլիէ, մէզայիպին այնի խարիճիյէսի իլէ սէրպէսթիլլի թէէմին գըրընմըշ տըր: Միլէլը միւսթէլիֆէնին թէշքիլաթը մէզհէպլիէրինէ, վէ բուէսսայի բուհանիլ իլէ միւնատէպլիէրինէ գաթան միւմանաթ օլունմաեաճազ տըր:

36.—Սըրպիսթան իմարէթի, պէնտը աթիտէ թարիֆ օլունան հուտուտ տախլինտէքի արաղիլէ մալիք օլաճազ տըր: Հուտուտը ճէտիտէ շիմտէքի խաթթ պօյունճա կիտիպ, Տրինա նէհրինին Սալա նէհրինէ տէօթլէտիւկիւ եէրտէն իթիպարէն մէճրասընա տօղրու կիտէճէք, վէ Մայի վէ Զվօրնիք վէ Զէխար մահալլէրի իմարէթ թարաֆընտա պրազըպ, Գարօնիպ նամ մահալլէ գատար Սըրպիսթանըն հուտուտը գատիմէսի սըրասընճա կիտէճէք տիր: Գարօնիգ տաղընըն թէքէսինտէ անտէն այրըլաճազ տըր: Սօնրա Գարօնիգին ճէնուպ իէրաֆընտան հիշ սանճաղընըն հուտուտը շարգիէսի պօյունճա կիտէճէք, վէ Մարիգա իլէ Մէրտար Բլանինա տաղարընըն թէքէլէրինտէն կէշէճէք տիր: Պու թէքլէր պիր թարաֆտան իլէպար վէ Սինիգա նէհրլէրինին, վէ տիկէր թարաֆտան Թօրլիգա նէհրինին մէճրալարը արասընտա խաթթը ֆասըլը միահը թէշքիլ իտէրլէր: Բրէքօլա տէվլէթը Սամանիէի գալաճազ տըր: Անտէն սօնրա Պրօնիպա վէ Մէտօտճա արասընտա խաթթը ֆասըլը միահա թէպաէն ճէնուպա տօղրու կիտիպ, վէ Մէտօտճա տէրէսինի քեաթիլէն Սըրպիսթան թարաֆընտա պըրազըպ, Գօլաթգ Բլանինա թէքէսի պօյունա տիւզէլլիր: Վէ պու վէճ իլէ պիր թարաֆտան Գրիվա վէ Բէժէգա, վէ տիկէր թարաֆտան Բօլէթնիգա վէ Վէթէրնիգա վէ Մօրալա նէհրլէրինին խաթթը ֆասըլը միահընը թէշքիլ իտէր, վէ Բօլէթանիգա թէքէսինէ գատար վարըր: Անտէն սօնրա Գարնա Պըլէնինանըն ճէպէսինտէն Գալանազա վէ Մօրալա նէհրլէրինին պիրլէշտիլքէրի մահէլլէ

գատար կիտեր օ նէհրի կէչիւր : Սօնրա Գալանսպա իլէ Նէրէտօս ճիվարնտա Մօրավա նէհրինէ տէօքիւլէն նէհրին խաթթը ֆասըլը միահը պօյուննա կիտիպ Թէրկօղլիաթին իւսթ թարաֆընտա Բլանինա Իլինէ իլէ գարըշըր : Պու Նօղթաւ տան Իլինէ տաղընըն թէրէսինտէն Գալթրօզ տաղընըն թէրէսինէ գատար միւս թէտ օլուր : Ալէ խարիթատա 1516 վէ 1517 րադամարըյա կէսթէրիլէն ելէրտէն , վէ Պապինա Ղօրատան կէչիպ Գարնիվլէ տաղընա միւսթէհի օլուր :

Գարնիվլէ տաղընտան պէտ իլէ հուտուտու ճէտիտէ , Պուկարիսթան հուտուտու իլէ պիրլէչիւր , եանի հուտուտ Էսթրէսօրօ , վէ Պիշօղլօ վէ Մէսիտ Բլանինա թէրէլէրինտէն Սթրօմա վէ Մօրավէ պլէյինտէ վալը թագսիմի միեահ խաթթը իլէ կիտիպ Ղասինա վէ Գարնէ Թրավէ վէ Տարգօսօվէ վէ Տըրաշիգէ Բէլան նամ մանէլլէրէ միւսթէհի օլուր : Պատէհու Տէչանի Գլատէնք իւղէրինտէն եօղարքի Սօզվէ վէ Մօրավէ թագսիմի միեահ խաթթընտան տօղրուտան տօղրուեա Սթօլէ կիտէճէք , վէ անտէն էնիպ Սէֆօղլէ գարիեէսինին չըմալը դարպիսինտէ պին քիլօմլթրօ Սօֆիատան Բիրթթ թարիգինի գաթթ իտէճէք տիր : Անտէն հուտուտ , խաթթը միւսթագլիմ իւղրէ Աիտիգ Բլանինա եա չըգանագ , վէ Գօնա Պալգան սիլսիլէսինտէ Բատօղլիյինա տաղը իւղէրինտէն կէչէրէք , Տօղնէհի գարիեէսինի Սըրպիսթանա , վէ Սէնաղօս գարիեէսինի Պուկարիսթանա պըրադանագ տըր : Բատօչինա տաղը թէրէսինտէն հուտուտ չըմալի դարպա տօղրու կիտիպ , Սիրօզ պալգանընտան , վէ Էսթարա Բլանինա տան պալգան թէրէլէրինէ չըգանագ , վէ Գօլաէսիվլէթ վէ Գօզէ ճիվարնտա Սըրպիսթան իմարէթինին էսքի հուտուտը շարգիէսինէ միւլասըգ օլուպ , անտէն էսքի հուտուտ իլէ պէրապէր Թունաեա գատար կիտիպ , Բագօղլիչատա Թունաեա միւսթէհի օլանագ տըր :

37.—Մուգավէլաթը ճէտիտէ ագաինէ գատար Սըրպիսթանտա տուէլը էճնէպիլէ իլէ իմարէթին միւսնասէպաթը թիւճճարիլէթի թատիլ օլունմաեանագ , վէ Սըրպիսթանտան կէչէն էմթաատան հիչ պիր միրուրիեէ րէսմի ալընմաեանագ տըր : Թէպաայի էճնէպիլէյին հուգուգ ու իմթիեադաթը վէ պու կիւնքի կիւնտէ մէվճուտ օլուուգու իւղրէ զօնսօլսալարն հուգուգը մուհաքէմէ վէ հիմաեէլէրի իմարէթ իլէ ալէադատար օլան տէվլէթլէր պէյնինտէ պիլ իմթիֆագ թատիլ օլունմատըգճա , քեամիլէն մէրի իւլ իճրա դալանագ տըր :

38.—Պապը Ալինին կէրէք Աւսթրիա Մաճարիսթան , վէ կէրէք Բոււլղի չըմէնտըֆէրլէրինին իչլէտիճի գումրանեասը իլէ չէմէնտըֆէրլէրին իքմալ ու իւսագընա , վէ իմարէթէ եչնի իլհագ օլունան արաղիտէ ինչա օլունանագ չըմէնտըֆէրլէրին իչլէտիլլէսինէ տայիր թահիւտաթըն , Սըրպիսթանա խասպէթ իտէն հիսսէսի իմարէթը միգքիւրէեէ այիտ օլանագ տըր :

Իչպու մէսայիլին թէսվիլէթի իչին լաղըմ օլան մուգավէլաթ , մուհալտէի հաղըրէ իմգալանտըգտան սօնրա , տէրնալ Աւսթրիա Մաճարիսթան տէվլէթի վէ Պապը Ալի վէ Սըրպիսթան վէ Պուկարիսթանա այիտ դըսմընճա Պուկարիսթան իմարէթի պէյնլէրինտէ թանգլիմ օլունանագ տըր :

39.—Սըրպիսթանա իլհագ օլունան արաղիտէ էմաքլարը պուլունան Միւսլիմանլար իդամէթկեահլարընը ի սրէթ խարիճինտէ թէէսիա իլլէմէք խթէտիքլէրի հալտէ , էմաքլարընը իճար , վէ եախօտ վէքիլ վասիթասըյա խտարէ իթմէք շարթը իլէ մուհաֆագա իտէպիլլէր :

Պիր Օսմանը վէ Սըրպ գօմիսիմնու իւշ սէնէ գարֆընտա էմաղը ամիրիլէ

վէ վազը փրկէնին ուսուլը ֆիրուսթ ու խթիմալինէ տայիր օլան մէսալինի, վէ եաթօտ պու իլլէրտէ ալէսագատար պուլունան էֆրատըն մէնաֆիլէրինէ միւս թաալիզ պուլունան մէսայիլի թէսվլյէ իտէճէք տիր :

40.—Տէվլէթը Ալիյէ իլէ Սըրպիսթան պէյնինտէ պիր մուահէտէ ազտինէ գատար մէմալիքի Օսմանիէտէ սէյեհաճաթ վէ եա իզամէթ իտէն Սըրպիսթան թէպատար հազգընտա հուսուզը տուէլիյէնին գաւայիտի քիւլլիյէսինէ թէվֆիզ հարէքէթ օլունանազ տըր :

41.—Իշպու ահտնամէնին թաաթիլի թաստիզաթընտան իթիպարէն, օն պէշ կիւն մէօլ զարֆընտա իմարէթին հուտուար ճէտիտէսի տախիլինտէ օլմա-եան եէրլէրի Սըրպ ասքէրի թախիլիյէ իթ մէյն մէճպուր օլաճազ տըր : Եինէ պու մէօլ զարֆընտա ասաքիրի Օսմանիէ Սըրպ իմարէթինէ թէրք օլունան եէրլէ-րի թախիլիյէ իտէճէքլէր տիր : Անճազ մէվազըրի միւսթահէքմէնին թախիլիէսի, վէ միւհիմմաթ վէ էշեհաճազլի, վէ տէրհալ զալարըրլամայաճազ էշեհանըն թանդիմ-տէֆաթիրի իշին ասաքիրի Օսմանիէյէ պիր զամիմէյի մէօլ իթա գըրընաճազ տըր :

42.—Սըրպիսթան, մուահէտէյի հազըրէ իլէ մէմալիքինէ իլհազ օլունան արագիլի ճէտիտէ իշին հիսսէսինէ իսապէթ իտէն տիւեհունը Օսմանիէնին պիր գըսմընը իւզէրինէ ալաճաղընտան, Տէրիսաատէթտէ պուլունան սիւֆէրա Պա-պը Ալի իլէ պիլ իթթիֆազ, հիսսէյի մէգքիւրէյի պիր էսասը ատիլանէ իւզէ-րինէ թայեին իտէճէքլէր տիր :

43.—Տուէլի ֆէխիմէյի միւթէհանիտէ, Բումանիյա իսթիզալընը, աթի-տէքի իքի մատտէտէ միւնտէրիճ շէրայիթ իլէ թաստիզ իտէրլէր :

44.—Բումանիյատա հուզուզը մէտէնիյէ վէ սիեասիէեէ մազհար օլմազ իւզրէ մէզհէպ վէ ային ֆէրզի հիշ պիր քիմսէյէ հէր նէրէտէ օլուր իտէ օլուն-սէպէպը իսթիսնա վէ նաէհիլ օլամսերպ, պուլար խըտմաթը ումուսիէեէ, վէ մէմուրիէթ վէ մէսնէտէ վէ իճրաի սանաաթա մանի օլամսեհաճազ տըր :

Կէրէք մէզահիպը միւսթէլիֆէտէն Բումանիյատա մէվճիւտ պուլունան էհալիէ վէ կէրէք թէպատար էճնէպիէեէ մէզահիպին այինը խարիճիէէսի իլէ սէրպէսթիլի թէէմին գըրընմըշ տըր :

Միլէլը միւսթէլիֆէտին թէշքիլաթը մէզհէպիլէլէրինէ վէ բուէսսայի բու-հանիյէ իլէ մինասիպէթլէրինէ գաթան մուամնաաթ օլունամայաճազ տըր : Քեաֆ-ֆէյի տէվլէթլէրին թէպատար կէրէք թիւճար վէ կէրէք սայրիէ Բումանիյատա պիլա իսթիսնա միւսաաթը քեաթիլէ իւզրէ մուամէլէյէ մազհար օլաճազլարտըր :

45.—Բումանիյա իմարէթի հաշմթու Բուսիա իմէրաթօր հազրէթլէրինէ 1836 Բարիս մուահէտէսի իլէ Բուսիա մէմալիքինտէն իֆրազ օլունան Պէսարա-պիա արագիլի բարչապընը իտտէ վէ բէտտ իտէր : Արաղիլի մէգքիւրէ բարչա-սընըն հուտուտու, զարպէն Բուլթ նէհրի մէճրասը, վէ ճէնուպէն Թունանըն ֆիլիա գօլու վէ էսթարի Սթանպօլ միւնսապը տըր :

46.—Թունա միւնսապլարընտա պուլունան ատալար իլէ Երլան ատալարը, վէ ֆիլիա վէ Սիւննէ վէ Մահմուտիյէ վէ Խապէլի վէ Թուլչա վէ Մաշին վէ Պա-պա տաղը վէ Խըրսօվա վէ Քէօսթէնճէ վէ Մէճիտիյէ գազալարընը հալի օլուն-Թուլչա սանճաղը Բումանիյա իլհազ օլունան, վէ Տօպրիշանըն ճէնուպ իւ-րաֆընտա վազը արագի տախի Սիլիսթրէնին շարզ ճիհէթլինտէն պէտ իլէ Մա-զալիանըն ճէնուպ թարաֆընա միւնիթէհի պիր իսաթթա գատար օլան արագի տախի ջէգայի Բումանիյա իմարէթինէ իլհազ գըրընմըշ տըր :

Խաթթը հռառու մահէլինճէ Պուլկարիսթան հռառուաւնու թայեին իւ
չին թէչքըլ օլունաճադ Էվրօբա գօմիսիօնու մարիֆէթի իլէ թայեին ու թան
դիմ գըլընաճադ տըր :

47.—Թաղսիմ, միահ իլէ պալըզ սէյտ ու շիքեար օլունան մահէլէր մէ
սէլէսի, Էվրօբա տէվլէթլէրինին Թունա գօմիսիօնունա ճէվալէ օլունաճադ տըր :

48.—Բումանիա մէմալիքինտէն խմար օլունան էմթաատան միրուրիէ
քէսմի ալընմահաճադ տըր :

49.—Բումանիա իմարէթի տախիլինտէ գօնսօլսլարըն հազզը հիմանէլէ
րինէ տայիր իմթիեազաթ ու վաղիֆլէրինին թանդիմ իչին մուգալէլէնամլէր
ազա իտէպիլէճէք տիր : Մէվճուտ օլան հուգուզ, իմարէթ իլէ պէազատար
օլան տէվլէթլէր պէյնինտէ պիլ իթթիֆադ թատիլ օլունմատըզճա մէրի իւլ
իճրա գալաճադ տըր :

50.—Տէվլէթի Ալիէ իլէ Բումանիա պէյնինտէ գօնսօլսլարըն իմթիյազա
թընըն թայեին գըմընտա պիլ մուահէտէ թանդիմինէ գատար մէմալիքի Ասա
հիեէտէ սէյեահաթ, վէ եախօտ իպամլթ իտէն Բումանիա թէպասար, վէ Բու
մանիահա սէյեահաթ վէ իզամլէթ իտէն Օսմանլը թէպասար սայիր Էվրօբա
տէվլէթլէրի թէպասլէրինէ թէլէմին օլունան հուգուզա մաղհոր օլաճազլար տըր :

51.—Ինչաաթը ումուրիէ վէ սայիր պու միսիլլի իմալաթը նաֆիա թէ
չէպպիւսաթընա տայիր թէրք օլունան մահէլէրտէ Բումանիա հիւքիւմլէթի Պա
պը Ալինին հուգուզ ու վէզայիֆինի տէրիւտէ իտէճէք տիր :

52.—Թունա իւղէրինտէ Էվրօբա մէնաֆիինտէն օլտուղու թատիլ օլու
նան սլրպէսթիլի սէյըր սէֆային իչին իթա օլունան էմիսիէթլէրի թէզեիտ
թիմէք իւզըն տիւլը ֆէխիմէի միւթէհիւտէ, Տէմիր գաբուլարտան պէտ իւ
լէ Թունա միւնսապլարընա գատար գալալար վէ իսթիճեամլարըն հէտմինէ
վէ պատէզին եէնի գալէա վէ իսթիճեամլար ինչա օլունմամաընա գարար
վէրմիլէր տիր : Տէմիր գաբուլարտան աչաղը Թունա իւղէրինտէ հարպ սէֆի
նէսի ամէտչիւտ իտէմէյիպ, եալընըդ նէհրին ինզիպաթը վէ կէօմրիւքլէր իչին
լազըմ օլան սէֆայինը խաֆիֆէ միւսթէսնա թութուլաճադ տըր : Ալ տէվլէթ
լէրին Թունա միւնսապլարընա պուլունան քիւչիւք գարազօլ սէֆինէլէրի եա
լընըզ Գալասա գատար կիտէպիլէճէքլէր տիր :

53.—Թունա գօմիսիօնունտա Բումանիա թարաֆընտան տախի ազասպու
լունաճադ տըր : Իչպու գօմիսիօն մէմուրիէթլինտէ իպզա օլունմուչ տուր : Պա
տէզին հիւքիւմաթը միւթէճալիլէտէն քիսմիլէն միւսթազլի օլմազ իւզըն Գա
լասա գատար գօմիսիօն իճրաի մէմուրիէթ իտէճէք տիր : Թունա գօմիսիօնու
նուն հուգուզ ու իմթիեազաթ վէ վէզայիֆինէ տայիր մէվճուտ օլան մուահէ
տաթ ու մուգալլէլաթ վէ սէնէտաթ իլէ գարաքնամլէր իպզա օլունմուչ տըր :

54.—Թունա գօմիսիօնունուն միւտտէթի մէմուրիէթլինին ինզըզասընտան
պիլ սէնէ էվլէլ տէվլէթլէր գօմիսիօնունուն միւտտէթը մէմուրիէթլինին թէմ
տիտ, վէ եախօտ, իճապ իտէն թատիլաթը իճրահէ քէնտի պէյնլէրինտէ իթթի
ֆազ իտէճէքլէր տիր :

55.—Տէմիր գաբուլարտան Գալասա գատար սէյըր սէֆայինէ, վէ նէհրին
ումուրը ինզըզաթիէէսինէ տայիր օլան նիզամաթ, գօմիսիօն մարիֆէթի իլէ
թանդիմ օլունաճադ, վէ հիւքիւմաթը սահիլիլէ վէքիլլէրի տախի պու պապա
գօմիսիօնա մուալէնլէթ իտէճէքլէր տիր : Նիզամաթը մէգըրլէ, Գալաստան ա

չաղբտա պուլունան մահէլէր իչին վազ օլունմուչ, վէ եախօտ օլունաճագ նի-
զամաթա թաթպիզ գըլընաճագ տըր :

56.—Թուհա գօմիսիօնու, Երլան աստաքնտա ֆէնէր իտարէսի իչին իճապ
խտէնլէր իլէ թէվնիտը բէյ խտէճէք տիր :

57.—Տէմիր գարուլարտա վէ շալէլէրտէ սէյրը սէֆային մէվանիինի իզա-
լէ իթմէք իւղրէ իճրայի ի մալաթ վազիֆէսի, Աւթորիա—Մաճարիսթան տէվլէ-
թինէ թէվաթի օլունմուչ տուր : Նէհրին օ գըսմընտա պուլունան հիւքիւմաթը
սահիլինէ, իշպու իմալաթ իչին լաղըմ օլան թէսնիլաթը իճրա խտէճէքլէր տիր
13 Մարտ սէնէ 1874 թարիխինտէ ազտ օլունան Նօտրա մուահէտէսինին իմա-
լաթը մէգըիւրէ մէսարիֆինի թէսվլյէ իչին մուվազգաթ պիւր բէսմի իսթիֆտ-
սընա տայիր օլան ալթընճը մատտէնին ահքեամը, Աւթորիա տէվլէթի լէհինտէ
օլարագ իպգա գըլընմըչ տըր :

58.—Պապը Ալի, Ասիատա Արտահան վէ Գարս վէ Պաթուս արաղիսինի
Պաթուս լիմանըյա պէրապէր Բուսիանըն էսկի հուտուտու իլէ արիտէ պէեան
օլունան մահէլէր պէնինտէ վազը արաղիի Բուսիա տէվլէթինէ թէլըք իթմիչ
տիր : Շէօյլէ քի հուտուտը ճէտիտէ, Այսթէֆանօզ մուահէտէսինտէ թայեին օ-
լունան խաթթա թէվֆիդան պահրը Սիեահտան, վէ Գօրօտա նամ մահէլլին չը-
մալ դարպընտա վէ Արթմիինն ճէնուպունտա վազը պիր նօղթատան պէտ իլէ,
խաթթը միւսթաղիւմ իւղրէ Զիւրիւք նէհրինէ միւմթէտ օլուր : Վէ նէհրը մէգ-
քիւրու : Աշմէշէնին շարգ թարաֆընտան կէշիպ, Էինէ խաթթը միւսթաղիւմ
իւղրէ ճէնուպա տօղրու կիտէճէք, վէ Այսթէֆանօզ մուահէտէսինտէ թայեին
օլունան Բուսիա հուտուտու իլէ պէրապէր Նէրիմանըն ճէնուպունտա վազը պիւ
նօղթանա վապ օլուպ, Ոլթի գասապասընը Բուսիանա պրագաճագ տըր :

Նէրիման ճիվարընտա վազը նօղթատան հուտուտը շարգա տօղրու տէ-
սիւպ Թէպրէնիքէ տօղրու կիտէճէք, վէ մահէլլը մէգքիւր Բուսիանա գալմապ
իւղրէ Բէնիք չայընա միւնթէհի օլաճագ տըր : Անտէն նէհրը մէգքիւր իլէ Պա-
տէղէ գատար կիտիպ, պատէհու ճէնուպա տօղրու կիտէճէք, վէ Պարտէզ իլ-
Նէնի քէօյ Բուսիանա գալաճագ : Հուտուտ, Գարէօրդան դարիշէսինին դար-
թարաֆընտան Մէճլիկէրտէ տօղրու կիտիպ, լնաթթը միւսթաղիւմ իւղրէ Գըսու-
տաղ թէրէսինէ չըգաճագ, վէ չըմալտէն Արաքս նէհրինէ տէօքիւլէն սուլա-
ր իլէ ճէնուպէն Մուրատ նէհրինէ տէօքիւլէն սուլար պէնինտէ թապսիմի միեա-
լաթթը իւղէրինտէն Բուսիանըն էսկի հուտուտընա միւնթէհի օլաճագ տըր :

59.—Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու Պաթուսու էսապէն թիճարէթ լի-
մանը օլմազ իւղրէ սէրպէսթ լիման (Բօր Ֆրան) եարմազ նիեթթինի իլան իտէր :

60.—Այսթէֆանօզ ահանամլսինին 19 ընճը մատտէսիլյէ Բուսիանա թէրք
օլունան Ալաշկէրտ վաթիսի, վէ Պաեէղիտ շէհրի տէվլէթի Ալիէեէ իեատէ օ-
լունաճագ տըր :

Գուտուր շէհրի իլէ արաղիսինի, տէվլէթը Ալիէ վէ Իրան հուտուտու-
նու թանգիմինէ մէմուր Ինկիլթէրրա վէ Բուսիա գօմիսիօնընըն գարարը մու-
ճիպինճէ Պապը Ալի Իրանա թէրք իտէր :

61.—Պապը Ալի, Էրմէնիլէրին սաքին օլտուգլարը էեալէթլէրտէ, ինթիյա-
ճաթը մահէլլիյէնին իճապ իթալի իսլահաթ ու թանգիմաթը պիւլա թէէսիւր
իճրա, վէ Էրմէնիլէրին էմնիեթթինի, Քիւրտլէր վէ Զէրքէսլէրտէն մուհաֆազա
խտէճէք իտէր :

Պապը Ալի պու պապտէ իթթիխազ օլունան թէտապիրի էվգաթը մուայ-
հէնէտէ տէվլէթլէրէ պէհան խտէճէք, վէ տէվլէթլէր տախի թէտապիրի մէզ-
քիւրէնին իճրասընա նէղարէթ խտէճէքլէր տիր :

62.—Պապը Ալի հուրրիէլթը մէզնէպիէյի էն ղիեաառէ թէվաի իլէ վիգայէ
էֆքեաըրնը պէհան իյլէտիկինտէն, տիւէլը միւթէահիւտէ, իշպու իսթիեաըրէն
պէհան օլունան մատտէնի նազարը իթիպարա ալմըչար տըր : Մէմալիքի Օսմա-
նիյէնին հիշ պիր գըսմընտա մէզնէպ ֆէրգի հիշ պիր քիմէնէ հուգուգը մէտէ-
նիյէ վէ սիյասիյէնին իսթիմալի, վէ խըտէմաթը ումուսիէնէ, վէ մէմուրիեթի-
վէրէ վէ մէնէտէ վէ իճրաի սանաաթա սէպլպը իսթիսնա, վէ նաշհլի օլմա-
հաճազ տըր : Պիլա իսթիսնա հէր քէս մէհաքիմ հուգուրուտա իճրաի շէհա-
տէթ խտէճէք տիր :

Քեաֆիէյի այլիլէրին սերպէսթլիյի, վէ իճրաաթը խարիճիյէսի ճիւմլէյէ
թէէմին օլունտուղունտան, միւլը միւթէէլիֆէնին թէշքիլաթը բուհանիէլէրի-
նէ, վէ բուէսսաի բուհանիէլէրի իլէ միմասիպէթլէրինէ հիշ պիր մումանաաթ
օլունմահաճազ տըր :

Բուհպանլար, վէ ղիյարէթիթլէր վէ հէր պիր միլլէթ բաըասլարը տէվլէ-
թը Ալիէնին էվրօքա վէ եախօտ Ասիա մէմալիքինտէ սէյեհաաթ իթտիքլէրի
հալտէ, հուգուգ ու ֆէվայիտ վէ իսթիեազաթը մէքքիւրէնէ մազհար օլա-
ճազլար տըր :

Էվրօքա տէվլէթլէրինին գօնսօլօս վէ մէմուրլարընը կէրէք ղէվաթը մէզ-
քիւրէ, կէրէք մուէսսիսաթը մէզնէպիէնէ վէ էմաքինը խայրիյէ իլէ մէվազըյի
մուգատտէսէ վէ սայիրլէրի իլին հազգ հիմանէյի ըհամիյէլէրի թաստիգ օլուն-
մուշ տուր :

Ֆրանսանըն հուգուգը մէվճուտէսի սուրէթը մախսուէտէ թաստիգ օլուն-
նուպ, մէվազըյի մուգատտէսէտէ եանի Գուտըր շէրիֆտէ հալը հազըր դա-
թան իխլալ օլունամահաճազ տըր :

Այնօրօզ լահիպլէրի դանլի մէմլէքէթտէն օլուրլար խտէ օլունլար, էմ-
լաք ու իսթիեազաթը սապըգալարընտա իպգա օլունուպ, պիլա իսթիսնա հու-
գուգ ու իսթիյազաթճա մազհարը միւսապաթ օլաճազլար տըր :

63.—1836 Մարտ 30 ունտա ադտ օլունան Բարիս, վէ 1871 Մարտ 13ին-
տէ ադտ օլունան Լօնտրա մուահէտէլէրինին շէրաեթիի սապըգա իլէ ֆէսիս վէ
եախօտ թատիլ զըլընմամըշ օլան աքեհամը քէմաքեան իպգա օլունմուշ տուր :

64.—Իշպու մուահէտէ թաստիգ օլունաճազ վէ թաստիգնամլէր իւշ
հաֆթա միւտտէթ զարֆընտա վէ եախօտ միւմքին օլուր իսէ, տահա էվլէլ
Պէրլինտէ թաաթի վէ միւպատէլէ զըլընաճազ տըր :

Իշպու մուահէտէյի թաստիգ իյլէմէք իւզրէ, տիւէլը միւթէահիւտէ մու-
րախիսաալարը իմզա վէ թէմիլը իյլէմիշլէր տիր :

Պու մուահէտէ Պէրլինտէ Յուլիս 13 ինճի կիւնիւ 1878 թարիխինտէ ադտ
օլունմուշ տուր :

ԳԵՄՄԱՐԳ .	Պ. ՊԵՒԼՕՎ .	ՀՕՀԵՆԼՕՀԵ .	ԱՆՏՐԱՍԻ .	ՔԱՐՕԼԻՅԻ .
ՀԱՅՄԵՐԼԵ .	ՈՒԱԹԻՆԿԹՕՆ .	ՍԵՆ ՎԱԼԻԵ .	Հ. ՏԵՐԵԷ .	ՊԵԳՐՍՅՅԻԼՏ
ՍԱԼԻՍՊՈՒՐԻ .	ՕՏՕ ԲԸՍԷԼ .	Լ. ԳՐԹԻ .	ԼՕՆԷԹ .	ԿՐԸԱԳՕՅ .
ՇՈՒՎԱԼՕՅ .	Բ. Տ՝ՈՒՊՐԻԼ .	ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ ՔԱՐԱԹՕՏՐԻ .		ՄԷՀԷՄԵԷՏ
ԱԼԻ .	ՍԱԱՏՈՒԼԼԱՇ			

Այլնա մըթապըգ տըր .

